РЕЧНИК
НА ГРЪЦКАТА И РИМСКАТА
МИТОЛОГИЯ

Пиер Гримал

РИВА

РЕЧНИК
НА ГРЪЦКАТА И РИМСКАТА
МИТОЛОГИЯ

Пиер Гримал

РЕЧНИК
НА ГРЪЦКАТА И РИМСКАТА
МИТОЛОГИЯ

Превод от френски
КАТЯ ПЕЕВА

РИВА
2003

Cet ouvrage, édité dans le cadre du programme de participation à la publication VITOCHA, bénéficie du soutien du Ministère Français des Affaires Etrangères et du Service de Coopération et d'Action culturelle de l'Ambassade de France en Bulgarie.

Това заглавие, публикувано в рамките на програмата за участие в книгоиздаването „ВИТОША", се ползва от подкрепата на Министерството на Външните Работи на Франция и на Службата за Сътрудничество и Културна дейност на Френското Посолство в България.

Ouvrage publié avec le concours du Ministère Français chargé de la culture – Centre national du Livre.

Pierre Grimal
DICTIONNAIRE DE LA MYTHOLOGIE
GRECQUE ET ROMAINE

Издателство „Рива", 2003
ISBN 954-8440-53-9

ВЪВЕДЕНИЕ

Единствената амбиция на този речник е да служи като удобен пътеводител на митовете и легендите, използвани и цитирани най-често в античната литература. Основната му цел е да представи във възможно най-кратка форма понятията, необходими при тълкуването на произведенията на древните автори. Той не претендира нито за оригиналност, нито за ерудираност. Така например легендите не са придружени с „обяснителна" система. Тя не само би увеличила немислимо обема му, а и авторът се е ръководил предимно от мисълта, че непрекъснатото развитие на научната мисъл и изследванията променя критичната гледна точка на всяко следващо поколение. Системите за анализ бързо остаряват, единствено фактите остават непроменени. Именно тях искаме да съберем, резюмираме и представим. Тази работа нямаше да бъде възможна без помощта на вече публикувани трудове от същия вид като „Lexikon", издаден от Роше и сътрудници (W. H. Roscher, Ausführliches der griechischen und romischen Mythologie, 6 vol, Münich, 1884–1937), който бе наш постоянен помощник. Онзи, който иска не само да познава легендите, но и да ги изучава, трябва да използва това произведение. В нашия том ще намерите само излагането на митовете; научният анализ не е бил негова цел.

Традиционно определяната като класическа „митология" представлява предмет, който съвсем не е прост, нито последователен или обвързан с ясни взаимовръзки. Като цяло това е съвкупност от митични разкази от всякакъв вид, от всички епохи, които трябва, ако това е възможно, да се подложат на някаква класификация.

Първият признак, по който могат да се обединят, е произходът на разказа: някои легенди са римски, по-голямата част – гръцки. Двете митологични системи имат много допирни точки, но преди да се срещнат, са изминали различни пътища, и то с различно времетраене. Гръцката митична мисъл е много по-богата и тя налага формите си на другата, но това неравенство не бива да ни кара да пренебрегваме някои типично римски легенди, чието изучаване не е лишено от интерес.

Досегашните проучвания разкриват, че най-дълбоките пластове на римската митология водят началото си от праисторията на латинската „раса" Много от историческите разкази, приети и представени като такива от античните автори и до една по-нова епоха, смятани за такива и от съвременните автори, всъщност представляват „историзирана" адаптация на много древни митични теми, общи за индоевропейските народи от родствени лингвистични групи (например келти и индоиранци). Така в страниците, които следват, ще намерите статия за Хорациите, за Сервий или Ромул.

Тази група легенди се противопоставя на други, чийто митичен характер е по-очевиден и в тях лесно се разпознава отпечатъкът на гръцките теоретици. Това са „класическите" легенди от латинската митология, често точни копия на гръцката митология, но в които понякога се различава национален елемент: някакъв ритуал или институция, антично „табу", политическо действие, което легендата има за цел да обясни. Минерва в Рим по времето на Цицерон всъщност е Атина, но нейните приключения с Марс и Ана Перена могат да бъдат разбрани единствено в контекста на една чисто римска митология. На практика разделянето между двете школи е трудно постижимо. Все пак това е възможно и не можем да не отбележим, че римската мисъл, макар и отрано силно повлияна от гръцката, е успяла да запази своята оригиналност. Нейните различни приноси: латински „субстрат", етруска „дисциплина" и т. н., позволяват на римската мисъл да предаде свой отпечатък на несравнимо по-богатата елинистичната митология. Това се вижда не само в легендите, но и при скулптурата, живописта или архитектурата, които се развиват в Рим благодарение на гръцките техники: те, разбира се, не са били нито случайни, нито последствени, но не са същите като в Александрия, Пергам, Атина. Римската мисъл в легендарните теми се чувства до много късен период по времето на империята: западното християнство се различава от източното, проповядано на гръцки език, и ако е вярно, че митичната мисъл, различна от религиозната, му служи понякога за подкрепа, самостоятелното съществуване на римска религиозна мисъл ни позволява да предполагаме и подобна самостоятелност за легендите и митовете.

Елинистичната митология се формира в резултат от действието на много повече влияния, сред които ролята на индоевропейските елементи изглежда доста ограничена. Решителен се оказва приносът на семитския свят и все още не съвсем ясният принос на онези цивилизации, наречени „средиземноморски", в чиито последователни пластове ние тепърва започваме да съзираме Източното Средиземноморие. В този странен синтез е трудно да се различи частта, която принадлежи на всеки от тях. Легендите се формират, развиват, превръщат се в литературна, религиозна или „историческа" материя, променят характера си заедно с преместването на центъра на влияние от остров на остров, от континент на континент, от Сирия в Крит, от Родос в Микена, от Милет в Атина. Не е учудващо, че при тези обстоятелства съществува изобилие от традиции, разкази, митове, всеки отнасящ се до някакъв епизод или момент, и всички те се преплитат в своеобразна тотална смесица.

Днес класическата митология се разглежда не в процеса на формирането й, а в нейната цялост, фиксирана от сегашното състояние на документите. Според класификациите на специалистите (впрочем доста различни и несигурни) различаваме „чисти" митове, „героични цикли", „новели", етимологични легенди, народни разкази и прости анекдоти без особена стойност. От тази гледна точка разликите между гръцката и римската митология се заличават: все пак трябва да констатираме, че най-висшите форми – митовете, новелите и героичните цикли, принадлежат само на елинистичната традиция.

Прието е под мит в тесния смисъл на думата да се разбира разказ, отнасящ се до устройството на света, съществуваща преди сегашния ред. Неговото предназначение е не да обясни местна и ограничена особеност (това е ролята на етиологическата легенда), а всеобщ закон за същността на нещата. В този смисъл историята на Херакъл (лат. Херкулес), който след определено приключение дава името си на дадено място (например Херкулесовите стълбове, днес Гибралтарския проток), не е мит. Защото в този случай на преден план не е поставен световният ред.

Затова пък разказът за потопа и създаването на човешкия род от Девкалион и Пира е същностният тип на мита, както и в по-различен план този за Пандора и Епиметей.

Противно на това, което често се твърди, митът, дори когато в него присъстват богове, не е непременно религиозен. Макар че в мита за потопа Девкалион изпълнява предсказанието на оракула и всъщност е инструмент на божествената воля, трудно бихме квалифицирали тази легенда като „религиозна". В нея се прибягва до свръхестествени средства (както е и в приказката за „Котаракът в чизми"), но развитието на събитията само бегло се ръководи от намесата на Съдбата. Тя би заслужила епитета „религиозна" само ако съществуваше култ и по отношение на Девкалион се изпълняваше ритуал, в който митът би играл ролята на епос. Но изглежда Девкалион е бил само местен герой, превърнал се по неизвестни причини в инструмент на мита.

Напротив, други митове са тясно свързани с някое божество и с религията. Целият цикъл за Деметра например, в който се говори за мистиката на покълването, на растежа и узряването на житото, е един от най-великите митове на гръцката мисъл. Той е дълбоко религиозен и се развива напълно благодарение на изключително сложния ритуален комплекс на Елевзинските мистерии.

„Раждането", „Детството" на Зевс, „Свещеният му брак с Хера" са митове заради дълбокия им символизъм, а не заради простото присъствие на боговете. Например „хиерогамията", ритуално представяне на божествената брачна церемония, има за цел да възроди могъществото на растителността. Живописните описания на танците на куретите не са митове, а „етиологични" легенди, предназначени да опишат ритуали, чиято присъща магическа стойност (танц на дъжда или някой друг) днес е загубена.

Вижда се, че границите на мита са доста размити. Един разказ, за да заслужи това название, трябва в някаква степен да разкрива Същността на нещата: това отвращение на мита към случайното обяснява голямото му значение при Платон и изобщо в гръцката мисъл, жадна да проникне (и още повече да изрази) Вечните закони.

В най-напредналата си форма митът се развива през целия елинизъм. Той се появява в „Теогония" на Хезиод, но алюзиите в Омировите поеми ни карат да предполагаме, че е съществувал много преди това. Далеч от това да отговаря на някаква „примитивна" мисъл, той продължава своята еволюция в най-добрите времена на философските размишления под най-сложни форми. Ако помислим за космогонията на Апулей, свързана с култа към Изида и митовете за нея, ще видим, че вероятно в течение на времето митът се разгръща в мистично съзерцание на действителността, която

изразява. Разказът вече е само незначителен елемент, материална обвивка на духовната същност.

Дълго време теоретиците трудно различават мита от героичните цикли. Всъщност разликата е твърде осезаема. Един героичен цикъл е съставен от няколко поредни истории, обединени помежду си от личността на героя, който се явява основно действащо лице. Типичен цикъл е този за Херакъл. Херакъл в никакъв случай не е „мит", това ясно се доказва от провала на първите обяснения за връзката на неговите легенди със слънцето или природата. Приключенията му не поставят под въпрос устройството на света. Нито едно от действията му няма космично значение: той крепи небето на раменете си, но това е само подвиг, доказващ физическата му сила. Небето не се променя от това. Когато довежда кучето Цербер на земята от отвъдния свят, той е затруднен какво да прави с него и го връща при Хадес. Единствено в умозренията на философите Херакъл продобива стойността на морален пример, но това става доста по-късно и има вторичен характер.

Основните героични цикли на Гърция – за Херакъл, за Язон, за Тезей, са успех, който само доказва виталността на една тема. Цикълът за Херакъл е дорийски, за Тезей – атически, а цикълът за Язон, доста по-сложен, изглежда обединява еолийски традиции и много древни истории за миграции, доста променени при литературната им обработка. Характерна черта на всички цикли е тяхното свързване с определени селища: Олимп на Зевс, Ниса на Дионис са неопределени места, но не и Ета на Херакъл, където археологически разкопки откриват материални следи от олтар и ритуал на изгаряне.

Съществува истинска „география" на аргонавтите, включваща светилищата на Атина, разпръснати по цялото Средиземноморие, както има и „география" на Еней, обединяваща храмовете на Афродита. Всички светилища на Херакъл притежават собствена легенда, и именно тези изолирани разкази, след като се групират, полагат началото на огромен епос за героя. Само че така се преплитат елементи от различни епохи, вярвания или различни ритуали. Херакъл Тасоски не е Херакъл Аргоски. Относителното единство, до което цикълът бързо достига, само доказва до каква степен е силна асимилиращата роля на елинизма, който интегрира волю или неволю всички чужди приноси. Подреждането на тези разпръснати елементи е литературна работа, без съмнение определена за най-древните историци, които търсят и изучават различните традиции, които трябва да обединят и примирят. Все пак жътвата е толкова обилна, че надминава техните възможности. Съперничествата между светилищата, особеностите на селищата запазват епизоди, които не влизат в „каноничния" цикъл: в някой списък фигурира „подвиг", който липсва в друг, при различните митографи един и същ епизод е развит по различен начин – и по съвсем друг при Пиндар или Павзаний. „Циклите" не се раждат от едноединствена част, а се формират вследствие на дълга еволюция. Противно на мита, който още с раждането си е символичен, символичната стойност на цикъла се постига в процеса на неговото развитие и съществуване, когато различните епизоди се впишат достатъчно добре в него, за да придобият единно звучене. Така например ловните истории, като битката с Немейския лъв, Критския бик, Стимфалските птици или кошутата от Кериния, по своята същност не са морални митове. Трябвало е да минат доста векове, та Продик да избере Херакъл за свой герой, и то не на жизнерадостна възхвала, а за морална апология.

Третият тип легенди е този, който назоваваме с термина „новели". Те също като героичните цикли са географски определени. Техните също така многобройни епизоди се развиват в познати местности. И също като тях не са символични, поне като същност и в началото на появата си. Но докато в героичния цикъл единството е изградено около личността на героя, тук единствената връзка е интригата. Така например историята за отвличането на Елена, пазена в Троя, за която се бият две армии в продължение на десет години, след това завръщането ѝ след многобройни приключение в семейното огнище, което не е трябвало да напуска, всичко това е една новела, от която „Илиада" развива само малка част. Тя е, дори може да се каже, роман от рода на „Теаген и Хариклея" (гръцки роман в 10 тома с автор Хелиодор Емески от III в. сл. Хр. – бел. ред.), но историята на Елена принадлежи на легендата, а тази на Теаген – на литературата. Причината за това е много проста: в даден момент приключенията на Елена са се възприемали като действителни, докато Теаген винаги е бил приятна измислица и забавен литературен образ. Дори показвали гроба на красавицата и чествали нейния култ. Възможно е тя да е била „провалило" се божество. Границата, бихте казали, е доста размита; но на практика разликата е чувствителна. „Илиада" приписва на Ахил напълно измислени, литературни черти. Но героят остава легендарен: той съществува независимо от Омировото описание. И други поети преди „Илиада" са писали за него, трети след нея ще пишат и ще променят още образа му. Героят от легендарната „новела" може да бъде подложен на всякакви фантазии, но той никога не се идентифицира с тях, независимо колко гениално, колко велико е творението, което го използва. За нас Еней съществува почти само чрез Вергилий; но литературното съвършенство на „Енеида" не може да създаде всички тези части на мита (в широкия смисъл на думата) за Рим на енеадите. Богатството, значението, важността на поемата се дължат на предхождащото я съществуване на героя, който Цезаровата мистика има гениалното хрумване да конфискува само за себе си.

Божествата също могат да бъдат герои на такива „новели": в епосите за Афродита и Арес, за Афродита и Анхиз няма нищо митично. Не повече, отколкото в детството на Атина Палада или семейните истории на Тетида. Все пак най-често обект на новелите са смъртни, и за това има определена причина – общо взето, те имат социално значение и обхват. Беше доказано, че легендата за Едип е разказ за „завоевателя" (M. Delcourt, OEdipe ou la legende du Conquerant, Paris, 1944.). Всяко или почти всяко от действията на героя е символично – но не както в мита с космичен символизъм, а изразяващо социална функция, произтичаща от старите политически „ритуали" около царската власт: например убийството на стария цар, кръвосмешението и предшестващите ги изпитания. В тази легенда е важна не личността на Едип, истинският сюжет е поредицата на неговите приключения. Това не може да се каже например за цикъла за Херакъл, където епизодите са взаимно заменяеми, а последователността им – случайна.

Най-разпространеният тип легенди е етиологичният разказ – т. е. разказът, предназначен да обясни странна подробност: аномалия в жертвоприношение, особеност на културен образ, на селище или на лично име поставят началото на история, която ни запознава с тях. Така например в храм на Кипър имало статуя на жена, наведена напред. Позата ѝ била необичайна, а истинското значение – загубено. Затова разказвали, че това била метаморфозата на млада любопитна девойка, изненадана, докато гледала през прозореца, и върху тази тема изградили любовна история. Това е легендата за Анаксарета.

Много сходни разкази се отнасят до имена на местности и са основани на игра на думи. Това става най-често, когато по някаква причина езикът на страната се е променил и неговата ономастика е станала неразбираема. Името на римския град Алба (дума, близка до Алп и означаваща височина на език, използван преди нахлуването на първите индоевропейски групи) става неразбираемо за народите, говорещи латински. Те го свързват с прилагателното albus (бял). И затова разказват историята, че градът бил построен на мястото, където Еней принесъл в жертва бял женски глиган с неговите трийсет малки.

Тези разкази се вписват в героичните цикли и са допълнителни елементи в новелите. Означаващото действие обикновено се извършва от белязана от съдбата личност, надарена с „легендарни способности", ако не е бог. Тези етиологични легенди дори могат да се превърнат в митове, когато особеността, която се обяснява, има космическо значение. Такъв е случаят с всички „звездни героизации", които пренасят на небето не без значение хора, животни или предмети и ги превръщат в съзвездия.

И накрая някои легенди не влизат в нито една от изброените категории. Това са „затрогващи приказки" без познавателно значение, а техните герои са неизвестни и нямат морално или космическо значение. Понякога причината за появата им ни се изплъзва, поне в сегашното им състояние, в което са достигнали до нас. Възможно е формата, която ни е позната, да е остатък от предишно състояние на преданието с по-завършен смисъл. Понякога мистерията е пълна и нищо не ни позволява да твърдим, че някоя история не е и никога не е била друго освен забавно четиво.

Изворите на митологията са най-разнообразни: от Омировите поеми до коментарите на византийските учени от XII век. Тук ще посочим само основните групи.

Много малко легенди са достигнали до нас така, както са били разказвани от народа. Устната традиция, толкова ценна за съвременните фолклористи, е достигнала до нас само чрез няколко творби. Една от тях е „Описание на Крит" на Павзаний. За съжаление в нея са разгледани само няколко области: Атика, Коринт и Сикион, Лакония, Месения, Елида, Ахея, Аркадия, Беотия, Фокида. Освен това, съставена през първата половина на II в. сл. Хр., тя съдържа вече доста еволюирали варианти. Въпреки това документалното ѝ значение е огромно. Без нея нямаше да сме запознати с повечето от неканонизираните версии и с най-поучителните местни легенди. Така например Страбон, макар че живее един век преди Павзаний, ни дава по-малко сведения. Неговото творчество покрива твърде голямо пространство, за да се занимава с подробности. Освен това Страбон е по-ненадежден „анкетьор": той интерпретира доста свободно фактите.

Втората категория извори е много по-значима, това са творбите на „ерудитите" В нея са включени майсторски трактати, посветени само на митологията, или коментари на литературни творби, предназначени да осветлят някои неясноти. Това направление се появява доста рано в гръцката литература. Първият известен автор е от Милет, Хекатей, който към края на VI в. пр. Хр. написва четири тома „Генеалогии", от които до нас са достигнали само откъси. Хекатей възприема митологията като част от историята. И като историк събира сведенията, отнасящи се до родовете и селищата.

Малко след него се появяват други историци като Акузилай от Аргос, Ферекид от Атина, които описват традициите на своите страни. Ферекид на свой ред е значим извор за всички антични митографи, които се позовават основно на него. За съжаление от неговите, както и от произведенията на Акузилай, притежаваме само откъси. Същото се отнася и за Хеланик от Митилена, съвременник на Тукидид, чието творчество, ако се съди по заглавията, с които разполагаме, обхваща съвкупността от всички елинизирани страни по онова време. Неговата „Хронология на жриците на Хера" представлява важен сборник за традициите в Аргос. Той написва и история на Атика, в която има хронология на атинските царе – област, с тясно преплетени митология и история. С Херодор от Хераклея Понтийска в края на V в. пр. Хр. започва нова тенденция: вече не се фиксират „историческите моменти", а се търси дълбокият смисъл на митовете. Сицилиецът Евемер, живял един век по-късно, може да се смята за негов духовен ученик. Неговото учение, евемеризмът, е добре познато: то се състои в идеята, че боговете всъщност са хора, чиито заслуги и услуги, направени на ближните им, са им донесли божествени почести. Затова във всички чудодейни разкази се търси „разумният смисъл": Лернейската хидра с непрекъснато поникващи глави всъщност е блато, което Херакъл трябва да пресуши, но то непрекъснато се пълни с вода. Това е безплодна игра без никаква опора в действителността, но с голямо влияние върху античната мисъл. Историкът Диодор Сицилийски, живял през I в. пр. Хр., е запазил много от тези „рационализации", изкушили и римската мисъл и от които се е възползвала и символиката на философите – както епикурейци, така и стоици. Ние ще изброим някои от най-значимите.

Ученик или по-скоро последовател на Евемер, Палефат, написва в началото на III в. пр. Хр. пет тома „Невероятни събития", от които притежаваме само резюме. Към същото наследство се отнася и малкият труд на някой си Хераклит, който претендирал, че „лекува" невероятната страна на митовете.

През елинистичната епоха се появява и развива трета тенденция, която няма претенциите да тълкува митологичните разкази, нито да ги интегрира в историята, а просто ги събира. От III в. пр. Хр. се появяват „колекции", някои от които са достигнали до нас под формата на резюмета. Част от тези произведения са посветени на определен тип легенди, например „Катастеризми" (Астрализации) на Ератостен от Кирена, който пише през втората половина на III в. пр. Хр. Други, по-амбициозни, имат

за цел да обхванат цялото легендарно наследство. Най-ценният труд, представляващ едновременно сборник и „система", е приписван на Аполодор, атински литератор, който твори към средата на II в. пр. Хр. Ученик на Аристарх от Самотраки, той узучава филология според александрийските методи и посвещава изследванията си на тълкуването на древните автори. „Библиотека", която притежаваме и която носи неговото име, не е негов труд поне във вида, в който е достигнала до нас. Макар че проблемът за авторството е далеч от своето разрешаване, възможно е тя да е дело на преписвач от I в. пр. Хр., който е следвал плана и основните данни на първоначалното произведение, без да внася собствени приноси. Без това условие, ако произведението е по-късно от II в., трудно може да се обясни липсата на всякаква алюзия с римския свят. Всъщност ние притежаваме само част от самото резюме. Непълнотите донякъде са запълнени от „Епитом" на византийския автор Цецес.

„Библиотека" разделя митовете на големи цикли: първо „Теогония", след това зараждането на човешкия род от Девкалион и Пира; после идват аргоските, тиванските и атическите легенди. На „Епитом" принадлежат резюмета под формата на разкази за Омировата епопея и героичните цикли.

Какъвто и да е произходът ѝ, „Библиотека" съдържа безценни сведения за състоянието на легендите в началото на римската епоха. Тя ни осведомява за работата по класификацията на митовете благодарение на усилията на граматици и филолози.

Развитието на римската експанзия не спира тези търсения. В известен смисъл тя дори ги улеснява, защото за тази нова публика, която не е много образована, отлично подхождат резюмета и спомагателни творби. Благодарение на труда на Антонин Либералис (писан между II и III в. сл. Хр.) и неговите „Трансформации" ние можем да се досетим какво е представлявал сборникът, загубен днес, на Никандър от II в. пр. Хр., назован „Метаморфози": Никандър, като събира народни предания и измисля някои свои, чрез метаморфози обяснява произхода на всеки животински вид. А в своите „Метаморфози" Овидий разработва в стихаве подобен сюжет, като е доказано, че Никандър е бил един от изворите му, ако не и основният.

Александрийският поет, принадлежащ към школата на Калимах, Партений от Никея, написва за своя господар Гал, приятел на Вергилий, трактат за „любовните приключения", предназначен да предоставя теми на римските автори на елегии. Този труд е запазен, както и „Разказите", които митографът Конон написва в началото на нашата ера и посвещава на цар Архелай от Кападокия.

Митографите, служещи си с латински език, са по-малобройни. Те са само имитатори на гръцките автори. Най-известният сред тях е „граматикът" Хигин. Под негово име до нас са достигнали два сборника „Предания" (Fabulae) и „Поетична астрономия". Вторият е имитация на „Катастеризмите" на Ератостен. Сборникът „Предания" представя най-развитите и разклонени версии на класическите легенди, групирани по категории. Главното качество на този сборник, който между другото съдържа много погрешни сведения и свидетелства за странната липса на познания на автора му, е, че е запазил до наши дни сюжетите на загубени днес

произведения на големите трагици. Една или друга пиеса на Софокъл и най-вече на Еврипид са ни познати единствено от резюметата на Хигин. Това дава възможност да се проследи в известна степен еволюцията на легендарната тема и да се разграничи литературната измислица от традиционния елемент. За съжаление в текста на Хигин има пропуски, личните имена са объркани, той е пълен с противоречия и дори с абсурдни твърдения. Не знаем точно кога е съставен този сборник. Името Юлий Хигин, което носят ръкописите, не трябва да ни обърква. Не може да става дума за приближения на Август, учения библиотекар на Библиотеката на Аполон на Палатинския хълм. Според по-нова хипотеза творбата датира от епохата на Антонините.

Сборник, подобен на творбата на Хигин, но без име на автора, е познат от ръкопис от Ватикана и затова носи името Митограф от Ватикана. Възможно е тази компилация да се отнася към V в. сл. Хр.

Учудващ е фактът, че първите християнски автори също представляват ценен източник върху езическите митове. Те ги използват и цитират заради полемиката, която водят с тях, но именно поради тази цел издирват най-невероятните легенди, които правят най-малко чест на човешкия ум, неозарен от Божията милост. В това отношение много ценни са трудовете на свети Августин, Климент от Александрия, също Арнобий и Лактанций.

Всъщност областта на легендата не се ограничава само от търсенията на учените. Митологията се развива и благодарение на това, че служи на литературата. Литературното творчество е идеалното поле за разцвета на митовете. Няма раздел на гръцката литература, която да не ги използва и да не се опира върху тях. Нейното изучаване е неразривно свързано със самите творби. Големите епични цикли стават наше достояние чрез „Илиада". В тази епоха те са обект на сложна интерпретация и учените предполагат, че авторите на поемата само са избирали от съществуващата обилна легендарна фактология. От тази литература до нас са достигнали само фрагменти: препратки, съдържащи се в поемата, резюмета на митографи и най-вече части от героичните цикли, посветени на тиванските герои (нещастните воини от похода на Седемте срещу Тива, също Едип и децата му), на аргонавтите, на героите, които се появяват в „Илиада", но не са централни фигури: например Мемнон, Пентезилея, възпети от Арктин от Милет в неговата „Етиопида". „Малката Илиада" на Лесхес съдържа разказ за епизодите от Троянската война, развили се след смъртта на Патрокъл. Други поеми като „Завръщания" възпяват приключенията на ахейските герои след приключването на войната. „Одисея" е най-известната от тези „завръщания", но не е единствената.

След Омир цялата гръцка поезия се захранва от легендите: хорова лирика, дитирамби, трагедии, всички тези жанрове съдържат „трохи от богатата Омирова трапеза". Народното наследство се претворява според особеностите на жанра, като всеки поет си изгражда собствен легендарен свят. Така се стига до голямо объркване на различните версии и техните варианти в стремежа на авторите за „нормализация" на легендите. Малко по малко поетите достигат до резултатите, постигнати от митографите. При школата на Калимах легендата вече не е само опорна точка на

поемата, а неин основен обект. В крайна сметка се появява нейна нова версия, чиято цел е да съчетае в себе си най-неясните алюзии, най-странните варианти. И макар че Калимах притежава добър усет, който го направлява в творчеството му, съвременникът му Ликофрон ни дава най-завършения вид на тази митологична поезия в поемата си „Александра". Темата е пророчеството на Касандра (наричана също Александра), която след падането на Троя възвестява възраждането на троянския народ. Макар и твърде неясен, този текст дава възможност на Цецес да направи изключително ценен коментар за съвременните митографи, защото всеки от неговите стихове съдържа алюзия за най-неизвестните легенди от митологията, а неговото обяснение намесва толкова митове, че цялостната творба представлява истински синтез на античното легендарно богатство.

Латинската поезия има своите „антиквари" и Овидий е техният най-добър представител. Две негови произведения използват – едното преди всичко гръцката митология (това са „Метаморфози"), а другото най-вече римската митология (това са „Фасти", поетичен календар на римските празници, от които за съжаление са написани само първите шест тома, отговарящи на първите шест месеца от годината). Проперций в IV книга на своите елегии имитира Калимах, като разказва етиологични легенди за местности и римски обичаи: този за Тарпея или култа към Юпитер Феретрийски. Далечният му последовател Стасий посвещава някои от своите „Silves" на аналогични търсения, докато в епопеите си „Тиваида" и „Ахилеида" възприема традицията на героичните цикли. И накрая Валерий Флак написва по същото време римските „Аргонавтики", вдъхновени от много по-известните „Аргонавтики" на Аполоний Родоски, написани към средата на III в. пр. Хр.

От тази епоха насетне митологията вече е определена в своите широки граници. Ерудираните странности на един Плутарх вече не могат да променят каноническите версии. Откъсната от народното творчество и от религиозната подкрепа, митологията се развива в многобройни посоки: мистична символика на неопитагорейците, моралистка символика с епикурейците и стоиците, литературни или пластични шаблони в скулптурата и живописта. Тя вече не е съвкупност от вярвания, а инструмент за изразяване, сам по себе си риторика или поетика. Твърде показателен е фактът, че в най-добрите времена на френския и английския класицизъм, когато започва спорът между Старите и Младите, двете спорещи страни поставят дебата най-вече върху проблема дали древните митове са загубили или не силата си. Днес знаем, че съществуват и други „поетични стилове", че митичната мисъл и израз са само един от отворените пред литературата пътища. Вече не изискваме от тези антични легенди абсолютни стойности. Знаем, че те са само естествен продукт на дълга духовна еволюция. Наясно сме със значението, което имат в историята на човешката мисъл, и за това, което все още са способни да придобият в ръцете на творец, способен да съживи тези вечни марионетки.

А

АБАНТ* (гр.). В литературната традиция се срещат трима герои с това име, като сведенията за тях често се преплитат.
1. Най-старият дава името си на абантите, най-древните жители на остров Евбея, за които се говори в „Илиада". Син на Посейдон и речната нимфа Аретуза, богиня на извор в близост до Халкида. Атинско предание от по-ново време го представя като внук на Метион, сина на Ерехтей. В такъв случай негов баща би трябвало да е Халкон, синът на Метион. Абант имал двама синове – Халкодон и Канет.
2. Най-известният е дванадесетият цар на Аргос, синът на Линкей и Хиперместра, прародител на Персей и неговия род (виж табл. 31). Смята се за основател на фокийския град Абе. От Аглея имал двама близнаци, Акризий и Прет, и дъщеря Идомена, която се омъжила за Амитаон (виж табл. 1). Освен това имал незаконороден син, Лирк, чието име носи областта Лиркея в Пелопонес.
3. Третият Абант е син на Мелампус, внук на Амитаон, и правнук на предишния герой (виж табл. 1). Именно за този Абант, син на Мелампус, се смята, че е баща на Лизимаха, жената на Талай и майка на Адраст. Негов син е и гадателят Идмон, наследил качествата на дядо си и на Керан (за него виж и статията за Полидий).

АБОРИГЕНИ (лат.). Според римските легенди аборигените били най-древните обитатели на Централна Италия. Смятало се, че били синове на дървета. Живеели без закони, нямали градове, скитали и се хранели с диви плодове. Името им означава „местно население". Когато Еней начело на троянците пристигнал в Лациум, техен цар бил Латин. Заедно с тях образували латинския народ, наречен така в чест на цар Латин (виж това име).

АВГА (гр.). Дъщеря на царя на град Тегея в Аркадия, Алей, и на Неера, дъщерята на Перей (виж табл. 9). Легендата за нея е свързана едновременно с тази за Херакъл и с троянския цикъл, чрез сина й Телеф, когото заченала от Херакъл. Една от най-старите версии разказва, че Авга живеела в двореца на троянския цар Лаомедон. Когато Херакъл превзел града (виж Херакъл), той се влюбил в нея и я прелъстил. Тя неизвестно защо напуснала Троя и отишла в двореца на мизийския цар Тевтрант. Много по-популярна обаче е версията на Еврипид в „Авга" и на Софокъл в „Алеадите" и „Мизийците", а тя е следната: Оракул бил предрекъл на Алей, че дъщеря му ще има син, който ще убие чичовците си (алеадите) и ще царува на тяхно място. Тогава царят посветил дъщеря си за жрица на Атина и й забранил да се омъжва под смъртна заплаха. Но Херакъл, който минавал през Тегея на път за Елида, за да се бие с Авгей, бил приет от Алей. В разгара на голям пир, пиян, той изнасилил Авга, без да предполага, че е дъщеря на царя. Изнасилването станало или в светилището на Атина, или до съседен извор. Когато царят узнал, че дъщеря му е бременна, той поискал да я убие. Затворил я заедно с детето в сандък и ги хвърлил в морето, или ги поверил на мореплавателя Навплий със задачата да ги изхвърли в морето. Както вече бил постъпил с Аеропа и сестра й (виж Аеропа), Навплий спасил младата жена и сина й. Той ги продал на търговци като роби, които ги отвели в Мизия. Царят на страната, който нямал деца, се оженил за Авга и осиновил малкия Телеф. В друга версия се разказва, че Авга била продадена, след като родила, а синът й останал в Аркадия, подхвърлен в планината и отхранен с млякото на една сърна. По-късно, по съвет на Делфийския оракул, Телеф отишъл в Мизия при Тевтрант и намерил майка си (виж Телеф и романтичния разказ за тяхната среща).

АВГЕЙ (АВГИЙ, гр.). Цар на Елида в Пелопонес. Най-често е смятан за син на Слънцето (Хелиос). Други смятат, че е син на лапита Форбант или на Посейдон. Майка му е Хермина, дъщеря на Нелей (виж табл. 14 и 23). Навсякъде за негов брат е посочен Актор. Той участвал в похода на аргонавтите, за да се запознае с полубрат си Еет, когото никога не бил виждал.
От баща си Авгей имал многобройни стада, но бил немърлив и не почиствал животинския тор в оборите, а това вредяло на плодовитостта на почвата. Когато Евристей заповядал на Херакъл да почисти оборите му, Авгей се съгласил на драго сърце. Героят поискал една десета от стадата му, при условие че успее да почисти оборите за един ден, и Авгей решил, че това не е възможно. Но Херакъл отворил пролука в оградата на оборите и пуснал оттам водите на реките Алфей и Пеней, които течали една до друга. Водата преминала от другата страна на двора и отнесла всичкия тор. Ядосан, че героят е изпълнил уговорката, Авгей не поискал да му плати, под предлог че Херакъл нямал право да притежава добитък. Героят повикал за свидетел Филей, сина на Авгей, който потвърдил, че баща му е обещал една десета от стадата си като отплата за работата на Херакъл. Тогава Авгей изгонил Херакъл и

* Транскрипцията на имената е според българските езикови норми и възприетата традиция.

Филей от земята си. По-късно обаче Херакъл събрал в Аркадия армия от доброволци и се отправил срещу Авгей. Разбрал за това, царят натоварил двамата си племенници, синове на Актор – молионидите (виж това име) да го защитят. Но Херакъл се разболял и двамата братя го разгромили. Скоро след това по време на религиозна церемония Херакъл убил молионидите и завладял Елида. Той убил Авгей и неговите синове и поставил Филей на трона. Според друга версия Авгей умрял от естествена смърт на преклонна възраст. Народът му отдал божествени почести (виж Херакъл). За историята на богатството на Авгей виж Агамед.

АВГНИЙ (лат.). Или Окний. Етруски герой, свързан с легендата за Болоня. Син на Фаун или на бога Тибър. Майка му е Манто, дъщеря на Тирезий или на Херакъл. Родом от Перуджа, той напуснал града, за да не засенчва брат си Авлест, който го бил основал, прекосил Апенините и положил основите на етруския град Фелсина, по-късно преименуван на Болоня. Другарите му основавали и други градове по долината на р. По, сред които и Мантуа.

АВЗОН (гр.). Син на Одисей, роден по време на пътешествията му. Майка му е или Цирцея, или Калипсо (виж табл. 39). Негов брат е Латин, а син – Липар. Авзон дал името си на народа на авзоните, първите обитатели на Италия, която тогава се наричала Авзония. Той бил първият ѝ цар (виж също статията Левказия и преданието, според което е син на цар Итал).

АВИЛИЙ (лат.). Син на Ромул и Херсилия (виж това име).

АВКСЕСИЯ (гр.). Авксесия и приятелката ѝ Дамия били две девойки от Крит. Те дошли в Трезена и тук случайно попаднали сред разбунтувала се тълпа, която ги линчувала. Почитали ги с култ, като ги идентифицирали с Деметра и Персефона.

АВРА (гр.). Името ѝ означава „бриз". Дъщеря на фригийката Перибоя и на титана Лелант. Бърза като вятъра, тя била сред другарките на Артемида в лова. В нея се влюбил Дионис, който напразно се мъчел да я настигне в бягането. По-лека, тя винаги се измъквала, докато Афродита по молба на бога не ѝ пратила безумие и тя му се отдала. Дионис я дарил с близнаци, но в лудостта си тя ги разкъсала и се хвърлила в река Сангарий. Зевс я превърнал в извор. Един от близнаците бил Инах (виж това име).

АВРОРА (лат.). Виж Еос.

АВТОЛЕОН (гр.). Когато локрийците се биели, те оставяли в редовете си празно място в памет на Аякс, защото вярвали, че така героят им помагал в битката срещу противника. Един ден, когато воювали срещу жителите на Кротон, един от тях, Автолеон, поискал да се промъкне през това празно място, но бил ранен дълбоко в бедрото от призрак. Раната му не можела да зарасне. Оракулът му казал да отиде на Белия остров, при устието на Дунав (виж Ахил), и да принесе жертва на Аякс Локрийски. Тук той срещнал Елена, която му поръчала да каже на поета Стесихор, който ослепял, защото я обидил в една от поемите си, че отново ще прогледне, ако напише „палинодия" (поема, в която да се откаже от думите си). Така и станало. Такава е версията на Конон. Павзаний, който разказва същата история, нарича героя Леоним.

АВТОЛИК (гр.). Син на Хермес и Хиона, или на Стилба, дъщеря на Еосфорос. Той е брат близнак на Филамон (виж Дедалион и Хиона, 3). Оженил се за Мнестра, дъщерята на Еризихтон. Но това е по-нова версия. Дъщеря му Антиклея е майка на Одисей (виж табл. 35 и 39). От баща си Хермес Автолик наследил дарбата да лети, без да бъде стигнат. Кражбите му били многобройни. От Аминтор откраднал меден шлем и го дал на Одисей, който го носел по време на нощното си разузнаване в стана на троянците заедно с Диомед. От Еврит пък откраднал стадата му от Евбея. Откраднал и кравите на Сизиф (виж това име). За да не бъде разкрит, той променял вида на животните, като например щавел кожата на биковете. Според някои автори той дори можел да променя облика си. Научил Херакъл да се бори. Когато Сизиф отишъл при него, за да търси стадата си, му дал тайно дъщеря си Антиклея, точно когато трябвало да я омъжи за Лаерт.

Автолик участвал в похода на аргонавтите. Някои автори го посочват като дядо на Язон, след като дъщеря му Полимеда се омъжила за Езон.

АВТОМЕДОН (гр.). Водачът на колесницата на Ахил и негов боен другар. Той пристигнал в Троя начело на десет кораба, съставляващи отряда от Скирос. Активно участвал в битките пред стените на Троя. След смъртта на Ахил продължил да служи на сина му, Пир-Неоптолем. Той участвал в превземането на града.

АГАВА (гр.). Дъщеря на царя на Тива Кадмос и жена му Хармония. Нейни сестри са Ино, Семела и Автоноя. Съпруг ѝ е Ехион, а син – Пентей (виж табл. 3).

Сестра ѝ Семела била убита от мълния, защото в непредпазливостта си помолила Зевс, своя любовник, да се покаже пред нея в цялата си мощ. След смъртта ѝ Агава разпространила слуха, че Семела имала любовна връзка със смъртен и че Зевс я наказал за думите ѝ, че е бременна от него. По-късно Дионис, син на Семела, отмъстил за майка си и наказал жестоко Агава за клеветите ѝ. Когато отишъл в Тива, където тогава царувал Пентей, богът накарал всички жени на града да отидат в планината Китерон, за да честват мистериите. Пентей, който се противопоставил на празнуването на ритуала, се опитал тайно да наблюдава вакханките. Майка му го забелязала, но изпаднала в бакхическо безумие, го помислила за див звяр и го разкъсала крайник по крайник (виж Пентей). Когато дошла на себе си, отчаяната Агава избягала от Тива в Илирия, при Ликотерс, царя на страната, за когото се омъжила. По-късно го убила, за да осигури възкачването на трона на баща си Кадмос.

АГАМЕД (гр.). Известен архитект, Агамед бил син на Стимфал и правнук на Аркад, който дал името си на аркадийците (табл. 9). Жена му Епикаста му родила син, Трофоний, заченат от Аполон. След това му родила още един син, Керкион. Тримата били еднакво добри архитекти и построили много от известните сгради в Древна Гърция. Тяхно дело били брачната стая на Алкмена в Тива, храмът на Аполон в Делфи, храмът на Посейдон в Аркадия и една съкровищница за царя на Хирия, Хирей, в Беотия. За нея съществува следната легенда: Агамед и Трофоний, които били натоварени със строежа, поставили един камък толкова ловко, че можели да го изваждат. През нощта проникнали в съкровищницата и изнесли богатствата. Царят забелязал кражбата и за да хване виновците, поискал съвет от Дедал. Той поставил клопка, в която се хванал Агамед. Трофоний му отрязал главата, за да не каже името на съучастника си. Но земята се разтворила и погълнала Трофоний. В града на Левадея имало дупка и плоча, на която било изписано името на Агамед. Тук се издигало светилище в чест на Трофоний, където носели дарове и почитали името на Агамед.

Съществува още една версия на тази легенда. Царят не се казвал Хирей, а Авгей от Елида. Керкион, който участвал в кражбата, избягал с Трофоний до Орхомен, но преследван от Дедал и Авгей, се скрил в Атина, а Трофоний отишъл в Левадея.

Според трета легенда Агамед и Трофоний построили храм на Аполон и тъй като поискали от бога да им заплати, той им обещал да им даде заплатата до осем дни. Докато чакат, ги посъветвал да живеят весело. На осмата нощ и двамата архитекти умрели от лека смърт. Това било най-доброто заплащане, което можел да им даде богът.

АГАМЕМНОН (гр.). Описан в легендите като идеалния цар, а в „Илиада" като предводител на цялата ахейска войска. Според имената на прадедите му е смятан ту за атрид, ту за пелопид или танталид (виж табл. 2). В „Илиада" е цар на Аргос, а понякога и на Микена, като така в поемата тронът на Аргос се приписва на Диомед (това е версията според „Каталог на корабите" – вмъкнат по-късно откъс на поемата). В най-късните предания Агамемнон е цар на Лакедемония със столица Амиклея.

За потомството му виж Аеропа и Атрей.

Агамемнон бил женен за Клитемнестра, която играе важна роля в легендата му. Тя е сестра на Елена и като нея дъщеря на Леда и Тиндарей (виж табл. 19). Първоначално била омъжена на Тантал, сина на Тиест, но Агамемнон убил Тантал заедно с новородения им син. В резултат на двойното убийство и на женитбата на Клитемнестра с Агамемнон против волята ѝ братята ѝ Кастор и Полидевк започнали да преследват Агамемнон, който потърсил убежище при тъст си Тиндарей. Накрая Кастор и Полидевк се съгласили да се сдобрят с Агамемнон. Но бракът на Клитемнестра, започнал с престъпление, бил прокълнат, както показва понататък легендата.

От Клитемнестра Агамемнон имал три дъщери – Хризотемида, Лаодика и Ифианаса, и един син, роден последен, Орест. Това е първият вариант на легендата. В по-късните версии се появява още една дъщеря, Ифигения, различна от Ифианаса, и накрая на мястото на Лаодика авторите на антични трагедии назовават Електра, която е напълно непозната на Омир. В трагедиите най-много се говори за Ифигения, Електра и Орест.

Троянската война. Тъй като за ръката на Елена се домогвали много претенденти, по съвет на Одисей Тиндарей ги обвързал с клетва, според която те се задължавали да уважат избора на Елена и да не оспорват правото на щастливеца, избран от нея. Нещо повече, ако той бъдел нападнат, всички трябвало да му се притекат на помощ. Когато Парис отвлякъл Елена, Менелай отишъл да моли за помощ Агамемнон. Той напомнил на останалите тяхната клетва и така се формирало ядрото на армията, на която било отредено да нападне Троя. Агамемнон бил избран за върховен вожд, било поради личните му качества, било в резултат на умела изборна тактика. Отрядите се събрали в Авлида. В „Илиада" се разказва как Зевс веднага им изпратил добро предзнаменование: след жертвоприношение в чест на Аполон една змия се спуснала от олтара към съседното дърво и разкъсала осем малки врабчета в гнездото им заедно с майката, или общо девет. След това змията се превърнала в камък. Калхант разтълкувал това като пророчество на Зевс, че Троя ще бъде превзета на десетата година. Според Есхил предсказанието било друго: бременна зайка, разкъсана от два орела. Калхант разтълкувал този знак, че Троя ще загине, но Артемида няма да бъде благосклонна към гърците.

Според по-късна от „Илиада" поема („Кипърските песни") гърците, които не познавали пътя за Троя, първо спрели в Мизия и след поредица от битки били разпръснати от буря. Всички кораби се завърнали в страните си (виж Ахил). Осем години след този неуспех гърците отново се събрали в Авлида. Но морето не желаело да приеме корабите – царяло пълно безветрие. Запитан, жрецът Калхант отговорил, че това се дъл-

жи на гнева на Артемида. За него имало няколко причини: или защото Агамемнон, убивайки кошута, казал, че Артемида не може да го стори по-добре от него, или защото преди време Атрей не бил принесъл в жертва златното агне на богинята (виж Атрей), или защото Агамемнон бил обещал на богинята да принесе в жертва най-добрия приплод за годината, в която била родена Ифигения, но не я принесъл в жертва. Поради всички тези причини богинята искала да ѝ се принесе жертва и тази жертва да е Ифигения. Агамемнон се съгласил поради амбиция или заради дълга си към останалите, а това още повече настроило Клитемнестра срещу него.

Флотът най-сетне потеглил. Спрели на остров Тенедос, където за първи път се проявила тлеещата омраза между Агамемнон и Ахил, която предшествала спора, поставил в опасност гърците пред Троя. По същото време Агамемнон изоставил в Лемнос Филоктет, чиято рана разпръсвала зловонна миризма, а стенанията му пречели на жертвоприношенията.

След това изминали първите девет години от обсадата. На десетата Агамемнон и Ахил участвали в многобройни пиратски нападения срещу съседните градове. От донесената плячка на Ахил се паднала Бризеида, а на Агамемнон – Хризеида, дъщерята на жреца на Аполон Хриз. Той поискал да откупи дъщеря си. Агамемнон отказал и за да го накаже, Аполон изпратил мор в гръцката армия. Именно с тази случка започва разказът в „Илиада". Събранието на воините заставило Агамемнон да върне Хризеида, но в замяна той поискал Бризеида от Ахил. Това била причината за гнева на Ахил. Той отказал да я предаде и се оттеглил в палатката си. Тогава Агамемнон изпратил двама глашатаи, Талтибий и Еврибат, за да отведат Бризеида. Ахил нямал избор и дал девойката, но отказал да се бие. По молба на Тетида Зевс изпратил на Агамемнон лъжовен сън, който го накарал да вярва, че може да превземе Троя без Ахил. Преди това друг оракул бил предсказал на Агамемнон, че Троя ще падне, когато в лагера на ахейците започнат противоречия.

Битката започнала и Агамемнон лично участвал в нея, като извършил много подвизи, но бил ранен и трябвало да се оттегли. След като се убедил, че ще загубят битката, ако Ахил не се включи, решил да се помири с него. Изпратил му отново Бризеида и му обещал ръката на една от дъщерите си и скъпоценни подаръци. От този момент нататък в „Илиада" вече не се говори за Агамемнон, вниманието се съсредоточава върху Ахил.

По-късните поеми разказват за намесата на Агамемнон във войната след смъртта на Хектор и Ахил, особено в битката, която се води около трупа на Ахил, и в свадата за притежанието на оръжията на героя (виж Аякс, син на Теламон, и Одисей). В „Одисея" се разказва, че след превземането на Троя в неговата плячка влязла и дъщерята на Приам, пророчицата Касандра. Тя му родила двама синове близнаци – Теледам и Пелопс.

Завръщането на Агамемнон и тръгването му от Троада също са обект на епични разкази. В „Одисея" вече се споменава за спора между Агамемнон и Менелай. Менелай искал да си тръгнат веднага след свършването на войната, а Агамемнон – след известно време, докато омилостивят Атина с подаръци. Поемите от „Завръщане" разказват също така как в момента, в който Агамемнон щял да отпътува, му се явила сянката на Ахил и се опитала да го задържи, като му описала всички бъдещи нещастия, които ще му се случат. Съвременно поискала от него да принесе в жертва Поликсена, една от дъщерите на Приам.

Когато се завърнал в родината си, Агамемнон бил проследен от доверен човек на Егист, любовника на жена си. Егист поканил Агамемнон на голям пир и го убил заедно с хората му с помощта на двадесет мъже, скрити в залата на празненството. Други версии на същата легенда разказват, че Клитемнестра също участвала в заговора и убила съперницата си Касандра. Пиндар добавя, че в омразата към мъжа си тя искала да убие и Орест, собствения си син. При трагиците обстоятелствата се различават: ту Агамемнон, както при Омир, бил убит на масата, ту в банята в момента, когато се оплел в ризата, подарена от жена му. Тя била зашила ръкавите и той не можел да се отбранява. Според Хигин инициаторът на убийството бил Еакс, братът на Паламед, който искал да си отмъсти за неговото убийство, заповядано от Агамемнон. Еакс казал на Клитемнестра, че Агамемнон смятал да я замени с Касандра, и това я решило да се включи в престъплението. Тя го ударила с брадва, докато правел жертвоприношение, след това убила и Касандра. Тази версия напомня твърде много легендата за Егиала и Диомед.

Известно е как след това Агамемнон бил отмъстен от своя син Орест (виж легендата за него).

АГАПЕНОР (гр.). Агапенор фигурира в „Илиада", в „Каталог на корабите", като вожд на аркадските войски. Той живеел в Тегея. Бил син на Анкей и внук на Ликург (табл. 26). Като бивш претендент за ръката на Елена бил обвързан с клетвата, дадена на Тиндарей (виж Агамемнон), и участвал в похода срещу Троя.

При завръщането му от обсадата след корабокрушение бил изхвърлен на остров Кипър. Тук основал град Пафос и построил храм на Афродита. Още по времето, когато бил в Тегея, синовете на Фегей Агенор и Проной били убити в дома му от двамата синове на Алкмеон, за да отмъстят за смъртта на баща си.

АГДИСТИС (гр.). Легендата за Агдистис идва от Изток, от страната на Великата майка на Боговете (Кибела) и е разказана от Павзаний. Тя започва с един сън на Зевс, по време на който на земята пада част от семето му. От него се родил хермафродит, наречен Агдистис. Другите богове го кастрирали и от отрязания му член поникнало бадемово дърво. Дъщерята на речния бог Сангарий откъснала бадем от това дърво и го сложила в утробата си. Тя забременяла и родила момче, наречено Атис, което изоставила. Детето било отгледано и отхранено от козел. Когато пораснало, станало толкова хубаво, че Агдистис, вече жена, го обикнала. За да го отърват от преследванията ѝ, родителите на Атис го изпратили в Песинонт, за да се ожени за царската дъщеря. Вече били изпели сватбения химн, когато се появила Агдистис. Когато я видял, Атис бил обхванат от лудост и отрязал члена си. Същото направил и царят на Песинонт, който му бил дал дъщеря си за жена. Скръбната Агдистис получила само тялото на умрелия от раната си Атис, което било нетленно.

Съществува и друга версия на същата легенда: по границата на Фригия се издигала самотна скала, наречена Агдос. Тук почитали Кибела под формата на камък. Влюбеният в богинята Зевс решил да се съедини с нея, но тъй като не можал, оставил семето си върху съседна скала. От нея се родил хермафродитът Агдистис. Дионис го опиянил и го кастрирал. От кръвта му поникнал нар. Нана, дъщерята на бога Сангарий, сложила плод от него в утробата си и забременяла. Така се родил Атис. Сангарий я принудил да остави детето. То било прибрано от случайни пътници и отгледано с мед и „мляко от козел". Нарекли го Атий, което означава „козел" на фригийски, също и „красавец". Тъй като Агдистис и Кибела се скарали заради младежа, който израснал много красив и царят на Песинонт Мидас искал да му даде дъщеря си за жена, Атий бил доведен до лудост от Агдистис, кастрирал се и умрял под един бор. Кибела го погребала, но от кръвта му край бора поникнали виолетки. Дъщерята на Мидас се самоубила от мъка и от кръвта ѝ също поникнали виолетки. Кибела я погребала и над гроба ѝ пораснало бадемово дърво. Зевс, трогнат от молбите на Агдистис, направил така, че тялото на Атий да не се разлага, косата му да продължава да расте, а малкият му пръст да мърда. Агдистис пренесла трупа в Песинонт, където го погребала и основала жреческо братство и празник в негова памет.

АГЕНОР (гр.). Потомък на самия Зевс чрез Ио и сина ѝ Епаф. Епаф имал дъщеря, Либия (на нея е наречена едноименната област в Африка), която се свързала с Посейдон и родила близнаците Агенор и Бел (виж табл. 3). Бел царувал над Египет, а Агенор се установил в Сирия. Той царувал в Тир и Сидон. Оженил се за Телефаса и имал много деца от нея: дъщеря Европа и трима синове – Кадмос, Феникс и Киликс. Когато Зевс се превърнал в бик и отвлякъл дъщеря му Европа, Агенор изпратил синовете си да я търсят и им наредил да не се връщат, докато не я намерят. Младежите се отправили на път и когато видели, че не могат да изпълнят поръчението на баща си, основали свои градове в Сицилия и в Тракия. Феникс се установил във Финикия.

Трагиците не са единни по отношение на имената на синовете на Агенор. Еврипид ги нарича Киликс, Феникс и Тасос. Павзаний назовава Тасос, а Херодот говори за финикийски колонии, възникнали на острова със същото име, и за колония на остров Тера, основана от Кадмос. Диодор Сицилийски говори за колония, основана пак от Кадмос на Родос. Тези легенди предават местните традиции, запазили спомена за финикийското заселване, като жалонират неговата експанзия. Понякога за жена на Агенор е сочена не Телефаса, а Аргиопа, или племенницата му Антиопа, дъщеря на Бел.

АГЛАВРА (гр.). В легендите се говори за две жени с това име.

1. Дъщерята на Актей, първия цар на Атина, и жена на Кекропс, от когото имала син, Еризихтон, и три дъщери: Аглавра, Херса и Пандроса (табл. 4).

2. Дъщерята на първата Аглавра, любима на Арес, от когото имала дъщеря Алкипа. Аглавра се появява със сестрите си и в легендата за Ерихтоний. Атина отглеждала тайно малкия Ерихтоний, роден от любовното желание на Хефест към нея. Тя го затворила в кошница и я поверила на трите момичета на Кекропс. С тази задача била натоварена най-вече Пандроса. Любопитните ѝ сестри не могли да се въздържат, отворили кошницата и видели детето, обвито от змия. Те полудели от страх и се хвърлили от една скала на Акропола. Черна врана разказала на Атина за любопитството на девойките (виж Ерихтоний).

Овидий разказва, че Аглавра, която била най-виновна, не полудяла. По-късно я описва изпълнена с ревност към сестра си Херса, обичана от Хермес. Накрая богът я превърнал в каменна статуя (виж Керикс).

АГРОН (гр.). На остров Кос живеел мъж, наречен Евмелий, син на Меропс. Той имал две дъщери и един син. Тримата били много жестоки. Момичетата се казвали Биса и Меропида, а синът Агрон. Те живеели в отдалечена местност и обработвали земята, която давала обилна реколта. Затова почитали само Земята и не признавали другите

богове. Ако двете девойки били поканени на празник на Атина, брат им отказвал да ги пусне, като казвал, че не харесва жени с очи на кукумявка (такъв бил цветът на очите на Атина). Ако ги канели на празник на Хермес, казвал, че не харесва боговете крадци. Ако ставало въпрос за Артемида, отговарял, че не харесва жените, които излизат нощем. Накратко, непрекъснато обиждал боговете. Разсърдени, Артемида, Хермес и Атина решили да му отмъстят и една вечер отишли в къщата на младите хора. Атина и Артемида се превърнали в девойки, а Хермес в пастир. Хермес поканил бащата и сина на пир, даван от пастирите в чест на Хермес, и ги помолил да изпратят Биса и Меропида в гората на Атина и Артемида. Само като чула името на Атина, Меропида започнала да я обижда. Веднага била превърната в кукумявка. Биса станала чайка, Евмелий гарван, а Агрон дъждовник.

АДМЕТ (гр.). Цар на Ферес, Тесалия. Син на Ферес, на когото била кръстена страната, и на Периклимена. Като млад участвал в Калидонския лов и в похода на аргонавтите. След смъртта на баща си станал цар и тогава Аполон изтърпял при него наказанието си като пастир (виж Аполон). Той се влюбил в Алкестида, дъщерята на Пелий, цар на Йолкос, който поставил условие, че ще даде дъщеря си само на мъж, чиято колесница е теглена от лъв и глиган в един впряг. Аполон дал на Адмет впряга било от благодарност за грижите, положени за него по време на робството му, било защото бил влюбен в него.

Така благодарение на помощта на бога Адмет получил ръката на девойката. Той обаче забравил да направи жертвоприношение на Артемида по време на сватбата. Разгневена, тя напълнила брачната стая със змии. Аполон обещал на Адмет да накаже сестра си. Същевременно помолил мойрите – богините на човешката съдба, Адмет да не умре в определения му ден, ако успее да намери човек, съгласен да умре вместо него. За да получи тази милост за любимеца си, Аполон използвал хитрост, като упоил мойрите. Но когато този ден дошъл, никой не се съгласил да умре вместо него, с изключение на любящата му съпруга. По това време през Ферес минавал Херакъл, стар другар на Адмет от похода на аргонавтите. Като видял в двореца само хора, потънали в траур и ридания, той попитал каква е причината и разбрал, че царицата е мъртва. Слязъл в подземния свят и върнал оттам Алкестида, по-млада и по-хубава отвсякога. Такава е версията на Еврипид в драмата му „Алкестида“. В друга версия Херакъл не се намесва във възкресяването на младата жена, а Персефона, възхитена от нейната саможертва, я връща към живот.

Адмет имал три деца: Евмел, Перимела и Хипас (виж табл. 21).

АДМЕТА (гр.). Героиня от легенда от остров Самос. Тя била дъщеря на Евристей и правнучка на Персей (табл. 31). Живеела в Аргос, където била жрица на Хера. Според една от версиите на легендата за амазонките Херакъл тръгнал да вземе колана на царицата на амазонките заради Адмета.

Тя била жрица в течение на 58 години, но когато баща ѝ умрял, трябвало да напусне Аргос. Отишла на остров Самос, като отнесла със себе си култовата статуя на богинята, поверена на нейните грижи. В Самос намерила много старо светилище на Хера, основано от лелегите и нимфите, и поставила статуята там. Жителите на Аргос, разтревожени от изчезването на статуята, поръчали на тиринтските пирати да я върнат. Те се надявали, че самосци ще им предадат Адмета, която трябвало да пази статуята, и щели да я накажат, ако се окаже, че тя я е откраднала. Тъй като храмът на Самос нямал врата, пиратите без затруднения изнесли статуята. Но когато разпънали платна, за да отплават, корабът им не помръднал. Така те разбрали, че богинята иска да остане в Самос. Тогава оставили свещената статуя на пясъка и ѝ направили жертвоприношение. В това време Адмета забелязала изчезването на статуята и съобщила на жителите на острова, които започнали да я търсят навсякъде. Накрая я открили на брега, след като пиратите вече били отплували. Те решили, че богинята е дошла сама дотук, и я вързали със стръкове ракита. Когато Адмета дошла, тя отвързала статуята, пречистила я и я осветила наново, защото била омърсена от допира с човешки ръце. След това я върнала в храма. В памет на тази случка всяка година жителите на Самос чествали празник, на който занасяли статуята на Хера на брега на морето, освещавали я наново и ѝ поднасяли дарове.

Според Павзаний пренасянето на Хера от Аргос на Самос било извършено не от Адмета, а от аргонавтите.

АДОНИС (гр.). Преданието за Адонис идва от сирийска легенда, заимствана още от Хезиод. Нейната най-често разказвана версия е следната: царят на Сирия Теиас имал дъщеря, Мирта, или Смирна, която била подтикната от гнева на Афродита към кръвосмешение с баща си. С помощта на дойката си Хиполита тя успяла да заблуди Теиас и се съвкуплявала с него в продължение на дванадесет нощи. Но на дванадесетата нощ Теиас разбрал, че това е дъщеря му, и я подгонил с ножа си, за да я убие. Мирта помолила боговете за помощ и те я превърнали в миртово дърво. Десет месеца по късно кората на дървото се повдигнала, разкъсала се и се появило дете, което получило името Адонис. Трогната от красотата на бебето, Афродита го взела и тайно го поверила на Персефона, за да го отгледа. Но тя на свой ред се привързала към красивото дете и не поискала да го върне на Афродита, когато пораснало. Спорът между двете богини бил решен от Зевс, а според други версии – от музата Калиопа в името на Зевс. Решили Адонис да живее една трета от годината с Афродита, една трета с Персефона, и една трета където той пожелае. Но Адонис винаги прекарвал две трети от годината с Афродита и само една трета с Персефона. По-късно гневът на Артемида (не се знае точно по каква причина) насъскал срещу него глиган, който по време на лов го ранил смъртоносно.

Тази първа версия на мита, който разкрива тайнството на растителността в образа на детето, което, родено от дърво, прекарва една трета от годината под земята, а през останалото време – при богинята на любовта и пролетта, по-късно е разкрасена и допълнена. Дадени са уточнения за проклятието на Афродита: Кенреида, майката на Смирна и жена на Кинирас (на мястото на Теиас) обидила богинята, като твърдяла, че дъщеря ѝ е по-хубава от нея, и именно заради това богинята вдъхнала на Смирна престъпна любов. Когато Смирна открила кръвосмесителния характер на чувствата си, първоначално поискала да се обеси, но се намесила дойката ѝ, която я посъветвала да задоволи страстта си. След като осъществила кръвосмешението, младата жена се скрила от срам в гората, където Афродита, изпитвайки милост към жертвата си, я превърнала в дърво. Баща ѝ разрязал с меча си кората на дървото и извадил на бял свят малкия Адонис.

В друга версия глиган (предричайки по този начин смъртта на младежа) освободил дървото от бебето, като разтворил кората с бивните си. Въображението на елинистичните поети представя отгледания от нимфите Адонис да ловува в гората или да пасе стада из полето. Колкото до обстоятелствата, довели до смъртта му според поетите, те били предизвикани не от Артемида, а от ревността на Арес, любовника на Афродита, или от отмъщението на Аполон срещу Афродита, която била ослепила Еримант, сина на бога, защото я зърнал гола, докато се къпела (виж Еримант).

Легендата за Адонис се развива ту на Идалион, ту в Ливан. В Библос минавала река, наречена Адонис, която всяка година в деня, когато чествали смъртта на Адонис, се обагряла в червено.

С историята на Адонис са свързани множество легенди за цветя. Не само за мистичния произход на миртата (сълзите на Мирта), но и за розата: в началото това цвете било бяло, но когато Афродита тичала на помощ на своя ранен приятел, тя убола крака си на трънче, и цветът на кръвта ѝ обагрил розата, която била посветена на нея. Анемониите също били родени от кръвта на ранения Адонис. Идиличният поет Бион разказва, че богинята проляла толкова сълзи, колкото капки кръв изтекли от Адонис, и от всяка сълза се раждала по една роза, а от всяка капка кръв – анемония.

В памет на своя приятел Афродита основала празник, честван от сирийските жени всяка пролет. В саксии и сандъчета те слагали семена, които поливали с топла вода, за да покълнат по-бързо. Наричали тези засаждения „градините на Адонис“. Цветята, които разцъфтявали по този начин, умирали скоро след това, и така символизирали съдбата на Адонис. А жените ритуално оплаквали съдбата на младия мъж, обичан от Афродита.

Семитският произход на тази легенда е очевиден, дори името на бога произлиза от еврейски и означава „господар“. Култът към Адонис се разпространява в средиземноморския свят през елинистичната епоха, и легендата му е изобразявана върху етруските огледала.

АДРАСТ (гр.). Цар на Аргос, чиято легенда е свързана с тази за похода на Седемте срещу Тива. След като Прет си поделил царството на Аргос с двамата синове на Амитаон, Биант и Мелампус (виж легендата за Прет и претидите, за Мелампус и табл. 1), трите семейства царували едновременно. Но скоро се скарали. По време на размириците Амфиарай, наследник на Мелампус, убил бащата на Адраст, Талай, който принадлежал към рода на Биант (или Пронакс, един от синовете на Талай). Тогава Адраст избягал в Сикион при дядо си по майчина линия, царя Полибий (виж табл. 22), който нямал мъжки наследници и преди смъртта си му отстъпил царството си. Като станал цар на Сикион, Адраст се сдобрил с Амфиарай и си върнал трона на Аргос. Но дълбоко в душата си Адраст не бил простил на братовчед си за убийството на баща си. Той му дал ръката на сестра си Ерифила, като се договорил в случай на несъгласие между двамата спора да реши младата жена. Така той се надявал, че някой ден ще има случай да си отмъсти.

Но се случило така, че Полинейк, синът на Едип, бил изгонен от Тива от брат си Етеокъл, и в същото време Тидей, синът на Ойней, царя на Калидон, бил изгонен от баща си заради убийство (виж Тидей). По време на една нощна буря двамата герои едновременно се оказали в двореца на Адраст, за да искат подслон. Още в предния двор те започнали да се карат. Събуден от шума, Адраст ги накарал да влязат и започнал да пречиства Тидей от омърсяването, което тегнело върху него. След това, забелязвайки, че двамата герои се биели като „лъв и глиган“ (или виждайки образите на двете животни върху щитовете им), той си спомнил за едно старо предсказание, според което щял да

омъжи дъщерите си за „глиган и лъв". Той дал по-голямата, Аргия, на Полинейк, и по-малката, Деипила, на Тидей, като им обещал, че ще ги върне в родните им страни и ще възстанови правата им. Това положило началото на похода на Седемте срещу Тива. В този поход участвали наследниците на Биант и Мелампус, също и на Прет, т. е. и на трите рода, които царували в Арголида. Според по-късните придатки към първоначалната легенда към тях се присъединили и войски на съюзниците им от останалата част на Пелопонес с изключение на Микена, чиито принцове – атридите Агамемнон и Менелай, предвиждали, че тази война ще завърши катастрофално.

Седемте начело с Адраст били: Амфиарай, Капаней, Хипомедон, племенникът на Адраст Партенопей (понякога го представят за брат на Адраст), Тидей и Полинейк.

По пътя си владетелите спрели в Немея, където основали игри в памет на младия Архемор, ухапан от змия и умрял пред очите им (виж Амфиарай). Така положили началото на Немейските игри. При Исменос те извоювали първата си победа срещу тиванците и ги отблъснали зад крепостните стени. Но когато атакували града, цялата им армия била унищожена. Спасил се само Адраст с коня си Ареион (виж това име), забележителен с черната си грива. След този момент съществуват няколко версии. Или Адраст, който бил умел оратор, успял да убеди тиванците да върнат телата на жертвите, или (според атинската версия) Адраст избягал в Атина, под покровителството на Тезей. Тогава Тезей предприел поход срещу Тива и с оръжие взел труповете и ги погребал в Елевзин.

Необезкуражен от неуспеха на първия поход, десет години по-късно Адраст предприел нов поход срещу Тива със синовете на мъртвите. Армията била по-малобройна, но предсказанията този път били благоприятни. Епигоните (това е името, дадено на синовете на загиналите герои) завзели Тива и издигнали за цар Терсандър, син на Полинейк. Но Адраст загубил сина си, Егиалей, който бил убит от сина на Етеокъл Лаодамант. От скръб старият Адраст умрял в Мегара. Разказват също, че се хвърлил в огъня, за да се подчини на предсказание на Аполон.

Адраст, женен за Амфитея, дъщерята на Пронакс, имал шест деца. Четирите му дъщери Аргия, Хиподамея, Деипила и Егиала били омъжени съответно за Полинейк, Пиритой, Тидей и Диомед.

АЕДОНА (гр.). Според „Одисея" Аедона била дъщеря на Пандарей (виж това име) и жена на тиванеца Зет (виж това име), брата на Амфион (виж Амфион). Тя имала само един син и завиждала на плодовитостта на снаха си Ниоба, жената на Амфион. В завистта си се опитала да убие големия ѝ син Амалей, докато спял. Но погрешка убила собствения си син Итил. Скръбта ѝ била толкова силна, че предизвикала милостта на боговете и те я превърнали в славей.

Съществува и друга легенда за славея, също толкова трагична и белязана с убийства. Аедона била дъщеря на Пандарей от Милет и жена на художника Политехнос. Те живеели в Колофон, Лидия. Имали син Итис. Докато почитали боговете, двамата били щастливи. Но щастието им ги изпълнило с горделивост и те започнали да се хвалят, че бракът им е по-добър от този на Хера и Зевс. За да ги накаже, Хера им изпратила богинята на Раздора Ерида, която им вдъхнала желанието да си съперничат. И двамата се захванали с работа: той да изработи колесница, а тя да тъче. Онзи, който завършел пръв работата си, трябвало да даде на другия прислужница. С помощта на Хера Аедона спечелила. Обиден, Политехнос решил да си отмъсти. Той отишъл в Ефес и помолил тъста си да отведе Хелидона, сестрата на Аедона, на гости на сестра ѝ. По пътя обезчестил девойката, облякъл я в дрехи на робиня, отрязал ѝ косата и я заплашил, че ще я убие, ако каже на сестра си коя е. След това я дал на жена си за робиня. Така минало известно време, без Хелидона да бъде позната. Но един ден, когато разказвала на извора за нещастието си, Амидона я чула и я познала. Двете решили да си отмъстят. Те убили Итис и го поднесли като ястие на баща му, след това избягали в Милет. Политехнос разбрал от един съсед какво е яденето му. Той веднага тръгнал да ги преследва, но бил хванат от слугите на Пандарей, на когото дъщерите му били разказали всичко. Политехнос бил вързан, намазан с мед и оставен на полето да бъде хапан от мухите. Аедона се съжалила над него и изгонила насекомите. Тогава братята и баща ѝ, разгневени, поискали да я убият. Но Зевс се съжалил над разбитото семейство и превърнал всички в птици: Пандарей станал морски орел, Хармотоя, майката на Аедона – алцион (морска митологична птица), Политехнос – зелен кълвач. Братът на Аедона бил превърнат в папуняк. Аедона, както подсказва името ѝ – в славей, а Хелидона в лястовица (имената на двете на гръцки означават точно това). Единствено Хелидона благодарение на милостта на Артемида, която тя била призовала на помощ, докато Политехнос я насилвал, можела да живее сред хората.

АЕРОПА (гр.). 1. Синът на Минос Катрей имал три дъщери и един син. Дъщерите му се наричали Аеропа, Климена и Апемозина, а синът – Алтемен. Катрей се допитал до оракула как ще умре и той му отговорил, че ще загине от ръката на едно от децата си. Катрей запазил предсказанието в тайна, но Алтемен разбрал за него. Той веднага избягал със сестра си Апемозина. Катрей пък дал Аеропа и сестра ѝ Климена на мореплавателя Навплий и му заповядал да ги продаде в чужбина. Навплий отвел двете девойки в Аргос. Тук Аеропа се омъжила за Плистен, царя на страната. От брака им се родили Агамемнон и Менелай (виж табл. 2).

Според друго предание Катрей дал Аеропа на Навплий не защото се страхувал, че тя ще го убие, а защото се била отдала на един роб. Навплий трябвало да я удави. Аеропа не се омъжила за Плистен, а за Атрей, и именно той бил бащата на Менелай и Агамемнон. За да съгласуват двете предания, някои трагици представят Атрей като син (или баща) на Плистен. Аеропа първо се омъжила за него, след това, когато умрял, за Атрей, а двете деца, родени от Плистен, били отгледани от Атрей.

Докато била омъжена за Атрей, Аеропа била прелъстена от зет си Тиест и му дала тайно златното агне, което осигурявало царската власт на Атрей. Въпреки това той успял да остане цар с помощта на Зевс и за да накаже жена си, я хвърлил в морето.

2. Павзаний пише за друга Аеропа, дъщеря на Кефей, обичана от Арес, която умряла при раждане. Арес направил така, че детето да може да бозае от гърдата на мъртвата си майка.

АЗИЯ (гр.). Дъщеря на Океан и Тетия (виж табл. 38). Тя дава името си на азиатския континент. От мъжа си Япет ражда Атлант, Прометей, Епиметей и Менойтис.

АЗОП (гр.). Бог на едноименната река. Според авторите е син на Посейдон и Перо, на Зевс и Евронома или, като всички реки, на Океан и Тетия. Оженил се за Метопа, дъщерята на река Ладон, и имал двама синове, Исмен и Пелагон, също и двадесет дъщери. Диодор споменава само дванадесет от тях: Коркира, Саламида, Егина, Пирена, Клеона, Тива, Танагра, Теспия, Азопида, Синопа, Ойния (или Орния), Халкида. Някои смятат, че е баща на Антиопа, майката на Зет и Амфион, и на Платея (виж също Исмена, 1, и Егина).

АИЙ ЛОКУЦИЙ (лат.). Тайнствен бог, който се появява само веднъж – по време на галското нашествие през 390 г. пр. Хр. под формата на глас, известяващ за приближаването на противника. Никой не му обърнал внимание. Но след завземането на Рим и след като галите били изгонени, за да поправи неуважението, което проявил към този божествен глас, диктаторът Камий издигнал светилище на мястото, където гласът бил чут, в северния край на Палатинския хълм.

АКА ЛАРЕНЦИЯ (лат.). При царуването на Ромул или това на Анкус Марций, по време на празник жрецът на храма на Херкулес в Рим поканил самия бог да участва в игра на зарове, като поставил условие победителят да предостави на победения обяд и красиво момиче. Богът приел и спечелил партията; но жрецът го нагостил и го оставил да се наслади на прелестите на най-красивата девойка в Рим по това време, Ака Ларенция. Преди да си тръгне, като награда Херкулес я посъветвал да се омъжи за първия мъж, когото срещне. Този мъж бил етруск, на име Таруций. Той бил много богат, но скоро умрял. Ака Ларенция наследила богатството му – обширни области в околностите на Рим. При смъртта си тя ги завещала на римския народ. Тази версия на легендата явно е измислена с цел да узакони териториите, за които претендирал Рим. След като остаряла, Ака изчезнала безследно във Велабрия, на същото място, където била погребана другата Ларенция, жената на Фаустул.

Друга легенда разказва за Ака Ларенция, жена на овчаря Фаустул. Тя имала дванадесет деца освен Ромул и Рем, които осиновила. Именно в памет на тези дванадесет деца на Ака Ларенция била основана Колегията на Дванадесетте братя.

АКАДЕМ (гр.). Герой от Атика. Той посочил на диоскурите мястото, където Тезей държал като пленничка сестра им Елена, когато след отвличането ѝ Кастор и Полидевк пребродили цяла Гърция, за да я търсят. Гробът на Академ е в предградията на Атина, недалеч от Керамичния квартал. Той бил обграден от свещена гора, станала известна заради Платон, който основал там школата си, наречена Академията. Някои автори смятат, че името Академия произлиза от това на аркадиеца Екедем, придружил диоскурите в търсенето на Елена.

АКАК (гр.). Според някои легенди приемен баща на Хермес. Син на Ликаон, той основава град Акакезион в Аркадия.

АКАКАЛИДА (гр.). Една от дъщерите на Минос, която последователно била любима на Хермес и Аполон. От първия имала син, Кидон. От втория родила трима синове: Наксос (който дава името си на острова), Милет и Амфитемис, познат още под името Гарамант. Когато Акакалида била бременна с Амфитемис, разгневеният Минос я изгонил далече от Крит, чак до Либия, където синът ѝ под името Гарамант поставил началото на номадския народ на гарамантите. Още докато очаквала раждането на третия си син, Милет, Акакалида, страхувайки се от гнева на баща си, избягала от двореца в гората. Там родила сина си и го изоставила под едно дърво. Но по заповед на Аполон вълчиците в гората го хранели с млякото си, докато го намерили овчари, които го прибрали и го отгледали.

Понякога Акакалида е наричана и Акакала.

АКАЛАНТИДА (гр.). Сред деветте дъщери на македонския цар Пиерос имало една, наречена Акалантида. Със сестрите си тя

предизвикала музите, като казала, че не пеят толкова добре, колкото нея. Разгневените божества ги преобразили в птици. Акалантида станала кадънка (виж Пиериди).

АКАМАНТ (гр.). Под това име са познати няколко герои.

1. Троянец, син на Антенор и Теано, който играе героична роля при атаката на гръцкия лагер. Убит от Мерион.

2. Чичо на Кизик, също биещ се на страната на троянците, вожд на тракийски отряд. Убит от Аякс, сина на Теламон.

3. Най-известният от героите, носещ това име, е синът на Тезей и Федра, дал името си на атическото племе на акамантите. Той не фигурира в Омировите епопеи, макар че покъсните легенди след „Илиада" му отреждат важна роля, както и на брат му Демофон, при превземането на Троя. В тях се разказва, че Акамант отишъл с Диомед в Троя още преди войната, за да иска Елена. Там го видяла Лаодика, дъщерята на Приам, която се влюбила в него. Младата жена споделила чувствата си с жената на Персей, Филобия. Тя решила да й помогне. Убедила мъжа си, който царувал в град Дарданос, в Троада, да ги покани на пир и да ги постави един до друг. Лаодика щяла да се представи за куртизанка от харема на Приам. В края на пира тя станала жена на Акамант. От брака им се родил Мунит, който бил отгледан в двореца на Приам от прабаба си Етра, майката на Тезей, тогава пленница на Елена. След падането на Троя Мунит се върнал при баща си, който го отвел в Атика заедно с Етра. Но по пътя, докато ловувал в Олинт, Мунит бил ухапан от змия и умрял.

При превземането на Троя Акамант се намирал вътре в дървения кон. Като плячка получил пленницата Климена. При завръщането си спрял в Тракия и останал там дълго поради любовта си към Филида. След това отишъл в Кипър, където основал колония. Разказват, че именно тук умрял, след като паднал от коня си и за нещастие се набол на меча си. Но тази легенда обикновено се разказва за брат му Демофон (виж това име).

Според други легенди, след като участвал в превземането на Троя с брат си Демофон, Акамант се върнал в Атика с баба си Етра, където взел властта и царувал в мир.

АКАНТИДА (гр.). Автоной и жена му Хиподамея имали четирима синове – Антос, Еродий, Схеней, Акант и една дъщеря – Акантида, понякога наричана Акантилида. Семейството обработвало голяма площ земя, която обаче не била плодородна, защото работели малко, и на полето им имало предимно бодили и тръстики (оттук и имената на Схеней и Акант, които на гръцки означават бодил и тръстика). Основното им занимание било коневъдството. Обикновено пасели стадата си в блатата. Един ден, когато Антос дошъл да прибере животните, които не искали да напуснат пашата си, кобилите побеснели и се нахвърлили върху младия мъж, като го разкъсали. Бащата, привлечен от шума, не посмял да се притече веднага на помощ, също както и наставникът на младежа. Накрая двамата мъже се опитали да откъснат конете от тялото му, но напразно. Цялото семейство страдало толкова много от тази жестока смърт, че Зевс и Аполон ги превърнали в птици: Автоной в щъркел, Хиподамея в чучулига, Акант и Акантида са вероятно два вида кадънка, а Еродий – чапла.

АКАРНАН (гр.). Алкмеон, синът на тиванския гадател Амфиарай, имал двама синове, Амфотер и Акарнан, от жена си Калироя (Хубавият извор), дъщеря на речния бог Ахелой (виж табл. 1). По време на приключенията си Алкмеон бил обидил Фегей, царя на Псофида в Аркадия, и неговите деца го убили (виж Алкмеон). Когато Калироя научила за смъртта на съпруга си, тя помолила Зевс, на когото била някогашна любима, да направи така, че синовете й да пораснат бързо, за да могат да отмъстят за баща си. Зевс се съгласил и така те успели да убият двамата синове на Фегей – Проной и Агенор, които срещнали при цар Агапенор. След това отишли в Псофида и убили Фегей, истинския виновник за смъртта на баща им. Жителите на града ги преследвали, но те успели да им се изплъзнат и се скрили при Агапенор в Тегея, Аркадия, където тегеадите, подпомогнати от няколко аргосци, ги защитили от преследвачите. По заповед на дядо им Ахелой братята отишли в Делфи, за да предадат на Аполон огърлицата на Хармония, стояща в основата на дълга поредица от убийства, и която косвено причинила смъртта на баща им Алкмеон и на дядо им Амфиарай (виж Ерифила). След като изпълнили тази задача, те преминали през Епир, събрали сподвижници и колонизирали Акарнания, чиито жители, досега наричащи се курети, приели името акарнанийци. Една легенда разказва, че Акарнан намерил смъртта си, опитвайки се да се ожени за Хиподамея, дъщерята на Ойномай, който убивал нейните ухажори (виж Хиподамея).

АКАСТ (гр.). Син на царя на Йолкос Пелий и на Анаксибея (виж табл. 21). Участвал в похода на аргонавтите против волята на баща си, който го организирал единствено с цел да се отърве от Язон, претендент за трона му (виж Язон). Той участвал и в лова на глигана от Калидон. Когато баща му Пелий бил убит от Медея, Акаст се възкачил на трона на Йолкос (виж Медея).

Акаст играе косвена роля в легендата за Пелей, бащата на Ахил. По време на Калидонския лов Пелей убил случайно един от ловците, Евритион. За да се пречисти от това убийство, той отишъл при Акаст. Тук, докато живеел в двора на Йолкос, Астидамея, жената на Акаст, се влюбила в него. Отблъсната от героя, тя изпратила съобщение на жената на Пелей, в което й казвала, че мъжът й ще я напусне заради дъщерята на Акаст Стеропа. От отчаяние жената на Пелей се обесила. Все още неудовлетворена от отмъщението си, Астидамея обвинила Пелей пред Акаст, че искал да я прелъсти. Акаст й повярвал, но тъй като не посмял да убие госта си, който бил пречистил от убийство, решил да го заведе на лов в Пелион и да го изостави, докато спи. И за да е сигурен, че дивите животни от планината няма да го оставят жив, скрил меча на заспалия герой в говежди тор. Обезоръжен, Пелей за малко щял да бъде убит от планинските кентаври, ако един от тях, мъдрецът Хирон, не го събудил навреме и не му върнал меча (виж Пелей).

Завърнал се в царството си, Пелей решил да си отмъсти. Според някои версии той нападнал Йолкос – сам или с помощта на Язон, Кастор и Полидевк. Завземайки града, той убил Астидамея и разхвърлял крайниците й из града, така че армията му да мине между тях. Убил и Акаст.

Други автори смятат, че по време на Троянската война Пелей, останал без защита, защото синът му Ахил бил в Азия, бил нападнат от Акаст и прогонен от царството му. Освен Астидамея легендата разказва и за друга жена на Акаст, Хиполита Кретеида, дъщеря на Кретей (виж това име).

АКЕСТ (гр.). Виж Егест.

АКИД (гр.). Бог на реката със същото име, съседна на Етна. Представят го като син на италийския бог Фаун и нимфата Симетида. Преди да стане река, той обичал нимфата Галатея, в която отчаяно бил влюбен и циклопът Полифем. Побеснял от ревност, Полифем се опитал да размаже съперника си в скалите, но Акид се превърнал в река и така се спасил от гиганта.

АКОНТИЙ (гр.). На остров Кеос живеел много красив младеж, който произхождал от заможно, макар и не знатно семейство. Веднъж отишъл на празненствата на Делос. Там видял красива девойка, придружена от дойката си, която също била дошла да принесе дарове на боговете на Делос. Тя била толкова прекрасна, че Аконтий веднага се влюбил в нея. Казвала се Кидипа и била дъщеря на влиятелен човек, който минавал през Делос. Аконтий я проследил до храма на Артемида. Докато се извършвало жертвоприношението, девойката седнала. Тогава Аконтий откъснал една дюля и с острието на ножа си издълбал следната фраза: „Заклевам се пред храма на Артемида да се омъжа за Аконтий." След това ловко хвърлил дюлята към момичето. Дойката я вдигнала и я подала на Кидипа. Тя невинно прочела на глас написаното. След като разбрала значението на думите, които току-що произнесла, тя почервеняла и хвърлила плода надалеч. Но вече, макар и против волята си, била произнесла клетвата, която я обвързала с Аконтий. И богинята била свидетел на това. Аконтий се завърнал в родината си и заживял там, изпълнен с любов към онази, която смятал за своя годеница. Но бащата на Кидипа подготвял годеж за дъщеря си, защото й бил избрал друг жених. Щом започнали празненствата, тя внезапно и тежко заболяла и трябвало да отложат годежа. Девойката веднага оздравяла. Три пъти, при всеки опит да бъде сгодена, тя заболявала от тайнствената болест. Новината за това достигнала до Аконтий, който веднага пристигнал в Атина (Кидипа била атинянка) и час по час, ден след ден се осведомявал за здравето на тази, която обичал. Любовта му скоро станала достояние на целия град и всички помислили, че той е омагьосал девойката. Баща й отишъл да се допита до Делфийския оракул и богът му разкрил, че Кидипа е обвързана с клетва и Артемида я наказва всеки път, когато е на прага да я наруши. Тогава бащата разпитал за семейството на Аконтий и решил, че то е достойно да се свърже с неговото. Скоро щастлива сватба увенчала хитростта на младежа (виж също Хермохар).

АКРИЗИЙ (гр.). Абант, цар на Аргос, син на Линкей и Хипермнестра, имал двама синове близнаци, Прет и Акризий (виж табл. 31). Двете деца, наследили омразата на прадедите си Египт и Данай, се биели още в утробата на майка си. Когато пораснали, чувствата им не се променили. Те се изправили в двубой един срещу друг, за да определят на кого ще се падне тронът на баща им след смъртта му. Именно за него били създадени кръглите щитове, изиграли голяма роля в бойното изкуство на античността. След дълга борба Акризий победил и изгонил брат си, който заминал за Ликия, където се оженил за дъщерята на цар Иобат Антея, наричана от трагиците Стенебоя. Начело на голяма армия Иобат върнал Прет в Арголида и го настанил в Тиринт, където циклопите били издигнали за него крепостни стени от огромни камъни. Тогава двамата братя решили да сключат договор. Акризий царувал в Аргос, а Прет в Тиринт. Царство Арголида било разделено на две равни части.

От жена си Евридика, дъщерята на Лакедемон, Акризий имал дъщеря – Даная. Тъй като искал син, той се допитал до оракула, който му предсказал, че дъщеря му ще има син, който ще го убие. За да избегне сбъдването на пророчеството, Акризий построил подземна стая с бронзови стени, в която затворил Даная. Тя била пазена денонощно. Нищо не могло да попречи обаче Даная да бъде прелъстена. Някои автори твърдят,

че това бил чичо ѝ Прет, други (по-многобройни) – Зевс под формата на златен дъжд, който достигнал през пробойна в покрива до утробата на девойката. Когато Акризий разбрал, че Даная е била прелъстена, той не поискал да повярва в божествения произход на това събитие, сложил дъщеря си и бебето ѝ в сандък, който занесъл на брега на морето. Момчето се казвало Персей (виж неговата легенда). Когато пораснал, той извършил много подвизи, след като бил спасен от Диктида на плажа на Серифос, където бил изхвърлен от вълните. Един ден Персей решил да посети дядо си Акризий и затова се върнал в Аргос с майка си и жена си Андромеда. Когато разбрал, че Персей иска да го види, Акризий се уплашил, че предсказанието ще се сбъдне, и заминал за Лариса, в страната на пеласгите (в Тесалия), на другия край на Гърция, еднакво далече от Серифос и Аргос, далече от пътищата, които водели към тях. Точно тогава цар Тевтамид организирал игри в чест на баща си и Персей пристигнал, за да участва в тях. В момента, когато Персей хвърлил диска, духнал силен вятър. Дискът променил посоката си, ударил Акризий по главата и той умрял. Разбрал, че предсказанието се е сбъднало въпреки всичко, Персей погребал дядо си извън града и се върнал в Аргос.

АКРОН (лат.). Владетел на града на сабиняните Семина. След отвличането на сабинянките той пръв започнал битката с Ромул. Приел предизвикателството, подхвърлено му от Ромул, и се съгласил на двубой между двамата, който се състоял пред двете армии. Акрон бил убит от Ромул, който свалил доспехите му и ги посветил на Юпитер, на Капитолия. С това се слага началото на обичая Depouilles Opimes (предаване на бойните трофеи на победителя).

АКТЕОН (гр.). Аристей, син на Аполон и нимфата Кирена, имал син от Автоноя, дъщерята на Кадмос, наречен Актеон. Той бил отгледан от кентавъра Хирон, който го обучил на изкуството на лова. Един ден Актеон бил разкъсан край Китерон от собствените му кучета. Съществуват различни версии за тази смърт. Някои автори пишат, че така бил наказан от Зевс, защото се опитал да му отнеме любовта на Семела. Повечето от авторите обаче приписват това наказание на гнева на богинята Артемида, недоволна, че била видяна от Актеон да се къпе гола в един извор. Богинята го превърнала в елен и насъскала петдесетте му кучета срещу него. Кучетата го разкъсали, без да го познаят, след това напразно го търсили в цялата гора, която изпълнили с воя си. Така стигнали до пещерата, където живеел кентавърът Хирон, и той, за да ги утеши, направил статуя с лика на Актеон.

АКТОР (гр.). 1. Герой от Тесалия, представян или като син на Мирмидон и дъщерята на Еол Писидика (виж Мирмидон), или като лапит, син на Форбант и Хирмина, дъщерята на Епей (виж табл. 23), и накрая като син на Хирмина и Хелиос. Според последната версия той е баща на Авгей (виж табл. 14). Легендите са противоречиви и за потомството му. Ту е смятан за баща на Менойтий и следователно дядо на Патрокъл (виж Менойтий и Егина), ту минава за „човешки" баща на молионидите Еврит и Ктеат (виж Молиониди) и на династията на Елида (виж Талпий). Както повечето тесалийски герои, той има пелопонески „двойник".
Актор царувал във Ферес, Тесалия, и прогоненият от баща си заради убийството на Фок Пелей дошъл при него, за да го пречисти. Актор се съгласил и го оставил в дома си, като на смъртното си ложе му завещал царството си. В тази версия легендата приписва на Актор син, Евритион, който участва в Калидонския лов, и дъщеря, Филомела (виж също Евритион, 3).
2. Друг Актор от Орхомен е потомък на Фрикс (виж табл. 33).

АЛАЛКОМЕНЕЙ (гр.). Смята се, че той е основателят на град Алалкомена в Беотия. Приписват му и въвеждането на „хиерогамията" на Зевс и Хера, т. е. религиозните церемонии, представящи женитбата на бога и богинята. Когато измамената от Зевс Хера отишла да се оплаче на Алалкоменей, натоварен с отглеждането на Атина, за изневерите на божествения си съпруг, той я посъветвал да направи своя статуя от дъбово дърво и тържествено, като на сватба, да я понесе, съпроводена от шествие. Богинята го послушала и така било положено началото на „Празника на Дедал". Според народните вярвания този ритуал обновява божествения съюз, брака, и му възвръща силата чрез магията на сходството.

АЛЕБИОН (гр.). Алебион и Деркин, синове на Посейдон, живеели в Лигурия. Когато Херакъл минал през страната им със стадото крави, които водел от похода си срещу Герион, те се опитали да ги откраднат. Но двамата крадци били убити от Херакъл (виж също Лигис).

АЛЕКСАНДЪР. Виж Парис

АЛЕКТРИОН (гр.). По време на любовната връзка между Арес и Афродита на пост стоял Алектрион (на гр. петел), който трябвало да оповести за приближаването на зората. Една сутрин обаче се успал и Слънцето изненадало двамата влюбени. То веднага побързало да разкаже за видяното на Хефест, мъжа на Афродита. Тогава той решил да постави клопка на невярната си жена и да я изненада на местопрестъплението (виж Афродита).

АЛЕТ (гр.). 1. Чрез баща си Хипотес (виж това име) Алет бил потомък на Херакъл, негов правнук. По майчина линия бил потомък на Иолай, племенник на Херакъл (табл. 31). Баща му го нарекъл Алет, което означава „бродещия", защото се родил, когато потомците на Херакъл се преселвали, а самият Хипотес бил изпратен на заточение заради убийство и бродел от град на град (виж Хераклиди). Когато Алет възмъжал, решил да завладее Коринт и да изгони йонийците и наследниците на Сизиф, които царували там. Преди това отишъл за съвет при оракула на Зевс в Додона, който му обещал победата при две условия: някой да му даде буца коринтска пръст и ако нападне града „в деня, когато носят короните". Първото условие било изпълнено, когато Алет поискал хляб от жител на Коринт, но като подигравка получил само буца пръст. За да изпълни второто условие, той нападнал града в деня, когато жителите празнували Деня на мъртвите и според обичая всички носели корони. Алет убедил дъщерята на цар Креон да му отвори вратите на града, като обещал да се ожени за нея. Девойката се съгласила и му предала града.
След това предприел поход срещу Атина. Оркулът му бил обещал, че ще завоюва победата, ако остави жив царя на Атина. Атиняните, знаейки за това предсказание, убедили царя си Кодрос, който бил на 70 години, да пожертва живота си за своя народ (виж Кодрос). Така Алет не успял в начинанието си.
2. Друг Алет, син на Егист, се появява в легендата за Орест и Електра (виж Електра).

АЛКАТОЙ (гр.). Син на Пелопс, царя на Елида, и жена му Хиподамея, брат на Атрей и Тиест (виж табл. 2). Тъй като синът на цар Мегарей бил убит от лъв, той обещал ръката на дъщеря си на онзи, който убие звяра. Алкатой успял да умъртви животното и получил обещаната награда. Той изоставил първата си жена Пирго и се оженил за Евехма, дъщерята на Мегарей, и наследил царската власт.
Когато критяните опустошили град Мегара, с помощта на Аполон Алкатой възстановил разрушените крепостни стени (виж Мегарей). В миналото показвали камъка, на който Аполон бил оставил лирата си, докато работел. Този камък имал магически свойства. Когато го удряли с малко камъче, издавал музикални звуци.
Един от синовете на Алкатой, Исхеполис, взел участие в лова на Калидонския глиган и загинал в него. Брат му Калиполис, който пръв научил новината, се втурнал да я предаде на баща си. Той го заварил в момента, когато извършвал жертвоприношение в чест на Аполон на крепостта. В нетърпението си Калиполис прекъснал церемонията край свещената клада. Ядосан, Алкатой решил, че синът му иска да обиди боговете, и го убил с един удар на запалена факла (виж Полиид). Алкатой имал и дъщеря, Ифиноя, чийто гроб бил в Мегара.

АЛКЕСТИДА (АЛКЕСТА) (гр.). Една от дъщерите на Пелий, цар на Йолкос, и на Анаксибея (виж табл. 21). Тя била най-красива и благочестива от всички, единствената, която не взела участие в убийството на баща си, когато Медея с магиите си накарала собствените му дъщери да го убият (виж Язон). Когато владетелят на тесалийския град Ферес Атмет поискал ръката на Алкестида, Пелий му поставил няколко условия, които той изпълнил с помощта на Аполон (виж Атмет). Еврипид разказва, че бракът им бил модел за съпружеска любов. До такава степен, че Алкестида се съгласила да умре вместо съпруга си. Когато умряла, Херакъл слязъл в подземното царство и я върнал отново, по-хубава и по-млада отпреди. Според други версии Персефона, трогната от предаността на Алкестида, я върнала отново между живите.

АЛКИНОЙ (гр.). Когато след последното си корабокрушение на връщане от острова на Калипсо Одисей слязъл на острова на феаките, бил посрещнат от царя на страната, наречен Алкиной. Омир нарича този остров Схерия. По всяка вероятност става въпрос за остров Корфу. Алкиной бил смятан за внук на Посейдон. Баща му се казвал Навзитой. Имал петима синове и една дъщеря, Навзикая, която посрещнала Одисей на брега (виж Одисей и Навзикая). Жената на Алкиной, която едновременно била и негова племенница, се казвала Арета (което на гръцки означава „неизразима"). Тя живеела в двореца с мъжа и децата си, обградена с уважение и слава. Арета и Алкиной били обичани от народа си, гостоприемни към чужденците и особено към корабокрушенците, чиято съдба се мъчели да подобрят. Дворецът им бил обграден от великолепна овощна градина, в която през цялата година непрекъснато зреели различни плодове.
След като приютил Одисей и по време на един пир изслушал дългия разказ за приключенията му, Алкиной му дал кораб, за да се върне в Итака, и го натоварил с богати дарове.
В „Аргонавтики" се разказва как Медея и аргонавтите също спрели при Алкиной по време на завръщането си. В двора му заварили пратеници на цар Еет, натоварени да върнат Медея на баща ѝ. Алкиной бил посочен за съдник между двете страни. Той решил да върне Медея на баща ѝ, ако още е девица, а в противния случай да я остави при Язон. Тогава Арета побързала да ожени двамата млади, за да спаси Медея от наказанието, което я очаквало в Колхида (виж Аргонавти). Тъй като не посмели да се представят на царя си, пратениците останали в Корфу, а аргонавтите продължили пътя си, след като Арета отрупала с дарове младоженците.

АЛКИНОЯ (гр.). Една коринтянка на име Алкиноя, омъжена за някой си Полиб, син на Дриас, предизвикала гнева на Атина по-

ради следната причина: наела жена да ѝ тъче и когато тя свършила работата, отказала да ѝ плати уговорената сума. Тъкачката я проклела, призовавайки за свидетел Атина, покровителка на тъкачките. Разгневена, богинята направила така, че Алкиноя изгубила разума си. Младата жена се влюбила в един чужденец от Самос, наречен Ксант. Тя напуснала мъжа и децата си, за да го последва. Но по средата на пътя дошла на себе си и от отчаяние, призовавайки децата и мъжа си, се хвърлила в морето.

АЛКИОНА (гр.). Известна също и като Алциона. Дъщеря на царя на ветровете Еол. Била омъжена за Кеикс, сина на Зорницата (Еосфорос или Луцифер). Бракът им бил толкова щастлив, че те се сравнявали със Зевс и Хера. Раздразнени от тази горделивост, боговете ги превърнали в птици – него в гмурец, а нея в алцион (морско рибарче). Алкиона гнездяла на брега на морето и вълните непрекъснато разрушавали гнездото ѝ. Зевс се смилил над нея и заповядал на ветровете да спрат да духат седем дни преди зимното слънцестоене и седем дни след него, когато алционът мътел яйцата си. Този период е наречен „дните на алциона", когато няма морски бури.

Овидий разказва съвсем друга история: Кеикс, женен за Алкиона, решил да замине, за да се допита до един оракул. По време на пътуването го връхлетяла буря, корабът му се разбил, а той се удавил. Тялото му било изхвърлено от вълните на брега, където жена му го намерила. От мъка тя се превърнала в птица, която издавала жалостиви крясъци, а боговете направили същото и със съпруга ѝ.

АЛКИОНЕЙ (гр.). 1. Сред гигантите, родени от Гея (Земята) и Небето (Уран), имало един, който се наричал Алкионей, забележителен с ръста и необикновената си сила. Той изиграл основна роля в битката между гигантите и боговете в Пелена, Македония. Докато се биел на земята, от която бил роден, Алкионей не можел да бъде убит. Затова по съвет на Атина Херакъл го пренесъл далеч оттам и го пронизал със стрела, след като с един удар великанът премазал с огромна скала 24 от другарите на Херакъл. Дъщерите на Алкионей, Алкионидите, отчаяни от смъртта на баща си, се хвърлили в морето. Превърнати били в птици (алциони) (виж също Херакъл).

2. Легендата разказва за още един Алкионей, младеж от Делфи, надарен с голяма хубост и много добродетели. По това време в съседната на Делфи планина Кирфида живеело огромно чудовище, наречено Ламя, или Сибарис. То излизало от пещерата си и разкъсвало животни и хора. Жителите се допитали до Делфийския оракул, за да разберат как да се отърват от този бич. Аполон заповядал да принесат в жертва на чудовището млад мъж от града. Жребият посочил Алкионей. Жреците го коронясали и процесията го повела към звяра. По пътя се появил Еврибат, синът на Евфем, млад знатен мъж от народа на реката Аксий. Виждайки, че отвеждат младежа, той попитал за причината. Когато разбрал, че ще го принесят в жертва, обзет от любов към Алкионей, тъй като не можел да го освободи със сила, помолил да го вземат на негово място. Жреците се съгласили, коронясали го и го отвели при звяра. Когато стигнал пред пещерата, той храбро влязъл вътре, хванал Ламята, измъкнал я навън, хвърлил я върху скалите и тя си счупила главата. Така звярът изчезнал и на негово място бликнал извор, който нарекли Сибарис. На името на този извор по-късно бил наречен градът, който локрийците създали в Италия.

АЛКМЕНА (гр.). Жена на Амфитрион и майка на Херакъл (виж табл. 31). Тя принадлежи към рода на Персей. Изключително красива, била дадена на Амфитрион за жена, но със забраната бракът да не се консумира, преди той да извърши едно отмъщение (виж Амфитрион). Тя живеела заточена с него в Тива. Амфитрион заминал на поход срещу телебоите и точно преди да се върне, Зевс обладал жена му: за да постигне целта си, богът приел образа на Амфитрион, защото знаел колко добродетелна е Алкмена. Според преданията Зевс направил така, че тази първа брачна нощ да трае три денонощия. Затова дал заповед на Слънцето да не изгрява, преди да изтече това време. Когато Амфитрион се прибрал, бил учуден, че жена му не го посреща с радост, а като започнал да ѝ разказва за подвизите си, тя му отговорила, че вече знае всички подробности. Тогава той се обърнал към прорицателя Тирезий, който му разкрил всичко. Алкмена забременяла с двама близнаци, които трябвало да се родят в интервала от една нощ: Херакъл, син на Зевс, и Ификъл, син на Амфитрион. Според преданието Алкмена била последната от смъртните жени, с която Зевс имал любовна връзка. Когато научил за щастливото приключение на Зевс, Амфитрион първоначално решил да накаже жена си и да я изгори на клада. Но Зевс пратил дъжд, който загасил огъня. Пред прякката намеса на божеството Амфитрион размислил и простил на жена си.

Въпреки това, когато раждането наближило, Хера, изпълнена с ревност към смъртната си съперница, успяла като богиня на раждането да удължи възможно най-продължително бременността на Алкмена. Тя имала още една причина за това: според едно предсказание на Зевс тя можела да нагласи часовете на двете раждания така, че да предопредели съдбата на Херакъл и да го направи роб на Евристей (виж Херакъл и Евристей). По-късно Алкмена останала вдовица и заедно с Херакъл, който бил извършил всичките си подвизи, Ификъл и синът му Иолай се опитали да се върнат в родния си Тиринт. Но Евристей им попречил да осъществят намерението си. Все пак в момента на апотеоза на Херакъл Алкмена била в Тиринт с част от внуците си, останалите били в Коринт и Трахида. След смъртта на Херакъл Евристей изгонил Алкмена от Коринт и поискал от царя на Трахида Кеикс да направи същото с наследниците на Херакъл, живеещи в страната му. Всички те избягали в Атина, където намерили защита. Евристей поискал и от атиняните да ги прогонят, но те отказали. В последвалата война Евристей бил убит. Занесли главата му на Алкмена, която избола очите му с куки. След това се заселила в Тива с наследниците на Херакъл. Умряла на преклонна възраст. Когато Зевс разбрал, че е мъртва, изпратил Хермес да отнесе тялото ѝ на Островите на блажените, където се омъжила за Радамант. Според други автори била отнесена на Олимп и участвала в божествените почести към сина ѝ. Трети разказват, че след смъртта на Амфитрион, убит в битка, в която участвал заедно с Херакъл, Алкмена се омъжила за Радамант и живяла с него в Беотия, в Окалея.

АЛКМЕОН (гр.). 1. Алкмеон е първородният син на гадателя Амфиарай (виж за произхода му в табл. 1). Негов по-малък брат е Амфилох. Когато Амфиарай, заставен от жена си Ерифила, тръгнал на война срещу Тива, въпреки че благодарение на прорицателните си способности знаел, че ще загине, той поставил на синовете си задачата да отмъстят за него, когато възмъжеят. Те трябвало да убият майка си и да нападнат Тива. Така Алкмеон бил включен в похода на епигоните (*„епигони" – на гръцки означава потомци, т. е. потомците на седмината вождове, които участвали в похода срещу Тива – бел. ред.*). Оракул предрекъл на епигоните, че ще удържат победа, ако вземат за водач Алкмеон.

Въпреки това предсказание и дълга към баща си Алкмеон никак не бързал да се отправи срещу Тива. Но майка му, която силно желаела да получи като подарък роклята на Хармония, както при първия поход поискала огърлицата ѝ от баща му, успяла да го убеди. В първите битки Алкмеон лично убил царя на Тива Лаодамант, син на Етеокъл. Обезкуражени, обградените тиванци по съвет на техния гадател Тирезий се разбягали през нощта. На другия ден победителите влезли в града, разграбили го и го разрушили. Част от плячката посветили на Аполон. На трона възкачили сина на Полинейк Терсандър.

След победата Алкмеон отишъл при Делфийския оракул да се допита за второто задължение, което трябвало да изпълни – убийството на майка си. Оракулът му отговорил, че не трябва да се отмята от него, защото Ерифила не само подтикнала мъжа си към гибел, но направила същото и с децата си, като ги накарала да участват във втория поход. Тогава Алкмеон убил майка си – с помощта на брат си Амфилох или най-вероятно сам. Тогава отмъстителните еринии започнали да го преследват, както преди преследвали Орест, когато убил Клитемнестра. Обезумял, той се скрил при дядо си в Аркадия, след това при Фегей в Псофида. Фегей го пречистил, излекувал го и му дал за жена дъщеря си Арсиноя, или според други автори Алфесиба. Алкмеон ѝ подарил огърлицата на Хармония и роклята, заради която майка му погубила баща му. Но земята на Псофида била поразена от безплодие и оракулът заповядал, за да се вдигне това проклятие, Алкмеон отново да отиде да се пречисти, този път при речния бог Ахелой. Алкмеон отново тръгнал да броди. Първо отишъл при Ойней в Калидон, който го посрещнал като скъп гост. Затова пък теспротите в Епир, при които отишъл след това, го прогонили от страната си. Накрая според указанията на оракула при устието на Ахелой той намерил острова, образуван „след убийството на майка му", и там богът на реката го пречистил и му дал дъщеря си Калироя за жена. Но тя също поискала като подарък роклята и огърлицата на Хармония. Това било нейното условие за съвместен живот. За да изпълни желанието ѝ, Алкмеон се върнал при Фегей и поискал от първата си жена Арсиноя подаръците, които ѝ бил дал. Под претекст, че по заповед на оракула трябва да ги посвети на Аполон Делфийски, за да получи окончателната му прошка за убийството на майка си. Фегей разрешил на дъщеря си да върне подаръците, но един прислужник на Алкмеон разкрил на царя истинската цел на господаря си и за кого са предназначени подаръците. Разгневен, Фегей заповядал на синовете си Проной и Агенор (наричани също Темен и Аксион) да му устроят засада и да убият Алкмеон (самият той не можел да го направи, защото бил негов гост).

По времето на Павзаний показвали гроба му, обграден от големи кипариси, във висока долина над Псофида. Синовете на Алкмеон скоро отмъстили за баща си (виж Акарнан). Според изолирана легенда, разказана единствено от Проперций, това отмъщение било дело на първата жена на Алкмеон (която в тази версия се нарича Алфесибея). В друга легенда, използвана от Еврипид, се разказва следното: Докато бил преследван от ериниите, Алкмеон имал от Манто, дъщерята на Тирезий, две деца: Амфилох и Тисифона. Той отвел двете деца в Коринт и ги поверил на владетеля на града Креон, за да ги възпита. Но Тисифона станала толкова красива, че засенчила царица

та, която, страхувайки се, че царят ще я вземе за жена, я продала като робиня. Девойката била купена от собствения си баща, който не я познал. Когато Алкмеон се върнал в Коринт, той поискал децата си. Царят върнал само сина му, но забелязал, че робинята, която била с Алкмеон, била Тисифона. Така Алкмеон намерил и двете си деца.
2. За другия Алкмеон, син на Сил, виж Сил.

АЛКОН (гр.). Критски стрелец, другар на Херакъл. Стрелите му никога не пропускали целта. Те преминавали през пръстените, поставени на главата на мъж. Можел да разцепи една стрела на две, улучвайки острие, поставено като мишена. Един ден, когато синът му бил нападнат от змия, Алкон я пронизал със стрела, без да рани детето.
Същата история се разказва и за бащата на Фалер, един от аргонавтите (виж табл. 11).

АЛОАДИ (гр.). Така наричат синовете, които Посейдон имал от Ифимедея, дъщерята на Триопс. Всъщност Ифимедея била омъжена за Алоей, също син на Посейдон и на Канака, от рода на Девкалион (виж табл. 10 и 8). Ифимедея била влюбена в Посейдон и обичала да се разхожда на брега на морето, да загребва вода от вълните и да я излива в пазвата си. Накрая Посейдон отстъпил на любовта ѝ и я дарил с двама синове, Отой и Ефиалт, които били великани. И наистина, всяка година децата порастували с един лакът на ширина и с един разтег (дължината на двете ръце в обтегнато положение) на височина. Когато станали на девет години, били широки 9 лакътя (около 4 м) и високи 9 разтега (около 17 метра). Решили да обявят война на боговете. Сложили планината Оса върху Олимп и Пелион и се заканили, че ще се качат на небето. След това заплашили, че ще запълнят морето с планини, за да го пресушат, и ще преместят морето там, където досега била сушата. Накрая признали, че са влюбени в две богини –-Ефиалт в Хера, а Отой в Артемида. Сетне, разгневени на Арес, който бил предизвикал смъртта на Адонис по време на лов, го оковали във вериги и го затворили в бронзов съд. Оставили го така 13 месеца, докато накрая Хермес успял да го освободи в състояние на пълно изтощение. Постъпките им, които нямали мярка, предизвикали гнева на боговете. Някои автори разказват, че Зевс ги убил с мълния, а други, че Артемида се превърнала в кошута и по време на лов на остров Наксос се втурнала между тях. В стремежа си да я уцелят те се убили взаимно. В Ада мъчението им продължило. Завързали ги със змии за една колона, над която без прекъсване крещяла кукумявка.
Приписват им основаването на много градове: Алоион в Тракия, Аскра в Хеликон, където изповядвали култ към музите. Присъствието им в Наксос по време на смъртта им се обяснява със задача, която им бил поставил приемният им баща Алоей. Те трябвало да открият сестра си Панкратида и майка си, отвлечени от Скелий и Касамен (виж Ифимедея).

АЛОПА (гр.). Керкион, разбойникът, който върлувал в Елевзинските полета, имал дъщеря, наречена Алопа, обичана от Посейдон без знанието на баща ѝ. Тя родила дете от него, което собствената ѝ дойка трябвало да остави в гората. Кобила (животно, посветено на Посейдон) кърмила бебето, докато било открито от пастир, повито във великолепни пелени. Той го приютил, но един друг пастир му го поискал. Първият се съгласил да му го даде, но запазил пелените за себе си. Вторият, разгневен, отишъл да се оплаче на Керкион, който, като видял пелените, се досетил какво е станало и принудил дойката да му разкаже всичко. Алопа била убита, а детето отново оставено в гората. Тогава дошла друга кобила и го кърмила. Друг овчар го приютил и го нарекъл Хипотой. По-късно той дал името си на атическото племе на хипотойците. Когато Тезей убил Керкион, Хипотой дошъл да иска царството на дядо си и Тезей му го отстъпил на драго сърце. Посейдон превърнал в извор убитата от Керкион Алопа.

АЛП (гр.). Сицилийски великан, който живеел на връх Пелорос (днес Фаро). Както всички великани, той бил син на Земята. Имал много ръце, главата му била обвита от коса, съставена от сто пепелянки. Той дебнел пътниците, заблудили се в планината, разбивал ги върху скалите и след това ги разкъсвал. Ето защо планината пустеела. Пан и нимфите, дори Ехо не стъпвали там. Навсякъде царяла тишина. Това продължило, докато в местността не дошъл Дионис. Алп го нападнал, като се предпазвал от щит, направен от четвърт скала, а за оръжия му служели цели дървета. Дионис хвърлил срещу него своя триножник и го пробол в гърлото. Алп паднал в морето, близо до острова, под който живеел Тифон.

АЛТЕЯ (гр.). Дъщеря на Тестий, съпруга на калидонския цар Ойней, майка на Деянира и Мелеагър (виж табл. 24 и 27). Когато синът ѝ станал на седем дена, мойрите, богините на Съдбата, дошли при нея и ѝ предсказали, че бебето ще умре, когато главнята, която горяла в огнището, изгори напълно. Алтея веднага взела главнята, загасила я и я прибрала в един сандък. Според други легенди тази вълшебна главня била клон от маслиново дърво, която Алтея родила едновременно със сина си.
Но ето че по време на Калидонския лов Мелеагър убил чичовците си, братята на Алтея. Разгневена, тя хвърлила в огъня главнята, от която зависел животът на сина ѝ. Мелеагър умрял веднага. Отчаяна, Алтея се обесила (виж също Мелеагър).
Разказват също така, че бащи на двете деца били две божества: Мелеагър бил син на Арес, а Деянира – на Дионис. Дионис се влюбил в Алтея и когато Ойней разбрал това, му отстъпил жена си. За благодарност богът му дал едно лозе и го научил да отглежда грозде и да прави вино (виж Ойней).

АЛФЕЙ (гр.). Бог на реката, носеща същото име, която тече в Пелопонес, между Елида и Аркадия. Както всички реки, и той бил син на Океан и Тетия. За деца му приписват: Орсилох, баща на Диокъл, цар на Ферес в Месения, и понякога и аркадиеца Фегей (виж това име). Много легенди разказват за опитите на Алфей да покори Артемида и нимфите. Алфей обичал Артемида, но тя не отвръщала на любовта му. Тогава той решил да я има насила. Веднъж, когато Артемида и нейните нимфи чествали празник в Летриной, на устието на реката, той поискал да се приближи до нея, но богинята намазала лицето си с тиня и Алфей не я познал. Според друга версия Алфей преследвал Артемида до остров Ортигия. Сред свитата на Артемида била и Аретуза, в която Алфей също бил влюбен. За да я следва, той се преоблякъл като ловец като нея и когато в стремежа си да се отскубне от него тя избягала в Сиракуза, на остров Ортигия, той я последвал. Аретуза била превърната в извор. От любов Алфей смесил водите си с нейните (виж друга версия на нейната легенда, Наядите).

АЛФЕСИБОЯ (гр.). Нимфа от Азия, в която бил влюбен Дионис. Но той не успял да я прелъсти до деня, в който решил да се преобрази на тигър. Уплашена, Алфесибоя се съгласила да се отдаде на бога, за да я пренесе през реката (която се казвала Солакс), и когато стигнали на другия бряг, избягала. От бога имала син, Медос, който по-късно дал името си на народа на медите, и който нарекъл Тигър реката, на брега на която майка му се отдала на Дионис.

АМАЗОНКИ (гр.). Народ от жени, произлизащи от бога на войната Арес и нимфата Хармония. Царството им било на север – или в Кавказките планини, или в Тракия, или в Южна Скития (по долините на левия бряг на Дунав). Те се управлявали сами, без помощта на мъже. Начело стояла царица. Присъствието на мъже било позволено само в качеството им на прислужници. Според някои автори те осакатявали децата си момчета още при раждането им, като ги ослепявали или ги правели куци. Според други дори ги убивали. През определени периоди спели с чужденци, за да продължат рода, като запазвали само женските бебета. Като пораснели, им отрязвали едната гърда, за да не им пречи при използването на лъка и копието, и с този обичай се обяснява и името им (тези, които нямат гърда). Главната им страст била войната.
Различни легенди разказват за битките на гръцките герои с амазонките: Белерофонт воювал с тях по заповед на Иобат, после Херакъл, който получил от Евристей задачата да отиде на брега на Термодон в Кападокия и да вземе пояса на Хиполита, царицата на амазонките (виж Херакъл). Хиполита се съгласила да даде пояса си на Херакъл, но Хера, която ревнувала героя, предизвикала недоволство сред амазонките. Херакъл трябвало да убие Хиполита и да се оттегли с бой. В този поход Херакъл бил придружен от Тезей, който отвлякъл амазонката Антиопа. За да го накажат, останалите тръгнали на поход срещу Атина и битката се развихрила в самия град. Амазонките направили своя лагер на хълма, който по-късно започнал да се нарича Ареопаг (хълма на Арес). Те били победени от атиняните, предводждани от Тезей (виж Тезей).
Разказват също, че амазонките изпратили в Троя свой отряд в помощ на Приам, командван от царицата Пентезилея. Но Ахил убил Пентезилея, чийто последен поглед го накарал да се влюби в нея.
Богинята, която най-много почитали амазонките, била Артемида. Тя имала много общи черти с народа на амазонките, които се занимавали с война и лов. На тях се приписва и основаването на Ефес и построяването на големия храм на Артемида (виж Мирина).

АМАЛТЕЯ (гр.). Това е името на дойката, кърмила на остров Крит Зевс като дете. Тя го отгледала тайно, за да го скрие от Кронос, който искал да го изяде. За древните Амалтея понякога е козата, която хранела с млякото си Зевс, а друг път я представят като нимфа, и това е най-разпространената версия. Разказват, че Амалтея окачила малкото дете на едно дърво, за да не може баща му да го намери „нито на небето, нито на земята, нито в морето“. Около него събрала куретите, чиито песни и танци заглушавали плача му. Козата, която давала мляко, се наричала Аикс (Козата). Тя била ужасяващо същество, произлизащо от Хелиос (Слънцето), и титаните толкова се страхували от вида ѝ, че по тяхна молба Земята я скрила в една пещера в планините на Крит. По-късно, когато Зевс воювал с титаните, той си направил щит от кожата на тази коза, известен като егидата на Зевс. Един ден, докато си играел, Зевс откършил единия рог на козата и го подарил на Амалтея, като ѝ обещал, че ще се напълни чудотворно с всички плодове, които си пожелае. Това е Рогът на Амалтея, или Рогът на изобилието (виж Ахелой).

АМАТА (лат.). 1. Жена на Латин и майка на Лавиния (виж тези имена). Сред многобройните претенденти, които искали ръката на Лавиния, Амата избрала младия цар на рутулите Турн. Затова, когато дошъл Еней и Латин решил да даде дъщеря си на чужденеца, Амата се опитала да попречи на този брак по всички възможни начини. Тя

подбудила жените от Лаврентий да се бият с троянците. Когато научила за тяхната победа и за смъртта на Турн, се обесила.
2. Амата е ритуалното име, което получавали весталките в Рим при посвещаването им от Върховния жрец.

АМИК (гр.). Великан, син на Посейдон и нимфата Мелия, цар на бебриките във Витиния. Описват го като жесток и побойник, който е измислил бокса и кожената ръкавица, пълна с желязо или олово, с която си служели атлетите при юмручния бой. Нападал чужденците, които слизали във Витиния, и ги умъртвявал с юмруци. Когато аргонавтите стъпили на брега, Амик ги предизвикал на бой. Полидевк приел предизвикателството и борбата започнала. Въпреки големия си ръст и огромната си сила великанът бил победен от умението и ловкостта на героя. Залогът на битката били самите участници: ако Амик победял, щял да убие противника си, но победителят Полидевк само накарал съперника си да обещае, че ще уважава за в бъдеще чужденците, като го обвързал с тържествена клетва.

АМИКА (гр.). Дъщерята на царя на Спарта Саламин. Тя основала колония от кипърци в Антиохия на брега на р. Оронт и се омъжила за Кас, един от синовете на Инах, който бил довел колония от жители на Крит. Когато умряла, била погребана недалеч от града в местност, наречена Амика.

АМИМОНА (гр.). Една от петдесетте дъщери на цар Данай. Майка ѝ била Европа. Когато Данай напуснал Либия (виж Данай) с децата си, Амимона го придружила. Тя се установила заедно с него в Аргос. Но в страната нямало вода заради гнева на Посейдон, недоволен от предаването на тази област на Хера, тъй като я искал за себе си. Данай, станал цар на Аргос, изпратил дъщерите си да търсят вода. Амимона тръгнала заедно със сестрите си, но изморена от пътя, заспала в полето. Докато спяла, дошъл един сатир, който поискал да я обладае насила. Девойката повикала на помощ Посейдон. Богът се появил веднага и с един удар на тризъбеца си прогонил сатира. Амимона дала на Посейдон това, което отказала на сатира. Но тризъбецът ударил една скала, откъдето бликнал троен извор. Според друга версия Посейдон, влюбен в Амимона, след като ѝ помогнал, ѝ показал извора Лерна. От Посейдон Амимона имала син, героя Навплий.

АМПЕЛ (гр.). Син на сатир и на нимфа. Името му означава „главина на лоза". В него бил влюбен Дионис. Богът му подарил лоза, която, цялата обсипана с гроздове, се била надвесила през клоните на млад бряст. Младият мъж поискал да набере грозде, покачил се на бряста, но паднал и се убил. Дионис го превърнал в съзвездие.

АМУЛИЙ (лат.). Петнадесети цар на Алба Лонга, син на Прока и брат на Нумитор. Преди да умре, Прока разделил наследството си на две части: едната част била царството, а другата – богатствата. Нумитор избрал царството, но Амулий, използвайки богатствата, които му се паднали, изгонил брат си и взел властта. Въпреки всички предпазни мерки той не успял да попречи на племенницата си Рея да роди двама братя близнаци, Ромул и Рем, които го свалили от престола, убили го и върнали властта на дядо си Нумитор.

АМФИАРАЙ (гр.). Син на Ойкъл и Хипермнестра (виж табл. 1). Имал двама синове – Алкмеон и Амфилох, към които някои автори прибавят още трима, срещащи се в италийските легенди – Тибуртий, Кор и Катилий, основателите на град Тибур, в близост на Рим (днес Тиволи). Амфиарай бил гадател, закрилян от Зевс и Аполон. Едновременно с това бил воин и военачалник, известен със смелостта и честността си, а също и с благочестието си. По време на размириците, които бележат началото на царуването му в Аргос, Амфиарай убил бащата на Адраст, Талай, и изгонил Адраст (виж Адраст). По-късно двамата братовчеди се сдобрили. Но докато Амфиарай бил искрен, то Адраст таял в душата си жажда за мъст. Адраст му дал за жена сестра си Ерифила, при условие че при спор между тях младата жена ще им бъде съдник. Този договор щял да причини смъртта на Амфиарай. Адраст бил обещал на Полинейк да му осигури трона на Тива и затова помолил Амфиарай да вземе участие в похода, който подготвял срещу града. Амфиарай, който поради качествата си на гадател знаел за нещастния изход на тази война, се опитал да го откаже от намеренията му. Но по съвет на Ифис Полинейк обещал на Ерифила огърлицата на Хармония (виж Кадмос). Спечелена на тяхна страна, Ерифила, повикана за арбитър в спора между Адраст и Амфиарай, решила в полза на войната и Амфиарай, обвързан с обещанието си, трябвало да замине да се бие въпреки волята си. Преди да тръгне, накарал двамата си синове да се закълнат, че ще отмъстят за смъртта му, като убият майка си и организират втори поход срещу Тива, който трябвало да бъде победоносен (виж Алкмеон, това е походът на епигоните).
По пътя към Тива ги очаквало първото изпитание. Когато минавали през долината на р. Немея, героите ожаднели и помолили робинята Хипсипила, която пазела Офелт, сина на царя на страната, да им покаже извор, където да утолят жаждата си. За да им го посочи, Хипсипила за момент оставила детето, за което оракул бил предсказал да не бъде поставяно на земята, преди да проходи. Тя го сложила до извора, но змията, която го пазела, се нахвърлила върху него и го удушила. Амфиарай им разкрил злокобния смисъл на тази случка: походът ще бъде катастрофален и всички предводители ще загинат. Но героите продължили пътя си, след като основали игри в чест на Офелт, когото нарекли Археморой – началото на Съдбата. Те самите участвали в тези игри, които по-късно били наречени Немейски. Амфиарай спечелил наградата в скока и хвърлянето на диск. С изкусните си речи и мъдростта си той измолил прошка за Хипсипила от родителите на детето (виж Хипсипила).
В Тива битката се водела пред седемте порти на града. Амфиарай изиграл важна роля в нея. Един от Седемте, Тидей, бил ранен в корема от Меланип. Амфиарай го убил, отрязал му главата и още кървяща я занесъл на Тидей, който я отворил и изял мозъка. Атина, която била решила да дари безсмъртие на Тидей, била толкова отвратена от този акт на канибализъм, че се отказала от намерението си. След поражението Амфиарай избягал до брега на Исменос и тук в момента, в който щял да бъде настигнат от Периклимен, Зевс разтворил земята и тя го погълнала заедно с конете, колесницата и водача. По времето на Павзаний още показвали мястото, където героят изчезнал. Зевс го направил безсмъртен и Амфиарай продължил да пророкува в Оропос, Атика.

АМФИКТИОН (гр.). Амфиктион е вторият син на Девкалион и Пира (виж табл. 8). Той се оженил за една от дъщерите на царя на Атина Кранай и го изгонил, за да заеме престола му (виж също Кален). След десетгодишно царуване той на свой ред бил изгонен от Ерихтоний. Според някои предания дал името Атина на града, като го посветил на богинята Атина. По време на царуването му Дионис дошъл в Атика и бил негов гост.
Приписват му и основаването на Амфиктиония, религиозна организация, която периодично събирала пратеници от всички гръцки градове. Преди да царува в Атина, той бил владетел на Термопилите, където било едно от двете места на събиранията (другото било Делфи).
Амфиктион имал син, Итон, чиито деца присъстват в беотийските легенди. Една от дъщерите му е майка на Керкион (виж табл. 8).

АМФИЛОХ (гр.). В литературната традиция се срещат двама души с това име, които често се бъркат. Единият е най-малкият син на Амфиарай и баща на Алкмеон (виж табл. 1). Той бил още много малък, когато баща му заминал за Тива, и играе второстепенна роля в убийството на Ерифила и отмъщението на Амфиарай (виж Амфиарай и Алкмеон). Възможно е дори Амфилох да не е участвал в убийството на майка си. Затова не бил преследван от ериниите като брат си. Той е сред претендентите на Елена и участва в похода срещу Троя след завръщането си от похода на епигоните в Тива. Въпреки това името му не е споменато в „Илиада", а е известно от поемите в „Завръщане". Амфилох, който споделял пророческата дарба на баща си, помагал в Троя на жреца Калхант и заедно с него основал много оракули на брега на Мала Азия. Това обаче се приписва почесто на втория Амфилох, племенник на предишния, син на Алкмеон и Манто, дъщерята на тиванския гадател Тирезий. Младият Амфилох основал град Аргос в Етолия (различен от Аргос в Арголида, много по-известен и древен). Той също отишъл в Троя и със жреца Мопс основал в Сицилия град Малос. След това решил да се върне в Аргос и оставил Мопс да царува в Малос. Но се разочаровал от онова, което видял в Аргос, и се върнал в Малос. Поискал да си върне властта от Мопс, но той отказал. Тогава двамата влезли в бой, в който загинали.

АМФИОН (гр.). Син на Зевс и Антиопа, брат близнак на Зет. Роден в Елефтера, Беотия, и още при раждането си бил изоставен с брат си в планината от чичо им Лик. Двете бебета били намерени и прибрани от един овчар, който ги отгледал. Зет се отдал на бойни изкуства и на занимания, които изисквали физически труд: борба, земеделие, животновъдство, докато брат му, който получил от Хермес лира, се посветил на музиката. Двамата младежи често се съревновали в това кой е по-добър в заниманията си. Амфион, който бил по-добър по характер от брат си, често му отстъпвал, дори до степен да се откаже от музиката. Майка им Антиопа била пленница на чичо им Лик, а жена му Дирка се отнасяла с нея като с робиня, защото я ревнувала заради красотата ѝ. Но една нощ веригите, с които била вързана, като по чудо паднали и тя се добрала, без никой да я види, до колибата, където били синовете ѝ. Те я познали и отмъстили за нея, като убили Лик и жена му. Отмъщението към Дирка било страшно: те я завързали жива на бик, който я размазал върху скалите. След това двамата братя се възцарили в Тива на мястото на Лик. Те обградили града с крепостна стена. Зет пренасял камъните на гърба си, а Амфион ги закрепял върху него със струните на лирата си. По-късно Амфион се оженил за Ниоба, дъщерята на Тантал (виж Ниоба). Според някои автори той бил убит от Аполон едновременно с децата си. Според други полудял и се опитал да разруши храм на Аполон. Тогава богът го пронизал със стрела.

АМФИСТЕН (гр.). Лакедемонец, внук на Агис и син на Амфикъл. Имал син Ирб, чиито две деца, Астрабак и Алопек, намерили статуята на Артемида Ортия. Заради това, че са видели свещената статуя, те полудели. Статуята на Артемида била загубена отдавна (казват, че това била статуята, която Орест и Ифигения донесли от Таврида).

Двете деца я намерили скрита в храсталаците. Точно пред тази статуя всяка година биели до кръв с камшици младите спартанци.

АМФИТРИОН (гр.). Син на Алкей, цар на Тиринт, и дъщерята на Пелопс Астидамея (виж табл. 2 и 31). Взел участие във войната между чичо си Електрион и неговия племенник Птерелай: Електрион царувал в Микена, а Птерелай предявил претенции към властта като наследник на Местор, един от братята на Електрион. Синовете на Птерелай пристигнали начело на армията на жителите на остров Тафос, опустошили Микена и отвлекли стадата на Електрион. В битката загинали всички синове на Електрион и на Птерелай, с изключение на един от всяко семейство – Ликимний от първите и Еверес от вторите. Тафосци успели да избягат със стадата, които поверили на царя на Елида Поликсен. Но Амфитрион го убедил да му ги върне срещу откуп и ги откарал в Микена. За да отмъсти за смъртта на синовете си, Електрион решил да тръгне на война срещу Птерелай и народа му, телебоите. Докато отсъствал, той поверил царството и дъщеря си Алкмена на Амфитрион, като Амфитрион се заклел да пази честта на девойката до завръщането на баща ѝ. Но Електрион не заминал на война, както искал. Когато Амфитрион прибирал откраднатите стада, една крава се разлудувала и за да я спре, Амфитрион хвърлил върху главата ѝ тоягата си. Тя се ударила в рогата ѝ, отскочила, ударила Електрион и го убила. Стенел, владетелят на Аргос, комуто била подчинена и Микена, се възползвал от това и прогонил Амфитрион. Той избягал заедно с Алкмена и Ликимний в Тива, където бил пречистен за убийството от цар Креон. Но заради клетвата си не можел да се ожени за Алкмена. Тя не искала да стане негова жена, докато не отмъсти за смъртта на братята си. Така че Амфитрион трябвало да се опълчи срещу Птерелай и телебоите. Той помолил Креон за помощ, който не му отказал, но поставил условието Амфитрион да избави Тива от една лисица, която опустошавала страната му. Тевмеската лисица не можела да бъде стигната, когато бягала. Тогава Амфитрион поискал кучето на Кефал, което било родено в Крит и можело да настигне всяко преследвано животно. Ловът започнал и щял да бъде безкраен, затова Зевс, за да уважи волята на Съдбата и едновременно с това да намери изход от ситуацията, превърнал двете животни в каменни статуи.

Като изпълнил задачата, поставена му от Креон, Амфитрион получил като съюзници тиванците в борбата му срещу телебоите. С другите отряди (на Кефал, от Атика, Панопея, от Фокида, Хелеиос, на Арголида и на един син на Персей) той опустошил остров Тафос. Но тук се сблъскал с друга магия. Град Тафос не можел да бъде превзет, докато Птерелай е жив, а неговият живот зависел от един златен косъм в косата му. Но дъщерята на Птерелай – Комето, се влюбила в Амфитрион и отскубнала фаталния косъм. Птерелай умрял, а Амфитрион завзел цялата земя на телебоите. След това убил Комето и се върнал в Тива, натоварен с плячка. По време на отсъствието му Зевс се появил пред Алкмена в образа на Амфитрион и получил това, което преди искал напразно (виж Алкмена и Херакъл). Същата нощ Амфитрион се върнал и от него тя заченала Ификъл, докато вече била заченала Херакъл от Зевс. Когато неволната невярност на жена му била разкрита от жреца Тирезий, Амфитрион първо поискал да я накаже, но намесата на Зевс му попречила (виж Алкмена). Амфитрион се сдобрил с жена си, отгледал Херакъл и го научил да управлява колесница. Разказват също така, че за да узнае кой е неговият син и кой на Зевс, той пуснал в стаята на децата две големи змии. Ификъл се уплашил, но Херакъл, който тогава бил на десет месеца, ги удушил. Така се разкрил човешкият произход на Ификъл и божественият на Херакъл (виж също Ификъл). Според друга традиция двете змии били изпратени от Хера. По-късно, когато Херакъл проявил жестокия си нрав и убил учителя си по музика Линос, Амфитрион, като се боял да не постигне същото, ако се противопостави на момчето, го изпратил да пасе крави. Там героят убил лъва, който нападал стадата на Амфитрион в планината Китерон. Амфитрион умрял, когато заедно с Херакъл и жителите на Тива участвал в битка срещу жителите на съседния град Орхомен (виж също Ергин и Херакъл).

АМФИТРИТА (гр.). Царица на Морето, което обгражда Света. Тя принадлежи към нереидите – дъщерите на Нерей и Дорида. Един ден, докато танцувала близо до остров Наксос, Посейдон я видял и я отвлякъл. Разказват също, че той отдавна бил влюбен в нея, но девойката от целомъдрие му отказала и се скрила в дълбините на Океана, далеч зад Колоните на Херакъл. Делфините я намерили и съпроводена от голяма свита, я отвели при бога на морето, който се оженил за нея. Като съпруга на Посейдон тя играела същата роля, каквато имала Хера до Зевс и Персефона до бога на мъртвите. Често я представят обкръжена от многобройна свита от морски божества.

АНАКСАГОР (гр.). Син на Мегапент, син на Прет и цар на Аргос, когото наследил (виж табл. 36). Според традиция, достигнала до нас чрез трудовете на Павзаний и Диодор, аргоските жени били обхванати масово от лудост при неговото царуване, а не при това на дядо му Прет. Те били излекувани от Мелампус (виж това име). Като отплата Анаксагор му дал една трета от своето царство, една трета дал на брат му Биант и една трета запазил за себе си. Неговите наследници, анаксагоридите, царували при тези условия до сина на Стенел, Килараб, който отново обединил цялото царство на Аргос, защото последният наследник на Мелампус – Амфилох (виж Амфилох), не се върнал след войната в Троя. Последният наследник пък на Тоант, Кианип, син на Егиалей (а според други автори негов породен брат (виж табл. 1), нямал деца. Килараб също не оставил наследници и синът на Агамемнон, Орест, завладял Аргос едновременно със Спарта (виж Орест).

АНАКСАРЕТА (гр.). Млада девойка от Крит, която принадлежала към благороднически род, произлизащ от Тевкер, основателя на Саламин в Кипър. Младеж от острова на име Ифис бил безнадеждно влюбен в нея, но тя не отвръщала на любовта му и се отнасяла жестоко към него. От отчаяние Ифис се обесил на портата ѝ. Когато церемонията минавала под прозореца ѝ, тя поискала да гледа погребението, но не от мъка, а от любопитство заради големия брой хора, които били дошли, и оплакванията на целия град, развълнуван от съдбата на младежа. Но Афродита, разгневена от жестокостта ѝ, я превърнала в каменна статуя точно в момента, когато се навеждала от прозореца. Тази статуя, наречена Венера Prospiciens (Венера, която гледа напред), била поставена в храм в Саламин.

АНДРОГЕЙ (гр.). Син на критския цар Минос и Пасифая (виж табл. 28). Той имал забележителни способности в атлетическите игри. Участвал в състезанията, организирани от Егей в Атина. Победил всичките си конкуренти. От завист Егей го изпратил да се бие с бика в Маратон, който опустошавал областта. Там Андрогей загинал. Според други автори след победите си в Атина Андрогей, на път за игрите в Тива, бил нападнат от съперниците му и убит. Когато новината за смъртта му достигнала до Минос, той принасял жертва на боговете на остров Парос. Без да прекъсва празника, царят поискал да изрази скръбта си, свалил от главата си царската корона и така спрял веселата музика на ритуалните флейти. По този начин се родил ритуалът на Парос, при който по време на жертвоприношенията в чест на Грациите (защото тогава чествали тях) няма венци от цветя и музика на флейта. След като празникът свършил, Минос събрал флота и тръгнал срещу Атина. Първоначално завзел Мегара, разположена в залива на Саламин, която била ключът към Атика. Той завзел града поради предателството на дъщерята на цар Низ Скила (виж това име). След това продължил похода си към Атина. Но войната се проточила. Тъй като искал да приключи по-бързо, Минос помолил Зевс да отмъсти за него на атиняните и върху града се стоварили глад и мор. След като напразно принасяли в жертва много девици, атиняните се допитали до оракул, който им отговорил, че за да се отърват от тази участ, трябва да дадат на Минос каквото им поиска. Царят им наложил кръвен данък – всяка година трябвало да пращат седем младежи и седем девойки без оръжие за храна на чудовищния син на Пасифая Минотавър. Тезей освободил Атика от данъка.

Според стара традиция Андрогей бил съживен от Асклепий, но вероятно става въпрос за объркването му с Главк (виж Главк, 5). Андрогей имал двама синове, Алкей и Стенел, които се заселили в Парос с чичовците си, синовете на Минос и на Пария, (виж Нефалион).

АНДРОКЪЛ (гр.). Син на Кодрос, вожд на йонийските заселници, които изгонили лелегите и карийците, настанили се в областите край Ефес. Смятан е за основател на града с това име. Той завладял и остров Самос. По повод на възникването на град Ефес разказват, че един оракул предсказал на заселниците, че мястото на бъдещия град ще им бъде посочено от един глиган и една риба. Една вечер, когато приготвяли вечерята, от огъня изскочила риба заедно със залепен за нея въглен и подпалила един храст. От храста излязъл глиган, който бил убит от Андрокъл. Разбрал, че това всъщност било предсказанието на оракула, Андрокъл издигнал града на това място.

АНДРОМАХА (гр.). Дъщеря на царя на мизийския град Тива Еетион, който бил опустошен от Ахил преди началото на деветата година от войната в Троя (виж Ахил). Съпруга на Хектор и снаха на Приам. Андромаха загубила баща си и седемте си братя, които били убити от Ахил. От Хектор имала един-единствен син, Астианакс. След смъртта на мъжа си и падането на Троя Андромаха била дадена на Неоптолем, сина на Ахил. След като според някои автори убил сина ѝ (други смятат, че го оставил жив), той отвел Андромаха в робство в Епир, където царувал. Тук Андромаха му родила трима синове: Молос, Пиел и Пергам. Неоптолем бил убит в Делфи, където отишъл да се допита до оракула. Умирайки, той завещал на брата на Хектор – Хелен, когото бил отвел със себе си в Епир, царството и жена си.

По време на пътуването на Еней в Епир Андромаха царувала заедно с Хелен. След като той умрял, тя отишла със сина си Пергам в Мизия, където той основал град, кръстен на негово име – Пергам. Легендите я описват като висока тъмнокоса жена с властен вид.

АНДРОМЕДА (гр.). Дъщеря на Кефей, царя на Етиопия, и на Касиопея. Майка ѝ претендирала, че е по-хубава от нереидите. Разгневени, те поискали от Посейдон да я

накаже за тази обида. За да им угоди, Посейдон изпратил дракон, който опустошил страната на Кефей. Оракулът на Амон предрекъл, че Етиопия ще се спаси от тази напаст, ако пожертват дъщерята на Касиопея за храна на чудовището. Етиопците убедили Кефей да извърши жертвоприношението и за да изпълни желанието на боговете, царят приковал дъщеря си за една скала. На връщане от битката с Горгона Персей я видял и се влюбил в нея. Той обещал на Кефей да спаси дъщеря му, ако му я даде за жена. Кефей се съгласил. Персей убил чудовището и се оженил за Андромеда. Тогава Финей, брат на Кефей и годеник на девойката, негова племенница, организирал заговор срещу Персей. Но той го разкрил и обърнал срещу враговете си главата на Горгона, която ги превърнала в камъни. Персей отвел Андромеда в Аргос, след това в Тиринт. Там тя му родила много синове и една дъщеря (виж табл. 31).

Съществувала и една рационалистична интерпретация на легендата, разказана от Конон. Кефей царувал над страна, която по-късно щели да нарекат Финикия, но по негово време се наричала Йопе, на името на град Йопе, разположен на брега. Царството му се простирало от Средиземноморието до арабските страни и до Червено море. Кефей имал много красива дъщеря, Андромеда, която била ухажвана от Феникс, епоним на Финикия, и от чичо си Финей, брат на Кефей. След много колебания Кефей решил да даде дъщеря си за жена на Феникс, но не искал брат му да разбере, че му отказва. Затова симулирал отвличане. Щели да я отвлекат от малко островче, на което тя правела жертвоприношение на Афродита. Така и направил Феникс, който пристигнал на кораб, наречен „Кит". Но Андромеда, която не знаела, че става въпрос за инсценировка заради чичо й, крещяла и викала за помощ. Персей, синът на Даная, минавал случайно оттам. Той видял девойката, която отвличали, и веднага се влюбил в нея. Понесъл се напред, блъснал кораба, моряците се вцепенили от учудване, а той грабнал Андромеда. Оженил се за нея и царувал спокойно в Аргос.

АНИЙ (гр.). Син на Аполон, царувал в Делос по време на войната с Троя. Майка му се казвала Рео (нар) и чрез баща си Стафил (грозд) произхождала от Дионис. Когато Стафил забелязал, че дъщеря му е бременна, помислил, че бащата не е Аполон, а някой простосмъртен. Затворил я в сандък и я пуснал в морето. Сандъкът бил изхвърлен на остров Евбея. Когато детето се родило, Аполон го пренесъл с майка му на свещения остров Делос, където му дал властта и го надарил с пророческа дарба (виж също Рео).

От Дорипа Аний имал три дъщери, наричани Лозарките: Елаида, Спермо и Ойно, чиито имена означавали масло, жито и вино. Трите девойки получили от своя дядо Дионис способността да извличат от земята масло, жито и вино. Разказват, че баща им ги пратил в помощ на гръцката армия, тръгнала на война срещу Троя, защото знаел поради пророческата си дарба, че тази война ще трае десет години. Първоначално гърците отказали помощта на трите девойки, но тъй като войната се проточила, Агамемнон изпратил Одисей и Менелай да ги намерят в Делос и да им поверят грижата за изхранване на войската. Те се съгласили на драго сърце, но скоро се изморили и избягали. Преследвани от гърците, помолили Дионис да ги защити, и той ги превърнал в гълъби. Ето защо на остров Делос било забранено да се убиват гълъби.

Легендата за Аний не фигурира в Омировите поеми. Тя се появява в Цикличните поеми и се развива през елинистичната епоха.

За Аний, баща на Лавиния, виж това име.

АННА ПЕРЕНА (лат.). Много древна римска богиня, почитана в свещена гора, разположена на север от Рим, край Фламиниановия път. Представят я като стара жена. По време на оттеглянето на плебеите в Свещената планина храната не достигала и тя всеки ден правела сладкиши, които продавала на народа и така го спасила от глад. С това заслужила божествени почести, когато политическите размирици престанали и плебсът се върнал в Рим.

Според друга традиция Анна била сестра на царица Дидона (виж Еней). След самоубийството й Картаген бил завладян от местните жители, предвождани от Ярба (виж това име) и Анна била принудена да избяга. Първо намерила убежище при царя на Мелитея, остров по крайбрежието на Африка. Но Пигмалион, царят на Сирия, дошъл да иска да му предадат бегълката. Тя напуснала острова с кораб, но била застигната от буря и изхвърлена на брега на Лациум. По това време Еней царувал в града на Лаврентите и точно тук попаднала младата жена. Еней се разхождал на брега на морето, придружен от приятеля си Ахат, който разпознал Анна. Еней я приел със сълзи на очи, оплакал тъжната съдба на Дидона и я настанил в двореца си. Но това не се харесало на жената на Еней Лавиния, която не гледала с добро око на нея като свидетел на миналото на мъжа й. Сън предупредил Анна да се пази от клопките на Лавиния и през нощта тя избягала от двореца. Бродеща в нощта, тя срещнала бога на съседната река, Нумиций, който я завлякъл в леглото си. Но хората на Еней започнали да търсят бегълката. Те проследили стъпките й до брега на реката. Тук следите изчезвали. И докато се чудели накъде да вървят, от реката се появила причудлива форма, която им казала, че Анна е станала нимфа, а новото й име – Перена, означавало вечност. Радостни, слугите на Еней се пръснали из полята и цял ден празнували и се веселили. Така било поставено началото на ежегодния празник на Анна Перена.

Като остаряла, Анна била избрана от Марс за посредник между него и Минерва. Марс обичал богинята, но целомъдрената Минерва отблъсквала ухажванията му. Тогава той решил да повери на старата Анна традиционната роля на сватовница Тъй като смятала, че задачата й е невъзможна, старицата дала на бога лъжлива надежда и най-накрая организирала нощна среща, на която вместо Минерва отишла тя. Когато богът бил въведен в брачната стая, тя вдигнала воала, който криел лицето й, и Марс познал старата жена, която се подиграла с него с груби думи. С това се обясняват неприличните песни, които се пеят на празника на Анна.

АНТЕЙ (гр.). 1. Великан, син на Посейдон и Гея. Той живеел в Либия и предизвиквал всички чужденци да се бият с него. След като ги победял, ги убивал и украсявал с одраната им кожа храма на баща си. Антей бил непобедим, щом се докоснел до майка си (земята). Но като минавал през Либия, за да търси златните ябълки, Херакъл влязъл в двубой с него, вдигнал го на раменете си и го задушил (виж също Тинга).

2. Младеж от царски род от Халикарнас, взет за заложник в двора на тирана на Милет Фобий. Жената на царя Клеобоя (някои автори я наричат и Филехма) се влюбила в него. Но младежът не отвърнал на чувствата й. Непрекъснато си търсел извинение. Ту казвал, че го е страх да не бъдат разкрити, ту говорел за уважение към гостоприемството на Фобий. Тогава Клеобоя решила да си отмъсти и да го погуби. Хвърлила в дълбок кладенец златна купа и помолила Антей да я извади. Когато стигнал дъното, тя хвърлила върху него голям камък, който го премазал. Когато разбрала, че го е убила, все още влюбена в него, тя се обесила (виж също Фригий).

АНТЕНОР (гр.). Стар троянски вожд, другар и съветник на стария Приам. Преди избухването на Троянската война бил свързан с приятелство с някои от гръцките вождове, на които дори гостувал. Преди обсадата приел Менелай и Одисей, дошли като парламентьори, за да уредят конфликта мирно (виж Менелай). В „Илиада" е описан как дава съвети за умереност на троянците. Привърженик на мирните решения, той се опитал да уреди двубой между Парис и Менелай. По време на превземането на Троя един от синовете му, Ликаон, бил ранен. Одисей го разпознал и го превел през гръцката армия, като го скрил на сигурно място заедно с брат му Главк. По време на опустошението на града гърците сложили леопардова кожа на вратата на къщата му, за да показва, че не трябва да влизат в нея.

С развитието на троянския цикъл образът на Антенор се променя: той се превръща в изменник на родината си, който отваря вратите на дървения кон на гръцките войници, скрити вътре. Антенор е представен като прародител на венетите, населяващи долината на По. След превземането на Троя той тръгнал към Тракия, придружен от синовете си, и оттам продължил към Северна Италия.

АНТЕЯ (гр.). (виж Стенебоя).

АНТИГОНА (гр.). 1. Дъщеря на Едип, сестра на Исмена, Полинейк и Етеокъл (виж Едип, табл. 29). Най-древните легенди посочват за нейна майка Евригания, дъщерята на царя на флегийците, народ от Беотия. Но в по-известните поеми (създадени след трагедиите) тя е дъщеря на Йокаста и е плод на кръвосмешението на Едип със собствената му майка. Едип, разбрал за престъпленията си от предсказанието на Тирезий, се ослепил сам и заминал в доброволно изгнание извън Тива. Той просел по пътищата, а Антигона го придружавала. Стигнали чак до Колон, в Атика, където Едип умрял. След смъртта на баща си Антигона се върнала в Тива, при сестра си Исмена. Тук я очаквало ново изпитание. Във войната на Седемте срещу Тива братята й Етеокъл и Полинейк участвали в двата противоположни лагера – Етеокъл на страната на тиванската армия, а Полинейк – на страната на гърците. По време на битките, които се водели пред портите на Тива, двамата се убили взаимно. Креон, чичо на двамата младежи и девойката, организирал тържествено погребение на Етеокъл, но забранил да погребат Полинейк, тъй като се бил срещу родината си. Антигона не се подчинила на заповедта. Приемайки за свещен дълг, наложен от боговете и неписаните закони, погребението на мъртвите и най-вече на близките роднини, тя престъпила заповедта на Креон и поръсила върху трупа на Полинейк шепа пръст, ритуален жест, достатъчен, за да се изпълни религиозното задължение. Заради този акт на милост тя била наказана със смърт от Креон и зазидана жива в семейната гробница. Тук се обесила, а годеникът й Хемон, синът на Креон, се пронизал с меча си над мъртвото й тяло. Жената на Креон Евридика на свой ред се самоубила от мъка.

2. В легендите се разказва за още една Антигона, сестра на Приам, която се отличавала с голямата си красота. Горда с прекрасната си коса, тя се хвалела, че нейната е по-хубава от тази на Хера. Разгневената богиня превърнала косата на девойката в змии. Боговете обаче се смилили над нея и я преобразили в щъркел, голям враг на змиите.

АНТИКЛЕЯ (гр.). Майка на Одисей и съпруга на Лаерт. Дъщеря на Автолик, най-хит-

рия сред хората (виж табл. 35). Тъй като Автолик откраднал добитък от Сизиф, той отишъл при него, за да си върне своето. Докато Сизиф бил гост на Автолик, Антиклея му се отдала тайно, преди да се омъжи за Лаерт. Ето защо понякога смятат Одисей за син на Сизиф. По време на отсъствието на Одисей Антиклея, изтощена от очакването и разкъсвана от мъка, се самоубила.

АНТИЛОХ (гр.). Син на Нестор, когото придружил в Троянската война. Бърз като вятър и много красив, след Патрокъл Ахил обичал най-много него. Именно той съобщил на героя за смъртта на Патрокъл и заедно го оплакали. Скоро след това Антилох бил убит – или от ръката на Мемнон, син на Аврора (Еос), или от тази на Хектор, или едновременно с Ахил от стрела на Парис. Една от легендите разказва как Антилох се притекъл на помощ на баща си, останал безмощен срещу многобройния враг. Той го закрил с тялото си, но спасявайки баща си, бил убит. Пепелта му била поставена редом до тази на Патрокъл и Ахил. В задгробния си живот на Белия остров тримата герои продължили битките и празниците (виж Ахил).

АНТИНОЙ (гр.). Предводител на претендентите за трона на Одисей, които в негово отсъствие завладели двореца му и искали да се оженят на Пенелопа. Отличавал се с жестокост, надменност, горделивост и твърдост. Опитал да убие Телемах, заедно със съучастниците си разграбил имуществото на Одисей, обиждал Евмей, когато старият свинар въвел Одисей в двореца, настройвал просяка Ирос срещу Одисей, когото не успял да познае, и най-накрая бил убит от стрелата на Одисей в сцената на Разпознаването точно когато поднасял чаша вино към устата си. Оттук идва и изразът „Дълъг е пътят на чашата до устата" (виж също Калхант).

АНТИНОЯ (гр.). 1. Една от дъщерите на Кефей от Мантинея. По съветите на оракул тръгнала след една змия и отвела жителите на Мантинея до мястото, където построили нов град, на брега на рекичката Офис (на гръцки „офис" означава змия).

2. Според някои автори една от дъщерите на Пелий. След неволното убийство на баща си (виж Пелий и Медея), изпълнена с ужас, тя избягала в Аркадия. Гробът й бил близо до Мантинея.

АНТИОПА (гр.). Една от дъщерите на речния бог Азоп, а според други легенди на тиванеца Никтей (виж табл. 25). Била много красива и в нея се влюбил Зевс, който, взел образа на сатир, я обладал. Тя родила двама братя близнаци – Амфион и Зет. Преди раждането на децата си избягала от къщи, защото се страхувала от гнева на баща си, и се скрила при царя на Сикион, Епопей (виж Ламедон). Отчаян от бягството на дъщеря си, Никтей се самоубил, но преди да умре, завещал на брат си Лик да отмъсти. Лик нападнал Сикион и го превзел, убил Епопей и отвел Антиопа като пленница в Тива. По пътя от Сикион към Тива тя родила двете си деца. Изоставени в планината по заповед на чичо им Лик, те били намерени от овчари (виж Амфион). В Тива Лик и жена му Дирка измъчвали Антиопа. Но една нощ веригите, с които била вързана, паднали от само себе си и тя избягала в колибата, където живеели децата й. В началото те не я познали, и дори я предали на Дирка, която дошла да я търси. Тогава овчарят, който ги бил отгледал, им казал, че това е майка им. Те веднага я освободили и отмъстили на Зет и Дирка. После Антиопа била наказана с лудост от Дионис, който бил разгневен от смъртта на Дирка, и започнала да броди из цяла Гърция до деня, в който била излекувана и се омъжила за Фок (виж това име). Виж и други варианти на легендата на името Лик.

АНТИОХ (гр.). Син на Херакъл, прародител на Хипотес (виж Филант, 3 и 4).

АНХЕМОЛ (лат.). Син на Ретий, цар на италийския народ на марувиите. Бил любовник на мащехата си Касперия. Когато Ретий разбрал за това, поискал да убие сина си, но той избягал и се скрил при Давний, баща на Турн. Той се бил на негова страна по време на войната с Еней и умрял с оръжие в ръка.

АНХИЗ (гр.). Баща на Еней, син на Капис и Темиста (виж табл. 7). В него се влюбила Афродита, която го видяла, докато пасял стадата си на планината Ида, близо до Троя. За да го накара да се влюби в нея, тя му се явила като дъщерята на царя на Фригия, Отрея, отвлечена от Хермес и пренесена до Ида. Така му се отдала. По-късно разкрила на Анхиз коя е и му предрекла, че ще му роди син, но той не трябвало да казва на никого, че синът му е от богиня, защото ако Зевс разберял, щял да убие детето с мълния. Но на един празник Анхиз пил много и се похвалил с любовта си. Зевс веднага го наказал, като с удар на мълния го направил куц, а според други автори му отнел зрението. На Анхиз приписват бащинството на Лирн.

Един ден, когато Зевс бил изпратил на Трос божествените си коне, Анхиз тайно довел своите кобили и ги заплодил от жребците. Те родили шест жребчета, от които той дал две на Еней.

Далечна традиция приписва на Анхиз съпруга, наречена Ериопида, от която имал много дъщери, най-голямата от които се наричала Хиподамея (виж Еней).

Когато Троя била превзета, Еней спасил баща си от пожара и кланетата и той станал негов спътник в пътуванията му. Мястото на смъртта на Анхиз (той бил на 80 години при тръгването им от Троя) е различно според различните автори. Те посочват гроба му ту в Ида, където на младини пасял стадата си, ту на полуостров Палена, в Македония, ту в Аркадия, в Епир, в Южна Италия, в Сицилия. Според Вергилий Еней уредил в негова чест погребалните игри, които са в основата на Троянските игри, чествани в Рим чак до епохата на Империята. Според други Анхиз живял чак до пристигането на Еней в Лациум, по време на войната с Мезенций (виж също Егест).

АНХУР (гр.). Син на Мидас и цар на Фригия. Тъй като до столицата се отворила дълбока пропаст, която заплашвала да погълне града, Анхур попитал оракула как може да сложи край на опасността. Оракулът отговорил, че трябва да хвърли в пропастта най-скъпото си нещо. Злато и накити били хвърлени в пропастта, но напразно. Накрая Анхур скочил сам. Пропастта веднага се затворила.

АПИС (гр.). В произведенията на Аполодор Апис е син на Фороней, който пък е син на Инах. Майка му е нимфата Теледика. Той наследил от баща си властта върху цял Пелопонес, който след смъртта му започнал да се нарича Апия. Управлявал като тиран и бил убит. Според някои от Етол дал името си на Етолия, според други от Телксион и Телхис. След смъртта си бил обожествен и почитан под името Сарапис. За смъртта му отмъстил Аргос. Според Есхил Апис бил ясновидец лечител, син на Аполон, дошъл да пречисти Пелопонес. Според версията на Павзаний Апис бил син на Телхис от Сикион и баща на Телксион (виж табл. 22). Както в предишните предания, той управлявал Пелопонес.

АПОЛОН (гр.). Бог от второто олимпийско поколение, син на Зевс и Лето, брат на богинята Артемида. В ревността си Хера преследвала Лето по цялата земя. Уморена да броди, Лето потърсила място, където да роди децата си, но цялата земя отказвала да й го даде, боейки се от гнева на Хера. Единствено плаващият пуст остров Ортигия (или Астерия) се съгласил да даде убежище на нещастницата. Тук се родил Аполон. Признателен, той закрепил острова в центъра на гръцкия свят и го нарекъл Делос, „блестящия". Тук, под единственото дърво – една палма, девет дни и девет нощи Лето очаквала освобождаването си от бременността. Хера задържала при себе си на Олимп Илития, богинята, която присъствала на щастливите раждания. Всички богини, в това число и Атина, били край Лето, но не можели да направят нищо без съгласието на Хера. Накрая решили да изпратят при нея Ирида. Тя трябвало да смекчи гнева й с огърлица от злато и кехлибар, дебела девет лакътя, и да я помоли да освободи Лето. На тази цена Хера се съгласила Итилия да слезе от Олимп. Лето застанала на колене под палмата и на бял свят първо се появила Артемида, след това с нейна помощ и Аполон. В момента, в който се родил богът, в небето над острова се появили свещени лебеди, като направили седем обиколки, тъй като бил седмият ден от месеца. Зевс веднага пратил подаръци на сина си – златна митра, лира и колесница, теглена от лебеди. След това му заповядал да отиде в Делфи. Но лебедите първо отвели Аполон в страната си, на брега на Океана, отвъд Страната на Северния вятър, при хиперборейците, където небето винаги било ясно. Те създали в негова чест култ, който непрекъснато чествали. Тук богът останал една година, за да приема почестите на хиперборейците, след това се върнал в Гърция и пристигнал в Делфи в средата на лятото, сред празненства и песни. Дори Природата празнувала в негова чест: щурците и славеите пеели, изворите били по-бистри. Оттогава в Делфи всяко лято чествали пристигането на бога.

В Делфи Аполон убил със стрелите си змей, наричан Питон или Делфиней, който пазел старото светилище на Темида, но и непрестанно разорявал околността, размътвал изворите, отвличал стада и селяни, опустошавал плодородната равнина на река Криса и плашел нимфите. Чудовището било изпязло от Земята. Разказват, че Хера му била заповядала да преследва Лето, докато била бременна с Аполон и Артемида. Аполон освободил страната от него, но като спомен за подвига си (или за да успокои чудовището след смъртта му) основал в негова памет погребални игри, наречени Питийски игри, чествани в Делфи. След това направил светилището на Темида свое и осветил в храма триножник. Триножникът е един от символите на Аполон, и именно седнала на триножник Пития прави своите предсказания. Жителите на Делфи отпразнували победата на бога и завземането на светилището с триумфални песни. За първи път изпели химна „Пеан" в чест на Аполон. Богът трябвало да отиде в Тесалия, в долината Темпа, за да се пречисти от убийството на змея. На всеки осем години в Делфи с тържествен празник отбелязвали убийството на Питон и пречистването на Аполон. По-късно Аполон трябвало да защитава храма си от Херакъл. Героят бил дошъл да се допита до оракула и тъй като Пития отказала да му даде отговор, той поискал да ограби храма, да отнесе триножника и да направи свой храм с оракул на друго място. Аполон започнал битка, но тя останала недовършена, тъй като Зевс разделил биещите се (и двамата били негови синове), като хвърлил между тях мълния. Но оракулът останал в Делфи (виж Херакъл).

Аполон е представян като много красив бог с дълги черни къдрици със синкав отблясък, като цветовете на теменугата. Бил обичан

от много нимфи и смъртни жени.
Така например той се влюбил в нимфата Дафна, дъщеря на речния бог Пеней, в Тесалия. Тази любов му била вдъхната за отмъщение от Ерос, на когото Аполон се бил подиграл, докато се упражнявал да стреля с лък (това било оръжието, на което Аполон нямал равен). Нимфата не отговорила на чувствата му. Тя побягнала в планината и тъй като богът я преследвал, в момента, когато щял да я хване, тя помолила баща си да я преобрази, за да се измъкне от прегръдката на Аполон. Баща ѝ изпълнил молбата и я превърнал в лаврово дръвче (на гръцки „дафне“), дървото, посветено на Аполон.
От нимфата Кирена имал син – полубога Аристей. Имал любовни приключения и с музите, чийто култ бил свързан с неговия. Приписват му бащинството на корибантите – демони от свитата на Дионис, чиято майка била Талия. От Урания имал двама синове – музикантите Орфей и Лин. Според други автори те били синове на Еагър и музата Калиопа. Едно от неговите най-известни приключения е свързано с раждането на Асклепий (виж това име), когато станал жертва на неверността на Коронида. Подобно злополучие му се случило и с Марпеса, дъщерята на Евен. Аполон обичал девойката, но тя била отвлечена от Идас, сина на Афарей, в крилата колесница, подарък на Идас от Посейдон. Той отвел девойката в Месена. Тук Идас и Аполон се били, но Зевс ги разделил. Марпеса получила правото да избере с кого от двамата да бъде. Тя избрала смъртния, защото се страхувала да не бъде изоставена от Аполон, когато остарее.
И с Касандра, дъщерята на Приам, Аполон не бил по-щастлив. Той обичал девойката и за да я прелъсти, ѝ обещал, че ще я научи на пророческото изкуство. Касандра приела уроците му и след като ги усвоила, му отказала любовта си. Аполон си отмъстил, като ѝ отнел дарбата да вдъхва доверие в своите предсказания. Ето защо никой не вярвал на нещастната Касандра, колкото и верни да били пророчествата ѝ.
Приблизително по същото време Аполон бил обичан от Хекуба, майка на Касандра и съпруга на Приам, която му родила син, Троил. В Колофон, Азия, Аполон имал син от пророчицата Манто – гадателя Мопс, който победил гръцкия прорицател Калхант в състезание, което устроили след Троянската война (виж Калхант). Пак в Азия Аполон имал и друг син, Милет, от жена, наричана Ария, Акакалида или Акала (виж Акакалида). Той по-късно основал град Милет. В Гърция Аполон бил смятан за любовник на Фтия, епоним на тесалийската област със същото име. От любовта им се родили три деца – Дор, Лаодок и Полипет, убити от Етол. И накрая от Рео имал син Аний, който царувал в Делос (виж Аний).
На Аполон приписват и бащинството на Тенес, който бил убит от Ахил на остров Тенедос. Неговата смърт предизвикала осъществяването на Съдбата, довело до смъртта на самия Ахил. Като баща на Тенес е сочен и Кикън.
Аполон не ограничавал любовта си само към жените. Той обичал и млади мъже. Найизвестни са героите Хиацинт и Кипарис, чиято смърт или по-скоро метаморфоза (и двамата се превърнали в растения – първият в планински крем, а вторият в кипарис) наскърбила дълбоко бога.
Според легендите Аполон два пъти изтърпявал изпитания, като се превръщал в роб на смъртни. Първия път бил наказан заради заговора му с Посейдон, Хера и Атина да оковат Зевс в железни окови и да го окачат на небето (виж Егеон). След провала на заговора Аполон и Посейдон били принудени да работят за троянския цар Лаомедон. Те били натоварени да построят крепостните стени на града. Според някои предания обаче само Посейдон работел, докато Аполон пазел стадата на царя в планината Ида. След като срокът изтекъл, Лаомедон отказал да плати на двамата богове уговорената сума. И тъй като те протестирали, той ги заплашил, че ще им отреже ушите и ще ги продаде като роби. Когато Аполон възвърнал облика и силата си на бог, изпратил срещу Троя мор, който я опустошил (виж Хезиона и Херакъл).
Легендата за Аполон като пастир се появява и в историята за неговото второ изпитание. Когато синът му Асклепий, обучен от кентавъра Хирон да лекува, придобил такива умения, че можел да възкресява и мъртъвци, Зевс го убил с мълния (виж Асклепий). В скръбта си Аполон, който не можел да отмъсти на Зевс, убил със стрелите си циклопите, които правели мълниите. За да го накаже, Зевс искал да го запрати в Тартар, но по молба на Лето се съгласил да смекчи наказанието му и заповядал Аполон да бъде роб на един смъртен за една година. Така Аполон отишъл в Тесалия при цар Адмет и станал говедар. Благодарение на него кравите раждали по две телета едновременно и скоро областта процъфтяла (виж Алкеста).
Често описват Аполон като пастир на свои собствени стада. Животните му били откраднати от Хермес, още пеленаче, което било доказателство за преждевременното му съзряване. Аполон ги намерил в планината Килена. Но малкият Хермес бил изобретил лирата и Аполон, очарован от това творение, оставил стадото си на Хермес в замяна на инструмента. След това Хермес създал флейтата. Аполон я купил от него срещу златен жезъл и го обучил в изкуството на предсказанието.
Флейтата присъства в легендите за Аполон и в историята за сатира Марсий. Той бил син на Олимп. Един ден намерил флейта, захвърлена от Атина, която се опитала да свири на нея, но бързо се отказала, когато видяла как деформира устата ѝ и придава на лицето ѝ неприятно изражение. Като чул колко мелодични звуци издава инструментът, Марсий предизвикал Аполон на състезание, като твърдял, че свири по-добре на своята флейта, отколкото богът на лирата си. Аполон победил и го одрал, след като го закачил на един бор.
На връх Парнас Аполон бил представян като бог на музиката и поезията. Там той ръководел игрите на музите. Неговите предсказания били в стихотворна форма и той вдъхновявал не само жреците, но и поетите. Поделял тази функция с Дионис, но неговото вдъхновение се различавало от Дионисиевото по своята умереност (виж Дионис).
Бог на предсказанието и музиката, също и на пастирите, чиято страст към нимфи и младежи, превърнали се в цветя и дървета, го свързват с растителността и Природата, Аполон бил и бог-воин, способен с лъка и стрелите си да изпраща отдалеч, като сестра си Артемида, бърза и лека смърт. Той участвал с нея в убийството на децата на Ниоба, за да отмъсти за честта на Лето (виж Ниоба). Пратил на гръцката армия, събрана пред Троя, мор, който да я обезкърви, за да принуди Агамемнон да върне на жреца му Хриз дъщеря му Хризеида, пленена от гърците. След това убил циклопите, Питон, великана Титий. Участвал в Гигантомахията на страната на олимпийските богове. В „Илиада“ воювал на страната на троянците срещу гърците. Той предпазвал Парис в битките и на неговата пряка или косвена намеса се дължала смъртта на Ахил.
На Аполон са посветени и някои животни: вълкът, който понякога му принасяли в жертва и чийто образ на монетите е до неговия; сръндакът или кошутата, които са свързани с култа към Артемида. Сред птиците лебедът, червената каня, лешоядът, гарванът, по чийто полет правели предсказания. Сред морските животни – делфинът, чието име напомня на Делфи, главния храм на Аполон. Лавровото дърво също се свързва с Аполон. Пития дъвче лавров лист по време на пророческия си транс.
Функциите и символите на Аполон са многобройни. Изучаването им принадлежи по-скоро на историята на религиите, отколкото на митологията. Аполон постепенно става бог на орфическата религия и с неговото име е свързана цяла полумитична, полуморална система, обещаваща спасение и вечен живот на посветените в нея (виж Загрей и Орфей). Представян е и като баща на Питагор, с чието име се свързват подобни доктрини. Аполон (и най-вече Аполон Хиперборейски) е представян като царуващ на Островите на Блажените, рай на орфизма и на неопитагорейството. Аполон е почитан като личен покровител на Август, първия римски император. Август приписва победата при Акциум над Антоний и Клеопатра в 31 г. пр. Хр. на намесата на бога, а сред народа се разказвало, че майката на Август Антия била забременяла с него, след като преспала една нощ в храма на Аполон. Август построил върху Палатин храм на бога и основал в негова чест специален култ. В чест на Аполон през 17 г. пр. Хр. били подновени Столетните игри (чествани на всеки сто години), на които била изпята Песен на столетието, съчинена от Хораций. В този химн Аполон и сестра му Диана са боговете – посредници между римския народ и Юпитер. Те пренасят и разпространяват небесната благословия.

АПРИАТА (гр.). Героиня от остров Лесбос, в която бил влюбен Трамбел, синът на Теламон. Но тя не отвърнала на любовта му. Затова младежът решил да я отвлече, докато се разхождала с прислужничките си в имението на баща си. Девойката оказала съпротива. Тогава Трамбел я хвърлил в морето. Според някои тя се хвърлила сама. Малко след това небето наказало Трамбел (виж това име).

АПСИРТ (гр.). Виж Аргонавти.

АРАХНА (гр.). Девойка от Лидия, чийто баща Идмон, родом от Колофон, бил бояджия. Младата Арахна била много известна със сръчността си в тъкането и бродерията. Платовете, които тъчала и бродирала, били толкова красиви, че нимфите от съседните области идвали да им се възхищават. Заради сръчността ѝ смятали, че е ученичка на Атина, богинята на тъкачките и шивачките. Арахна обаче искала талантът ѝ да е само неин. Тя предизвикала богинята на състезание. В началото Атина се появила пред нея в образа на старица и само я предупредила да бъде по-скромна. В противен случай трябвало да се страхува от гнева на богинята. Арахна ѝ отвърнала само с обиди. Тогава богинята се разкрила и състезанието започнало. Атина представила върху килим дванадесетте богове от Олимп в цялото им величие. И за да предупреди съперницата си, в четирите края поставила четири епизода от трагичната участ на смъртни, осмелили се да предизвикат боговете. Арахна избродирала върху платното си скандални любовни истории на боговете: Зевс и Европа, Зевс и Даная и т. н. Работата ѝ била блестяща, но разгневената Атина я разкъсала и ударила съперницата си със совалката. При тази обида Арахна изгубила надежда и се обесила. Но Атина не ѝ позволила да умре и я превърнала в паяк (виж и друга версия на легендата, Фаланкс).

АРГЕН (гр.). Много красив младеж, син на Пизидика, дъщерята на Левкон (виж табл.

33). Той живеел в Беотия, на брега на езерото Копаис. Един ден, докато се къпел, го забелязал и харесал Агамемнон, който чакал попътен вятър в Авлида, за да отпътува за Тива. Младежът избягал, преследван от Агамемнон. Когато останал без сили, се хвърлил в реката и се удавил. Агамемнон му устроил пищно погребение и издигнал в негова памет храм на Артемида Аргенида.

АРГИРА (гр.). Речна нимфа от Аркадия. Тя била влюбена в млад и красив овчар на име Селемнос. Любовта ѝ траела, докато той бил млад, но когато остарял и погрознял, го напуснала. Селемнос умрял от мъка и Афродита го превърнала в река. Но въпреки това той продължавал да страда и богинята го дарила със способността да забрави мъките си. Затова всички, мъже и жени, които се окъпели в река Селемнос, забравяли любовните си мъки.

АРГОНАВТИ (гр.). Така наричат спътниците на Язон, предприели похода за Златното руно. За причините на този поход виж Язон. Названието им идва от името на кораба, с който плавали, „Арго“, което значи „бърз“ и едновременно напомня името на строителя си, Аргос (виж това име).

I. Аргонавтите. В много „каталози“ са запазени имената на героите, които се отзовават на новината, разнасяна от вестител из цяла Гърция, че Язон организира поход към Колхида. Те доста се различават един от друг и отразяват различните времена на създаването на тази легенда. Два от списъците – на Аполоний Родоски и на Аполодор, представляват интерес, защото са възникнали напълно независимо един от друг. Броят на аргонавтите е относително еднакъв: от петдесет до петдесет и пет. Корабът бил построен за петдесет гребци.

Някои от имената са еднакви и в двата списъка и представляват солидна основа на легендата. Освен Язон, който командвал похода, сред тях са Аргос, син на Фрикс, а според други на Арестор, строителят на кораба, Тифис, син на Хагний, който бил кормчия. Тифис станал кормчия по заповед на Атина, която го научила на още непознатото изкуство на навигацията. Когато умрял в страната на мариандините, той бил заменен от Ергин, сина на Посейдон. Сред героите бил и тракийският музикант Орфей, чието задължение било да определя ритъма на гребците. Твърди се, че боговете му заповядали да се качи на „Арго“, за да може песните му да противодействат на сирените (виж по-долу). В екипажа имало много гадатели: Идмон, син на Абант, Амфиарай, и според списъка на Аполоний лапитът Мопс. Следват двамата синове на Борей, Зет и Калаис, двамата синове на Зевс и Леда, Кастор и Полидевк, и братовчедите им, синовете на Афарей Идас и Линкей. Вестител на похода бил синът на Хермес Еталид. В списъка на Аполодор неговото име е пропуснато. Всички тези герои играят основна роля в пътешествията на „Арго“, а останалите се появяват само в определени епизоди. Сред тях били Адмет, син на Ферес, Акаст, син на Пелий, който придружавал братовчед си Язон въпреки заповедите на баща си; Периклимен, син на Нелей, Астерий (или Астерион), син на Комет; лапитът Полифем, син на Елат; Кеней или синът му Корон; Еврит, син на Хермес и (според Аполоний) брат му Ехион; Авгей, син на Хелиос и цар на Елида, брат на Еет, който участвал в похода, воден от желанието да види брат си, когото не познавал. Кефей, син на Алей, и (при Аполоний) брат му Амфидамант; Палемоний, син на Хефест, или на Етол; Ефем, син на Посейдон; Пелей и брат му Теламон, и двамата синове на Еак; Ифит, син на Навбол; Поей, баща на Филоктет. Той е споменат от Валерий Флак и Хигин. Следват Ификъл, син на Тестий, и племенникът му Мелеагър; Бутес, син на Телеон, и (само при Аполоний) синът на друг Телеон, Ерибот. Аполодор и Аполоний са на едно мнение по въпроса за присъствието на Херакъл, чието име е свързано с един епизод от плаването – отвличането на Хилас, но затова пък останалите автори далеч не са единодушни (виж Херакъл). Накрая и двамата включват в списъка си Анкей, сина на Ликург.

Следващите имена не фигурират в списъка на Аполодор: и те са трима от синовете на Перо, Талай, Арей и Леодок (виж табл. 1); Ификъл, син на Филак; Евридамант, син на Ктимен; Фалер, син на Алкон; атинянинът Флиас (или Флиус), син на Дионис (на мястото на Флиас Аполодор споменава други двама синове на бога: Фан и Стафил); Навплий, когото Аполоний разграничава по хронологични причини от бащата на Паламед; Ойлей, бащата на „малкия“ Аякс. Сред родните на Мелеагър към вече цитираните имена Аполоний прибавя сина на Портаон, Лаокоон, който не присъства при Аполодор. Следват Евритион, син на Ирос; Клитий и Ифит, синове на Еврит; Кант, син на Канет; Астерий и Амфион, син на Хиперасий.

За сметка на това Аполодор споменава имената на някои герои, които Аполоний не назовава: освен Фан и Стафил, Актор, син на Хипас, Лаерт и тъст му Автолик, Евриал, син на Мекистей, който присъства и в троянския цикъл, също така Пенелей, син на Хипалм, Лейтос, син на Алектрион, след това Аталанта, единствената жена в екипажа, и Тезей, в легендата за когото този епизод е привнесен по-късно; Менойтис, син на Актор, той пък син на Деион, различен от сина на Хипас, и накрая двамата синове на Арес, Аскалаф и Ялмен.

Фантазията на по-късните поети, коментатори на древните автори, е прибавила към

този списък известни имена, които не са споменати нито от Аполодор, нито от Аполоний: например Тидей, лекарят Асклепий, музикантът Филамон, Нестор, който се споменава само в поемата на Валерий Флак, неразделния другар на Тезей Пиритой, чието присъствие се обяснява с вмъкването на Тезей в легендата. Така се обяснява и споменаването на сина на Херакъл Хилос (което противоречи на установената хронология), на Иолай, на Ифис, брата на Евристей, и само Хигин споменава за брата близнак на Херакъл Ификъл. Валерий Флак назовава Климен, чичо на Мелеагър, който по-често е смятан за брат на героя (виж табл. 27). Единствено Хигин изрежда още: Хипалким, син на Пелопс и Хиподамея, Девкалион Критянина, баща на Идоменей, и един герой, чието неточно посочено име вероятно е Терсанор, сина на Левкотоя, която била превърната в скъпоценния камък хелиотроп (виж Клития).

II. Пътешествието. Корабът бил построен в Пагасе, пристанище в Тесалия, от Аргос (виж това име) с помощта на богинята Атина. Дървото било донесено от Пелион, а от парче от свещения дъб, донесено от Зевсовото светилище в Додона, самата Атина издялала носа на кораба и го дарила със способността на говори и да предсказва.

„Арго“ бил пуснат във водата край брега на Пагасе пред насъбралото се множество. След като принесли жертви в чест на Аполон, героите потеглили. Предсказанията били благоприятни. Разтълкувани от гадателя Идмон, те гласели, че всички ще се върнат живи и здрави с изключение на самия Идмон, комуто било съдено да умре по време на плаването.

Първо спрели на остров Лемнос. По това време там живеели само жени, защото били убили всички мъже (виж Тоант, Хипсипила, Афродита). Аргонавтите правили любов с тях и им дарили синове. След като ги напуснали, плавали към остров Самотраки, където по съвета на Орфей се посветили в мистериите. Навлезли в Хелеспонт (Дарданелите) и слезли на остров Кизик, страната на долионите, чийто цар се наричал Кизик. Народът му ги посрещнал гостоприемно. Царят ги поканил на пир и им дал многобройни доказателства за приятелството си. Следващата нощ героите отплавали, но започнали да духат срещуположни ветрове и призори отново се озовали в страната на долионите. Те не разбрали, че това са гостите им от предния ден и решили, че са пеласгийски пирати, които често нападали страната им. Започнала битка. Чул шума, самият цар Кизик се притекъл на помощ на поданиците си. Почти веднага бил убит от самия Язон, който пронизал гърдите му с копието си. Останалите герои също убили много от нападателите си. Но когато слънцето изгряло, съперниците се разпознали и съжалили за стореното. Язон организирал тържествено погребение на цар Кизик. В продължение на три дни аргонавтите устройвали ритуални песнопения и игри в памет на жертвите. Въпреки това младата жена на Кизик Клита се обесила от мъка. Нимфите я оплаквали толкова много, че от сълзите им се образувал извор, наречен Клита. Преди да отплават, тъй като силна буря им пречела да сторят това веднага, аргонавтите издигнали на връх Дендим, който се извисявал над Кизик, статуя на Кибела, майката на боговете.

Следващият етап от плаването ги отвел на изток, край бреговете на Мизия. Жителите ѝ ги посрещнали с дарове. Докато героите се занимавали с приготвянето на угощенията, Херакъл, който бил счупил греблото си, защото гребял с голяма сила, отишъл в близката гора да търси подходящо дърво за ново гребло. Но Хилас, младеж, когото героят обичал и който пътувал с него на „Арго“, бил изпратен да намери питейна вода за приготвянето на храната. На брега на един извор той срещнал нимфи, които танцували. Очаровани от красотата му, те го привлекли в извора и той се удавил. Полифем, друг аргонавт, чул вика на младежа в момента, в който изчезвал под водата. Той се втурнал да му помогне и по пътя срещнал Херакъл, който се връщал от гората. Двамата започнали да търсят Хилас. Те през цялата нощ бродели в гората, и когато преди зазоряване корабът тръгнал, не били на борда му. Аргонавтите трябвало да продължат пътя си без Херакъл и Полифем, защото по волята на Съдбата двамата герои нямало да участват във вземането на Златното руно. Полифем основал град Киос, а Херакъл продължил сам приключенията си (виж Хилас и Херакъл).

Най-сетне „Арго“ пристигнал в страната на бебриките, където управлявал цар Амик (виж това име). След победата на Полидевк над Амик според някои легенди започнала битка между аргонавтите и бебриките, в която загинали много от тях и накрая всички се разбягали.

На другия ден аргонавтите отплавали, но преди да навлязат в Босфора, ги връхлетяла буря и те трябвало да спрат в Тракия, т. е. на европейския бряг на Хелеспонт. Тук попаднали в страната на Финей. Той бил сляп гадател, син на Посейдон, когото боговете били наказали със странно проклятие: всеки път, когато пред него слагали маса с блюда, харпиите – полужени, полуптици, се нахвърляли върху тях и изяждали всичко, а което не можели, омърсявали с изпражненията си. Аргонавтите поискали от Финей да им каже как ще завърши пътешествието им. Но той не искал да им отговори, преди да го отърват от харпиите. Героите го поканили да седне

на масата им и когато харпиите връхлетели, Калаис и Зет, които като синове на бога на вятъра имали крила, се втурнали да ги преследват, докато харпиите, изтощени, обещали повече да не измъчват цар Финей. Освободен от приклятието, Финей разкрил на аргонавтите част от бъдещето им, която им било позволено да узнаят. Той ги предупредил за близка опасност по пътя: Сините скали (Симплегадите) – скали, които се раздалечавали, а сетне се удряли една в друга. За да разберат дали могат да минат между скалите, Финей ги посъветвал първо да пуснат гълъб. Ако той успеел да прелети, те също могат да го последват без опасност. Но ако скалите се затворели и го премажели, значи начинанието им е против волята на боговете и те трябва да се откажат. След това им дал няколко пояснения по основните етапи от пътешествието им. След това предсказание аргонавтите продължили пътя си. Като стигнали до Сините скали, те пуснали гълъба, който успял да премине през прохода, но затваряйки се, скалите откъснали най-дългите пера от опашката му. Героите изчакали, докато скалите отново се раздалечат, и се впуснали напред. Корабът успял да премине, но задната му част била леко повредена, както опашката на гълъба. Оттогава Сините скали останали неподвижни, защото по волята на Съдбата те трябвало да спрат да се удрят, щом някой кораб успее да мине между тях.
Така аргонавтите навлезли в Черно море и стигнали до страната на мариандините, където цар Лик ги посрещнал радушно. Именно тук по време на лов умрял гадателят Идмон, ранен от глиган. Загинал и кормчията Тифис. Заменил го Анкей. След това аргонавтите преминали устието на река Термодон (на брега на която се разказвало, че живеят амазонките), след това Кавказ и стигнали в Колхида, при устието на Фаза, целта на пътешествието им.
Тук героите слезли на брега и Язон отишъл при царя Еет и му казал за поръчението на Пелий. Царят се съгласил да му даде Златното руно, но при условие че без чужда помощ успее да впрегне два огнедишащи бика с медни копита. Тези ужасни животни, подарък на Еет от Хефест, никога не били впрягани. Когато изпълнел това първо изпитание, Язон трябвало да изоре една нива и да я засади със зъбите на дракон (това бил остатъкът от зъбите на дракона, убит от Арес в Тива, които Атина дала на Еет, виж Кадмос и Арес).
Язон се чудел как може да запрегне биковете, когато Медея, царската дъщеря, която изпитвала силна любов към него, му се притекла на помощ. Първо поискала да ѝ обещае да я вземе за жена, ако му помогне да преодолее изпитанията, наложени от баща ѝ, и да я отведе в Гърция. Язон ѝ обещал. Тогава Медея му дала вълшебен балсам (защото тя била веща в окултните дела), с който трябвало да намаже щита и тялото си, преди да се захване с биковете на Хефест. Този балсам правел неуязвим към желязо и огън всеки, който се намаже с него, и силата му траела един цял ден. Освен това му разкрила, че от зъбите на дракона щели да се родят въоръжени мъже, които ще искат да го убият, но той трябва само да хвърли отдалеч камък сред тях. Тогава те ще се нахвърлят един срещу друг и ще се избият.
Така с нейна помощ Язон успял да впрегне биковете в колесницата, да изоре полето и да посее зъбите на дракона. След това се скрил и отдалеч хвърлил камък сред мъжете, поникнали от странния посев. Те се сбили помежду си, Язон се възползвал от това и ги избил.
Въпреки това Еет не изпълнил обещанието си. Той решил да изгори „Арго" и да убие екипажа. Но преди да успее да изпълни намерението си, Язон, воден от Медея, вече бил взел Златното руно (магиите на Медея били приспали дракона, който го пазел), и отплавал.
Когато Еет разбрал, че Язон е откраднал Златното руно и е отвел дъщеря му, се втурнал да преследва кораба. Медея, която била предвидила това, убила брат си Апсирт, когото била взела със себе си, и разпръснала частите от тялото му по пътя им. Еет изгубил време, докато ги събере, а когато свършил, вече бил изостанал много, за да продължи да ги преследва. Той се отправил към най-близкото пристанище Томес, на западния бряг на Черно море (Понт Евксин), и там погребал детето. Но преди да се върне в Колхида, той изпратил няколко кораба с преследвачи, като ги предупредил, че ако не върнат Медея, ще бъдат убити незабавно.
Според друга версия Апсирт бил изпратен да преследва сестра си от Еет, но Язон го убил с помощта на Медея в храма, посветен на Артемида, на устието на Дунав (Истрос). Така или иначе аргонавтите продължили пътя си към Дунав и по реката стигнали до Адриатическо море (в епохата, когато възникнала легендата, Истрос (Дунав) бил смятан за речна артерия, свързваща Понт Евксин с Адриатика). Зевс, разгневен от убийството на Апсирт, изпратил буря, която отклонила кораба от пътя му. Тогава корабът проговорил и разказал за гнева на Зевс, като добавил, че гневът му няма да стихне, докато аргонавтите не бъдат пречистени от Кирка. Тогава корабът се насочил към Еридан (По) и Рона, през страната на лигурите и келтите. Оттук те навлезли в Средиземно море, заобиколили Сардиния и стигнали до остров Еея, страната на Кирка. Тук магьосницата, която също като Еет била дете на Слънцето и поради това леля на Медея, пречистила героя и разговаряла дълго с девойката, но категорично отказала да предложи гостоприемството на двореца си на Язон. Корабът отново се впуснал в морето и воден от самата Тетида по заповед на Хера, прекосил морето на сирените. Тук Орфей изпял толкова прекрасна песен, че героите не изпитали никакво желание да отвърнат на призива на сирените (виж това име). Само един от тях, Бутес, с плуване достигнал до скалата на магьосниците, но Афродита го спасила и го отвела в Лалибея (днес Марсала), на западния бряг на Сицилия.
След това корабът „Арго" преминал протока на Харибда и Скила и заобиколил Бродещите острови (вероятно Липарските острови), над които се издигал черен дим. Най-накрая пристигнали в Коркира (днес Корфу), в страната на феаките, чийто цар бил Алкиной. Тук срещнали част от колхидците, пратени от Еет да ги преследват. Те поискали от Алкиной да им предаде Медея. След като се посъветвал с жена си Арета, царят отговорил, че ще им я предаде, ако Медея е девствена. Но ако вече е жена на Язон, тя трябвало да остане с него. Арета тайно предала решението на Медея и Язон побързал да изпълни условието, което можело да спаси Медея. При това положение Алкиной отказал да предаде младата жена. Колхидците, които не смеели да се върнат в родината си, останали при феаките. Аргонавтите продължили плаването си.
Едва били напуснали Коркира, когато буря ги завлякла към брега на Либия. Тук те трябвало да пренесат кораба на раменете си до езерото Тритонис. Благодарение на Тритон, бога на езерото, те намерили излаз към морето и продължили пътешествието си към Крит. Но по време на този епизод изгубили двама от спътниците си, Кант и Мопс (които между другото не фигурират във всички списъци на аргонавтите, известни от литературната традиция).
Когато слезли на брега в Крит, се натъкнали на великана Тал, бронзово чудовище, направено от Хефест. Минос му бил поверил защитата на острова срещу всички пристигащи кораби (виж Тал). Той откъртвал огромни скали от брега и отдалеч ги хвърлял срещу минаващите кораби, за да ги отклони от брега. Великанът бил неуязвим, но на глезена му под дебелата кожа имало вена, в която се криел животът му. Ако тази вена се разкъсала, Тал щял да умре. Медея надвила великана с магиите си – изпратила му лъжливи видения, той разярен разкъсал вената си и веднага умрял. Аргонавтите слезли на брега и прекарали там нощта. На другия ден издигнали светилище на Атина Минойска и заминали.
В морето при Крит били обгърнати от черна тайнствена нощ, която ги изложила на големи опасности. Язон помолил Феб да им покаже пътя. Феб-Аполон чул молбата му, хвърлил тънък лъч светлина и им показал съвсем близо до кораба малък остров, където те хвърлили котва. Нарекли острова Анафе (Острова на Разкритието), и издигнали светилище на Феб Искрящия. Но на скалистия остров нямало дарове, които да принесат в жертва. Тогава направили ритуални възлияния на вино вместо вода. Когато видели това, феакийските прислужници, които Арета дала на Медея като сватбен подарък, избухнали в смях и засипали аргонавтите с подигравки. Те им отвърнали с други. Започнала веселба, която се повтаряла всяка година, когато на острова се правело жертвоприношение в чест на Аполон.
След това аргонавтите отишли в Егина и стигнали до Йолкос. Така те завършили плаването си за четири месеца и донесли Златното руно. След това Язон закарал кораба в Коринт, където го посветил на Посейдон.
В първия си вариант тази многопластова легенда предхожда „Одисея", в която се споменава за приключенията на Язон. До нас тя е достигнала благодарение на дългата поема на Аполоний Родоски, където той подробно я разказва. По време на Античността тя била много популярна. Постепенно се превърнала в цял цикъл, към който били прибавени много местни легенди. Както Омировите поеми, така и легендата за приключенията на аргонавтите послужили за сюжет на много пиеси и различни поеми. Поетите особено се вдъхновявали от любовната история на Медея и Язон (виж Медея и Язон).

АРГОС (гр.). 1. Първият Аргос е син на Зевс и Ниоба, която по майчина линия е потомка на Океан и Тетия (виж табл. 17). Ниоба е първата смъртна, която имала деца от Зевс. При подялбата на наследството Аргос получил Пелопонес и го нарекъл Аргос (с това име нарекли града и Арголида, областта, която го обкръжава). Той се оженил за Евадна, дъщерята на Стримон и Неера (или на океанидата Пейто). От нея имал четирима синове (виж табл. 18 и табл. 17). Според преданието Аргос въвел в Гърция оранта и сеитбата на жито.
2. Най-известният Аргос е правнук на първия. Според някои автори имал само едно око, а според други – четири; единият чифт гледал напред, вторият – назад. Версии му приписват множество очи, разпръснати по цялото тяло. Надарен с чудодейна сила, той освободил Аркадия от бик, който опустошавал страната, одрал кожата му и се облякъл с нея. След това убил сатир, който тормозел аркадийците и отвличал стадата им. Убил също така и Ехидна, чудовищната дъщеря на Тартар и Гея (Земята), която отвличала хора. Той я изненадал в съня ѝ и я победил (виж Ехидна). След това Хера го натоварила да пази кравата Ио, от която ревнувала

Зевс (виж Ио). За тази цел Аргос завързал животното за едно маслиново дърво, което растяло в свещена гора в Микена. Благодарение на многобройните си очи можел да я наблюдава непрекъснато, защото винаги докато едната половина от очите му спяла, другата била отворена. Но Зевс заповядал на Хермес да освободи неговата любима Ио. Легендите за това как се справил Хермес са няколко: в една се говори, че отдалеч хвърлил камък и убил Аргос; в друга, че го приспал, свирейки на флейтата на Пан; в трета, че с вълшебния си жезъл го потопил в магически сън. В крайна сметка обаче Хермес убил Аргос. За да обезсмърти верния пазач, Хера пренесла очите му върху перата на посветеното на него животно, пауна.

3. Третият Аргос е син на Фрикс и Халкиопа. Бил роден и израснал в Колхида, но я напуснал, за да претендира за наследството на дядо си Атамант (виж Фрикс). Корабокрушение го захвърлило на остров Ария, където бил прибран от аргонавтите, както и братята му Фронтис, Мелант и Китисор. Според друга традиция Аргос и Язон се срещнали при Еет в Колхида. Именно той чрез майка си уредил първата среща между Язон и Медея. Върнал се с аргонавтите, в Гърция се оженил за дъщерята на Адмет Перимела и от нея имал син, Магнес (виж табл. 33).

4. Четвъртият Аргос построил кораба на аргонавтите „Арго" и участвал в похода за Златното руно. Той е смятан за син на Арестор и понякога се бърка със сина на Фрикс.

АРЕИОН (гр.). Ареион е името на коня на Адраст в първия поход срещу Тива. Благодарение на него само Адраст се спасил, всички останали герои загинали. След разгрома на аргоската армия Ареион отвел бързо господаря си далече от бойното поле, в безопасност в Атика, близо до Колон. Бързината на Ареион вече се била проявила на погребалните игри в чест на Архемор (виж Амфиарай).

За произхода на Ареион се разказва следната история: когато Деметра търсела навсякъде дъщеря си, отвлечена от чичо ѝ Хадес (виж Персефона), Посейдон, който бил влюбен в нея, я следвал навсякъде. За да се откъсне от него, Деметра решила да се превърне в кон и да се скрие сред конете на цар Онкос в Телпуза, Аркадия. Но Посейдон не се оставил да бъде измамен. Той също се превърнал в кон и обладал богинята в този образ. От тази връзка се родили дъщеря, чието име било забранено да се изрича (наричали я Дамата или Господарката), и един кон, Ареион. Този кон първо принадлежал на Онкос, след това служил на Херакъл по време на похода срещу Елида и в борбата срещу Кикън.

АРЕС (гр.). Бог на войната, отъждествяван с италийския бог Марс. Той бил син на Зевс и Хера, и като Аполон, Хермес и др. принадлежи към второто поколение олимпийски богове (виж табл. 38). Бил сред дванадесетте големи богове за разлика от сестрите си Хеба и Илития, които били второстепенни демони. От Омирово време Арес е представян като бог на войната. В Троя се бил на страната на троянците, макар че не се интересувал особено от справедливостта на каузата, която поддържал. Можел също да помага и на ахейците. Представят го с ризница и шлем, въоръжен с щит, копие и меч. Имал свръхчовешки ръст и издавал страхотни викове. Обикновено се биел пеш, понякога го представят в колесница, теглена от четири бойни коня. Негови щитоносци били децата му Деймос и Фобос (Страх и Ужас), а спътнички му били Ерида (Раздор) и Енио.

Арес живеел в Тракия, полудива страна със суров климат и много коне, обитавана от войнствени народи. Според традицията тук живеел и народът на амазонките, дъщери на Арес. В Гърция, в Тива, имало култ към него, защото бил смятан за прародител на наследниците на Кадмос. Тук той притежавал извор, пазен от демон, който бил негово дете. Когато Кадмос поискал да почерпи вода от извора, за да извърши жертвоприношение, драконът се опитал да му попречи. Кадмос го убил и за да изкупи това убийство, трябвало да служи на Арес осем години като роб (виж Кадмос). Но след изтичането на срока боговете оженили Кадмос за Хармония, дъщерята на Арес и Афродита.

Повечето от митовете, в които се споменава Арес, са за битки и войни. Но богът не винаги е победител. Напротив, още от Омировата епоха гърците изпитвали удоволствие да представят бруталната му сила, възпряна или измамена от уменията на Херакъл или мъдростта на Атина. Един ден, воювайки на страната на Хектор по време на Троянската война, той се изправил срещу Диомед. Веднага го нападнал, но Атина, невидима под вълшебния шлем на Хадес, отклонила копието на Арес и Диомед го ранил. Богът надал ужасен вик, чут от цялата армия, и избягал на Олимп, където Зевс го превързал. Друг път, при разпра сред боговете при Троя Атина се била срещу него и взела надмощие, като го зашеметила с камък. Противопоставянето на Атина и Арес не се проявява само в троянския цикъл. Когато Херакъл влязъл в битка с Кикън, сина на Арес, бащата му решил да го защити. В името на разума Атина приканила Арес, изпълнен с гняв и ярост, да се подчини на Съдбата, която искала Херакъл да убие Кикън. Но думите ѝ били напразни и тогава Атина се намесила, като отклонила копието на бога. Херакъл се възползвал от грешка в защитата му и ранил Арес в бедрото. Арес отново избягал на Олимп. Това е вторият път, когато Херакъл ранява Арес. Първият е пред Пилос, когато героят дори го обезоръжил.

Когато неговата дъщеря, амазонката Пентезилея, била убита пред Троя от Ахил, Арес поискал да отмъсти за нея, без да се интересува от Съдбата. Зевс го възпрял, като изпратил мълния.

Друго нещастно приключение на Арес е сблъсъкът му с алоадите, които го оковали във вериги и го затворили в бронзов съд за тринайсет месеца.

В легендата името на Арес е свързано чрез акт на насилие и с Ареопага, атинския хълм, на който се събирал съдът за религиозните престъпления. В подножието на хълма имало извор. Тук един ден Арес забелязал Халиротий, сина на Посейдон и на нимфата Еврита, който се опитвал да насили Алкипа, негова дъщеря от Аглавра. Разгневен, той убил Халиротий. Но Посейдон го изправил да отговаря пред съда, съставен от олимпийски богове на същия хълм, в чието подножие било извършено убийството. Боговете оправдали убиеца.

Легендата приписва на Арес много любовни авантюри. Най-известна е тайната му връзка с Афродита (виж това име). Имал много деца и от смъртни жени. Повечето от тях станали жестоки мъже, които нападали пътници, убивали ги и извършвали кървави престъпления. От Пирена имал трима синове: Кикън, Диомед Тракийски, чиито кобили разкъсвали човешка плът, и Ликаон. И тримата били убити от Херакъл. Други са второстепенни герои, които играят някаква роля във военни митове. Понякога му приписват бащинството на Мелеагър и Дриас, които участвали в Калидонския лов. Арес бил този, който дал оръжията на сина си Еномай, с които той убивал претендентите за ръката на дъщеря си (виж Пелопс и Хиподамея).

Свещени животни на Арес са кучето и лешоядът.

АРЕТУЗА (гр.). Нимфа от Пелопонес и Сицилия (виж Алфей, наядите).

АРИАДНА (гр.). Дъщеря на Минос и Пасифая (виж табл. 28). Когато Тезей дошъл в Гърция да се бие с Минотавъра (виж Тезей), Ариадна го видяла и лудо се влюбила в него. За да не се загуби в Лабиринта, тя му дала кълбо прежда, което той размотавал и така отбелязвал пътя си. След това избягала с него, за да се спаси от гнева на Минос. Но тя не стигнала до Атина. Когато спрели на остров Наксос, Тезей я изоставил, докато спяла на брега. Авторите дават различни обяснения за тази измяна. Според някои Тезей обичал друга жена и затова изоставил Ариадна, според други такава била волята на Съдбата и заповедта на боговете. На сутринта Ариадна се събудила и видяла в далечината платната на любимия си. Тя не страдала дълго. Пристигнал Дионис със свитата си. Богът се возел в колесница, теглена от пантери. Омаян от хубостта на младата жена, Дионис се оженил за нея и я отвел на Олимп. Като сватбен подарък дал на Ариадна златна диадема, направена от Хефест. Тази диадема по-късно станала съзвездие (виж също Тезей).

От Дионис Ариадна имала деца, наречени Тоант, Стафил, Енопион и Пепарет. Според друга традиция Ариадна била убита на остров Дия (по-късно отъждествяван с Наксос) от богинята Артемида по заповед на Дионис (виж останалите версии за Ариадна в статията за Тезей).

АРИОН (гр.). Музикант от Лесбос, който получил от господаря си, коринтския тиран Периандър, позволението да пребbooди Гърция и Сицилия, припечелвайки със свирене. След известно време натрупал богатство и поискал да се върне в Коринт. Но робите и моряците от кораба, с който се връщал, организирали заговор, за да го убият и да вземат парите му. Тогава Аполон му се явил на сън, облечен като свирач на цитра, и го предупредил да се пази от враговете си, като му обещал помощта си. Когато Арион бил нападнат от заговорниците, той ги помолил да му позволят да попее за последен път. Разрешили му. Като чули гласа му, делфините, любимите животни на Аполон, се приближили до кораба. Арион скочил в морето, разчитайки на помощта на бога. Един от делфините го подхванал и го отнесъл на гърба си чак до нос Тенара. На сушата певецът принесъл жертва на Аполон и се върнал в Коринт, където разказал на тирана какво му се било случило. Скоро корабът с убийците пристигнал в Коринт. Периандър попитал моряците къде е Арион. Те отговорили, че е умрял по пътя. Тогава Арион се показал и лъжците били разпънати на кръст, а според някои автори набодени на кол. В памет на случилото се Аполон превърнал в съзвездие лирата на Арион и делфина, който му помогнал.

АРИСТЕЙ (гр.). 1. Поетът Аристей е полумитична, полуисторическа личност. Умрял в тепавица. Когато приятелите му дошли да го търсят, тялото му било изчезнало и не успели да го намерят. Неколцина пътници, пристигнали същия ден, разказали, че срещнали по пътя Аристей, който се бил отправил към Кизик. Оттогава се появявал на различни места и през различни интервали от време. Седем години по-късно Аристей се завърнал и написал поемата „Аримаспи". През тези седем години придружавал Аполон в митичната страна на хиперборейците. След като написал поемата си, изчезнал отново.

2. Син на нимфата Кирена, дъщеря на царя на лапитите Хипсей, самият той син на наядата Креуза и на тесалийския речен бог Пеней (виж табл. 23). Един ден, докато Кирена ловувала в долината на Пелион, Аполон я видял и я отвлякъл със златната си колес-

ница чак в Либия (виж Кирена). Там тя му родила син, Аристей. Аполон го поверил на прабаба му Гея (Креуза била дъщеря на Гея и Посейдон) и на Хорите (Часовете). Според друго предание Аристей бил отгледан от кентавъра Хирон. Музите завършили обучението му, като му предали изкуството на медицината и гадателството. Те му поверили грижата за стадата си от овце, отглеждани в равнината на Фтия, Тесалия. Нимфите го посветили и в майсторството на добиване на мляко, в пчеларството и винарството. На свой ред той предал на хората това, което бил научил.
Оженил се за дъщерята на Кадмос Автоноя, която му родила син – Актеон. Приписват му многобройни изобретения в областта на лова, сред които използването на ями и мрежи. Синът му Актеон бил ловец като него и това му коствало живота (виж Актеон).
Вергилий разказва как един ден Аристей преследвал жената на Орфей Евридика покрай реката. Евридика била ухапана от змия и умряла. Тази смърт предизвикала гнева на боговете срещу Аристей, които го наказали, като пратили мор, който унищожил пчелите му. Отчаян, Аристей помолил за помощ майка си, нимфата Кирена, която живеела в кристален дворец във водите на баща си Пеней. Тя му казала, че само морският бог Протей можел да му разкрие причината за нещастието, което го било сполетяло. Аристей тръгнал да търси Протей и го заварил да спи на една скала сред стадо от тюлени, собственост на Посейдон. Възползвайки се от съня му, Аристей го завързал и го принудил да отговори на въпросите, защото Протей не обичал хората, които задавали въпроси. Той разкрил на Аристей, че боговете го наказват заради смъртта на Евридика, и му дал съвет как да направи нови кошери.
Знае се също, че Аристей помогнал на Дионис начело на аркадийска армия за завладяването на Индия. По време на болест, която моряла Цикладите през сезона, когато звездата Сириус докарвала най-горещите дни в годината, жителите помолили Аристей да им даде лек срещу този мор. По заповед на баща си Аристей се съгласил да се притече на помощ на нещастниците и отишъл в Кеос. Тук той издигнал голям олтар на Зевс и всеки ден принасял жертва на Сириус и Зевс. Трогнат от молбите му, богът изпратил ветрове, които разхладили и прочистили лошия въздух над Цикладските острови.
В Аркадия почитали Аристей, защото ги научил да отглеждат пчели. Също и в Либия, в страната на Кирена, където той последвал майка си и посадил скъпоценното растение, наречено silphium, от което се произвеждали лек и подправка.
АРИСТОДЕМ (гр.). Един от хераклидите. Син на Аристомах (виж табл. 16), правнук на Херакъл (виж табл. 16). Негови братя са Темен и Кресфонт, завоевателите на Пелопонес. Докато с брат си Темен чакал в Навпакт да подготвят флота и армията за бъдещия завоевателен поход, Аристодем бил ударен от гръм по желание на Аполон, който искал да го накаже, защото не се бил допитал до Делфийския оракул. Според друга версия бил убит от децата на Пилад и Електра – Медон и Строфий. Лаконците пък смятали, че не е убит, а е участвал в завоевателната експедиция с братята си и при подялбата получил Лакония, където царувал след смъртта си и оставил трона в наследство на двамата си синове Еврисген и Прокъл, които му родила Аргия, дъщерята на Автезион (виж Терант и табл. 37).
АРКАНТ (гр.). Син на Зевс и нимфата Калисто. Според друга версия баща му бил Пан. Когато Калисто, любима на Зевс, умряла, а според най-разпространената версия била превърната в мечка, Зевс поверил детето на Майа, майката на Хермес, която го отгледала. По майка Аркант бил внук на цар Ликаон, който управлявал страната, по-късно наречена Аркадия. Един ден, за да изпита прозорливостта на Зевс, Ликаон му поднесъл нарязани и сготвени крайниците на малкия Аркант. Зевс не се объркал, съборил масата и ударил с гръм къщата на Ликаон, а самия него превърнал във вълк. След това събрал отново краката на детето и му върнал живота.
Когато Аркант пораснал, един ден, докато бил на лов, срещнал майка си, преобразена като мечка. Той започнал да я преследва. Животното се скрило в храма на Зевс Ликийски. Аркант я последвал в свещеното място. В страната обаче имало закон, според който всеки, който проникнел в храма, бил наказван със смърт. Но Зевс се смилил над тях и за да не ги убият, ги превърнал в съзвездия: Мечката и нейния Пазач.
Аркант бил владетел на пеласгите в Пелопонес, които по-късно били наречени аркадийци. Той наследил сина на Ликаон, Никтим. Научил народа си да отглежда жито – изкуство, предадено му от Триптолем, да приготвя хляб, да тъче вълна. Оженил се за Леанира, дъщерята на Амиклас (виж табл. 6 и Крокон). От нея имал двама синове, Елат и Афидас (виж и Хризопелея). От нимфата Ерато имал трети син, Азан. Поделил Аркадия между тях тримата (виж табл. 9).
АРТЕМИДА (гр.). Артемида е гръцкият първообраз на римската и италийската Диана. Макар че в някои легенди е смятана за дъщеря на Деметра, най-често я представят като сестра близначка на Аполон, дъщеря на Зевс и Лето. Тя се родила в Делос първа от двете деца и току-що родена, помогнала на майка си да роди брат ѝ Аполон (виж Аполон). Артемида останала девица, вечно млада, смела девойка, която се вълнувала само от лова. Като брат си била въоръжена с лък. С него си служела срещу елените по време на лов, и срещу хората. Тя изпращала на жените, които умирали при раждане, злото, което отнемало живота им. На нейните стрели приписват и внезапната смърт, която не била придружена от никаква болка. Била много отмъстителна – жертвите на нейния гняв били многобройни. Едно от първите ѝ действия било заедно с брат си да убие децата на Ниоба. Докато Аполон убивал един по един шестимата братя, излезли на лов в Китерон, Артемида убила шестте момичета, останали вкъщи (виж Ниоба). Те извършили това от любов към майка си, която била обидена от Ниоба. Двете току-що родени деца убили и дракона, който ги нападнал, за да защитят майка си (виж Аполон). Заради нея нападнали и убили Титий, който искал да изнасили Лето (виж Титий).
Артемида участвала и в битката с великаните. Нейният съперник бил великанът Гратион, когото убила с помощта на Херакъл. Тя причинила гибелта и на други две чудовища, алоадите (виж легендата). Приписват ѝ смъртта и на чудовището Буфагос (Този, който яде говеда) в Аркадия.
Сред жертвите на Артемида е и великанът ловец Орион. Мотивите, които я подтикнали да го убие, са различни в преданията: Орион предизвикал гнева на богинята, защото се усъмнил в способностите ѝ при хвърлянето на диск, или защото отвлякъл приятелката ѝ Опида, която богинята довела от страната на хиперборейците, или защото се опитал да изнасили самата Артемида. Тя му изпратила скорпион, който го ухапал смъртоносно. Друг ловец, Актеон, синът на Аристей, също дължал смъртта си на Артемида (виж легендата му). Тя е и причината за лова на Калидонския глиган, предизвикал края на Мелеагър Ловеца. Тъй като Ойней забравил да принесе жертва на Артемида, когато принасял в жертва първите плодове от реколтата си на всички божества, тя изпратила огромен глиган, за да опустоши страната му (виж Мелеагър).
Една от версиите на легендата за Калисто ѝ приписва смъртта на младата жена, убита от нея със стрела или по молба на Хера, или за да я накаже, че се е отдала на Зевс, докато била превърната в мечка (виж Калисто). Всички тези легенди са ловни разкази, представящи богинята сред планини, гори и диви животни.
Епизод от легендата за подвизите за Херакъл разказва как той получил заповед от Евристей да му донесе елена със златни рога, посветен на Артемида. Херакъл, който не искал нито да рани, нито да убие това свещено животно, го преследвал цяла година. Накрая гонитбата му дотегнала и го убил. Веднага пред него се изправили Артемида и Аполон и му поискали сметка за деянието. Героят успял да ги успокои, като прехвърлил вината на Евристей (виж Херакъл). Същият мотив се появява и в историята на Ифигения: старият гняв на богинята срещу семейството (виж Атрей) бил разпален от Агамемнон, който, след като убил елен по време на лов, докато чакал в Авлида попътен вятър, за да потеглят към Троя, се провикнал: „Артемида не би го направила толкова добре!“ Тогава богинята пратила безветрие, което спряло всички кораби: гадателят Тирезий разкрил причината за това, като добавил, че единственият начин да се омилостиви Артемида е да ѝ се принесе в жертва Ифигения, девствената дъщеря на Агамемнон. Но Артемида не оценила тази жертва. В последния момент тя заменила девойката със сърна, а нея отвела в Таврида като нейна жрица в тази далечна страна (в Крим).
Артемида била почитана във всички планински и диви области на Гърция: Аркадия, Спарта, Лакония, Елида и т. н. Най-известното нейно светилище в гръцкия свят е в Ефес, където Артемида олицетворява стара азиатска богиня на плодородието.
Древните смятали Артемида за олицетворение на Луната, която броди в планините. Брат ѝ Аполон пък бил олицетворение на Слънцето. Със сигурност обаче всички култове към Артемида не са лунни, и в елинистичния пантеон богинята заема мястото на Господарката на зверовете, открита в критските религиозни паметници. В нейния култ се включват и някои варварски ритуали като този в Таврида, характеризиращи се с човешки жертвоприношения (виж Амфистен). Артемида била защитница на амазонките, които също като нея били жени воини и ловджийки, независими от мъжете. За връзката на Артемида с магията виж Хеката.
АРХЕЛАЙ (гр.). Син на Тенем, един от потомците на Херакъл (виж табл. 16). Изгонен от Аргос от братята си, той отишъл в Македония при цар Кисей. Тогава царят бил обкръжен от неприятелска армия, която всеки момент щяла да го победи. Той обещал на Архелай ръката на дъщеря си и царството си, ако успее да го спаси. Верен на примера на своя прадядо Херакъл, героят с една битка успял да спаси Кисей. Царят обаче под влиянието на злонамерени съветници отказал да изпълни обещанието си и за да премахне и последната следа от нечестното си поведение, подготвил смъртта на Архелай. Накарал да изкопаят дълбок ров, който напълнил с жива жарава, и го покрил с клони. Имал намерението да убие Архелай. Обаче един роб го предупредил за опасността. Тогава Архелай поискал тайно да се срещне с Кисей и сам го бутнал в рова. След това, по заповед на оракула на Аполон, напуснал града, като последвал една коза, която срещнал по пътя си. Козата го

отвела до местност в Македония. Там той основал град и го нарекъл Егея в чест на козата, която го била довела (на гръцки името означава коза). Смятало се, че Александър Македонски е пряк потомък на Архелай.

АРХЕМОР (гр.). Виж Амфиарай.

Асаон. Баща на Ниоба в лидийската версия на легендата. Тъй като зет му Филот бил убит по време на лов в Сипила, Асаон решил престъпно да се съедини със собствената си дъщеря Ниоба, но тя отказала. Тогава Асаон поканил 20-те деца на Ниоба на вечеря и ги хвърлил в огъня. От мъка Ниоба се хвърлила от една скала. Асаон полудял и също се убил.

АСКАЛАБ (гр). Когато Деметра обикаляла цялата земя, за да търси дъщеря си, тя прекосила Атика и тук много ожадняла. Една жена на име Мисма ѝ дала да пие и Деметра изпила наведнъж водата толкова жадно, че това разсмяло малкия син на Мисма, Аскалаб. Разгневена, богинята хвърлила върху него остатъка от водата и малкият се превърнал в петнист гущер.

АСКАЛАФ (гр.). 1. Син на нимфа от Стикс и на Ахерон. Той бил в градината на Хадес, когато Персефона, нарушавайки забраната, изяла зрънце от нар и така, без да знае, изгубила всякаква възможност да излезе на повърхността (виж Персефона). Аскалаф я видял и я издал. В яда си Деметра го превърнала в кукумявка. В друга версия богинята бутнала Аскалаф под голям камък, но Херакъл го отместил, когато слизал в Хадес. Едва тогава като второ наказание Аскалаф бил превърнат в кукумявка.
2. За Аскалаф, сина на Арес, виж Ялмен.

АСКАНИЙ (гр.). Син на Еней и Креуза. По майчина линия е внук на Приам, а по баща – на Афродита (виж Анхиз и табл. 34). Според друго предание негова майка е Лавиния, дъщерята на цар Латин (виж Еней), която го родила след идването на Еней в Италия.
Най-древната версия на легендата разказва, че след превземането на Троя Асканий бил отведен от баща си заедно с Креуза и Анхиз. По-късно бил изпратен от него в Пропонтида, където царувал до момента, когато се върнал в Троада заедно със сина на Хектор Скамандър, за да възстанови Троя. Според друга противоположна версия Еней се върнал заедно с Асканий в Троя и при смъртта си му завещал царството си. Но най-известната легенда е свързана с римската ѝ версия, в която Асканий се установява в Италия и дава потомство.
Образът на малкия Асканий най-добре е развит в „Енеида". Вергилий го представя като юноша, на път да стане мъж. Той участва в Троянските игри в памет на Анхиз след смъртта му. Ловува в италийските полета, но предизвиква омразата на местните жители, когато по невнимание убива свещена сърна. Обичан дълбоко от баща си, надежда на троянците, той е глезен и от баба си Венера.
Легендата разказва, че след смъртта на Еней Асканий царувал над латините. Бил се с етруските и ги победил. Тридесет години след основаването на Лавинум от Еней Асканий на свой ред основава Алба Лонга, града-майка на Рим, на мястото, където преди време Еней принесъл в жертва бял женски глиган с трийсетте му малки. Там бил застигнат от враждебността на латините, които се надигнали срещу него в полза на вдовицата на Еней, мащехата му Лавиния. Когато Еней изчезнал, бременната Лавиния се скрила в гората, защото се страхувала, че доведеният ѝ син ще убие детето, което носела. Приютил я овчар на име Тир или Тирен и там тя родила сина си Силвий. Тир предизвикал срещу Асканий гнева на латинския народ. След смъртта му на трона на Алба го наследил Силвий.
Често Асканий се появява под името Юлий, което дава основание на римската фамилия на Юлиите да се смятат за негови потомци (виж Афродита).

АСКЛЕПИЙ (гр.). Наричан Ескулап от римляните, едновременно герой и бог на медицината. Той е син на Аполон, но легендите за неговото раждане са противоречиви. Най-често, и това е версията, използвана от Пиндар, се разказва, че Аполон обичал Коронида, дъщерята на тесалийския цар Флегий (виж това име), и тя забременяла от него. Но докато била бременна, Коронида се влюбила в един смъртен, Исхис, сина на Елат. Известен за този грях от любопитна черна врана (или защото можел да вижда в бъдещето), Аполон убил неверницата и в момента, когато тялото ѝ било положено на кладата и щяло да бъде изгорено, извадил от утробата ѝ още живото дете. Така се родил Асклепий. Според друга версия, която обяснявала защо Асклепий е големият бог на Епидавър в Пелопонес, Флегий, голям грабител, бил дошъл в страната, за да види какви богатства има и да проучи как може да ги заграби. С него била дъщеря му. По време на това пътуване тя била прелъстена от Аполон и тайно родила син край Епидавър, в подножието на планината Миртион. След това го изоставила. Но една коза идвала да го кърми, а едно куче го пазело.Овчарят Арестанас, на когото принадлежали козата и кучето, намерил детето и бил поразен от светлината, която го обгръщала. Той разбрал, че има някаква тайна, и не посмял да вземе бебето.
В друга версия майка на Асклепий е Арсиноя, дъщерята на Левкип, а Коронида само го отгледала.
Асклепий бил поверен от баща си на кентавъра Хирон, който го посветил в тайнствата на медицината. Скоро Асклепий показал големи качества в тази област. Той дори открил начин да възкресява мъртвите. От Атина получил кръв, текла във вените на Горгона. Докато във вените ѝ от лявата страна течала отрова, в тези от дясната кръвта била животворна и Асклепий знаел как да я използва, за да възкреси мъртвите. Броят на хората, които върнал към живот, бил значителен. Сред тях са Капаней, Ликург (вероятно във войната срещу Тива, където герои с тези имена фигурират сред мъртвите), Главк, синът на Минос, и най-често споменаваният Хиполит, син на Тезей (виж Федра). Зевс се уплашил, че Асклепий ще наруши реда на света, и го убил с мълния. За да отмъсти за него, Аполон убил циклопите (виж Аполон). След смъртта си Асклепий бил превърнат в съзвездието Дракон.
Според по-късни свидетелства Асклепий участвал в Калидонския лов и в похода на аргонавтите. Но, общо взето, той остава извън героичните цикли.
Приписват му две деца, също лечители – Подалирий и Махаон, споменати в „Илиада". В по-късните легенди се появява и жена му, Епионея, и дъщерите Акесо, Ясо, Панацея, Еглея и Хигия (виж тези имена). Култът към Асклепий в Тесалия, в Трика, откъдето вероятно той произхожда, се установява най-вече в Епидавър, в Пелопонес, където възниква и се развива истинска лечителска школа, в която се използвали предимно магически практики. Но тя подготвила развитието на научната медицина, практикувана от наследниците на Асклепий, асклепиадите. Най-известният е Хипократ.
Обичайните атрибути на Асклепий били змии, увити около пръчка, борови шишарки, също лавров венец, понякога коза или куче.

АСПАЛИДА (гр.). Мелитей, синът на Зевс и нимфата Отреида, като по чудо отхранен от рояк пчели в гората, където майка му го била оставила, заминал за Тесалия, за да основе град, наречен Мелитея. Там той царувал като тиран, отвличал девойки и ги държал в двореца си. Една от тях, Аспалида, дъщеря на някой си Аргей, му харесала и той заповядал да му я доведат. Девойката се обесила, преди да дойдат войниците. Брат ѝ Астигит облякъл дрехите на сестра си, скрил под тях меч и се оставил да бъде отведен вместо сестра си. Когато го въвели при тирана, той го убил. Жителите на града хвърлили тялото му в реката и провъзгласили Астигит за цар. Когато потърсили трупа на Аспалида, видели, че е изчезнал, а на негово място боговете били оставили дървена статуя, която жителите почитали с култ.

АСТЕРИЯ (гр.). 1. Дъщеря на титана Коей и Феба, сестрата на Лето, като нея дъщеря на Уран (Небето) и Гея (Земята). В нея се влюбил Зевс и за да се отърве от преследванията му, тя се превърнала в пъдпъдък, хвърлила се в морето и там станала остров, наречен Ортигия (Островът на пъдпъдъците), а по-късно Делос, където Лето родила двете си деца. От Персес тя имала дете, Хеката (виж табл. 32).
2. Друга Астерия (или Астеропия), дъщеря на Деион и Диемедея, се омъжила за Фок, сина на Еак. Тя е майка на Панопея и Крисос (виж табл. 20).

АСТЕРИОН (гр.). Астерион или Астерий, син на Тектам или на Дорос и на една от дъщерите на Кретей, бил цар на Крит. Той се оженил за Европа, след като тя била отвлечена от Зевс. Астерион осиновил децата, родени от този божествен съюз: Минос, Сарпедон, Радамант (виж табл. 28).

АСТИАНАКС (гр.). Син на Хектор и Андромаха. Баща му го наричал Скамандър, на името на реката, която минавала през Троя, но народът му казвал Астианакс (Принцът на града) заради признателността си към Хектор. Още невръстно дете, носен на ръце от майка си, присъствал на сбогуването между Хектор и Андромаха, и невинно си играел с шлема на баща си. След смъртта на Хектор и падането на Троя Одисей взел детето и го хвърлил от една кула. Според по-нова версия Астианакс не бил убит, а основал нов град Троя (виж Асканий).

АСТИМЕДУЗА (гр.). Дъщеря на Стенел (виж табл. 31), за която Едип се оженил (в една от по-неизвестните версии на легендата за Едип) след смъртта на Йокаста. Тя наклеветила пред баща им двамата си доведени синове Етеокъл и Полинейк, че искали да ѝ причинят зло. Едип проклел децата си. Това бил произходът на кавгата между двамата принцове.

АСТРЕЯ (гр.). Богиня на Справедливостта, дъщеря на Зевс и на Темида (Правдата), сестра на Целомъдрието. Тя разпространявала между хората справедливост и нравственост. Това било по време на Златния век. Но тъй като смъртните станали зли и злината завладяла света, Астрея се качила на небето и се превърнала в съзвездието Дева. Понякога казват, че преди да напусне земята, тя останала известно време при селяните (виж също Правда).

АТА (гр.). Персонификация на Грешката. Малко леко божество, чиито крака стъпвали само по главите на смъртните. По време на клетвата, с която Зевс се ангажирал да даде предимство на първия наследник на Персей и така подчинил Херакъл на Евристей, именно Ата го излъгала. Зевс си отмъстил, като я хвърлил от Олимп. Ата паднала на един хълм във Фригия, който бил наречен Хълмът на Грешката. Там Ил построил крепостта Илион (Троя). Изхвърляйки Ата от Олимп, Зевс ѝ забранил да се връща там, и затова човечеството има тъжната участ да съжителства с нея.

АТАЛАНТА (гр.). Името ѝ се среща и в аркадийските, и в беотийските легенди. Понякога е смятана за дъщеря на Яс (или Ясий), син на Ликург и потомък на Аркант (в такъв случай майка ѝ е Климена, дъщеря на Ми-

ний, царя на Орхомен); в други традиции (според Еврипид например) бащата на Аталанта е Менал, дал името си на връх Менал; след Хезиод обаче най-разпространената версия е, че тя е дъщеря на Схеней, един от синовете на Атамант и Темисто (виж табл. 33), епоним на беотийския град Схенонта. Тъй като баща ѝ не искал дъщеря, той оставил новороденото момиче в планината Партенион. Хранела я мечка, докато един ден я намерили ловци, които я прибрали и отгледали. Когато пораснала, Аталанта не поискала да се омъжи и останала девица, като се посветила на лова, по подобие на господарката си Артемида. Кентаврите Рек и Хилей поискали да я изнасилят, но тя ги убила със стрелите си. Участвала в Калидонския лов, като нанесла решаващия смъртоносен удар на глигана (виж Мелеагър). На погребалните игри в чест на Пелий спечелила наградата в бягането, а може би и в борбата, като неин противник бил Пелей.
Аталанта не искала да се омъжи или от вярност към Артемида, или защото оракул ѝ бил предсказал, че ако се омъжи, ще се превърне в животно. За да отклони претендентите си, тя обявила, че ще се омъжи само за мъжа, който я надбяга. Ако тя спечелела, щяла да убие претендента. Аталанта била много лека и бягала бързо. Давала малко предимство на съперника си и го преследвала с копие, с което го пронизвала, щом го настигнела. Много младежи намерили смъртта си, докато се появил един, наричан или Хипомен, син на Мегарей, или Меланион (или Миланион), син на Амфидамант, и по негова линия братовчед на Аталанта (във версията, в която тя е дъщеря на Яс, виж табл. 26). Новодошлият носел златни ябълки, които му била дала Афродита. Те били или от светилището на богинята в Кипър, или от градината на хесперидите. По време на бягането, когато Аталанта вече го настигала, младежът започнал да хвърля една по една ябълките пред нея. Любопитна (а може би влюбена в младежа и щастлива, че може да хитрува със себе си), Аталанта се спряла, за да ги събере, и така Меланион, или Хипомен, победил и получил обещаната награда. След време при един лов двамата съпрузи влезли в храм на Зевс (или на Кибела) и се наситили на любовта си. Разгневен от това светотатство, Зевс ги превърнал в лъвове (което се обяснява с вярването, че лъвовете не се съвкупяват помежду си, а с леопарди). Край Епидавър има извор, наречен на Аталанта: веднъж тя ожадняла по време на лов, ударила с копието си една скала и оттам бликнала вода.
Аталанта имала от съпруга си (или от Арес, или от Мелеагър) син, Партенопей, който участвал в първия поход срещу Тива (виж Партенопей).
АТАМАНТ (гр.). Беотийски цар, който според някои автори царувал в Тива. Син на Еол и внук на Хелен (виж табл. 8). Историята за него е послужила за сюжет на много трагедии, като към нея са прибавени сложни, понякога противоречиви епизоди. Атамант се женил три пъти. Историята на неговите бракове става сюжет на по-късните романтични варианти на един по-древен мит.
В най-известната версия, разказана в трагедията „Фрикс" на Еврипид (която днес е загубена), Атамант първо се оженил за Нефела, която му родила син, Фрикс, и дъщеря Хела. След това той изгонил Нефела и се оженил за дъщерята на Кадмос Ино. От този втори брак се родили синовете му Леарх и Меликерт. Ино, която мразела децата от първия му брак, решила да ги убие и намислила следната хитрост: убедила жените в страната им да опекат зърното, предназначено за посев на жито. Мъжете го посели, но нищо не поникнало. Естествено, при тази поличба Атамант изпратил да се допитат до оракула в Делфи. Ино подучила пратениците, които казали, че за да спре гладът, богът иска Фрикс да бъде принесен в жертва. За малко хитрината ѝ да успее. Фрикс вече бил отведен до жертвеника (както и сестра му според някои автори) и точно когато щял да падне под ножа на жреца, Нефела им изпратила овен със златно руно, подарък от Хермес. Той издигнал двете деца в небето и ги спасил. Така Фрикс отишъл в Колхида, а сестра му се удавила (виж Хела, Фрикс).
В друга версия самият пратеник, подучен от Ино да предаде лъжливото съобщение, се съжалил над Фрикс и разказал всичко на Атамант. Като разбрал какво престъпление подготвяла жена му, той заповядал да я принесат в жертва на мястото на Фрикс заедно с малкия ѝ син Меликерт. Докато я водели към жертвеника, Дионис се съжалил над Ино, която била негова дойка (виж по-долу); обгърнал я с голям облак, тя станала невидима и успяла да избяга с Меликерт. След това пратил на Атамант лудост. Той убил по-малкия си син Леарх, като го хвърлил в казан с вряща вода. На свой ред Ино се самоубила със сина си (виж Левкотей). Това е „трагичната" версия на легендата, свързваща в един разказ два епизода – този за омразата на Ино към децата на Нефела и този за собствената ѝ смърт. В началото те са били напълно различни.
Еврипид написва още една трагедия по този сюжет, озаглавена „Ино", в която се разказва за третия брак на Атамант с дъщерята на Хипсей, Темисто. В нея след несполучилия опит да убие Фрикс Ино избягала в планината и се присъединила към вакханките на Дионис. Смятайки, че е мъртва, Атамант се оженил за Темисто, от която имал две деца – Орхомен и Сфингий. Но Ино се завърнала тайно. Тя се разкрила пред Атамант, който я въвел в двореца си като прислужница. Темисто разбрала, че съперницата ѝ не е мъртва, но не знаела къде се крие. Тогава решила да убие децата ѝ и се доверила на новата прислужница. Тя ѝ наредила да облече децата на Ино в черно, а нейните в бяло, за да може да ги различи в тъмнината. Мнимата прислужница сменила дрехите на децата и така Темисто убила своите синове, а децата на Ино останали живи. Като разбрала какво е направила, Темисто се самоубила. Твърде вероятно е тази легенда да е напълно измислена от Еврипид.
Най-често се разказва, че гневът на Хера се стоварил върху Атамант след жертвоприношението на Фрикс, защото се бил съгласил да отгледа малкия Дионис, поверен от Зевс на Ино, която била сестра на Семела. Тя направила така, че той да полудее и да убие Леарх. Тогава Ино убила Меликерт и се хвърлила в морето с трупа му (виж Левкотей).
Изгонен от Беотия след това убийство, Атамант започнал да се скита. Той попитал оракула къде да отиде и той му отговорил да се установи там, където дивите животни ще му дадат да яде. Когато пристигнал в Тесалия, заварил как вълци разкъсват овца. Като го видели, животните се разбягали и му оставили плячката си. Така предсказанието се сбъднало. Атамант се установил в тази страна, която нарекъл Атамантия, и основал град Алос (или Халос). Именно тук се оженил за Темисто, дъщерята на Хипсей, и имал четирима синове: Левкон, Еритрий, Схеней и Птой (виж табл. 23, 33). По-късно Атамант за малко щял да бъде принесен в жертва от поданиците си, защото нарушил религиозна забрана, но бил спасен от внук си Китисор (виж това име). Този последен епизод от легендата за Атамант намираме при Софокъл в загубената му трагедия „Коронясаният Атамант", където принасянето в жертва на героя изглежда било подготвено от Нефела като отмъщение. Атамант бил спасен, но не от Китисор, а от Херакъл.
АТИНА (гр.). В Рим съответства на Минерва. Дъщеря на Зевс и Метида. Точно когато Метида трябвало да роди, Зевс я погълнал по съвет на Уран и Гея, които му разкрили, че ако Метида има дъщеря, след това ще роди момче, което ще отнеме от Зевс небесното царство. Когато настъпил моментът на раждането, Зевс наредил на Хефест да разцепи главата му с удар на брадва. От нея изскочило момиче, въоръжено с щит, лък и копие. Това била богинята Атина. За място на раждането ѝ обикновено се посочва брегът на езерото Тритонис в Либия. Изправяйки се, тя надала боен вик, от който потреперали небето и земята.
Богиня на войната, въоръжена с копие и егида (ризница от козя кожа), тя изиграла важна роля в битката с гигантите. Убила Палант и Енкелад. Първия одрала и от кожата му си направила ризница. Преследвала Енкелад до Сицилия, където хвърлила върху него целия остров. В „Илиада" взима участие в битката на страната на ахейците (след като Парис отказал да ѝ присъди награда за хубост на остров Ида, тя била настроена враждебно към троянците). Нейните любимци били Диомед, Одисей, Ахил, Менелай. Тя предпазвала и Херакъл в битката. Когато героят започнал да извършва подвизите си, тя го въоръжила, дала му и бронзовите тимпани, с които изплашил птиците от езерото Стимфал, след което ги пронизал със стрелите си. Като отплата Херакъл ѝ дал златните ябълки на хесперидите, които Евристей му ги поверил. Херакъл се бил с нея и по време на Гигантомахията.
Атина помогнала на Одисей да се завърне в Итака. В „Одисея" присъствието ѝ е постоянно и тя се появява под образа на различни хора, за да помага на героя. Например изпратила сън на Навзикая, за да ѝ внуши да отиде да изпере дрехите си на реката в деня, в който Одисей щял да слезе на острова на феаките. Дарила любимеца си със свръхестествена красота, за да развълнува със сигурност девойката, която трябвало да му осигури кораб, за да се прибере в родината си. Освен това измолила от Зевс да помогне на героя и да заповяда на Калисто да пусне Одисей и да му осигури начин да се върне в Итака.
Покровителството над Херакъл и Одисей символизира подкрепата на разума към грубата сила и към личните качества на героите. Защото Атина е почитана като богиня на мъдростта. Тя ръководи изкуствата и литературата, действие, в което надминава дори музите, макар че е свързана повече с философията, отколкото с поезията и музиката. Като богиня на интелектуалните дейности тя покровителствала и тъкачките, плетачките, бродирачките (виж Арахна). Нейната изобретателност, свързана с войнствения ѝ дух, ѝ помогнала да измисли квадригата – колесница, карана от четири коня, и бойната колесница. Тя ръководела построяването на кораба „Арго", най-големия плавателен съд, построяван дотогава (виж Аргонавти).
Находчивостта и уменията ѝ намират приложение и в изкуството на мирните дейности. В Атика освен другите благодеяния ѝ приписват изобретяването на зехтина и дори донасянето на маслиновото дърво. Това бил нейният подарък за това, че е призната за нейна покровителка. Посейдон ѝ оспорвал властта над Атика и двамата решили да направят по един подарък на жителите, с който трябвало да затвърдят титлата. С удар на тризъбеца си Посейдон пробил дупка на Акропола в Атина, от която бликнало солено езеро. Атина пък посадила маслиново дърво. Дванадесетте богове, които били съдници, решили, че маслиновото дърво е за предпочитане, и дали на Атина властта над Атика.

Атина често била защитница и покровителка на градовете. Освен в Атина, на която дала името си, нейни храмове имало в Спарта, Мегара, Аргос и т. н. В Троя съществувал специален култ към нея. Там я почитали под формата на много стар идол, наричан Паладион. Този идол бил гаранция за оцеляването на града. Който искал да превземе Троя, първо трябвало да открадне статуята. Ето защо Диомед и Одисей се вмъкнали тайно през нощта в Троя и я откраднали, лишавайки по този начин града от защита. Именно този Паладион пазели в Рим в храма на Веста, където изпълнявал същата функция (виж Паладион).

Атина останала девствена. Въпреки това легендата разказва, че имала син по следния начин: един ден отишла при Хефест в ковачницата му, за да се снабди с оръжия. Богът, когото Афродита била изоставила, от пръв поглед се влюбил в Атина и започнал да я преследва. Тя побягнала. Въпреки че бил куц, Хефест успял да я настигне и я взел в прегръдките си, но тя не отстъпила. В желанието си Хефест изцапал със сперма крака на богинята. От отвращение тя се избърсала с вълнен парцал и го хвърлила на земята. От така оплодената земя се родил Ерихтоний, когото богинята смятала за свой син. Тя го отгледала без знанието на другите богове и пожелала да го направи безсмъртен. Затворила го в сандък, обвит от змия, и го поверила на дъщерите на царя на Атина (виж Аглавра).

Атрибутите на Атина били копие, шлем и егида. Тя имала обща егида със Зевс. На щита си поставила главата на Горгона, която ѝ дал Персей и която превръщала всяко същество, което я погледнело, в камък. Предпочитаното ѝ животно било кукумявката, а растение – маслиновото дърво. Висока, спокойна, по-величествена, отколкото хубава, Атина най-често е описвана като „светлооката богиня".

АТИС (гр.). Фригийски бог, любим на Кибела, майката на боговете, легендата за него еволюира с разпространението на култа за Кибела в елинистичния свят, след това и в Рим. В началото Атис бил смятан за син на Агдистис и нимфата (или на дъщерята) на река Сангарий Нана. За обстоятелствата на това раждане виж Агдистис. Агдистис, който бил хермафродит, се влюбил в Атис и му пратил лудост. Под негово влияние Атис се скопил по време на една оргия, като увлякъл със себе си и останалите зрители. Този мит представлява само разместване на сцените, които съпътстват азиатския мит за Кибела. В легендата Атис умира от загубата на кръв. Но запазва в смъртта си форма на латентен живот и над гроба му поникват цветя (виж Агдистис).

Овидий разказва съвсем различна версия на тази легенда. В горите на Фригия живеел красив младеж, в когото се влюбила Кибела, но страстта ѝ не била плътска. Тя решила да го обвърже завинаги със себе си, като го направи жрец на храма ѝ. Като условие му поставила да пази девствеността си. Но той не устоял на любовта на нимфата Сагаритида (чието име напомня това на реката Сангарий). Ядосана, Кибела отсякла дървото, с което бил свързан животът на нимфата, а на Атис вселя безумие. По време на една от кризите си той се скопил. Изглежда, че след това Кибела отново го приела на служба при нея. Изобразявали ги на колесницата на Кибела, прекосяващи планините на Фригия.

АТЛАНТ (АТЛАС, гр.). Титан, син на Япет и океанидата Климена (или на Азия). Той е брат на Менойтий, Прометей и Епиметей, „жестоките хора" (виж табл. 25 и 38). Някои сказания го представят като син на Уран и брат на Кронос. Атлант принадлежи към божествата, появили се преди олимпийските богове, чудовищни същества с огромни размери. Участвал в борбата между титаните и боговете и наказанието, наложено му от Зевс, било да поддържа небесния свод с раменете си. Обикновено за негова родина се посочва Далечният изток, при хесперидите. Други смятат, че живеел при хиперборейците. Херодот е първият, който описва Атлант като планина, разположена в Северна Африка. Персей, връщайки се след убийството на Горгона, го превърнал в скала, като му показал главата на Медуза (виж Персей).

Приписват му бащинството на много деца: от Плеиона на плеядите и хиадите, от Хеспераида на хесперидите. Диона също е смятана за негова дъщеря. Негови синове били Хиас и Хеспер.

По-късните компилации го представят като астроном, който предавал на хората науката за небето и затова бил обожествен. В други се говори за трима души с това име: Атлант от Африка, италийски Атлант и аркадийски Атлант, баща на Майа и дядо на Хермес.

За Атлант, епоним на Атлантида, виж Атлантида.

АТЛАНТИДА (гр.). В два диалога Платон разказва как Солон, по време на пътуването си в Египет, разпитвал жреците, и един от тях, който живеел в Саис, на Делтата на Нил, му разказал за много стари предания за войната между град Атина и народа на атлантите. Този разказ, започнат в „Тимей", е доразвит във фрагмента, който притежаваме от „Критий". Според египетския жрец атлантите живеели на остров, който се простирал след Колоните на Херакъл, когато се излиза от Средиземно море и се влиза в океана. Когато боговете си поделили земята, Атина станала притежание на Атина и Хефест, а Атлантида на Посейдон. Тук живеела Клито, младо момиче, загубило родителите си Левенор и Левкипа. Посейдон се влюбил в нея. Клито живеела в централната планина на острова. Около жилището ѝ богът издигнал крепостна стена и ровове, пълни с вода. Тук той живял дълго с нея. Дарил я пет пъти с по двама близнаци. Най-големият се наричал Атлант. На него Посейдон дал върховната власт. Той разделил острова на десет части. Атлант царувал над централната планина и оттам упражнявал властта си. Островът бил много богат както с различни растения, така и с минералните си изкопаеми. Тук имало в изобилие не само злато, мед, желязо, но и „орикалк" – минерал, който греел като огън. Царете на Атлантида издигнали прекрасни градове, пълни с подземия, мостове, канали, сложни проходи, които улеснявали защитата и търговията. Във всяка от десетте области царували наследниците на първите десет царе, синовете на Посейдон и Клито. Наследникът на Атлант бил върховен владетел. Всяка година се събирали в столицата за специална церемония, по време на която отивали на ритуален лов за бик, като пиели кръвта на животното, което обезглавявали. След това взаимно си раздавали правосъдие, облечени в дълги тоги в тъмнолазурен цвят, посред нощ, седнали в още топлата пепел от жертвоприношението, след като всички светлини наоколо били загасени. Тук спира запазеният фрагмент от диалога. Атлантите се опитали да покорят света, но били победени от атиняните 9 хил. години преди времето на Платон. Според доста поразлично предание, предадено от Диодор Сицилийски, атлантите били съседи на либийците и били нападнати от амазонките (виж Мирина). Според Платон атлантите и техният остров изчезнали завинаги, погълнати от земетресение.

АТРЕЙ (гр.). Син на Пелопс и Хиподамея. Негов по-малък брат е Тиест (виж табл. 2). Легендата за него е основана на омразата между двамата братя и жестоките отмъщения, които предприемат един срещу друг. Тази омраза обаче още не е позната на Омировите поеми. Понякога тя се свързва с проклятие на Пелопс: с майка си Хиподамея Атрей и Тиест убили своя полубрат Хризип, син на Пелопс и нимфата Аксиоха. Пелопс изгонил младежите от страната си и ги проклел. Те отишли в Микена, при Евристей, на когото Атрей бил чичо, или според по-разпространената версия, при бащата на Евристей, Стенел. Когато Стенел изгонил Амфитрион от Арголида, той поверил града и областта Мидея на Атрей и Тиест. По-късно, когато под ударите на хераклидите. Евристей умрял, без да остави наследник, оракул посъветвал жителите на Микена да изберат за цар един от синовете на Пелопс. Те повикали Атрей и Тиест и двамата братя започнали да изтъкват качествата си за царската титла. Тогава проличала омразата им един към друг. Преди време Атрей бил намерил в стадото си агне със златно руно. Макар че бил дал обет да принесе в жертва на Артемида най-добрия приплод от стадото си, той запазил за себе си агнето, като скрил руното му в ракла. Но жена му Аеропа (виж това име) тайно дала вълшебното руно на любовника си Тиест. В спора пред микенците Тиест предложил да изберат този, който може да покаже златно руно. Атрей приел, защото не знаел за измяната на Аеропа. Тогава Тиест показал руното и бил избран за цар. Но Зевс предупредил Атрей чрез Хермес да преговаря с Тиест истинският цар да бъде избран с друго предсказание: ако Слънцето промени пътя си, цар на Микена цял да стане Атрей, в противен случай Тиест запазвал титлата си. Тиест приел и Слънцето залязло на изток. Така Атрей, явно предпочетен от боговете, станал новият цар на града. Той прогонил Тиест. Но след като разбрал за връзката му с Аеропа, се направил, че иска да се сдобри с него, и го повикал обратно. След като брат му се върнал, Атрей тайно убил тримата синове, които Тиест имал от една наяда – Аглай, Калилеон и Орхомен, макар че те се били скрили в един олтар на Зевс. След това ги нарязал на парчета, сварил ги и ги предложил на баща им на един пир. Когато Тиест ял от това ястие, той му показал главите на синовете му и му разкрил истината. След това отново го изгонил. Тиест отишъл в Сикион. Там по съвета на един оракул, той имал от собствената си дъщеря, но без тя да знае, че ѝ е баща, син – Егист. След това тази дъщеря на Тиест, Пелопия, се омъжила за чичо си Атрей. Егист, за чийто баща Атрей не знаел нищо, бил отгледан от него и когато пораснал, царят му заръчал да убие Тиест. Но Егист открил навреме, че това е баща му, и като се върнал в Микена, убил Атрей, след това дал царството на Тиест (виж Егист).

От Аеропа Атрей имал двама синове: Агамемнон и Менелай, макар че в някои версии те са синове на Плистен, син на Атрей, умрял много млад, и отгледани от дядо си (виж Плистен, Аеропа).

АФРОДИТА (гр.). Богинята на любовта, съответстваща на Венера в Рим. За нейното раждане има две версии: според едната е дъщеря на Зевс и Диона (виж Диона), според другата неин баща бил Уран, чиито полови органи, отрязани от Кронос, паднали в морето и от тях се родила богинята, Жената-родена-от-вълните, или Родена от спермата на Бога. Едва излязла от вълните, Афродита първо била отнесена от Зефир в Китера, след това в Кипър. Там я приели хорите, които я облекли, накичили я и я завели при безсмъртните. Според друга легенда, достигнала до нас чрез Лукиан, първо я отгледал Нерей (виж Хера). По-късно Платон измисля две различни Афродити: родената от Уран (Небето), Афродита Ура-

ния, богинята на чистата любов, и Афродита Пандемия (Афродита на народа), богиня на плътската любов. Но това е по-късна философска интерпретация, чужда на най-ранните митове за богинята.

Около Афродита са се оформили многобройни легенди, които не съставляват една история, а представляват различни епизоди, в които се появява богинята. Афродита била женена за Хефест, куция бог от Лемнос, но тя обичала Арес, бога на войната. Омир описва как двамата влюбени били изненадани една сутрин от Слънцето, което разказало за това на Хефест. Той тайно направил клопка: вълшебна мрежа, която само той можел да движи. Една нощ, когато двамата любовници били в леглото на Афродита, Хефест затворил мрежата над тях и извикал всички богове от Олимп. Това им доставило огромно удоволствие. По молба на Посейдон Хефест се съгласил да вдигне мрежата и богинята побягнала засрамена към Кипър, а Арес – към Тракия. От любовта на Арес и Афродита се родили Ерос и Антерос, Деймос и Фобос (Ужас и Страх), Хармония (която по-късно станала жена на Кадмос в Тива), а понякога прибавят и Приап, бога покровител на градините (защото в някои легенди Афродита се смята за богиня на градините, но това по-скоро важи за Венера).

Любовта на Афродита не се ограничила само с Арес. Когато Мирта, превърнала се в дърво, родила Адонис (виж Адонис), Афродита приютила детето, което било много красиво, и го поверила на Персефона. Но тя не поискала да ѝ го върне. Зевс отсъдил младежът да остава една трета от годината при Афродита, една трета при Персефона и една трета където сам поиска. Но Адонис винаги оставал две трети от годината с Афродита. Скоро, смъртоносно ранен от глиган, Адонис умрял, може би станал жертва на ревността на Арес.

Богинята обичала също така Анхиз, в планината Ида в Троада, и имала от него двама синове – Еней и Лирн (виж Анхиз).

Гневът и проклятието на Афродита са пословични. Тя вдъхнала на Еос (Зората) непреодолима любов към Орион, за да я накаже за това, че се е отдала на Арес. Наказала и всички жени от остров Лемнос, защото не я почитали, с толкова неприятна миризма, че мъжете им ги напуснали заради тракийски робини. Жените убили всички мъже на острова и основали женско общество до деня, в който аргонавтите ги дарили със синове (виж Тоант). Афродита наказала и дъщерите на Кинирас на остров Пафос, като ги принудила да се продават на чужденци (виж Федра, Пасифая и др.).

Нейното благоволение също било опасно. Един ден богинята на раздора Ерида хвърлила ябълка, която трябвало да бъде дадена на най-хубавата от трите богини – Хера, Афродита или Атина. Зевс наредил на Хермес да заведе богините в планината Ида в Троада, където спорът трябвало да бъде решен от Александър, по-късно известен под името Парис. Трите богини започнали да спорят, като всяка хвалела красотата си и обещавала на Парис подарък, ако ѝ даде ябълката. Хера му обещала да царува над цялата земя, Атина – че ще го направи непобедим в битките, а Афродита му обещала ръката на Елена. Той посочил нея и така тя станала причина за Троянската война (виж Елена). По време на битките тя защитавала троянците и най-вече Парис. В двубоя с Менелай, когато щял да загине, тя го измъкнала от опасността и предизвикала инцидент, довел до повсеместните сражения. По-късно предпазила и Еней в момента, когато щял да бъде убит от Диомед, който дори ранил богинята. Но защитата на Афродита не могла да попречи на падането на Троя и смъртта на Парис. Все пак тя успяла да запази троянския народ и благодарение на нея Еней избягал от горящия град заедно с баща си Анхиз и сина си Юлий (или Асканий), за да търси ново място за своя родина. Рим също почитал като покровителка Афродита-Венера. Юлиите, наследниците на Юлий, т. е. на Еней, са представени като нейни потомци. Затова Цезар ѝ издигнал храм под названието Майка Венера, Venus Genitrix.

Свещените животни на богинята били гълъбите. Колесницата ѝ била теглена от впряг гълъби. Растенията ѝ – роза и миртово дърво.

АХАТ (гр.). 1. Троянец, верен приятел на Еней, който го придружавал в пътешествията му до Италия. Според една легенда той убил Протесилай, първия грък, стъпил на троянска земя. 2. Ахат е също така името, дадено от Ноний в „Дионисиади" на един от другарите на Дионис. Този Ахат е от Тирена.

АХЕЛОЙ (гр.). Име на река в Етолия, най-голямата в Гърция, и на бога на тази река. Той е син на Океан и на Тетия, т. е. на една от най-старите двойки според елинистичната теология (виж Уран). Ахелой е смятан за най-големия от своите три хиляди братя – богове на реки.

В други легенди Ахелой е представян за син на Слънцето (един от титаните) и на Земята, или за син на Посейдон. Според тези легенди в началото реката се наричала Форбас, но един ден, докато я пресичал, героят Ахелой бил пронизан от стрела, която причинила смъртта му. Той паднал в реката и оттогава тя носи неговото име.

Приписват му се различни любими, ту Мелпомена, която му родила дъщери – сирените, ту някои от другите музи. Смятан е също за баща на много извори – на Пирена в Коринт, на Касталия в Делфи, на Дирка в Тива. Калироя (Хубавият извор), за която се оженил Алкмеон, е представена като негова дъщеря, но легендите не казват коя е майка ѝ.

Ахелой е свързан с цикъла за подвизите на Херакъл. В Етолия бил съсед на царя на Калидон Ойней и поискал ръката на дъщеря му Деянира. Като речен бог Ахелой можел да се преобразява и да приема формата, която пожелае: ту на бик, ту на дракон. Тази дарба изплашила Деянира, която се притеснила, че ще има такъв съпруг. Затова, когато Херакъл дошъл в двора на Ойней и помолил за ръката ѝ, тя веднага се съгласила. Но Херакъл трябвало да я спечели от Ахелой, който не се оставил доброволно да бъде пренебрегнат. Между двамата претенденти започнала битка. Ахелой използвал всичките си способности, а Херакъл – цялата си сила. По време на битката Ахелой се преобразил в бик. Херакъл изтръгнал един от роговете му. Тогава Ахелой се признал за победен и се предал. Той му отстъпил правото да се ожени за Деянира, но поискал да му върне рога. В замяна му подарил рога на козата Амалтея, дойка на Зевс (виж Амалтея), който разпръсквал цветя и плодове в изобилие. Други автори твърдят, че този вълшебен рог бил рогът на самия Ахелой.

На чудодейното действие на бога се дължи и създаването на Ехинадските острови, разположени на устието на реката. Когато четири нимфи правели жертвоприношение на брега на Ахелой, сред имената на боговете забравили да споменат името му. Разгневен, той надигнал водите си и ги повлякъл в морето, където те се превърнали в острови. Петият остров от групата носи името на девойката Перимела, обичана от бога, който отнел девствеността ѝ. Бащата на Перимела, Хиподамант, разгневен на дъщеря си, я хвърлил в реката в момента, когато щяла да ражда. По молба на любимия ѝ Посейдон превърнал младата жена в остров.

Днес река Ахелой носи името Аспропотамо (тя се влива в Йонийско море).

АХЕМЕНИД (гр.). Като трябвало набързо да напусне острова на циклопите и да избяга от огромните скали, които хвърляли по корабите му великаните, повикани от Полифем, Одисей забравил да вземе на борда един от другарите си, наречен Ахеменид. Той оживял, като се криел от великаните, докато Еней не го взел на борда си.

АХЕРОН (гр.). В „Одисея" има описание на подземния свят, в което се говори за реката Ахерон, близо до Пирифлегетон. Ахерон е реката, която трябва да прекосят душите, за да стигнат до Царството на мъртвите. Лодкарят Харон ги прекарвал от единия бряг до другия (виж Харон). Реката била почти неподвижна, а бреговете ѝ – обрасли с тръстика и потънали в тиня.

Според една от легендите Ахерон бил син на Земята (Гея), осъден да остане под земята като наказание за своя стара грешка: по време на битката между олимпийските богове и титаните Ахерон се съгласил да даде вода на изтощените великани.

От нимфата на мрака Орфна или от Горгира Ахерон имал син Аскалаф, но Деметра превърнала младежа в кукумявка (виж легендата му).

В Епир, на западния бряг на континентална Гърция, съществувала река, наречена Ахерон. Тя пресичала дива местност и се губела в дълбока пукнатина. Когато излизала отново на повърхността, тя образувала мочурище. Погрешна етимология (която извежда името ѝ от гръцката дума „болка"), а също и особеностите на епирската река, са допринесли без съмнение за раждането на идеята, че тази река има връзка с подземното царство, и така особеностите ѝ на земята били пренесени и в подземния свят.

Според мистичните вярвания, царуващи в Римската империя, Ахерон била разположена близо до Южния полюс.

АХИЛ (гр.). Легендата за Ахил е една от най-древните и най-богатите в гръцката митология. Тя става известна най-вече чрез „Илиада", в която се разказва не за превземането на Троя, а за гнева на Ахил, който по време на тази война за малко не причинил гибелта на гръцката армия. Така най-четената през цялата античност епична поема спомага за популяризиране на приключенията на героя. Други поети и народни предания обогатяват разказа за неговия живот, като прибавят нови епизоди, за да попълнят празнините в Омировите разкази. По този начин постепенно се формира цикълът за Ахил, преизпълен със случки и често противоречиви легенди, който вдъхновява епичните и трагичните поети през цялата Античност до римската епоха.

Детство. Ахил бил син на Пелей, който царувал в град Фтия, Тесалия. Чрез баща си той е пряк потомък на Зевс, а майка му била богинята Тетида, дъщеря на Океан, бога на Океана (виж табл. 30). Версиите за неговото отглеждане са различни. Едните разказват, че бил отгледан от майка си в бащиния дворец, под ръководството на наставника Феникс или кентавъра Хирон, а други, че станал неволна причина за свадата между баща си и майка си и как тя напуснала мъжа си и поверила сина си на кентавъра Хирон, който живеел в планината Пелион. Тъй като била богиня, бракът на Тетида със смъртния Пелей не можел да бъде траен. Твърде много различия разделяли съпрузите. Ахил бил седмото дете, родено от този брак. След раждането на всяко дете Тетида се опитвала да премахне смъртните елементи, наследени от Пелей. За тази цел ги хвърляла в огън, но те умирали. Но при появата на седмото дете Пелей бил нащрек и видял как Тетида се готви да осъществи опасния

си опит отново. Той й отнел детето, на което били изгорели само устните и кокалчето на десния крак. Ядосаната Тетида отишла да живее в морето със сестрите си. След като спасил сина си, Пелей помолил кентавъра Хирон, вещ в изкуството на медицината, да замени изгорялата кост. Хирон изровил един от великаните, Дамис, който приживе бил много бърз в бягането, и сложил на мястото на липсващата съответстващата кост от великана. С това се обясняват изключителните му способности на бегач. Друга легенда твърди, че като дете Ахил бил изкъпан от майка си във водите на Стикс, реката на Ада. Тази вода правела неуязвим всеки, потопен в нея. Само петата, за която Тетида държала детето, не могла да бъде потопена във вълшебната вода, и останала уязвима.

На Пелион за Ахил се грижели майката на кентавъра, Филира, и жена му, нимфата Харикло. Когато пораснал, започнал да се упражнява в лов и дресиране на коне, а също и да изучава медицина. Освен това се научил да пее и да свири на лира, а Хирон го обучавал в добродетелите на античния свят: презрение към богатствата на този свят, отвращение от лъжата, умереност, съпротива срещу низшите страсти и издръжливост на болка. Хранел го изключително с вътрешности на лъвове и глигани, за да му предадат силата си, с мед (който трябвало да му даде добрина и увереност), с мозъка на мечки. Хирон го кръстил Ахил, преди това го наричали Лигирон.

Тръгването за Троя. В „Илиада" Ахил се съгласил да участва в похода срещу Троя, след като Нестор, Одисей и Патрокъл дошли в Тесалия и лично го поканили. Той повел флота от петдесет кораба, с която пътувал отрядът на мирмидонците. Придружавали го приятелят му Патрокъл и наставникът му Феникс (виж това име). При отплаването Пелей дал обет, че ще принесе в жертва на река Сперхей (която минавала през неговото царство) косите на сина си, ако се върне жив и здрав от похода. От своя страна Тетида предупредила сина си за съдбата, която го очаквала: ако отиде в Троя, ще има голяма слава, но животът му ще бъде кратък. Ако остане, ще живее дълго, но безславно. Ахил избрал славния кратък живот. Така е според Омир, обаче по-късните поети и особено трагиците предават това заминаване по различен начин. Оракул предсказал на Пелей (или на Тетида), че Ахил ще умре пред Троя. Когато гърците решили да тръгнат за Азия срещу града на Приам, Пелей (или Тетида) решил да скрие младежа, преоблякъл го в женски дрехи и го отвел в двора на Ликомед, владетел на остров Скирос, за да живее с дъщерите му. Там той останал девет години. Наричали го Пира (т. е. Рижата) заради меднорусите му коси. Така преоблечен имал връзка с Деидамия, една от дъщерите на Ликомед, и от нея се родил син, Неоптолем, който по-късно бил наречен Пир. Но облеклото му не успяло да излъже съдбата. Одисей разбрал от гадателя Калхант, че Троя няма да бъде превзета без участието на Ахил. Той веднага тръгнал да го търси и научил къде се е скрил. Отишъл в двора на Скирос и преоблечен като търговец, влязъл в покоите на момичетата, за да предложи стоката си. Те избрали неща за бродиране и платове. Но сред тези предмети Одисей бил скрил и скъпоценни оръжия. „Пира" веднага ги взела. За Одисей не било трудно да убеди младия мъж да се разкрие. Разказват също, че за да успее да разпали бойния дух на Ахил, Одисей измислил и друга хитрост: изведнъж край двореца на Ликомед се чул звук от бойна тръба. Жените се разбягали подплашени, само Ахил останал и поискал оръжието си, толкова силен бил бойният му инстинкт. Тетида и Пелей трябвало да се примирят с това, което не можели да променят, и за военното призвание на Ахил повече нямало пречки. На тръгване от Авлида, където била събрана флотата на гърците, Тетида дала на Ахил доспехите, които някога Пелей получил като подарък от боговете за сватбата си, и конете, получени от Посейдон. Освен това, за да се опита да последен път да обърне съдбата, тя изпратила със сина си робиня, която трябвало със съветите си да му попречи да убие син на Аполон. Защото оракулът бил предрекъл, че Ахил ще умре от жестока смърт, след като убие син на Аполон, за когото нямало никакво друго описание.

Първо пътуване. Според „Илиада" гръцката армия се отправила направо към Троя. По-късните разкази описват един несполучлив опит за потегляне. Първия път, когато флотата напуснала Авлида, за да атакува Троя, объркала посоката и вместо да слязат в Троада, гърците спрели много по̀ на юг, в Мизия. Мислейки, че са в Троада, те започнали да опустошават страната. Но синът на Херакъл Телеф, който царувал там, се опълчил срещу тях. Започнала битка. По време на сражението Ахил ранил Телеф с копието си. След това грешката била открита и гърците се качили на корабите, за да отидат в Троя. Те не успели да достигнат целта си, защото развихрилата се буря разпръснала корабите и те се завърнали по родните си места. Ахил бил изхвърлен на Скирос, при жена си и детето си. Гърците отново се събрали, този път в Аргос. Тук Телеф, по съвет на Делфийския оракул, помолил Ахил да го излекува от раната, която му бил нанесъл, защото само копието на Ахил можело да лекува раните, които е направило (виж Телеф).

Второ пътуване. От Аргос гръцката флота отново отишла в Авлида. Тук обаче настъпило пълно безветрие, пратено от богинята Артемида. Тя искала да й принесат в жертва дъщерята на Агамемнон, Ифигения (виж Агамемнон). Агамемнон се съгласил и за да доведе дъщеря си в Авлида, без да предизвика съмненията й, нито тези на майка й Клитемнестра, обяснил молбата си с това, че иска да я сгоди за Ахил. Героят не знаел за хитростта на царя. Когато разбрал за нея, девойката вече била в Авлида и било твърде късно да действа. Той напразно се опитал да се противопостави на жертвоприношението, но надигналите се срещу него войници едва не го убили с камъни. Ахил трябвало да се примири с неизбежното. Именно този епизод е застъпен в повечето трагедии. Все пак благоприятният вятър се появил и армията, предвождана от Телеф, пристигнала на остров Тенедос. Тук по време на пир за пръв път избухнала свада между Ахил и Агамемнон. На Тенедос Ахил убил син на Аполон, Тенес, чиято сестра се опитал да отвлече (виж Тенес). Разбрал твърде късно, че е изпълнил предсказанието, от което майка му се опитвала да го предпази, той направил пищно погребение на Тенес и за да я накаже за небрежността й, убил робинята, която трябвало да го предупреди.

Гърците обсаждат Троя девет години, преди да започнат събитията, описани в „Илиада". Тези девет години са изпълнени с подвизи, някои от които са познати на Омир, а за други четем в по-късните поеми. В „Илиада" се говори и за редица набези и опустошения срещу градовете и островите на Мала Азия, а също и срещу Тива в Мизия, превзета от Ахил. Нейният цар Еетион, баща на Андромаха, и седмината му синове били убити, а царицата била отведена в плен. Ахил превзел и град Лирнесос, където пленил Бризеида, докато Агамемнон пленил Хризеида в Тива. Заедно с Патрокъл героят опитал да открадне стадата, които Еней бил пратил да пасат на Ида. През тези първи девет години са включени още много схватки, като тази при първото слизане на гърците на троянския бряг, когато местните жители едва не победили гърците, но Ахил убил сина на Посейдон Кикън и ги обърнал в бяг. Разказва се също, че Ахил, който не бил сред претендентите за ръката на Елена, бил любопитен да я види и Афродита и Тетида им уредили среща. Така или иначе Ахил никога не е представян като влюбен в Елена.

Същинският разказ на Омир започва на десетата година от войната, със свадата около Бризеида. Мор разяждал редовете на гръцките воини, Калхант разкрил, че този бич им е пратен от Аполон по молба на жреца му Хриз, чиято дъщеря Хризеида била отвлечена и дадена на Агамемнон като част от плячката му в Тива. Ахил свикал събрание на вождовете и принудил Агамемнон да върне девойката. Но в замяна Агамемнон поискал от Ахил да му даде Бризеида, която той бил получил в своя дял. Ахил се оттеглил в шатрата си и отказал да участва в битката срещу троянците, щом му оспорват собствеността върху девойката. Когато двамата пратеници на Агамемнон дошли да я отведат, той я предал, но изразил тържествено негодуванието си срещу тази несправедливост. След това се оттеглил на брега на морето и призовал Тетида, която го посъветвала да остави троянците да атакуват и да стигнат до гръцките кораби, за да стане неговото присъствие наложително, защото единствено той вдъхвал на противника ужас, който би му попречил успешно да напада гърците. Тетида се качила на небето и отишла при Зевс, като го помолила да направи така, че троянците да побеждават, докато Ахил не взема участие в битките. Зевс се съгласил и следващите няколко дни последвал низ от поражения за гърците. Напразно Агамемнон пращал пратеници при Ахил, за да го омилостиви, обещавал му Бризеида и богата отплата, също и двайсетте най-хубави жени в Троя, както и една от дъщерите си за съпруга. Ахил останал непреклонен. Битката приближавала до лагера на гърците. Ахил я наблюдавал от палубата на кораба си. Патрокъл не могъл да издържи и помолил за позволението му да се притече на помощ на гърците, чиито кораби всеки момент щели да бъдат изгорени. Ахил се съгласил и му дал доспехите и оръжието си. Но след няколко победи Патрокъл, когото троянците взели за Ахил, паднал под ударите на Хектор. Неизразима мъка обзела Ахил. Неговите вопли били чути от Тетида, която веднага пристигнала и му обещала ново оръжие в замяна на предишното, което Хектор взел от трупа на Патрокъл, но Ахил се появил невъоръжен на бойното поле и неговият глас прогонил троянците, които се биели с гърците за тялото на Патрокъл.

На другата сутрин Ахил призовал Агамемнон да забрави за свадата. Той бил готов да се бие на негова страна. На свой ред Агамемнон му поискал прошка и му върнал Бризеида недокосната. Ахил се включил в битката, но преди това конят му Ксант (Алезан), който в този момент получил дарбата да говори и да предсказва, го предупредил, че го очаква смърт. Ахил, пренебрегнал предупреждението, се хвърлил в битката и троянците се обърнали в бяг. Само Еней, въодушевен от Аполон, му се опълчил. Копието на Ахил пронизало щита на противника му, който хвърлил срещу него огромен камък. Тогава Посейдон премахнал опасността, като ги обвил в тъмен облак. Хектор също се опитал многократно да нападне Ахил, но напразно. Боговете му се

противопоставили. Засега съдбата не позволила двамата герои да се сблъскат. Ахил продължил похода си към Троя. Минавайки през брода на р. Скамандър, той пленил двадесет млади троянци, които решил да принесе в жертва на гроба на Патрокъл. Богът на реката решил да предотврати клането и да убие Ахил, чиито жертви задръствали коритото му. Той повдигнал водите си и залял бреговете си, за да преследва героя. Но Хефест принудил бога да спре. Ахил продължил атаката си към крепостните врати на града, за да прекъсне отстъплението на троянците. Той бил отклонен от пътя си от Аполон, който го заблудил. Когато отново намерил пътя към Троя, вече било много късно. Само Хектор бил останал сам пред Скейската порта. Но в мига, когато видял Ахил да се приближава, го обзел страх и побягнал. Три пъти Ахил обиколил града, за да го преследва. Гонитбата свършила, когато Зевс сложил на везните на Съдбата участта на Ахил и на Хектор. Везната на Хектор се наклонила към Хадес. Тогава Аполон изоставил Хектор. Атина се появила и внушила на троянеца да влезе в бой, като приела образа на брат му Деифоб. Хектор повярвал, че той му се е притекъл на помощ. Но това било само заблуда и той умрял, предсказвайки на Ахил, че и неговият час ще настъпи скоро. Умирайки, помолил врага си да предаде тялото му на Приам. Ахил отказал и влачил трупа след колесницата си, след като пробил петите му и го завързал с кожени върви за нея. След това се върнал в лагера, където започнало погребението на Патрокъл.

Дванадесет дни влачил Ахил трупа на врага, отнел му приятеля Патрокъл, когото той все още оплаквал. На дванадесетия ден Зевс натоварил Тетида да му съобщи, че боговете са разгневени от тази липса на почит към мъртвите. Приам отишъл в стана на гърците да моли Ахил да му предаде тялото на Хектор. Ахил го приел добре и срещу голям откуп му върнал сина. Така завършва разказът в „Илиада".

„Одисея" ни показва Ахил в царството на мъртвите. Бързо преброжда той полетата с бели лилии, а край него минават героите, другарите му от войната: Аякс, син на Теламон, Антилох, Патрокъл и Агамемнон, който разказва на Одисей за смъртта на Ахил, но не посочва кой го е убил. Той разказва най-вече за игрите, съпътстващи погребението, и за последвалата свада за оръжията на героя (виж Аякс, син на Теламон, и Одисей).

По-късните поеми допълват този цикъл. Първо се говори за битката срещу царицата на амазонките, Пентезилея. Тя пристигнала в момента на погребението на Хектор, за да помага на троянците. Отблъснала гърците до лагера им, но Ахил я ранил смъртоносно и в момента, в който умирала, открил лицето й. Красотата му го изпълнила със скръб. Страданието му било толкова явно (Ахил не можел да крие чувствата си), че Терсит му се подиграл за любовта му към една мъртва. Ахил го убил с един удар на юмрука си. След това се описва битката срещу сина на Зората Мемнон, в присъствието на две майки (Еос за Мемнон и Тетида за Ахил). И накрая любовта му към Поликсена, една от дъщерите на Приам. Ахил видял Поликсена, когато предавал тялото на Хектор и така се влюбил в нея, че обещал на Приам да измени на гърците и да застане на негова страна, ако той се съгласи да даде младата си дъщеря за негова съпруга. При тези условия Приам се съгласил и договорът трябвало да бъде сключен в храма на Аполон, който се издигал недалеч от вратите на Троя. Ахил отишъл в храма невъоръжен и Парис, скрит зад статуята на бога, го убил. Троянците взели трупа и поискали същия откуп, който трябвало да платят за Хектор. Тази романтична версия за смъртта на героя е малко по-късна. Други автори твърдят, че Ахил намерил смъртта си в боя, след като отблъснал троянците до стените на града им. Аполон се изправил пред него и му заповядал да се оттегли и след като Ахил не се подчинил, го пронизал със стрела. Друг път стрелецът е Парис, но именно Аполон насочва стрелата му към единственото уязвимо място на Ахил, петата.

Около тялото му се разгоряла ожесточена битка, както при смъртта на Патрокъл. Аякс и Одисей успели най-накрая да го пренесат в лагера, държейки врага на разстояние. Погребението било извършено от Тетида и музите, или нимфите. Атина намазала тялото с амброзия.

След като гърците му издигнали гроб на брега на морето, Тетида го отнесла до устието на река Дунав, на Белия остров, където Ахил продължил да води невидим, загадъчен живот. Моряците, минаващи покрай острова, чували денем тракане на оръжия, а вечер шума от наздравици и песни от нескончаем пир. Други поети разказват, че Ахил се венчал в Елисейските полета за Медея, или за Ифигения, за Елена или Поликсена. Има и версия, че когато гърците си заминавали след превземането на Троя, от гроба на Ахил се чул глас, който поискал да принесат в жертва Поликсена в памет на героя.

Споменът за Ахил останал жив в народната памет на гърците и култът към него бил разпространен не само на островите, но и на азиатския континент, боен театър на неговите действия.

Омир описва Ахил като много красив младеж, с руса коса, блестящи очи и мощен глас. Бил неподвластен на страха. Най-силната му страст била радостта от битката. Същевременно бил жесток и най-много обичал славата. Но имал и някои по-меки черти в характера си. Като добър музикант успявал да забрави грижите с песни и лирата си. Обичал приятеля си Патрокъл и Бризеида, която споделяла любовта му. Бил безмилостен, когато трябвало да екзекутира троянските пленници, и дори от гроба поискал да принесат в жертва Поликсена, в същото време бил изпълнен със съчувствие към Приам и плакал заедно с него, когато той дошъл да прибере тялото на сина си. Вече в подземния свят, се зарадвал, когато разбрал, че синът му Неоптолем е храбър воин. Почитал родителите си, доверявал се на майка си и когато научавал каква е волята на боговете, бързал да я изпълни. Въпреки тези човешки черти в очите на елинистичните философи и най-вече на стоиците Ахил бил образ на жесток човек, роб на страстите си. Противопоставяли го на Одисей мъдреца. Знае се и за култа на Александър Велики към Ахил, когото той приемал за идеал. И двамата умират млади.

Образът на Ахил вдъхновява много антични литературни творби от „Илиада" до „Ахелиада" на Стаций. Той е герой в много трагедии, например в „Ифигения в Авлида" на Еврипид.

I. АЯКС, СИН НА ОИЛЕЙ (гр.). Аякс от Локрида е наречен Малкия, за да се различава от Аякс, син на Теламон, или Големия Аякс. Той фигурира сред героите, биещи се пред Троя, като вожд на локрийския отряд, състоящ се от четиридесет кораба. Биел се до сина на Теламон, но докато той бил „тежък" воин, синът на Оилей бил въоръжен с лък и ленена ризница. Тъй като бил много бърз, играел ролята, която през класическата епоха била поверена на щитоносците. Взел участие във всички големи битки, описани в „Илиада": в тегленето на жребия за двубоя с Хектор, в битката около корабите, около тялото на Патрокъл, в състезанието на погребалните игри, дадени от Ахил в памет на Патрокъл.

За него се смята, че имал лош характер, с което се различавал от своя съименник: арогантен, жесток към неприятеля, скандалджия, той бил и безбожник и грешките му довели до загубата на голяма част от гръцката армия. Най-тежкото му прегрешение е светотатството, което извършил спрямо Атина и което му навлякло гнева на богинята. По време на превземането на Троя Касандра се скрила до олтара на богинята. Аякс искал насила да я отскубне от статуята, за която се държала, и повлякъл не само девойката, но и нея. За това непочитане на религиозните закони ахейците искали да го пребият с камъни, но Аякс на свой ред се скрил в храма на Атина и така се отървал от смърт. Но при завръщането на гърците богинята изпратила буря, която унищожила близо до остров Миконос голяма част от ахейските кораби, сред които бил и корабът на Аякс. Героят бил спасен от Посейдон, който го върнал на повърхността на морето. Тогава Аякс започнал да се хвали, че е оживял въпреки гнева на богинята. Атина помолила Посейдон да го погуби и той с един удар на тризъбеца си разцепил скалата, на която се бил приютил, и го удавил. Според други автори самата Атина го убила с мълния, използвайки оръжието на баща си Зевс.

Но светотатството на Аякс продължавало да тегне върху народа му. Три години след завръщането на героите от Троя в Локрида избухнали епидемии и последвала поредица от лоши реколти. Запитан, оракулът отговорил, че този бич е проява на божествения гняв и че Атина няма да се успокои, ако в продължение на хиляда години, за да изкупят открадването (и изнасилването) на Касандра, локрийците не изпращат всяка година в Троя по две девойки, определени с жребий. Така и направили. Троянците убили първите две момичета, които отишли, и разпръснали праха им в морето. Останалите били приемани добре и пращани да служат на богинята Атина. Но останал обичаят при пристигането им да бъдат преследвани от тълпа, въоръжена с пръчки, сякаш искали да ги убият. Ако успеели да избягат, девойките отивали в светилището на Атина с боси крака и оставали девствени до преклонна възраст. Така грехът на сина на Оилей срещу жрицата Касандра бил изкупван дълго след смъртта му.

II. АЯКС, СИН НА ТЕЛАМОН (табл. 30) **(гр.).** Големият Аякс. Той царувал на Саламин и дошъл в Троя начело на 12 кораба. В лагера на ахейците заемал лявото крило. След Ахил бил най-смелият и най-силният герой в цялата армия. Силен, висок, много красив, той бил спокоен и можел да се владее. Бил тежко въоръжен. Щитът му бил забележителен – направен от седем волски кожи една върху друга. Осмият пласт, най-горният, представлявал бронзова плоча.

Морално бил пълна противоположност на Малкия Аякс: говорел малко, бил добронамерен, почитал боговете. Но ако трябва да се сравни с Ахил, на него му липсвали чувствителността, музикалността и нежността на сина на Тетида. Аякс преди всичко бил воин, и то суров.

Той бил героят, избран от съдбата да влезе в двубой с Хектор и го повалил с камък, но вестителите прекъснали битката. Докато ахейците търпели загуби, той бил един от героите, които се опитали да възпрат Хектор, но напразно. Бил ранен и не останал до края на битката. След това го изпратили при Ахил, за да го разубеди в решението му да не участва във войната. Той го обвинил в егоизъм и жестокост, която не може да бъде пречупена дори от нещастието на гърците.

Когато Хектор предприел атака срещу корабите, ахейската съпротива се концентрирала около Аякс. Към него се обърнал разтревоженият Посейдон, за да го помоли да удвои усилията си. Той ранил Хектор с камък, но троянецът се върнал с удвоени сили и го отблъснал до собствения му кораб. И когато пречупил копието му, Аякс признал волята на боговете и избягал. Именно в този момент се появил Патрокъл и отблъснал троянците. Аякс се върнал на бойното поле след смъртта на Патрокъл и Хектор отново щял да го нападне, ако Зевс, за да уважи волята на Съдбата, като запази Хектор за Ахил, не обгърнал двамата герои с облак.
По време на погребалните игри, дадени от Ахил, Аякс се бил с Одисей. Нито един от двамата не победил и Ахил дал наградата и на двамата. А в боя с мечове с Диомед той отново не бил победен, но и не успял да победи противника си. Не успял да хвърли и диска по-далече от един от съперниците си.
По-късните легенди след „Илиада" са разкрасили още повече образа му, като са се помъчили да го доближат до този на Ахил. Те представят и двамата като внуци на Еак (виж Теламон). В Атика за негова майка смятат Перибоя, една от девойките, изпратени от Егей в Крит като данък за Минос, която Тезей спасил от смърт, убивайки Минотавъра. Когато Херакъл подготвял похода срещу Троя (виж Херакъл), отишъл при Теламон, за да го помоли да участва в него, и го заварил да пирува. Като постлал под него лъвската кожа, с която бил загърнат Херакъл, той помолил Зевс да дари Теламон със син, смел колкото него и силен като лъва, чиято кожа му показвал. Зевс чул молбата му и изпратил в знак на съгласие орел (оттук и името на детето, на гръцки „аякс" означава орел). Според друга версия по време на посещението на Херакъл Аякс вече бил роден. Героят го обвил в лъвската кожа, молейки Зевс да го направи неуязвим. Детето станало неуязвимо с изключение на частите, на които върху тялото си Херакъл носел колчана си: ханша, подмишницата и рамото.
След това към образа му постепенно се прибавят нови черти. При заминаването му за Троя баща му го посъветвал да „победи, без съмнение с копието, но също и с помощта на боговете". На което Аякс отговорил, че „страхливецът също може да победи с помощта на боговете". След това изтрил от щита си образа на Атина, предизвиквайки по този начин враждебността на богинята.
Според преданието по време на подготвителните походи, за които в „Илиада" не се говори, Аякс играел важна роля. Пръв пристигнал с брат си Тевкер на срещата в Аргос и бил избран за командващ флотата заедно с Ахил и Феникс. В един момент дори заместил Агамемнон, когато атридът бил отстранен, след като убил свещената сърна на Артемида. След слизането на гърците в Мизия той поел заедно с Ахил командването на войската, и докато Ахил ранил Телеф (виж Ахил), Аякс убил брат му Тевтраний. По време на първите девет години пред Троя Аякс участвал в набезите срещу азиатските градове. Той нападнал града на фригийския цар Телевтай и отвлякъл дъщеря му Текмеса. Опустошил също така Тракийски Херсонес (днес Галиполския полуостров), където царувал Полиместор, зет на Приам, който им предал Полидор, един от синовете на тъста си, когото пазел (виж Полидор). Аякс отвличал и стадата на троянците, пасящи в планината Ида и по полето.
Най-важните моменти от приключенията на Аякс се развиват през последните епизоди от войната, след смъртта на Ахил. Той приел сина на Ахил, Неоптолем-Пир, като свой син и се бил заедно с него. Бил се заедно и със стрелеца Филоктет, както в „Илиада" се биел със стрелеца Тевкер. След като превзели града, той поискал Елена да бъде наказана със смърт заради своето прегрешение. Но това предизвикало срещу него гнева на атридите, които искали да спасят младата жена. И Одисей успял да направи така, че да върнат Елена на Менелай. Тогава Аякс поискал като част от плячката статуята Паладион (виж това име). Но му отказали, отново по внушение на Одисей. Това довело до разрив сред военачалниците. Аякс заплашил да отмъсти на Менелай и на Агамемнон. Атридите се обградили със стражи, а на другата сутрин намерили Аякс, прободен с меча му.
Друга версия за смъртта му, по-близка до трагиците, разказва, че героят полудял, защото му отказали не Паладион, а доспехите и оръжията на Ахил. Тетида била заповядала те да се дадат на най-смелия от гърците, или най-малкото на онзи, който вдъхне най-много ужас на троянците. За да разберат кой е той, разпитали троянските пленници, които от омраза посочили Одисей, а не Аякс. Одисей получил оръжията. През нощта обезумелият Аякс избил стадата, предназначени да изхранват гърците. На сутринта, когато видял какво е направил в умопомрачението си, се пронизал с меча си.
По време на завръщането Атина, за да накаже гърците за несправедливостта, жертва на която станал Аякс, ги преследвала с гнева си (виж Аякс, син на Оилей).
Аякс не бил изгорен, както бил тогава обичаят, а поставен в ковчег и погребан. Всяка година на остров Саламин атиняните му отдавали божествени почести.

Б

БАБИС (гр.). Брат на фригийския сатир Марсий, който предизвикал Аполон на състезание по музика (виж Марсий). Той също бил музикант като брат си, но на обикновена флейта, докато Марсий свирел на двойна. Бабис бил толкова лош музикант, че това му спестило гнева на Аполон.
БАВБО (гр.). Жената на Дисавлий от Елевзин. Когато Деметра търсела дъщеря си по целия свят, тя пристигнала в Елевзин, придружена от малкия Якхус. Дисавлий и Бавбо я приели в дома си. Бавбо й предложила супа, която в скръбта си Деметра отказала. За да покаже недоволството си или за да развесели богинята, Бавбо вдигнала полите си и показала задните си части. Като видял това, Якхус започнал да ръкопляска. Богинята се разсмяла и приела супата.
Синове на Дисавлий и Бавбо са Триптолем (който по-често е представян като син на Келей и Метанира) (виж Триптолем) и Евболей. Дъщерите им се казвали Протоноя и Ниса.
БАВКИДА (гр.). Фригийка, омъжена за бедния селянин Филемон. Един ден те приели в колибата си Зевс и Хермес, които минавали през Фригия, преобразени като обикновени пътници. Другите жители отказали гостоприемство на чужденците. Разгневени, боговете изпратили наводнение на страната, като запазили само колибата на Бавкида и Филемон, която превърнали в храм. И тъй като двамата старци помолили да завършат дните си заедно, Зевс и Хермес ги превърнали в две дървета, издигащи се пред храма, който някога бил тяхна колиба.
БАИОС (гр.). Кърмчия на кораба на Одисей, но името му не е споменато в „Одисея". Според по-късните разработки на легендата за Одисей той е дал името си на много местности: на планина на остров Кефаления в Йонийско море, на град Баи в Кампания. Управлявал кораба на Одисей (виж Одисей) по време на пътуването в Италия, където намерил смъртта си.
БАКХУС (лат.). Виж Дионис.
Балий **(гр.).** 1. Един от конете на Ахил. Роден е от Зефир и харпията Подарга. Бил сватбен подарък, направен от Посейдон на Пелей и Тетида. Когато Ахил бил убит, Посейдон взел този кон, който бил безсмъртен, а също и другия кон на Ахил, Ксант.
2. Балий е името и на едно от кучетата на Актеон.
БАТ (гр.). 1. Старец, играещ роля в историята за кражбата на стадата на Аполон от Хермес. Тъй като Аполон, увлечен от любовта си към сина на Магнес, Хименей, занемарил стадата си, Хермес откраднал част от кравите му и ги отвел в Менала, Пелопонес. Тук обаче срещнал стареца Бат, който живеел в планината. За да не го издаде, му дал една юница. Старецът обещал да си мълчи. След като скрил животните, Хермес се преобразил и отишъл при него, като се престорил, че търси стадата си. Той го попитал не е ли виждал да минават животни и му обещал награда, ако му помогне да ги намери. Бат не удържал обещанието си и проговорил. Разгневен, Хермес го превърнал в скала.
2. Основателят (митическа или историческа личност) на колонията Кирена в Либия. Негов баща е Полимнест, потомък на аргонавта Евфем (виж това име). Принадлежи към групата на „минийците" (наследници на аргонавтите, виж статията Миний), които били преселници от о. Лемнос в Лакедемония, но били принудени да я напуснат и се заселили в Тера. Майка му е Фронима (виж това име) и била родом от Крит. Според легендата Бат бил прякор, даден на героя, защото заеквал. Според Херодот обаче на либийски Бат означавал „цар". Според някои автори истинското име на Бат било Аристотел, според други Аристей (може би поради объркването му с Аристей, сина на нимфата Кирена, виж това име). Според Павзаний, след като основал Кирена, той спрял да заеква.
БАТОН (гр.). Водач на колесницата на тиванския герой Амфиарай (виж Амфиарай). Като него бил потомък на Мелампус. При Тива Батон споделил съдбата на господаря си и бил погълнат от земята в момента, когато щял да бъде убит от неприятеля. Отдали му божествени почести. Според друга литературна традиция след смъртта на Амфиарай Батон се оттеглил в илирийския град Харпия.
БЕЛ (гр.). Син на Посейдон и Либия, брат близнак на Агенор (виж Агенор и табл. 3). Когато пораснали, Агенор отишъл да царува в Сирия, а Бел станал цар в Египет и се оженил за Анхиноя, дъщерята на речния бог Нил. От нея му се родили близнаци, Египт и Данай. Някои автори добавят Кефей и Финей. Съществуват и няколко вавилонски и асирийски герои с това име. Един от тях фигурира в родословното дърво на картагенската царица Дидона.
БЕЛЕРОФОНТ (гр.). Произхожда от царското семейство на Коринт. Син на Посейдон, но отгледан от Главк, сина на Сизиф (виж табл. 35). Майка му била дъщеря на царя на Мегара Низ. Понякога я наричат Евримеда, друг път Евринома.
Приключенията на Белерофонт започват със случайното убийство на Делиад (собст-

вения му брат). Други източници посочват като жертва Пирен (чието име има връзка с това на извора Пирена в Коринт), Алкименей или Белер, тиран от Коринт (откъдето идва етимологията на собственото му име, защото Белерофонт означава „убиеца на Белер“). След убийството Белерофонт трябвало да напусне града. Той отишъл в Тиринт, при цар Прет, който го пречистил. Стенебоя (наричана от Омир Антея), жената на Прет, се влюбила в Белерофонт и поискала да се срещне с него насаме. Тъй като той ѝ отказал, за да му отмъсти, тя се оплакала на съпруга си, че младият мъж искал да я прелъсти. Тогава Прет изпратил Белерофонт при тъст си Иобат, царя на Ликия, с писмо, в което го молел да убие приносителя. Прет не искал да убие Белерофонт, защото бил негов гост, а стар обичай забранявал убийството на човек, с когото си се хранил на една маса. След като прочел писмото, Иобат заповядал на Белерофонт да убие Химера: чудовище – лъв отпред, дракон отзад, с глава на коза, която бълвала пламъци. То опустошавало страната му и отвличало стадата. Иобат мислел, че Белерофонт никога няма да успее да се справи сам със задачата. Но той възседнал крилатия кон Пегас, когото бил намерил, докато пиел вода от извора Пирена в Коринт (виж Пегас). Издигнал се високо в небето, спуснал се върху чудовището и го убил с един удар. Тогава Иобат го изпратил да се бие със солимите, войнствено и кръвожадно население, което живеело в съседство със земите му. Той победил и тях. След това разгромил и амазонките – това било следващата му задача. Тогава Иобат събрал най-смелите сред лидийците и им заповядал да направят засада на Белерофонт и да го убият. Той обаче ги избил до един. Тогава царят разбрал, че героят има божествен произход. Изпълнен с възхищение от подвизите му, той му показал писмото на Прет, като го помолил да остане в страната му. Дал му за жена дъщеря си Филоноя (според други автори Антиклея) и му завещал царството след смъртта си. (За отмъщението на Белерофонт виж Стенебоя.)

От дъщерята на Иобат Белерофонт имал двама синове – Исандър и Хиполох, и една дъщеря, Лаодамея, която родила от Зевс героя Сарпедон.

По-късно Белерофонт, заслепен от гордост, поискал да се издигне с летящия си кон чак до Олимп. Разгневен, Зевс го изхвърлил на земята и той се убил. Белерофонт бил почитан като герой в Коринт и Ликия.

В „Илиада“ се говори за връзките на гостоприемство, които съществували между Белерофонт и царя на Калидон Оеней.

БЕЛОНА (лат.). Като римска богиня на войната Белона постепенно била идентифицирана с гръцката богиня Енио. Представят я като жената на римския бог Марс. Често я изобразяват като водач на колесницата му. Чертите ѝ са ужасяващи, в ръката си държи брадва, копие или меч. Нейното изображение се доближава до това на фуриите.

БИА (гр.). Олицетворение на Насилието. Дъщеря на гиганта Палант и на Стикс. В гигантомахията се бие на страната на Зевс. Нейна сестра е Нике (Победа), а братя – Зелос (Сила) и Кратос (Власт) (виж табл. 32). С тях тя винаги придружавала Зевс. Помогнала при оковававането на Прометей в Кавказ.

БИАНА (ВИАНА) (гр.). Девойка, на чието име е кръстен град Виена в Дофине. Родом от Крит, тя избягала от острова, където царял глад, който прогонил далеч от родината им много критяни. По време на танци девойката била погълната от пропаст, която се отворила под краката ѝ. Дали името ѝ на града, издигнат от преселниците.

БИАНОР (гр.). Герой от Мантуа, син на Тибър и нимфата Манто. Той основал град Мантуа, на който дал това име в памет на майка си. Понякога го отъждествяват с Авкнус.

БИАНТ (гр.). Син на Амитаон и Идоменея, дъщерята на Ферей. Брат на гадателя Мелампус (виж табл. 1 и 21). Биант искал да се ожени за Перо, дъщерята на пилоския цар Нелей. Той обаче му поставил като условие да открадне стадата на Филак, пазени от бясно куче. Брат му (виж Мелампус) ги откраднал вместо него и когато получил от Нелей ръката на Перо, я отстъпил на Биант. По-късно, когато Мелампус излекувал от безумието им дъщерите на цар Прет, той получил една трета от царството му и също го дал на брат си (виж Прет, Мелампус и Анаксагор). Перо му родила петима синове – Талай, бащата на Адраст (виж табл. 1), Перилк, Лаодок, Арей и Алфесибей. След като отишъл да живее в Аргос, в царството на Прет, се оженил за една от дъщерите му, Лизипа. От нея имал дъщеря Анаксибея, която според някои легенди се омъжила за Пелий.

БИБЛИДА (гр.). По линия на баща си Милет Библида е правнучка на Минос (виж Акакалида), а според някои версии дори негова внучка (виж Милет и табл. 28). Мненията за името на майка ѝ са различни – споменават се Кианея, дъщерята на Меандър, Трагасия, дъщеря на Келено, и Идотея, дъщеря на цар Еврит. Имала брат близнак, наречен Каун, когото обичала с греховна страст. Ужасен от сестра си, Каун избягал от Милет и основал град Каун в Кария. От тъга по него Библида полудяла и започнала да броди из Мала Азия. В момента, когато искала да се хвърли от една скала, за да сложи край на живота и мъката си, нимфите я превърнали в непресъхващ извор, като сълзите на девойката.

На тази версия се противопоставя друга, в

която Каун бил влюбен в сестра си. Заради греховната си страст той избягал от бащиния дом, а Библида се обесила. В нейна памет името ѝ било дадено на два града – Библис в Кария и Библос във Финикия.

БИЗАНТ (гр.). Син на Посейдон и Кереса. Майка му била дъщеря на Ио и на Зевс и била родена недалеч от мястото, където по-късно възникнал град Бизантион. Той основал този град, наречен на негово име, и го укрепил с помощта на Аполон и Посейдон. Тракийският тиран Хемус атакувал града и Бизант го победил в двубой, като преследвал враговете си чак в Тракия. В негово отсъствие обаче градът бил нападнат от царя на Скития Одрис, който го обсадил. Фидалея, жената на Бизант, спасила града с помощта на другите жени, като хвърлила в противниковия лагер змии. Фидалея спасила още веднъж града от брата на мъжа си Стромб.

БОНА ДЕА (лат.). „Добрата богиня“ – римско божество, свързано с култа към Фавн. Доста оскъдните данни за нея имат за цел да обяснят някои негови особености. Според първата версия Бона Деа била дъщеря на Фавн. Той се влюбил в нея, но тя не искала да отстъпи на желанието му дори когато я напил с вино. Тогава я набил с пръчки от миртово дърво (с това се обяснява защо миртата е изключена от нейния храм). Накрая се превърнал в змия и успял да я прелъсти. Според друга легенда тя била жена на Фавн и била много веща в домакинството, но изключително срамежлива. До такава степен, че не излизала от стаята си и не виждала друг мъж освен своя. Един ден намерила кана с вино, изпила я и се напила. Мъжът ѝ така я набил с клонки от миртово дърво, че тя умряла. След това се разкаял и я превърнал в богиня. В Рим светилището на Бона Деа било в Авентинската гора и тук жените и девойките чествали всяка година тайнствата на „Добрата богиня“, в които не можели да участват мъже. Херкулес, който също не бил допуснат, за отмъщение устроил тържествени церемонии край Големия олтар, посветен на него, който се намирал близо до нейното светилище, на които жените не можели да присъстват (виж Херкулес).

БОРЕАДИ (гр.). Децата на Борей, Северния вятър. Под това име се споменават двамата братя близнаци Калаис и Зет, които му родила Орития, дъщерята на Ерехтей, отвлечена от бога на брега на Илис (виж Борей и Орития и табл. 11). Двамата младежи имали криле. Според някои автори на петите, според други – на гърба, като при птиците. Като баща си те били свързани с вятъра. Името на Калаис означава „онзи, който духа леко“, а на Зет – „онзи, който духа силно“. Били родени в Тракия и се отличавали с бързината си. Те взели участие в похода на аргонавтите, където играли основна роля при гостуването при цар Финей (виж Аргонавти), като изгонили харпиите, които го преследвали. По този повод съществуват няколко версии. Според някои версии освободили Финей, като заставили харпиите да летят безспир и ги накарали да обещаят, че ще оставят на мира царя, според други убили две от трите харпии, в трети не се говори изобщо за харпии, а за това как те наказали Финей, защото ослепил децата, които му родила сестра им Клеопатра (виж Финей).

Смъртта им също е предадена по различни начини. Те или умират, докато се връщат, след като не успели да стигнат харпиите, а според по-известната версия участват в целия поход на аргонавтите, а също и в игрите в памет на Пелий (виж Пелий и Язон), като спечелили наградата в надбягването. Убил ги Херакъл, който не могъл да им прости, че посъветвали аргонавтите да го оставят в Мизия, когато се забавил при търсенето на Хилас. Когато се връщали от погребението на Пелий, героят ги открил на остров Тенос и ги убил. Той им издигнал високи надгробни плочи, които се поклащали всеки път, когато духал Северният вятър.

Борей имал и две дъщери – Клеопатра, омъжена за Финей, и Хиона.

БОРЕЙ (гр.). Бог на Северния вятър. Живеел в Тракия, смятана от гърците за много студена страна. Представят го като крилат демон, с огромна физическа сила, брада, обикновено облечен с къса набрана туника. На едно изображение е представен като римския Янус с две лица, изобразяващи двата противоположни вятъра – Борей и Антиборей. Но това е изключение.

Борей е син на Еос (Зората) и Астрей, сина на Криос и Еврибоя. Брат е на Зефир и Нот (виж табл. 14). Принадежи към семейството на титаните, съществата, представляващи първичните сили на Природата. Сред многото прегрешения му приписват и отвличането на дъщерята на царя на Атина Ерехтей Орития, докато играела с приятелките си на брега на река Илис. Той я завел в Тракия, където тя му родила двама синове, Калаис и Зет. При друг вариант той отвлякъл девойката от процесия, която се качвала по Акропола към храма на Атина Полиада. Понякога приписват на Борей наказанието на Финей (виж това име). Под формата на кон Борей имал от кобилите на Ерихтоний дванадесет жребчета – толкова леки, че когато тичали по житно поле, не прекършвали класовете под тежестта си, а когато тичали по повърхността на морето, не го набраздявали. От Ериния, а после и от една харпия, Борей имал за рожби бързи коне. (За Борей, цар на келтите, виж Кипариса).

БОРМОС (гр.). Син на Титий, много красив младеж. Един ден, когато отишъл до

дълбок извор, за да налее вода за жътварите, бил отвлечен от нимфите (виж Хилас). Според друга версия бил убит по време на лов. Всяка година по време на жътва отбелязвали смъртта му с ридания, съпроводени от звуците на флейта.

БОТРЕС (гр.). Тиванец, син на Евмел. Евмел много почитал Аполон. Един ден, докато му принасял жертва, синът му Ботрес бил до него и му помагал. Той отделил мозъка на агнето, което принасяли в жертва, преди да го занесат над олтара. Разгневен, бащата го ударил с горяща факла и детето умряло веднага. Виждайки мъката на бащата и майката, Аполон превърнал Ботрес в птичка, наречена аеропос, т. е. „птица с тъмни очи". Тя гнездяла под земята и непрекъснато кръжала над нея.

БРАНГАНТ (гр.). Син на речния бог Стримон и брат на Олинт, който бил убит по време на лов от един лъв. Брангант го погребал на мястото, където паднал, и нарекъл Олинт града, който основал в съседство.

Бранх (гр.). Син на герой, родом от Делфи, наречен Смикрос (виж това име), който се установил да живее в Милет и там се оженил. Преди раждането на Бранх майка му имала видение как слънцето слязло в устата ѝ, минало през цялото ѝ тяло и излязло през корема. Гадателите разтълкували това като благоприятно предсказание. Синът, когото родила, бил наречен Бранх, т. е. „бронха", защото именно през бронхите си майка му усетила как слънцето влиза в нея. Един ден, докато пасял стадата в планината, в красивото дете се влюбил Аполон. По-късно Бранх издигнал олтар на Аполон и вдъхновен от бога, който му вдъхнал пророческа дарба, основал в Дидима, Южен Милет, светилище с оракул, прочуто почти колкото Делфийското. В него служели бранхидите, т. е. потомците на Бранх. Сред родствениците му по бащина линия бил и Махерей, който убил Неоптолем в Делфи.

БРИЗ (гр.). Бащата на Бризеида (виж подолу). Представян или като цар на лелегите в Кария, или най-често, подобно на брат му Хриз, за жрец на Аполон в град Лирнесос, опустошен и ограбен от гърците по време на Троянската война. Освен дъщеря си Хиподамея, наричана по-често Бризеида, имал и син Еетион (различен от Еетион, цар на Лирнесос и баща на Андромаха). Когато Ахил при нападението на града разрушил къщата им, той се обесил.

БРИЗЕИДА (гр.). Истинското ѝ име е Хиподамея. Дъщеря на Бриз, жреца на град Лирнесос, пленена от Ахил и станала негова любима. Бриз е брат на Аполоновия жрец Хриз, бащата на Хризеида. Бризеида била омъжена за Минес, който бил убит от Ахил. За да я утеши, Патрокъл ѝ обещал, че ще направи така, че Ахил да се ожени за нея. Тя наистина станала негова предпочитана робиня и Ахил нежно я обичал. Когато Събранието на героите заставило Агамемнон да върне Хризеида на баща ѝ и той поискал като компенсация Бризеида, от гняв и болка Ахил отказал да се бие (виж легендата за него). По-късно Агамемнон обещал да му я върне, за да го умилостиви. По време на сдобряването си с атрида Ахил приел единствено нея. По-късните поеми представят Бризеида като висока, чернокоса жена с блестящ поглед, сключени вежди и светла кожа. Тя погребала Ахил.

БРИТА (лат.). Дъщерята на Марс (Арес), служителка на Артемида в Крит, е двойница на Бритомартида (виж по-долу). Преследвана от Минос, Брита се хвърлила в морето и рибари намерили тялото ѝ, оплетено в мрежите. Настанал мор и оракулът отговорил, че за да спре, трябва да отдадат божествени почести на Диана Диктина, т. е. Артемида с мрежата.

БРИТОМАРТИДА (гр.). Критска богиня на плодородието, чието име означава „сладката девойка". Дъщеря на Зевс и Карма. Нимфа-девица, приятелка на Артемида в Крит. Минос се влюбил в нея и в желанието си да я има я преследвал девет месеца през планините и долините на острова, докато един ден тя, като видяла, че щял да я настигне, скочила от една скала в морето. Рибарите я уловили в мрежите си и я спасили, откъдето произлязъл и прякорът ѝ Диктина (Девойката с мрежата).

Друга, не толкова романтична версия, обяснява името Диктина с това, че била измислила мрежите за лов. Веднъж, докато ловувала, се оплела в една мрежа. Спасила я Артемида и ѝ отдали божествени почести под името Диктина.

Също като Артемида я представят заобиколена от кучета, в ловджийски дрехи, отбягваща мъжете и обичаща самотата.

БУЗИГЕС (гр.). Името му означава „Онзи, който запряга волове". Митически образ на човека, сетил се да обуздае биковете и да ги впрегне, за да обработва земята с тях. Минава за един от първите законодатели. Приписва му се забраната да се убиват бикове и говеда заради работата, която вършат в земеделието. (Виж и статията Паладион.)

БУЗИРИС (гр.). В гръцката легенда е представен като цар на Египет. Всъщност името му не фигурира в нито една от фараонските династии, освен ако не е трансформация на името на бог Озирис. Бузирис бил много жесток цар и неговата тирания заставила Протей да избяга от Египет (виж Протей). Той решил да прати група от разбойници да отвлекат хесперидите, прочути с хубостта си. Херакъл ги срещнал по пътя си, докато търсел златните ябълки, и ги убил. След това убил и Бузирис. Това станало по следния начин. В страната имало поредица от лоши реколти и пророцателят Фразий, дошъл от Кипър, посъветвал царя всяка година да принася в жертва на Зевс по един чужденец, за да го умилостиви. Бузирис го послушал и първо принесъл в жертва самия него. Когато Херакъл минал през Египет, Бузирис го задържал, завързал го с вериги, поставил на главата му венец от цветя и го повел към жертвения олтар. Но Херакъл разкъсал веригите си и убил Бузирис и сина му Ифидамант (или Амфидамант), вестителя Халбес, както и всички присъстващи на жертвоприношението.

Бузирис бил син на Посейдон и Лизианаса (виж табл. 3). Бил поставен на трона от Озирис, когато той тръгнал да обикаля света.

БУКОЛ (гр.). Името му означава „пастир, воловар". Син на Колон от Танагра, Беотия, и брат на Охем, Леон и Охна. Сестра му Охна обичала Евност, но била отблъсната от него. Разгневена, тя се оплакала на братята си, че той искал да я изнасили, и те го убили. Обхваната от угризения, Охна скоро признала вината си. Братята избягали, заплашени от бащата на Евност, а тя се самоубила.

БУЛИС (гр.). Виж Египий.

БУНОС (гр.). Родом от Коринт, син на Хермес и Алкидамея. След заминаването на Еет за Колхос той получил трона на Коринт с нареждането да го запази, докато Еет или някой от наследниците му се завърне. След смъртта на Бунос го наследил Епопей от Сикион.

БУТЕС (гр.). 1. Син на Борей, полубрат на цар Ликург. Те били родени от различни жени, но нито едната, нито другата била Ортия, законната съпруга на бога (виж Борей). Бутес искал да убие Ликург, но след като замисълът му бил разкрит, трябвало да избяга и отишъл с привържениците си на остров Наксос, където живеел от грабежи и пиратство. По време на едно от нападенията му над Фтиотида в Тесалия срещнал поклонничките на Дионис, вакханките. Повечето от тях успели да избягат, но дойката на бога Коронида била отвлечена и дадена на Бутес. По молба на младата жена Дионис му изпратил безумие и той се хвърлил в кладенец и умрял.
2. Син на царя на Атина Пандион и Зевксипа (виж табл. 11). Сестри са му Филомена и Прокна. Негов брат е Ерехтей. След смъртта на Пандион Ерехтей получил царската власт, а Бутес станал жрец на Атина и Посейдон. Оженил се за дъщерята на Ерехтей Хтония (виж също и Ерехтей). Смята се за родоначалник на жреческия род на бутадите в Атина.
3. Герой от похода на аргонавтите, основал град Лилибея в Сицилия (виж Аргонавти и Ерикс).

БУФАГОС (гр.). Буквално „този, който яде говеда". Герой от Аркадия. Син на Япет и Торнакса. Заедно с жена си Промна приютил по време на войната срещу АвгейИфикъл, който бил ранен (виж Херакъл). Грижил се за него до смъртта му и го погребал. По-късно бил убит от Артемида, отегчена от любовта му, докато я преследвал в Аркадия.

В

ВАКУНА (лат.). Много древна сабинска богиня. Останките от нейния храм се намирали близо до вилата на Хораций на бреговете на р. Лиценза. Коментаторите на древните автори я отъждествяват с Диана, Минерва и дори с Нике. Няма легенда за нея.

ВАЛЕРИЯ (лат.). По време на епидемия, вилнееща във Фалерия, оракул предсказал, че за да се прекрати бедствието, всяка година жителите трябва да принасят в жертва на Юнона по една девица. Те изпълнили предсказанието. Една година жребият се паднал на девойка на име Валерия Луперка. В момента, когато тя щяла да се прободе с меч до олтара, се появил орел, който изтръгнал меча и оставил малка тояга близо до ритуалния чук, намиращ се на олтара. След това отлетял и пуснал меча върху юница, пасяща в съседната ливада. Валерия разбрала указанията на птицата. Тя принесла в жертва юницата и взела със себе си чука. Щом докоснела с него болните, те веднага оздравявали.

ВАСИЛЕЯ (гр). Името ѝ означава „царица". Голямата дъщеря на Уран и Тея, сестра на Рея и на титаните, които отгледала. Тя се отличавала с мъдростта и прозорливостта си. Омъжила се за брат си Хиперион. Майка на Селена (Луната) и Хелиос (Слънцето). Тъй като му завиждали, другите титани убили мъжа ѝ и хвърлили Хелиос в река Еридан. От мъка по брат си Селена се хвърлила от покрива на къщата им. Тогава и двамата били превърнати в звезди. Междувременно от един пророчески сън майка им разбрала какво се е случило и обезумяла. Тя взела тамбурина и чинелите на дъщеря си и като ги удряла, бродела по полето, докато някакъв човек се смилил над нея и я спрял. Тогава се извила силна буря и Василея изчезнала. В нейна чест бил издигнат култ под името Великата майка, който я идентифицирал с Кибела.

ВЕЙОВИС (лат.). Римски бог, отъждествяван в късната епоха с Аполон. Имал много древно светилище на Капитолия и на остров Тиберин. Силата му се проявява под земята и изглежда първоначално е бил покровител на блатата и вулканите. Вейовис, за когото няма легенда, бил родов бог на Юлиите.

ВЕНЕРА (лат.). Древна италийска богиня, имала храм близо до Ардея, още преди основаването на Рим. Дълго време приемана като богиня на растителността и градините, по-късно от някои автори е представяна като посредник при молитвата, но това не е много сигурно. През II в. пр. Хр. е отъждествена с гръцката богиня Афродита. Юлиите, които претендират, че са потомци на Еней, почитат Венера като своя прародителка (виж Еней).

ВЕРТУМН (лат.). По всяка вероятност етруски бог, чиято статуя се издигала в Рим, в етруския квартал, на входа на Форума. Вертумн олицетворявал представата за „промяната". Приписват му дарбата да приема всички образи, които пожелаел. Овидий разказва за неговата любов с нимфата Помона (виж това име), вероятно защото Вертумн бил покровител на растителността и в частност на плодните дръвчета.

ВЕСТА (лат.). Римска богиня с много стар произход, покровителка на огъня в домашното огнище. Както и гръцката Хестия (виж това име), тя принадлежи към групата на дванадесетте най-важни божества. Нейният култ бил обслужван от първожреца, подпомаган от весталките, които той покровителствал. Според повечето автори култът към Веста бил въведен от Ромул. Това повдига редица въпроси, защото нейният храм (с кръгла форма, както повечето от старите жилища в Лациум) се издигал не във вътрешността на селището, а отстрани – на римския Форум, т. е. извън града на Ромул. Архаичният характер на богинята се потвърждава и от факта, че нейно свещено животно било магарето – средиземноморско животно за разлика от коня, който е индоевропейско. На празника на весталиите (в средата на юни) малките магаренца били накичвани с венци от цветя и не работели. За да се обясни този факт, по-късно е измислена легенда, според която богинята, между другото девица, била спасена от магаре от опита на Приап (виж това име) да я прелъсти. Това е късна легенда, възникнала изкуствено под елинистично влияние.

ВИРБИЙ (лат.). Демон, чийто култ е свързан с този на Диана в свещената гора Неми (Ариция). Фактът, че в тази гора не бивало да влизат коне, родил поверието, че Вирбий не е друг, а синът на Тезей Хиполит, убит от конете си, възкресен от Асклепий и пренесен от Артемида в Италия (виж Хиполит). Това тълкуване е подкрепено от една игра на думи, според която името Вирбий се разделя на Вир (мъж) и Бис (два пъти) – този, който е бил мъж два пъти, и това е намек за възкръсването на героя.

ВОЛТУРН (лат.). Древно римско божество. Празникът му волтурналии се чествал на 27 август. Според една легенда Волтурн (или неговият съименник – речният бог от областта Кампания, с който той по всяка вероятност е идентичен) е бащата на нимфата Ютурна (виж това име).

ВУЛКАН (лат.). Римско божество със свой жрец и празник – Вулканалии, който се чествал на 23 август. Той бил въведен в Рим от Тит Таций, но според друго предание първото му светилище било построено от Ромул с плячката, взета по време на война. По време на празниците на Вулкан имало традиция да се хвърлят в огъня малки рибки, а понякога и други животни. Смятало се, че тези приношения представляват човешките животи, за чието спасение били принасяни в дар на бога. Вулкан няма собствена легенда и често е отъждествяван с Хефест (виж това име). Понякога представят Вулкан като баща на Каций (виж това име) или на Цекул (виж това име) или на митичния цар Сервий Тулий (обикновено представян като син на божеството на домашното огнище Лар) (виж Сервий).

Г

ГАВАН (гр.). Гаван, Аероп и Пердика били трима братя, наследници на царя на Аргос Темен. Те се преселили в Илирия и Македония, където станали овчари в служба на царя на Лебея. Всеки път, когато царицата месела хляб за Пердика, хлябът бухвал два пъти повече от този за другите. Обезпокоен от това чудо, царят изгонил тримата братя и вместо да им плати уговорената сума, им казал, че им дава „парчето слънце, минало през комина". Без да умува, Пердика извадил ножа си и отрязал слънчевия кръг, който се виждал на пода, и го сложил в торбата си. След това тримата братя заминали. Царят изпратил след тях конници, за да ги убият, но една река се надигнала като по чудо и закрила братята, а преследвачите им трябвало да се върнат. Гаван и братята му се установили в Македония, където Пердика станал родоначалник на царския род на страната.

ГАЛАНТИДА (гр.). Дъщеря на тиванеца Прет, приятелка на Алкмена, майката на Херакъл. Когато Алкмена всеки момент трябвало да роди Херакъл, мойрите и Илития, божества на раждането, отказали да я освободят по заповед на Хера. Те седели в продължение на девет дни и девет нощи със скръстени ръце и крака на прага на къщата, като пречели на раждането със заклинанията си. Галантида съжалила приятелката си и се уплашила, че може да полудее от болките си. Тя измислила следната хитрост: изтичала при богините и им съобщила, че по заповед на Зевс Алкмена е родила момче въпреки магиите им. Разгневени и изплашени, че техните права са нарушени, богините станали и така нарушили позицията, която „връзвала" Алкмена. Тя веднага родила сина си. Но богините си отмъстили, като превърнали Галантида в невестулка. И тъй като устата ѝ била изрекла лъжата, те я осъдили да ражда през нея. Но Хеката се съжалила над бедното животно и го направила свещено и своя прислужница. Когато пораснал, Херакъл си спомнил за тази, която помогнала да се роди, и ѝ издигнал светилище до дома си. По време на празниците на Херакъл тиванците носели дарове и на нейното светилище.

ГАЛАТ (гр.). След като откраднал стадата на Герион, Херакъл минал през Галия и основал град Алезия. Там в него се влюбила дъщерята на местен принц, която не можела да намери достоен за себе си мъж. Тя родила на Херакъл син, наречен Галат, който поради смелостта си заслужил трона на Галия. По-късно той дал името си на земята на галатите, Галатия (виж също Келт).

ГАЛАТЕЯ (гр.). В легендите се говори за две девойки с това име, а етимологията му означава „бяла като мляко".

1. Дъщеря на Нерей и морска богиня, известна от народните легенди в Сицилия. Девойката с бяла като мляко кожа, живееща в спокойното море, била обичана от Полифем, сицилианския циклоп с чудовищно тяло. Тя обаче се влюбила в красивия Акид, сина на бога Пан (или Фавн в римската традиция) и на нимфа. Един ден, когато Галатея си почивала на брега на морето в прегръдките на своя любим, Полифем ги забелязал и тъй като Акид се опитал да избяга, циклопът хвърлил по него огромна скала, която го смазала. Галатея превърнала любимия си в река с бистра вода.

Според някои автори от любовта на Полифем и Галатея се родили трима герои – Галат, Келт и Илирий, епоними на галатите, келтите и илирийците (виж Келт, Илирий и Галат). В такъв случай е възможно някоя от версиите на легендата за Галатея да е разказвала за споделената любов на Полифем с нереидата, но до нас не е достигнало никакво пряко свидетелство за това.

2. Другата Галатея е от остров Крит, дъщеря на някой си Евритий и омъжена за Лампрос, мъж от добро, но много бедно семейство от град Фестос. Когато забременяла, Лампрос ѝ заявил, че ще приеме само момче. Ако родяла момиче, трябвало да го изостави. Докато бил в планината, където пасял стадата си, Галатея родила момиче, но не се решила да го изхвърли. По съвет на гадателите тя го облякла като момче и го нарекла Левкип. Но когато пораснал, Левкип станал много красив и заблудата трудно можела да се поддържа. Обхваната от страх, Галатея отишла в светилището на Лето и помолила богинята да смени пола на детето. Така момичето се превърнало в момче (виж Ифис).

ГАЛЕЗИЙ (гр.). Поданик на крал Латин от времето, когато Еней и троянците дошли в Лациум. Тъй като синът на Еней, Юлий, убил опитомена сърна и това можело да предизвика война между латините и троянците, Галезий се опитал да преговаря с двете страни, за да запази мира. Но не успял и бил убит.

ГАЛЕОТ (гр.). Син на Аполон и Темисто, която била дъщеря на царя на хиперборейците Забий. Той е основател на сицилийски гадателски род. Заедно с още един хипербореец, Телмис, Галеот отишъл да се допита до оракула в Додона, който заповядал единият да върви на изток, а другият на запад, докато орел не отнесе месото от жертвата, принасяна по време на жертвоприношение. Там те трябвало да издигнат олтар. Галеот отишъл в Сицилия, а Телмис се установил в Кария.

ГАНГ (гр.). Бог на река Ганг в Индия. Син на Инд и на нимфата Калаврея. Пиян обладал майка си против волята ѝ. Когато изтрезнял и разбрал какво е направил, се хвърлил в реката, наричана дотогава Хлиарос. Оттогава тя приела името Ганг.

ГАНИМЕД (гр.). Млад герой, принадлежащ към троянския царски род, потомък на Дардан (виж табл. 7). Смятан за най-малкия син на Трой и Калироя и за брат на Клеопатра, Ил и Асарак. Според други автори е син на Лаомедонт (сина на Ил, който в традиционната генеалогия е негов племенник) и дори на Ил или Асарак. Според трета версия той е син на Ерихтоний, който в традиционната версия е негов дядо. Ганимед бил още юноша, когато бил откраднат от Зевс, докато пасял стадата на баща си в планините край Троя. Той го отвел на Олимп, защото красотата му (Ганимед минавал за най-красивия сред смъртните) била покорила боговете. Младежът станал виночерпец и наливал амброзия в чашата на Зевс, като заместил Хеба, богинята на младостта.

Разказите се различават относно подробностите по отвличането: или самият Зевс отвлякъл детето, или изпратил любимата си птица, орела, който го отнесъл на небето. Според други автори Зевс се превърнал в орел, както се бил превръщал в толкова жи-

вотни и хора, за да задоволи любовните си страсти. Като похитители се споменават и Минос, Тантал и дори Еос (Зората). Мястото на отвличането също е различно според различните автори. Обикновено се посочва Ида в Троада, но понякога се говори за Крит, Евбея и дори Мизия.
Като компенсация за детето Зевс подарил на бащата вълшебни коне и златна лоза, направена от Хефест. Орелът, който отнесъл Ганимед, бил превърнат в съзвездие.

ГАРАН (лат.). Овчар, който според една неясна версия на легендата за Какий го убил, макар че убийството му обикновено се приписва на Херакъл (виж Какий, Рекаран).
Гарматона (гр.). Жената на царя на Египет Нил. Тя загубила сина си Хризохой, но въпреки скръбта си оказала гостоприемство на богинята Изида, която я посетила. Богинята ѝ се отплатила, като върнала живота на сина ѝ.

ГЕЛАНОР (гр.). В родословното дърво на царете на Аргос, предадено от Павзаний (виж табл. 17), Геланор е син на Стенел и последният цар от рода на Фороней. Бил свален от трона от Данай (виж това име), дошъл в Египет с петдесетте си дъщери. Според някои автори му отстъпил доброволно властта.
За чудото с вълка, който сложил край на властта му и подтикнал народа да избере Данай, виж Данай.

ГЕЛО (гр.). „Страшилище" от остров Лесбос. Това била страдащата душа на девойка от Лесбос, умряла съвсем млада, която се връщала, за да краде деца.

ГЕНИИ (лат.). В римската митология иманентни същества, присъщи на всеки човек на всяко място, на всяко юридическо лице (колегия, град, т. н.), които символизират духовната същност. Те се раждат едновременно с човека или нещото, с които са свързани, и основната им функция е да го пазят и да определят съдбата му. Геният е божественото въплъщение на оплодителната и жизнената сила на мъжа и играе важна, макар и тайнствена роля за потомството на личността. Има „гений" на брачното легло, който се грижи за плодовитостта на двойката. Като персонификация на човешкото същество личният гений е вътрешната сила, пораждаща оптимизъм. На латински съществува поговорка Indulgere genio, която означава „да се оставиш на духа си". Тя се използва при всяка проява на чревоугодничество и особено като евфемизъм при препиване. По времето на империята „геният на императора" притежавал страшна мощ. Той упражнявал върху гениите на другите същата власт, каквато императорът имал над хората. Постепенно геният бил идентифициран с маните и смятан за безсмъртен елемент в човека.
Дори боговете имали гении. Правели се жертвоприношения на „гения" на Марс, на Юпитер и т. н. Женското съответствие на гения се наричало юно (виж Юнона).

ГЕРАНА (гр.). Жена от народа на пигмеите, които я почитали като богиня. Тя не зачитала истинските божества. За да я накаже, Хера я превърнала в жерав (на гръцки геранон). Преди трансформацията Герана имала син, наречен Морс. След като станала птица, тя се опитала да се върне при него в старата си къща, но тъй като по волята на Хера народът на жеравите бил във война с пигмеите, то те с оръжие в ръка ѝ забранили да се приближава до дома си, като на свой ред я измъчвали (виж Пигмеи).

ГЕРИОН (гр.). Великан, чието тяло до кръста било тройно, имал три глави и шест ръце. Баща му бил Хризаор, роденият от Горгона и Посейдон (виж Хризаор и табл. 32), а майка му Калироя, дъщерята на Океан. Живеел на остров Еритея, разположен сред мъглите на западния край на света, „отвъд огромния Океан". Притежавал многобройни стада от крави, пазени от Евритион и кучето Ортос (или Ортрос), недалеч от мястото, където Менет пасял стадата на Хадес. По заповед на Евристей Херакъл откраднал стадата на Герион. За тази цел убил кучето, а след това и воловаря. Тогава дошъл Герион, но на свой ред бил победен и убит – или пронизан от стрелите му, или пребит с дебелия му кривак. Херакъл отвел кравите в Гърция (виж Херакъл).
Още от античността градът на остров Еритея бил свързван с различни градове. Вероятно става въпрос за околностите на Гадес, в Испания. Епоним на Еритея била една от хесперидите, чиято градина била в съседство с острова. Самото название означава „червената страна" и по всяка вероятност описва област на запад, Страната на залязващото слънце.
Друго предание разполага Еритея в Епир, в областта Амбракия.

ГЕЯ (гр.). Това е Земята, смятана за първичния елемент, от който е произлязла божествената раса. Тя играе важна роля в поемата „Теогония" на Хезиод, но не и в Омировите поеми.
Според Хезиод Гея се появила втора, след Хаоса и точно преди Ерос (Любовта). Без помощта на мъжки елемент тя родила Небето (Уран), което я покрило, и Планините, също и Понт (Морето), мъжка персонификация на морския елемент. След раждането на Небето тя се съвкупила с него и децата, които родила от него, вече не били първични елементи, а познатите ни богове. Първо се родили шестте титани: Океан, Кеос, Криос, Хиперион, Япет и Кронос, и шестте титанки: Тея, Рея, Темида, Мнемосина, Феба и Тетия, които са женски божества. Кронос бил най-младият от това поколение (виж това име и табл. 38).
След това дошъл ред на циклопите (виж това име): Аргес, Стеропес и Бронтес. Те били божества, свързани с гръмотевиците и светкавиците. И най-накрая се появили хекатонхейрите, сторъките жестоки великани, наречени Котос, Бриарей и Гигес (виж тези имена).
Тези деца плашели Уран, който не им позволявал да видят светлината, а ги задължавал да останат в дълбините на майката Земя. Тя обаче решила да ги освободи и ги помолила да отмъстят заради нея на Уран. Но никой от тях не се съгласил освен най-младият, Кронос, който мразел баща си. Гея му дала остър стоманен сърп и когато през нощта Уран се спуснал към Гея и я обгърнал от всички страни, с един удар на сърпа Кронос отрязал тестисите на баща си и ги хвърлил зад него. Кръвта от раната паднала върху Земята и я оплодила отново. Така се родили ериниите, гигантите и нимфите, или най-общо божествата, съжителстващи с дърветата.
След раняването на Уран Гея се съвкупила с друго от децата си, Понт, и от него родила пет морски божества: Нерей, Тавмант, Форкис, Кето и Еврибия.
Кронос царувал над света и също като баща си би жесток тиран. Той отново затворил братята си, синовете на Гея, в Тартар, така че Гея подготвила нов бунт. Когато Рея, чиито деца последователно били погълнати от Кронос, забременяла със Зевс, отишла да се посъветва с Гея и Уран как да спаси детето, което носела. Тогава те ѝ разкрили тайната на Съдбите и я посъветвали как да измами Кронос. Така Зевс успял да се порасне и да се спаси от ужасния си баща. Когато го родила, тя го скрила в една дълбока пещера (виж Зевс), а на негово място дала на Кронос повит с пелени камък, който той погълнал. По-късно, когато Зевс се изправил в открита борба срещу баща си, Гея му разкрила, че ще успее да победи Кронос само ако се съюзи с титаните. Зевс ги освободил и те му дали своите оръжия: гръмотевиците и мълниите, с които той детронирал Кронос.
Но Гея не застанала напълно на страната на Зевс. Недоволна от поражението на своите деца хекатонхейрите, тя се отдала на Тартар – бога, персонифициращ дълбините на Ада, и родила от него чудовище с огромна сила, Тифон, който обявил война на боговете и дълго време бил победител (виж Тифон). От Тартар тя имала още едно дете, Ехидна, също огромно чудовище (виж това име).
В други теогонии ѝ се приписва и майчинството на Триптолем. Негов баща бил Океан, собственият ѝ син, един от титаните. Също и на гиганта Антей, противника на Херакъл, с баща Посейдон, бога на морето (виж Антей). По принцип няма чудовище, което да не е описано като дете на Земята в някоя от митологиите: Харибда, харпиите, Питон (виж тези имена), драконът, който пазел златното руно в страната на Ет, и дори Ренома, чудовището, описано от Вергилий под името Фама, Мълвата (виж Фама).
Постепенно Земята, притежаваща неизчерпаема плодовитост, била възприета като Универсалната майка и майката на Боговете. Когато елинистичната мисъл персонифицирала своите богове, Земята била въплътена в образа на божества като Кибела или Деметра, чиито митове били много почовешки и разкривали въображението на хората, докато представите за Земята като първичен елемент напуснали областта на митологията, за да влязат в тази на философията.
Гея била вдъхновителка на много оракули: тя знаела тайните на Съдбата и нейните оракули били по-древни и дори по-сигурни от тези на Аполон.

ГИАНТ (гр.). 1. Името Гиант се появява два пъти в „Енеида". Първия път това е другарят на Еней, който взел участие в игрите на погребението в памет на Анхиз.
2. Вторият е съперник на Еней, когото героят убил едновременно с брат му Кисей. Той бил римлянин, син на Мелампус, придружил Херакъл в похода му срещу Герион (виж Герион) и на връщане останал в Лациум.

ГИГАНТИ (гр.). Синове на Гея (Земята), родени от кръвта, изтекла от раната на баща им Уран по време на кастрирането му от Кронос (виж Гея и табл. 12). Макар и с божествен произход, те били смъртни или можели да бъдат убити, но само едновременно от смъртен и бог. Освен това съществувала вълшебна трева, дадена от Земята, която ги пазела от ударите на смъртните. Но Зевс обрал тревата, преди те да успеят да се докоснат до нея. За тази цел забранил на Слънцето, Луната и Зората да светят. Така никой не можел да я вижда, докато той берял. Според други традиции някои от гигантите (като Алкионей или Порфирион) били безсмъртни, докато се намирали на Земята, от която били родени. Легендата за гигантите е известна най-вече с историята за тяхната борба с боговете и с поражението им. Те били родени от Земята, която искала да отмъсти за титаните, които Зевс затворил в Тартар. Били огромни същества с неукротима сила и ужасен вид. Имали гъста коса, рошава брада, а краката им били тела на змии. Били родени на полуостров Палена, Тракия. Току-що родени, веднага заплашили небето, замервайки го с огромни горящи стволове и скали. Пред тази заплаха олимпийските богове се подготвили за битка. Основните противници на гигантите първоначално били Зевс и Атина, богинята на битките. Зевс бил въоръжен с егида и мълния, които носел орелът му. Атина също като баща си носела егида и хвърляла мълнии. Нейният основен помощ-

ник бил Херакъл – това било условието на Съдбата. Той бил онзи смъртен, без чиято помощ гигантите нямало да могат да умрат. Херакъл се возел на колесницата на Зевс и отдалеч мятал стрели.

Понякога Дионис също вземал активно участие в битката. Той бил въоръжен с тирса си и с факли и бил подпомаган от сатирите. След това легендата постепенно се обогатява, появяват се и други божества: Арес, Хефест, Афродита и Ерос, Посейдон. Митографите ни осведомяват за съдбата на някои гиганти, взели участие в битката: Алкионей бил убит от Херакъл с помощта на Атина, която посъветвала героя да го подмами далече от Палена, родното му място, защото всеки път, когато падал, той възвръщал силите си, като докоснел земята, от която се бил родил. Порфирион нападнал Херакъл и Хера, но Зевс му вдъхнал желание към Хера и докато той се опитвал да разкъса дрехите ѝ, го поразил с мълния, а Херакъл го довършил с една стрела. Ефиалт бил убит от стрела на Аполон в лявото око и друга на Херакъл в дясното. Еврит бил убит от Дионис с удар на тирса му, Клитий от Хеката с удари на факла, Мимант от Хефест с късове от нажежено желязо. Енкелад се опитал да избяга, но докато бягал, Атина хвърлила върху него остров Сицилия. Тя одрала кожата на Палант и си направила ризница от нея за края на битката. Полибот бил преследван сред вълните от Посейдон, докато достигнал остров Кос. Богът разрушил част от острова, наречена Низирон, и я хвърлил върху гиганта. Хермес, носещ шлема на Хадес, който го правел невидим, убил Иполит, докато Артемида убивала Гратион. Мойрите, въоръжени със своите бронзови боздугани, убили Агрий и Тоант. Останалите гиганти били поразени от мълниите на Зевс и довършени със стрели от Херакъл. Битката се водела главно на остров Палена, в Тракия, но местно предание я локализира и в Аркадия, на брега на р. Алфей.

В по-късните литературни произведения се споменават имената и на други гиганти, които неправилно са причислени към тази категория, и на чудовища като Тифон, Бриарей, алоадите (виж тези имена), които не принадлежат към семейството на гигантите, макар че с огромните си тела и чудовищна сила заслужават това име.

Гигантомахията, или борбата на гигантите с боговете, е любима тема на античната скулптура, особено при украсата на фронтони на храмовете: телата на чудовищата, завършващи със змии, били използвани, за да запълват ъглите и да завършват композициите.

ГИГЕС (ГИЕС) (гр.). Един от хекатонхейрите, великаните със сто ръце, деца на Земята и Небето (виж табл. 12). Брат на Бриарей (Егеон) и Котос. Той също участвал в битката срещу олимпийските богове и бил затворен от Зевс в Тартар, където бил пазен от собствения си брат Бриарей (виж Егеон). Царят на Лидия Гигес, в чиято легенда, достигнала до нас чрез Херодот, има много фолклорни елементи (пръстенът, който прави хората невидими, чудодейното забогатяване, щастливата съдба, откриването на „съкровище“, любовта на царица и т. н.) не принадлежи на митологията, а на историята.

ГИРТОН (гр.). Брат на Флегий и в някои легенди чичо на Иксион. Смята се, че е основал град Гиртона в Тесалия.

ГЛАВК (гр.). Това име носят няколко личности, също и едно морско божество.

1. Син на троянеца Антенор (виж това име) и на Теано, помогнал на Парис да отвлече Елена. Заради това бил изгонен от баща си. Биел се на страната на троянците срещу гърците и бил убит от Агамемнон. Но в поетичната традиция го спасяват Одисей и Менелай, тъй като е син на Антенор, с когото ги свързват връзките на гостоприемството.

2. На страната на троянците се биел още един Главк, син на Хиполох, който командвал с братовчед си Сарпедон ликийския отряд. Бил известен с изобретателността и смелостта си. По време на битките в околностите на града се изправил лице в лице с Диомед и двамата признали, че семействата им са свързани с връзките на гостоприемство. По баща Главк бил внук на Белерофонт (виж табл. 35). Някога Ойней, дядо на Диомед, го бил приел в двореца си и си разменили подаръци в знак на гостоприемство. Ойней му подарил пурпурен кожен калъф за меч, а Белерофонт – златна чаша. Пред Троя двамата наследници повторили обичая. Диомед дал на Главк въоръжението си, което било от бронз, а Главк – своето от злато. После всеки заел мястото си в строя. След това Главк извършил различни подвизи. Когато Сарпедон бил ранен, той му се притекъл на помощ, но бил възпрепятстван от Тевкер, след това бил ранен и трябвало да напусне боя. По негова молба Аполон го излекувал навреме, за да може да прибере тялото на Сарпедон, но не преди гърците да ограбят дрехите и оръжието му (виж Сарпедон). След това се присъединил към Хектор и се бил за трупа на Патрокъл. Бил убит от Аякс, сина на Теламон. Тялото му било пренесено от ветровете в Ликия по заповед на Аполон. Именно от Главк, внука на Белерофонт, произлиза царският род в Ликия.

3. Прадядо на предишния, баща на Белерофонт. Син на Сизиф, той наследил баща си на трона на град Ефира, основан от него – бъдещия Коринт. Той е известен най-вече със смъртта си. Взел участие в игрите на погребението в памет на Пелий, в надбягването с квадригите – колесници с четири коня. Бил победен от Иолай, сина на Ифи-

къл (виж Иолай). След това конете му го разкъсали. Те побеснели или от водата на вълшебен извор, с която по непредпазливост ги напоил господарят им, или заради гнева на Афродита, защото Главк, за да ги направи по-бързи, им забранявал да се плодят и така обидил богинята.

Друга легенда разказва, че Главк, син на Сизиф, един ден пил от извор, чиято вода дарявала безсмъртие. Но никой не искал да повярва в промяната му. За да убеди хората, той се хвърлил в морето и се превърнал в бог, бродещ сред вълните. Всеки моряк, който го видел, знаел, че скоро ще умре.

4. Морско божество, различно от предишния Главк, което помагало на рибарите и моряците. Според мита първоначално бил рибар от град Антедона, Беотия. Бил син на основателя на града Антедон и на Халкиона, или син на Посейдон и на една от наядите, но бил смъртен. Случайно опитал от вълшебна билка, която дарявала безсмъртие, и станал бог на морето. Морските богини го пречистили от всичко смъртно, което било останало в него. Тялото му приело нова форма: раменете му се разширили неимоверно, долната част на тялото му се превърнала в силна рибя опашка, бузите му се покрили с гъста брада със зелен оттенък на патиниран бронз. Освен това получил пророческа дарба. Използвал я доста капризно, за каквото му се прище. Според Вергилий бил баща на Сибила от Куме, която също била пророчица. Главк се появил на Менелай във водата край нос Малей, когато се връщал от Троя. Той съпровождал и кораба „Арго“ по време на похода на аргонавтите, а според някои от версиите на легендата дори бил строителят на кораба. Той се биел на страната на аргонавтите.

Главк се прочул с многобройните си любовни истории. Ухажвал безуспешно Скила (лат. Сцила) и бил причината за превръщането на девойката в чудовище с магиите на Кирка (лат. Цирцея) (виж Скила). Но той не успял да преодолее любовта си към нея и я направил богиня.

Главк се опитал да покори и Ариадна, която Тезей изоставил на брега на Наксос. Не успял, но се присъединил към свитата на Дионис, когато богът дошъл да вземе девойката, за да я направи своя жена.

5. Син на критския цар Минос и на Пасифая (виж табл. 28). Като дете преследвал една мишка, паднал в делва, пълна с мед, и се удавил. Минос го търсил дълго и намерил трупа благодарение на гадатели или на самия Аполон. Тогава куретите му казали, че има един мъж, който може да върне живота на момчето: онзи, който успее най-добре да опише цвета на една крава от стадата му, която меняла окраската си три пъти дневно: от бяла ставала червена, след това черна, и това се повтаряло на другия ден. Минос събрал всички умни мъже на Крит и ги помолил да опишат цвета на вълшебната крава. Само един, Полиид, син на Керан, успял. Той отговорил, че кравата има цвета на черница: този плод първо е бял, след това става червен, а когато узрее става черен. Минос отсъдил, че Полиид е решил загадката, и му заповядал да върне живота на Главк. Той го затворил с трупа в една зала. Полиид ужасно се изплашил, когато видял, че към трупа се приближава една змия. Страхувайки се да не го изяде или най-малкото да не го повреди, той я убил. Веднага влязла друга змия, която, като видяла първата мъртва, се върнала и след малко отново се появила, носейки в устата си билка, с която докоснала мъртвата змия и тя веднага се съживила. Полиид взел от билката и докоснал Главк, който също оживял.

Минос обаче не бил доволен напълно. Той поискал, преди да пусне Полиид да се върне в родния си Аргос (или Коринт), да предаде дарбата си на Главк. Полиид изпълнил това, което искали от него, но когато бил освободен и трябвало да замине, плюл в устата на момчето и то забравило всичко, което му бил предал.

В други предания Главк не бил съживен от Полиид, а от Асклепий.

ГЛАВКА (гр.). 1. „Зелената“, нереида; също и нимфа от Аркадия.

2. Същото име носи и дъщерята на тиванския цар Креон, наричана също и Креуза, съперницата на Медея за Язон (виж Креуза).

ГЛАВКИЯ (гр.). Дъщеря на фригийския речен бог Скамандър. Когато Херакъл се отправил срещу Троя, той бил придружен и от един беотиец, Деимах, син на Елеон. Главкия и Деимах се влюбили и тя забременяла, но преди да се роди синът им, Деимах бил убит. Когато детето се родило, майка му го нарекла Скамандър, в памет на дядо му. Херакъл завел Главкия и сина ѝ в Гърция, където ги поверил на Елеон. Скамандър дал името си на ручей недалеч от Танагра, името на Главкия на друг съседен извор, а името на жена си (Акидуза) на трети извор. От нея имал три дъщери, към които имало култ, наречен култ към Трите девици.

ГЛИФИЙ (гр.). Когато Тирезий бил още жена (виж това име) и живеел в Трезена, жител на града, наречен Грифий, поискал да го изнасили, докато се къпел. Но Тирезий бил по-силен от нападателя си, надвил го и го убил. Посейдон обаче обичал Глифий и за да отмъсти за смъртта му, поискал от мойрите да превърнат Тирезий в мъж и да отнемат пророческата му дарба. Богините изпълнили молбата му.

ГОРГА (гр.). 1. Дъщеря на Ойней, царя на Калидон, и сестра на Мелеагър. Тидей е неин син от собствения ѝ баща (виж Тидей).

От Андремон имала друг син, Тоант (виж това име, 4). Заедно със сестра си Деянира се спасила от магията, превърнала сестрите на Мелеагър в яребици (виж Мелеагриди).
2. Дъщеря на Мегарей, омъжена за Коринт, основателя на Коринт. Децата ѝ били убити и от мъка тя се хвърлила в едно езеро, което нарекли Горгопида.

ГОРГОНА (гр.). Трите горгони се наричали Стено, Евриала и Медуза. Те били дъщери на морските божества Форкис и Кето (виж табл. 32). От трите само Медуза била смъртна. Обикновено именно Медуза е наричана Горгона, защото тя олицетворявала напълно това страшно име. Трите чудовища живеели в далечния запад, недалеч от царството на мъртвите, от страната на хесперидите и на Герион. Главите им били обвити със змии, имали големи бивни, подобни на глиганските, бронзови ръце и златни крила, които им позволявали да летят. Очите им блестели, а погледът им бил толкова пронизващ, че когато някой ги погледнел, се вкаменявал. Изпълвали с ужас не само смъртните, но и безсмъртните. Само Посейдон не се побоял да обладае Медуза и тя забременяла от него.
Именно тогава Персей тръгнал на запад, за да убие Медуза. Той действал или по заповед на тирана на Серифос Полидект, или по съвет на Атина. След много приключения Персей открил убежището на чудовищата. Издигнал се във въздуха благодарение на летящите сандали на Хермес и успял да отреже главата на Медуза. За да не я гледа, си служел като с огледало с излъскания си щит, защото така нямало опасност да се вкамени. За по-сигурно убил Горгона, докато спяла. От разрязаното ѝ гърло изскочили децата на Посейдон – крилатият кон Пегас и великанът Хризаор.
Атина използвала главата на Горгона, като я слагала върху шлема си или в средата на егидата си. Само при вида ѝ противниците на богинята се вкаменявали. Персей събрал и кръвта, която изтекла от раната на Медуза. Тя била вълшебна: тази от лявата вена била смъртоносна отрова, докато тази от дясната – лек, съживяващ мъртвите (виж Асклепий). Освен това само кичур от косата ѝ, показана на цяла армия, била достатъчна за разгрома ѝ (виж Кефей и Херакъл).
Легендата за Медуза се развива от създаването си до елинистичната епоха. Първоначално Горгона е чудовище, едно от първичните божества, принадлежащо към предолимпийското поколение. След това я представяли като жертва на преобразяване. Тя била красива девойка, която се осмелила да съперничи на Атина. Гордеела се най-вече с прекрасната си коса. За да я накаже, Атина превърнала косата ѝ в змии. В други версии Атина се разгневила, защото Посейдон изнасилил девойката в неин храм. Медуза понесла последиците от това светотатство.
Диодор предава легендата по различен начин. Той разказва, че горгоните били войнствен народ, подобен на амазонките. Те живеели в страна в съседство с тази на атлантите. След като амазонките покорили атлантите, тяхната царица Мирина (виж това име) решила да обяви война на горгоните. Те били победени, но бързо се възстановили от поражението си. След това били нападнати от Персей и накрая напълно разбити от Херакъл.

ГОРГОПИДА (гр.). В доста старо предание жената на Атамант, мащехата на Фрикс, по-често наричана Ино (виж тези имена).

Горгофон (гр.). „Убиецът на Горгона". 1. Внук на Персей (виж табл. 31).
2. Това име носел и царят на Епидавър, изгонен от царството си, на когото оракулът бил предсказал да построи град на мястото, където намери ножница на меч. Горгофон я намерил в Пелопонес. Това била ножницата на Персей, която той изпуснал, докато летял на връщане от убийството на Медуза. Тук Горгофон основал град Микена.

ГОРГОФОНА (гр.). „Убийцата на Горгона" е дъщеря на Персей и Андромеда (виж табл. 31). Тя се омъжила за Периер, от когото имала двама синове, Афарей и Левкип. Двамата ѝ други синове – Икарий и Тиндарей (виж табл. 6 и 39) били смятани или за деца на Периер, или на Ойбал, за когото се омъжила повторно след смъртта на Периер. Горгофона била първата гръцка жена, омъжила се повторно, след като останала вдовица. Дотогава вдовиците не трябвало да влизат в повторен брачен съюз.

ГОРДИЙ (гр.). Митически цар на фригийския град Гордион. В крепостта стояла колесницата му, чиито оки били закрепени с толкова сложен възел, че никой не можел да го развърже. Цялата власт над Азия била обещана на онзи, който успеел да развърже този възел. Александър, който знаел за предсказанието, го разсякъл с един удар на меча си.
Гордий бил любим на Кибела и я дарил със син – Мидас.

ГРАЙИ (гр.). „Трите старици". Те никога не са били млади, а са родени стари. Родителите им са Форкис и Кето (затова понякога ги наричат Форкиди). Принадлежат към предолимпийското поколение божества, също като сестрите си горгони (виж това име). Имената им са Енио, Пефредо и Дейно. Трите имали само едно око и един зъб и ги редували. Живеели в далечния запад, в страната на нощта, където Слънцето никога не греело.
Единственият мит, в който се срещат грайите, е този за Персей. Когато Персей тръгнал да убива Медуза, първо срещнал старите. Те били пазачки на пътя и не пускали никого при горгоните. Тъй като имали само едно око, на пост стояла една от тях, а другите спели, очаквайки да дойде редът им. Персей откраднал единственото им око и така и трите заспали едновременно. По този начин той успял да мине и да изпълни задачата си. Хвърлил окото в езерото Тритонис.
В друга версия на легендата грайите били пазителки на едно предсказание. Те знаели какво трябва да притежава онзи, който иска да убие Горгона – той трябвало да се сдобие от нимфите с летящи сандали, с особени дисаги, наречени „кикибис", и с шлема на Хадес, който правел човека невидим. Персей, подучен от Хермес и Атина, откраднал окото на старичите и зъба им (заплашил ги с меча си според някои версии) и ги заставил да разкрият тайната. Те му показали къде може да намери нимфите и те веднага му дали нужните предмети (виж Персей).

ГРАНИК (гр.). Основател на фригийския град Адрамита, разположен недалеч от Троя. Когато Херакъл пристигнал във Фригия, Граник му дал дъщеря си Тива за жена и героят основал в чест на младата си съпруга град Тива (в Мизия).

ГРАЦИИ (лат.). Трите римски богини на пролетта и прелестта, съответстващи на гръцките харити (виж това име).

ГРИН (гр.). Син на Еврипил и внук на Телеф. След смъртта на баща си, убит край Троя от Неоптолем, бил нападнат от съседните народи, които искали да го свалят от трона му в Мизия. Той повикал на помощ сина на Неоптолем и Андромаха – Пергам. Благодарение на помощта му той победил противниците си и в памет на победата основал два града: Пергам и Гринион.

ГРИФОНИ (гр.). Митически птици с глава на орел, мощни криле и тяло на лъв. Посветени на Аполон, те пазели съкровищата му от набезите на аримаспите в скитската пустиня, в страната на хиперборейците. Според други автори живеели в Етиопия или в Индия.
Грифоните се свързват и с Дионис. Те пазели кратера му, пълен с вино.
По-новите литературни творби разказват, че грифоните се изправяли срещу златотърсачите в пустините на Северна Индия, или защото били натоварени да пазят метала, или защото гнездели в планините, откъдето се извличало златото, и защитавали малките си от всякаква опасност.

ГУНЕЙ (гр.). Син на Окит. Той е сред претендентите за ръката на Елена и се сражава пред стените на Троя начело на отряда на енианите и перебите от Тесалия. При завръщането си претърпял корабокрушение край Либия и останал да живее на брега на река Кинипс.

Д

ДАДА (гр.). Съпруга на критския герой Самон, който помогнал на Скамандър да завоюва Троада (виж Скамандър). След като Самон бил убит, жена му се доверила на един вестител, който трябвало да я придружи до съседен град, където смятала да се омъжи повторно. Но по пътя вестителят я изнасилил. От срам Дада се убила с меча на мъжа си, който носела със себе си. Когато критяните научили за случилото се, те убили вестителя с камъни на местопрестъплението. Мястото било кръстено „Полето на безсрамието".

ДАИТАС (гр.). На остров Лесбос живели двама братя – Даитас и Тиест, които излюпили от яйце дете. Нарекли го Енорх. Когато той пораснал, издигнал храм на Дионис, където богът бил почитан под името Енорх.

ДАКТИЛИ (гр.). Дактилите от Ида са критски или фригийски демони, жреци на Рея или на Кибела. Името им означава „пръсти". Обяснява се или с тяхната сръчност, особено при обработването на металите, или с етимологически легенди. Една от тях разказва, че в момента, когато майка им (Рея или някоя нимфа от Ида) ги раждала, тя забила в земята сгърчените си от болка ръце и направените белези довели до назването на децата. Според друга версия те са родени от прахта, която дойките на Зевс хвърлили зад себе си между пръстите си. Дактилите са магьосници и на тях се приписват разпространението и дори изобретяването на Мистериите.
Често били сродявани с куретите, за тях също се смятало, че са се грижели за Зевс, докато бил дете. Те са пет или десет на брой, а понякога и сто. Имало е пет мъжки и пет женски дактили. Според традицията от Елида те са наречени Херакъл (най-големият, различен от сина на Алкмена), Епимед, Идас (или Акезид), Пеоней и Яз. Организирали първите олимпийски игри, за да забавляват детето Зевс. Разказва се, че те са обучавали по музика Парис в планината Ида в Троада.

ДАМАЗЕН (гр.). Великан, роден от Земята (Гея) и отгледан от Ерида (Раздора). Той се родил брадат и веднага след раждането му богинята Илития му дала оръжие. Порастнал изключително голям и силен. По молба на нимфата Мория убил дракона, погубил брат ѝ Тил (виж Мория).

ДАМАСК (гр.). Дамаск е героят, дал името си на град Дамаск в Сирия. Той е представян ту като син на Хермес и нимфата Халимеда, преселил се от Аркадия в Сирия, където основал града, ту като спътник на Дионис в завладяването на Индия. Той отсякъл с брадва лоза, посадена от бога, и заради това бил одран жив от него на мястото, където се издига Дамаск. Разказва се също, че името на града Дамаск идва от един спътник на Дионис, наречен Дамас, който изградил шатра на мястото на бъдещия град и поставил статуя на бога.

ДАМАСТ (гр.). Великан, обикновено наричан с името Прокруст (виж това име). Известен е и като Полипемон.

ДАМЕТ (гр.). Цар на Кария, на чийто бряг слязъл лекарят Подалирий след корабокрушение по време на завръщането си от Троя. Приютен от козар, Подалирий бил заведен при царя. Дъщеря му била тежко болна и той я излекувал. В знак на благодарност царят му дал ръката на дъщеря си, която се казвала Сирна, и един полуостров, където Подалирий основал два града (виж Подалирий).

ДАМИС (гр.). Великан, който бил най-бързият в състезанията по бягане. Погребан в Палена. Когато му поверили отглеждането на Ахил, Хирон разкопал гроба на Дамис и взел кост от неговия глезен, за да замени изгорялата от огъня кост (виж Ахил). Ето защо Ахил бил толкова бърз в бягането. Една от по-късните легенди, свързани със смъртта на героя, разказва, че когато бил преследван от Аполон, костта на глезена му се откъснала и Ахил паднал, като по този начин дал възможност на бога да го убие.

ДАНАИДИ (гр.). Петдесетте дъщери на цар Данай (виж това име), които го придружили, когато той избягал от Египет, страхувайки се от петдесетте синове на брат си Египт. След като се установил в Аргос, той повикал при себе си петдесетте си племенници, които го помолили да забрави караниците им и изразили желанието си да се оженят за петдесетте му дъщери. Данай се съгласил, въпреки че не повярвал в помирението. Сватбите станали по следния начин: Хипермнестра (или Хиперместра), най-голямата, се омъжила за Линкей, а Горгофона – за Протей, защото Линкей и Протей имали царска кръв по майчина линия. Бузирий, Енкелад, Лик и Дайфрон теглили жребий за четирите дъщери, които Данай имал от Европа – Автомата, Амимона, Агава и Скея. Истър се оженил за Хиподамея, Халкодон за Родия, Агенор за Клеопатра, Хаетий за Астерия, Диокорист за Филодамея, Алкей за Главка, Алкменор за Хипомедуза, Хипотой за Горга, Евхенор за Ифимедуза, Хиполит за Рода, Агаптолем за Пирена, Керкет за Дориона, Евридамант за Фартида, Егий за Мнестра, Аргий за Евипа, Архелай за Анаксибея, Менемах за Нело, Клитий за Клита; Стенел за Стенела, Хризип за Кризипа; Еврилох, Фантий, Перистеней, Хермос, Дриант, Потамон, Кисей, Ликс, Имбър, Бромий, Поликтор, Хтоний се оженили съответно за Автоноя, Теано, Електра, Клеопатра, Евридика, Главкипа, Антелия, Клеодора, Евипа, Ерато, Стигна, Брика. Перифант взел за жена Актея, Ойней – Подарка, Египий – Диоксипа, Меналкей – Адита, Ламп – Окипета, Идмон – Пиларга, Идас – Хиподика, Дайфрон – Адианта, Пандион – Калидика, Арбел – Емея, Хипербий – Келено, Хипокористей – Хиперипа. Двойките били определени или чрез теглене на жребий, или по близко звучене на имената.

За сватбеното тържество Данай организирал голямо празненство и дал като подарък на всяка от своите дъщери по един кинжал. След това ги накарал да обещаят, че всяка ще убие съпруга си по време на сватбената нощ. Така и направили всички с изключение на Хипермнестра, която пожалила Линкей, защото той се отнесъл с уважение към нея. Данай я затворил и поставил под стража. Убийците отсекли главите на съпрузите си и погребали телата им с почести пред Аргос, докато главите били погребани в Лерна. По заповед на Зевс те били пречистени от убийствата от Хермес и Атина. По-късно Данай се съгласил с брака между Хипермнестра и Линкей и потърсил съпрузи за другите си дъщери. Но се явили малко кандидати. Тогава той решил да организира състезания, а дъщерите му да бъдат дадени като награда на победителите. Кандидатите били освободени от задължението да носят обичайните подаръци. Така данаидите се омъжили за местни младежи и поставили началото на народа на данайците, който заместил пеласгите. По-късно те били убити заедно с баща им от Линкей, който отмъстил за братята си. Много вероятно е сватбата на данаидите и убийството им от Линкей да са две различни версии на легендата, като втората е по-старата. В подземния свят те били наказани за злодеянието си, като трябвало да пълнят с вода грамаден съд без дъно (виж Амимона).

ДАНАЙ (гр.). Един от двамата синове на Бел и Анхиноя (виж Бел и Египт и табл. 3). По бащина линия произлиза от Посейдон и нимфата Либия. От различни жени той имал петдесет дъщери (виж Данаиди). Баща му го поставил на трона на царство Либия. Предупреден от оракул или просто от страх от петдесетте синове на брат си Египт, той построил по съвет на Атина кораб с петдесет реда гребла и избягал с него от Либия. Слязъл в Аргос заедно с дъщерите си, след като за кратко спрял в Родос, където се смята, че дъщерите му построили храм на Атина Линдийска. В Аргос царувал цар Геланор. Според някои автори Геланор доброволно отстъпил трона си на Данай, според други Данай се сдобил с властта след дълъг ораторски двубой пред народа на Аргос, който завършил с чудо. Когато Данай и Геланор били изправени един срещу друг за последния дебат, на разсъмване един вълк излязъл от гората и се нахвърлил върху стадо говеда, което преминавало пред града. Вълкът скочил върху един бик и го убил. Аргосци били потресени от приликата между този вълк единак, дошъл отдалеч, и Данай. В това чудо те видели божията воля и избрали Данай за цар. Той издигнал храм на Аполон Ликийски (Аполон Вълка)

За начина, по който Данай осигурил вода за Аргос, който бил лишен от нея поради гнева на Посейдон срещу бог Инах, виж Амимона и Инах.

За убийството на петдесетте синове на Египт виж Данаиди. Данай се смята за строител на крепостта на Аргос. Там се намирал и гробът му, който бил показван по време на класическата епоха.

ДАНАЯ (гр.). Дъщеря на царя на Аргос Акризий и на Евридика, една от дъщерите на Лакедемон и Спарто (виж табл. 31). Оракул предрекъл на Акризий, че синът на дъщеря му Даная ще го убие, както и условията, при които този син (Персей) ще бъде заченат и роден (виж Акризий). След раждането на детето двамата с майка му били затворени в сандък и хвърлени в морето. Зевс, който ги закрилял, направил така, че те били изхвърлени на остров Серифос. Там ги приютил Диктис, брат на тирана Полидект. Според някои предания Полидект се влюбил в Даная и за да отдалечи Персей, чието присъствие пречело на плановете му, го изпратил да донесе главата на Медуза. Според други Диктис сам завел Даная при Полидект, който се оженил за нея и отгледал сина ѝ. По време на отсъствието на Персей (според първата версия) Полидект се опитал да насили Даная. При завръщането си героят я заварил да се моли заедно с Диктис пред жертвеника за спасението им от заплахите на тиранина. С главата на Медуза Персей го вкаменил заедно с другарите му. След това дал кралска власт на Диктис. После напуснал Серифос заедно с Даная, която се върнала при майка си Евридика в Аргос, а Персей заминал да търси Акризий. Според една италианска версия на легендата, след като били хвърлени в морето в сандък, Даная и Персей достигнали до бреговете на Лациум. Там Даная се омъжила за Пилумний и заедно основавали град Ардея.

ДАРДАН (гр.). Син на Зевс и на Електра – дъщерята на Атлант. Родом от Самотраки, където живеел с брат си Ясион. След едно наводнение, в което брат му намерил смъртта си, Дардан преминал на сал на азиатския бряг срещу Самотраки. Там управлявал цар Тевкер – син на речния бог Скамандър и нимфата Идеа. Тевкер го посрещнал доброжелателно и му дал част от царството си и дъщеря си Батиея. Дардан изградил град, който приел неговото име, а след смъртта на Тевкер цялата страна била наречена Дардания. От Батиея имал двама синове – Ил и Ерихтоний, към които авторите прибавят Закинт, както и една дъщеря, носеща името на баба си по майчина линия – Идеа (виж табл. 7). Дардан изградил крепостта Троя и управлявал цяла Троада. Според легендите той посветил троянците в мистериите на боговете от Самотраки (кабири), а понякога дори бил смятан за един от тях, и въвел във Фригия култа на Кибела. В една от легендите се говори, че откраднал статуята Паладион от Аркадия и я донесъл в Троя (виж Паладион).

Според италийско предание Дардан произхождал от етруския град Кортона в Централна Италия. Той победил местното население на Италия, наречено аборигени, и след това основал града. По-късно се преселил във Фригия, създавайки по този начин връзките между Троя и Италия. Спомняйки си за своя произход, троянците начело с Еней се завърнали на италианския полуостров след падането на Троя.

Съществува и предание, което сродява Дардан с Евандър и Палант, сина на Ликаон (виж Палант, II, 2).

ДАРЕС (гр.). Фригиец, който по съвет на Аполон Тимбрийски, закрилник на Троя, бил посочен за съветник на Хектор, за да му попречи да воюва срещу Патрокъл (защото Съдбата била отредила, ако Хектор убие Патрокъл, той да бъде убит от Ахил). Дарес обаче скоро преминал като изменник в лагера на гърците. Бил убит от Одисей.

ДАУН (ДАУНИЙ, гр.). Един от тримата синове на илириеца Ликаон. Негови братя са Япикс и Певкетий. Заедно с братята си начело на армия от илирийци той отишъл в Южна Италия, прогонил авзоните, които живеели в страната, и създал три царства, които се наричали царство на даунците, на месапите и на певкетите, а като цяло приели името Страната на япигите. Когато Диомед, прогонен от родината си, пристигнал в Италия, той бил радушно посрещнат от Даун, който му дал земи и ръката на дъщеря си. Едно по-късно предание разказва за раздор между Даун и Диомед, който бил убит от тъста си (виж Диомед, 2).

Този Даун (или негов съименник) е баща на Турн (виж това име).

ДАФНА (гр.). Дафна, чието име на гръцки означава „лавър“, е нимфа, в която се влюбил Аполон. Според различните версии тя била или дъщеря на речния бог Ладон и на Земята, или дъщеря на тесалийския речен бог Пеней. Преследвана от Аполон, тя побягнала и когато той щял да я настигне, помолила баща си да я преобрази. Превърнала се в лавър – любимото растение на бога

(виж също Аполон).
Съществува и лаконийски вариант на легендата, според който Дафна била дъщеря на Амикъл. Дива по природа, тя обожавала лова и прекарвала времето си, бродейки из планините. Била любимка на Артемида. Левкип, синът на царят на Елида Ойномай, я обикнал и за да се приближи до нея, се облякъл в женски дрехи и се присъединил към приятелките ѝ. И ето че Дафна се привързала към него, мислейки го за момиче, и не се отделяла от „приятелката" си. Тогава ревнуващият Аполон, като видял, че Левкип ще я спечели, подтикнал Дафна и приятелките ѝ да се изкъпят в един извор. Но Левкип не искал да се съблече. Другарките му го съблекли насила и видели измамата. Те се нахвърлили срещу него с копията си, но боговете го направили невидим. Аполон се опитал да хване Дафна, но тя се изплъзнала и Зевс изпълнил молбата ѝ, като я превърнал в лавър.

ДАФНИС (гр.). Сицилиански полубог, принадлежащ към пастирския (буколическия) цикъл. Син на бога на стадата Хермес и на нимфа. Бил роден във високите сицилиански долини, в една лаврова горичка, посветена на нимфите, и затова го кръстили така. Отгледали го нимфите, като го научили на пастирския занаят. Изключително красив, той бил любим на много нимфи и смъртни, а също и на богове. Бил обичан от Пан, който го научил да свири на флейта. Докато воловете му пасели, Дафнис свирел. Той пеел също и пастирски песни, които измислял сам. Умрял много млад. Причина за смъртта му била любовта му с нимфата Номия (Пастирка). След като я прелъстил, той обещал да ѝ бъде вечно верен. Устоял на думата си до момента, когато дъщерята на един сицилиански цар го напила и прелъстила. От ярост Номия го ослепила. Някои автори смятат, че дори го убила. Според най-често срещаната версия слепият Дафнис пеел скръбни песни и от мъка се хвърлил от висока скала, вкаменил се или бил отнесен на небето от баща си Хермес. Един извор пазел спомена за него и всяка година там се поднасяли дарове в негова чест.
Според друга легенда Дафнис обичал нимфа, наречена Пимплея или Талия, която била отвлечена от разбойници. Той тръгнал да я търси и я намерил във Фригия, където била робиня на цар Литиерс. Опитвайки се да я освободи, той за малко да сподели участта, на която Литиерс подлагал гостите си (виж легендата за него, както и за Херакъл), но Херакъл дошъл навреме и го спасил. Той убил царя и дал царството му на Дафнис и Пимплея.
Александрийският поет Созитей написва сатирна драма на тази тема.

ДЕВКАЛИОН (гр.). Това име носят двама герои.
1. Най-известен е синът на Прометей и на Климена или Келено (виж табл. 38). Съпруг е на Пира, дъщеря на Епиметей и на Пандора, която е първата от всички жени в света (виж Пандора). Когато Зевс решил, че хората от бронзовата епоха са покварена раса, той поискал да ги унищожи чрез потоп, който да издави всички човеци. Решил да спаси само двама праведници – Девкалион и жена му. По съвет на Прометей Девкалион и Пира построили голям „ковчег", огромен сандък, в който се скрили. В продължение на девет дни и нощи те се носели по вълните на потопа и накрая достигнали до планините на Тесалия. Там дочакали края на потопа и когато водата се оттеглила, Зевс изпратил Хермес, който предложил да им изпълни по едно желание. Девкалион поискал да има другари. Тогава Зевс му заповядал заедно с Пира да хвърлят назад през раменете си костите на своите майки. Пира се уплашила от това светотатство, но Девкалион разбрал, че това са камъните – костите на Земята, която е Всеобщата майка. Той започнал да хвърля през рамото си камъни и от тях се родили мъжете. От камъните, хвърлени от Пира, се родили жените.
Девкалион и Пира имали голямо потомство (виж табл. 8).
2. Преданията разказват и за още един Девкалион, син на Минос и Пасифая, брат на Катрей, Главк и Андрогей (виж табл. 28). Този Девкалион бил приятел на Тезей и участвал в лова на Калидонския глиган. Той е дядо на Мерион (виж това име).

ДЕДАЛ (гр.). Той е атинянин и принадлежи към царския род на Кекропс (виж табл. 4). Дедал е типичният универсален творец – архитект, скулптор, изобретател в областта на механиката. През Античността му приписват дори онези произведения на архаичното изкуство, които имат по-скоро митичен, отколкото реален характер, като например говорещите статуи, за които пише Платон в „Менон". Според някои предания баща му се казвал Евпалам, а майка му Алкипа. Според други баща му е Палемон или Метион, внукът на Ерехтей (виж Метион). Дедал работел в Атина, където негов ученик бил племенникът му Тал, син на сестра му Пердика. Тал бил толкова сръчен, че Дедал започнал да му завижда. А в деня, когато вдъхновен от формата на змийската челюст Тал изобретил триона, Дедал го хвърлил от височините на Акропола. Убийството обаче било разкрито и Дедал бил отведен пред Ареопага, който го осъдил на изгнание. Изобретателят избягал в Крит, при цар Минос, на който станал главен архитект и скулптор. След като Пасифая, жената на цар Минос, се влюбила в бик, той ѝ направил дървена крава (виж Пасифая). За Минос построил Лабиринта, дворец с множество сложно преплетени коридори, в който царят затворил Минотавъра. По-късно, когато Ариадна поискала да спаси Тезей, героят, който трябвало да убие чудовището, тя потърсила помощ от Дедал. Той ѝ подсказал хитростта, която спасила Тезей. Дедал посъветвал Ариадна да даде на героя кълбо от конци, което той да развива, докато върви напред, и така след това успял да се върне обратно. След като разбрал за успеха на Тезей и за хитростта, с която си бил послужил, Минос затворил неговия съучастник Дедал заедно със сина му Икар (който му родила една робиня от двореца, наречена Навкрата). Но Дедал изработил за себе си и за сина си крила, които скрепил с восък, и двамата отлетели (виж Икар). Дедал стигнал жив и здрав до Куме. Минос го преследвал навсякъде, но Дедал се скрил в Камикос, Сицилия, при цар Кокал (виж това име и начина, по който Минос открил Дедал). След като Минос бил убит в Сицилия от дъщерите на цар Кокал, Дедал в знак на благодарност към домакина си построил многобройни здания.

ДЕДАЛИОН (гр.). Брат на Кеикс и син на Утринната звезда, Еосфорос. Буен, любител на битките и лова, той имал множество любовни завоевания. Родила му се дъщеря на име Хиона. Тъй като била много красива, в нея били влюбени много младежи. Един ден Хермес и Аполон минавали през областта, където живеела Хиона, видели я и двамата я обикнали. Тя им родила две деца – детето на Хермес било наречено Автолик (виж легендата за него), а на Аполон – бъдещия музикант Филамон. Но Хиона нямала мярка. Тя се хвалела, че е по-красива от Артемида, и богинята я убила със стрела. Тогава Аполон превърнал страдащия Дедалион в ястреб, който запазил буйния си нрав от времето, когато бил човек.

ДЕИОНЕЙ (гр.). Баща на Дия и тъст на Иксион. Тъй като Деионей поискал обичайните подаръци в момента на годежа, Иксион подло го блъснал в яма с горящи въглени и го убил.

ДЕИПИЛ (гр.). Син на тракийския цар Полиместор, чиято жена била Илиона, най-голямата дъщеря на Приам. Баща ѝ поверил веднага след раждането му сина си Полидор и ѝ заръчал да го отгледа. Когато Илиона родила Деипил, тя тайно разменила двете деца и представила сина си за свой брат. Освен това се погрижила да осигури, в случай че някой от двамата умре, правото на другия да наследи трона. След превземането на Троя Агамемнон, който искал да унищожи рода на Приам, обещал на Полиместор ръката на дъщеря си Електра, ако му предаде Полидор. Полиместор се съгласил и така убил собствения си син Деипил, смятайки, че убива Полидор. Един ден, когато Полидор отишъл да се допита до Делфийския оракул, тъй като не знаел нищо за раждането си, оракулът му отговорил, че баща му и майка му са убити, а родината му е в развалини. Полидор много се учудил на този отговор, тъй като в семейството, което смятал за свое, нямало нищо такова. Тогава разпитал Илиона, която му разкрила истината. По съвет на Полидор Илиона ослепила и убила Полиместор (виж също Полиместор и Хекуба).

ДЕИФОБ (гр.). Син на Приам и Хекуба, любимият брат на Хектор. Преобразена като него, Атина се явила и излъгала Хектор по време на битката му с Ахил, подтиквайки го към двубой, което довело до смъртта му (виж Ахил и Хектор). Деифоб разпознал Парис-Александър по време на погребалните игри, когато той победил всичките си братя (виж Парис). След смъртта на Парис, който бил убит от Филоктет, Деифоб спечелил ръката на Елена в състезание с брат си Хелен, въпреки че той бил по-възрастен (виж Хелен). След превземането на Троя Одисей и Менелай нападнали и ограбили дома му. Менелай го съсякъл. Сянката на Деифоб се явява на Еней в Ада.

ДЕИФОНТ (гр.). По линия на баща си Антимах Деифонт е потомък на Херакъл. Той се оженил за Хирнето, дъщеря на друг хераклид – Темен (виж табл. 16). Когато хераклидите завладели Пелопонес (виж Хераклиди), Темен получил като своя част от завоеванието град Аргос. Той извикал Деифонт, за да управляват съвместно. Привързал се толкова към него, че собствените му синове се притеснили да не бъдат обезнаследени за негова сметка. За да не допуснат това, по-големите братя, с изключение на най-малкия, решили да убият баща си. Те го нападнали, докато се къпел в реката, и го ранили смъртоносно. Но тъй като се вдигнала тревога, те избягали. Темен умрял от раните си, но успял да завещае царството на Деифонт и да разкаже за престъпленията на синовете си. Те били изгонени завинаги, но въпреки това не загубили надежда един ден да си възвърнат властта над Аргос. Наистина с помощта на външни съюзници успели да го завладеят. Но Деифонт с жена си и по-малкия ѝ брат Агрей, който не бил враждебно настроен към него, се заселили в Епидавър, чийто цар Питирей, потомък на Йон, му отстъпил доброволно трона. Докато Деифонт живеел в Епидавър, двамата по-големи братя на жена му – Керин и Фалк, я отвлекли с колесницата си, след като я примамили извън укрепените стени на града. Деифонт започнал да ги преследва и убил Керин с копието си. Но Фалк убил Хирнето и избягал. Тялото на младата жена било погребано на същото място, сред горичка от маслинени дървета, където ѝ отдавали божествени почести.

ДЕКЕЛ (гр.). Герой, дал името си на атическия град Декелия. Когато диоскурите

тръгнали да търсят сестра си Елена, отвлечена от Тезей, Декел им показал мястото, където била затворена. Понякога тази роля се приписва на Академ (виж легендата за него).

ДЕКСАМЕН (гр.). Името му означава „гостоприемен". Цар на град Оленос, при който потърсил убежище Херакъл, когато Авгей го изгонил (виж Авгей и Херакъл). Той му обещал ръката на дъщеря си Мнезимаха, а сетне Херакъл тръгнал да извърши поредния си подвиг. Когато се завърнал, девойката била сгодена насила за кентавъра Евритион, който принудил Дексамен да му я даде за жена. Херакъл убил кентавъра и се оженил за Мнезимаха.

Според друг вариант на легендата Мнезимаха и Деянира били едно и също лице, а действието се развива в Калидон, в двора на Ойней (виж Деянира), където спорът за девойката бил между Херакъл и Ахелой.

Дексамен дал две от дъщерите си – Тероника и Терефона, за съпруги на молионидите (виж това име).

ДЕКСИКРЕОН (гр.). Търговец от остров Самос. По време на престоя му на остров Кипър Афродита го посъветвала да натовари кораба си само с вода и да излезе веднага в открито море. Така и направил. Когато излязъл в открито море, настъпило пълно безветрие. Дексикреон продал водата на екипажите на обездвижените кораби с голяма печалба. В знак на благодарност издигнал статуя на богинята.

ДЕЛФ (гр.). Герой, на който е кръстен град Делфи, известен със светилището и оракула на Аполон. Царувал по времето, когато Аполон станал негов покровител. Понякога е смятан за син на Посейдон и на дъщерята на Девкалион – Меланто, която богът обладал, преобразен като делфин (оттук идва името на детето). Други автори го приемат за син на самия Аполон и на Келено (наричана още Меленида), на Тия или пък на Мелена, съответно дъщери на Хиам, на Касталий и на Кефис (виж табл. 8). Делфи дължи първоначалното си име Пито или на сина на цар Делф – Пит, или на една от неговите дъщери – Пития (виж също Питон).

ДЕЛФИНА (гр.). С това име били наречени два дракона.

1. Единият от тях имал задача от Тифон да пази нервите и мускулите на Зевс, които били затворени в пещера в Силиция (виж Тифон). Но Хермес и Пан успели да приспят вниманието му и да възвърнат на Зевс първичните му сила и форма. Делфина била полужена, полузмия.

2. Другият дракон с това име бдял в Делфи над фонтана, близо до който се намирал старият оракул, който Аполон си присвоил. Той е различен от дракона Питон, когото Аполон победил (виж Аполон). Вероятно това са два последователни етапа на една и съща легенда, като тази за Питон е по-късна.

ДЕМЕТРА (гр.). Майката Земя, принадлежаща към второто поколение богове – олимпийските. Тя е дъщеря на Кронос и на Рея и е тяхно второ дете. По-млада е от Хестия и е връстница на Хера (виж табл. 38). Нейният образ, едновременно религиозен и митологичен, се различава от този на Гея, която представлява Земята като космогоничен елемент (виж Гея). Деметра, богиня на земеделието и плодородието, е почитана най-вече като богиня на житото. Легендите за нея са разпространени навсякъде в елинистичния свят, където расте пшеница. Най-често се срещат в равнините на Елевзин и Сицилия, също така и в Крит, Тракия и Пелопонес.

Както в легендите, така и в религиозния култ Деметра е тясно свързана с дъщеря си Персефона. Двете често образуват двойка, наричана просто Богините. Приключенията им съставляват основния мит от тяхната легенда, чието дълбоко значение се разкрива при посвещаването в елевзинските мистерии.

Отвличането на Персефона. Персефона е дъщеря на Зевс и Деметра и поне според традиционния вариант на легендата била единствената дъщеря на богинята (виж и Персефона). Тя растяла щастлива сред нимфите заедно със сестрите си, другите дъщери на Зевс – Атина и Артемида. Женитбата все още не я вълнувала, когато чичо ѝ Хадес се влюбил в нея и с помощта на Зевс я отвлякъл.

За място на отвличането обикновено се посочва местността Ена в Сицилия, но в Омировия „Химн за Деметра" е спомената равнината на р. Миза – митическо име, което по всяка вероятност не е свързано с конкретно географско понятие. Други предания поставят това място ту в Елевзин, по течението на Кефиза, ту в Аркадия, в подножието на планината Килена, където имало пещера, водеща към подземния свят, ту в Крит, близо до Кносос и т. н. В момента, в който девойката откъсвала нарцис (или лилия), земята се разтворила, появил се Хадес и я отвлякъл.

Оттогава Деметра започнала да търси дъщеря си. Тя пребродила целия свят. В момента, преди да изчезне в бездната, Персефона надала вик. Деметра го чула и безпокойството обхванало сърцето ѝ. Тя дотичала до мястото, но Персефона не била там. В продължение на девет дни и девет нощи, без да яде и пие, без да се мие или грижи за себе си, богинята бродила по света с по една запалена факла във всяка ръка. На десетия ден срещнала Хеката, която също била чула вика, но не разпознала похитителя, чиято глава била обгърната от черните сенки на Нощта. Единствено Слънцето, което виждало всичко, можело да ѝ каже какво е станало. Според една местна легенда обаче жителите на Хермиона, в Арголида, ѝ посочили виновника. Разярена, богинята решила повече да не се качва на небето и да остане на земята, изоставяйки божествената си функция, докато не ѝ върнат дъщерята. Преобразила се на стара жена и отишла в Елевзин. Първо седнала върху един камък, който оттогава носи името Камък на скръбта, след това отишла при цар Келей, който управлявал страната. Там се били събрали стари жени, които я поканили да приседне до тях, като една – Ямба (виж това име), успяла да я разсмее с шегите си. След това богинята отишла при Метанира, жената на Келей, която я взела за дойка. Поверили ѝ малкия Демофон (виж това име) или, според други предания Триптолем. Богинята се опитала да го направи безсмъртен, но не успяла поради ненавременната намеса на Метанира. Деметра разкрила коя е и дарила Триптолем със способността да разпространи житната култура по целия свят (виж Триптолем).

Според други легенди богинята била дойка при царя на Сикион – Племней (виж Ортополис).

Доброволното изгнание на Деметра направило земята безплодна и така световният ред бил нарушен. Тогава Зевс заповядал на Хадес да върне Персефона. Но това вече било невъзможно. Докато била в подземното царство, тя погълнала зърно от плода на нара, символ на брака, и това я обвързало завинаги с Хадес (виж Персефона). Трябвало да достигнат до някакъв компромис: Деметра да се завърне на Олимп, а Персефона да прекарва една част от годината с майка си, а другата с Хадес. По този начин всяка пролет Персефона се отскубва от своето подземно царство и се изкачва на небето с първите кълнове, поникнали по браздите, и се връща обратно сред сенките, когато започва сеитбата. През времето, докато тя е разделена от Деметра, земята е безплодна и настъпва тъжната зима.

С търсенията на Деметра са свързани много различни местни предания. В Сикион ѝ приписват изобретяването на мелницата, която тя предала на хората; в други области – културата на зеленчуците и по-специално на баклата или на плодове като смокинята (виж Фитал). Почти навсякъде в Гърция съществували храмове в чест на богинята, за които се твърди, че са основани от домакините, които някога са я подслонили – в Аргос от Мизий и жена му Хризантида, а също във Фенея, в Аркадия и т. н.

Други предания. Към разказите за издирването на Персефона са прибавени и легенди за любовта между Деметра и Посейдон. За да се спаси от Посейдон, богинята се преобразила на кобила, но напразно – тя родила освен коня Арейон и едно момиче, което е известно единствено като Господарката (виж Арейон).

Друго предание, описано в „Одисея", разказва за любовта между Деметра и Ясион, от когото богинята имала син – Плут (виж Ясион).

Деметра влязла в противоборство с Хефест за господството над Сицилия (виж Етна), а с Дионис за Кампания (този мит, вероятно по-късен, всъщност ясно символизира природните богатства на Кампания – лозя и жита) (виж също и Еризихтон).

Атрибути на Деметра са житният клас, нарцисът, макът; птицата ѝ – жерав; предпочитаното ѝ жертвено животно – свинята (виж Евбулей). Най-често богинята е изобразявана седнала, държаща факли или змия.

ДЕМИФОН (гр.). Цар на град Елеонт в Тракийски Херсонес (Галиполския полуостров). За да спре смъртоносната епидемия, която разорявала страната му, оракулът наредил всяка година да се принася в жертва по едно момиче, избрано от знатните семейства в града. Така и направили – всяка година теглели жребий, но Демифон никога не слагал в урната имената на своите дъщери. Когато един от знатните граждани – Мастузий, отказал имената на дъщерите му да бъдат поставени в урната, докато царят не постави имената и на своите, тиранинът убил дъщерята на Мастузий, без да тегли жребий. За да си отмъсти, Мастузий поканил царя и дъщерите му на жертвоприношение. Девойките дошли първи. Мастузий ги убил и смесил кръвта им с виното в купа, от която дал да пие на Демифон. Когато царят разбрал какво е пил, той хвърлил Мастузий и купата в морето. Оттогава то започнало да се нарича Мастузианско море, а пристанището – Кратер, на името на съда, в който били смесени виното и кръвта. Преданието твърди, че този „кратер" станал съзвездие, известно като Купата.

ДЕМОДИКА (гр.). Името на мащехата на Фрикс в един от вариантите на легендата за него (виж Фрикс). Тя била съпруга на Кретей, брат на Атамант (виж табл. 8 и 33). Тъй като Фрикс, обичан от Демодика, не отговорил на любовта ѝ, тя го наклеветила пред Кретей и той убедил брат си Атамант да го убие. Но майката на Фрикс Нефела го спасила, като му дала вълшебен овен, който го издигнал във въздуха (виж и Атамант).

ДЕМОДОК (гр.). С това име са познати двама древногръцки поети, които играят роля в Омировите епопеи.

1. По-известният е този, който пеел в двореца на Алкиной, царя на феаките, по време на пира, когато Одисей разказвал за приключенията си. Музите, чийто любимец бил, го лишили от зрение, но в замяна му дали дарбата да разчувства с песните си сърцата на хората.

2. Вторият е поетът, когото Агамемнон, тръгвайки за Троя, оставил при жена си Клитемнестра. Той трябвало да я наблюдава и

да я съветва. Но той не успял да я защити от изкушенията на Егист (виж Клитемнестра).
ДЕМОФОН (гр.). 1. Син на царя на Елевзин Келей и жена му Метанира, по-малкият брат на Триптолем. Докато търсела дъщеря си, Деметра започнала да работи при Метанира и трябвало да се грижи за малкия Демофон. Тя пожелала да го направи безсмъртен и нощем го слагала в разпалена пещ, за да изгорят смъртните му елементи. Но тъй като детето растяло по чудодеен начин, майка му или дойката Пракситея (виж това име) започнала да дебне Деметра и видяла как през нощта богинята започнала да прави магии на Демофон. Ужасена, надала вик. Деметра изпуснала детето на земята и разкрила истинската си самоличност. Според някои легенди Демофон изгорял в огъня, а според други оцелял, но останал смъртен, запазвайки обаче вечната слава, че като малък за него се е грижила богиня. Понякога герой на тази история е не Демофон, а брат му Триптолем (виж това име, Елевзин и Келей).
2. Друг Демофон е брат на Акамант (виж това име, 3) и следователно син на Тезей и Федра (според други на Тезей и Ариадна). Участвал с брат си в Троянската война, за да освободи или откупи тяхната баба – Етра, която била робиня на Елена (виж Етра и Акамант). Докато Тезей бил в Ада, за да отвлече Персефона и да я омъжи за Пиритой, диоскурите Кастор и Полидевк прогонили от трона на Атина Акамант и Демофон и поставили на тяхно място претендента Менестей (виж това име). Акамант и Демофон се оттеглили в Скирос, където скоро пристигнал и баща им (виж Тезей). Оттук те потеглили за Троя заедно с Елефенор, сина на Халкодонт. Взели участие в превземането на града и били сред героите, скрити в дървения кон.
При завръщането си от Троя Демофон (този епизод е приписван също и на Акамант), имал любовна авантюра в Тракия с дъщерята на царя на Амфиполис Ситон. Младото момиче се казвало Филида. Тя се омъжила за него и баща ѝ му дал като зестра наследството на трона. Демофон обаче искал да се завърне в Атина. След много молби той ѝ обещал да се върне и започнал да се подготвя за отпътуване. Филида го изпратила до местността, наречена Деветте пътя. На прощаване му дала ковчеже, съдържащо свещени предмети, посветени на Великата майка Рея. Тя му заръчала да не го отваря, докато не загуби всякаква надежда, че ще се върне при нея. Демофон заминал и се установил в Кипър. Когато изтекло определеното за завръщането му време, Филида го проклела и се самоубила. Демофон отворил ковчежето и това, което видял, го ужасило. Яхнал коня си и се понесъл надалеч, но паднал и се ранил смъртоносно на меча си.
Благодарение на Демофон атиняните имали възможност да почитат Паладион – троянската статуя на Атина Палада (виж Атина и Паладион). Или Диомед (и Одисей) я подарили на Демофон, след като я откраднали от Троя, или той сам я спечелил, след като няколко загубили се аргосци под предводителството на Диомед една нощ погрешка слезли на остров Фалера, където Демофон, взимайки ги за пирати, ги нападнал и им отнел статуята.
По време на царуването на Демофон в Атина пристигнал Орест, преследван от евменидите. По същото време и хераклидите дошли в Атина, за да поискат помощ срещу Евристей.
Явно е, че тази легенда е изградена от различни, несвързани помежду си епизоди, и не е напълно логична – много от случките взаимно си противоречат. Затова се приписват едновременно и на Акамант, и на Демофон.
ДЕНДРИТИДА (гр.). От дендрон (гр.) – дърво. Така наричали Елена в Родос. Местно предание разказва, че след смъртта на Менелай Елена, придружена от двамата незаконородени синове на Менелай – Никострат и Мегапент, отишла в Родос при вдовицата на Тлеполем – Поликсо. Също като съпруга си родом от Аргос, тя го последвала в Родос, когато той избягал от родния си град (виж Тлеполем). След смъртта му, докато синът ѝ бил непълнолетен, тя управлявала острова. Поликсо посрещнала радушно Елена, но решила да ѝ отмъсти за смъртта на съпруга си, загинал по времето на обсадата на Троя. Един ден, докато Елена се къпела, слугините на Поликсо, преоблечени като еринии, я отвлекли и обесили на едно дърво. Под това „дърво на Елена" пораснало вълшебно растение, наречено еленион, което лекувало ухапване от змия (виж също и Поликсо).
ДЕРКИН (гр.). Лигурец, брат на Алебион. Двамата се опитали заедно да откраднат стадата, които Херакъл отвлякъл от Герион (виж Херакъл).
ДЕЯНИРА (гр.). Дъщеря на калидонския цар Ойней и следователно сестра на Мелеагър (виж табл. 27). Според друга легенда неин баща е Дионис, който бил гост на Ойней в Калидон. Майка ѝ е Алтея (виж това име). Деянира можела да управлява бойна колесница и владеела бойното изкуство. Когато брат ѝ Мелеагър загинал, тя била преобразена, както и сестрите ѝ, в токачка. Но по молба на Дионис тя и сестра ѝ Горга възстановили човешкия си образ.
Когато Херакъл отишъл в Ада, за да търси Кербер, той срещнал душата на Мелеагър, която поискала от него да се ожени за сестра му, останала без подкрепа след смъртта му. Веднага щом се завърнал на земята, Херакъл побързал да отиде в Калидон, където речният бог Ахелой вече бил поискал Деянира за жена. За битката, която води Херакъл, за да я спечели от съперника си, виж Ахелой.
След сватбата си с Деянира Херакъл останал дълго време в Калидон. Тук тя му родила син – Хил (виж табл. 16). По-късно Херакъл и Деянира напуснали Калидон. По пътя, когато пресичали една река, кентавърът Несос се опитал да насили Деянира, но Херакъл го убил. Умирайки, Несос дал на младата жена питие, замесено с кръвта, изтекла от раните му, казвайки ѝ, че е любовен еликсир (виж Несос и Херакъл). В Трахида Херакъл и Деянира били посрещнати от цар Кеикс и заедно с него се били срещу народа на дриопите. Когато Херакъл се влюбил в Иола, ревнивата Деянира, желаеща да си възвърне любовта му, напоила една туника с течността, дадена ѝ от Несос, и я изпратила на Херакъл. Веднага щом героят я облякъл, цялата му кожа започнала да гори. За да се избави от страданията, той накарал сина си да издигне погребална клада на планината Ета и да го изгори (виж Херакъл). Като разбрала какво е направила и че любовното питие всъщност е отрова, Деянира се самоубила. В Трахида показвали къде е погребана.
ДИАНА (лат.). Италийска и римска богиня, отъждествявана с Артемида (виж Артемида). Това отъждествяване вероятно е започнало много рано, може би още през VI в. пр. Хр., чрез гръцките колонии в Южна Италия и особено в Куме. Образът на Диана само обогатява с нови черти образа на местна богиня, легендите за която били доста първични поради ниската степен на развитие на почитащите я народи. Двете ѝ най-стари светилища са в Капуа, където тя носи името Диана Тифатина, и в Ариция (на брега на езерото Неми, близо до Рим), където е наричана Диана Неморензис – Горската Диана.
В преданията се разказва, че Диана от Неми била Артемида от Таврида, донесена от Орест в Италия. С това се обяснява и свирепостта на обредите, посветени на нея. Жрецът на Диана от Неми, наричан Рекс Неморензис – Цар на гората, можело да бъде убит при известни обстоятелства от някой, който искал да го замести. Богинята от Таврида обичала човешките жертвоприношения (виж Артемида). Разказва се също, че Артемида подслонила Хиполит, сина на Тезей, след смъртта и възкресяването му, дължащо се на лекаря Асклепий. Тя го завела в Италия и го скрила под чуждо име в своя храм в Ариция, където го направила свой свещен служител. Хиполит бил наречен Вирбий, което означавало „този, който е живял два пъти". Легендата води своя произход от забраната да се вкарват коне в светилището – древно табу, част от култа на Диана от Неми. Тъй като в легендата за Хиполит смъртта му била причинена от конете му (виж Хиполит), това чудесно се свързвало с личността Вирбий и обяснявало табуто като отмъщение към виновните животни.
В Капуа съществувала легенда за кошута, посветена на Диана – животно, живеещо изключително дълго, чиято съдба се свързвала със запазването на града.
ДИАС (гр.). Според един от вариантите на многобройните предания за произхода на Атридите Диас бил син на Пелопс и Хиподамея, следователно брат на Атрей и Тиест. Негова дъщеря била Клеола. Тя се омъжила за Атрей и му родила син – Плистен. Негови деца са Агамемнон, Менелай и Анаксибея. Според друго предание Клеола, дъщерята на Диас, била съпруга на Плистен, сина на Атрей, и майка на Менелай, Анаксибея и Агамемнон (виж табл. 2).
ДИДОНА (лат.). Легендата за царицата на Картаген Дидона е известна най-вече благодарение на Вергилий и любовната история в неговата поема „Енеида". Но преданието съществувало и преди това и разказва за един епизод от преселението на финикийците към Западното Средиземноморие. В най-старият си вид легендата била следната: Царят на Тир – Муто, имал две деца – син Пигмалион и дъщеря Елиса (Елиса е тирийското име на царица Дидона). Когато царят умрял, той оставил царството на децата си и народът признал за цар Пигмалион, въпреки че той бил още дете. Елиса се омъжила за чичо си Сихарб, жрец на Херакъл, който бил втори по ранг след царя. Пигмалион накарал да убият Сихарб, за да заграби богатствата му. Но сестра му, ужасена от престъплението, тайно натоварила съкровищата на Сихарб на кораби и отплувала, придружена от знатни тирийци, недоволни от управлението на брат ѝ. За да излъже алчността на Пигмалион, тя непрекъснато хвърляла в морето чували, пълни с пясък, за които казвала, че са пълни със злато и така правела жертвоприношение за душата на мъжа си. В Кипър към нея се присъединил жрец на Зевс, подтикнат към това от божията воля. Там спътниците на Дидона отвлекли двадесет и четири млади момичета, които се били обрекли на Афродита, за да ги направят свои съпруги. След това преселниците достигнали до Африка, където били посрещнати гостоприемно от местното население. Когато Дидона ги помолила да ѝ дадат земя, на която да се установи да живее, те ѝ казали, че може да вземе толкова земя, „колкото покрива една волска кожа". Тогава Дидона нарязала една волска кожа на много тънки ивици и направила дълга връв, с която обградила обширна територия. Местното население удържало на думата си и ѝ отстъпило тази територия. Скоро жителите на Утика изпратили подаръци на новодошлите и ги насърчили да изградят свой град. На първото избрано място, където решили

да копаят, открили волски череп, което било изтълкувано като лошо предзнаменование. Сменили мястото и при копаенето открили конски череп – добро предзнаменование за воинската сила на бъдещия град. След пристигането на нови заселници от бившата метрополия градът укрепнал и тогава Ярба, местният цар, поискал да се ожени за Дидона, като заплашил, че ако тя не се съгласи, ще обяви война на града. Дидона не можела да откаже, но ужасена от този нов съюз, поискала срок от три месеца, за да успокои чрез дарове сянката на първия си мъж. След изтичането на този срок тя се качила на клада и се самоубила.

Върху този сюжет Вергилий съчинява историята на Еней, в която се разказва как героят бил изхвърлен от буря на бреговете на Африка и се подслонил при жителите на Картаген – града, основан от Дидона. По време на пир, даден в негова чест, Еней разказал за приключенията си и завземането на Троя. И докато спътниците му поправяли корабите, той приел гостоприемството на царицата, която постепенно се влюбила в него. В крайна сметка, по време на лов, когато се подслонили заедно в една пещера, тъй като избухнала буря, Дидона, по волята на Венера и подтиквана от Юнона, станала негова любовница. Но скоро цар Ярба, ядосан, че пред него е предпочетен чужденецът, помолил Юпитер да отдалечи Еней. Юпитер, който познавал предначертанията на Съдбата, знаел, че Рим трябва да бъде издигнат далече от бреговете на Африка. Ето защо той заповядал на Еней да отпътува и да прекъсне тази мимолетна връзка. Еней тръгнал, без да види отново царицата. Когато разбрала, че е изоставена, тя издигнала голяма клада и се хвърлила в пламъците ѝ. При Вергилий Дидона също е била омъжвана преди това, както и в по-късния вариант на легендата, но името на първия ѝ мъж е Сихей. Освен това се появява и сестра ѝ Анна, която не е спомената преди това (виж Анна Перена).

ДИКТИНА (гр.). Другото име на критската нимфа Бритомартида. Минос бил влюбен в нея, тя скочила в морето и била спасена от мрежите на рибарите (виж Бритомартида и Брита).

ДИКТИС (гр.). Брат на тирана на Сериф Полидект и закрилник на Даная и Персей (виж тези имена). Името му, производно на думата, означаваща „мрежа", отговаря на ролята, отредена му от легендата. Той хванал в мрежите си край бреговете на остров Сериф сандъка, в който плували Персей и майка му. Понякога се разказва, че той бил обикновен рибар. След смъртта на Полидект Диктис царувал на острова.

ДИМОЙТЕС (гр.). Брат на Трезен, за чиято дъщеря Евопида се оженил. Но Евопида обичала собствения си брат. Димойтес разбрал за това и разказал на Трезен. От страх и срам младата жена се обесила, като проклела онзи, който разкрил тайната ѝ. По-късно Димойтес видял на брега на морето тялото на много красива жена, подхвърляно от вълните. Той се влюбил в трупа и го обладал. Но скоро тялото се разложило. Димойтес издигнал гробница, но тъй като не можал да преодолее болката от загубата, се пронизал с меча си.

ДИОМ (гр.). Герой от Атика, син на Колит. Когато Херакъл му гостувал, той обикнал Диом. След обожествяването на Херакъл Диом му принесъл в жертва животно от стадото на баща си. В този момент се появило куче, което отнесло парчетата месо до място, където Диом построил храма на Херакъл Киносарг.

ДИОМЕД (гр.). В преданията съществуват двама души с това име.

1. Първият е тракийски цар, син на Арес и Пирена, който имал обичая да дава на кръвожадните си кобили да разкъсват чужденците, попаднали в неговата страна. Евристей натоварил Херакъл да прекрати това и да докара кобилите в Микена. Херакъл тръгнал с група доброволци, успял да се справи със слугите, които пазели животните, и ги отвел. Вече на път, на брега на морето, бил нападнат от местните хора, които искали да запазят конете. За да се справи с тях, Херакъл поверил конете на своя другар Абдер, син на Хермес, родом от Опонт, Локрида. Кобилите повлекли младежа и го убили. Херакъл успял да победи местните жители, убил Диомед и в памет на обичания си приятел основал град на брега, наречен Абдера. След това отвел животните при Евристей. Но той ги пуснал на свобода и те били разкъсани от дивите животни под възвишенията на връх Олимп. Според друго предание Херакъл убил Диомед, хвърляйки го на собствените му кобили, които го разкъсали. След това отвел животните при Евристей, който ги обрекъл на Хера. Поколения на тези животни са съществували по времето на Александър Македонски. Легендата е съхранила имената на четирите кобили: Подарг, Лампон, Ксантос и Дейнос. Те били вързани с железна верига за ясла, направена от бронз.

2. Другият Диомед е етолийски герой, участвал във войната срещу Троя. Той е син на Тидей и Деипила, една от дъщерите на Адраст (виж табл. 1 и 27). Участвал в похода на епигоните срещу Тива (виж Адраст). Първото негово дело според преданията било отмъщението срещу синовете на Агрий, които отнели царството на Ойней, царя на Калидон, неговия дядо (виж табл. 27), за да го дадат на собствения си баща. Диомед дошъл тайно от Аргос (страната, която го приютила) (виж Тидей) с Алкмеон и избил всички синове на Агрий с изключение на Онхест и Терсит, които преди това избягали в Пелопонес. Тъй като Ойней бил много стар, Диомед дал царството му на Андремон, който бил женен за дъщерята на Ойней, Горга. Когато Ойней, оттеглил се в Пелопонес, бил убит от засада от оцелелите синове на Агрий, Диомед го погребал с пищна церемония на мястото, където по-късно се издигнал град Ойное, наречен на името на стареца. След това се оженил за леля си Егиалея (виж табл. 1), която според някои автори била негова братовчедка, защото не била дъщеря на Адраст, а на Егиалей (виж табл. 1).

В разказите от Троянския цикъл Диомед се явява като другар на Одисей в по-голямата част от опасните премеждия, които среща. Като бивш кандидат за ръката на Елена той потеглил с атридите към Троя. Някои сведения го представят в Скирос, редом с Одисей, стремящ се да осигури подкрепата на Ахил. После помогнал на Одисей да накара Агамемнон да пожертва дъщеря си Ифигения в Авлида, подкрепил го и в пратеничеството му до Ахил, когато трябвало да омилостивят героя и да го върнат да се сражава на страната на гърците. Участвал също и в „разузнавателната" мисия, която предприел Одисей в нощта след преговорите. Заедно убили съгледвача Долон и водача на тракийските войски Резос, който бил пристигнал предишния ден, и Диомед задигнал конете му. Виж също и срещата му с Главк, внука на Белерофонт (Главк, 2). Диомед участвал в погребалните игри в памет на убития Патрокъл. В поемите, създадени след „Илиада", Диомед придружава Одисей в Лемнос, за да търсят ранения Филоктет, чието присъствие било необходимо на гърците, за да завземат града (виж Филоктет). Диомед бил смел боец, който дори успял да рани в една битка богинята Афродита, с което си навлякъл нейния гняв. Той бил умел оратор и присъствал на съвещанията на ахейските водачи. Но избухвал твърде лесно. Когато Ахил убил Терсит заради подигравките му по повод на Пентезилея, Диомед се ядосал на Ахил и му напомнил, че Терсит е негов родственик (виж табл. 27). След това поискал тялото на амазонката да бъде хвърлено в Скамандър.

Дълго време се смятало, че завръщането на Диомед от Троя е сред най-щастливите. Такава е версията и в „Одисея". Но приключенията му продължават и след завършването на Троянската война. Жена му Егиалея била невярна (виж Егиалея) и завръщайки се в Аргос, той едва се спасил от всички клопки, които тя му поставила. Той се приютил в храма на Хера и оттам избягал в Италия при цар Даун. Неверността на жена му била израз на гнева на Афродита, която не забравила, че я е ранил. Сражавал се редом с цар Даун срещу неговите неприятели, но царят не му дал обещаното възнаграждение. Тогава Диомед проклел страната му и я обрекъл на безплодие, ако не бъде обработвана от неговите сънародници етолийците. След това си осигурил господство над страната, макар че Даун в крайна сметка победил героя и го убил. Спътниците му били превърнати в птици, кротки само когато срещали гърци, и свирепи срещу всички други хора. Приписва му се основаването на поредица от градове в Южна Италия..

ДИОН (гр.). Лаконийски цар, съпруг на Амфитея, дъщерята на Пронакс. Имал три дъщери – Орфа, Лико и Кария. Амфитея посрещнала пътуващия из Лакония Аполон с най-големи почести. В знак на благодарност той обещал да дари дъщерите ѝ с дарбата да предричат бъдещето, но при условие, че никога няма да предадат боговете и няма да искат да научат неща, които не ги засягат. Но един ден като гост в къщата на Дион дошъл Дионис. Той обикнал Кария и тя отвърнала на любовта му. Когато завършил пътуването си около света, той отново се върнал при Дион, воден от любовта си към младото момиче. Сестрите ѝ решили да го шпионират, за да разберат делата му. Аполон и Дионис ги предупредили, но напразно. Тогава ги превърнали в скали. Само любимата Кария била преобразена в плодороден орех. Тя била почитана под името Артемида Кариатида.

ДИОНА (гр.). Една от богините от първото поколение богове. Според различните предания произходът ѝ е различен – тя е или дъщеря на Уран и Гея, сестра на Тетия, Рея и Темида; или е една от океанидите – дъщеря на Океан и Тетия. Понякога дори се смята, че е от дъщерите на Атлант. От Тантал имала две деца – Ниоба и Пелопс. Според друго предание тя е майка на Афродита (виж това име).

ДИОНИС (гр.). Наричан още Бакхус. В Рим е идентифициран със старию италийски бог Либер Патер. През класическата епоха бил бог на лозята, на виното и на мистичния делириум. Легендата за него е многопластова, защото обединява различни елементи, заети не само от Гърция, но и от съседни държави. Образът на Дионис, събрал в себе си образите от аналогични култове, произхождащи от Мала Азия, и неговите частични превъплъщения раждат различни предания, свързани повече или помалко с легендата за него.

Дионис е син на Зевс и Семела, дъщерята на тиванския цар Кадмос и Хармония (виж табл. 3). Той принадлежи към второто поколение олимпийски богове, като Хермес, Аполон, Артемида. Подучена от ревнивата Хера, Семела помолила Зевс, който бил влюбен в нея, да ѝ се яви в цялата си мощ. За да ѝ се хареса, той изпълнил желанието ѝ. Но неспособна да издържи на светкави-

ците, които обгръщали божествения образ на любимия ѝ, Семела паднала, поразена от мълния. Зевс побързал да извади от утробата ѝ детето, което носела от него. То било само на 6 месеца. Веднага го пришил към бедрото си и когато терминът дошъл, бебето излязло оттам напълно оформено и здраво. Това бил малкият Дионис, „два пъти роденият" бог. Той бил поверен на Хермес, който го дал на царя на Орхомен Атамант и втората му жена Ино. Хермес ги посъветвал да обличат малкия Дионис в женски дрешки, за да заблудят ревнивата Хера, която искала да го убие, за да накаже Зевс за изневярата му. Но Хера не се оставила да я измамят и пратила безумие на дойката на Дионис Ино и на самия Атамант (виж Ино, Палемон и Атамант). Тогава Зевс отнесъл Дионис далеч от Гърция, в страна, наречена Ниса, която според някои автори се намирала в Азия, а според други – в Етиопия или Африка, и го дал на нимфите да го отглеждат. Но за да не го разпознае Хера, го превърнал в козле. Този епизод обяснява едновременно ритуалното название „козел", с което понякога е наричан Дионис (козел), и етимологията на името Дионис, близко до това на страната Ниса. По-късно нимфите, които отгледали Дионис, станали звезди в съзвездието Хиади.

След като пораснал, Дионис открил гроздето и неговото използване за направата на вино. Но Хера му пратила лудост. Обезумял, богът бродел из Египет и Сирия. Така пристигнал във Фригия, където бил приютен от богинята Кибела, която го пречистила и го посветила в ритуалите на своя култ. Освободен от лудостта си, Дионис се върнал в Тракия. Там бил посрещнат враждебно от цар Ликург, който царувал на бреговете на Стримон. Той се опитал да плени бога, но не успял, защото Дионис избягал при Тетида, нереидата, която го приютила в морето. Но Ликург успял да хване вакханките, които придружавали бога. Те обаче били освободени с намесата на боговете, а Ликург полудял. Мислейки, че отсича свещеното растение на Дионис лозата, той отсякъл крака си и крайниците на сина си. Когато се освободил от безумието си, разбрал, че страната е безплодна. Оракулът, до когото се допитали поданиците му, отговорил, че гневът на Дионис ще бъде успокоен само ако Ликург умре. Тогава го убили, като го разпънали между четири коня.

От Тракия Дионис отишъл в Индия. Той покорил страната благодарение на полувоенен, полубожествен поход, използвайки силата на оръжието (защото водел цяла армия със себе си), и благодарение на мистичната мощ и магиите си. Именно тук започнал да използва кортежа, който след това винаги го придружавал – колесница, теглена от пантери, украсена с бръшлян и пиниева шишарка, силените и вакханките, сатирите, както и други низши богове като Приап, бога на Лампсак.

След като се върнал в Гърция, Дионис отишъл в Беотия, родната страна на майка му. В Тива, където царувал Пентей, наследникът на Кадмос, той въвел вакханалиите – празненства, в които цялото население и най-вече жените били обхващани от мистичен транс, бягали през полето, като издавали ритуални викове. Царят се противопоставил на въвеждането на толкова опасен ритуал и бил наказан за това заедно с майка си Агава, сестрата на Семела (виж Агава и Пентей). Агава го разкъсала със собствените си ръце, изпаднала в бакхическо безумие в планината Китерон. След това Дионис отишъл в Аргос и демонстрирал мощта си по същия начин, като подлудил дъщерите на цар Прет (виж Мелампус и претидите), както и всички жени, които бягали и мучали, сякаш били превърнати в крави, и в безумието си стигали дотам да разкъсват децата в утробата си.

Дионис поискал да отиде в Наксос и за тази цел решил да наеме тирентските пирати, за да го прекарат с кораба си на острова. Те се престорили, че са съгласни, но се отправили към Азия с мисълта да продадат пътника си като роб. Когато разбрал това, Дионис превърнал греблата им в змии, напълнил кораба им с бръшлян и накарал да звучат невидими флейти. Той оплел кораба в гирлянди от лози, обездвижил го и полуделите пирати започнали да се хвърлят в морето, където се превърнали в делфини. Това предание обяснява защо делфините са приятели на хората и се мъчат да ги спасяват по време на корабокрушения. От този миг мощта на Дионис била призната от целия свят и богът можел да се качи на небето, защото бил свършил работата си на земята, като установил навсякъде влиянието на своя култ.

Преди да се качи на небето, той поискал да слезе в подземното царство, за да търси сянката на майка си Семела и да ѝ върне живота. Минал през бездънното езеро Лерн, защото се смятало, че това е най-прекият път към подземния свят. Но тъй като не знаел пътя, попитал Просимнос (или Полимнос), който като благодарност му поискал на връщане да му изпълни една услуга. Богът не могъл да извърши това, защото междувременно Просимнос умрял, но се опитал да изпълни обещанието си, като забучил в гроба му една пръчка. Като стигнал при Хадес, Дионис помолил бога да освободи майка му. Хадес се съгласил, при условие че Дионис му даде нещо, на което държи много. От любимите си растения Дионис му отстъпил миртата. От тази легенда води началото обичаят посветените в култа към Дионис да украсяват челата с миртов венец.

Вече като бог на небето Дионис отвлякъл

Ариадна в Наксос (виж Ариадна и Тезей). Дионис участвал и в борбата на боговете срещу титаните: той убил Еврит с удар на тирса си (жезъл, увит в листа от бръшлян), неговия основен атрибут.

Царят на виното и вдъхновението е честван с буйни процесии, в които участват маските на закрилниците на земята и плодородието. По-късно тези процесии стават основа на създаването на театралните представления – комедия, трагедия и сатирна драма. По време на римската епоха, през II в. пр. Хр., мистериите на Дионис със своята волност и оргиастичен характер проникнали в Италия, където били радушно приети от недостатъчно цивилизованото население на Южна и Централна Италия. Римският сенат бил принуден да забрани празнуването на вакханалиите през 186 г. пр. Хр. Но римските мистични секти запазили много от дионисиевите традиции. Цезар възродил вакхическите церемонии и най-вероятно богът продължавал да играе важна роля в религията от времето на империята.

ДИОПАТРА (гр.). Виж Терамб.

ДИОСКУРИ (гр.). Синовете на Зевс Кастор и Полидевк (лат. Полукс). Тяхна майка е Леда, а техни сестри – Елена и Клитемнестра (виж табл. 2 и 6). Леда била омъжена за лакедемонския цар Тиндарей. В нощта, когато Зевс обладал Леда под образа на лебед, тя забременяла и от мъжа си. Родените две двойки близнаци били разделени по следния начин: Полидевк и Елена били деца на Зевс, а Кастор и Клитемнестра – на Тиндарей. Ето защо диоскурите понякога са наричани и тиндариди, или синовете на Тиндарей (табл. 19). Една от легендите разказва, че близнаците се излюпили от две яйца, снесени от Леда след връзката ѝ със Зевс, преобразен като лебед. За тяхно рождено място се посочва Тайгет, планина в Спарта. Те били истински дорийски герои, което обяснява някои епизоди от легендата, в които те се борят срещу атинянина Тезей. Когато Тезей и Пиритой слезли в подземния свят, за да искат ръката на Персефона, диоскурите организирали поход срещу Атика, тъй като Тезей бил отвлякъл сестра им Елена и я затворил в крепостта Афидна. Те не само освободили Елена (виж Академ), но отвели в робство и майка му Етра (виж това име). Освен това свалили от трона синовете на Тезей и поставили на него претендента Менестей (виж Демофон).

Диоскурите участвали и в похода на аргонавтите (виж това име). Те се проявили най-вече в битката срещу царя на бебриките Амик. Взели участие и в Калидонския лов (виж Мелеагър). Помогнали и на Язон и Пелей да разграбят Йолкос.

Те не взели участие в Троянската война, макар че били братя на Елена, защото преди това били обожествени заради следното: Тиндарей имал двама братя – Афарей и Левкип. Афарей пък имал двама синове – Идас и Линкей (виж табл. 19). Те били сгодени за левкипидите – двете дъщери на Левкип – Феба и Хилара. Кастор и Полидевк били поканени на сватбата, но отвлекли двете девойки. Избухнала битка, в която Кастор и Линкей били убити. Според друга версия обаче диоскурите наистина отвлекли двете левкипиди имали деца от тях, а братовчедите им не предявили никакви претенции. Напротив, заедно с тях организирали поход в Беотия, за да крадат добитък. На връщане се скарали за плячката и диоскурите устроили засада, в която Полидевк убил Линкей, но бил ранен, а Кастор бил убит от Идас. Зевс убил Идас с мълния и отвел Полидевк на небето. Но Полидевк не искал да приеме безсмъртието, което му предлагал баща му, ако брат му остане в подземното царство. Тогава Зевс им разрешил да прекарват заедно всеки втори ден сред боговете (виж също Идас и Левкипиди).

Кастор и Полидевк са представяни като двама млади герои бойци. Първият е най-вече воин, а вторият – боксьор. В римските легенди се появяват воюващи на страната на римляните в битката при езерото Регила. Те известили на жителите на града за победата, като завели конете си да пият вода от извора на Ютурна, на Форума. Ютурна, нимфата на този извор, била смятана за тяхна сестра. Те имали храм в близост до него, недалеч от храма на Веста.

ДИРКА (гр.). Жената на тиванския цар Лик, която измъчвала Антиопа, майката на Амфион и Зет. За нейното наказание виж Амфион.

ДИС ПАТЕР (лат.). „Бащата на Богатствата". Латинското наименование на гръцкия бог Плутон (Хадес) (виж Хадес). В Рим бог на подземния свят и богатството.

ДОЛИЙ (гр.). Името на стария градинар, който според „Одисея" се грижел за градините на Одисей в негово отсъствие. Той участвал в убийството на претендентите за ръката на Пенелопа.

ДОЛОН (гр.). Троянец, син на вестителя Евмед. Нямал спортна фигура, но тичал много бързо. Бил единственият син на Евмед и имал пет сестри. Когато Хектор предложил на троянците да изпратят съгледвач в лагера на ахейците, за да разберат намеренията им, като в замяна обещал колесницата на Ахил с двата му безсмъртни коня, Долон приел да изпълни задачата. Маскирал се с кожа на вълк и тръгнал в нощта. Но бил заловен от Диомед и Одисей. Те го заставили да издаде разположението на троянската армия, след което Диомед го убил.

ДОР (гр.). Героят, дал името си на дорийците, едно от елинските племена. С неговото име са свързани две различни легенди. Според едната той бил син на Хелен и ним-

фата Орсеида, внук на Девкалион и Пира (виж табл. 8). Негов брат бил Еол, родоначалник и епоним на еолийците, друг голям клон на елинската общност. В тази версия Дор и родствениците му, след като живели във Фтиотида, Тесалия, се преселили в областта на планините Олимп и Оса, после – в областта Пинда, във вътрешността, преди да се заселят окончателно в Пелопонес.
В другата версия на легендата Дор бил син на Аполон и Фтия, брат на Лаодока и Полипет. Тримата братя били убити от Етол, сина на Ендимион (виж Етол и Ендимион), който им отнел царството Етолия, на север от Коринтския залив.

ДОРИДА (гр.). Дъщеря на Океан и жена на морския бог Нерей (виж табл. 12). Майка на нереидите (виж това име).

ДРИАС (гр.). Един от синовете на Арес, участвал в Калидонския лов. Вероятно става въпрос за Дриас, брата на Терей. Когато благодарение на едно пророчество Терей научил, че синът му Итис ще бъде убит от ръката на един от близките му, той помислил, че Дриас има намерение да погуби племенника си, за да си осигури наследството на трона. Терей побързал да го убие, за да не може да изпълни намерението. Но Дриас бил невинен. Скоро след това Итис бил убит от Прокна (виж Прокна и Терей). За друг герой със същото име виж Палена.

ДРИМАК (гр.). В древността жителите на остров Хио били първите хора, които купували роби, и това предизвикало гнева на боговете. Много от робите им успели да избягат и се приютили в планината, откъдето редовно опустошавали земите на бившите си господари. Техен предводител бил Дримак. След многобройни битки жителите на острова сключили сделка с него: срещу данък, който щели да му плащат, той обещавал повече да не ги закача. Въпреки това те обявили награда за главата му. Тя била толкова голяма, че Дримак, който не държал вече на живота си, убедил един млад мъж, когото обичал, да му отреже главата и да отиде да вземе наградата. Така и направили. Но след смъртта на главатаря си робите подновили грабежите. Тогава жителите на Хио построили светилище в негова чест и започнали да му отдават почести. Говорело се, че ако някой бил заплашван да стане жертва на машинациите на робите си, Дримак му се явявал насън и го предупреждавал.

ДРИОП (гр.). Името му е близко по звучене до думата „дърво", или „дъб", и е епоним на предгръцкото племе на дриопите, които се смятат за едни от първите обитатели на елинския полуостров. Понякога го представят като син на речния бог Сперхей и на дъщерята на Данай Полидора, или като син на Аполон и Диа, дъщеря на Ликаон. Наследниците му, които първоначално живеели в областта на Парнас, били прогонени от дорийците и се разпръснали. Някои се установили в Евбея, други в Тесалия, трети в Пелопонес и дори на остров Кипър.
В „аркадийската" версия на легендата, в която Дриоп е син на цар Ликаон, се разказва, че той имал дъщеря, обичана от Хермес, която родила бог Пан. В „тесалийската" версия дъщеря му Дриопа била обичана от Аполон и родила Амфис (виж по-долу).

ДРИОПА (гр.). Единствената дъщеря на цар Дриоп, която пасяла стадата на баща си в подножието на Ета. Хамадриадите (горските нимфи) я взели за тяхна другарка в игрите и я научили на любимите песни и танци на боговете. Аполон я видял сред хора на нимфите и се влюбил в нея. За да се приближи до нея, се превърнал в костенурка. Девойките започнали да си играят с костенурката като с топка и накрая тя се озовала на коленете на Дриопа. Аполон веднага се превърнал в змия и я обладал. Уплашена, Дриопа се прибрала вкъщи, но не казала нищо на родителите си. Скоро се омъжила за Андремон, сина на Оксил, и родила момче, Амфис. Когато пораснал, той основал град в подножието на Ета и го нарекъл с името на планината. Един ден, когато Дриопа отишла да направи жертвоприношение на хамадриадите, старите ѝ дружки, близо до храма на Аполон, който бил построил синът ѝ, хамадриадите се смилили над нея, отвлекли я и я направили една от тях. На мястото, където я отнесли, бликнал извор и поникнала висока топола.
Овидий разказва малко по-различна версия на легендата. Амфис бил още малък, когато Дриопа отишла в планината, до езеро с бистра вода. Тя искала да принесе жертва на нимфите, но видяла дърво с блестящи листа и откъснала няколко, за да забавлява сина си с тях. Не знаела, че дървото било преобразеното тяло на нимфата Лотис. От клончето потекла кръв и в гнева си нимфата превърнала Дриопа в подобно дърво. Младите момичета, които неразумно разказали какво са видели, също били превърнати в борове, тъжни тъмни дървета.
В „Енеида" Вергилий споменава една нимфа, любима на бог Фавн, също наречена Дриопа.

Е

ЕАГЪР (гр.). Бащата на Орфей. Митографите го представят като речен бог, а сведенията за произхода му са различни. Понякога го представят като син на Арес, друг път – на Пиерос, също на Харопс (виж това име и евфемистката легенда за Дионис в статията за Ликург). В тази последна версия той е цар на Тракия. За негова жена посочват музата Калиопа, която е майка на Орфей. Понякога се срещат имената на Полхимния или Клио. По-късните автори го смятат за баща на Марсий, Лин и Кимотон.

ЕАК (гр.). Най-благочестивият от всички гърци, син на Зевс и на нимфата Егина, дъщеря на речния бог Азоп. Той бил роден на остров Енона, по-късно преименуван на името на майка му Егина. Когато се родил, островът бил пуст. Тъй като искал да има другари и народ, над който да царува, Еак помолил Зевс да превърне в хора многобройните мравки на острова. Зевс се съгласил и така създаденият народ получил от Еак името мирмидонци (на гр. мюрмекс – мравка).
Еак се оженил за Ендеида, дъщерята на Скирон. От нея имал двама синове, Теламон и Пелей (виж също Кихрей). Въпреки това някои автори, и вероятно това е най-древният вариант на легендата, не споменават за родство между Теламон и Пелей. Те смятат, че само Пелей е негов син (виж табл. 30).
След това Еак обладал дъщерята на Нерей Псамата, която му родила син, Фок. За да избяга от любовта му, Псамата, която като повечето морски и речни божества можела да променя вида си, се превърнала в тюлен. Но това не я спасило и тя забременяла, а името на сина ѝ напомняло за метаморфозата на майка му. Той бил много добър в атлетическите игри и това предизвикало завистта на двамата му братя Пелей и Теламон. Те решили да го убият и Теламон хвърлил така един диск, че го ударил смъртоносно по главата. С помощта на Пелей Теламон погребал Фок в една гора, но когато убийството било разкрито, Еак прогонил синовете си от Егина (виж Теламон и Пелей).
Еак бил известен със справедливостта и благочестието си (най-вече благодарение на строгото наказание над синовете си) и затова го избрали да отправи към Зевс тържествена молитва от името на всички гърци, когато земята им била сполетяна от безплодие. То се дължало на гнева на Зевс срещу Пелопс, който бил разчленил крайник по крайник своя враг Стимфал, царя на Аркадия, и бил хвърлил тялото му. Еак успял да умилостиви Зевс.
След смъртта си Еак станал съдник душите на мъртвите в подземния свят. Но това вярване е сравнително ново и е непознато на Омир, който поставя в подземното царство само Радамант. Платон е първият, който споменава Еак като съдник.
Друга легенда разказва, че Еак участвал в строежа на крепостната стена на Троя заедно с Аполон и Посейдон. Когато стената била построена, три змии се изкачили по нея. Две от тях, които се приближили към частта, построена от боговете, умрели. Но третата успяла да прекоси онази част, която била построена от смъртен. Аполон разтълкувал предсказанието по следния начин – Троя ще бъде превзета два пъти: първия от син на Еак (това било първото превземане на Троя от Херакъл, заедно с когото се биели Теламон и Пелей), а втория три поколения по-късно, от Неоптолем, правнук на Еак и син на Ахил.

ЕАКС (гр.). Един от тримата синове на Навплий и на дъщерята на Катрей Климена (виж Навплий). Негови братя са Паламед и Навзимедон. Той бил заедно с Паламед при Троя. Когато брат му бил убит с камъни от гърците, Еакс измислил следния начин да съобщи за смъртта му на Навплий – написал разказ за случилото се върху гребло и го пуснал в морето. Той знаел, че баща му, който прекарвал повечето време на кораба си, все някога ще го намери.
Някои автори смятат, че Еакс отмъстил за Паламед, като посъветвал Клитемнестра да убие Агамемнон. Възможно е самият той да е намерил смъртта си от ръката на Орест или Пилад.

ЕВАДНА (гр.). 1. Дъщеря на Посейдон и Питана. „Смъртният" ѝ баща бил Епит, цар на Аркадия (виж Епит, 3). Евадна била любима на Аполон, на когото родила син Ям, родоначалник на жреческата фамилия Ямиди в Олимпия (виж Ям).
2. Друга Евадна е дъщеря на Ифис и съпруга на Капаней (виж табл. 36). След смъртта на съпруга си тя се хвърлила и изгоряла на погребалната му клада.

ЕВАНДЪР (гр.). 1. Син на Сарпедон, родом от Ликия. Той бил сред бойците, притекли се на помощ на троянците в битката срещу гърците.
2. Един от синовете на Приам.
3. Най-известният Евандър е основателят на Палантеум, селището, което се е намирало на хълма Палатин преди основаването на Рим от Ромул.
Евандър е аркадиец от град Палантион. Според някои предания е син на Хермес и нимфата Телпуза, дъщеря на Ладон, която имала пророческа дарба. Неговата майка под името Кармента е почитана в Рим (виж Кармента). Според други предания тя се на-

рича Темида, Никострата или Тибуртида (последното име я доближава до името на реката, преминаваща през Рим – Тибър). Има и версии, че Евандър е син на Ехем от Тегея и Тимандра – дъщерята на Тиндарей и на Леда, следователно потомък на рода, към който принадлежат диоскурите, Елена и Клитемнестра. Различни са и версиите за причините за заминаването му от Аркадия. Понякога се казва, че е тръгнал доброволно, друг път, че бил принуден да избяга, защото е убил баща си, защитавайки майка си, или пък че е убил майка си.

Евандър се установил на левия бряг на Тибър, на хълма Палатин. Бил посрещнат приятелски от царя на аборигените – Фаун, но трябвало да се сражава срещу царя на Пренест – великана Ерил (виж Ерил). Той управлявал с доброта и цивилизовал дивите местни жители. Научил ги да четат и пишат, открил им музиката и изкуствата, както и ред други полезни умения. На него се приписва въвеждането в Лациум на някои аркадски култове – на Церера (Деметра), Нептун (Посейдон), и най-вече на Пан Ликийски, в чест на когото били основани Луперкските тържества. Когато Херакъл дошъл в Палантеум, Евандър го приел и го очистил от убийството на Какий. Той прозрял божествения му произход и в негова чест въвел култа към Великия Олтар (Ara Maxima), между Палатин и Авентин. Пристигането на Евандър в Лациум станало шестдесет години преди началото на Троянската война. Следователно той бил старец, когато Еней дошъл да го моли за помощ в битката с рутулите (виж Еней). Той си спомнил, че някога е бил гост на Анхиз и затова посрещал гостоприемно Еней, като му дал в помощ един военен отряд под командването на сина си Палант, защото поради напредналата си възраст не можел сам да се сражава. Палант бил убит в последвалата битка.

Освен Палант Евандър имал и две дъщери – Ромея и Дина (Дауна).

В подножието на Авентин, недалече от Порта Тригемина, издигнали олтар в чест на Евандър. Този олтар бил разположен симетрично спрямо олтара на майка му – Кармента, в подножието на Капитолийския хълм, близо до Порта Карменталис, от другата страна на Форум Боариум.

ЕВБУЛЕЙ (гр.). Това име носят двама различни герои, свързани с Елевзинските мистерии. 1. Първият е брат на Триптолем, син на жреца на Деметра – Трохил, който избягал от Аргос в Атика. Но според някои предания Триптолем и Евбулей са синове на Дисавлий (виж Триптолем).

2. Вторият герой бил свинар, който със стадото си от малки прасенца се намирал на мястото, където Хадес отвлякъл Персефона в подземния свят. Част от стадото му било погълнато заедно с двете божества. С това произшествие се обяснява обредът на жертвоприношение на млади прасенца по време на празника Тесмофории в Евбулея, който се извършвал в подземна зала. Прозвището Евбулей (добър съветник, доброжелател) също така е епитет на Хадес и често се използва за име на божество, рожба на Зевс и Персефона.

ЕВДОР (гр.). Син на Хермес и Полимела, дъщерята на Филас. Той бил отгледан от дядо си и по време на Троянската война последвал Ахил начело на пет отряда мирмидонци. Ахил го пратил да помага на Патрокъл, когато последният отишъл да се сражава сам, по време на „гнева“ на героя.

ЕВЕН (гр.). Цар на Етолия, син на Арес и Демоника (виж табл. 24). Негова дъщеря била Марпеса. Легендата разказва, че той убивал всички претенденти за ръката ѝ, като с черепите им украсявал храма на Посейдон. Марпеса била отвлечена от Идас и станала любима на Аполон. Евен преследвал похитителя, но не могъл да го стигне, защото Идас получил от Посейдон летяща колесница. Тогава Евен убил конете си и се хвърлил в река Ликормас, която оттогава носи неговото име (виж Марпеса).

ЕВИПА (гр.).1. След като убил претендентите за ръката на жена си, Одисей отишъл в Епир, за да се допита до оракула. Там бил посрещнат от царя Тириманат, на когото зле се отблагодарил за гостоприемството, съблазнявайки дъщеря му Евипа. Родил му се син, наречен Евриал. Когато той пораснал, Евипа го изпратила в Итака с плочки, на които написала „отличителни знаци“, за да може Евриал да бъде разпознат от баща си. Евриал обаче пристигнал в Итака, когато Одисей отсъствал. Пенелопа, която била дочула за любовната връзка на Одисей с Евипа, при завръщането на мъжа си го убедила, че трябва да погуби Евриал, защото той е дошъл, за да го убие. Без да разсъждава, Одисей собственоръчно го убил.

В други предания синът на Евипа и Одисей се нарича Леонтофрон (виж табл. 9).

2. Има и друга Евипа – внучка на Атамант (виж табл. 33).

ЕВЛИМЕНА (гр.). Девойка от остров Крит, дъщеря на цар Кидон. Баща ѝ я сгодил за Аптер, принадлежащ към критската аристокрация. Но тя обичала и била обичана от Ликаст, който от дълго време бил негин любовник. Тъй като част от критските градове се разбунтували срещу Кидон, той запитал оракула какво трябва да направи. Отговорът бил, че девица трябва да бъде принесена в жертва. Кидон разпоредил да се тегли жребий и той се паднал на дъщеря му Евлимена. За да я спаси от жестоката участ, Ликаст разказал на Кидон за връзката им. Но народът решил, че тя заслужава съдбата си и девойката била принесена в жертва. Кидон накарал да разрежат тялото ѝ и разбрал, че е бременна. Аптер, опасявайки се от отмъщение от страна на Ликаст, му устроил засада и го убил. След това избягал в Ксантос, близо до Термера, Ликия.

ЕВМЕЙ (гр.). Свинарят на Одисей, останал верен на своя господар и стремящ се да запази богатството му в Итака, доколкото можел. Бил син на цар Ктезий, който царувал на остров Сирис (един от Цикладските острови). Бил още малко дете, когато го поверили на една финикийска робиня. Но тя се свързала с финикийски пирати, откраднала момчето, което било продадено като роб на Лаерт. При завръщането си в Итака по съвет на Атина Одисей първо отишъл при Евмей. Той му послужил за „посредник“ при завладяването на двореца, като го посрещнал и го вкарал, преоблечен като просяк, сред претендентите за трона.

ЕВМЕЛ (гр.). 1. Синът на Адмет и Алкеста, който фигурира сред героите в Троянската война. Той завел пред Троя конете, гледани от Аполон по време на робството му при Адмет. Те му осигурили победата на погребалните игри в чест на Патрокъл.

2. Герой от остров Кос, превърнат в гарван заради безбожието му (виж Агрон).

3. Баща на Ботрес от Коринт, превърнат в птица от Аполон (виж Ботрес).

ЕВМОЛП (гр.). Според най-разпространената версия на легендата – син на Посейдон и Хиона, дъщерята на Борей и Орития (виж табл. 11). Тъй като се страхувала от баща си, Хиона хвърлила новороденото в морето. Посейдон го прибрал и го отвел в Етиопия, където го поверил на дъщеря си Бентесикима, която му била родила Амфитрита. Бентесикима го отгледала. Когато пораснал, мъжът на неговата осиновителка му дал за жена една от дъщерите си. Но Евмолп се опитал да изнасили една от сестрите ѝ и бил прогонен. Заедно със сина си Исмар отишъл при царя на траките Тегирий, който дал една от дъщерите си за жена на Исмар. Евмолп обаче взел участие в заговор срещу Тегирий, но бил разкрит и трябвало да избяга. Намерил убежище на Елевзин, където бил посрещнат радушно от жителите на града. Покъсно, когато Исмар умрял, той се сдобрил с Тегирий, който му оставил царството си в наследство. След като Евмолп станал цар на Тракия, избухнала война между елевзинските и атинските жители, предвождани от Ерехтей (виж Ерехтей). Повикан от приятелите си, Евмолп се притекъл с армия на помощ на елевзинците. Но бил победен от атиняните и убит. Баща му Посейдон отмъстил за него, като убедил Зевс да убие с мълния победителя Ерехтей.

Различни предания приписват на тракиеца Евмолп възстановяването на Елевзинските мистерии. Той пречистил Херакъл след убийството на кентаврите. Смята се, че жреческия род на Евмолпидите произлиза от него. След смъртта му синът му Керикс (Вестителя) бил натоварен с роля в мистериите. Той е прародителят на херодите, които ръководели посвещението в Елевзин. Някои предания свързват Евмолп с Музей, като го представят или като негов баща, или като негов син. Но авторите не се простират подробно върху личността на Евмолп като създател на мистериите. Някои дори смятат, че той няма нищо общо със сина на Хиона, а е син на Деиопа и внук на Триптолем.

ЕВНЕЙ (гр.). Син на Язон и Хипсипила, царица на Лемнос, по времето, когато жените на острова били убили всички мъже и аргонавтите, минавайки през острова, ги дарили с деца (виж Хипсипила и Аргонавтите). Макар че не фигурира сред воините от ахейската войска пред Троя, той поддържал приятелски отношения с гърците. Снабдявал ги с вино. Срещу богато инкрустиран кратер Евней откупил от Патрокъл сина на Приам Ликаон. Когато Хипсипила била продадена като робиня на Ликург, цар на Немея, Евней я освободил и я върнал в Лемнос.

ЕВНОМ (гр.). След женитбата си с Деянира Херакъл останал да живее в двора на тъста си Ойней, царя на Калидон. Там той случайно убил дете на име Евном, което служело като виночерпец. Евном бил син на Архител, роднина на Ойней. Тъй като Евном полял ръцете му с топла вода, предназначена за крака му, Херакъл го плеснал, но силата му била толкова голяма, че го убил на място. Архител простил на героя неволното му престъпление, но въпреки това Херакъл напуснал двореца и заедно с жена си и сина си отишъл в Трахида. Евном понякога е наричан и Киат.

ЕВНОСТ (гр.). Герой от Танагра, в Беотия, син на Елиея и Скиант, който бил отгледан от нимфата Евноста. Той отблъснал любовта на Охна, дъщерята на Колон, което му коствало живота (виж Букол).

ЕВРИАЛ (гр.). 1. Син на Мекистей (виж табл. 1) от Аргос, който участвал в похода на аргонавтите, в похода на епигоните и в Троянската война заедно с Диомед.

2. Това е името и на сина на Одисей от Евипа, дъщерята на епирския цар Тиримант, който бил убит от самия Одисей (виж Евипа).

3. Другар на Еней, младеж с необикновена красота, чиято дружба с Низ станала пословична. Убит в битката срещу рутулите.

ЕВРИГАНЕЯ (гр.). 1. Евригана и Евриганея са имената на жената на Едип в най-старите версии на легендата, където не се говори за кръвосмешението с Йокаста (през Омировата епоха известна под името Епикаста). Евриганея, а не Йокаста родила на Едип след смъртта на майка му Етеокъл, Полинейк, Антигона и Исмена.

2. Много сходна литературна традиция представя Евриганея като дъщеря на Хиперфант и майка на децата на Едип, а Епи-

каста било името на майка му. В тази версия Едип се оженил за Епикаста, но нямал деца от нея (виж също Евриклей и Едип).

ЕВРИДИКА (гр.). 1. Най-известната сред героините, носещи това име, е дриада и жена на Орфей. Когато един ден се разхождала с приятелките си наядите по поляните в Тракия, тя била ухапана от змия. За да свърже тази легенда с легендата за Аристей, Вергилий предполага, че това се случило, докато Евридика бягала от Аристей, който искал да я насили. Когато умряла, Орфей я оплакал и в отчаянието си не се поколебал да слезе в подземния свят, за да я потърси. Успял да развълнува подземните божества с прекрасните си песни и те му разрешили да отведе съпругата си, но при условие че няма да се обръща да я гледа, преди да са видели слънчевата светлина. Евридика го следвала и почти били излезли, когато Орфей не устоял да изкушението да погледне назад и се обърнал. Веднага някаква сила повлякла Евридика обратно в подземния свят и Орфей се завърнал сам.
2. Дъщерята на Лакедемон и Спарта. Тя родила Даная от Акризий (виж табл. 6 и 31).
3. Това име носи също и жената на немейския цар Ликург, баща на Архемор (в изгубената трагедия „Хипсипила" на Еврипид).
4. Дъщерята на Амфиарай и Ерифила (виж табл. 2) (може би идентична с предишната).
5. Жената на Креон, тиванския цар, който не могъл да понесе смъртта на сина си Хемон и се обесил (виж Антигона).

ЕВРИКЛЕЯ (гр.). 1. Майката на Едип във версия, в която не се говори за кръвосмешението му. Евриклея била първата жена на Лай, а след неговата смърт Едип се оженил за втората му жена – Епикаста.
2. Дойката на Одисей.

ЕВРИЛОХ (гр.). В „Одисея" боен другар и спътник на Одисей. Бил женен за сестра му – Ктимена (виж това име). Жребият посочил него, когато на острова на Цирцея някой трябвало да отиде на разузнаване. Той обаче не влязъл в двореца на магьосницата и се върнал, за да разкаже на Одисей за преобразяването на другарите му. По-късно Еврилох го посъветвал да спрат на острова, където пасяло свещеното стадо бикове и юници на Хелиос. Негова била вината за проклятието, последвало светотатството, извършено от спътниците на Одисей, като ги подтикнал да заколят и изядат животните на бога. Всички загинали.

ЕВРИМ (гр.). Герой от Оленос (вероятно Оленос в Етолия), който наклеветил Кастор на Полидевк. Той побързал да разкаже за клеветата на брат си, който убил с юмруци Еврим. Друга версия разказва, че самият Полидевк отмъстил по същия начин на Еврим.

ЕВРИМАХ (гр.). Един от най-видните претенденти за ръката на Пенелопа в „Одисея". Той обидил Одисей, когато той влязъл в двореца, преоблечен като просяк, и го замерил със столче. Когато гадателят Теоклимен предрекъл на претендентите съдбата, която ги очаквала, Евримах се подиграл с него, като го обвинил, че здравият разум го е напуснал. За голям свой срам по време на състезанието с лък Евримах не могъл да го обтегне. Във финалната сцена на поемата, след смъртта на Антиной, той се опитал да се сдобри с Одисей, но след като не успял, извадил меч срещу него и бил убит от стрела.

ЕВРИМЕДОН (гр.). Име на много герои.
1. Най-старият е титан, царувал над народа на титаните на края на Земята. Жестокостта му довела до неговото унищожение и до това на поданиците му. Разказват, че бил изнасилил Хера още като дете, и тя родила Прометей. Това предизвикало гнева на Зевс (виж също и легендата за Прометей, в която тази доста съмнителна версия изглежда е привнесена по-късно).
2. Син на Минос и нимфата Пария. Негови братя били Нефалион, Хриз и Филолай (виж табл. 28). По време на похода срещу амазонките Херакъл спрял на остров Парос и тъй като двама от спътниците му били убити от синовете на Минос, които живеели на този остров, Херакъл ги нападнал и убил. След това обсадил града. За да го умилостивят, жителите помолили да вземе със себе си двама от техните принцове на мястото на убитите му другари. Херакъл взел Алкей и Стенел, внуци на Минос и синове на Андрогей .
3. Водачът на колесницата на Агамемнон. Той бил убит от Егист в Микена едновременно с господаря си.

ЕВРИНОМ (гр.). Павзаний единствен е съхранил спомена за демон, наречен Еврином, който изяждал плътта на погребаните мъртъвци, оставяйки само костите.

ЕВРИНОМА (гр.). Богиня от първото поколение богове – на титаните. Дъщеря на Океан и Тетия (виж табл. 38). Преди Кронос да завземе властта, тя царувала заедно с Офион по заснежените склонове на Олимп, откъдето била прогонена от Кронос и Рея, които заели мястото им. Офион и Евринома намерили убежище в морето. Там тя заедно с Тетия посрещнала Хефест, когато той бил хвърлен от небето (виж Хефест).
Обичана от Зевс, тя родила от него харитите Аглая, Ефросина и Талия, също както и речния бог Азоп. В нейна чест около Фигалия било издигнато много древно светилище. Храмът се издигал сред гора от кипариси. Култовата статуя на Евринома представлява фигура на жена, която от кръста надолу има тяло на риба.

ЕВРИПИЛ (гр.). 1. Първият герой с това име е тесалийски вожд, син на Евемон, участвал във войната срещу Троя. Той убил Хипсенор, Мелант и Аписаон. Бил ранен от Парис, но Патрокъл излекувал раната му.
2. Местен герой от Патрас, на Коринтския

залив, най-често идентифициран с предишния герой. Разказва се, че всяка година жителите на Патрас трябвало да принасят в жертва на Артемида най-красивия младеж и най-красивата девойка от града им като наказание за оскверняването на храма ѝ от Меланип и от жрицата Комето (виж Комето, 2). От плячката в Троя Еврипил бил получил вълшебно ковчеже: но когато го отворил, полудял. Оракулът му казал, че ще се излекува, когато на връщане срещне „необичайно жертвоприношение". Оракулът добавил, че трябва да се установи в страната, където види това явление. Когато пристигнал в Патрас, Еврипил видял ежегодното жертвоприношение на Артемида, и разбрал, че предсказанието се е сбъднало. В същото време жителите на Патрас били предупредени от оракула, че жертвоприношението няма да е необходимо, ако на него присъства чужденец. Когато видели Еврипил, те разбрали, че гневът на Артемида е потушен. Еврипил се установил в Патрас и там умрял. Показвали гроба му в акропола на града.
3. Цар на остров Кос, син на Посейдон и Астипалея. Когато на връщане от Троя Херакъл спрял в Кос, Еврипил и синовете му го отблъснали. Но Херакъл проникнал в града през нощта и ги убил.
4. Син на Телеф, който се борел на страната на троянците по време на Троянската война. След като го ранили, Телеф се зарекъл, че като оздравее, нито той, нито наследниците му ще се бият срещу гърците. Но Астиоха, сестра на Приам и майка на Еврипил, се оставила да я убедят да изпрати сина си в Троя, където бил убит от Неоптолем. Тя направила това заради един подарък – плана на златното лозе, което преди време Зевс бил предложил на Ганимед. Еврипил бил баща на Грин, виж това име.
5. Син на Посейдон, който царувал в Кирена, в Либия. Той дал на Евфем буца пръст като знак за гостоприемство, когато аргонавтите минавали край езерото Тритонис (виж Евфем). Според Пиндар Еврипил бил въплъщение на самия бог Тритон. Според други автори той бил брат на Тритон; майка му е Келено, дъщеря на Атлант. Женен за Стеропа, дъщеря на Слънцето, той имал двама синове, Ликаон и Левкип. По време на неговото царуване Аполон довел нимфата Кирена в страната (виж Кирена).

ЕВРИСАК (гр.). Аякс, синът на Теламон, при обсадата на Троя се оженил за една пленница на име Текмеса, дъщеря на фригийския цар Телевт, която му родила син, наречен Еврисак (виж Аякс 2). Преди самоубийството си Аякс поверил сина си на своя брат Тевкер. След превземането на Троя Еврисак се върнал в родината на баща си, на остров Саламин в Атика. Но той пристигнал с друг кораб, а не с този на чичо си Тевкер, което разгневило цар Теламон. Когато Теламон прогонил Тевкер, Еврисак наследил дядо си на трона. Щом разбрал за смъртта на Теламон, Тевкер се опитал да се върне, но Еврисак го отпратил. С брат си Филей Еврисак върнал остров Саламин на атиняните, заради което получили атинско гражданство. Според други традиции Филей не бил брат, а син на Еврисак, и той върнал острова на атиняните. Така или иначе родът на Еврисак се установил в Атина, а сред потомците му били Милтиад, Кимон, Алкивиад и историкът Тукидид.

ЕВРИСТЕЙ (гр.). Потомък на Персей, негов внук, с баща Стенел. Майка му е Никипа, дъщеря на Пелопс. Първи братовчед на Амфитрион и Алкмена (виж табл. 31). Царувал над Тиринт, Микена и Мидия в Арголида. Властта му била дадена поради предсказание на Зевс, което Хера с хитрост променила. Когато трябвало да се роди Херакъл, Зевс казал, че наследникът на Персей, който щял да се роди всеки момент, ще царува над Микена. Ревнивата Хера убедила Илития, богинята на ражданията, да забави появата на Херакъл (виж Алкмена) и да избърза с раждането на Евристей, който бил едва седмаче. Евристей се родил пръв и се възползвал от предсказанието на Зевс. В легендата за Херакъл Евристей е описан като човек, несъвършен физически и морално, треперещ от страх пред героя, неспособен да оправдае властта, която дължал на волята на Зевс. Когато Херакъл на връщане от похода си срещу минийците от Орхомен (виж Ергин) бил поразен от лудост, изпратена му от Хера, и убил децата си, той отишъл да се допита до Пития. Пророчицата му казала да отиде в Тиринт и да остане на служба при Евристей. Именно Евристей поискал от героя да извърши дванадесетте подвига, които му донесли голяма слава и довели до обожествяването му. Но му забранил да влиза в Микена, страхувайки се, че Херакъл ще му отнеме властта. Евристей никога не се показвал пред героя, а изпращал заповедите си по вестителя Копрей, син на Пелопс, който се бил приютил при Евристей, след като убил Ифит. Задължавал го всеки път, когато завършел поредната задача, да оставя свидетелство за нея пред вратите на града. Освен това бил приготвил огромна бронзова делва, в която да се скрие, ако Херакъл го нападне. Последователно му заповядал да убие Немейския лъв, Лернейската хидра, да хване Керинейската кошута, а после и Еримантския глиган, да почисти Авгиевите обори, да изгони птиците от езерото Стимфал, да залови Критския бик, да доведе конете на Диомед, царя на Тракия, да донесе колана на царицата на амазонките Хиполита, да открадне стадото на Герион и златните ябълки от градината на Хесперидите (виж Херакъл). Но Евристей отказал да признае втория и третия подвиг под претекст, че Хе-

ракъл е получил възнаграждение (виж Херакъл). Когато Херакъл изпълнил всички заповеди, Евристей направил жертвоприношение, на което поканил героя. Но тъй като неговите синове му дали по-малко парче месо, отколкото на другите, Херакъл се обидил и убил трима от тях.
Тогава героят решил да се установи в Тиринт, но Евристей му попречил и продължил да го преследва. И дори след смъртта на героя потомците му не намерили убежище, защото Евристей се опитал да ги предаде на Кеикс. Те намерили закрила в Атика. Евристей се отправил към Атина начело на армия, но бил убит в една от битките. Занесли главата му на Алкмена, която избола очите му.
Друга версия на легендата, разпространена през александрийската епоха, разказва, че Херакъл бил любовник на Евристей и че извършил дванайсетте подвига от любов към него.
ЕВРИТ (гр.). 1. Един от гигантите, участвал в битката срещу боговете. Дионис го убил с жезъла си.
2. Най-известният герой с това име е бащата на Иола, който играе важна роля в цикъла за Херакъл. Той бил цар на Ехалия, град в Тесалия, в Евбея или в Месения. Бил син на Меланей, много точен стрелец, който заради умението си бил смятан за син на божествения лъконосец Аполон. Майка на Еврит била Стратоника. Той бил женен за дъщерята на Пилон, Антиоха, и имал пет деца: четирима синове – Деион (някъде е даден като Молион), Клитий, Токсей и Ифит, и една дъщеря – Иола. Еврит наследил от баща си умението в стрелбата с лък. Според Омировата версия на легендата той предизвикал самия Аполон, но поради високомерието му богът го наказал със смърт „преди да остарее". За Еврит се говори, че научил Херакъл да си служи с лъка. Синът му Ифит в знак на гостоприемство подарил лъка на Еврит на Одисей, а той му подарил копие и меч. С този лък Одисей убил претендентите за ръката на Пенелопа.
Най-известната легенда за Еврит го представя като неприятел на Херакъл. Еврит бил обявил състезание, открито за всички гърци. Като награда обещал да даде ръката на дъщеря си на онзи, който успее да го победи. Херакъл приел предизвикателството и го победил. Но синовете на Еврит не били съгласни да дадат обещаната награда. Те се опасявали, че ако Херакъл има деца от сестра им, отново може да ги убие в пристъп на лудост, както вече бил сторил (виж Херакъл). Единствено Ифит се застъпил за героя. От този момент легендите се различават. Според едни Еврит обвинил Херакъл, че е откраднал добитъка, който всъщност бил взет от Автолик, и Ифит, за да премахне обвинението, предложил на героя да го търсят заедно. След това обаче Херакъл, който отново обезумял, го хвърлил от височините край Тиринт. Според други Херакъл наистина извършил кражбата и когато Ифит отишъл да иска животните обратно, той го убил. Като изкупление за това убийство Херакъл бил продаден в робство от Хермес и купен от Омфала (виж Херакъл). Еврит обаче отказал да приеме откупа, който Херакъл бил готов да изплати за убийството на сина му. След като робството му приключило, Херакъл предприел поход срещу Ехалия, превзел града, убил Еврит и синовете му и отвел като пленница Иола.
3. Друг Еврит, син на Хермес, брат на Ехион, е сред аргонавтите (виж Ерит).
4. Виж Молиониди.
ЕВРИТИОН (гр.). 1. Един от кентаврите, който се опитал да отвлече годеницата на Пиритой и станал причина за битката между кентаврите и лапитите.
2. Това е името и на друг кентавър, убит от Херакъл, защото се опитал да се ожени насила за Мнезимаха, дъщерята на царя на Оленос Дексамен (виж Дексамен).
3. Синът на Актор (виж и Ир), герой от Фтия, който участвал в Калидонския лов. В неговия двор се приютил Пелей след смъртта на Фок (виж Пелей и Еак). Евритион го пречистил и му дал за жена дъщеря си Антигона, както и една трета от царството си. По време на лова на Калидонския глиган Пелей случайно убил тъста си, след което трябвало да се скрие в двора на Акаст (виж Акаст и Астидамея).
4. Евритион се казвал и пастирът на Герион (виж Герион и Херакъл).
ЕВРОПА (гр.). 1. Дъщерята на Титий, която родила Евфем от Посейдон.
2. Една от океанидите, дъщеря на Океан и Тетия.
3. Майката на Ниоба, жената на Фороней.
4. Дъщерята на Нил, една от жените на Данай.
5. Най-известна от всички е дъщерята на Агенор и Телефаса, отвлечена от Зевс. Макар че обикновено я представят като дъщеря на Агенор (виж табл. 3), някои автори посочват за неин баща един от синовете на Агенор на име Феникс.
Зевс видял Европа, докато играела с приятелките си край морския бряг в Сидон, или в Тир, чийто цар бил баща ѝ. Красотата ѝ го изпълнила с любов, той се превърнал в белоснежен бик с рога, приличащи на лунен сърп. След това легнал в краката на девойката. Първоначално уплашена, постепенно Европа била очарована от кроткото животно, започнала да го гали и седнала на гърба му. Бикът веднага станал и се спуснал към морето. Въпреки виковете на Европа, която се държала за рогата му, той се гмурнал във вълните и се отдалечил от брега. Така стигнали до Крит, където Зевс обладал девойката до извор в Гортина. Оттогава яворите, под които се развила тази сцена, са вечно зелени и разлистени.
Европа родила на Зевс трима синове: Минос, Сарпедон и Радамант. Някои смятат, че тя е майка и на Карн, обичан от Аполон, и дори на Додона. Зевс ѝ направил три подаръка: бронзовия исполин Тал (виж Тал и Аргонавтите), който пазел бреговете на Крит от нашественици, едно куче, от което не можела да се измъкне никаква плячка, и копие, което винаги достигало целта си. След това я омъжил за критския цар Астерион, син на Тектам, който нямал деца и осиновил синовете на Зевс. След смъртта си Европа получила божествени почести. Телецът, чиято форма взел Зевс, станал съзвездие и бил поставен сред знаците на Зодиака.
За братята на Европа, които тръгнали да търсят сестра си, виж Агенор и Кадмос.
ЕВРОС (гр.). Югозападният вятър. Син на Еос (Зората) и Астрей, или на Тифон.
ЕВТИМ (гр.). Евтим от Локрида е герой от Южна Италия, освободил град Темеза от жестокия данък, който всяка година изплащали на зъл демон, наречен Алибант. Този демон бил духът на спътника на Одисей Политес. Когато Одисей стъпил на брега на Темеза, пияният Политес изнасилил едно местно момиче. Жителите го линчували за деянието му. Оттогава духът на Политес ги преследвал по всякакъв начин – той поискал да му се построи храм, където всяка година да принасят в жертва най-хубавото момиче. Този откуп се изплащал редовно, докато един ден се появил много сръчен боксьор, наречен Евтим от Локрида, който предизвиквал демона, победил го и го принудил да напусне страната. Евтим се оженил за местно момиче, доживял до дълбока старост и един ден изчезнал, без да открият следи от смъртта му.
ЕВФЕМ (гр.). Един от аргонавтите. Син на Посейдон, той дължал на баща си дарбата да ходи по вълните. Майка му била Европа, дъщеря на Титий. По време на похода на аргонавтите, при преминаването на Симплегадите, Евфем пуснал гълъба, който трябвало да определи съдбата, която ги очаквала (виж Аргонавти). По време на случката при езерото Тритонис той получил от бог Тритон буца вълшебна пръст, пророчество за идването в Киренайка на потомците му. И наистина, Бат, основателят на колонията в Кирена, е потомък на Евфем. Той хвърлил в морето свещената буца пръст, от която се появил остров Тера. Оженил се за Лаонома, сестрата на Херакъл. От лемнианката Малаха (виж Аргонавти) имал син, Левкофан, прадядо на Бат.
ЕВФОРБ (гр.). Троянски герой, син на Пантой, който нанесъл първата рана на Патрокъл. Бил убит от Менелай, който взел щита му и го занесъл в храма на Хера в Аргос. Питагор смятал, че в предишен свой живот е бил героят Евфорб.
ЕВФОРИОН (гр.). След смъртта си Ахил живял заедно с Елена на Острова на Блажените. Те имали син Евфорион, свръхестествено същество с крила. Зевс се влюбил в него, но любовта му не била споделена. За да се скрие от него, Евфорион избягал. Богът го намерил на остров Мелос и го убил с мълния. Нимфите на острова го погребали, но ядосаният Зевс ги превърнал в жаби.
ЕВФРАТ (гр.). За да се обясни произходът на името на река Ефрат, била измислена следната легенда: мъж на име Евфрат имал син, наречен Аксурта. Един ден Евфрат заварил сина си заспал до майка си, взел го за чужд мъж и го убил. Като видял заблудата си, той се хвърлил от мъка в река Медос, която след това била наречена Ефрат.
ЕВХЕНОР (гр.). Син на коринтския гадател Полиид. Баща му многократно го предупреждавал за съдбата, която го очаква – той можел да избира между спокойна смърт, ако остане вкъщи, или насилствена, ако отиде да се бие срещу Троя с атридите. Евхенор избрал славната смърт и загинал, пронизан от стрела на Парис.
ЕГЕЙ (гр.) Цар на Атина, баща на Тезей. Негов баща бил Пандион, наследникът на Кекропс (виж Кекропс и табл. 11). Пандион бил прогонен от Атина от сина на Метион след бунт. Тогава той отишъл в Мегара, където се оженил за Пилия, дъщерята на цар Пилант, и след време заел трона му. В Мегара се родили четиримата синове на Пандион: Егей, Палант, Низ и Лик. След смъртта на баща си синовете му организирали поход към Атина и завзели властта, след което си я поделили. Като най-голям Егей получил най-голямата част и властта над цяла Атика. Според друго предание Егей бил син не на Пандион, а на Скирий. Бил осиновен от Пандион и на това се основавали претенциите на потомците на Палант срещу Тезей, които оспорвали законността на властта му (виж Тезей).
Егей се оженил първо за Мета, дъщерята на Хоплес, след това за Халкиопа, дъщерята на Рексенор (или на Халкодон). Тъй като и от двата брака нямал деца, приписал това на гнева на Афродита Урания, богинята, родена от Уран (виж Афродита), и въвел нейния култ в Атина. След това отишъл да се допита до Делфийския оракул и Пития му дала толкова неясен отговор, че той не могъл да го разтълкува. Тя казала следното: „Ти, най-съвършеният сред хората, не отвързвай устата, замърсена от вино отвън, преди да си стигнал до най-високата точка на град Атина." Той тръгнал към Атина, но по пътя спрял в град Трезена, при цар Питей, сина на Пелопс. Той разбрал предсказанието и побързал да напие Егей, след което го въвел при дъщеря си Етра (в същата нощ, когато Посейдон също се съединил с

нея – виж Етра и Тезей). Когато си тръгнал, Егей заръчал на Етра, ако роди син, да го отгледа, без да му открива кой е баща му. Същевременно скрил под една скала меча и сандалите си, като казал, че когато синът му порасне достатъчно, че да може да отмести скалата, ще получи знак как да открие баща си. Това момче било Тезей.
След тръгването си от Трезена Егей срещнал Медея. Тя му обещала, че ако се ожени за нея, безплодието му ще свърши. Егей се съгласил и тя му родила син, Мед. Когато Тезей пораснал и пристигнал в Атина, Медея, която чрез магиите си разбрала кой е той, поискала от Егей да го убие. Егей обаче познал сина си и изгонил Медея със сина ѝ. Тезей пристигнал точно навреме – синовете на Палант били вдигнали бунт срещу Егей и искали да го детронират. Тезей ги разгромил. Тъй като Егей бил виновен пред Минос за убийството на Андрогей (виж това име), Минос завладял Атика. Бил наложен данък – 50 млади момичета и 50 момчета всяка година били изпращани на Минотавъра в Крит. Тезей организирал похода срещу Минотавъра (виж Тезей) и станал причината за смъртта на Егей. Тезей бил обещал да сложи бели платна на кораба си, ако се завърне жив в Атина. Ако корабите се върнели без него, те щели да бъдат с черни платна. Но магиите на Ариадна, която Тезей изоставил в Наксос, го накарали да забрави обещанието си (виж Ариадна), и Тезей не сменил платната. Егей, който очаквал завръщането на сина си на една скала, видял, че са черни, помислил, че синът му е мъртъв, и се хвърлил в морето, което оттогава носи неговото име – Егейско море.

ЕГЕОН (гр.). Сред сторъките великани (Хекатонхейрите) имало един, когото боговете наричали Бриарей, а хората – Егеон. Заедно с братята си той участвал в битката срещу титаните на страната на олимпийските богове (виж Титани). След като победили и титаните били затворени в Тартар, ролята на Бриарей-Егеон не свършила дотук. Той е представян или като пазач с двамата си братя на титаните в техния подземен затвор, или се разказва, че Посейдон го възнаградил за смелостта, която проявил в битката, като му дал ръката на дъщеря си Кимополея и му позволил да пази титаните. Когато олимпийските богове Хера, Атина и Посейдон искали да оковат Зевс във вериги, Тетида извикала на помощ Егеон. Само неговото присъствие и страхът от чудодейната му сила били достатъчни, за да се откажат от намерението си.
Любопитен е фактът, че съществува и предание, според което верният приятел на Зевс бил съюзник на титаните и воювал срещу олимпийските богове.

ЕГЕРИЯ (лат.). Римска нимфа, която първоначално е описвана като речна богиня, свързана с култа към горската Диана в Неми (виж Диана). В Рим съществувал култ към нея. Егерия била смятана за съветничка на император Нума. Тя била представяна или за негова жена му, или като негова приятелка, която имала навика да му определя срещи през нощта. Диктувала му религиозната политика, като го учела на молитви и заклинания. След смъртта на Нума от мъка нимфата проляла толкова много сълзи, че била превърната в извор.

ЕГЕСТ (гр.). Или Акест. Син на сицилийския речен бог Кримис и на троянката Егеста, или Сегеста, която посрещнала гостоприемно Еней и троянците, когато пристигнали в Сицилия. Има няколко версии за това как тази троянка се е озовала толкова далече от родината си. Според Сервий, когато Лаомедон отказал да плати на Посейдон и Аполон възнаграждението, което им бил обещал за построяването на троянската стена, Посейдон изпратил морско чудовище, което опустошило града, а Аполон го поразил с епидемия. Като запитали Аполон как да се отърват от чудовището, той отговорил, че трябва да дадат на Посейдон за храна благородните младежи на страната. Веднага много от троянците изпратили набързо децата си извън Троя. Така направил и Хипотес, или Хипострат, който поверил дъщеря си Егеста на търговци и те я отвели в Сицилия. Тук речният бог Кримис, приел образа на мечка или куче, се оженил за нея и тя му родила Егест, основателя на град Егест, или Сегест. Според Ликофрон Егеста била дъщеря на троянеца Фенодамант, който бил посъветвал съгражданите си да дадат за храна на чудовището Хезиона, дъщерята на Лаомедон. За да си отмъсти, той дал на моряци трите дъщери на Фенодамант, които трябвало да ги оставят на дивите зверове в Сицилия. Но по волята на Афродита трите девойки се отскубнали от смъртта. Една от тях, Егеста, се омъжила за речния бог Кримис. Синът ѝ Сегест основал три града – Сегест,Ерикс и Ентела. Според едно от преданията Егеста, дъщерята на Хипотес, се върнала от Сицилия в Троя, където се омъжила за Капис и му родила син, Анхиз. И накрая Денис Халикарнаски разказва, че един от дедите на Егест се бил скарал с Лаомедон, срещу когото вдигнал троянците на бунт и бил убит по негова заповед, както и всичките му наследници от мъжки пол. Тъй като не посмял да убие и дъщерите му, Лаомедон ги дал на търговци. С тях тръгнал и един млад троянец, който ги последвал в Сицилия. Той се оженил за една от тях, която му родила син, Егест. Той бил отгледан в Сицилия, придобил навиците на страната и говорел нейния език. Когато Троя била обсадена, с разрешението на Приам той отишъл да я защитава. Но скоро градът бил превзет и Егест се върнал в Сицилия, отвеждайки със себе си Елим, незаконния син на Анхиз. И накрая Страбон пише, че за да построи град Сегест, Егест бил подпомогнат от другарите на Филоклет.
Познат е и друг Егест, жрец в Ланувиум. Тъй като свещените образи на Пенатите, отнесени от Ланувиум в Алба след основаването на този град, по чудодеен начин непрестанно се връщали в Ланувиум, Егест начело на шестстотин бащи на семейства бил изпратен от Алба в Ланувиум, за да издигне култа на Пенатите там, където боговете искали.

ЕГИАЛЕЙ (гр.). Виж Сикион.

ЕГИАЛЕЯ (гр.). Четвъртата дъщеря на Адраст (виж табл. 1), която се омъжила за Диомед, царя на Аргос. Скоро съпругът ѝ я напуснал и тръгнал на поход срещу Тива, след това срещу Троя. Тя му останала вярна дълго време, след това започнала да му изневерява с различни герои, последният от които бил Кометес, синът на Стенел. За да обяснят поведението ѝ, някои автори смятат, че Афродита, наранена от Диомед по време на една от битките пред Троя, решила да му отмъсти по този начин, като вдъхнала на Егиалея страсти, на които тя не можела да устои. Други автори отдават тази промяна в поведението ѝ на клеветите на Навплий, бащата на Паламед, когото гърците линчували. За да си отмъсти на гръцките военачалници, Навплий ходел от град на град и разказвал на жените, че мъжете им изневеряват и че се готвят да доведат от Троя държанки, които ще заемат местата им на законни съпруги.
Когато Диомед се върнал от Троя, трябвало да избяга от клопката, която му подготвили Егиалея и любовникът ѝ. Той отишъл в Хесперия, в западното Средиземноморие (виж Диомед).

ЕГИМИЙ (гр.). Егимий, син на Дор, митичния прародител на дорийците, създал законите на този народ още докато живеел в долината на Пеней, в Северна Тесалия. Когато дорийците били изгонени от лапитите, предвождани от Корон, Егимий извикал Херакъл, с чиято помощ си осигурил победата. В знак на благодарност Егимий осиновил сина на Херакъл Хил, като му дал толкова земя, колкото на своите синове Димант и Памфил. Така те дават имената на трите дорийски племена: хилейци, димани и памфилийци.

ЕГИНА (гр.). Дъщеря на речния бог Азоп. Зевс се влюбил в нея и я отвлякъл. Баща ѝ пребродил цяла Гърция, за да открие похитителя. Най-сетне успял благодарение на доносничеството на Сизиф, който искал да има извор на акропола му в Коринт. В знак на благодарност Азоп му дал извора Пирена. Но по-късно Сизиф трябвало да отговаря в подземния свят за предателството си (виж легендата за него). Зевс нападнал Азоп с гръм и речният бог се прибрал в коритото си. Оттогава в коритото на река Азоп има залежи от въглища. Зевс отвел Егина на остров Енона и я дарил със син, Еак (виж Еак и табл. 30). По-късно островът бил наречен на нейно име Егина. После Егина отишла в Тесалия, където се омъжила за Актор, от когото родила син, Менойтий, бащата на Патрокъл.

ЕГИПИЙ (гр.). Син на Атей и Булида. Имал за любовница вдовица на име Тимандра, чийто син Неофрон я ревнувал от него и направил така, че заблуденият Египий една нощ преспал със собствената си майка, мислейки, че е Тимандра. Когато Булида разбрала какво престъпление е извършил синът ѝ, поискала да извади очите му. Но Зевс се смилил над семейството и превърнал всички в птици: Египий и Неофрон станали лешояди, Булида – гмурец, птица, която според легендата се храни само с очите на риби, змии и птици, Тимандра – синигер.

ЕГИПТ (гр.). Епоним на Египет, син на Бел и Анхиноя (виж табл. 3). По линия на баща си е пряк наследник на Посейдон, а на майка си – на реката Нил. Имал брат Данай. Бел, който царувал над африканските страни, поставил Данай на трона на Либия, а на Египт дал Арабия, но Египт сам завладял страната на „меламподите" (чернокраките) и я нарекъл Египет, на собственото си име.
Египт имал 50 синове от различни жени. Брат му Данай имал 50 дъщери (виж Данай и Данаиди). Двамата братя се скарали и Данай избягал в Арголида. Синовете на Египт го последвали и поискали да им даде дъщерите си за жени. Той се съгласил, но в навечерието на сватбите ги убил с помощта на годениците им. Загубил синовете си, боящ се от брат си и разкъсван от мъка, Египт се оттеглил в Ароя, където умрял.

ЕГИСТ (гр.). Син на Тиест и дъщеря му Пелопия (виж табл. 2). Тиест бил прогонен от брат си Атрей (виж Атрей) далече от Микена, в Сикион. Той непрекъснато търсел начин да отмъсти на брат си, който убил синовете му. Оракул му предсказал, че за него ще отмъсти синът, роден от собствената му дъщеря. През нощта той причакал дъщеря си, която се връщала от жертвоприношение в Сикион, и я изнасилил. След това изчезнал. Но по време на изнасилването Пелопия успяла да измъкне меча му. Скоро след това Атрей се омъжил за Пелопия, без да знае коя е тя. Когато родила сина от баща си, тя го изоставила в планината. Атрей го намерил при овчарите, които го хранели с козе мляко (оттук и името му Егист, което на гръцки означава коза). Атрей отвел детето и го отгледал като собствен син. Когато пораснал, му заръчал да отиде в Делфи и да потърси Тиест, да го плени и да го доведе, за да го погуби. (Според друга версия с тази задача били натоварени двамата синове на Атрей Менелай и Агамемнон). Егист се подчинил и довел Тиест. Атрей му заповядал да го убие. Но Егист носел меча, който майка

му била взела в нощта на изнасилването. Когато видял меча, Тиест го попитал откъде го има. Младежът отговорил, че му е даден от майка му. Тиест помолил да доведат Пелопия и им разкрил тайната за раждането на Егист. Пелопия взела меча и се пробола. Егист извадил меча и както бил кървав, намерил Атрей, който извършвал жертвоприношение на брега, радостен, че е убил брат си, и го пробол. След това Егист и Тиест царували заедно над Микена.
Докато атридите Агамемнон и Менелай били в Троя, Егист, който бил останал в Пелопонес, поискал да прелъсти Клитемнестра. Дълго време нямал успех, защото Агамемнон бил оставил като неин съветник стария поет и певец Демодок. Но накрая той успял да го отстрани и Клитемнестра се предала. Той живял с нея до завръщането на Агамемнон. Бил разположил съгледвачи на морския бряг, които да му докладват за пристигането му. Когато Агамемнон пристигнал, Егист го посрещнал с големи почести и прояви на приятелство. Дал в негова чест прием, по време на който го убил (или го убил чрез ръката на Клитемнестра) (виж Агамемнон). След това царувал седем години над Микена, преди да бъде убит от Орест, сина на Агамемнон.
Егист имал две деца, Алет и Еригона.

ЕДИП (гр.). Герой на една от най-известните легенди в гръцката литература след троянския цикъл. До нас не са достигнали епични поеми, в чиято основа да стои тази легенда, но е известно, че са съществували. Приключенията на Едип са известни предимно чрез трагедиите.
Едип принадлежи към рода на Кадмос (виж табл. 3). Неговият прадядо Полидор е един от синовете на Кадмос. Негов дядо е Лабдак, син на Полидор и Никтеида, която пък по линия на баща си Никтей е потомка на Хтоний, един от „спартите“, мъжете, родени от зъбите на дракона (виж Хтоний). Негов баща е Лай, син на Лабдак. Всички прадеди на Едип били владетели на Тива – с няколко прекъсвания, според най-разпространената версия на легендата, докато Лай достигне пълнолетие (виж Лик).
Майката на Едип играе много важна роля в легендата. Името ѝ е предадено в няколко варианта: в „Одисея“ се казва Епикаста, а в трагедиите – Йокаста. Най-често я свързват с рода на Пентей и Ехион, един от „спартите“ (виж Ехион). Баща ѝ е Менойкей, а дядо ѝ – Оклас (виж табл. 29). В епичната версия на цикъла за Едип майката на героя се е казвала Евриганея или Еврианаса и била дъщеря на Хиперфант или на Перифант (лапита), или на Тевтрант. Друга версия ѝ дава името Астимедуза, дъщерята на Стенел. Целта на тази версия е да свърже Едип с цикъла за Херакъл чрез майка му.
Освен тези различни предания, засягащи майката на Едип, съществуват и такива, които произволно ги смесват с цел да бъдат разрешени някои противоречия в цялостната легенда или между нейните различни версии.
Още с раждането си Едип бил белязан от проклятие. В легендата, представена от Софокъл, се говори за оракул, който предсказал, че детето, носено от Йокаста, „ще убие баща си“. Според Есхил и Еврипид оракулът се намесил преди забременяването, забранявайки на Лай да зачене дете. Той му предсказал, че ако има син, той не само ще го убие, но ще стане причина и за поредица от нещастия, които ще доведат до разрухата на дома му. Лай не се съобразил с предсказанието и затова бил наказан по-късно.
За да предотврати изпълнението на проклятието, Лай изхвърлил новороденото. Той пробил глезените му, за да ги завърже с каиши, и именно дупките от тези рани били причина за името, дадено на детето (Подуто стъпало). Съществуват две различни версии за този епизод: или че малкият Едип бил поставен в кошница и хвърлен в морето, или че бил изоставен в планината Китерон, близо до Тива. В първата версия мястото на изхвърлянето било северният бряг на Пелопонес – или Сикион, или Коринт. Детето било намерено от царица Перибоя, съпруга на цар Полиб, която го отгледала. В другата версия се разказва, че посред зима детето било изоставено в делва. Намерили го коринтски овчари, които пасели стадата си в околностите. Те го занесли на царя си, защото той бил бездетен, а много искал да има деца. Във версията, следвана от Софокъл, цар Лай наредил на слугата си да занесе детето в планината, където той го дал на овчарите. Но във всички версии името на бащата, осиновил Едип, е едно и също – цар Полиб, независимо че понякога го представят като владетел на Коринт, а друг път на Сикион или Антедон.
Детството и юношеството си Едип прекарал в двореца на Полиб, когото смятал за свой баща. Но когато възмъжал, напуснал осиновителите си. Причините за това отново се различават. Най-старата версия изглежда е следната: Едип отишъл да търси откраднатите коне и така срещнал истинския си баща Лай, без обаче да знае кой е той. Покъсно трагическите поети добавят по-сложни психологически мотиви. Когато веднъж Едип се скарал с един коринтянин, той, за да го обиди, му казал, че не е син на царя, а намерено дете. Едип разпитал Полиб, който много неохотно накрая му разкрил истината. Тогава Едип решил да попита Делфийския оракул кои са истинските му родители.
Независимо от причината за заминаването му обаче по време на това пътуване Едип срещнал Лай. Авторите не са единодушни за мястото на срещата. То е или в Лафистион, по пътя за Орхомен, докато Едип търсел конете си, или на кръстопътя на Потниай, или във Фокида, на мястото, където се пресичали пътищата за Давлида и Тива, за да оформят пътя, водещ към Делфи по долината на реката. Този път се виел между скалите и бил съвсем тесен. И когато вестоносецът на Лай Полифонт (или Полипет) наредил на Едип да се отдръпне, за да направи път на царя, и убил един от конете му, защото не бързал достатъчно, разгневеният Едип убил и двамата. Така предсказанието се сбъднало. В тази последна версия Едип идвал от Делфи, където оракулът му бил предрекъл, че ще убие баща си и ще се ожени за майка си. Изплашен, тъй като вярвал, че е истински син на Полиб, Едип решил да напусне доброволно града и затова бил тръгнал по пътя за Тива и срещнал Лай, който накарал да го обидят – а според някои автори го обидил лично, с което си навлякъл гнева му.
Пристигайки в Тива, Едип срещнал Сфинкса. Това чудовище, наполовина жена, наполовина лъв, поставяло гатанки на всички пътници и ги изяждало, ако не можели да отговорят. Загадката била следната: „Кое е това същество, което ходи ту на две лапи, ту на три, ту на четири и което противно на естествените закони е най-слабо, когато е на четири лапи?“ Съществувала и друга загадка: „Има две сестри, като първата ражда втората, а тя на свой ред ражда нея.“ Отговорът на първата гатанка бил: „Човекът“ (защото той ходи на четири крака, докато е малък, след това на два крака, а в старостта се подпира на бастун). Отговорът на втората бил: „Денят и нощта“ (на гръцки думата ден е от женски род, така че е „сестра“ на нощта). Никой сред тиванците не бил успял да даде правилен отговор и Сфинксът ги изяждал един по един. Едип веднага отговорил и чудовището се хвърлило от скалата, на която се било покачило, или Едип го блъснал в пропастта. Една от версиите, вероятно найстарата, представяла събитията по следния начин: тиванците се събирали всеки ден на площада на града, за да се опитат да разрешат загадките на Сфинкса, но все не успявали. И всеки ден Сфинксът изяждал един от тях. Според някои митографи той бил погълнал дори младия Хемон, сина на Креон. След като убил Сфинкса и спасил града, Едип спечелил любовта и признателността на всички жители. В знак на благодарност тиванците му дали за жена вдовицата на Лай и го направили свой цар. В някои предания след смъртта на Лай властта взел братът на Йокаста Креон, който доброволно я предал на Едип, за да му благодари, че е отмъстил за смъртта на сина му.
Скоро обаче тайната за раждането на Едип била разкрита. В един от вариантите на легендата Йокаста го познала по белезите върху глезените. Тази версия е променена от Софокъл, който изгражда своята трагедия „Едип цар“ върху сюжета за разпознаването на Едип. Жителите на Тива измирали от непозната болест. Едип изпратил Креон при Делфийския оракул, за да разбере причината за това наказание, стоварило се върху града. Креон донесъл следния отговор: морът няма да спре, докато не отмъстят за смъртта на Лай. Едип проклел човека, извършил убийството, и естествено проклятието му се обърнало срещу самия него. Той се допитал до гадателя Тирезий, за да му разкрие името на виновника. Тирезий, който благодарение на пророческата си дарба знаел истината, се опитал да избегне въпроса, но така, че Едип решил, че именно Тирезий и Креон са убили Лай. Йокаста се намесила и за да ги сдобри, подложила под съмнение способностите на Тирезий. Тя посочила само едно доказателство – пророчеството, което някога бил произнесъл за сина, когото тя родила от Лай и когото той изхвърлил от страх да не бъде убит от него. Въпреки това предсказание, допълнила тя, Лай бил убит на кръстопът от разбойници. Когато чул, че се споменава „кръстопът“, Едип поискал да му опишат Лай и колесницата му. Уточнил и мястото на убийството и бил обхванат от двоен ужас: дали той не е убиецът? Накарал да повикат един от слугите, придружавали Лай и свидетел на убийството. Случило се така, че този слуга бил същият, който бил дал малкия Едип на овчарите. Междувременно от Коринт пристигнал пратеник, който съобщил за смъртта на Полиб и помолил Едип да се върне с него, за да поеме царството му. Едип и Йокаста решили, че заплахата от предсказанието е преминала, тъй като Полиб бил умрял от естествена смърт. Все пак оставало да се извърши втората част от божествената воля: не рискувал ли Едип да влезе в кръвосмесителна връзка с вдовицата на Полиб? За да го успокои, пратеникът му разкрил, че е намерено дете и че Полиб не е истинският му баща. Така кръгът се затворил и Едип прозрял истината. Разказът за това как било намерено детето не оставил никакво съмнение в Йокаста: собственият ѝ син бил убил баща си, а самата тя била извършила кръвосмешение с него. Царицата избягала във вътрешността на двореца и се самоубила. Тогава Едип избол очите си с брошката на Йокаста.
Тази версия на легендата, обезсмъртена от Софокъл, била променена от Еврипид в друга пиеса, която не е достигнала до наши дни. Той отрежда по-важна роля на Креон, който организирал заговор срещу Едип, защото го смятал за узурпатор. Убедил го, че е убиецът на Лай, и накарал да му избодат очите. След това Перибея, съпругата на Полиб, ги известила за смъртта на мъжа си и от разказа ѝ за това как Едип бил намерен в планината Китерон Йокаста разбрала, че

вторият ѝ съпруг същност е синът ѝ. Тогава се самоубила.
В епичната версия на легендата за Едип смъртта на Йокаста не прекъсва царуването на Едип, който останал на трона и умрял по време на военна кампания срещу съседния народ на минийците.
Но в трагедиите Едип става жертва на проклятието, което произнася срещу убиеца на Лай, преди да разбере, че това е самият той, и е изгонен от града. Той скитал, придружаван от сестра си Антигона. Двамата му синове отказали да го защитят и той ги проклел. След дълго и мъчително пътуване Едип стигнал в Атика, в Колон, където умрял. Оракул бил предсказал, че страната, където е гробът на Едип, ще бъде благословена от боговете. Затова Креон и Полинейк се опитали да убедят умиращия Едип да се върне в Тива. Той отказал, тъй като бил посрещнат гостоприемно от Тезей, и поискал праха му да остане в Атика.
ЕЕТ (гр.). Син на Слънцето и на океанидата Персеида (виж табл. 14, стр.), Еет първо получил като владение от баща си Коринт. Но скоро напуснал Коринт и отишъл в Колхида, страна, разположена в подножието на Кавказ, на брега на Черно море. Негови сестри били магьосницата Кирка (по-известна с римското си име Цирцея), която посрещнала така странно Одисей, и Пасифая, жената на Минос. По въпроса за съпругата му версиите се различават. Наричат я или Еврилита, или споменават като негова жена нереидата Неера, или океанидата Идия, или магьосницата Хеката, негова племенница и дъщеря на Перс, царя на Таврида (виж Медея).
В Колхида Еет царувал над Еа със столица Фаза, на брега на реката със същото име. Когато Фрикс избягал със сестра си Хела върху овен със златно руно, който ги пренесъл над земята и морето, той пристигнал в Колхида и бил приет от царя, който му дал за жена една от дъщерите си, Халкиопа (виж табл. 33). Фрикс принесъл в жертва на Зевс вълшебния овен и дал златното руно на Еет, който го заковал на един дъб в свещената гора на Арес, бога на войната. Язон, получил от Пелий заповед да му донесе златното руно, се отправил на поход към Колхида заедно с другарите си на кораба „Арго" (виж Аргонавтите). Когато след много приключения аргонавтите пристигнали в Еа, царят им обещал руното при условие, че Язон ще преодолее няколко изпитания. По този начин мислел да се отърве от тях. Но с помощта на Медея, дъщерята на Еет, Язон успял да опитоми чудовищните бикове и да превъзмогне останалите изпитания. Тогава Еет открито отказал да му даде руното и се опитал да запали кораба „Арго". Язон успял тайно да вземе руното и избягал, като взел със себе си Медея. Еет тръгнал да ги преследва, но дъщеря му била взела със себе си малкия си брат Апсирт, когото убила, откъснала краката и ръцете му и ги изхвърлила в морето. За да събере тялото на Апсирт, Еет се забавил, изостанал и обезкуражен, се отказал от преследването.
По-късно Еет бил детрониран от брат си Перс. Правата му били възстановени от Медея, върнала се, без да разкрие коя е.
ЕЕТИОН (гр.). Цар на град Тива в Мизия, баща на Андромаха. Бил убит със синовете си от Ахил по време на нападение на гърците над града. Ахил уважил смелостта му и го погребал тържествено заедно с оръжията му. На гроба му нимфите посадили бряст. Жена му била освободена срещу откуп, но скоро умряла, погубена от стрелите на Артемида.
ЕЗОН (гр.). Езон бил също като Амитаон и Ферес син на Кретей и Тиро (виж табл. 1). Оженил се за Полимеда, дъщеря на Автолик, и по линия на тази връзка е прачичо на Одисей. Други легенди му приписват за жена Алкимеда, дъщерята на Филак (табл. 20). Негов природен брат бил Пелий, а син – Язон. Пелий му отнел царството Йолкос, завещано му от Кретей, и изпратил Язон за златното руно. След като до него стигнала мълвата, че аргонавтите са загинали, Пелий вече нямало от какво да се страхува и решил да убие Езон. Като последна милост Езон поискал правото сам да избере смъртта си и се отровил с кръв от бик. Овидий, напротив, разказва, че Езон видял отново своя син и бил подмладен от магиите на Медея.
ЕЛАТ (гр.). 1. Най-големият син на Аркант, епоним на Аркадия (виж табл. 9). При подялбата на страната баща му дал областта Килена. Оттук по-късно той завладял и Фокида. Той помогнал на фокидийците във войната срещу флегийците и основал град Елата.
2. Както много от аркадийските герои, Елат има тесалийски двойник, от когото трудно може да се различи. С Елат от Лариса понякога се свързва Кеней (виж това име и Полифем, 1).
ЕЛЕВЗИЙ (гр.). Или Елевзин. Епоним на град Елевзин. Според някои предания той е син на Хермес и Деира и съпруг на Котона, от която имал син Триптолем. Когато Деметра се опитала да направи Триптолем безсмъртен и за тази цел го закалявала с огън, любопитният Елевзий станал свидетел на сцената и от страх извикал. Ядосана, Деметра го убила (виж и Триптолем).
ЕЛЕКТРА. В легендите се срещат много героини с това име.
1. Най-старата е една от дъщерите на Океан и Тетия. Омъжена за Тавмант, син на Флот (Морето) и Гея (Земята). Нейни деца били пратеничката на боговете Ирида и двете харпии Аело (Вихрушка) и Окипета (Бърз полет). Електра била сред другарките по игра на Персефона по време на отвличането ѝ.
2. Електра се казва и една от седемте плеяди, дъщерите на Атлант и Плейона, които живеели на остров Самотраки. От Зевс тя родила Дардан (виж табл. 7), който основал троянския царски род на Троада. Имала и друг син, Ясион, чиято легенда е свързана с легендата на Кибела и Деметра (виж Ясион). Понякога ѝ приписват още един син, Ематион, царувал в Самотраки. Но по-често като трето дете от съюза ѝ със Зевс посочват Хармония, жената на Кадмос (според други версии Хармония е дъщеря на Арес и Афродита, виж също Корит).
В „италианските" версии на легендата за Електра тя е жена на етруския цар Корит. Тя родила Дардан и Ясион в Италия. И накрая Електра е свързана с легендата за Паладион. Когато Зевс поискал да я обладае насила, девойката потърсила закрила от божествената статуя, но напразно. В гнева си Зевс хвърлил Паладион от върха на небето. Статуята паднала в Троада и била поставена за съхранение в един храм в Троя (виж Паладион). Разказват също така, че самата Електра донесла Паладион на своя син, за да защитава града. По-късно заедно със сестрите си Електра била превърната в звезда, част от съзвездието Плеяди.
3. Най-известната героиня сред носещите името Електра е дъщерята на Агамемнон и Клитемнестра (виж табл. 2). Тя не е позната през Омировата епоха. По-късните поети постепенно заменят името на Лаодика, една от дъщерите на Агамемнон, която не се споменава повече, с това на Електра. След като Егист и Клитемнестра убили Агамемнон, Електра, която се отървала на косъм от смъртта, била третирана като робиня. Тя била спасена от майка си, която се застъпила пред Егист. Според някои версии тя измъкнала малкия Орест от ръцете на убийците и го поверила тайно на стария им наставник, който го отвел далече от Микена. За да попречи Електра да роди син, който би могъл да отмъсти за убийството на Агамемнон, Егист омъжил девойката за селянин, живеещ далече от града. Но мъжът ѝ запазил девствеността ѝ. Според други версии Електра, сгодена преди това за Кастор, а след това обещана на Полиместор, била държана затворена в двореца на Микена. След завръщането на Орест тя разпознала брат си, който като нея бил отишъл на гроба на Агамемнон, и те заедно подготвили отмъщението – убийството на Клитемнестра и Егист. Тя взела активно участие в двойното убийство, и когато по-късно Орест бил преследван от еринииите, се погрижила за него. Електра играе роля в различни епизоди от легендата за Орест, така, както я представят трагическите поети. В „Орест" на Еврипид Електра участва в изпитанията на брат си и застава на негова страна срещу враждебно настроеното население, което искало да осъди убийците на смърт. В трагедията „Алет" от Софокъл, която днес е загубена, тя е главната героиня. След като Орест и Пилад тръгнали за Таврида, за да търсят свещената статуя на Артемида Таврика (виж Орест), в Микена се разнесла новината за тяхната смърт и за това, че Ифигения е убила брат си. Алет, синът на Егист, веднага завладял трона. Тогава Електра отишла в Делфи, където срещнала Ифигения и Орест. Като видяла сестра си, която смятала за виновна, Електра поискала да я накаже и за малко да я ослепи с нажежено желязо, което взела от олтара, но видяла брат си. Електра и Орест се завърнали заедно в Микена и убили Алет. Орест се оженил за Хермиона, дъщерята на Елена, а Електра била дадена на Пилад, когото придружила във Фокида. От този брак се родили Медон и Строфий.
ЕЛЕКТРИОН (гр.). Син на Персей и Андромеда. Баща на Алкмена (виж това име и табл. 31). Според едно беотийско родословно дърво той е син на Итон и баща на Леит, сражавал се под стените на Троя.
ЕЛЕНА (гр.). Жената на Менелай, заради която гърците воювали десет години пред Троя. Легендата за нея е многопластова и след Омировата епоха се обогатява непрекъснато с нови елементи, които постепенно напълно изместват първичния ѝ вариант.
В Омировата епоха нейният произход е ясен – тя е дъщеря на Зевс и Леда. „Човешкият" ѝ баща е Тиндарей (виж табл. 24), братя – диоскурите Кастор и Полидевк, а сестра – Клитемнестра. Но скоро след това Елена е представена като дъщеря на Зевс и Немезида (виж това име). За да избяга от Зевс, Немезида бродела по цялата земя, като приемала различни образи. Най-накрая се превърнала в гъска. На свой ред Зевс се превърнал в лебед и в този вид я обладал в Рамнонт, Атика. В резултат Немезида снесла яйце, което оставила в свещена гора. Намерил го овчар и го занесъл на Леда. Тя го сложила в кошница и след определения период то се разтворило и от него излязла Елена. Леда я отгледала като собствена дъщеря. Легендата, в която Леда е представена като истинската майка на Елена, е аналогична. Според нея Леда снесла яйце, след като Зевс я обладал в образа на лебед. Или снесла две яйца. От едното излезли Елена и Полидевк, а от другото – Клитемнестра и Кастор. Съществува и още един вариант, според който от едно яйце излезли Елена, Кастор и Полидевк, а Клитемнестра, дъщерята на Тиндарей, се родила по нормален начин.
Според други предания Елена била дъщеря на Океан или на Афродита. Освен Клитемнестра нейни сестри били Тимандра и Филоноя.
Непозната на Омир легенда разказва, че още като девойка Елена била отвлечена от Тезей и приятеля му Пиритой, докато принасяла жертва на Артемида в Лакония. Тезей и Пи-

ритой теглили жребий и Елена се паднала на Тезей. Но тъй като атиняните не искали да приемат младото момиче сред тях, Тезей я завел в Афидна, където я поверил на майка си Етра. Диоскурите ѝ се притекли на помощ, докато Тезей и Пиритой били слезли в подземния свят, за да отвлекат Персефона. Жителите на Декелия разкрили на братята къде е скрита Елена (виж Декел). Други версии приписват ролята на спасител на Академ (виж това име). Кастор и Полидевк нападнали Афидна и отвлекли сестра си и майката на Тезей. Отвели ги в Лакония (виж Етра). Според някои автори Тезей оставил девойката девствена, според други тя му родила дъщеря – Ифигения (виж това име).

Когато се върнала у дома, Тиндарей решил, че е време да я задоми. За ръката ѝ се стекла цяла тълпа от претенденти. Дошли почти всички благородни герои на Гърция. Митографите са запазили техните имена. Броят им варира от 29 до 99 според различните автори. Единствен сред героите не се представил Ахил, може би защото още не бил на възраст за женене.

Объркан от многото претенденти, Тиндарей се страхувал, че ако избере един, ще обиди останалите и рискува да му обявят война. Затова последвал съвета, даден му от Одисей. Той предложил на всички кандидат-женихи да дадат клетва, че ще уважат избора на Елена и в случай на нужда ще се притекат на помощ на избраника. Именно тази клетва припомнил Менелай на бившите претенденти за ръката на Елена и това ги задължило да тръгнат на война срещу Троя. Като отплата за оказаната помощ Одисей получил ръката на Пенелопа (виж Икарий). Елена избрала Менелай и всички претенденти приели избора ѝ. Скоро тя родила на съпруга си дъщеря, Хермиона. Според някои легенди имала и син, Никострат. Но той се родил след връщането ѝ от Троя.

Идва и моментът на отвличането ѝ. Елена била най-красивата жена на света и Афродита обещала на Парис да му я даде, ако той ѝ присъди наградата за красота (виж Парис). Следвайки съветите ѝ, той спрял с кораба си в Амиклея и гостувал на тиндареидите. След това отишъл в Спарта, където бил гост на Менелай. Но когато съпругът ѝ заминал за Крит, за погребението на Катрей (виж това име), Елена поела ролята на домакин пред гостите му. Така се срещнали с Парис и той веднага я отвлякъл. Повечето автори след Омир смятат, че това станало със съгласието на Елена. Други пък я оневиняват, като твърдят, че била отвлечена против волята ѝ. Трети смятат, че в отсъствието на Менелай самият Тиндарей дал ръката на Елена на Парис. Дори се твърди, че Афродита преобразила Парис като Менелай, за да му помогне да я съблазни. Но най-често се говори, че красотата на Парис и неговата решителност били основни негови козове при отвличането.

Елена не тръгнала с празни ръце. Тя отнесла съкровищата, взела също и робите си, сред които Етра, майката на Тезей. Но оставила Хермиона в Спарта.

Сведенията за пътуването на двамата любовници са разнообразни. В Омировите поеми изобщо не се споменава за това. Най-старата и най-кратка версия твърди, че благодарение на попътни ветрове Парис стигнал до Мала Азия за три дни. Но според друга корабът му бил изтласкан от буря (предизвикана от Хера) чак до Финикия, в Сидон. В „Илиада“ се прави алюзия с този епизод. По-късно той е доразвит – Парис завладял града, въпреки че бил посрещнат гостоприемно от царя му, разграбил двореца и отплавал, преследван от финикийците, с които завързал кървава битка. Най-сетне пристигнали в Троя с Елена. Сходна легенда разказва, че от страх да не бъде преследван Парис останал по-дълго във Финикия и Кипър и едва когато вече бил сигурен, че Менелай не го преследва, се върнал в Троя. Във всички версии обаче Елена е с него. Съществуват и други, доста по-странни. Хера, недоволна, че Парис избрал Афродита за най-красива, решила да отнеме любовта на Елена към него. Затова направила така, че истинската Елена била отведена от Хермес в Египет, при цар Протей, докато Парис бил заблуден с нейно подобие. В друг вариант самият Зевс изпратил сянката ѝ вместо Елена в Троя, за да предизвика войната. Херодот не говори за божествена намеса. Според него Елена и Парис отишли в Египет на път за Троя. Първоначално цар Протей ги посрещнал доброжелателно. Но когато разбрал отношенията, които ги свързали, той се разгневил, изгонил Парис от царството си и задържал Елена като пленница, докато Менелай не дошъл да си я вземе. По-късните автори добавят, че за да не отпрати Парис сам, Протей с магиите си изпратил сянката на Елена с него. Именно заради нея избухнала Троянската война.

Всички тези версии явно имат за цел да оневинят красавицата, представяйки я като инструмент на съдбата, по-силна от волята ѝ. Вероятно са свързани с палинодиите (опроверженията) на Стезихор през VI в. пр. Хр. Действително поетът Стезихор в стиховете си бил заклеймил поведението на Елена. Павзаний разказва, че заради това той ослепял. Но някой си Леоним от Кротон посетил Белия остров в Черно море, където вечно живеела Елена, омъжена за Ахил (виж по-долу). Глас му повелил да се отправи към Химера, града на Стезихор, и да му разкрие, че причината за неговата слепота е гневът на Елена. За да го укроти, той трябвало да съчини отказ от „клеветите си“. Стезихор се подчинил, написал палинодии и възвърнал зрението си (виж Автолеон).

Според Омировата традиция Елена наистина живяла в Троя, докато траела войната. Тя била приета от Приам и Хекуба, които били запленени от красотата ѝ. Скоро обаче от Гърция пристигнали пратеници, за да върнат беглянката: Одисей и Менелай или Акамант и Диомед. Преговорите обаче завършили неуспешно и войната избухнала. Елена живеела с Парис и била приемана от всички като негова жена. Но едновременно с това била мразена от троянския народ, защото станала причина за избухването на войната. Единствено Хектор и старият Приам знаели, че войната била последица от волята на боговете, и се отнасяли доброжелателно към Елена. В „Илиада“ Елена е представена на бойните укрепления, показваща главните воини сред гърците на троянците, които тя познавала добре. По-късно, когато дървеният кон бил въведен в града, Елена, която добре знаела какво се крие в него, имитирала гласовете на жените на гръцките воини, скрити в него, и един от тях за малко щял да проговори. Положението ѝ било доста двойствено: тя била съотечественичка на враговете и всички знаели, че изпитва симпатия към тях. Затова троянците я подозирали с основание. Непрекъснато под угроза от нападение, Елена презирала опасностите, защото знаела, че красотата ѝ ще я спаси от всички заплахи.

Друга легенда, нефигурираща в „Илиада“, разказва, че Ахил, който не я бил виждал, изпитал желание да се запознае с нея. Тетида и Афродита уредили среща помежду им. При някои от вариантите срещата е станала преди започването на войната, а при други малко преди смъртта на Ахил. Възможно е по време на тази среща той да се е влюбил в нея и да са станали любовници. Поне така твърдят онези митографи, които ѝ приписват „петима съпрузи“. Ахил бил четвъртият, след Тезей, Менелай и Парис. Петият, за когото се омъжила след смъртта на Парис, бил друг син на Приам, Деифоб. След като Парис бил убит, Приам обещал Елена като награда за най-храбрия. Претенденти били Деифоб, Хелен и Идоменей (също син на Приам). И тримата били влюбени в нея отдавна. Спечелил Деифоб. Разочарован, Хелен се оттеглил в Ида, където бил пленен от гърците (виж Хелен).

Когато Одисей влязъл в града, преоблечен като просяк, Елена го разпознала, макар че той се бил обезобразил, като нарисувал белези по лицето си, или се оставил на Тоант да го обезобрази (виж Одисей). Но тя не го предала. Еврипид разказва, че казала за това на Хекуба, но тя само го отпратила, вместо да го предаде на троянците. По-късно Одисей, пак предрешен, се завърнал в Троя, отново дегизиран. Придружавал го Диомед, с когото откраднали Паладион (виж това име). Елена отново го познала. Но тя не само не го издала, а дори му помогнала. По време на срещата им (а според други автори още първия път) Одисей и Елена се договорили как гърците да превземат града, който Елена щяла да им предаде.

По време на фаталната нощ тя размахала върху крепостната стена факлата, с която известила на гръцката флота, изтеглила се към Тенедос, да се върне. Изнесла оръжието от къщата на Деифоб, за да предотврати неговата съпротива. Доказала по този начин предаността си, тя чакала спокойно появата на Менелай. Разказват, че след като убил Деифоб, той тръгнал към нея с вдигнат меч, за да ѝ отреди същата съдба. Но тя се показала полугола и мечът сам паднал от ръката му. Според други автори се скрила в храма на Афродита и оттам преговаряла с мъжа си. Но когато гърците видели, че Елена ще се отърве жива и здрава, поискали да я убият с камъни. И този път била спасена от красотата си. Камъните паднали от ръцете на мъчителите ѝ (виж също Менелай).

Завръщането на Елена и Менелай не минало гладко, както и това на повечето гръцки герои, взели участие във войната. То траяло осем години. Лутали се из Средиземно море и спрели в Египет след корабокрушение. Легендите се различават по отношение на втория ѝ престой в Египет (след първия с Парис). Кормчията на кораба, Каноб (или Каноп), бил ухапан от змия и умрял. Тогава Елена убила змията и взела отровата ѝ. Направила тържествено погребение на Каноп, който станал епоним на Канопа, при устието на Нил (виж Каноп). Разказват също така, че царят на съседния град, Тон или Тонис, приел гостоприемно Менелай и Елена. Но съблазнен от красотата ѝ, се опитал да я изнасили. Менелай го убил. По-подробна легенда разказва, че Менелай, отправяйки се на поход в Етиопия, поверил Елена на Тонис. Но жена му Полидамна, след като разбрала, че Тонис ухажва Елена, я изпратила на остров Фарос, като ѝ дала билки, които да я пазят от многобройните змии, които населявали острова. Тази билка била хеленион (виж Полидамна).

Престоят ѝ в Египет е обясняван и по следния начин: още преди започването на войната Елена избягала от Троя, тъй като искала да се върне при Менелай. Тя се свързала с капитан на кораб, наречен Фар, и го помолила да я отведе в Лакония. Но буря ги изхвърлила в Египет. Тук змия ухапала Фар и той умрял. Елена го погребала и дала името му на острова – Фарос, разположен на устието на Нил. По-късно, след приключването на войната, Менелай я намерил в Египет.

Преди да пристигнат в Спарта, Елена и Менелай спрели в Аргос (според Еврипид), точно в деня, когато Орест убил Клитемнестра и Егист (виж Орест). От предпазливост през

нощта Менелай въвел Елена в двореца. Те не подозирали какви събития са се разиграли там. Когато Орест видял Елена, заобиколена от свитата си, разкошно облечена по източен маниер като троянка, той поискал да я убие, приписвайки ѝ отговорността за всички нещастия, струпали се върху семейството му. Но по заповед на Зевс Аполон я въздигнал и я направил безсмъртна. Тази легенда не съвпада с най-разпространената легенда, която след „Одисея" представя завърналата се заедно с Менелай Елена като примерна съпруга и домакиня.
Все пак от легендата за обожествяването на Елена са останали някакви следи, тъй като в Гърция съществуват многобройни светилища, посветени на Елена, в които се почита и Менелай. Той бил обожествен по молба на Елена, която искала по някакъв начин да компенсира мъките, на които го била подложила по време на съвместния им живот. На нейните молби приписват и обожествяването на двамата ѝ братя Кастор и Полидевк.
Легенда от остров Родос, позната ни от Павзаний, съдържа непознат епизод от живота на Елена. След смъртта на Менелай двамата му синове, Никострат и Мегапент, изгонили Елена, за да я накажат за прегрешенията ѝ. Елена отишла на остров Родос при старата си приятелка Поликсо, чийто съпруг бил убит в Троянската война, бийки се на страната на гърците. Поликсо се направила, че я посреща с радост, но решила да си отмъсти. Преобличайки слугините си като еринии, тя им наредила да уплашат Елена, докато била в банята си. Те така я измъчили, че тя се обесила.
Съществуват и други версии за „наказанието" на Елена. Например, че била принесена в жертва от Ифигения в Таврида като „поетично" отмъщение за жертвоприношението на Ифигения в Авлида. Или че Тетида, разгневена от смъртта на Ахил, причина за която била Елена, я убила по време на завръщането ѝ.
Сред мистичните легенди за Елена има една, която я представя омъжена за Ахил на Острова на блажените, разположен в Черно море, на устието на Дунав. Посейдон и другите богове отпразнували годежа им и забранили на смъртните да стъпват на този остров (виж и легендата за Стезихор). Ахил и Елена имали син, крилато същество, наречено Евфорион, в когото се влюбил Зевс (виж Евфорион).
От своите различни връзки Елена имала няколко деца (виж табл. 13). Единствено бракът ѝ с Деифоб останал бездетен. Разказват, че Парис и Елена дълго спорили как да кръстят дъщеря си: Александра, на името на баща ѝ, или Елена. Накрая решили да направят избора с игра на кости. Спечелила Елена. Дъщерята Елена била убита от Хекуба. Четиримата ѝ братя загинали, след като върху тях се срутил покрив по време на превземането на Троя.

ЕЛЕФЕНОР (гр.). По линия на баща си Халкодон Елефенор е внук на Абант, когото наследил на трона на Евбея. Един ден видял, че дядо му е измъчван от някакъв слуга, и му се притекъл на помощ. В стремежа си да удари с тояга слугата той ударил дядо си и го убил. Поради това неволно убийство трябвало да напусне Евбея. Елефенор бил сред претендентите за ръката на Елена и участвал във войната срещу Троя. Той довел абантите (евбейския народ), натоварени на тридесет кораба. За да събере народа си, тъй като след убийството на дядо му било забранено да стъпва на земята на Евбея, той се качил на една скала на малко разстояние от брега. По време на Троянската война негови бойни другари били двамата синове на Тезей – Акамант и Демофон. За по-нататъшната му съдба легендите се различават: според Омир той бил убит от Агенор пред Троя. Според други версии оцелял при завземането на града и се установил на остров Отронос, съседен на Сицилия, откъдето бил прогонен от змей. След това отишъл в Епир, в областта Абантия (или Амантия). Легендата, според която Елефенор умира под стените на Троя, разказва, че неговите бойни другари се заселили в Епир, на Адриатическо море, където основали град Аполония.

ЕЛИД (гр.). Син на Еврипила, дъщерята на Ендимион, и на бог Посейдон. След смъртта на дядо му Ендимион той го наследил на трона и основал град Елида, носещ неговото име.

ЕЛИМ (гр). Незаконороден син на Анхиз и спътник на Егест, с когото основал много градове в Сицилия. Дал името си на троянската колония преселници, дошли заедно с него, които станали ядрото на елимския народ.

ЕЛПЕНОР (гр.). Един от спътниците на Одисей. Той бил превърнат в прасе от Цирцея, която после отново му върнала човешкия образ. Сутринта, докато спътниците на Одисей се събрали, за да отпътуват, Елпенор спял на терасата в двореца на Цирцея под влияние на изпитото предишната вечер вино. Когато го повикали, в желанието си да отиде при другарите си, все още сънен, той забравил къде се намира и паднал от терасата. Умрял на място. По-късно Одисей срещнал сянката му в подземния свят. Елпенор го помолил да му направят ритуално погребение. Одисей изпълнил молбата му, след като се завърнал. Показвали гроба на Елпенор в Лациум.

ЕМПУСА (гр.). Страшилище-привидение от свитата на богинята Хеката. Тя живеела в подземния свят и населявала нощните кошмари. Можела да приема всякаква форма и се появявала най-вече на жените и децата. Смята се, че имала бронзов крак. Хранела се с човешка плът и често, за да привлече жертвите си, се превръщала в красива млада жена.

ЕНАРОФОР (гр.). Един от синовете на Хипокоон. Тъй като искал със сила да завладее младата Елена, Тиндарей я поверил на Тезей (виж Елена).

ЕНДИМИОН (гр.). Родословието му е различно при различните автори. Най-често е смятан за син на Аетлий (син на Зевс) и Калика (виж табл. 24). Друг път го представят за син на самия Зевс. Той завел еолийците от Тесалия в Елида и царувал над тях. След това се оженил (името на жена му също се различава според авторите) и имал трима синове – Пеон, Епей и Етол, и една дъщеря, Еврикида (виж Етол). Според някои автори имал още една дъщеря, Пиза, епоним на едноименния град в Елида.
Най-известната легенда за Ендимион е любовната му история с Луната (Селена). Той е представян като млад и много красив овчар, в когото Луната се влюбила и се съединила с него. По молба на Селена Зевс обещал да изпълни едно желание на Ендимион. Той поискал да спи вечен сън и заспал, като останал вечно млад. Според други версии именно по време на този блажен сън Луната го видяла и се влюбила в него. Тази история се развива или в Пелопонес, или в Кария, недалеч от Милет (виж също Хипнос). Ендимион дарил любимата си с 50 дъщери.

ЕНЕЙ (гр.). Троянски герой, син на Анхиз и Афродита. По линия на баща си, който бил син на Капис, Еней принадлежи към рода на дарданците, т. е. потомък е на самия Зевс (виж табл. 7). За обстоятелствата около неговото раждане виж Анхиз. Като малък Еней бил отгледан в планината и когато навършил пет години, бил отведен от баща си в града и поверен на Алкатой, мъжа на сестра му Хиподамея. Той се заел с обучението му. В епоса Еней е представян като най-безстрашния троянски вожд след Хектор. Той не принадлежал към царския род, но с неговото раждане били свързани предсказания, според които един ден властта щяла да му принадлежи. Афродита, разкривайки след любовния акт на Анхиз коя е, му казала: „Ти ще имаш син, който ще царува над троянците, и на неговите синове ще се родят синове, и така до безкрай."
Първата среща между Еней и Ахил по време на Троянската война станала на планината Ида, по време на нападенията на Ахил срещу стадата на Еней. Той напразно се мъчил да му се противопостави и накрая потърсил убежище в Лирнесос, където бил спасен от Зевс по време на завземането на града от Ахил. Еней се появява многократно в битките при Троя. Първо бил ранен от Диомед и в опита си да го спаси Афродита също била ранена. Тогава Аполон изнесъл Еней извън бойното поле, като го скрил в облак от мъгла, но съвсем скоро Еней отново се върнал в битката и убил Кретон и Орсилок. Той се отличил и по време на нападението на ахейския лагер. Влязъл в двубой с Идоменей, но нито един от двамата не победил. След това убил много гърци. Той е редом до Хектор, когато троянският герой обърнал в бяг ахейците. Бил се около тялото на Патрокъл и срещу Ахил. Сред всички гърци само Ахил можел да го убие. Посейдон го измъкнал навреме, отново обгръщайки го в мъгла, като напомнил предсказанието на Афродита, че един ден Еней ще царува над троянците и че децата на неговите деца ще запазят властта. Така в Омировите разкази Еней се появява като герой, на когото е обещано блескаво бъдеще, защитаван от боговете, на които той се подчинявал с уважение. От него зависела бъдещата съдба на троянския народ. По-късно всички тези елементи били заимствани от Вергилий в „Енеида" и интерпретирани в римските легенди.
По-късните поети го представят как взима участие в последните битки, поел ролята на убития Хектор. Но ролята му нараснала след падането на града. Разбирайки след пророчеството, на което станали жертва синовете на Лаокоон и техният баща, че краят на града наближава (виж Лаокоон), по съвет на баща си и с напътствията на Афродита той се отправил в планината с Анхиз, малкия си син Асканий и жена си Креуза. По-романизирана версия на легендата разказва как Еней бил изненадан в града от нападението на гърците. Той се спасил сред пламъците, понесъл на гръб стария Анхиз и в ръце сина си Асканий, и натоварен със свещените Пенати на Троя и Паладион. Той се оттеглил в Ида, където събрал разпръснатите жители на Троя, оцелели след клането, и основал нов град, над който царувал, като така било изпълнено пророчеството на Афродита, която според някои автори била предизвикала Троянската война, за да отнеме от Приам царската власт и да я даде на своите потомци (виж Асканий).
Но най-разпространената легенда, към която се придържа поемата на Вергилий, е разказът за пътешествието на Еней. След кратък престой в планината Ида героят се отправил към Хесперия, т. е. към Западното Средиземноморие. Етапите на пътешествието му били следните: след престой в Самотраки той отишъл в Тракия и Македония, след това на остров Крит и Делос, в Китера, след това в Лакония и Аркадия. Оттук заминал за Левкада и Закинта, по бреговете на Епир. Спирайки в Бутрота, срещнал Хелен и Андромаха (виж Андромаха). Най-сетне пристигнал в Южна Италия, където се натъкнал на многобройни гръцки колонии. Тогава решил да заобиколи Сицилия, избягвайки по този начин Месинския проход, където се намирали Скила и Харибда. В Дрепанон умрял старият Анхиз. Когато Еней отново

отплавал по море, го настигнала буря, която го изхвърлила към картагенския бряг (виж Дидона). Оттук по заповед на боговете, които не желаели да се установи мирно в града, на когото било съдено да стане съперник на Рим, той отново потеглил на път и пристигнал в Куме. Именно тук Вергилий представя срещата на героя с пророчицата Сибила и слизането му в подземния свят. Скоро след това Еней потеглил отново и плавал покрай италианските брегове на северозапад. Спрял в Гета, където погребал с почести дойката си Каета (виж Каета), избягнал да спира на острова на Цирцея и найсетне пристигнал при устието на Тибър, където го очаквали битки с рутулите. Оставяйки по-голямата част от спътниците си в лагера, построен на брега, той потеглил нагоре по река Тибър до град Палантея, който се издигал на мястото, където по-късно бил основан Рим (Палатин), и поискал старият цар Евандър да му даде помощ и да стане негов съюзник. Евандър, който бил аркадиец, но преди години бил гост на Анхиз и поради това не бил враждебно настроен към троянците, посрещнал радушно Еней и му предложил гостоприемството и подкрепата си. Пратил му на помощ отряд, командван лично от сина му Палант. След това по съвет на Евандър Еней отишъл в Агила, в Етрурия, където вдигнал на оръжие разбунтувалите се поданици на цар Мезенций. Но в негово отсъствие отрядите на Турн, царя на рутулите, нападнали лагера му и се опитали да подпалят флотата на троянците. Битката клоняла към загуба на троянците, когато Еней пристигнал със съюзническите си отряди. Еней убил врага си Турн в двубой. Именно с победата на Еней завършва поемата на Вергилий. Той не разказва за по-късните събития, достигнали до нас благодарение на историците: основаването на Лавиниум, борбата с различните племена в страната и изчезването на Еней по време на буря. Потомъкът на Еней Ромул основал град Рим, а неговият син Асканий (Юлий) основал Алба Лонга, метрополия на по-късния Рим. За по-ранните от Вергилий версии на легендата виж Латин. Някои по-неясни предания представят Еней като основател на Рим (виж Нанос и Одисей). Според други той имал четирима синове: Асканий, Еврилеон, Ромул и Рем (виж последното име), но очевидно Вергилиевата версия се приема от по-късните автори и единствено тя остава след I в. сл. Хр. Легендата за Еней придава на Рим благороднически произход заради старинния произход на основателите му и божествените им предшественици: Зевс и Афродита. Освен това величието на Рим изглеждало предсказано от Омир. И най-сетне Рим бил призван да помири два враждуващи народа – гърци и троянци.

ЕНИО (гр.). Богиня на войната, спътница на Арес. Най-често я представят като негова дъщеря (виж Арес), понякога като майка или жена. Обикновено е изобразявана в кърви в сцени на насилие. В Рим е отъждествявана с римската богиня на войната Белона.

ЕНИПЕЙ (гр.). Бог на едноименната река в Тесалия, към който Тиро, дъщерята на Салмоней и Алкидика, изпитвала пламтяща страст. Посейдон, който бил влюбен в девойката, приел образа на Енипей и я прелъстил. Тя родила от него двама близнаци, Пелий и Нелей (виж табл. 21).

ЕНОКЪЛ (ОЙНОКЪЛ, гр.). Цар на аенианите. Довел народа си до Кира и тук бил убит, защото оракул на Аполон бил предсказал, че за да спрат глада, който мъчел страната, трябвало да направят тази жертва.

ЕНОМАЙ (ОЙНОМАЙ, гр.). Цар на Пиза в Елида, син на Арес и на една от нимфите, дъщери на речния бог Азоп, наречена Харпина или Евритоя, или на плеядата Стеропа. За баща понякога му приписват героя Хиперох. От Стеропа (или от Еварета, дъщерята на Акризий) Еномай имал дъщеря Хиподамея. Ръката ѝ искали многобройни претенденти, но бащата ѝ отказвал на всички. Може би самият той бил влюбен в нея или пък оракул му бил предсказал, че ще умре от ръката на зет си – и двете обяснения съществуват при митографите. За да отблъсне претендентите, той бил измислил следното: който искал ръката на Хиподамея, трябвало да се състезава с него с колесница. Преди да се качи на колесницата си, Еномай принасял в жертва на Зевс овен, а през това време младежът започвал състезанието, чиято крайна цел бил един олтар на Посейдон, в Коринт. След като завършел жертвоприношението, Еномай се впускал да настигне претендента, след което го убивал. Всъщност конете, подарени му от Арес, били вълшебни, затова никой обикновен впряг не можел да ги победи. Еномай бил спечелил 12 победи и бил забол на вратата на жилището си 12 глави на нещастните конкуренти, когато се появил Пелопс. Хиподамея се влюбила в него и спечелила на своя страна кочияша на баща си Миртил. Той направил така, че по време на състезанието оста на колесницата се счупила, а самият Еномай бил повлечен от юздите и влачен от конете си. Или пък бил убит от Пелопс. Така или иначе той не преживял загубата (виж Хиподамея и Пелопс).

Митографите назовават дванадесетте (или тринайсетте) претенденти, убити от Еномай: Мермн, Хипотой, Еврилох, Автомедон, Пелопс от Опонт, Акарнан, Евримах, Лазий, Халкон, Трикорон, Алкатой, син на Портаон, Аристомах и Кротал.

ЕНОНА (ОЙНОНА, гр.). По време на детството си Парис живеел извън Троя, в планината. Тук се влюбил в нимфа на име Енона, дъщеря на бога река Кебрен. Тя му родила син, наречен Корит (виж това име). Но когато Парис изрекъл известната си присъда коя от трите богини била най-хубава, той изоставил Енона заради любовта си към Елена, обещана му от Афродита. Енона, която познавала бъдещето, поискала да го разубеди. Напразно. Тогава му казала, че ако го ранят, трябва да се върне при нея, защото само тя може да го изцери. И наистина преди това Аполон я бил възнаградил за нейната девственост с дарбата да познава лечебните свойства на билките. Няколко години по-късно, по време на обсадата на Троя, той бил ранен от стрелата на Филоктет. Отчаян, че няма да оздравее, се сетил за поръката на Енона. Отишъл при нея, или пък пратил хора да я доведат при него, за да излекува раната му. Но разгневена, че е била изоставена, Енона отказала помощта си и Парис умрял. Скоро обаче Енона съжалила за постъпката си и пристигнала, понесла билките си, надявайки се да намери бившия си любим още жив. Когато разбрала, че е умрял, тя от мъка се самоубила: или се обесила, или се хвърлила в погребалната му клада.

ЕНОПИОН (ОЙНОПИОН, гр.). „Пиячът на вино", син на Ариадна и на Дионис (или на Ариадна и Тезей). Бил цар на остров Хиос, където донесъл червеното вино. Самият той дошъл от Крит, Лемнос или Наксос.

Имал много синове: Евант, Стафил, Марон, Тал, и една дъщеря – Меропа. Тя била поискана за жена от Орион, когато героят дошъл на острова на лов за диви животни (виж Орион). Но тъй като не искал да му даде дъщеря си, Енопион го напил и когато заспал, го ослепил.

ЕНОТЪР (гр.). Един от синовете на Ликаон (виж това име) и на Килена. Недоволен от дела, който му се паднал при подялбата на Пелопонес с братята му, той напуснал страната заедно с брат си Певкетий. И двамата отишли в Италия: Певкетий дал името си на народа на певкетите, а Енотър – на енотрийците. Според версия, предадена от Варон, Енотър бил сабински цар. Понякога бил смятан за брат на цар Итал.

ЕОНОЙ (гр.). Племенник на Алкмена. Той бил син на Ликимний и братовчед на Херакъл. Придружавал героя в похода му в Пелопонес. Станал победител в състезанието по бягане, когато Херакъл основал олимпийските игри. Бил убит от Хипокоон и синовете му (виж Херакъл). Предприел похода в Спарта, за да отмъсти за смъртта на Херакъл.

ЕНТОРИА (лат.). Нейната история идва от римска легенда, достигнала до нас благодарение на Плутарх, и датира от времето на издигането на храма на Сатурн. Изглежда е съчинена изкуствено и е пълна със заемки от легендата за Еригона (виж това име). По времето, когато Сатурн живеел в Италия (виж Златният век), един селянин, наречен Икарий, дал подслон на бога, който прелъстил дъщеря му Енториа. Тя родила четири деца: Янус, Химн, Фауст и Феликс. Освен това Сатурн научил своя домакин да отглежда лози и да приготвя вино, като му препоръчал да покаже на съседите си наученото. Икарий поканил съседите си, почерпил ги с вино, което ги опиянило и те потънали в дълбок сън. Когато се събудили, помислили, че са били отровени, и убили Икарий. От мъка внуците му се обесили. Тогава сред римляните избухнала епидемия. Когато се допитали до Делфийския оракул, той отговорил, че това било последица от гнева на Сатурн. За да успокои бога, Лутаций Катул основал храм на негово име в подножието на Капитолия и издигнал олтар, украсен с четирите лица на децата на Енториа. Той дал на първия месец от годината името януари (месецът на Янус). Сатурн превърнал цялото семейство на Икарий в съзвездие.

ЕОЛ (гр.). С това име са известни няколко герои.

1. Синът на Хелен и на нимфата Орсеида (виж табл. 8), внук на Девкалион и Пира. Негови братя били Дор и Ксут. Основател на гръцкото еолийско племе. Царувал в Магнезия, Тесалия. Тук се оженил за Енарета, дъщерята на Деимах. Имал седем синове: Кретей, Сизиф, Атамант, Салмоней, Деион, Магнес, Периерей, към които други легенди прибавят още Макарей, Етлий и Мимас. Имал и пет дъщери: Канака, Алкиона, Писидика, Калика и Перимеда (според някои автори Танагра и Арна също били негови дъщери). Понякога отъждествяват този Еол с Бога на ветровете, но по-често тази титла се дава на друг Еол, внук на първия и син на Посейдон (според Диодор) и Арна. Но Еол, синът на Хелен и баща на Канака, играе трагична роля в любовната история на дъщеря си с Макарей (виж Канака).

2. Еол, син на Арна и Посейдон, внук на Еол, сина на Хелен. Често (и това е традицията, предадена от Еврипид в неговите две загубени трагедии за Меланипа) майката на този Еол носи името Меланипа вместо Арна. Тя родила от Посейдон двама близнаци, Еол и Беот. При тяхното раждане бащата на Меланипа я ослепил и я затворил в тъмница. След това заповядал да оставят децата в планината. Една крава ги хранела с млякото си, докато пастири станали свидетели на това чудо и прибрали децата. Но Метапонт, царят на Икария (според Хигин вероятно трябва да се разбира Италия) не можел да има деца от жена си Теано. Той я заплашил, че ако не му роди дете, ще я изгони. Тогава тя помолила овчарите да ѝ дадат децата, за да ги представи като свои. Те ѝ дали двамата братя и тя направила така, че Метапонт повярвал, че са нейни синове. Но след това Теано наистина родила двама синове и решила да се отърве от двете чуж-

ди деца, които така непредпазливо била въвела в къщата си, още повече че красотата им ги направила любимци на съпруга ѝ. Един ден, когато Метапонт принасял жертва на Диана, Теано разкрила на синовете си тайната за раждането на Еол и Беот и ги помолила да ги убият по време на лов. Четиримата младежи се сбили в планината, но благодарение на помощта на Посейдон Еол и Беот победили. Те убили синовете на Теано и потърсили отново убежище при пастирите, които ги били прибрали преди години. Тук Посейдон им разкрил, че е техен баща, а майка им все още била затворничка. Младежите я освободили, а Посейдон ѝ върнал зрението. Те я завели в Метапонт и разкрили на цар Метапонт престъплението на Теано. Царят се оженил за Меланипа, а младежите заминали за Беотия (или Тракия?), където основали другата Еолия, в Пропонтида.

Според други версии на същата легенда бременната от Посейдон Арна-Меланипа не била затворена от баща си, а дадена на жител на Метапонт, който минавал през Тесалия. Когато се върнал, по съвет на оракула той осиновил двете момчета. Когато възмъжали, Еол и Беот завзели властта в Метапонт след бунт на жителите му. След това те убили жената на осиновилия ги баща (Автолита или Сирида), която се скарала с майка им. Заради това убийство трябвало да избягат. Еол отишъл на островите в Еолийско море и основал град Липара. Беот се върнал в Еолида, по-късно наречена Тесалия.

След като напуснал Метапонт, Еол бил приет на Еолийските острови от цар Липар, син на Авзон, който му дал за жена дъщеря си Киана и му отстъпил трона си. Самият той отишъл в Соренте. От Киана Еол имал шестима синове: Астиох, Ксут, Андрокъл, Феремон, Йокаст и Агатирн.

3. Еол, син на Посейдон, често се отъждествява с Еол, Бога на ветровете, за когото се говори в „Одисея". Когато по време на пътуването си към родината Одисей спрял на остров Еолия, Еол го приел и го задържал цял месец. При заминаването му подарил мях, в който били затворени всички ветрове с изключение на един, който трябвало да го отведе направо в Итака. Но докато спял, спътниците на Одисей отворили меха, защото мислели, че е пълен с вино. Ветровете се измъкнали и се извила буря, която отнесла кораба обратно в Еолия. Еол, разбрал, че Одисей е станал жертва на гнева на боговете, този път не поискал да му помогне и го отпратил (виж Одисей).

ЕОЛИЯ (гр.). 1. В „Одисея" остров Еолия е жилището на Еол, Господаря на ветровете. Той бил плаващ скалист остров, ограден с бронзова стена. По-късно е отъждествен с остров Стронгила (днес Стромболи) или с остров Липара, и двата принадлежащи на групата на Еолийските острови.

2. Името Еолия носи и героиня от легендите, дъщеря на Амитаон и жена на Калидон (виж табл. 1).

ЕОС (гр.). Персонификация на Зората (Аврора). Принадлежи към първото поколение богове, това на титаните (виж табл. 14). Дъщеря на Хиперион и Тея и сестра на Хелиос и Селена. Според друга версия е дъщеря на Палант (виж това име). От Астрей, бог от същия род (син на Криос и Еврибея и баща на гиганта Палант) (виж табл. 32) тя родила ветровете Зефир, Борей и Нот, също и Утринната зорница и звездите. Представят я като „розовопръста" богиня, която отваря небесните порти за колесницата на Слънцето. Легендата е изпълнена с разкази за любовните ѝ истории. Първо обичала Арес и така си навлякла гнева на Афродита, която я наказала да е влюбена вечно.

Нейни любовници били: Орион, гигантът, син на Посейдон, когото отвлякла и завела в Делос. След това Кефал, синът на Деиона и Диомед, а според други на Херза и Хермес. Тя го отвлякла в Сирия, където му родила син, Фаетон (който обикновено е сочен за син на Слънцето (виж Фаетон). И накрая отвлякла троянеца Титон, син на Ил и Плакия (или Левкипа), и го отвела в Етиопия – според старите легенди страната на Слънцето. Родила му двама синове, Ематион и Мемнон. Мемнон бил любимият ѝ син и царувал над етиопците. Той умрял при Троя, биейки се срещу Ахил (виж Мемнон). Еос успяла да накара Зевс да направи Титон безсмъртен, но забравила да поиска да е вечно млад. Остарявайки, Титон страдал от много болести. Еос го затворила в двореца си, където водел жалко съществуване. В друга версия се разказва, че остарявайки, той загубил човешкия си вид и съсухряйки се, се превърнал в щурец.

ЕПАФ (гр.). Когато Ио, любимата на Зевс, била преобразена в крава, тя бродела по цялата земя, преследвана от гнева на ревнивата Хера (виж Ио). Най-накрая намерила убежище край бреговете на Нил и там, приемайки отново човешки образ, родила син – Епаф, „Зевсово докосване". Но Хера прехвърлила омразата си към този син и заповядала на куретите да го скрият. Те успели да го скрият толкова добре, че Ио не могла да го открие. Зевс убил куретите и Ио отново започнала да търси сина си. Тя научила, че той бил отгледан от жената на царя на Библос, в Сирия. Отишла там, взела го и го върнала в Египет. Когато достигнал пълнолетие, той наследил на трона осиновителя си – Телегон. Епаф се оженил за Мемфиса, дъщерята на речното божество Нил. Те имали дъщеря – Либия, дала името си на съседната на Египет държава. След това им се родили още две дъщери, които били кръстени Лизианаса и Тива. В някои предания жена на Епаф не е Мемфиса, а Касиопея (виж това име).

ЕПЕЙ (гр.). В преданията съществуват двама герои с това име.

1. Първият е един от синовете на Ендимион, царя на Елида, братът на Пеон и Етол. Той наследил баща си (виж Етол) и известно време част от елидейците носели неговото име – епейци (виж табл. 24).

2. Вторият, който е по-известен, е синът на Панопей (виж табл. 30). Той участвал във войната срещу Троя начело на отряд от тридесет кораба, но не бил добър воин. Той се отличил в боксовите битки, организирани при погребалните игри в памет на Патрокъл, но се провалил при хвърлянето на диск. Известен е най-вече с това, че построил дървения кон, с който гърците проникнали в Троя. По време на „завръщането си" Епей, разделен от началника си Нестор, достигнал до Южна Италия, където основал град Метапонт или съседния – Лагария. Там той посветил на богинята Атина инструментите, с които изработил троянския кон. Според друга легенда той е основател на град Пиза в Централна Италия. Бил изхвърлен от буря на италийския бряг и троянските пленници, които водел със себе си, запалили корабите му. Отчаяни, че никога повече няма да се върнат в родината си, героят и спътниците му основали град Пиза, наречен така на едноименния град в Елида.

На Епей се приписва една чудотворна статуя на Хермес, почитана в Айнос в Тракия. Изработена в Троя, тя била отнесена от придошлите води на Скамандър, когато реката се опитвала да спре Ахил. Оттам стигнала до бреговете на Айнос, където рибари я хванали в мрежите си. Тъй като статуята била от дърво, те решили да я нацепят за дърва за горене. Но въпреки усилията си успели само да я одраскат по рамото. Хвърлили я цяла в огъня, но тя не изгоряла. Тогава я върнали обратно в морето. Статуята обаче отново се закачила за мрежите им. Така рибарите разбрали, че тя носи божествен образ и издигнали за нея специално светилище. Тази легенда е разказана от Калимах в поема, от която до нас са достигнали само отделни части.

ЕПЕЙГЕЙ (гр.). Син на Агакъл, цар на Будеион в Тесалия. След като убил братовчед си, той бил принуден да избяга при Пелей. Воювал с Ахил във войната срещу Троя. Убит от Хектор.

ЕПЕЙРОСА (гр.). Дъщерята на Ехион. Тя придружавала Кадмос и Хармония, които носели праха на Пентей, докато бягали във вътрешността на страната, след като напуснали Тива. Умряла в Хаония и била погребана в свещената гора, която се споменава в легендата за Антипа и Кихир. Нейното име носи областта Епир.

ЕПИГОНИ (гр.). Название, дадено на преките наследници на Седемте, взели участие в първия поход срещу Тива. Докато той завършил с неуспех, вторият поход, предприет от епигоните, завършил с превземането на града (виж Адраст и Алкмеон).

Десет години след неуспеха на първата войНа синовете на мъртвите герои решили да отмъстят за бащите си. Те се допитали до оракул, който им обещал победа, ако вземат за предводител Алкмеон, сина на Амфиарай. Въпреки несъгласието си в крайна сметка той се съгласил под натиска на майка си Ерифила, спечелена от подаръците на Терзандър, сина на Полинейк, както преди това била спечелена от подаръците на самия Полинейк. Във войната участвали: двамата синове на Амфиарай – Алкмеон и Амфилох, синът на Адраст – Егиалей, синът на Тидей – Диомед, синът на Партенопей – Промах, синът на Капаней – Стенел, синът на Полинейк Терсандър, синът на Мекистей – Евриал. Епигоните започнали операцията с нападения над съседните на Тива селища. След това, когато тиванците излезли срещу тях под предводителството на сина на Етеокъл – Лаодамант, се провела първата битка при Глисас. Лаодамант убил Егиалей, но бил убит от Алкмеон, а тиванците – разбити. През нощта по съвет на гадателя Тирезий жителите на града избягали. На сутринта епигоните влезли в Тива и я разграбили. Голяма част от плячката посветили на храма на Аполон в Делфи.

ЕПИДИЙ (лат.). Герой от Нуцерия в Италия. Един ден изчезнал в реката Сарно. После той се появил с рога на бик на челото, което показва, че се е превърнал в речно божество.

ЕПИМЕЛИДИ (гр.). Нимфи, пазителки на овцете. Месапийците разказвали следната легенда за тях: един ден овчарите ги видели, докато танцували около светилището си. Не знаейки, че са богини, те се подиграли с тях, като казали, че могат да танцуват подобре. Засегнати, нимфите приели облога. Но овчарите лесно били победени, защото били неуки в танците. За да ги накажат, нимфите ги превърнали в дървета на мястото, където ги били изненадали. Жителите разказвали, че нощем чували стонове, които излизали от стъблата на омагьосаните овчари.

ЕПИМЕТЕЙ (гр.). Едно от четирите деца на Япет и океанидата Климена, или Азия (виж табл. 38). Той принадлежи към рода на титаните. Негови братя са Атлант, Менойтий и Прометей, на когото бил пълна противоположност. Той бил инструментът, с който си служел Зевс, за да излъже изкусния Прометей. Когато на два пъти Прометей победил бога (виж Прометей), той забранил на брат си да приема какъвто и да е подарък от Зевс. Но Епиметей не могъл да устои, когато Зевс му предложил чрез Хермес Пандора за жена. Така той станал

отговорен за бедите на човечеството (виж Пандора). Пандора му родила дъщеря, Пира, жената на Девкалион.

ЕПИОНА (гр.). Жената, с която живеел Асклепий, обикновено смятана за негова съпруга и майка на децата му Ясо, Панакея, Егла и Акесо. В Епидавър нейната статуя се издигала до тази на бога. На о. Кос я почитали като дъщеря на Асклепий. Понякога посочват, че е дъщеря на Меропс.

ЕПИТ (гр.). Познати са няколко герои с това име.

1. Един от тях е от Аркадия, син на Хипотой и баща на Кипсел. Един ден поискал да влезе със сила в храма на Посейдон в Мантинея, бил ослепен от бога и умрял.

2. Другият Епит е правнук на първия. Баща му бил цар на Месения – Кресфонт, а майка му е Меропа – дъщеря на Кипсел (виж табл. 16). По време на размирици братята и баща му били убити. Епит успял да избяга и се скрил при дядо си. Когато възмъжал, се завърнал в родното си място с помощта на аркадийците и на дорийските принцове, синовете на Аристодем и Истмий, и отмъстил за баща си и братята си. Той убил Полифонт, който предизвикал бунта и след смъртта на Кресфонт насила се оженил за жена му Меропа. Епит освободил майка си и завзел властта (виж също Меропа). Бил толкова почитан за своята нравственост и мъдрост, че неговите наследници, които били наричани хераклиди, приели името епитиди. Прекият му наследник на трона бил цар Главк.

3. Третият Епит е син на Елат, а според някои предания на Аркант (виж табл. 9). Той царувал над цяла Аркадия. Бил ухапан от змия по време на лов и умрял. Гробът му се намира недалеч от връх Килена. Той отгледал като своя дъщеря Евадна, дъщерята на Посейдон, поверена му от майка й Питана. Евадна родила от Аполон син Ямос (виж това име).

ЕПОПЕЙ (гр.). 1. Цар на Сикион. Сведенията за произхода му са противоречиви. Според някои е син на Алоей, внук на Канака и Посейдон, според други автори е техен син (виж табл. 10). Първоначално царувал над Сикион, след като наследил трона от Коракс (виж Ламедон). Но когато умрял Бун, който бил получил трона на Коринт от Еет след заминаването му за Колхида, Епопей го наследил, като така поставил под своя власт и двата града.

Епопей участва в легендата за Антиопа (виж това име). Той приютил младата жена, когато тя избягала от баща си, преди да роди Амфион и Зет, синовете на Зевс. Лик, чичо на Антиопа, нападнал Сикион и след превземането на града Епопей бил убит.

Той имал син, наречен Маратон, който живеел в Атика, докато баща му бил жив. След смъртта на Епопей се завърнал в Коринт.

2. Епопей от о. Лесбос, който бил влюбен в дъщеря си (виж Никтимена).

ЕРАТО (гр.). 1. Една от деветте музи, дъщери на Зевс и Мнемозина. Тя е покровителка на лириката и най-вече на любовната поезия.

2. Ерато е името и на аркадийска дриада (нереида), която родила на Аркант син – Азан (виж Аркант). Тя била пророчица, вдъхновявана от аркадийския бог Пан.

ЕРГИН (гр.). 1. Цар на минийците в Орхомен, в Беотия. Син на Климен и Бузигея (виж табл. 33). Баща му бил убит по време на празненство в чест на Посейдон в Онхестос от тиванец на име Периерей, водач на колесницата на Менойкей. Ергин събрал армия и потеглил срещу Тива. Убил много тиванци и сключил с царя на града договор, в който в продължение на 20 години трябвало да му плащат данък от 100 крави. На връщане след лова на Китеронския лъв Херакъл срещнал пратениците на Ергин, които били получили данъка за господаря си, и ги обезобразил, като им отрязал носа и ушите. Закачил ги на шиите им и ги пратил при господаря им. Разгневен, Ергин нападнал Тива. Царят на града Креон бил склонен да се предаде, но Херакъл свикал на оръжие младежите на Тива. Получавайки оръжие от самата Атина, той поел командването на техния отряд и се впуснал в битка срещу Ергин. За да попречи на вражеската конница да се разгърне, наводнил долината. Така победил, но по време на битката Амфитирон, осиновителят му, бил убит. Херакъл убил Ергин със собствените си ръце. В знак на благодарност за победата Креон му дал ръката на голямата си дъщеря Мегара.

Според местна традиция Ергин не умрял в битката. Той сключил договор с Херакъл, който наложил на поданиците му двоен данък в сравнение с този, който преди плащали тиванците. След това вложил силите си за възстановяване на разореното си царство. Когато събрал голяма сума, се оженил по съвет на оракула за млада жена, от която имал две деца: архитектите Агамед и Трофоний (виж тяхната легенда).

2. Син на Посейдон, който участвал в похода на аргонавтите. Понякога го отъждествяват с царя на Орхомен, противника на Херакъл. След смъртта на кормчията Тифис Ергин го заменил и управлявал „Арго". Макар и млад, косата му била бяла и заради това в Лемнос жените се скарали за него (виж Аргонавти). На игрите в Лемнос спечелил победа при надбягването.

ЕРЕБ (гр.). Подземният мрак. Син на Хаос и брат на Никс (Нощта).

ЕРЕХТЕЙ (гр.). Атински герой, чийто мит е свързан със създаването на Атина. Първоначално не бил различаван от Ерихтоний (виж това име), сина на Хефест и Земята. При Еврипид все още е представян като негов син. По-късно, когато легендите се

разграничават, той влиза в хронологията на първите царе на Атина. Син е на Пандион I и Зевксипа (леля по майчина линия на Пандион). Негов брат бил Бутес (виж това име), а сестри Филомела и Прокна, които по-късно били превърнати в птици (виж Терей, табл. 11). След смъртта на Пандион Ерехтей и Бутес си поделили наследството. Ерехтей получил царската власт, а Бутес станал жрец на двете божества на Атина – Атина и Посейдон.

В друга легенда се разказва, че по време на глад, който морял Атика, Ерехтей отишъл в Египет. Той внесъл оттам житото и въвел отглеждането му в страната. Благодарните жители го направили цар.

Ерехтей бил женен за Праксителя, дъщерята на Фрасим и Диогения, дъщерята на Кефиз (виж също Праксителя). От нея имал много деца. Синове: Кекропс II, Пандор, Метион, към които различни автори прибавят Алкон, Орней, Теспий, Евпалам. Дъщери: Протогенея, Пандора, Прокрида, Креуза, Хтония и Орития, също и Меропа.

По време на война между атиняните и елевзинците, които имали за съюзник тракиеца Евполп, син на Посейдон и Хиона, дъщерята на Борей и Орития, и по тази линия правнук на самия Ерехтей (виж табл. 11) Ерехтей се допитал до Делфийския оракул как да спечели победата. Оракулът му казал, че трябва да принесе в жертва една от дъщерите си. Той се завърнал в Атина и принесъл в жертва или Хтония, или Протогенея. Но сестрите на жертвата, които били дали клетва да не я надживеят, се самоубили. Някои автори смятат, че те принесли живота си в жертва за благото на града. Ерехтей и атиняните победили. Евмолп бил убит в битката. Но Посейдон, разгневен от гибелта на сина си, поискал от Зевс да убие Ерехтей с мълния.

Понякога приписват на Ерехтей въвеждането на празника на Панатенеите, също и изобретяването на колесницата под вдъхновението на Атина.

ЕРИГОНА (гр.). 1. Дъщеря на атинянина Икарий, който приел гостоприемно Дионис, когато той пристигнал на земята, за да донесе на хората лозата и виното. Дионис се влюбил в нея. Тя му родила син, Стафил. Дионис подарил на Икарий мях с вино, като го посъветвал да почерпи с него съседите си. Икарий почерпил овчарите, които се напили и помислили, че ги е отровил. Те го убили с тоягите си и захвърлили трупа му. Кучето му Мера с воя си посочило на Еригона мястото, където лежал трупът, лишен от гроб. При вида му Еригона се обесила на дървото, под което лежал баща й. Дионис си отмъстил, като изпратил на атиняните странно наказание: девойките полудявали и се обесвали. Делфийският оракул разкрил, че това е заради смъртта на Еригона и Икарий. Атиняните прогонили овчарите и в чест на Еригона устроили празник, по време на който окачвали девойките по дърветата. По-късно заменили момичетата с кръгове, на които били изобразявани човешки лица. Това е легендарният произход на ритуала „oscilla", практикуван също в Рим и в Италия по време на Либералиите – празника на Либер Патер, италианския Дионис (виж също Мера).

2. Еригона се казвала и дъщерята на Егист и Клитемнестра, сестра на Алет. Появява се в легендата за Орест. Именно с нейната намеса той бил призован пред съда на Ареопага и съден за двойно убийство (виж Орест). Когато бил оправдан, Еригона се самоубила. Според някои версии Орест искал да я убие едновременно с майка й и баща й, но Артемида я вдигнала и отнесла в Атина, където я направила своя жрица. Трета версия пък разказва, че тя се омъжила за Орест и му родила син, Пентил.

Една от двете Еригони (по-вероятно дъщерята на Икарий) била превърната в съзвездие (Дева, един от знаците на Зодиака).

ЕРИДА (гр.). Персонифицираният образ на Раздора. Смята се, че тя е сестра на Арес и негова съпруга. Но в своята „Теогония" Хезиод я поставя сред първостепенните сили от поколението на Нощта (Никс). Нейни деца са абстракциите Понос (Нещастие), Лета (Забрава), Лимос (Глад), Алгос (Болка) и Оркос (Клетва). По-късно Хезиод различава две богини на Раздора: зловредна, дъщеря на Нощта, и полезна, духът на съревнованието, който Зевс пратил на света като подбуда (мотив). Последната е тази, която кара грънчаря да завижда на грънчаря, занаятчия – на другия занаятчия, като вдъхва на всеки любов към професията му.

Ерида по принцип е представяна като крилат женски дух, подобно на ериниите, на Ирида и т.н.

Ерида хвърлила „ябълката на раздора", която Парис трябвало да даде на най-красивата измежду богините (виж Парис), което става и причина за Троянската война.

ЕРИДАН (гр.). Име на митическа река. В началото я посочват като река в крайния Запад. За нея се говори в легендата за Херакъл. Тук героят помолил нимфите да му покажат пътя, който ще го отведе в градината на хесперидите. Появява се в историята на аргонавтите (виж това име). По нея минава „Арго" на път за страната на келтите и се впуска в Адриатическо море. Когато географските познания се избистрили, Еридан била отъждествена с По или Рона.

ЕРИЗИХТОН (гр.). 1. Тесалийски герой, син (или брат) на цар Триопас. Безбожник и жесток човек, той не се страхувал от гнева на боговете. Веднъж решил да сече дърва в свещена гора, посветена на Деметра. Божиите предупреждения не могли да го разубедят. За да го накаже, богинята решила да му изпрати разкъсващ глад, който не можел да

бъде утолен от нищо. За няколко дни изял всички запаси в къщата си. Но дъщеря му Мнестра, която притежавала дарбата да се преобразява (била получила този дар от Посейдон, който бил неин любовник), решила да се продаде като робиня. След това отново се преобразявала, и отново се продавала, издържайки по този начин баща си. Но накрая той се самоизял.
2. Легендарен герой от Атина, син на Кекропс I и Аглавра, който умрял млад, без да остави потомство. Всичко, което се знае за него, е, че отишъл на пътешествие в Делос, откъдето донесъл древна статуя на Илития, но умрял по пътя (виж табл. 4).

ЕРИКС (гр.). Героят, който дава името си на сицилианската планина, известна със светилището на Афродита, което се намирало на върха й. Син е на аргонавта Бутес, отвлечен от богинята в момента, когато бил готов да се поддаде на песента на сирените и на самата Афродита. Според други автори Ерикс бил син на Афродита и на Посейдон. Понякога баща му Бутес е смятан не за аргонавт, а за местен цар. Приписват му построяването на храма на Афродита Ерикина, играе и роля в легендата за Херакъл. Когато героят се връщал, водейки стадата, откраднати от Герион, Ерикс го предизвикал на битка, за да му вземе стадата. Херакъл приел предизвикателството и го убил. Но вместо да запази за себе си царството на Ерикс, го дал на местното население, казвайки, че някой от наследниците му ще дойде да вземе властта. Така и станало, когато лаконецът Дорией дошъл и устроил тук колония.

ЕРИЛУС (лат.). Легендарен герой от Пренест, известен ни от „Енеида". Син на богинята Ферония, той имал три живота и три тела (като гиганта Герион). Когато Евандър се установил в Лациум, той се срещнал с Ерилий и влязъл в двубой с него, като го победил.

ЕРИМАНТ (гр.). 1. Син на Аполон, който бил ослепен от Афродита, защото я видял в банята, в момента на любовен акт с Адонис. За да си отмъсти, Аполон се превърнал в глиган и убил Адонис с удар на зурлата си.
2. Бог на река Еримант, намираща се в Псофида. Митографите го причисляват към рода на Аркант, епоним на Аркадия.

ЕРИНИИ (гр.). Еринииите, наричани също евмениди, което значи „благосклонни, доброжелателни" (с цел да бъдат умилостивени и да не бъде предизвикан страшният им гняв, ако бъдат назовани с обидно име) са отмъстителни богини, които римляните отъждествяват с техните фурии. Те били родени от капките кръв, които напоили Земята след нараняването на Уран (виж Кронос и Уран). Следователно те принадлежат към най-старите божества от древногръцкия пантеон. Тези първични сили не признавали авторитета и властта на боговете от новото поколение. Били аналогични на Парките или Сьдбите, които нямали други закони освен своите собствени и на които дори Зевс се подчинявал. Първоначално еринините били безброй. По-късно броят им бил уточнен, както и имената им, като до нас са достигнали три: Алекто, Тисифона и Мегера. Представяни са като крилати духове, чиито коси са преплетени със змии, в ръце държат факли или камшици. Когато хванели своята жертва, я подлагали на мъчения, докато не обезумее. Често са сравнявани с „кучки", преследващи хората. Те обитават Мрака на подземния свят – Ереб.
В Омировите поеми тяхната задача била да отмъщават за престъпленията. Те наказвали най-вече прегрешенията срещу семейството. Например престъплението на Алтея срещу Мелеагър било продиктувано от еринииите като отмъщение за това, че Мелеагър убил чичовците си (виж Мелеагър). Те причинили и нещастията, сполетели семейството на Агамемнон след жертвоприношението на Ифигения, те били тези, които накарали Клитемнестра да убие съпруга си, след което я наказали чрез ръката на сина й, а най-накрая преследвали и него, защото убил майка си. Подобна е и ролята им в проклятието, което тегнело над Едип.
Защитнички на обществения ред, те наказвали всички престъпления, които го заплашвали, както и всички крайности, които карали човек да забрави положението си на простосмъртен. Те забранявали на божествата и предсказателите да разкриват много точно бъдещето, тъй като така щели да намалят несигурността на човека и той щял да се приближи до боговете. Чрез техния образ се изразявало най-важното древногръцко схващане за съществуващия ред в света, който трябвало да се предпази от анархията. Естествено, една от техните основни роли била да наказват убиеца и не само извършилия престъплението, но и в най-общ смисъл самото престъпление, което се възприемало като религиозно петно, поставящо под заплаха стабилността на социалната група, където било извършено. По принцип убиецът бил прогонван от своя град и се скитал, докато не се намери някой да го пречисти от извършеното престъпление. Често еринииите му пращали лудост (виж Орест и Алкмеон).
Постепенно, колкото повече се налагала вярата в отвъдното, еринииите започвали да се възприемат като божества на възмездието. Тази тяхна роля се появява, макар и бегло, още при Омир, но се налага най-вече в „Енеида". Вергилий ги представя измъчващи душите на умрелите със своите камшици, смразяващи ги със змиите си на дъното на Тартар. Възможно е тези мрачни схващания да са повлияни от етруската религия, в която често чудовищни същества измъчват умрелите в подземния свят (виж Харон).

ЕРИНОНА (гр.). Младо момиче от Кипър, за което до нас са достигнали сведения само от едно тълкуване от Сервий на текстовете на Вергилий. С целомъдрието и мъдростта си спечелила приятелството на Атина и Артемида. Но Афродита се стремяла да накара Зевс да се влюби в нея. За да попречи на това, Хера направила така, че Адонис да я изнасили. Вбесен, Зевс го убил с мълния. Но по молба на Афродита той разрешил на сянката му, водена от Хермес, да се завърне на белия свят. След изнасилването Артемида превърнала Еринона в паун, а след това й върнала човешкия образ. Тя дори успяла да я омъжи за възкръсналия Адонис. От брака си те имали един син – Талей.

ЕРИТ (гр.). Ерит или Еврит е брат близнак на Ехион, един от аргонавтите. Също като него бил син на Хермес и Антианира, дъщерята на Менет.

ЕРИФИЛА (гр.). Ерифила е дъщерята на аргоския цар Талай и сестра на Адраст. Когато Адраст се сдобрил с братовчед си Амфиарай, приятелството им било скрепено със сватбата на Ерифила и Амфиарай (виж табл. 1 и Адраст, Амфиарай). От техния брак се родили четири деца: синовете Алкмеон и Амфилох и дъщерите Евридика и Демонаса. Легендата на Ерифила е свързана с тиванския цикъл и двата похода – този на Седемте и на епигоните. Амфиарай, подтикван от Адраст да участва в първата война, първоначално отказал, защото чрез гадателските си способности разбрал, че ще загине. Но по време на сватбата си бил дал дума, че ако имат разногласия с Адраст, техен съдник ще бъде съпругата му Ерифила. Случаят бил представен на нея за решение. Но вместо да вземе безпристрастно решение, Ерифила се оставила да бъде подкупена с подарък от Полинейк, заради когото Адраст подготвил този поход – огърлицата на Хармония (виж Хармония и Полинейк). Тръгвайки, Амфиарай накарал синовете си да обещаят, че ще отмъстят за него. По време на похода на епигоните Ерифила по същия начин накарала Алкмеон да поеме командването й. Този път тя била подкупена от Терсандър, сина на Полинейк, с роклята на Хармония. След като се завърнал от похода, Алкмеон убил майка си (виж Алкмеон) и посветил роклята и огърлицата на Аполон в Делфийското светилище.

ЕРИХТОНИЙ (гр.). Един от първите царе на Атина. Сведенията за родословното му дърво не са единни. Според някои версии е син на Атида, дъщерята на Кранай, според по-разпространените е роден от моментното желание на Хефест към Атина. Атина посетила бога в ателието му, за да му поръча оръжията си. Като я видял, Хефест изпитал желание към нея. Богинята избягала, но макар и куц, той успял да я хване. Атина се защитавала, но по време на битката част от спермата на бога паднала на крака й. С отвращение тя избърсала мръсотията с вълнено парче и го хвърлила на земята. Така заплодена, Земята родила момче, което Атина взела и нарекла Ерихтоний (първата част от името му означавала вълна, а втората – почва, от която той бил роден). Без знанието на боговете Атина затворила бебето в кошница и го поверила на една от дъщерите на Кекропс (виж Аглавра). Водени от любопитство, девойките отворили кошницата и видели момчето, пазено от две змии. Според някои версии самото то имало тяло, което завършвало с опашка на змия, като повечето от съществата, родени от Земята. Според други, когато отворили кошницата, детето избягало, приемайки формата на змия, и се скрило зад щита на богинята. Девойките, ужасени от гледката, полудели и се самоубили, като се хвърлили от скалите на Акропола.
Атина отгледала Ерихтоний в свещения си храм на Акропола. По-късно Кекропс му дал властта. Някои автори пишат, че Ерихтоний изгонил Амфиктион, който царувал в Атина (виж Амфиктион). Той се оженил за нимфата наяда Пракситея (омоним на жената на Ерехтей, внук на Ерихтоний) (виж табл. 11). Негов син бил Пандион, който го наследил на трона на Атина. На Ерихтоний се приписват изобретяването на колесницата с четири коня, въвеждането на употребата на среброто в Атина и организацията на празненствата Панатенеи в чест на Атина, които се провеждали на Акропола. Някои от тези изобретения се приписват и на неговия внук Ерехтей (виж това име).

ЕРОС (гр.). Богът на любовта. Образът му еволюира много от архаичната до александринската и римската епоха. В най-старите теогонии Ерос е роден едновременно със Земята и произлиза директно от Хаоса. В Теспия той е почитан именно като такова божество, под формата на неодялан камък. Или произлиза от Първичното яйце, родено от Нощта, от чиито две разделени части са се получили земята и нейният похлупак, небето. Ерос си остава първичната космогонична фундаментална сила на Света дори по време на александринския период на неговата легенда. Той е силата, която осигурява продължителността на видовете, но и вътрешната връзка на Космоса. Върху тази тема разсъждават авторите на Космогонията, философи и поети. В „Пир" на Платон се издига тезата, представена под формата на мит, изречена от жрицата от Мантинея – Диотима, някога посветила Сократ, че Ерос не трябва да бъде разглеждан като един от великите богове. Според Диотима Ерос е „демон", посредник между боговете и хората. Той е роден от брака на Порос (Средство срещу Злото) и Пения (Бедността) в градината на боговете след голямо празненст-

во, на което били поканени всички божества. На родителите си дължи особените си качества: винаги преследващ целите си като Бедността, винаги знаещ начин как да ги постигне (като Средството). Но тъй като не е могъщ бог, той е непрекъснато незадоволена и неспокойна сила.

Появяват се и други митове, в които Ерос има различен произход: понякога го посочват като син на Илития или на Ирида, или на Хермес и Артемида Хтонийска. Най-разпространената версия е, че е брат на Хермес и Афродита. Но митографите развиват различни тези дори и върху нея. Така както различават няколко Афродити, така има и множество Ероси: единият е син на Хермес и Афродита Урания (виж Афродита), друг се наричал Антерос (Обратна любов) и бил роден от Афродита, дъщеря на Зевс и Диона, и Арес. Третият Ерос бил син на Хермес и Артемида, дъщеря на Зевс и на Персефона, и именно той е крилатият бог на поетите и скулпторите. За Цицерон, който в края на трактата си „Природата на боговете" разглежда прозренията на митографите, не е никак трудно да покаже изкуствения характер на всички тези митове, измислени в по-късни епохи, за да разрешат неясноните или противоречията, съдържащи се в първичните легенди.

Постепенно под влиянието на поетите бог Ерос придобива традиционния си образ. Представят го като дете, понякога с крила, което внася смут в сърцата на хората. Той или ги подпалва с факлата си, или ги пробожда със стрелите си. Намесите му са многобройни. Той се противопоставил на Херакъл, на Аполон (който го научил да си служи с лък), дори на Зевс, на собствената си майка, и, разбира се, на хората. Александрийските поети обичали да го представят как си играе с орехи с божествените деца, особено с Ганимед, как се кара с тях или с брат си Антерос. Те измисляли детски сцени в съзвучие с характера на бога: Ерос наказан от майка си и разкайващ се, Ерос убоден от тръни, защото брал рози, без да се пази от тях. Фреските от Помпей популяризират този образ (виж например „Продавачката на любов"). Но винаги, и това е любимата тема на поетите, под невинния образ на дете се усеща могъществото на бога, който може да нанесе тежки рани в зависимост от фантазията си. Майка му също изпитвала известен страх от него.

Една от най-известните легенди, в която Ерос се появява, е романтичното му приключение с Психея (виж това име).

ЕСАК (гр.). Син на Приам и Арисба (виж табл. 34). Той получил от дядо си Меропс дарбата да тълкува сънищата. Когато преди да роди Парис Хекуба сънувала, че ще роди горящ факел, който ще подпали цяла Троя, го разпитали за смисъла на този странен сън. Той отговорил, че детето, което щяло да се роди, ще бъде причината за гибелта на града. Той посъветвал да го убият още при раждането му (виж Парис, Хекуба). Скоро жената на Есак умряла, ухапана от змия, и той се хвърлил в морето. От милост Тетида го превърнала в птица от рода на гмуркачите.

ЕТАЛИД (гр.). Син на Хермес и Евполемея, която била дъщеря на Мирмидон. Еталид бил отличен стрелец. Той взел участие в похода на аргонавтите, на които служел като пратеник. Бил получил от баща си силна памет, която запазил дори след смъртта си, когато слязъл при Хадес. Той не останал завинаги в царството на мъртвите, а се връщал при хората за кратки периоди, след което отново слизал под земята.

ЕТЕОКЪЛ (гр.). Един от героите от тиванския цикъл, син на Едип и Йокаста, брат на Полинейк (виж табл. 29 и 37). Според някои предания негова майка била Евригамия (виж тези имена). След разкритието на кръвосмешението, извършено от Едип (виж това име), двамата му синове го изгонили от Тива. Едип ги проклел, предсказвайки им, че ще се скарат и взаимно ще причинят смъртта си (виж други версии за проклятието на Полинейк). За да се предпазят от това проклятие, двамата братя решили да царуват един след друг, всеки по една година. Етеокъл пръв взел властта. Полинейк напуснал града било доброволно, било защото брат му го изгонил. Но когато изтекла една година, той се завърнал и поискал от брат си да се оттегли. Етеокъл отказал. Полинейк отишъл при Адраст и с негова помощ организирал поход срещу собствения си град (виж Адраст). Все пак, преди да нападне, той изпратил Тидей, за да помоли за последен път Етеокъл да спази уговорката между двамата. Той отново отказал. Тогава армията на Адраст нападнала. Етеокъл и Полинейк се срещнали лице в лице в толкова ожесточена битка, че и двамата загинали. След победата на тиванците Етеокъл бил погребан с почести, докато Полинейк бил лишен от погребение (виж Антигона). По време на похода на епигоните един от синовете на Етеокъл, Лаодамант, царувал в Тива (виж Епигони).

ЕТЕМЕЯ (гр.). В Кос царувал цар Меропс, а негова жена била нимфата Етемея. Заради брака си тя престанала да принадлежи към свитата на девствената богиня Артемида. За да я накаже, тя я пронизала със стрелите си и щяла да я убие, ако Персефона не я отнесла жива в подземния свят. В скръбта си Меропс поискал да се самоубие. Но Хера се смилила над него и го превърнала в орел, след това го поставила между звездите, за да забрави човешката си мъка, променяйки облика си.

ЕТЕР (гр.). Персонификация на най-горното небе, където светлината е най-ярка. Хезиод смята, че той е син на Ереб и Никс (Тъмнината и Нощта), и брат на Хемера (Дневната светлина). Според други предания той се съединил с Деня и от връзката им се родили Земята, Небето и Морето, както и някои абстракции като Мъката, Гнева, Лъжата, също и Океан, Темида, Тартар, Бриарей, Гигес, Стероп (за които Хезиод казва, че били циклопи), Атлант, Хиперион, Сатурн, Опс, Монета, Дионеа, трите фурии. В този списък, даден от Хигин, се виждат заемки от мита за Уран (виж тази легенда). Според Цицерон Етер е баща на Юпитер и Келий и дядо на Слънцето.

ЕТИАДА (гр.). В една от древните легенди – дъщеря на Еней, дала името си на град Етида, на брега на Лакония, срещу Китера.

ЕТИЛА (гр.). Дъщеря на Лаомедон, една от троянските пленнички, които след разграбването на града попаднали в ръцете на гърците. Тя е дадена на другарите на Протесилай. Когато корабът им след буря трябвало да акостира в Тракия, за да си набавят вода, Етила подбудила другарките си по съдба да вдигнат бунт, като им напомнила мъките, които трябвало да изтърпят дотук, и тези, които ги очаквали, още по-лоши, при пристигането им в Гърция. Тя ги посъветвала да изгорят корабите. Което и направили. Гърците, принудени да останат на брега, основали град Скиона.

ЕТНА (гр.). Сицилианска нимфа, дъщеря на Уран и на Гея, или в по-старите версии на Бриарей, Великанът със сто ръце. Тя дава името си на вулкана над град Катан. Когато Хефест и Деметра се скарали за собствеността над Сицилия (земя на вулкани и на жито), Етна станала техен арбитър. Понякога я смятат за майка на Палики (виж това име), чийто баща бил Хефест.

ЕТРА (гр.). Дъщеря на трезенския цар Питей и следователно внучка на Пелопс (виж табл. 2). Тя е майката на Тезей, който по майчина линия имал права върху трона на Трезена. Етра била ухажвана от Белерофонт. Но когато Егей пристигнал в Трезена от Делфи, където се допитал до оракула за начините да си осигури потомство, цар Питей, разбрал смисъла на отговора на оракула (виж Егей), направил така, че дъщеря му да се отдаде на госта, въпреки неговото несъгласие. От тази връзка се родил Тезей. Разказва се също, че в навечерието на деня, когато Егей трябвало да пристигне, богинята Атина внушила насън на Етра желанието да отиде на съседен остров, за да принесе жертва в чест на героя Сфер, който някога бил водач на колесницата на Пелопс. Там била изненадана от Посейдон, който ѝ отнел девствеността. Същата вечер се отдала на Егей, така че Тезей можел да бъде както син на бога, така и на смъртен.

Егей отпътувал за Атина, а Етра останала в Трезена, където отгледала сина си (виж Тезей). Когато, вече като цар на Атина, Тезей тръгнал за подземния свят, той поверил на майка си хубавата Елена, която бил отвлякъл преди това. Но Кастор и Полидевк, двамата братя на младото момиче, успели да я освободят и отвели Етра като пленница. Тя последвала Елена като робиня в Троя, доброволно, както твърдят някои автори, и дори според тях тя била тази, която посъветвала Елена да тръгне с Парис и да остави Менелай. В Троя тя се грижела за малкия Мунит, правнука ѝ (вж. Мунит). След завземането на града тя била разпозната от внуците си Демофон и Акамант, които издействали освобождението ѝ. Разказва се, че след смъртта на Тезей Етра се самоубила от мъка.

ЕТОЛ (гр.). Цар на Елида в Пелопонес, син на Ендимион и на нимфа. Негови братя и сестри са Пеон, Епей, Еврипила, Накс и Пис. За да реши кой от синовете му ще го наследи, Ендимион решил да ги прати на състезание по бягане в Олимпия, като победителят щял да стане цар. Победил Епей. Пеон избягал в Македония, Етол останал в Пелопонес и след смъртта на Епей го наследил. Но тъй като убил царя на Пелопонес Апис (виж това име), той бил принуден от синовете на жертвата си да замине в изгнание. Отишъл на север от Коринтския залив, при устието на река Ахелой. Тук бил приет като гост от Дор, Лаодок и Полипет, синовете на Фтия и Аполон. Той ги убил и станал владетел на страната, след като изгонил куретите. След неговата смърт страната започнала да се нарича Етолия. Оженил се за Проноя, дъщерята на Форбант, от която имал двама синове, Плеврон и Калидон (виж Ендимион, Елида и табл. 24).

ЕФИАЛТ (гр.). Това име носят двама великани – един от алоадите (виж това име), а другият бил участник в Гигантомахията, неприятел на боговете, убит от Аполон и Херакъл, които пронизали очите му със стрелите си.

ЕХЕМ (гр.). Син на Аероп и съпруг на Тимандра, дъщерята на Тиндарей и Леда (виж табл. 2). Пада се зет на диоскурите и на Елена и Клитемнестра. Ехем наследил трона на Аркадия след Ликург. Като такъв защитавал Пелопонес от първото нападение на хераклидите. Успял да уговори да влезе в директен двубой с предводителя им Хил. Ако победял, хераклидите се задължавали петдесет години (според други автори сто) да не нападат Пелопонес. Битката се състояла в Коринтския провлак, в околностите на Мегара. Хил бил убит. Хераклидите се оттеглили. След тази победа тегейците (защото Ехем бил от Тегея) получили правото да командват една от армиите на обединените войски на Пелопонес. Гробът на Ехем в Мегара бил до този на Хил. Негов гроб показвали и в Тегея.

Според друга писмена традиция Ехем учас-

твал в похода на диоскурите срещу Атика, когато Кастор и Полидевк трябвало да освободят Елена (виж Елена и Тезей).

ЕХЕТ (гр.). Легендарен цар на Епир, прочут със своята жестокост, наречен „ужасът на смъртните". В „Одисея" заплашвали просяка Ир, че ще го предадат на Ехет, който щял да му отреже носа и ушите и да го хвърли на кучетата още жив. Ехет имал дъщеря, наречена Метопа, която се отдала на своя любим. За да накаже двамата любовници, Ехет обезобразил младежа, а дъщеря си ослепил, като забол в очите ѝ бронзови игли. След това я затворил в една кула и ѝ дал да мели бронзови ечемичени зърна, като ѝ обещал, че ще прогледне, ако успее да направи брашно.

ЕХЕТЪЛ (гр.). Легендарен герой от Атика, който се появява само веднъж в битката при Маратон срещу персите. Той дошъл на бойното поле, преоблечен като селянин, и убил много перси. След победата изчезнал. Оракул разкрил божествения произход на този тайнствен воин и заповядал да му се издигне светилище.

ЕХИДНА (гр.) Усойница. Чудовище с тяло на жена, което завършвало със змийска опашка вместо крака. Данните за произхода ѝ не са единни. Според Хезиод тя вероятно е дъщеря на Форкис и Кето, децата на Понт и Гея. В други произведения е потомка на Тартар и Гея, или на Стикс или Хризаор (виж табл. 12 и 32). Живеела в пещера в Сицилия, в страната на аримите. Според други предания живеела в Пелопонес. Тук била убита от стоокия Аргос, защото разкъсвала минаващите. Майка е на много чудовища: от Тифон родила Ортрос, кучето от Герион, Цербер, кучето на подземния свят, Лернейската хидра (виж Херакъл), Химера, убита от Белерофонт (виж Белерофонт). От Ортрос родила беотийското чудовище Фикс и Немейския лъв (виж Херакъл). Смята се, че е майка и на Дракона от Колхида, който пазел Златното руно (виж Язон), и на този, който пазел златните ябълки на хесперидите (виж Херакъл), а също и орела на Прометей.

Жителите на гръцките колонии на Понт евксин (Черно море) разказвали доста по-различна легенда за Ехидна. Според тях Херакъл, пристигнал в Скития, оставил конете си да пасат, докато спял. След като се събудил, не ги намерил. Докато ги търсел, намерил Ехидна, която живеела в една пещера. Тя му обещала да намери конете му, ако спи с нея. Херакъл се съгласил и тя му родила три деца, наречени Агатирс, Гелон, епоним на град Гелоной, и Скит, който дал името си на племето на скитите.

ЕХИОН (гр.). 1. Един от петимата оживели от хората, които се родили от зъбите на дракона, посети от Кадмос по време на основаването на Тива (виж Спарта). Той се оженил за една от дъщерите на Кадмос, Агава, която му родила син Пентей. Покъсно синът му станал цар и се опитал да се противопостави на въвеждането на култа на Дионис (виж Пентей, Агава, Дионис).

2. Един от аргонавтите, брат близнак на Еврит, син на Хермес и Антианира.

3. За третия Ехион виж Портей.

ЕХМАГОР (гр.). Фиало, дъщерята на аркадиеца Алкимеон, била обичана от Херакъл, от когото родила син, Ехмагор. След раждането му Алкимеон принудил дъщеря си да изостави бебето, а нея завързал в планината. Една сойка чула виковете на детето и се опитала да ги имитира. Херакъл чул крясъците на сойката, които повтаряло ехото, приближил се и открил своя син и любимата си. Освободил жената и ги спасил. Съседният извор започнал да се нарича Киса (Изворът на сойката).

ЕХО (гр.). Името на една от ореадите (планински нимфи на горите и изворите), с която е свързана легендата за появата на ехото. В нея бил влюбен бог Пан, но тя не го харесвала, а изгаряла от страст по един сатир, който пък я отбягвал. За да си отмъсти, Пан накарал овчарските си кучета да я разкъсат. В друга легенда тя била влюбена отчаяно в младия Нарцис (виж Нарцис), но след смъртта му изчезнала и станала глас, който повтарял последните срички на думите, които другите произнасят.

З

ЗАГРЕЙ (гр.). Смятан за син на Зевс и Персефона и за първия Дионис. За да го създаде, Зевс се съединил с Персефона, като взел образа на змия. Върховният бог изпитвал слабост към него и затова решил да го направи свой наследник и владетел на света. Но Съдбите решили друго. За да предпази малкия Загрей от ревността на Хера, Зевс го поверил на Аполон и на куретите, който го отгледали в горите на Парнас. Но Хера успяла да открие къде е той и заповядала на титаните да го отвлекат. Загрей напразно се опитвал да им се изплъзне, променяйки вида си. Когато се превърнал в бик, титаните го нарязали на парчета и изяли част от тях сурови, а останалите – опечени. Палант успял да спаси само сърцето му, което още биело. Аполон събрал разпилените му останки и ги погребал под триножника на Делфи. Но по волята на Зевс детето отново оживяло – според едни автори, след като Деметра събрала това, което останало от него, според други, след като Зевс оплодил Семела с „втори Дионис", като я накарал да погълне сърцето на Загрей. Според трета версия самият Зевс погълнал сърцето на Загрей (виж Якхус), преди да даде живот на Дионис чрез Семела.

Загрей е орфическо божество и горните легенди принадлежат към орфическите мистерии. На орфизма се дължи и отъждествяването му с Дионис. Есхил обаче го нарича „подземен Зевс" и го свързва с Хадес.

ЗАКИНТ (гр.). Героят, дал името на остров Закинт (днес Зант) в Йонийско море. Според легендите бил син на Дардан (виж табл. 7) или аркадиец, дошъл от град Псофида.

ЗЕВКСИПА (гр.). Това име носят множество героини, сред които най-важни са:

1. Жената на владетеля на Атика Пандион, майка на Ерехтей, Бутес, Прокна и Филомела (виж табл. 11). Тя е сестра на собствената си майка – наядата Праксител, съпруга на Пандион.

2. Дъщеря на царя на Сикион Ламедон (табл. 22). Тя се омъжила за Сикион, от когото родила дъщеря – Хтонофила.

3. Дъщеря на Хипокоон. Неин съпруг е Антифат, синът на Мелампус, а техни синове са Ойкъл и Амфалк (виж табл. 1)

ЗЕВС (гр.). Висшето божество на древногръцкия Пантеон. Той е бог на Светлината, на ясното небе, но и на мълниите. Не е олицетворение на небето, така както Аполон не е на слънцето и Посейдон на морето. В древногръцките представи боговете са загубили космическата си същност, която са имали в даден момент от своето развитие, и тук Зевс ни интересува само и единствено като герой на легендите.

Омировите поеми създават образа на Зевс като господар на хората и на боговете, възкачен на своя трон в светлите небеса. Най-често живеел на Олимп, но понякога пътувал. Така например го намираме сред етиопците – най-вярващия народ, чиито жертвоприношения той особено ценял. Постепенно местоположението на Зевс престава да се отъждествява с конкретна планина и под названието „Олимп" започва да се разбира цялата въздушна област, където живеят боговете.

Зевс не само управлява божествените дела, създава дъжда, хвърля гръмотевици и мълнии, които са и неговият символ върху егидата му (виж по-долу), но най-вече поддържа реда и справедливостта в света. Натоварен със задачата да пречиства убийците, омърсени от пролятата кръв, той се грижи и за удържане на дадената клетва, и за дължимото уважение към гостите. Той е гарант на царската власт и най-общо на социалната йерархия. Властта му се простира не само върху хората, но и в обществото на боговете. Самият той е подчинен на богините на съдбата, на които е изразител и които защитава срещу прищевките на другите богове – например премерил съдбите на Ахил и Хектор и когато везната на Хектор се наклонила надолу към Хадес, той забранил на Аполон да се намесва и изоставил героя на неприятеля му. Бог на провидението, съзнаващ отговорностите си, той единствен не се поддава на капризите, с изключение на любовните, но дори и тогава те са подчинени на някаква определена политика (виж по-долу). Той разпределя доброто и злото. В „Илиада" Омир разказва, че пред вратите на двореца му имало две делви – едната пълна с добрини, другата – със злини. Най-често Зевс използвал поравно и едната, и другата за всеки от нас. Но понякога бъркал само в едната и съответната съдба била или изключително добра, или по-често – много лоша.

Представата за Зевс като всеобща сила е развита в Омировите поеми, като при древногръцките философи достига до идеята за единната Съдба. Така при стоиците (Хризип например, който му посвещава поема) Зевс е символ на единния бог, въплъщаващ Космоса. Земните закони са мислите на Зевс. Но тук достигаме крайната точка на еволюцията на божеството, което излиза от границите на митологията и става част от теологията и историята на философията.

Раждането на Зевс. Както и всички останали олимпийски божества, Зевс принадлежи към второто поколение богове. Той е син на титана Кронос и на Рея. И както Кронос е най-младият от поколението на титаните, така и Зевс е последният му син (виж табл. 38). Известно е как Кронос, който бил предупреден от оракула, че ще бъде свален от трона от своите деца, се опитал да избегне тази заплаха, като поглъщал всички родени от Рея момчета и момичета. При шестото раждане тя решила да си послужи с хитрост и да спаси малкия новороден Зевс. Тайно го родила през нощта и на сутринта занесла на Кронос камък, завит с пелени. Кронос погълнал този камък, който взел за новороденото дете. Зевс бил спасен и вече нищо не можело да попречи на Съдбата да изпълни предопределеното.

Съществуват две различни легенди за месторождението на Зевс. Според най-разпространената това станало в Крит, в някоя от следните планини – Егеон, Ида или Дикта. Според другата версия, прокарана от Калимах в неговия „Химн за Зевс", раждането му станало в Аркадия (виж Неда). Но дори и Калимах признава, че ранното детство на бога е преминало в критска пещера, където майка му го поверила на куретите и нимфите (виж Курети). Дойка му била нимфата (или козата) Амалтея, която го откърмила с млякото си (виж Амалтея). Според преданията, когато козата умряла, Зевс направил

от кожата ѝ прочутата си егида – щита, чиято здравина изпитал за първи път при битката срещу титаните.
Богът дете бил хранен и с мед. Пчелите на Ида го правели специално за него (виж статията за Мелиса и Мелисей).
Критяните не само че показват мястото, където според тях бил роден Зевс, но и „гроба на Зевс", за голям ужас на митографите и поетите, според които Зевс е безсмъртно божество.
Завладяването на властта. Когато Зевс възмъжал, той решил да завземе властта от Кронос. Той поискал съвет от Метида (Предпазливостта) (виж Метида), която му дала биле, благодарение на което Кронос повърнал децата, които бил погълнал. С помощта на братята и сестрите си, отново възвърнати към живота, Зевс нападнал Кронос и титаните. Борбата продължила десет години. В крайна сметка олимпийските богове излезли победители, а титаните били прогонени от небето (виж Кронос). За да достигне до победата, Зевс по съвет на Гея освободил циклопите и хекатонхейрите от Тартар, където ги бил затворил Кронос. За тази цел убил пазача им Кампей. Циклопите дали на Зевс изкованите от тях гръмотевици и мълнии, на Хадес – шлем, който правел невидим всеки, който го носел, а на Посейдон – тризъбец, с който можел да разтърси моретата и земята. След като победили, боговете си разпределили властта с жребий. На Зевс се паднало небето, на Посейдон – моретата, а на Хадес – подземният свят. Зевс получил и властта над света
Но много скоро победата на Зевс и олимпийските богове над титаните била оспорена. Те трябвало да се сражават срещу гигантите, настроени срещу олимпийските богове от Гея (Земята), ядосана, че нейните синове – титаните, били затворени в Тартара. За тази битка, наречена Гигантомахия, виж Гиганти. Последното и най-трудно препятствие, което трябвало да преодолее Зевс, била борбата с Тифон. В тази продължителна битка Зевс бил пленен и контузен от чудовището, но с помощта на Хермес и Пан се освободил и в края на краищата победил (виж Тифон).
Жените на Зевс. Първата жена на Зевс била Метида, дъщерята на Океан. За да се спаси от бога, Метида се преобразявала многократно, но напразно. В крайна сметка се свързала с него и заченала момиче. Но Гея предрекла на Зевс, че ако Метида роди момиче, след това ще роди син, който ще свали от трона баща си. Тогава Зевс погълнал Метида и когато дошло времето за раждане, Прометей (според други Хефест) разцепил с брадва главата на Зевс, откъдето въоръжена изскочила богинята Атина.
След това Зевс се оженил за Темида, титанка, която му родила хорите (Времената), наречени съответно Ейрена (Мир), Евномия (Дисциплина) и Дике (Справедливост). След това се родили мойрите (виж това име), които олицетворявали Съдбата. Този брак с Темида е въплъщение на Вечния ред и Закона, той е символ за подчинението на всемогъщият Зевс на съдбата, защото нейните проявления са негови деца и в някаква степен част от него.
Зевс се свързал и с Диона, друга титанка, и тя родила Афродита (виж на това име различните версии за раждането).
От дъщерята на Океан Евринома негови дъщери били харитите (Грации): Аглая, Ефросина и Талия, богини на плодородието.
От титанката Мнемозина, която олицетворява паметта, негови дъщери били музите (виж това име). И накрая Лето му родила Аполон и Артемида.
Според Хезиод едва тогава Зевс встъпил в свещен брак със собствената си сестра Хера. Но в легендите този брак се смята за постар. От тази връзка се родили Арес, Илития и Хеба, а според някои версии и Хефест (виж Хера).
От друга своя сестра – Деметра, Зевс имал дъщеря – Персефона.
Това са основните връзки на Зевс с богини, докато със смъртните неговите временни връзки са неизброими. Най-важните са посочени в табл. 40.
Няма район в древногръцкия свят, който да не се гордее с някой свой герой, роден от любовта на Зевс. Всяко семейство от легендите е свързано със Зевс. Хераклидите водят произхода си не само от любовната връзка на Зевс и Алкмена, но и от по-далечни времена, чрез връзката на Зевс и Даная, защото са потомци и на Персей (виж табл. 31). Ахил и Аякс са потомци на Зевс от нимфата Егина (виж табл. 30), докато прародителят на Агамемнон и Менелай – Тантал, бил смятан за син на Зевс и Плуто (виж табл. 2). Потомството на Кадмос се свързва със Зевс чрез Ио и сина ѝ Епаф (виж табл. 3). Троянците чрез предшественика си Дардан са родени от любовта на Зевс и плеядата Електра (виж табл. 7). Критяните твърдят, че са потомци на Европа и тримата ѝ синове от Зевс – Минос, Радамант и Сарпедон (виж табл. 28). Аркадийците имат за предшественик Аркант – син на Зевс и на нимфата Калисто (виж табл. 9), а техните съседи – аргийците, носят името на Аргос, роден, както и брат му Пеласг, родоначалник на пеласгите, от връзката на Зевс с аргоската Ниоба (табл. 17 и 18). Лакедемонците заявяват, че са потомци на нимфата Тайгета и на върховния бог (табл. 6).
Въпреки че митографите от християнската епоха представят тези връзки като проява на разпуснатост, по-древните поети и изследователи се стремят да посочат основателни причини, подтикнали божеството да направи деца на смъртни жени. Така например раждането на Елена се обяснява с желанието да се намали прекалено голямото население на Гърция и Азия чрез един кръвопролитен конфликт. По същия начин се обяснява и раждането на Херакъл – с намерението да се освободи земята от злите чудовища.
Накратко оплождането при Зевс се разглежда като акт, свързан с провидението. Още древните са забелязали, че много от тези сливания са се извършвали, като Зевс приемал образа на различни животни или други преображения: с Европа – като бик, с Леда – като лебед, с Даная – като златен дъжд и т. н. Тези странности, понякога обяснявани с хипотезата за заменянето на по-стари местни религиозни култове от този на Зевс, в които заместеното божество е имало анималистична или фетишистка форма, са били обект на възмущение и затова те са потърсили тяхното символично обяснение. За Еврипид например златният дъжд, оплодил Даная, е символ за силата на богатството.
Тези авантюри доста често излагали Зевс на яростта на Хера. Древните са дали обяснение на метаморфозите на бога и с желанието да се скрие от съпругата си, но това явно е вметнато по-късно, във всеки случай docта след появата на самите легенди за преобразяването. Любовниците на Зевс също приемат животински форми. Ио е преобразена в крава, а Калисто – в мечка.
Други легенди. Зевс участва в множество легенди, които е трудно да бъдат групирани. В „Илиада" се разказва за заговор срещу него от страна на Хера, Атина и Посейдон, които искали да го оковат и затворят. Той бил спасен от Егеон (виж това име). Зевс хвърлил Хефест в бездната и го осакатил завинаги, наказвайки го, че е застанал на страната на Хера (виж Хефест и Хера). Възстановил реда в света след кражбата на Прометей, приковавайки го в Кавказ (виж Прометей). Поради човешката злоба той решил да изпрати потоп и човешката раса се спасила само благодарение на Девкалион (виж това име). Той направил на Зевс Спасителя първото си жертвоприношение след края на потопа.
Зевс се намесвал във всички възможни спорове: между Аполон и Херакъл за Делфийския триножник (виж Херакъл), между Аполон и Идас за Марпеса (виж това име), между Палада и Атина, като по този начин причинил, без да иска, смъртта на първата (виж Палада), между Атина и Посейдон, които спорели за господството над Атика, между Афродита и Персефона, скарали се за красивия Адонис (виж това име). Той наказал и някои престъпници и най-вече светотатците като Салмоней, Иксион (като отмъщава за лична обида), Ликаон и т. н. Виждаме го да помага на Херакъл във всичките му подвизи, давайки му оръжия срещу неприятелите или измъквайки ги от ръцете им, когато е ранен (виж Херакъл).
Преданието разказва, че Зевс отвлякъл Ганимед от Троада, правейки го свой виночерпец на мястото на Хеба (виж Ганимед).
В Рим Зевс е отъждествяван с Юпитер, също като него бог на небето и защитник на града. Храмът му бил на Капитолийския хълм.
ЗЕЛ (гр.). Богът на съревнованието и на усърдието, син на Стикс и на Океан. Брат на Победата (Нике), Силата и Насилието (виж табл. 32).
ЗЕТ (гр.). Виж Амфион.
ЗЛАТЕН ВЕК. В една от поемите на Хезиод се говори за мит, в който се разказва за първите народи, появили се след раждането на човечеството. В началото имало Златна раса. Тогава на небето още царувал Кронос. Хората живеели като богове, нямали грижи, не познавали мъката и мизерията. Не знаели що е старост, времето им минавало в празници. Когато настъпвал моментът на смъртта им, просто заспивали. Не трябвало да работят, всички блага им принадлежали. Почвата раждала сама изобилна реколта, а те живеели сред полето в мир. С възцаряването на Зевс тази раса изчезнала от земята. Такава е най-старата легенда за златния век. Много скоро този мит се превърнал в изходна точка на теорията, че при зараждането на човечеството на земята царували Справедливостта и Добронамереността. В Рим, където Кронос е отъждествяван със Сатурн, смятали, че по време на златния век Сатурн царувал над Италия, която се казвала Авзония. Боговете живеели заедно със смъртните. Вратите още не били измислени, защото кражбата не съществувала и хората нямали какво да крият. Хранели се предимно с плодове и зеленчуци, защото никой не се сещал да убие. Цивилизацията правела първите си крачки: Сатурн въвел използването на сърпа, който фигурирал сред атрибутите му. Той научил хората да използват по-добре плодородието на земята. В Рим разказвали, че царувал на Капитолийския хълм, на мястото, където по-късно бил издигнат храмът на добрия голям Юпитер. Бил приет в страната от бог Янус, който управлявал заедно с него и се съгласил да раздели царството си с новодошлия.
Поетите развихрят въображението си върху тази тема. Те разказват как вълната сама се обагряла в ярки цветове на гърбовете на овцете, трънните раждали сладки плодове, на земята царувала вечна пролет. Митът за златния век фигурира и в неопитагорейската мистика.

И

ИДА (гр.). 1. Името на една от сестрите на Мелисей, която заедно със сестра си Адрастея кърмила Зевс като бебе в Крит. Това е името и на критската планина, където протекло детството на бога (виж Зевс и Амалтея).
2. Дъщерята на Корибант, която се омъжила за царя на Крит Ликаст и му родила Минос-младши.

ИДАС (гр.). Най-силният и най-безстрашният сред мъжете, както е определен в „Илиада", принадлежи към рода на Периерес. Негов баща е Афарей, а майка – Арена, дъщерята на Ойбал. Имал двама братя – Линкей и Пис (виж табл. 19). Идас е братовчед на диоскурите и на левкипидите Хилера и Феба, и на Пенелопа.
Идас и Линкей участвали в похода на аргонавтите с Язон. На два пъти Идас играе важна роля по време на пътуването: при мариандините и техния цар Лик, когато гадателят Идмон бил убит от глиган, Идас убил животното и така отмъстил за другаря си. След това се опитал, но без успех, да отнеме владенията на царя на Мизия Тевтрант. Бил победен от Телеф (виж Телеф).
Идас и Линкей участвали и в Калидонския лов, Идас като тъст на Мелеагър, който се оженил за дъщеря му Клеопатра Алкиона.
Идас отвлякъл Марпеса, дъщерята на Евен, син на Арес, на крилата колесница, подарък от Посейдон. Евен го преследвал, но не могъл да го настигне и се самоубил (виж Евен). Идас спокойно се върнал в родината си Месена. Но Аполон бил влюбен в Марпеса и поискал да я отнеме от съпруга ѝ. Идас я защитил и предизвикал бога на двубой. Тогава се намесил Зевс, който разделил двамата съперници и дал правото на избор на младата жена. Марпеса избрала Идас (виж Аполон). В един от вариантите се разказва, че Аполон отвлякъл Марпеса и я задържал известно време, „без тя да протестира". След това Идас си я върнал обратно.
Отвличането на Марпеса понякога се заменя с надбягване с колесници, в което Марпеса била наградата за победителя (като в легендата за Пенелопа и Хиподамея). Евен убивал претендентите, които побеждавал.
Идас е известен и с битката срещу братовчедите си Кастор и Полидевк. Тя се състои от два различни епизода, които понякога се предават като напълно независими версии, докато други автори ги свързват. Кастор и Полидевк заедно с Идас и Линкей организирали поход в Аркадия с цел да заграбят стада крави. Поделянето на плячката било поверено на Идас. Той убил една крава, разделил я на четири и заявил, че който пръв изяде своята част, ще получи половината от заграбеното. Вторият щял да получи остатъка. След това погълнал наведнъж своята част и изял частта на брат си. Така заграбил всички животни. Недоволните диоскури нападнали Месения, страната на братовчедите си, и си възвърнали това, което смятали, че им се полага, плюс още глави добитък. След това направили засада на Идас и брат му. Но Линкей, който имал много остър поглед, забелязал скрития в хралупата на стар дъб Кастор. Той го посочил на Идас, който го убил с копието си. Полидевк убил Линкей, но Идас го нападнал с огромен камък, който според преданията бил взел от гроба на баща си Афарей, като го проснал в безсъзнание. Зевс се притекъл на помощ на сина си, убил Идас с удар на мълния и отнесъл Полидевк на небето.
Другият епизод от битката е свързан с отвличането на левкипидите. Линкей и Идас били годеници на дъщерите на Левкип и техни братовчедки Хилера и Феба. Но Кастор и Полидевк отвлекли девойките (виж Диоскури). Идас и Линкей решили да им отмъстят. Кастор бил убит от Линкей, Полидевк на свой ред убил Линкей, а преди Идас да убие Полидевк, се намесил Зевс, който сложил край на битката както в предишния епизод. Други версии предават сблъсъка по друг начин: Кастор и Линкей решили да уредят разногласията в двубой. Кастор победил и убил съперника си. Идас решил да отмъсти за брат си и в момента, в който убил Кастор, Зевс го поразил с мълния. Полидевк не играе никаква роля в този вариант. Хигин разказва, че Линкей бил убит от Кастор и когато Идас поискал да го погребе, Кастор му попречил под претекст, че Линкей се проявил като страхливец в битката и умрял като жена. Разгневен, Идас изтръгнал меча, който Кастор носел на кръста си, и го пронизал в слабините. Или го смазал с колоната, която издигал на гроба на брат си. Скоро след това бил убит от Полидевк.

ИДЕА (гр.). Името означава „Тази, която идва от Ида" или „която живее на Ида".
1. Нимфа, която родила от речния бог Скамандър син, наречен Тевкер, който станал цар на тевкрийците, живеещи на азиатския бряг, срещу Самотраки (виж табл. 7).
2. Една от дъщерите на Дардан, правнучка на предишната Идеа. Втората жена на Финей, царя на Тракия. Тя била виновна за нещастията, сполетели Финей (виж неговата легенда), като наклеветила децата от първата му жена Клеопатра, дъщерята на Борей (виж Бореади).

ИДЕЙ (гр.). Име, което носят много герои, свързано или с планината Ида в Крит, или с Ида в Троада.
1. Син на Приам.
2. Син на Парис и Елена.
3. Водач на колесницата на Приам.
4. Син на троянския герой Дарес.
5. Жител на Корибант.
6. В по-непозната версия на легендата за Дардан се разказва, че той бил женен за Хриза, от която имал двама синове – Идей и Димас. Идей се заселил на фригийския бряг, в подножието на планина, която приела неговото име – Ида. Той въвел в тази област култа към Богинята Майка (Кибела), докато Дардан се заселил в Троада.

ИДИЯ (гр.). Океанида, втора жена на Еет, царя на Колхида.Тя била майка на Медея. Според тази версия тя не е майка на Апсирт, но според други била първата съпруга на Еет и в такъв случай майка и на двамата му синове (виж Еет).

ИДМОН (гр.). Един от аргонавтите. Той бил гадателят, който тълкувал предсказанията за похода. Смятан е за син на Аполон. „Човешкият" му баща е Абант, син на Мелампус (виж табл. 1). Майка му е Астерия или Кирена. Понякога отъждествяват Идмон с Тестор, сина на Аполон и Лаотоя и баща на Калхант. Идмон бил прякорът му, означаващ „виждам". На гръцки думата има значение на „който предвижда".
Приключенията му с аргонавтите се предават в различни варианти. Понякога смятат, че е достигнал до Холкос, други разказват, че бил убит от глиган по време на престоя на аргонавтите при мариандините. Идмон бил предсказал собствената си смърт и въпреки това не се поколебал да се включи в похода (виж Аргонавти).

ИДОМЕНЕЙ (гр.). Критски цар, син на Девкалион и внук на Минос (виж табл. 28). Той е полубрат на Молос, син на баща му от една наложница. Молос бил бащата на другаря му по оръжие Мерион (виж това име), всъщност племенник на Идоменей.
Идоменей бил сред претендентите за ръката на Елена. Обвързан от общата клетва, той трябвало да участва в Троянската война. Там се отличил сред най-смелите бойци. Предвождал критския отряд от 80 кораба и представлявал седем града: Кносос, Гортина, Ликтос, Милет, Ликастос, Фестос и Ритион. Той е един от деветимата вождове, които се били срещу Хектор, когато той решил, че по този начин може да разреши спора между ахейците и троянците.
Жертвите, които повалил на бойното поле, били многобройни. Той се проявил при защитата на корабите. Главният му противник бил Деифоб, след това се сражавал с Еней. По време на битката около тялото на Патрокъл решил да нападне Хектор, но избягал, когато героят го нападнал и убил Керан, водача на колесницата на Мерион. Идоменей се върнал в лагера.
В „Илиада" се разказва, че Идоменей спечелил две състезания по време на погребалните игри в чест на Ахил. Той бил един от героите, проникнали в Троя с Троянския кон, а също и сред съдиите, решаващи на кого да дадат оръжията на Ахил.
Завръщането на Идоменей било едно от найщастливите. Показвали гроба му в Крит. Легендата разказва за събития, белязали по драматичен начин края на живота му.
Първата версия се отнася за съпругата му Меда, която, подтикната от Навплий, се поддала на любовта на Левк.Той бил син на Тал, изоставен още при раждането си. Идоменей го приютил, отгледал го и му поверил дома си, докато отсъства. След като я прелъстил, Левк убил Меда и дъщерята на Идоменей и Меда – Клизитера. Някои автори споменават сред жертвите имената и на двамата му синове – Ификъл и Лик. След завръщането си Идоменей ослепил Левк и върнал трона си. Според други автори обаче Левк изгонил Идоменей от страната му.
Други версии разказват, че по време на пътуването му от Троя към Крит флотът на Идоменей бил разбит от буря. Царят дал обет, че ако се прибере жив и здрав, ще принесе в жертва на Посейдон първото човешко същество, което срещне в царството си. Щом пристигнал, първият, когото видял, бил синът му (или дъщеря му). Верен на обета си, Идоменей го принесъл в жертва. Други автори твърдят, че той само симулирал жертвоприношение. Каквото и да е станало, скоро в Крит настъпил мор. За да успокоят боговете, трябвало да изгонят Идоменей, тъй като жестоката му постъпка било предизвикала техния гняв. Идоменей отишъл в Южна Италия и се установил в Салент. Тук издигнал храм на Атина.
Разказва се също и следното: Тетида и Медея се карали коя е по-красива и избрали Идоменей за техен съдник. Той отсъдил в полза на Тетида, което разсърдило Медея. Тя заявила, че „всички критяни са лъжци" и проклела народа на Идоменей, осъждайки никой от него да не казва повече истината. Такъв е произходът на една поговорка, според която всички критяни са лъжци.

ИДОТЕЯ (гр.). 1. Една от дъщерите на Протей. Тя посъветвала Менелай да разпита баща ѝ в Египет (виж Менелай и Елена).
2. Дъщеря на царя на Кария Еврит и жена на Милет, основателя на град Милет. Тя била майка на Кавън и Библида (виж Кавън).
3. Така се казвала втората жена на слепия цар Финей. Тя била сестра на Кадмос. За омразата ѝ към доведените ѝ синове и наказанието ѝ виж Финей. В някои митове втората жена на Финей носи името Еврития или Идея.

ИЕУД (гр.). Първородният или единствен син на Кронос в една финикийска легенда. Негова майка била нимфа, наречена Аноб-

рета. По време на война, опустошаваща острова, Кронос принесъл в жертва сина си, облечен в царски одежди, за да спаси страната си.

ИЗИДА (ег.) Макар че египетската богиня Изида не принадлежи нито към елинистическата, нито към римската митология, нейният култ и митове се разпространяват толкова широко в гръко-римския свят още в началото на нашата ера, че е невъзможно да не бъдат споменати.

В египетския пантеон Изида е съпруга на Озирис и майка на бога на Слънцето Хор. Сет, богът на Сянката, убил Озирис, а на другия ден Хор отмъстил за него. През нощта се провело бдението на Изида (виж Неманус) и оплакванията до отмъщението. Изида, като майка на боговете, властваща над нощните сили, бързо овладяла мистериите и под този образ се появява в различните превъплъщения в елинистическата религия. Към нейния мит (този за бдението над Озирис) и иконографията ѝ (Изида често е представяна като крава, държаща символа на луната) се отнася историята на Ио (виж това име). Освен това я отъждествяват с Деметра, която също търсела отвлечената си от Хадес дъщеря, бога на подземния свят и света на Мрака. Освен това тя също е смятана за майка на боговете и пазителка на мистериите. Така, както се появява по времето на Апулей например, Изида олицетворява всеобщото женско начало. Тя царува над морето, плодовете на земята, над мъртвите; богиня е на магията, ръководи трансформацията на нещата и съществата, на елементите. Около нейния образ се формира религиозният синкретизъм през II в. сл. Хр., особено за женските божества.

ИЙНКС (гр.). Дъщерята на Пан и на нимфата Ехо. Тя вдъхнала любов на Зевс към Ио, като му дала да пие любовно питие. За наказание Хера я превърнала или в каменна статуя, или в птица, наречена „ийнкс“, която се използва за любовни заклинания.

ИКАДИЙ (гр.). Син на Аполон и нимфата Ликия. Родом от Азия, той нарекъл с името на майка си страната, където се родил (Ликия) и основал град Патара, също и храм с оракул на Аполон. След това отишъл в Италия, но след корабокрушение един делфин го отнесъл на гърба си до Парнас, където основал град, наречен Делфи в памет на неговия спасител делфина.

Според някои автори Икадий бил критянин, брат на Япикс, епоним на япигите (виж Япикс).

ИКАР (гр.). 1. Син на Дедал и една робиня на Минос, наречена Навкрата. Когато Дедал научил Ариадна как да помогне на Тезей да убие Минотавъра, разгневеният Минос затворил Дедал и сина му в Лабиринта. Но Дедал, който бил все така изобретателен, направил за себе си и за сина си криле, които залепил за раменете им със смола. След това двамата отлетели. Преди да тръгнат, той заръчал на сина си да не се спуска много ниско и да не се издига много високо. Но Икар, изпълнен с високомерие, не послушал съвета на баща си. Той се издигнал високо в небето, толкова близо до слънцето, че смолата се разтопила и непредпазливият младеж паднал в морето, което оттогава се нарича Икарско море (морето около остров Самос).

Друга версия разказва, че след като убил своя племенник и ученик Тал, Дедал избягал от Атина. На свой ред синът му Икар също бил прогонен и тръгнал да търси баща си. Но когато корабът му се разбил близо до остров Самос, морето получило неговото име (както в обичайната версия). Тялото му било изхвърлено от вълните на брега на остров Икария, където Херакъл го погребал.

Разказват също така, че Икар и Дедал избягали от Крит с две платноходки, тъй като Дедал току-що бил изобретил платната. Но Икар не успял да управлява своята и се обърнал. Или че акостирайки на остров Икария, той несръчно скочил от кораба и се удавил.

Всички тези варианти имат за цел да премахнат приказната страна на легендата с крилете, като я направят по-реалистична.

Показвали гроба на Икар на остров в Егейско море. Разказват, че Дедал бил издигнал две колони – едната в памет на сина си, а другата носела собственото му име или че изрисувал портите на храма на Аполон, който бил построил в град Куме с разказа за тъжната съдба на сина си.

Понякога представят Икар като изобретателя на дървообработването.

2. В легендите се среща още един Икар, цар на Кария. Негова любовница била Теоноя, дъщеря на Тестор и сестра на Калхант (виж Теоноя).

ИКАРИЙ (гр.). 1. Атинянин, баща на Еригона, за когото се смята, че е въвел отглеждането на лозята в Гърция (виж Еригона) по времето, когато в Атина царувал Пандион.

2. Син на Периерес и по тази линия потомък на героя Лакедемон. Понякога за негов баща се посочва Ойбал (виж табл. 6). В тази версия Периерес е баща на Ойбал, а негов баща е Еол (виж табл. 8 и Периерес).

Икарий и брат му Тиндарей имали природен брат, Хипокоон, който баща им имал от нимфата Батия. Хипокоон, подкрепян от синовете си, ги изгонил от Лакедемон. Те отишли при Тестий в Плеврон. Останали там, докато Херакъл убил Хипокоон и синовете му (виж Херакъл и Кефей). Тиндарей се завърнал в Спарта и завзел властта, а Икарий останал в Акарнания и се оженил за Поликаста, дъщерята на Лигей. Родили му се три деца – дъщеря Пенелопа и двама синове – Ализей и Левкадий. Според друг вариант на легендата Икарий се завърнал в Лакедемон с брат си и се оженил за наядата Перибоя, от която имал петима синове: Тоант, Дамасип, Имевсим, Алет, Перилей, и една дъщеря – Пенелопа (виж табл. 19). Икарий предложил дъщеря си като награда за победителя в състезание по надбягване между претендентите за ръката ѝ. Победил Одисей. Но според някои автори Тиндарей, баща на Елена и чичо на Пенелопа, помогнал на Одисей за този брак от благодарност за мъдрия съвет, който му дал, да обвърже с клетва претендентите за ръката на Елена и така да избегне недоволството им след направения избор.

След сватбата Икарий поканил Одисей да се настанят да живеят при него. Той отказал. И тъй като Икарий настоявал, Одисей заставил Пенелопа да избира между него и баща си. Тя не отговорила нищо, но се изчервила и от свян закрила лицето с воала си. Икарий разбрал, че дъщеря му е направила своя избор, и се отдалечил. След това на същото място, където се разиграла тази сцена, построил светилище на Целомъдрието.

Местна лакедемонска легенда разказва, че Икарий се опълчил срещу брат си Тиндарей, заставайки на страната на Хипокоон, като му помогнал да го изгони от Лакедемон, предизвиквайки бунт. Тогава Тиндарей избягал в Пелена (виж Тиндарей).

ИКМАЛИЙ (гр.). Занаятчия от Итака, който изработил „дивана“ на Пенелопа, като го украсил със слонова кост и сребро.

ИКСИОН (гр.). Няма единна версия за произхода на Иксион. Най-често е представян като син на Флегий и брат на Коронида (виж това име). Понякога минава за син на Арес или на Аетон, или на Антион или Писион. Майка му е Перимела (виж табл. 23). Иксион бил тесалийски цар, който управлявал лапитите. Оженил се за Диа, дъщерята на цар Дейоней. Когато искал ръката на девойката, той обещал на Дейоней големи дарове. Но когато след сватбата царят си поискал обещаните подаръци, Иксион го бутнал предателски в яма, пълна с горещи въглени. Така се провинил не само в лъжа, но и в убийство на член от семейството си. Никой преди него не се бил осмелявал да извърши такова светотатство, защото членовете на семейството били обвързани с религиозни връзки и принасяли жертва на едни и същи закрилящи ги божества. Ужасът от това убийство бил толкова голям, че никой не поискал да пречисти Иксион, както било обичаят. От всички богове само Зевс се смилил над него, пречистил го и така го освободил от лудостта, обхванала го след извършването на убийството. Но Иксион отвърнал на благодетеля си с неблагодарност. Той се осмелил да се влюби в Хера и се опитал да я насили. Зевс (или Хера) направили от мъгла подобие на богинята. Иксион се свързал с този призрак и заченал дете, Кентавър, бащата на кентаврите, или дори заченал самите кентаври. Пред това ново светотатство Зевс решил да го накаже. Той го завързал за горящо колело, което се въртяло безспир, и го хвърлил в облаците. И тъй като му бил дал да пие амброзия, докато го пречиствал, Иксион станал безсмъртен и трябвало да изтърпява наказанието си вечно. Така неблагодарността му превърнала дори благодеянието на бога в още по-тежко наказание.

Често наказанието на Иксион се развива в подземния свят, в Тартар, при най-големите престъпници.

Иксион е баща на Пиритой, приятеля на Тезей.

ИЛ (гр.). Името на Ил се среща два пъти в царското троянско семейство.

1. Първият герой е едно от четирите деца на Дардан (виж табл. 7), който умрял, без да остави наследници.

2. Името се появява две поколения по-късно, като с него е кръстено едно от четирите деца на Трой и Калироя (виж същата табл.): Клеопатра, Ил, Асарак и Ганимед. Той се оженил за Евридика, която при Аполодор е дъщеря на Адраст. Родил им се син – Лаомедон, който имал петима синове, сред които Подарк, наречен Приам, и три дъщери, една от които била Хезиона. Освен Лаомедон Ил имал дъщеря, Темиста, която се омъжила за Капис (сина на Асарак) и покъсно станала баба на Еней. Именно този Ил бил общият прародител на рода на Приам и на рода на Еней, на които последователно принадлежала царската власт.

Ил основал град Троя (със старо име Илион) при следните обстоятелства: родом от Троада, той отишъл във Фригия, за да участва в организираните от царя игри. Спечелил наградата, която представлявала по петдесет млади роби от двата пола. По съвета на оракула царят прибавил към тях шарена крава и посъветвал Ил да следва животното и да се установи там, където то спре, като основе град. Кравата тръгнала на север и се спряла под фригийския хълм Ата. Именно тук била паднала Ата (Грешката), когато Зевс я изхвърлил от небето. Ил построил град, който нарекъл Илион (бъдещата Троя). Градът се простирал в долината на Скамандър, недалеч от Дарданос, града в планината Ида, основана от Дардан (виж Дардан).

Известно време след основаването на Илион по молба на Ил Зевс изпратил знак, с който засвидетелствал благоразположението си и одобрил избора на мястото. Една сутрин Ил намерил пред палатката си статуята на Атина Палада, наречена Паладион, появила се като по чудо. Статуята била висока три лакътя, а краката ѝ били съединени. В дясната си ръка държала копие, в лявата – хурка и вретено (виж Паладион). Ил построил храм, за да прибере статуята. Това бил големият храм на Атина Палада в Троя. Според други автори статуята паднала през пок-

рива на храма, докато го строели, и сама заела ритуалното си място. Според друга версия по време на пожар в храма Ил спасил статуята, като я измъкнал от пламъците, но ослепял, защото си позволил да погледне божествения образ. Но Атина се смилила над молбите му и му върнала зрението, защото светотатството му било оправдано.
Според някои автори Ил се сражавал срещу Тантал и Пелопс, които отвлекли сина му Ганимед, и ги изгонил от страната.
2. Трети герой с това име е посочен в „Одисея", като принадлежащ към рода на Язон. Бил син на Мермер и внук на Ферес II, самият той син на Язон и Медея. В тази версия на легендата Мермер и Ферес не са двамата синове на Медея, които тя убила заедно с Главка (виж Медея и Язон и табл. 21). Ил царувал в Ефира в Елида. От прабаба си Медея бил научил тайната на отровите. Преди да тръгне за Троя, Одисей отишъл при него, за да му приготви отрова, в която да натопи стрелите си и да ги направи смъртоносни. Но Ил се уплашил от гнева на боговете и отказал.

ИЛИОНА (гр.). Най-голямата дъщеря на Приам и Хекуба, съпруга на Полиместор (виж Деипила и Полиместор).

ИЛИОНЕЙ (гр.). 1. Най-малкият от синовете на Нноба и Амфион. 2. Синът на троянеца Форбант. 3. Спътник на Еней. 4. Стар троянец, убит от Диомед по време на превземането на града.

ИЛИРИЙ (гр.). Най-малкият от синовете на Кадмос и Хармония, който се родил по време на похода им срещу илирийците. Областта била кръстена на негово име (виж също Галатея).

ИЛИТИЯ (гр.). Богиня на раждането, дъщеря на Зевс и Хера, сестра на Хеба, Арес и Хефест. Вярна служителка на майка си, тя й служела при нейните отмъщения. Опитала се да попречи при раждането на Лето (виж това име) и на Алкмена. Понякога поетите говорят за илитии, олицетворяващи женските духове на раждането.

ИЛИЯ (лат.). Името, с което често била наричана Рея Силвия, майката на Ромул и Рем. Някои антични митографи се опитват да разграничат версиите в легендата за създаването на Рим, в които майката на Ромул е наречена Рея, от тези, в които се нарича Илия (т. е. троянката, жена на Илион). Според тях името Илия е запазено в легендата, в която майката на Ромул и Рем е дъщеря на Еней и Лавиния. Но по същество тя е една и съща. Рея-Илия била обладана от Марс и му родила близнаци, а Амулий, царят на Алба, който я бил осъдил да бъде жрица на Веста от страх да не роди, ако се омъжи, или я задържал затворена, или я хвърлил в Тибър. Разказват, че речният бог успял да я превърне в божество и се оженил за нея (виж Рея).

ИМБРАС (гр.). Река на остров Самос, чийто едноименен бог бил син на Аполон и на нимфата Окироя. 2. Тракийски вожд, чийто син Пирой се появява в „Илиада".

ИНАХ (гр.). Речен бог в Арголида. Разказват, че някога царувал в Аргос и от дъщерята на Океан Мелия имал двама синове: Фороней и Егиалей (виж табл. 17). Самият той бил син на Океан и Тетия. Според аргосци той живял още преди да се появят хората и синът му Фороней бил първият човек. Според други легенди бил съвременник на Ерихтоний и Евмолп (виж тези имена), които живеели в Атина и Елевзин. Или че събрал оцелелите хора след потопа на Девкалион и ги завел в долината на реката, на която дали името му като спомен за добрината му. Тъй като Хера и Посейдон си оспорвали властта над страната, Инах бил избран за арбитър заедно с Кефиз и Астерион. Той отсъдил в полза на Хера. Разгневеният Посейдон го проклел през лятото реката да пресъхва и да се пълни само по време на дъждове. Инах (или синът му Фороней) пръв издигнал храм на Хера Аргоска. Освен Фороней и Егиалей Инах имал и дъщеря Микена, епоним на едноименния град, а понякога му приписват и още двама синове – Аргос и Пеласг (виж табл. 17), а също Кас (виж Амика). Най-често (и това е предпочитаната версия на трагиците) му приписват бащинството на Ио, смятана и за дъщеря на Яс (виж Ио). Приключенията на девойката му причинили много мъка. Разказват, че той се опитал да преследва похитителя й Зевс. Богът изпратил срещу него една от еринниите, Тизифона, която толкова го измъчила, че той се хвърлил в реката, наричана дотогава Халиакмон. След смъртта му тя приела неговото име. Друг вариант разказва, че Зевс го поразил с мълния, като така пресушил коритото на река Инах.

ИНД (гр.). 1. Героят, дал името си на Индия. Легендата, в която е представен като роден от Земята и убит от Зевс, е доста по-късна и напълно изкуствено създадена. Другата й версия, според която същият герой, съпруг на нимфата Калаврия, бил баща на река Ганг, също е съставена в по-нови времена.
2. Другият герой с това име е млад индиец, известен с голямата си красота, който насилил дъщерята на цар Оксиалк и избягнал наказанието, като се хвърлил в река Мавзол. Оттогава реката започнала да се нарича Инд.
3. Хигин приписва на скитския цар Инд изобретяването на парите, чието използване било внесено в Гърция от Ерехтей.

ИНДИГЕТИ (лат.). Многобройни римски божества, чиято функция е свързана с изпълнението на точно определена дейност и които не съществуват извън нея. Например такива са „силите", които съпътстват човешкото същество от раждането (дори от зачатието) до смъртта му, от Консейй (бога на Зачатието) до Нения (богинята на погребалните оплаквания). Сред тях е богинята, която научава детето да ходи, Абеона го направлява при първите му крачки извън дома, а Адеона го връща отново у дома. Потина го учи да пие и т. н. Съществува и цяла поредица от „полски божества", които ръководят различните стадии от развитието на посевите и растителността: Сегетия (жътвата), Лактурн, който качва „млякото" в житните класове при тяхното узряване, и др. Някои от тези богове като Флора, Прозерпина под влияние на елинистичната митология са придобили по-голяма индивидуалност (виж Флора и Прозерпина-Персефона). Други от тях са свързани с определени места: Янус с вратите, Глиюкола с наклонените пътища, Гардея с пантите на вратите. Божества от този вид имало на всички места – в кухнята, в затворите и навсякъде. Други били натоварени със задачата да направляват пътниците, като ги пазят да не поемат по грешен път. С идеята за индигетите се потвърждава „магическото мислене", което изисква наличието на свръхестествена сила за ефикасността на всяка дейност, която извършва човек. През класическата епоха това се изразява в правото (основно консервативно) на понтифексите. То е и обект на интерес от страна на историците като Варон, чиито творби служат за извори на християнските автори. Тяхното изучаване е свързано по-скоро с историята на религията, отколкото с митологията.

ИНКУБИИ (лат.). Демони от римския фолклор, които нощем кацали върху гърдите на спящите и им носели лоши сънища. Понякога се съединявали със спящите жени. Представяли ги с конусовидни шапки на главата, които понякога загубвали. Този, който ги намерел, веднага придобивал силата да открива скрити съкровища.

ИНО (гр.). Виж Левкотея.

ИО (гр.) Девойка от Аргос, жрица на Хера, обичана от Зевс. Мненията кой е баща й са различни, но всички легенди съвпадат относно факта, че тя е принцеса от царския аргоски род и е наследница на сина на Океан Инах (виж табл. 17). Според някои неин баща е Яс. Предпочитаната версия обаче на повечето трагици е, че е дъщеря на самия речен бог Инах (виж неговата легенда). Трети приписват бащинството на Пирен (вероятно брат на Белерофонт) и в този случай Ио би трябвало да принадлежи към царския род на Коринт. Във версията, в която е дъщеря на Инах, нейна майка е Мелия, а като дъщеря на Яс майка й е Левкана.
Любовта на Зевс към Ио била вдъхната или от необикновената красота на девойката, или благодарение на магиите на Ийнкс, дъщерята на Ехо (виж това име). В легендата се разказва, че сън подтикнал Ио да отиде на брега на езерото Лерна и там да се отдаде на Зевс. Ио разказала съня на баща си, който разпитал Додонския и Делфийския оракул. Те му отговорили, че трябва да се подчини, ако не иска да бъде ударен от гръм заедно със семейството си. Ио се отдала на Зевс, но Хера веднага заподозряла какво е станало. За да предпази девойката от ревността й, Зевс я превърнал в снежнобяла юница. И се заклел на Хера, че никога не е обичал това животно. Хера поискала да й я подари и така Ио била дадена на съперницата си, която я поверила на стоокия Аргос, роднина на младата жена.
И тогава започнали изпитанията на Ио. Тя бродела около Микена, след това в Евбея. Навсякъде, където минавала, от земята покълвали нови растения. Зевс се смилил над любимата си (с която продължавал от време на време да се съединява в образа на бик) и натоварил Хермес да я отърве от пазача й. С един замах на магическата си пръчка Хермес приспал петдесет от стоте очи на Аргос, докато останалите спели естествен сън. След това го съсякъл. Но смъртта на Аргос не освободила Ио, тъй като Хера изпратила стършел, за да я измъчва. Насекомото се впило в хълбоците й и тя обезумяла от болка. Започнала да броди из цяла Гърция. Първо минала през залив, който приел нейното име и започнал да се казва Йонийски залив. Прекосила морето през протоците, които разделяли азиатския от европейския бряг. Протокът бил наречен Босфор: Проходът на кравата. След това продължила да странства в Азия и накрая пристигнала в Египет. Тук била посрещната гостоприемно и родила син, наречен Епаф (виж това име и табл. 3), който бил призван да даде началото на нов народ, сред който били и данаидите. Приела първоначалния си човешки образ и след последното изпитание – да намери сина си, откраднат от куретите по заповед на Хера, станала царица на Египет, където била обожествена под името Изида.
През античността историците се опитват да интерпретират легендата в исторически план, като представят Ио за дъщеря на цар Инах, отвлечена от финикийски пирати и докарана в Египет. Или като любовница на капитана на пиратите и избягала по собствена воля. В Египет Ио била купена от царя на страната, който със специални пратеници като откуп пратил на баща й бик. Но когато те пристигнали, Инах бил умрял. Тъй като не знаели какво да правят с животното, те започнали да го показват срещу пари на жителите, които дотогава не били виждали бик. След земния си живот Ио била превърната в съзвездие. Като основа на разказите за Ио и наследниците й съществувала епическа поема – „Данаида", която днес е загубена.

ИОБ (гр.). Един от синовете на Херакъл от дъщерята на Теспий, наречена Керта.

ИОБАТ (гр.). Цар на Ликия, играещ важна роля в легендите за Акризий и за Белеро-

фонт. Акризий бил изгонил своя брат близнак Прет от Аргос (виж Акризий). Прет отишъл в Ликия, при Иобат, който му дал за жена дъщеря си Антея, наричана също Стенебоя (виж това име). Той организирал експедиция, за да му върне царството. Така Акризий станал цар на Аргос, а Прет на Тиринт. Но Прет решил, че Белерофонт иска да прелъсти жена му, и го изпратил при Иобат, като тайно му заръчал да го убие. Но Белерофонт се справил изкусно с всички изпитания, на които го подложил царят (виж Белерофонт), и се оженил за втората дъщеря на Иобат, наричана Филоноя, Касандра, Алкимена или Антиклея. На смъртния си одър Иобат завещал царството си на Белерофонт.

ИОДАМА (гр.). Дъщеря на Итон и внучка на Амфиктион, потомък на Девкалион (виж табл. 8). Тя била жрица на Атина Итония в Беотия. Една нощ богинята ѝ се явила със своя щит и Иодама се превърнала в камък. Издигнали ѝ олтар в храма и всеки ден, дори по времето на Павзаний, една жена повтаряла три пъти, поддържайки ритуалния огън: „Иодама е жива и иска огън."

Иодама била обичана от Зевс и му родила дъщеря, наречена Тива (виж това име), която Зевс омъжил за Огиг.

Според друга легенда Иодама е сестра на Атина, която случайно я убила, докато се упражнявала с оръжията си (сходна с легендата за Палада).

ИОКАСТ (гр.). Син на Еол, господаря на Ветровете, или на Еол, сина на Арна (виж Еол 2 и 3). Царувал в Италия. Смята се, че е основал град Региум в Калабрия. Според друга традиция обаче градът бил основан от халкидийците, прогонени от страната си поради суша и глад, които се настанили „близо до гроба на Иокаст". По-точно те избрали мястото, посочено им от оракул, където „женска прегръща мъжкар", т. е. лоза, увила се около зелен дъб. Иокас умрял, ухапан от змия.

ИОКС (гр.). Внук на Тезей, син на Меланип и Перигуна, дъщерята на разбойника Синис. Потомците на Иокс смятали дивия анасон за свещено растение, защото в момента, когато Тезей убивал Синис, Перигуна се скрила сред храстите и му обещала, че ако я прикрие добре, никога няма да му стори нищо лошо.

ИОЛА (гр.). Дъщерята на царя на Ехалия Еврит. Баща ѝ обявил, че ще я даде за награда на състезание по стрелба с лък, което било спечелено от Херакъл (виж Еврит и Херакъл). Но Еврит отказал да му я даде, защото се страхувал, че героят може отново да полудее, както вече му се било случвало, и да убие децата си, които дъщеря му щяла да роди. Херакъл превзел със сила град Ехалия и отвел девойката като пленница. Научавайки за това, Деянира му изпратила фаталната дреха (виж Деянира) и така Иола неволно станала причина за смъртта му. На кладата Херакъл я поверил на сина си Хил. Някои версии представят Иола как се съпротивлява на любовта на победоносния Херакъл и предпочита да види как убива родителите ѝ, отколкото да му се отдаде. Или че се опитала да се самоубие при превземането на града, хвърляйки се от крепостната стена. Но широката ѝ дреха я задържала във въздуха и тя паднала, без да се нарани. Тогава Херакъл я изпратил на Деянира като робиня, но тя, ревнувайки от младото красиво момиче, му приготвила смъртоносното питие.

ИОЛАЙ (гр.). Племенник на Херакъл, син на Ификъл, полубрат на героя, и Автомедуза, дъщерята на Алкатой (виж табл. 31). През целия си живот придружавал чичо си в неговите подвизи и бил водач на колесницата му. Появява се например в битката на Херакъл с Лернейската хидра, след това в двубоя му с Кикън, сина на Арес. Той помогнал на героя да вземе оръжията му. Придружил го при открадването на стадата на Герион, в обсадата на Троя, и дори ако в някой от разказите за Херакъл не се споменава за присъствието му, в скулптурите винаги е представян до него (например при хесперидите, в битката с Антей, при дебненето на Цербер, в подземния свят и т. н.). Той е сред аргонавтите и сред ловците на Калидонския глиган. И накрая, спечелил с впряга на Херакъл победата на първите олимпийски игри при създаването им, също и на погребалните игри в памет на Пелий (виж Главк, 3).

Когато Херакъл поискал да се ожени за Иола, той отстъпил жена си Мегара на племенника си. Той я взел за съпруга и тя му родила дъщеря, която се казвала Леипефила (или Любовта на Изоставената), наречена така като спомен от развода на майка ѝ. Иолай бил спътник на Херакъл не само в победите, но и в изгнанието му, наложено от Евристей. Той напуснал заедно с него Тиринт, за да отидат в Аркадия (виж Херакъл). Последвал го и когато Херакъл се качил на Ета за последното жертвоприношение и обожествяването му.

След смъртта на Херакъл той помагал на хераклидите и се опитал да им намери родина. Завел голяма част от тях – повечето от внуците на цар Теспий (виж Хераклиди и Теспий) и атиняните, в Сардиния. Основал много градове, сред които Олбия. Довел Дедал, който построил големи сгради, които издържали до епохата на Диодор. Разказват, че или умрял в Сардиния, или се върнал в Сицилия, където основал много светилища в чест на обожествения Херакъл. Самият той бил почитан в Сардиния, а населението, което заселил на острова, се нарекло йолийци. В старостта си (или след смъртта си, защото възкръснал, за да изпълни това дело) наказал Евристей, който преследвал хераклидите, и дори се смята, че го убил. Зевс и Хеба му върнали за един ден силата и младостта.

ИОН (гр.). Героят, дал името си на йонийците. Той е от рода на Девкалион, племенник на Дор и Еол, син на Ксут и Креуза (дъщерята на Ерехтей) (виж табл. 8 и 11).

Ксут, бащата на Ион, бил прогонен от Тесалия от двамата си братя Еол и Дор. Той отишъл в Атина, където се оженил за царската дъщеря Креуза. След смъртта на баща ѝ бил изгонен и от Атика и се заселил на северния бряг на Пелопонес (в страната Егиалос, наречена по-късно Ахея) (виж по-долу). След смъртта му двамата му синове Ахей и Ион се разделили. Ахей се върнал в Тесалия, а Ион се подготвил да нападне егиалийците. Но царят им – Селин, му дал за жена единствената си дъщеря Хелика и го посочил като свой наследник. След смъртта му Ион се възкачил на трона и основал град, който нарекъл Хелика на името на жена си, а жителите на царството си – йонийци. Виждайки делата му, атиняните, които били във война с жителите на Елевзин, го повикали на помощ и го направили свой военачалник. Ион им се притекъл на помощ, но умрял в Атика. Наследниците му запазили властта в Егиалос до деня, в който потомците на Ахей, завърнали се от Тесалия, ги прогонили, завзели властта и нарекли страната Ахея. Това е версията, разказана от Павзаний. Страбон я предава по малко по-различен начин, който обяснява различните миграции на елинистическите народи. След женитбата с дъщерята на Ерехтей Ксут основал в Атика Тетрапол, който бил съставен от четири града – Еное, Маратон, Пробалинт и Трикоринт. Един от синовете му, Ахей, извършил неволно убийство и избягал в Лакедемон. Той дал на жителите на тази област името ахейци, докато Ион покорявал траките, биещи се на страната на Евмолп (виж това име). Това му спечелило такава слава, че атиняните го направили свой цар. Ион разделил Атика на четири части и организирал политически страната. Когато умрял, тя взела името му. По-късно атиняните изпратили заселници в Егиалос и нарекли тамошната страна Йония. Но били изгонени от ахейците по времето на хераклидите, които на свой ред нарекли страната Ахея.

Еврипид написва трагедия за Ион, в която предава в романтизирана версия легендарните сведения. Ион не е син на Ксут, а на Аполон и Креуза, най-младата дъщеря на Ерехтей. Тя се отдала на бога в пещера на Акропола и там се родил синът им. Но Креуза не искала да го отгледа. Още с раждането му го изоставила в кошница сред скалите, мислейки, че Аполон ще се погрижи за него. Така и станало. Детето било отнесено от Хермес в Делфи и поверено на жрицата на храма.

По-късно Креуза се омъжила за Ксут в знак на благодарност за помощта, която оказал на семейството ѝ във войната срещу наследниците на Халкодон. Но бракът им останал безплоден и Ксут и Креуза отишли в Делфи, за да се допитат до оракула. Той отговорил, че Ксут трябва да осинови детето, което види първо, влизайки в храма. Това дете било синът на Креуза. Подчинявайки се на бога, Ксут го осиновил, но Креуза не искала да приеме чуждото дете, което не разпознала. Тя дори имала намерение да го отрови, но накрая благодарение на кошницата, в която намерили детето и която жрицата била запазила, Креуза най-сетне разпознала сина си, в който течала кръвта на ерехтидите.

ИОНИЙ (гр.). 1. Епоним на Йонийско море (чието име по-често, например при Есхил, е свързвано с преминаването на Ио; преди него Йонийският залив бил наричан просто „морето на Кронос и Рея"). Ионий е син на илирийския цар Адриант, който пък дал името си на Адриатическо море.

2. Синът на Дирах, епоним на град Дирахиум (днес Дурацо). Дирах бил нападнат от собствените си братя, когато Херакъл минавал оттам и му се притекъл на помощ. Но в битката героят случайно убил сина на своя съюзник. Трупът му бил хвърлен в морето, което започнало да се нарича Йонийско.

ИОПА (гр.). 1. Дъщеря на Ификъл, брата близнак на Херакъл, жена на Тезей. Но легендата за нея не е достигнала до нас. Може би просто става въпрос за опит за свързване с родствена връзка на двамата герои – убийци на чудовища.

2. Една от дъщерите на Еол, омъжена за Кефей, бащата на Андромеда, в по-стара версия на легендата. По-често майката на Андромеда е наричана Касиопея. Но в нея Кефей царувал не в Етиопия, а във Финикия (виж Андромеда). Иопа е епоним на град Йопе.

ИРИДА (гр.). Дъщеря на Тавмант и Електра. Потомка на Океан и по майчина, и по бащина линия. Сестра на харпиите (виж табл. 32). Символизира дъгата, а по-общо връзката между Земята и Небето, между боговете и хората. Изобразяват я с криле, покрита с воал, оцветяван от слънцето в цветовете на дъгата. Понякога я представят като жена на Зефир и майка на Ерос.

Ирида имала задачата като Хермес да носи съобщения, заповеди и съвети на боговете. Тя била подчинена на Зевс и най-вече на Хера, на която била почти прислужница. Понякога и други богове се ползвали от услугите ѝ.

ИРОС (Ир, гр.). 1. Синът на Актор, царя на Оронт, баща на аргонавтите Евридамант и Евритион (виж също Евритион, смятан за син на Актор). Когато Пелей случайно убил Евритион, за чиято дъщеря бил женен, той предложил на Ирос като компенсация овце и говеда. Но Ирос не приел: оракул посъ-

ветвал Пелей да остави стадата на свобода. Тогава ги нападнал вълк, който ги разкъсал. С божествената намеса вълкът бил превърнат в камък и по-късно показвали статуята му на границата между Локрида и Фокида.
2. Ирос се казвал и просякът, за който се говори в „Одисея". Одисей трябвало да се бие срещу него за забавление на претендентите (виж Одисей).
ИСА (гр.). 1. Девойка от Лесбос, чийто баща се казвал Макарей. Дала името си на град Иса в родината й. Била обичана от един от боговете – Хермес или Аполон, може би и от двамата. На Хермес се приписва бащинството на сина й Прилис, гадателя от Лесбос (виж Прилис).
2. Така наричали Ахил, когато се криел сред дъщерите на цар Ликомед в Скирос (виж легендата за него). Вместо Иса понякога го наричат Пира или Керкисера.
ИСМЕН (гр.). 1. Бог на едноименната река в Беотия. Като всички речни богове е син на Океан и Тетия. Понякога го представят като син на Азоп и Метопа.
2. В легендите се говори за още един тиванец на име Исмен, или Исмений, син на Аполон и на нимфата Мелия (виж това име). Имал две дъщери – Дирка и Строфия, два потока.
3. Исмен се казвал и най-големият син на Ниоба и Амфион. Бил убит с ниобидите от стрелите на Аполон. Умирайки, се хвърлил в реката, която приела неговото име.
ИСМЕНА (гр.). 1. Майката на Ясос в родословието, в което той е син на Аргос (виж табл. 18). Дъщеря на Азоп.
2. Сестра на Антигона, дъщеря на Едип и Йокаста (виж табл. 325). Според неясно поверие била обичана от Теоклимен, млад тиванец, но по време на една от срещите им била убита от Тидей по внушение на Атина (виж Тидей).
ИСТМИАД (гр.). Съпругът на Пеларга, дъщерята на Потней. Тъй като по време на похода на Седемте срещу Тива култът към Кабирите бил изоставен, той и жена му отново го въвели в Беотия. Когато Пеларга умряла, Додонският оракул наредил да й се отдадат божествени почести заради заслугите й към боговете.
ИСТЪР (Истрос, гр.). Персонифицираният образ на река със същото име (днес Дунав). Син на Океан и Тетия. Двама от синовете му, наречени Хелор и Актей, се били в Мизия на страната на Телеф по време на гръцкото нападение.
ИСХЕН (гр.). Жител на Олимпия, син на Гигас, сина на Хермес и Хиерея. По време на глад оракулът предсказал, че трябва да принесат в жертва виден жител на страната. Исхен сам предложил да бъде убит. Погребали го с големи почести под Хълма на Кронос, недалеч от стадиона. В негова памет се провели погребални игри. След смъртта му жителите на Олимпия го нарекли Тараксип (Объркващ конете), защото конете от надбягванията винаги се понасяли в луд галоп, минавайки край гроба му. Приписвали това на окултното му влияние или на сянката на лавър, случайно пораснал там, която плашела животните (виж също Тараксип).
ИСХИС (гр.). Аркадиец по линия на баща си Етал, внука на Аркант (виж също Лапити). Той се оженил за Коронида, дъщерята на цар Флегий, докато тя вече била бременна с Асклепий, сина на Аполон (виж Асклепий). За това престъпление бил убит от бога заедно с жена му. Понякога за любовник на Коронида се посочва Алкионей.
ИТАК (гр.). Героят епоним на остров Итака. Той е син на Птерелай и Амфимеда и е потомък на Зевс. Имал двама братя, Нерит и Поликтор, които напуснали с него остров Корфу и основали град Итака на острова със същото име. На него, както и на братята му, жителите на Итака дължали построяването и освещаването на извора, от който черпели вода.
ИТАЛ (гр.). Героят, дал името си на Италия. Сведенията за произхода и родното му място си противоречат. Понякога е смятан за владетел на територия, разположена в най-южната точка на Брутиум. В тази версия Итал е с енотрийски произход. Мъдър и честен цар, дарил поданиците си със закони и ги цивилизовал. В знак на благодарност те кръстили царството му Италия. Постепенно името се разпространило върху цялата южна част на полуострова (наричан дотогава Авзония), а скоро и върху целия полуостров.
Според други варианти добрият цар Итал бил със сикулски или луканийски произход, а може би с лигурски или коркирийски. Представят го и като внук на Минос, син на дъщеря му Сатирия (виж това име). Объркването на всички тези податки е голямо. Итал е свързан също и с цикъла за Одисей и Цирцея: той бил син на Пенелопа и Телегон (виж Цирцея, Одисей и Левкария).
ИТИЛ (гр.). Според тиванската версия в легендата за славея (виж Аедона) – син на Аедона и на тиванеца Зет. Бил убит от майка си, която го сбъркала с Амалей, първородния син на снаха й Ниоба. Тя я ревнувала, защото имала много деца, докато тя родила само двама синове – Итил и Неис.
ИТИС (гр.). Син на Прокна в по-новата версия на легендата за славея, развита от трагиците. Баща му вече не е Зет, а Терей, цар на Тракия, който се оженил за Прокна, дъщерята на атинския цар Пандион. Това е атинският вариант на легендата (виж Терей). Итис бил убит и сервиран като ястие на баща си. Боговете го превърнали в птица, вероятно фазан.
Съществува и сходна милезийска легенда, чиято героиня се казва Аедона (виж това име). В нея Аедона е превърната в славей, но синът й, изглежда, няма същата съдба.
ИТОМА (гр.). Нимфа от планината със същото име в Месения. Според местна традиция тя отгледала Зевс, докато бил малък, заедно с още една нимфа, наречена Неда. Двете често го къпели в извора Клепсидра. Съществувало светилище на Зевс Итомант, в което всеки ден носели вода от този извор като спомен за нимфите, които го гледали. Там Зевс имал оракул.
ИТОН (гр.). Син на Амфиктион (виж табл. 8) и потомък на Девкалион. От нимфата Меланипа имал три деца: Беот, Хромия и Иодама. Понякога му приписват основаването на култа към Атина Итония (виж Иодама).
ИФИАНАСА (гр.). Името е носено от няколко героини.
1. Дъщерята на царя на Аргос Прет, която полудяла заедно със сестра си и била излекувана от Мелампус (виж Претиди и табл. 1).
2. Една от дъщерите на Агамемнон в найдревния вариант на легендата (виж Агамемнон и табл. 2). Първоначално различавана от Ифигения, постепенно образите им се сливат.
3. Жената на Ендимион и майка на Етол.
ИФИГЕНИЯ (гр.). Една от дъщерите на Агамемнон и Клитемнестра (виж табл. 2). Обаче в Омировата епопея (виж Агамемнон) тя не фигурира, или поне не с това име. Нейната легенда е развита от трагиците, които й посвещават много пиеси. Заради Агамемнон, който си навлякъл гнева на Артемида, ахейската флота била задържана в Авлида поради безветрие. Гадателят Калхант предрекъл, че гневът на богинята може да бъде успокоен само ако Агамемнон се съгласи да й принесе в жертва дъщеря си Ифигения, която се намирала с майка си в Микена. Първоначално Агамемнон отказал, но подтикнат от общото мнение и най-вече от Менелай и Одисей, трябвало да отстъпи. Той извикал дъщеря си в Авлида под претекст, че ще я сгоди за Ахил, и я принесъл в жертва на олтара на Артемида с помощта на Калхант. Но в последния момент богинята се смилила над девойката и я заменила с кошута. Отвела я в Таврида (на Кримския полуостров), където я направила своя жрица. Такава е легендата в най-разпространената и най-опростена форма. Съществуват и множество други варианти, които променят дори смисъла й. Променя се мястото на жертвоприношението – вече не е Авлида, а местност в Атика, наречена Браврон. Богинята заменила девойката не с кошута, а с мечка. В момента на жертвоприношението Ифигения била превърната в бик или юница, в мечка или в старица, и под този образ изчезнала. Изчезването й се обяснява с факта, че всички присъстващи били обърнали поглед, отказвайки да наблюдават толкова отблъскващ акт. Рационалистична версия обяснява, че жертвоприношението било прекъснато от внезапната поява на животно – бик, юница, коза и т. н., или на старица, и при това предзнаменование жрецът обявил, че жертвата не е необходима и че боговете няма да я одобрят. Така Ифигения била спасена.
Ифигения останала в Таврида няколко години като жрица на богинята. Тя трябвало да принася в жертва всички чужденци, попаднали в страната след корабокрушение.
До деня, в който познала в двамата чужденци, които й водели за жертви, Пилад и брат си Орест, които Делфийският оракул бил изпратил в Таврида, за да търсят статуята на Артемида. Тя изоставила своето жречество, дала им статуята и избягала с тях в Гърция. По време на завръщането преживели приключение, предадено от Софокъл в трагедията му (днес загубена) „Хриз". Ифигения с брат си и Пилад слезли в град Сминтион на брега на Троада, където Хриз бил жрец на Аполон. При него бил синът на дъщеря му Хризеида от Агамемнон, който тя заченала по време на пленничеството си в лагера на гърците (виж Хриз и Хризеида). Той носел името на дядо си и щял да го наследи като велик жрец. Смятал, че е син на Аполон. При пристигането на бегълците, преследвани от Тоант, царя на Таврида, той ги спрял и щял да му ги предаде, когато дядо му разкрил тайната на раждането му. Тогава Хриз убил Тоант и последвал брат си и сестра си в Микена. В друга версия Ифигения е дъщеря не на Клитемнестра, а на Хризеида. Тя била отвлечена от скитски пирати по време на завръщането на Агамемнон в Гърция след превземането на Троя. Хриз-младши умрял във Витиния, в Хризополис, наречен така на негово име. В една доста по-различна версия Ифигения е дъщеря на Тезей и Елена, която я родила още преди женитбата си, когато била отвлечена от него (виж Тезей и Елена). Спасена от своите братя диоскурите, Елена им се заклела, че още е девствена, и тайно родила дъщеря, Ифигения, която поверила на сестра си Клитемнестра. Тя я отгледала като своя дъщеря.
Разказват, че Ифигения умряла в Мегара, където й издигнали светилище, или че Артемида я направила безсмъртна и била отъждествена с Хеката. Според трета версия тя живеела на Белия остров, омъжена за Ахил (виж Ахил), на устието на река Дунав. Така се осъществил бракът между Ифигения и Ахил, първо предлаган от Агамемнон, след това желан от Ахил и може би от девойката, но на който попречило жертвоприношението.
ИФИДАМАНТ (гр.). 1. Едно от децата на троянеца Антенор (виж това име) и Теано, дъщерята на тракийския цар Кисей. Той бил отгледан от дядо си и се оженил за една от дъщерите му, която всъщност била негова

леля. Малко след сватбата потеглил към Троя с дванадесет кораба. Бил убит от Агамемнон и големият му брат Коон се опитал да отмъсти за него. Той успял само да рани Агамемнон, който веднага се оттеглил от битката. Коон бил убит върху трупа на брат си.

2. Синът на цар Бузирис, който бил убит едновременно с баща си върху олтара на Зевс от Херакъл (виж Бузирис).

ИФИКЪЛ (гр.). 1. Синът на Амфитрион и Алкмена (виж табл. 31). Неговият произход е напълно човешки, докато близнакът му Херакъл имал за баща Зевс. Това различие се появило още при първото изпитание, което трябвало да преодолее Херакъл. Две змии, изпратени от Хера, се вмъкнали в стаята, където спели децата. Щом видял влечугите, Ификъл надал вик и заплакал. Херакъл хванал двете змии и ги удушил едновременно.

По-късно Ификъл придружил героя в някои от неговите подвизи. Той се бил с него срещу жителите на Орхомен и като благодарност цар Креон му дал за жена най-малката си дъщеря, а Херакъл се оженил за най-голямата – Мегара. Заради този брак Ификъл трябвало да изостави първата си жена – Автомедуза, от която имал син Иолай (виж това име). По време на лудостта си Херакъл убил не само децата, които имал от Мегара, но също и двама от синовете на Ификъл, който успял да спаси от клането само Мегара и първородния си син Иолай.

Докато Евристей се отнасял към Херакъл много кораво, той определено бил благосклонен към Ификъл, който също трябвало да му служи (виж Евристей). В откъс на Хезиод дори се подразбира, че Ификъл се заклел във вярност към Евристей, изоставяйки Херакъл, докато Иолай останал верен на чичо си.

Ификъл участвал с Херакъл в похода срещу Троя, както и в Калидонския лов. Бил убит в битката срещу сина на Хипокоон, сражавайки се редом до брат си. В други версии на легендата умрял от рана, получена по време на битка срещу молионидите (виж легендата за тях, също и Буфагос).

2. Синът на Филак, царя на Филака в Тесалия. По дядо си по бащина линия Деион той принадлежи към рода на Девкалион и Еол (виж табл. 8 и 20).

Той е участник в следното приключение: докато бил младеж, страдал от полова немощ. Баща му се допитал до гадателя Мелампус, който бил негов братовчед (виж Мелампус и Биант) за лечението на този недъг. Мелампус принесъл в жертва два бика, нарязал ги на парчета и ги оставил на птиците. След това останал, за да разгадае пророчеството на лешоядите, които разкъсвали животните. Те разкрили, че някога, докато кастрирал овни, Филак оставил кървавия си нож до Ификъл. Уплашеното дете откраднало ножа и го скрило в кората на свещен дъб. Кората обвила острието и го покрила напълно. Лешоядите добавили, че ако някой успее да намери ножа и да приготви питие от ръждата по него, Ификъл щял да бъде излекуван. Трябвало да пие от него десет дена поред и щял да има син. Мелампус открил ножа, приготвил отвара и по-късно на Ификъл му се родил син, наречен Подарк. Ификъл бил известен с бързината си – той можел да тича по поле от жито, без да навеле класовете. Спечелил победата по надбягване на погребалните игри, дадени в памет на Пелий.

Той взел участие в експедицията на аргонавтите с племенника си Язон (виж табл. 20). Може би дори го бъркат с него.

3. Син на Тестий и брат на Алтея (виж табл. 24), който участвал в Калидонския лов и в похода на аргонавтите.

4. Син на Идоменей, царя на Крит. Докато баща му отсъствал, бил убит от Левк (виж Идоменей).

5. Същото име се появява и в една легенда от остров Родос. Така се казвал един от вождовете на дорийските завоеватели, който сложил край на финикийското господство по следния начин. Финикийците били изгубили почти целия остров и им оставал само един гарнизон в крепостта Иалисос под командването на финикийския принц Фалант. Оракул бил предсказал, че няма да загуби позицията, докато гарваните са черни и докато не се появи риба във водата на водоема, от който пиели. Ификъл разбрал за предсказанието и решил да измами неприятелите си. Той подкупил един слуга на Фалант (според някои автори дъщеря му Доркия от любов към Ификъл му помогнала) и пуснал над стените на крепостта гарвани, на които бил боядисал крилете бели, след това тайно пуснал риби във водохранилището. Виждайки това, Фалант изгубил вяра и се предал. Така завършило финикийското господство на остров Родос.

ИФИМЕДЕЯ (гр.). Дъщеря на Триопс, от рода на Канака (виж табл. 10). Тя се омъжила за чичо си Алоей. Родила му три деца – двама синове, наречени алоади, Ефиалт и Отос (виж тези имена), и една дъщеря – Панкратида. Ифимедея била влюбена в Посейдон. Тя често ходела на брега на морето и слагала вода в пазвата си. Накрая Посейдон я заплодил и тя родила двама синове, чийто „човешки" баща бил Алоей. Според други автори алоадите били родени от Земята, като повечето великани, а Ифимедея била само тяхна дойка.

Един ден, когато Ифимедея и дъщеря ѝ Панкратида чествали празниците на Дионис в Ахея, те били отвлечени от двама пирати от остров Наксос (тогава наричан Стронгила – Скелис и Хегетор (виж Панкратида). Влюбени в двете жени, те се сбили и се убили взаимно. Царят на Наксос Агасамен дал Ифимедея на един от своите приятели, а за себе си запазил Панкратида. Алоей изпратил синовете си да търсят майка си и сестра си. Великаните нападнали остров Наксос, изгонили траките и завладели острова. В Антедон показвали гроба на Ифимедея.

ИФИС I (гр.). 1. Аргоски герой, син на Алектор, баща на Етеокъл (табл. 36), един от Седмината срещу Тива, и на Евадна, жената на Капаней. Според Павзаний Ифис бил син на Алектор и брат на Капаней. Децата му, както и Капаней, имали тъжен край: Етеокъл загинал пред Тива, Евадна се хвърлила на кладата на мъжа си, който бил убит от мълния, докато се качвал по крепостната стена (виж Капаней). Ифис бил наказан чрез децата си, защото бил посъветвал Полинейк да подлъже Ерифила, жената на Амфиарай, като ѝ дал огърлицата на Хармония (виж Ерифила). Тъй като нямал повече деца, при смъртта си Ифис завещал царството на сина на Капаней Стенел.

2. Жител на Аргос, син на друг Стенел (сина на Персей) (виж табл. 31) и брат на Евристей, който участвал в похода на аргонавтите.

3. Любимият на Анаксарета, девойката от Саламин в Кипър, която била превърната в камък от Афродита (виж легендата за нея).

ИФИС II (гр.). 1. Като женско име се среща при една от дъщерите на Теспий, отдала се на Херакъл (виж това име).

2. Пленница от Скирос, обичана от Патрокъл.

3. Дъщерята на Лигд и Телеуса, двама критяни от Фестос. Преди да се роди детето, Лигд бил заповядал на Телеуса да го изоставя, ако е момиче. Малко преди да роди, тя имала видение, в което ѝ се явила Изида. Тя ѝ заповядала да отгледа детето си независимо от пола му. И когато родила момиче, Телеуса решила да го запази, като го представи за момче. Нарекла го Ифис, което било и мъжко, и женско име, и го обличала като момче. Но в него се влюбила една девойка, Янта, която като всички мислела, че Ифис е момче. Двете момичета били сгодени. Майката на Ифис изпаднала в затруднение: тя непрекъснато отлагала сватбата под различни предлози, но накрая вече не можела да отстъпва. И помолила Изида да я измъкне от затруднението. Богинята се смилила над нея и превърнала Ифис в момче. Сватбата се състояла (виж също Галатея, 2).

ИФИТ (гр.). 1. Син на Навбол, принц на Фокида. Той бил баща на Схедий и Епистроф, военачалници на фокидийския отряд при Троя. Заедно с Язон участвал в похода на аргонавтите.

2. Най-известният Ифит е синът на Еврит. Появява се в цикъла за Херакъл. Легендата му е многослойна. Първо фигурира сред аргонавтите с Клитий (виж това име). Син на Еврит, царя на Ехалия, бил известен като много добър стрелец (виж Еврит). В „Одисея" се разказва, че след смъртта на баща си той наследил вълшебния лък, с който си служел баща му, и го подарил на Одисей. Това бил залог за гостоприемство, който двамата герои си разменили в Месена. От своя страна Одисей подарил на Ифит копие и меч. С този лък при завръщането си в Итака Одисей убил претендентите за ръката на Пенелопа.

В тази версия на легендата Еврит умира преди сина си, убит от Аполон, когото предизвикал на състезание по стрелба с лък. Други автори приписват убийството на Еврит на Херакъл по време на завземането на Ехалия (виж Иола), като Херакъл убил едновременно Еврит и четиримата му синове, сред които и Ифит. Разказват също така, че единствен сред братята си Ифит застанал на страната на Херакъл и му предложил да му даде ръката на Иола, която бил спечелил на състезанието по стрелба с лък. Това обяснява защо се спасил при превземането на града. Въпреки това той все пак умрял от ръката на Херакъл. Когато Одисей го срещнал в Месена, Ифит търсел конете си (или говедата си), които Херакъл бил откраднал, или били откраднати от Автолик и поверени на Херакъл. Той отказал да върне животните и убил Ифит. В друга версия се разказва, че Херакъл само бил подозиран за кражбата и Ифит отишъл при него, за да го помоли за помощта му. Херакъл обещал, но изпаднал в лудост както навремето, и хвърлил младежа от крепостната стена на Тиринт. За да откупи това убийство, Херакъл бил продаден като роб (виж Омфал).

3. Друг Ифит бил убит от Копрей, вестителя на Евристей (виж Копрей).

4. На границата между митологичните и историческите времена се появява още един Ифит, цар на Елида, съвременник на Ликург, законодателя на Спарта, който реорганизирал Олимпийските игри, потънали в забрава след Херакъл и смъртта на цар Оксил (виж това име). Ифит бил отишъл при Делфийския оракул, за да помоли за лек срещу различните напасти, епидемии, политически разделения, разкъсващи Гърция, и бил посъветван да възстанови Олимпийските игри. Същевременно убедил жителите на Елида да издигнат култ към Херакъл, когото все още смятали за свой неприятел. Съвместно с Ликург свикал панелинистично събрание по време на панегириите в Олимпия – това била първата крачка срещу политическото разделение, от което страдала Гърция.

ИХТИОКЕНТАВРИ (гр.). Или кентаври-риби. Морски същества, които не присъстват в народните предания, но са изобразявани в елинистичната и римската пластика. Горната част от тялото им представлява мъж, както при кентаврите. Но долната е

рибешка опашка. Често ги изобразяват с лапи, подобни на лъв. Присъстват в свитата на морските божества редом с морските коне, наречени хипокампи.

Й

ЙОКАСТА (гр.). Името, което носи жената на Едип в античните трагедии. Омировата традиция ѝ дава името Епикаста. Дъщеря на тиванеца Менойкей, сестра на Хипонома и Креон. Първо се оженила за Лай, от когото родила Едип (виж това име). По-късно, без да разпознае собствения си син и без той да я познае, те сключили брак и тя му родила много деца (виж табл. 3). Когато разбрала за кръвосмешението, се обесила.
Според друга версия Йокаста имала от Едип двама синове, Фрастор и Лаонит, които били убити във войната срещу Орхомен и наследниците на Миний. След смъртта на Йокаста Едип се оженил за Евриганея (виж това име).

К

КААНТ (гр.). Син на Океан. След като сестра му – нимфата Мелия, била отвлечена от Аполон близо до Тива, край брега на Исменос, баща му го изпратил да я търси. Той намерил момичето и бога, но не успял да ги раздели. В яростта си подпалил светилището на Аполон, което коствало живота му, защото богът го убил с една от стрелите си. Гробът му бил показван в Тива, близо до изворите на Арес.
КАБАРН (гр.). Когато Деметра търсела дъщеря си, отвлечена от Хадес, един жител на Парос, наречен Кабарн, ѝ посочил кой я е отвлякъл. В знак на благодарност богинята го направила свой жрец, както и наследниците му. Местно пароско предание.
КАБИРИ (фин.). Тайнствени божества. Главното им светилище се намирало на остров Самотраки, но според свидетелството на Херодот били почитани навсякъде, дори в Египет, в Мемфис. Древните митографи предават по различен начин техния произход и същност. Най-често за техен баща или божествен прародител е сочен Хефест. Според Акусилай Хефест имал син от Кабиро, наречен Кадмил, който на свой ред станал баща на тримата кабири. Кабирите пък са бащи на нимфите кабириди. Според Ферекид кабирите са синове на Хефест и на Кабиро, дъщерята на Протей. В тези версии нимфите кабириди, на брой три, са сестри на тримата кабири. Според други автори кабирите били седем, а техен баща е финикиецът Сидик. Техен брат е Асклепий. Друга легенда, идваща от Мнасеа от Патара, изброява четири кабири: женските божества Аксиерос и Аксиокерза и мъжките Аксиокерс и Кадмил, отъждествявани съответно с Деметра, Персефона, Хадес и Хефест, а понякога при римляните с Юпитер, Меркурий, Юнона и Минерва. В тази хипотеза обаче липсва техният произход. В случая „кабири" е мистичното название на горепосочените божества. Понякога кабирите са отъждествявани със синовете на Зевс и Електра Ясион и Дардан (виж тези имена), които също са герои от Самотраки.
Тъй като кабирите са божества на мистериите, те не можели да бъдат призовавани без причина. Най-често били наричани Великите божества. Едно тълкуване споменава освен посочените по-горе имена още и Алкон и Евримедон, двойка кабири, синове на Кабиро и Хефест. През римския период кабирите най-често са посочвани като триада, обхващата трите римски божества Юпитер, Минерва и Меркурий.
За тях митове почти не съществуват. Разказва се, че те са присъствали на раждането на Зевс в акропола на Пергам. Това отговаря на техния образ на демони, включени в свитата на Рея. Те са слуги на богинята и поради тази причина често се бъркат с корибантите и куретите (виж тези имена). От края на класическата епоха кабирите се появяват най-вече като покровители на мореплаването, подобно на диоскурите, с които имат някои общи черти.
КАБИРИДИ (фин.). Три нимфи, сестри на кабирите (виж по-горе).
КАБИРО (гр.). Дъщеря на Протей и Анхиноя. Родом от Лемнос, където Хефест бил почитан. Тя била негова любима и му родила деца – кабирите и кабиридите (виж Кабири).
КАВКАЗ (гр.). Овчар, убит от Кронос. В негова памет Зевс кръстил Кавказ планината, която дотогава била наричана „Планината на Борей".
КАВКОН (гр.). 1. Един от синовете на Ликаон, цар на Аркадия, потомък на народа на Пеласг (виж Ликаон). Дал името си на племето на кавконите, обитаващо западната част на Пелопонес. Бил убит от мълния на Зевс заедно с братята и баща си заради безбожието на Ликаон.
2. Син на Келен, внук на атинянина Флиос, който пръв въвел в Месения мистериите на Деметра.
КАВЛОН (гр.). Син на амазонката Клита, дойката на Пентезилея (виж Клита). Той отишъл в Южна Италия с майка си и основал град Кавлония.
КАВЪН (КАУН, гр.). Брат близнак на Библида (виж това име) и син на Милет, основателя на град Милет, и на Идотея. Тъй като сестра му била влюбена в него, той избягал и основал град Кавнос в Кария. В друга версия той бил влюбен в Библида и тя избягала от него. Според трети вариант на легендата Кавън се оженил за нимфата Проноя в Ликия, която му родила син, Егиал. Според тази легенда синът му, а не той, основал град Кавнос.
КАДМОС (КАДЪМ, гр.). Герой от тиванския цикъл. Легендата за него подобно на тази за Херакъл е разпространена из целия средиземноморски свят, в Мала Азия, Илирия и Африка (Либия). Кадмос е син на Агенор и Телефаса, според други предания Аргиопея (виж Агенор и табл. 3). Той е брат на Киликс, Феникс и Европа (въпреки че има случаи, когато за негов баща, също както и на Европа, е посочван Феникс – виж Европа). Според късно появила се беотийска легенда той е син на местния тивански герой Огиг (виж това име).
След отвличането на Европа Агенор изпратил синовете си да я търсят и им забранил да се връщат без нея. Майка им тръгнала с тях и те напуснали Тир, където царувал Агенор. Но скоро младежите разбрали, че усилията им са напразни, и докато братята му се установили на различни места, Кадмос и майка му отишли в Тракия, където били приети благосклонно от местните жители. След смъртта на Телефаса Кадмос се допитал до Делфийския оракул, който му казал да остави издирването на Европа и да основе град. Но за да избере местонахождението му, трябвало да следва една крава, докато тя грохне от умора. Изпълнявайки казаното от оракула, Кадмос тръгнал на път и когато преминал през Фокида, сред стадата на Пелагон, сина на Амфидамант, видял една крава, която имала от двете си страни знака на луната (кръг, напомнящ за пълнолунието). Той я последвал и кравата го превела през цяла Беотия. Накрая тя легнала на мястото, където щял да се издигне бъдещият град Тива. Кадмос смятал да изпълни предсказанието и решил да принесе кравата в жертва на Атина. Затова изпратил няколко от другарите си да вземат вода от близкия извор, наречен извора на Арес. Но дракон, който според някои автори бил пряк потомък на Арес, пазел извора и убил повечето от мъжете, които Кадмос изпратил. Кадмос им се притекъл на помощ и убил чудовището. Тогава му се явила Атина и му внушила да засее зъбите на дракона. Кадмос това и направил. От земята веднага се появили въоръжени мъже, наречени спарти (т. е. посадени мъже). Тези мъже изглеждали много заплашителни. Тогава на Кадмос му хрумнало да хвърли сред тях камъни. Тъй като не разбрали кой ги напада, спартите започнали да се обвиняват един друг и в крайна сметка се самоизбили. Оцелели само петима – Ехион (който по-късно се оженил за една от дъщерите на Кадмос – Агава), Удей, Хтоний, Хиперенор и Пелор. Но убийството на дракона трябвало да се изкупи и в продължение на осем години Кадмос служил на Арес като роб. След края на робството си благодарение на покровителството на Атина Кадмос станал цар на Тива. Зевс му дал за жена дъщерята на Арес и Афродита – богинята Хармония.
Сватбата на Кадмос и Хармония била чествана с многобройни тържества, на които присъствали всички богове и пели музите. Те слезли от небето в тиванската крепост Кадмея, за да поднесат даровете си. Най-важните дарове били за Хармония – прекрасна рокля, изтъкана от харитите, и златна огърлица, дело на Хефест, бога ковач. Според някои автори тази огърлица била дадена на Кадмос от самия Хефест, а според други това бил подарък от Европа за брат ѝ. Самата тя я получила от Зевс. Тези огърлица и рокля по-късно играли важна роля в експедицията на Седемте срещу Тива (виж Амфиарай, Ерифила и Алкмеон).
Хармония родила на Кадмос много деца – дъщерите Автоноя, Ино (която след обожествяването си приела името Левкотея), Агава и Семела, и син – Полидор.
Към края на живота си Кадмос и Хармония напуснали Тива при неясни обстоятелства, оставяйки трона на внука си Пентей, сина на Агава и Ехион. Те отишли в Илирия при енхелейците, които постоянно били нападани от илирийците и един оракул им предсказал, че ще победят само ако ги предвождат Кадмос и Хармония. И те наистина победили. Кадмос започнал да управлява илирийците. Родил му се син, наречен Илирий. Впоследствие двамата с Хармония били превърнали в змии и отишли в Елисейските полета. Показвали гроба им в Илирия (виж също Агава).
В една легенда, предадена от Нон от Панополис, която вероятно е негово поетично творение, се разказва как Кадмос тръгнал по следите на бика, отвлякъл сестра му, и бил въвлечен от Зевс в похода срещу великана Тифон. За целта се преобразил като пастир с дрехи, дадени му от бога Пан, който бил негов приятел. И когато Тифон отк-

раднал жилите на Зевс, Кадмос с лирата си запленил великана и го склонил да ги върне, под претекст, че от тях щял да си направи струни. Кадмос върнал жилите на Зевс и така богът спечелил победата. За благодарност Кадмос получил ръката на Хармония (виж Тифон).
В Тера, Родос, Самотраки, Крит и на много други места разказвали, че докато търсел Европа, Кадмос основал там градове.
КАЕИРА (гр.). Дъщеря на грънчар от Милет, която играе роля в преданието за Нелей, сина на Кодрос (виж Нелей и Кодрос). Принуден да напусне родината си, Нелей се допитал до оракула къде да се засели. Оракулът му отговорил, че ще намери новата си родина там, където младо момиче му подаде земя, примесена с вода. Докато се скитал, един ден Нелей пристигнал в Милет и там поискал от Каеира да му даде мека глина, за да направи калъп на ведро. Каеира се съгласила. Така предсказанието на оракула се сбъднало. Нелей взел властта в Милет и основал три града в околностите му.
КАЕТА (лат.). Легендата за град Каета (днес Гаета, на южния бряг на Лациум) разказва, че бил основан в памет на Каета, дойката на Еней (според други тази на Асканий, дори на дойката на Креуза, жената на Еней). В някои версии на легендата се казва, че Каета била погребана на това място, а в други, че тук тя спасила флотата на Еней от пожар. Друга легенда пък свързва името на Каета с бащата на Медея – Еет, дошъл в този район да търси дъщеря си (виж Аргонавти и Еет). Според тази легенда първото име на града било Еета, станало по-късно Гаета.
КАИСТЪР (гр.). Бог на едноименната река в Лидия. Разказват, че бил син на Ахил и амазонката Пентезилея. Негов син бил Ефес, който по-късно основал град Ефес. От Деркето Каистър имал дъщеря Семирамида (виж Семирамида).
КАКА (лат.). Древна римска богиня, за която се смята, че била сестра на разбойника Какий (виж това име). Тя предала брат си, издавайки на Херкулес скривалището, където Какий бил скрил откраднатите от героя животни. За благодарност Кака започнали да се отдават божествени почести, като в нейна чест се поддържал вечен огън, подобно на богинята Веста.
КАКИЙ (лат.). Какий, вероятно божество на огъня, бил местен герой на град Рим, чийто мит е свързан с този за Херкулес. Смятало се, че е син на Вулкан. Той обитавал пещера на Авентинския хълм. Когато Херкулес се завърнал от пътуването си от Западното Средиземноморие и докарал откраднатите от Герион крави (виж Херакъл), той ги оставил свободно да пасат на мястото, където по-късно щял да бъде издигнат Форум Боариум, докато той спял на брега на Тибър. Въпреки че искал да открадне цялото стадо, Какий успял да отмъкне само няколко животни (четири крави и четири бика), които скрил в пещерата си. За да заблуди Херкулес, той теглел животните за опашките, принуждавайки ги да вървят назад . Така изглеждало, че следите излизат, а не влизат в пещерата. Когато Херкулес се събудил и преброил животните в стадото, открил кражбата. Тръгнал да търси собствеността си и щял да бъде надхитрен от измамата на Какий, но според една версия откраднатите животни измучали, усещайки стадото, а според друга сестрата на Какий – Кака, разкрила истината. Между Какий и Херкулес започнала битка. Какий бил триглав и бълвал огън и през трите си усти. Херкулес обаче скоро го победил с кривака си. Друга версия разказва, че Какий се скрил в пещерата, като струпал на входа ѝ камъни и предизвикал героя. Но Херкулес се качил на върха на хълма, разкъртил камъните, които служели за покрив на пещерата, и така влязъл вътре, където убил неприятеля си. В знак на благодарност за победата си той принесъл жертва на Юпитер Инвентор. Цар Евандър, който управлявал Палантея, бъдещия Рим (тогава все още обикновено пастирско селце на Палатинския хълм), му благодарил, че е отървал страната от разбойника Какий и му обещал, че небесата ще го възнаградят, отдавайки му божествени почести.
По-неизвестно предание от легендата за Херкулес замества Какий с разбойник, наречен Гаран или Рекаран, но и той играе същата роля като Какий (виж Рекаран).
Според древен римски историк Какий бил другар на цар Марсий, дошъл от Фригия, за да завладее Италия. Марсий го изпратил като пратеник при етруския цар Тархон, но той го пленил. Какий успял да се освободи и се върнал при Марсий. Двамата заедно завладели Кампания около Волтурн и нападнали областта на Рим, където имало изградена аркадийска колония. Тогава Херкулес сключил съюз с Тархон и смазал нашествениците.
Диодор също споменава за Какий, когото описва като много храбър мъж, който живеел на Палатинския хълм и гостоприемно приел Херкулес. На негово име била кръстена стръмнина недалеч от дома му, на Палатинския хълм, наречена scalae caci.
КАЛАМ (гр.). Името му означава „тръстика". Бил син на речния бог Меандър във Фригия. Свързвала го любов с друг, много красив младеж, наречен Карп, син на божеството Зефир и на една от хорите (сезоните). Един ден двамата се къпели в Меандър и Калам се опитал да надплува приятеля си. Но по време на състезанието Карп се удавил. От мъка Калам изсъхнал и се превърнал в тръстика край реката. Карп (чието име означава „плод") се превърнал в „полски плод", който се ражда и умира всяка година.

КАЛИДИКА (гр.). Кралица на Теспрот, омъжена за Одисей, когато след завръщането си в Итака той бил принуден отново да потегли на път, както предсказал Тирезий. Тя му родила син, наречен Полипет, който след смъртта на майка си царувал в Теспрот, след като Одисей се върнал в Итака (виж Одисей и табл. 39).
КАЛИДНОС (гр.). Син на Уран и според някои предания първи цар на Тива, предшественик на Огиг. Понякога се посочва, че той е изградил крепостните стени и крепостните кули на града, въпреки че според най-разпространената версия техни строители били Амфион и Зет (виж Амфион).
КАЛИДОН (гр.). 1. Едноименен герой от Калидон в Етолия, на север от Коринтския залив. Син е на Етол и Проноя (виж Етол и таб. 24). Той се оженил за Еолия, дъщеря на Амитаон, с която имали две дъщери – Епикаста и Протогения.
2. Според други митове Калидон бил син на Тестий. Завръщайки се от дълъг поход в Сикион, той заварил Калидон, легнал до майка си. Решил, че са извършили кръвосмешение, и ги убил. По-късно осъзнал грешката си и се хвърлил в река, наричана Аксенос, която след това приела името Тестий, преди окончателно да бъде назована Ахелой. Според някои автори Калидон бил син на Арес и Астинома. Той бил превърнат в скала на планината, наречена Калидон, близо до Ахелой (виж и Ахелой), защото видял Артемида да се къпе.
КАЛИОПА (гр.). Една от музите. Въпреки че в началото, както и останалите ѝ сестри, тя нямала определени функции, от времето на александринските поети се смята, че е муза на лириката. В някои произведения тя е посочвана за майка на сирените, на Лин и на Резос (виж тези имена). В някои предания тя е арбитърът между Персефона и Афродита в спора им за Адонис.
КАЛИПОЛИС (гр.). Син на Алкатой, убит от баща си, защото прекъснал едно жертвоприношение. Гробът му бил в Мегара (виж Алкатой).
КАЛИПСО (гр.). 1. Нимфа, която според някои предания е дъщеря на Атлант и Плейона (виж Плеяди), според други на Слънцето (Хелиос) и на Персея (което означава, че е сестра на Еет и Цирцея – виж легендите за тях). Тя живеела на остров Огигия, който според авторите се намирал в Западното Средиземноморие, и който по всяка вероятност е полуостров Цефта, намиращ се срещу Гибралтар. Калипсо, което означава „тази, която скрива", спасила Одисей след корабокрушението. В „Одисея" се разказва как тя се влюбила в него и го задържала десет години (според други версии – седем или дори само една година), напразно предлагайки му безсмъртие. Одисей запазил в сърцето си желанието да се завърне в Итака и не се поддал на изкушението. Калипсо живеела в дълбока пещера с много помещения, гледащи към естествени градини, към свещена гора с големи дървета и извори, стичащи се край тревата. Тя прекарвала времето си, предейки и тъчейки заедно със слугините си, също нимфи, и пеела, докато работела. По молба на Атина Зевс изпратил Хермес да намери Калипсо и да ѝ заповяда да освободи Одисей. Калипсо пуснала любимия си да си тръгне със съжаление. Тя му дала достатъчно дървен материал, за да си направи сал, а също и провизии за път. Казала му и как да се ориентира по небето.
В митовете, появили се след „Одисея", Калипсо и Одисей имат син, наречен Латин (най-често обаче смятан за син на Цирцея), понякога дори двама синове – Навзитой и Навзиной, чиито имена напомнят името на кораба му. Има и версия, че техен син бил Авзон, епоним на Авзония (виж Авзон и Одисей и табл. 39).
2. Калипсо се нарича и една от дъщерите на Тетия и Океан.
КАЛИРОЯ (гр.). Означава „прекрасно поточе". Има няколко героини с това име.
1. Първата е дъщерята на Океан и на Тетия. Тя родила от Хризаор, сина на Горгона и Посейдон, чудовищата Герион и Ехидна (виж табл. 32). От Посейдон имала син – Миний, от Нил – дъщеря Хиона, а от първия цар на Лидия – Манес, родила сина си Котис.
2. Дъщерята на речния бог Ахелой. Тя се омъжила за Алкмеон, от когото имала двама синове – Амфотер и Акарнан (виж табл. 1). След смъртта на мъжа си, убит от синовете на Фегей, тя станала любима на Зевс. Помолила бога двамата ѝ синове да възмъжеят бързо, за да могат да отмъстят за баща си. Зевс се съгласил и така тя си отмъстила (виж Акарнан). Но тя била сполетяна от злощастия, защото поискала да притежава огърлицата и роклята на Хармония (виж Кадмос). Над тези божествени подаръци тегнело проклятие.
3. Речният бог Скамандър също имал дъщеря на име Калироя. Тя се омъжила за Трой и му родила четири деца: Клеопатра, Ил, Асарак и Ганимед (виж табл. 7). В Троада имало и друга Калироя, може би идентична с предишната. Тя била нимфа, любима на Парис по времето, когато пасял стадата си в Ида и преди връзката му с Елена. Парис я изоставил заради Елена и Калироя, според преданието, страдала много от загубата на любимия си.
4. Калироя се наричала и дъщерята на либийския цар Лик. След края на Троянската война Диомед бил изхвърлен от буря на бреговете на царството му. Лик го пленил и

се готвел да го принесе в жертва на Арес, когато Калироя се влюбилаа в героя и го спасила. Но той я изоставил и от отчаяние девойката се обесила.

5. Калироя е име на извор близо до Калидон. Разказвало се, че е кръстен на името на младо момиче, отхвърлило любовта на Дионисов жрец на име Корез. Той се оплакал за неуспеха си на Дионис и богът пратил в страната епидемия от лудост. Жителите се допитали до оракула на Додона, който разкрил, че за да се омилостиви богът, трябва да принесат в жертва младото момиче или някое друго лице, готово да заеме мястото ѝ на олтара, където служел Корез. В момента, когато жрецът трябвало да принесе момичето в жертва, той отново бил обхванат от любов към нея и вместо нейния принесъл в жертва собствения си живот. От срам Калироя се самоубила близо до извора, който носи името ѝ.

КАЛИСТО (гр.). 1. Митът за Калисто е от Аркадия. Според някои автори тя била горска нимфа, според други дъщеря на цар Ликаон или на Никтей. Обрекла се на целомъдрие и живеела в планините, ловувайки в свитата на Артемида. Зевс я видял и се влюбил в нея. Той се добрал до нея в образа на Артемида, защото Калисто отбягвала всички мъже. Според други източници богът приел образа на Аполон, аркадския бог, брат на Артемида. Калисто родила син – Аркант. Когато още била бременна с него, един ден Артемида и свитата ѝ решили да се изкъпят в един извор. Калисто била принудена да се съблече и прегрешението ѝ станало явно. Разгневената Артемида я прогонила и я превърнала в мечка. Според друга версия превръщането ѝ било резултат от ревността на Хера или пък на предпазливостта на Зевс, който се стремял да скрие любовницата си и да я предпази от отмъщението на жена си. Хера все пак успяла да я открие и убедила Артемида да я убие със стрела. Според друго предание Артемида я убила, защото не спазила дадения обет за непорочност. Зевс я превърнал в съзвездие – Голямата мечка (виж и другите версии за легендата за Аркант, както и табл. 9). Понякога се смята, че имала и втори син, близнак на Аркант – бога Пан.

2. Сестрата на Одисей (виж. табл. 39).

КАЛХАНТ (гр.). Гадател от Микена или Мегара, който бил прочут с това, че можел да предсказва по полета на птиците и познавал най-добре от съвременниците си миналото, настоящето и бъдещето. Дължал дарбата си на Аполон, тъй като бил син на Тестор, потомък на бога. Бил главният гадател в похода на гърците срещу Троя. За всеки по-важен момент от войната и от подготовката ѝ Калхант правел някое предсказание. Когато Ахил бил на девет години, Калхант предсказал, че градът ще бъде превзет само ако детето участва в битката, което накарало Тетида да скрие сина си сред дъщерите на царя на остров Скирос (виж Ахил). В Авлида на жертвения олтар отново той разтълкувал начина, по който змията разкъсва птици, като предзнаменование, че градът ще бъде превзет на десетата година на войната (виж Агамемнон). След злощастното слизане на брега на Мизия, когато Телеф се съгласил да води флотата към Троя, Калхант потвърдил с предсказанията си посоката, дадена от Телеф (виж Ахил). Преди повторното отплаване на флотата от Авлида разкрил, че безветрието, което я спирало, се дължи на недоволството на Артемида, което можело да бъде смекчено само с принасянето в жертва на Ифигения (виж Ифигения и Агамемнон). По-късно, след смъртта на Ахил и самоубийството на сина на Теламон – Аякс, Калхант съобщил на гърците, че градът може да бъде превзет само ако си върнат лъка на Херакъл. Предсказал и мисията на Одисей при Филоктет (виж Одисей и Филоктет). След смъртта на Парис, когато Хелен се оттеглил в горите на Ида, той посъветвал гърците да го пленят, защото само Хелен можел да им разкрие как да превземат града (виж Хелен). Той е и предсказателят, видял, че със сила не може да се постигне нищо, и дал съвета да се построи дървен кон, благодарение на който героите влезли в града. Самият Калхант бил сред воините, скрити в коня. В момента на отплаването предупредил гърците, че връщането им няма да е леко заради гнева на Атина, разярена от несправедливостта спрямо нейния любимец Аякс, сина на Теламон (виж Аякс). Ето защо Калхант не поискал да тръгне с тях, тъй като знаел, че корабите няма да пристигнат благополучно. Отплавал с друг гадател – Амфилох, сина на Амфиарай (виж Амфилох), като повел със себе си героите Леонтей, Подалирий и Полипет. Тяхният кораб бил изхвърлен на брега на Мала Азия, в Колофон (според друга версия, те отишли до там по суша). Едно предсказание (по всяка вероятност на Хелен) гласяло, че Калхант ще умре в деня, в който срещне по-умел от него гадател. В Колофон той срещнал гадателя Мопс. Близо до къщата му имало смокиня. Калхант го попитал: „Колко смокини има на дървото?" „Десет хиляди и една крина и още една смокиня", отговорил Мопс. Когато проверили, се оказало, че Мопс имал право. Видели една бременна свиня. Мопс попитал Калхант: „Колко прасенца ще роди и кога?" Калхант отговорил, че ще има осем малки. Мопс му заявил, че греши и прибавил, че тя е бременна не с осем, а с девет, всичките мъжки, и че ще роди на другия ден в шест часа. Така и станало. От мъка Калхант умрял. Според други се самоубил. Погребали го в Нотион, близо до Ко-

лофон. Друг вариант на спора между двамата гадатели е разказан от Конон: Царят на Ликия подготвял поход. Мопс го посъветвал да не го предприема, защото ще бъде победен. Калхант го уверил, че ще победи. Царят потеглил на война и бил разбит. Това затвърдило репутацията на Мопс, а Калхант от отчаяние се самоубил.

Съществува и друга история, свързана със смъртта му. Калхант посадил лоза в свещената гора на Аполон, в планината Гриниум в Мизия, но един местен гадател му предсказал, че никога няма да пие вино от тази лоза. Калхант не му повярвал и му се присмял. Лозата израснала, родила гроздове, от които направил вино. В деня, когато трябвало да се опита младото вино, Калхант поканил съседите, сред които бил и гадателят, направил предсказанието. В момента, когато Калхант се готвел да отпие от пълната чаша, съперникът му повторил, че той няма да опита това вино. Калхант се разсмял толкова бурно, че се задавил и умрял, преди да поднесе чашата към устните си (виж и Антиной).

Южноиталийските митове разказват за друг Калхант, също гадател, чийто гроб се намира в Сирис, на Тарентския залив. Съществувал и трети Калхант, отново гадател, който бил известен с това, че хората идвали да преспят в неговото светилище, за да могат след това по сънищата си да гадаят за бъдещата си съдба. Този храм се намирал на връх Гарганон, близо до Адриатическо море. Калхант от Сирис бил убит с един удар на юмрука от Херакъл. Тези различни предания са преплетени едно с друго (виж и Калхос).

КАЛХОС (гр.). Цар на даунитe – много древен народ, живеещ в Южна Италия. Той се влюбил в Цирцея по времето, когато тя посрещнала Одисей. Но влюбената в Одисей Цирцея не откликнала на любовта на Калхос и тъй като той бил настоятелен, тя дала в негова чест угощение, по време на което го превърнала в прасе и го затворила в свинарника. След като не дочакали царя си, даунитe дошли да го търсят. Цирцея се съгласила да му върне човешкия образ, при условие че повече никога няма да стъпи на острова, за да моли за любовта ѝ или по друга причина.

КАМБЛЕЙ (гр.). Лидийски цар, който бил толкова лаком, че изял собствената си жена. От съжаление се самоубил. Понякога вместо Камблей той е наричан и Камблит (виж Ярдан).

КАМЕЗИЙ (лат.). Това е името на много древен цар, който според една по-непозната легенда царувал в Лациум, когато там пристигнал бог Янус, изгонен от родната си Тесалия. Камезий посрещнал много добре бегълеца и поделил с него царството си. Двамата царували известно време заедно, след което Камезий умрял и Янус управлявал сам.

КАМЕНИ (лат.). Римски изворни нимфи. Те имат свое светилище в свещена гора, недалече от Порта Капена (на юг от Келиус), на мястото, където бил издигнат олтар на Егерия (виж Егерия). Още в древността тези нимфи са отъждествявани с музите.

КАМЕРС (лат.). Легендарен цар на митичен град, намиращ се между Терасин и Гаета, наречен Амиклес. Той е син на Вулцен. Градът му изчезнал в класическата епоха след нашествие на змии.

КАМИЛА (лат.). Легендата за Камила е разказана от Вергилий в „Енеида" и е основана на италийските народни предания, както и на историята за Харпалика (виж това име). Камила била дъщеря на цар Метаб от град Привернум. Прогонен от града от неприятелите си след смъртта на жена си Касмила, той побягнал с невръстната си дъщеря от преследващите го въоръжени войници. Но в момента, в който щял да се измъкне, стигнал до течението на Амазена – рекичка, течаща през Лацио. За да спаси дъщеря си, той решил да я върже за едно копие и да го метне на другия бряг на реката. Обещал на Диана да ѝ посвети дъщеря си, ако я спаси. Диана изпълнила молитвата и дъщеря му достигнала до другия бряг. Той сам преплувал реката и двамата с дъщеря си заживели самотни сред горите. Младото момиче свикнало с този начин на живот дотолкова, че не можело да живее в града. Тя ловувала, упражнявала се във военното изкуство и участвала във войната срещу Еней, където извършила много подвизи, подобно на гръцките амазонки. Била убита от героя Арунт.

КАМПА (гр.). Чудовище от женски пол, на което Кронос възложил да пази в Ада циклопите и хекатонхейрите, които той бил пленил (виж Кронос). След като оракул предрекъл на Зевс победа над Кронос и титаните само с помощта на циклопите, той убил Кампа и ги освободил.

КАНАКА (гр.). Една от дъщерите на Еол и Енарета (виж Еол и табл. 8). Овидий, позовавайки се по всяка вероятност на Еврипид, разказва, че тя имала дете от брат си Макарей. Дойката ѝ се готвела да изнесе детето от двореца, за да го изостави, скрито под свещени предмети, давайки си вид, че отива да извършва жертвоприношение. Детето обаче изплакало и Еол го открил. Той го хвърлил на кучетата и изпратил меч на дъщеря си, заповядвайки ѝ да се самоубие. От Посейдон Канака имала няколко деца (виж табл. 10).

КАНЕНТА (лат). Нимфа от Лациум, олицетворение на Песента. Тя била съпруга на Пик, който царувал над Лоренто (в Южна Остия) и двамата се обичали много. Но един ден по време на лов магьосницата Цирцея видяла Пик и се влюбила в него. За да го отдалечи от свитата му, тя го превър-

нала в глиган, смятайки след това да му върне човешкия образ. Отчаяният от раздялата с жена си Пик обаче отхвърлил любовта на Цирцея. В яростта си Цирцея го превърнала в птица – зелен кълвач. Канента, която не успяла да намери любимия си, се отчаяла. В продължение на шест дни и нощи тя бродила в търсене на Пик и най-накрая паднала изтощена на брега на Тибър. Там изпяла последната си песен и се стопила във въздуха.

КАНОП (гр.). Каноп (или Каноб) е героят, дал името на египетски град и на част от областта при устието на р. Нил (Каноп) близо до гр. Александрия. Родом от Амиклея, той бил кормчия на кораба на Менелай, когато след превземането на Троя царят дошъл в Египет заедно с Елена (виж легендата за тях). Каноп бил много млад и красив. Теоноя, дъщерята на египетския цар Протей (виж това име), се влюбила в него, но той не отвърнал на чувствата ѝ. Един ден Каноп слязъл на брега, бил ухапан от змия и умрял. Менелай и Елена го погребали и му издигнали гроб на остров Каноп. От сълзите, пролети от Елена по този случай, се родило растението хеленион.

Според друга легенда Каноп бил кормчията на египетския бог Озирис. Той управлявал кораба „Арго" и заедно с него бил превърнат в съзвездие.

КАПАНЕЙ (гр.). Един от аргоските принцове, участвали в похода на Седемте срещу Тива (виж Амфиарай, Адраст). Син на Хипоной. Бил огромен на ръст и много жесток. Не изпитвал никакъв страх от боговете. По време на първата атака се втурнал към града, решен да го изгори. Но Зевс го убил с мълния в момента, когато се подготвял да изкачи крепостните стени. Жена му – Евадна, се хвърлила в жертвената клада, която изгаряла тялото му.

Негов син бил Стенел, който участвал във войната срещу Троя (виж легендата за него).

КАПИЙ (гр.). 1. В „Илиада" Капий е сред прародителите на Еней. Бил син на Асарак и от съпругата си Темиста имал две деца – Ил и Анхиз (виж табл. 7). По-късни митове разказват, че Еней имал спътник с това име, който основал град Капуа в Кампания. Съществуват и версии, че Капуа била основана от един от синовете на Еней – Ром, и че е наречена така в памет на прадядо му (виж Егест).

Спътникът на Егей Капий понякога е смятан и за основател на град Кафис в Аркадия.

2. Според други автори основателят на Капуа не бил от Троя, а бил неизвестен жител на остров Самос. Всъщност изглежда, че името на Капуа произлиза от етруската дума за сокол и най-общо за всички тези, „които имали пръсти на краката, завити навътре".

КАРИЯ (гр.). Девойка от Лакония, която била превърната в орех (кария на гръцки означава орех) (виж Дион).

Според друга легенда Кария била хамадриада, родена от кръвосмешението на Оксил, сина на Орей, и сестра му Хамадриада.

КАРКАБ (гр.). Син на царя на Переб Триопас, който управлявал в Северна Гърция, между Македония и Тракия. Триопас бил жесток тиранин и синът му го убил, за да избави страната си. След отцеубийството се изселил доброволно и бил пречистен от греха от владетеля на Троада Трой, при когото потърсил убежище. Той му предоставил и земя, върху която Триопас основал град Зелея. Неговият наследник Пандар се сражавал на страната на троянците.

КАРКИН (гр.). На гръцки името означава „речен рак". Той живеел в блатата на Лерна. По време на битката на Херакъл с хидрата ракът ощипал героя за петата. Разярен, героят го смазал. Но Хера, в знак на благодарност, че е помогнал в борбата срещу Херакъл, го пренесла на небето и го превърнала в съзвездието Рак.

В един от вариантите на мита за Лерна се разказва, че Каркин бил военачалник, дошъл на помощ на цар Лерн и убит от героя (виж Лерн и Херакъл).

КАРМА (гр.). Карма е майката на Бритомартида, родена от връзката ѝ със Зевс в Крит (виж Бритомартида). Тя била смятана за дъщеря на Евбул, сина на Карманор.

Според други автори Карма била дъщеря на Феникс, един от синовете на Агенор (виж табл. 3). Майка ѝ била Касиопея. Разказвало се, че когато остаряла, била отведена като пленница в Мегара и била дойка на дъщерята на цар Нис – Скила (виж Скила).

КАРМАНОР (гр.). Жрец от остров Крит, баща на Евбул и Хризотемида (виж Хризотемида). Според критяните той подслонил Аполон и Артемида, след като убили Питон, и ги пречистил от този грях. Той предоставил дома си и на влюбените Аполон и Акакалида.

КАРМЕНТА (лат.). Според римските митове Кармента е майката на Евандър. Тя дошла с него от Аркадия, когато той напуснал тази страна и потърсил убежище на Запад (виж Евандър). Докато живеела в Аркадия, имала друго име. Понякога се смята, че първоначално се наричала Никострата, Темида, Тимандра или Телпуза. Тя била нимфа, дъщеря на речния бог Ладон. В Рим я нарекли Кармента, защото имала дарбата да пророкува (от „кармен" – вълшебна песен). Благодарение на пророческите си предсказания и дарбата да познава съдбата тя избрала „щастливия град" Рим сред всички останали, за да отидат там със сина си. Когато на връщане от похода си срещу Герион Херкулес дошъл в Палантея (виж Херкулес), тя предрекла на героя бъдещето му (виж Какий). Доживяла до дълбока старост – 110 години. Синът ѝ я погребал в подножието на Капитолия, недалеч от Порта Карментала, наречена така в нейна чест. В някои варианти на легендата Кармента не била майка, а съпруга на Евандър. Когато Херкулес я поканил да участва в жертвоприношението при освещаването на олтара в Ара Максима, тя отказала. Ядосан, богът забранил жени да участват в празнуването на неговия култ. С тази случка се обяснява традицията за недопускането на жени при честването на култа на Херкулес там.

Някои римски тълкуватели на легендата представят Кармента като божество на раждането. Тя била наричана с двете имена Прорса и Постуерса, според двете възможни пози на раждащото се дете.

КАРНА (лат.). Нимфа, която обитавала мястото, където по-късно се издигнал Рим. Неин дом била свещена гора на брега на Тибър, Лукус Хелерни, където жреците принасяли жертви дори по времето на Август. Овидий разказва, че първоначално тя се наричала Крана и била дала обет за девственост. Ловувала по хълмовете и в гората. Когато някой влюбен в нея я приканвал да отиде с него, тя го карала да я последва в гората, където изчезвала. Но един ден двуликият бог Янус я забелязал и се влюбил в нея. Той ѝ направил предложение и тя решила да го измами, както правела с другите. Но Янус я забелязал в момента, когато искала да се скрие зад една скала. Той я хванал и я насилил. В замяна ѝ предоставил всички права над ключалките на вратите и като знак за длъжността ѝ ѝ предал разцъфнало клонче от глог, вълшебна вейка, чието предназначение било да отстранява всички зли сили от отворите на домовете. Нейно било и задължението да отстранява вампирите – полуптици, полухора, които изсмуквали кръвта на новородените, оставени сами в люлките от дойките им. Овидий разказва, че тя спасила от смърт сина на цар Прокас, изричайки заклинания и извършвайки магии, докато вампирите вече били поставили своите знаци върху тялото на детето.

КАРНАБОН (гр.). Цар на гетите, първоначално посрещнал гостоприемно Триптолем, когато той, служейки на Деметра, обикалял земята в колесница, теглена от дракони, за да запознае хората с отглеждането на житните култури. Впоследствие обаче Карнабон нападнал Триптолем и убил един от неговите дракони. Деметра се притекла на помощ точно когато Карнабон щял да убие Триптолем и превърнала царя в съзвездие, както той е изобразен в момента, когато убива дракона, държейки го в ръка.

КАРН (гр.). Гадател, родом от Акарнания. Той се присъединил към хераклидите, когато се събрали в Навпакт, за да се подготвят за завладяването на Пелопонес. Един от хераклидите – Хипотес, го помислил погрешка за шпионин и го убил. Тогава сред армията настъпил мор. Оракулът, до когото се допитали, отговорил, че болестта е изпратена от Аполон, разгневен заради убийството на неговия жрец. Като възмездие Хипотес бил отстранен, а хераклидите започнали да отдават почести на Аполон Карнейски.

Други легенди разказват за втори герой на име Карн или Карней, син на Зевс и Европа, обичан от Аполон.

КАСАНДРА (гр.). Дъщеря на Приам и Хекуба. Неин брат близнак е Хелен (табл. 34). Когато децата се родили, Приам и Хекуба устроили празненство в храма на Аполон Тимбрийски, който бил построен на известно разстояние извън крепостните стени на Троя. Вечерта си тръгнали, като забравили децата, които прекарали нощта в светилището. Когато на сутринта се върнали да ги търсят, ги намерили заспали, обвити от две змии, които тъкмо поставяли езиците си върху сетивните им органи, за да ги „пречистят". При виковете на уплашените родители влечугите се скрили в свещените лаврови дървета в храма. Заедно с „пречистването" децата получили дарбата да предсказват.

Друга легенда разказва как Касандра получила тази дарба от самия Аполон. Богът, който бил влюбен в нея, ѝ обещал да я научи да познава бъдещето, ако му се отдаде. Касандра приела договора и била обучена от него, но след това се отказала да изпълни своята част от договора. Тогава Аполон плюл в устата ѝ, като така ѝ отнел не дарбата да предсказва, а да убеждава (виж Аполон).

Обикновено разказват, че Касандра била „вдъхновена" пророчица като Пития или Сибила. Богът се вселявал в нея и тя изричала предсказанията си, изпадайки в транс. Хелен обаче научавал бъдещето чрез птиците и външни признаци.

Пророчествата на Касандра бележат всички по-важни моменти от обсадата на Троя: когато дошъл Парис (младежът не бил познат под истинската му идентичност), тя предсказала, че той ще предизвика разрушаването на града (виж Парис). Точно щели да я убият, когато тя познала, че това е синът на Приам, и така спасила живота си. По-късно, когато Парис се върнал с Елена, тя отново предрекла, че това отвличане ще предизвика гибелта на града. Но както обикновено никой не ѝ повярвал. Тя първа знаела, че след смъртта на Хектор, когато Приам отишъл да иска тялото му от Ахил, той щял да се върне с него. Подкрепяна от гадателя Лаокоон, тя се противопоставила с всички сили на идеята да вкарат в града дървения кон, оставен от гърците на брега, когато те се престорили, че се оттеглят. Тя предупредила, че конят е пълен с въоръжени воини. Но Аполон изпратил змей, който разкъсал Лаокоон и синовете му (виж Лаокоон), и тро-

янците решили, че това е добро предзнаменование. Разказват, че тя направила и някои предсказания за съдбата на троянките, взети в плен след превземането на града, и за бъдещата съдба на народа на Еней.
Самата тя по време на опустошаването на Троя се скрила в храма на Атина. Тук била преследвана от Аякс Локрийски. Тя прегърнала статуята на Атина, но Аякс я издърпал и така съборил статуята от пиедестала ѝ. Тогава богинята вдигнала очи към небето. Пред това светотатство гърците били готови да убият Аякс, но той се спасил, като се скрил в олтара на богинята, която обидил (виж Аякс, син на Оилей).
При подялбата на плячката Касандра била дадена на Агамемнон, който лудо се влюбил в нея. До този момент Касандра била останала девица, макар че не липсвали претенденти за ръката ѝ, сред които Отрионей, който обещал на Приам да я освободи от гърците, ако в знак на благодарност му я даде за жена. Но Отрионей бил убит от Идоменей.
Касандра родила на Агамемнон двама близнаци – Теледам и Пелопс. Но при завръщането си в Микена Агамемнон бил убит от жена си. Тя убила и Касандра от ревност. В някои версии за убийството на Агамемнон единствената причина е любовта му към Касандра.
Понякога Касандра е наричана Александра и под това име се явява като главна героиня в пророческа поема на Ликофрон, написана, когато римляните започнали да се месят пряко в политиката на Гърция. В нея Приам, недоволен от пророческата дарба на дъщеря си, страхувайки се от подигравките на троянците, я затворил, като на стража поставил пазач, който трябвало да донася за всичко, което тя казвала. Поемата разказва за пророчествата на девойката.

КАСИОПЕЯ (гр.). Майка на Андромеда (виж това име). Тя толкова се възгордяла от красотата си, че се сравнила с нереидите и дори с Хера. Богините поискали от Посейдон да отмъсти за засегнатото им честолюбие и той изпратил морски дракон, който опустошил страната на Касиопея. За да се омилостиви богът, Андромеда трябвало да бъде принесена като жертва на чудовището. По Персей се появил и освободил девойката. След това я отвел със себе си. Касиопея била превърната в съзвездие (виж Персей).
Има няколко версии за произхода ѝ. Често я свързват с рода на сириеца Агенор като жена на Феникс и майка на Финей (виж табл. 3). Тя е дъщеря на Араб, един от синовете на Хермес, дал името си на областта, наречена Арабия. Понякога съпругът ѝ не е Феникс, а Епаф, от когото родила Либия, майката на Агенор. И накрая представят я като жена на Кефей, царя на Етиопия. Всички легенди обаче свързват легендата за Касиопея с далечния Юг – Арабия, Етиопия или южната част на Египет.

КАСИФОНА (гр.). Сестрата на Телегон, дъщеря на Одисей и магьосницата Цирцея (виж табл. 14 и 39). Когато Телегон убил случайно Одисей, Цирцея го съживила, а Касифона се омъжила за Телемах, доведения си брат, сина на Одисей от Пенелопа. Но впоследствие го убила, за да отмъсти за майка си Цирцея, която била убита от него. Този разказ принадлежи към най-ранните варианти на легендата за Одисей. По-често за жена на Телемах посочват самата Цирцея (виж Одисей и Телемах).

КАСТАЛИЯ (гр.). Девойка от Делфи. Преследвана от Аполон близо до светилището на бога, тя се хвърлила в извора, който бил наречен на нейно име и посветен на Аполон.
Според друга традиция Касталия била дъщеря на Ахелой и жена на цар Делф. От него имала син Касталий, който царувал в Делфи след смъртта на баща си.

КАСТОР (гр.). Един от диоскурите (виж легендата за тях).

КАТЕТ (лат.). Легендата за Катет е вмъкната в латинския цикъл, за да обясни произхода на някои имена. Героят бил влюбен в Салия, дъщерята на етруския цар Аний. Той я отвлякъл в Рим. Аний се опитал да хване беглеца, но напразно. От отчаяние се хвърлил в най-близката река, която нарекли Анио (днес Аниене, която се влива в Тибър в северната част на Рим). Катет се оженил за Салия, която му родила двама синове – Латин и Салий, съответно епоними на латинския народ и на Ордена на салийците (салиерите) – жреци на Марс, които всяка година изпълнявали свещени танци по време на ритуална церемония.

КАТИЛИЙ (лат.). Герой, който се появява в легендата за създаването на град Тибур (днес Тиволи). Римските историци смятат, че е грък или че е дошъл с Евандър като командващ флотата му, или че е син на аргоския герой Амфиарай, който след смъртта на баща си по заповед на Ойкъл тръгнал начело на група младежи да търси съкровище в Италия. В Италия на Катилий се родили трима синове – Тибурт, Корас и Катилий-младши. Те именно основали град Тибур. При Вергилий Катилий се появява в битката срещу рутулите.

КАТРЕЙ (гр.). Един от четиримата синове на Минос и Пасифая, които наследили баща си на трона на остров Крит (виж табл. 28). Оракул му предсказал, че ще умре от ръката на едно от децата си. Той имал три дъщери – Аеропа, Климена и Апемозина, и един син – Алтемен. Макар че Катрей скрил това предсказание от децата си, Алтемен научил за него и заедно с Апемозина избягали от Крит, за да го предотвратят. Те отишли в Родос, където основали град Кретения, на името на остров Крит. От страх обаче Катрей дал другите си две дъщери на мореплавателя Навплий, за да ги продаде като робини в чужда страна.
Когато остарял, Катрей решил да завещае царството на сина си и заминал за Родос, за да го търси. Той акостирал с хората си на пустинен бряг и бил хванат от пастири, които решили, че това са пирати. Макар че се опитал да им обясни кой е, лаят на кучетата заглушил гласа му и овчарите го линчували до момента, в който се появил Алтемен, който го довършил с копието си. Когато научил какво е направил, Алтемен помолил земята да се разтвори, за да го погълне, и тя изпълнила желанието му.
Когато Менелай отишъл на погребението на Катрей, който му се падал дядо по линия на майка му Аеропа (виж табл. 2), Парис отвлякъл Елена.
Аркадийците твърдят, че Катрей не е син на Минос, а внук на цар Ликаон.

КАФЕНА (гр.). Младо момиче от град Криаса в Кария. Наблизо в района имало гръцка колония от Мелос начело с Нимфей. Тя бързо се разраснала и станала могъща. Жителите на Криаса се обезпокоили и решили да премахнат съседите си. Те замислили да поканят всички гърци на празненство и да ги избият. Но Кафена била влюбена в Нимфей и му разкрила заговора. Когато карийците дошли да ги канят, гърците приели, но казали, че според техния обичай на пиршеството трябвало да бъдат поканени и жените им. Така и станало. Мъжете отишли на пира без оръжие, но всяка от жените им скрила под роклята си меч. По време на пиршеството по даден сигнал карийците се нахвърлили върху гърците, но те били подготвени и ги избили до един. Унищожили град Криаса и на негово място построили друг, наречен Нова Криаса. Кафена се омъжила за Нимфей и се радвала на големи почести.

КАФИРА (гр.). Дъщеря на Океан. Заедно с телхините отгледала на остров Родос Посейдон, който ѝ бил поверен от Рея.

КАФОР (гр.). Либиец, син на Амфитем (наричан също Гарамант) и на нимфа от езерото Тритонис. Следователно бил внук на Акакалида и на Аполон. Един ден, докато пасял овцете си край езерото Тритонис, в Либия, един аргонавт на име Кант се опитал да му открадне част от животните, за да нахрани изгладнелите си другари. Кафор го е убил, но скоро бил открит от аргонавтите и на свой ред бил убит.

КВИРИН (лат.). Стар римски бог, едно от трите древни божества, култът към които представлява индоевропейската основа на римската религия. По йерархия той е на последно място в триадата, съставена от Юпитер, Марс и Квирин. Античните извори са единодушни относно неговата същност и функции – представят го като бог на войната от сабински произход. За корена на името му има две версии – че произлиза или от това на сабинския град Куре, или от сабинската дума за копие „курис". Той е бог на хълма Квиринал, където традиционно се предполага, че е съществувало сабинско светилище.
Основавайки се на съществуването на подобна триада като тази на Юпитер, Марс и Квирин в другите индоевропейски религии, където всеки от боговете отговаря на определена социална класа – Юпитер или неговият аналог на тази на жреците, Марс или аналогът му – на воините, а третият бог на тази на земеделците, Жорж Дюмезил развива тезата, че по своя произход Квирин не е воин, а покровител на земеделците. Тази правдоподобна хипотеза намира своето потвърждение за римската област в едно свидетелство, запазено от Сервий, според което Квирин е един „спокоен Марс", „Марс на мира". Освен това, според забележката на Дюмезил, квиритите, чието название е свързано с това на бога, са мирни граждани, а се знае, че назоваването на воините по този начин се смятало за кръвна обида.
Митовете за Квирин са много малко. Един от тях е свързан с основаването на град Куре от Модий Фабидий. Най-известният отъждествява Ромул с Квирин. След като Ромул се явил на Юлий Прокул, римляните издигнали храм на Ромул, наречен на Квирин (виж Ромул). По същото време Херсилия, жена му, била наречена Хора Квирини (виж Херсилия).

КЕДАЛИОН (гр.). Майсторът, който научил Хефест да обработва метали и му предал занаята на ковача. След раждането на Хефест на остров Лемнос майка му Хера го поверила на Кедалион, който живеел в Наксос. Той го обучил на занаята си.
Кедалион помогнал на Орион да възвърне зрението си, когато ослепял. Орион го качил на раменете си и го помолил да го обърне към изгряващото слънце, което го излекувало (виж Орион).

КЕЙКС (гр.). 1. Цар на Трахида, приятел и роднина на Херакъл (бил племенник на Амфиктион). Херакъл се скрил при него, когато по невнимание убил малкия Евном (виж това име). След смъртта на Херакъл децата му, преследвани от Евристей, отново намерили убежище в Трахида при Кеикс. Евристей обаче ги прогонил оттам.
Дъщерята на Кеикс, Темистоноя, била жена на Кикън, който бил убит от Херакъл. Кеикс го погребал с почести. Той имал двама синове: Хипас, който придружил Херакъл в похода срещу Ехалия и намерил в нея смъртта си, и Хилас, другар на Херакъл и аргонавтите (виж Хилас).
2. Син на Утринната звезда (Еосфорос), съп-

руг на Алкиона (виж това име), превърнат в птица.

КЕКРОПС (гр.). 1. Според най-разпространената легендарна традиция първият митически цар на Атика. Роден от земята на Атика, която започнала да се нарича Кекропея, докато преди носела названието Акта. Оженил се за Аглавра, дъщерята на Актей, който също понякога е сочен за първия цар на Атика. Родили им се четири деца: син Еризихтон (виж легендата за него, 2) и три дъщери, които се появяват в мита за Ерихтоний (виж Аглавра).

Кекропс бил двойствено същество – горната част на тялото му била човешка, а долната завършвала като змия, което било знак, че е син на Земята.

По време на неговото царуване боговете си разпределили властта над градовете. За Атина спорели Посейдон и Атина. Морският бог пристигнал в Атика и с удар на тризъбеца си в земята направил така, че в средата на Акропола бликнало солено езеро. След това се появила богинята, която извикала Кекропс за свидетел и пред него посадила маслиново дърво на върха. Зевс назовал съдиите: според някои автори това били Кекропс и Кранай, според други дванадесетте богове. Те отсъдили в полза на Атина, защото Кекропс свидетелствал, че тя първа засадила маслиново дърво в Атина. Разгневеният Посейдон наводнил Атика.

Докато управлявал Кекропс, който бил миролюбив владетел, в Атика цивилизацията направила първите си стъпки. Той научил хората да строят градове и да погребват мъртвите. Приписват му откриването на писмеността и преброяването на населението.

2. В списъка на царете на Атика има още един Кекропс, син на Ерехтей (виж това име).

КЕЛБИДАС (гр.). Герой от град Куме, който заминал за Италия, където основал град Тритея в Ахея. Според други градът бил основан от Меланип, сина на Арес и жрицата на Атина Тритея, дъщерята на Тритон.

КЕЛЕВТОР (гр.). Един от синовете на Агрий от Калидон, който участвал в похода срещу чичо си Ойней заедно с братята си. Те му отнели царството и го дали на баща си. Бил убит от Диомед, внука на Агрий (виж Диомед и табл. 27).

КЕЛЕЙ (гр.). 1. Роден от земята на град Елевзин, той бил първият владетел на едноименната страна (виж и Рар). Келей царувал над Елевзин, когато Персефона, дъщерята на Деметра, била отвлечена от Хадес. Богинята пребродила земята, за да я търси, и отишла в Елевзин, където била посрещната гостоприемно от Келей и жена му Метанира. Тя пристигнала вечерта, преобразена като старица, в часа, когато жените отивали за вода. Дъщерите на Келей били на извора и завели странницата в къщата на баща си, където ѝ предложили да я вземат за слугиня. Деметра се съгласила и ѝ поверили отглеждането на Демофон, най-малкия син на царя. Но тя се грижела по странен начин за него (виж Демофон, 1) и най-накрая разкрили божествената ѝ същност. Обаче преди да се върне на Олимп, Деметра посветила Келей в ритуалите на своя култ и му помогнала да ѝ построи храм (виж Триптолем и Деметра).

Според други версии Келей не бил цар, а обикновен селянин от Елевзин.

2. Критянин, който с другарите си Лай, Кербер и Еголий се опитали да откраднат меда от свещената пещера в критската планина Ида, където Рея родила Зевс. Достъпът до пещерата бил забранен за богове и хора. Всяка година в деня на раждането на бога от пещерата излизал вълшебен огън. Крадците се облекли с бронзови ризници, за да се предпазят от пчелите, които преди години доставяли меда, с който се хранело божественото дете. Но когато стигнали до люлката на Зевс, бронзовите ризници паднали от само себе си. Чул се силен гръм, предизвикан от Зевс. Той щял да ги убие на място, ако Съдбите и Темида не го спрели с думите, че на това свещено място не бива да умира никой, за да не бъде омърсено. Тогава Зевс ги превърнал в птици – Лай в дрозд, Келей в черна врана, а Еголий в морски орел. Кербер се превърнал в непозната птица, която на гръцки носела същото име като него. Тъй като излезли от свещена пещера, птиците носели щастие за този, който ги видел.

КЕЛЕНО (гр.). Това име носят няколко героини:

1. Една от дъщерите на Данай, която родила син на Посейдон, героя Келен.

2. Дъщеря на Атлант и Плейона, една от седемте плеяди. От Посейдон родила Лик, Еврипил и Тритон (виж табл. 25).

3. Така се наричала една от харпиите.

КЕЛМИС (гр.). Според критската митология божество, фигуриращо в обкръжението на детето Зевс. В началото верен на Зевс, впоследствие Келмис обидил Рея и затова Зевс го превърнал в диамант.

КЕЛТ (гр.). Епоним на келтите. Син на Херакъл и Келтина, дъщеря на владетеля на Британия. Когато Херакъл се връщал с откраднатите стада на Герион, той трябвало да прекоси Британия. Тогава срещнал дъщерята на владетеля, която скрила животните и отказала да му ги върне, докато не я обладае. Херакъл се съгласил, тъй като не само искал да си върне стадата, но и девойката била много хубава. От тази връзка се родил Келт (виж Галатея).

Според друга традиция Келт бил син на Херакъл и плеядата Стеропа.

КЕНЕЙ (гр.). Син на лапита Етал (виж табл. 9). Първо бил жена, наречена Кенида.

След като била обладана от Посейдон, помолила бога да я превърне в неуязвим мъж. Посейдон изпълнил желанието ѝ. В новия си образ Кеней участвал в битката срещу кентаврите. Тъй като не можели да го убият, те го удряли с огромни дънери от борове и го заровили жив. След смъртта си Кеней отново станал жена или бил превърнат в птица с блестящи крила.

Според друго предание, след като станал мъж, Кеней се възгордял. Забил копието си на площада и изискал от жителите да го почитат като божество. За да го накаже, Зевс изпратил срещу него кентаврите, които го убили. Кеней фигурира в някои списъци на аргонавтите. Синът му Корон бил цар на лапитите по времето на Херакъл.

КЕНТАВРИ (гр.). Чудовищни същества, полухора – полуконе. Предната част на тялото им и дори краката били човешки, но задната, от кръста надолу, завършвала с конско тяло. В класическата епоха ги представяли с четири конски крака и две ръце. Живеели в планината и горите, ядяли сурово месо и били с жесток нрав.

Обикновено ги представят като рожба на любовта на Иксион и призрачна мъгла, на която Зевс бил придал образа на Хера. Той я изпратил на Иксион, за да види дали той ще се осмели да осъществи светотатствената си любов (виж Иксион и табл. 23). Но двама от кентаврите – Хирон и Фол, които били различни от останалите, имали друг произход. Хирон бил роден от връзката на Филира и Кронос (виж Хирон). Фол пък бил син на Силен и нимфа на ясените (една от мелиадите). Те нямали дивия нрав на себеподобните си. Били гостоприемни, доброжелателни, харесвали хората и не прибягвали до жестокости.

Кентаврите се появяват в много митове. Те се биели многократно срещу Херакъл, . Когато отивал на лов за Ериманстския глиган, Херакъл се отбил при Фол. Той посрещнал добре героя, сервирал му варено месо, като за себе си оставил сурово. Когато Херакъл поискал вино, Фол му отговорил, че наистина има цяла делва, но то било на всички кентаври. Тя била дар от Дионис, който им я поверил със заръката да я отворят само когато всички са заедно и Херакъл им е на гости. Героят казал на Фол да я отвори, без да се страхува. Миризмата на виното обаче веднага привлякла останалите кентаври от планината, които пристигнали, въоръжени със скали и борове, и затворили пещерата. Първите двама, Анхий и Агрий, които влезли вътре, били убити от Херакъл с удари с факла. Другите той преследвал със стрелите си чак до нос Малея, където се скрили при Хирон, който бил изгонен от Тесалия от лапитите и живеел тук. Кентаврите се скупчили около Хирон. Херакъл изстрелял една стрела, която пронизала ръката на Елат, след това ранила Хирон в коляното. Героят се опитал да превърже раната, която направил неволно на добрия кентавър, но не успял да му помогне. Хирон страдал толкова много, че пожелал да стане смъртен (защото бил безсмъртен). Прометей поел тежестта на безсмъртието му и Хирон умрял.

Кентаврите се били и срещу лапитите – племе в Тесалия, предвождано от Пиритой и неговия приятел Тезей. Пиритой бил поканил кентаврите, които се падали негови роднини (виж легендата му), на сватбеното си тържество. Но те нямали навика да пият вино и бързо се напили. Един от тях – Еврит (или Евритион), се опитал да изнасили годеницата на Пиритой Хиподамея. Това предизвикало голямо сбиване. Били дадени жертви и от двете страни. Все пак накрая лапитите победили кентаврите и ги принудили да напуснат Тесалия.

В легендите за отвличания също се появяват кентаври: първо Евритион се опитал да отвлече Мнесимаха от Херакъл, който бил неин годеник (виж Дексамен), след това Несос се опитал да изнасили Деянира при преминаването на реката (виж Несос). Виж също така и легендата за кентаврите Хилей и Ройк, които се опитали да изнасилят девицата Атланта.

В легендата се говори и за женски кентаври, които живеели с мъжките в планината.

В легендите има и други същества, подобни на кентаврите – например ихтиокентаврите, които са полухора-полуриби.

КЕРАМ (гр.). Атински герой, на чието име е кръстен Керамичният квартал, предградие на Атина. Син на Ариадна и Дионис, смята се, че е изобретил грънчарството.

КЕРАМБ (гр.). Тесалийски овчар. По времето на Девкалионовия потоп се качил високо в планината, за да се спаси от наводнението, а нимфите му дали криле и го превърнали в бръмбар, наречен керамбус (виж и Терамб).

КЕРБЕР (гр.). По-известен с латинското си име Цербер. Кучето на Хадес, едно от чудовищата, пазещи царството на мъртвите, които не давали на живите да влизат и най-вече на мъртвите да излизат. Най-известният образ, под който го представят, е следният: три кучешки глави, змийска опашка, а на гърба му множество змийски глави. Разказват, че имал петдесет глави, дори сто. Бил завързан пред входа на Аид (Ада) и плашел душите, които влизали. Един от подвизите, наложени на Херакъл от Евристей, бил да отиде в Ада при Кербер и да го доведе на земята. Херакъл тръгнал, като предварително бил посветен в елевзинските мистерии. Хадес му позволил да вземе Кербер, при условие че го укроти, без да използва оръжията си. Херакъл се борил срещу кучето с голи ръце, почти го задушил и го надвил. След

това го завел при Евристей, който се изплашил и му заповядал да го върне обратно. По-късно Кербер бил укротен от Орфей.
Кербер е син на Ехидна и Тифон. Брат е на ужасното Герионско куче Ортрос, на Лернейската хидра и на Немейския лъв.

КЕРЕБИЯ (гр.). Майката на Диктис и на Полидект, двамата братя, които живеели на остров Серифос и които се появяват в легендата за Персей (виж Персей). Техен баща бил Посейдон. Според други автори те били синове на Магнес.

КЕРЕСА (гр.). Дъщерята на Ио и на Зевс. Тя се родила във Византия, близо до Златния рог, откъдето произлиза и името ѝ (на гръцки рог е „керас“). Била отгледана от нимфа, а по-късно от Посейдон родила син Бизантион, основател и първи владетел на град Византия. Имала и друг син, Стромб, който се бил срещу брат си и византийците.

КЕРИКС (гр.). На гръцки името означава „вестител“. Син на Евмолп от Елевзин. След смъртта на баща си поел изпълнението на култа към Деметра и от него водят началото си вестителите (кериките), които участват в ритуала. Според някои автори Керикс е син на Аглавра и Хермес (виж Аглавра).

КЕРКАФ (гр.). Един от седемте синове на Хелиос и Рода, наречени хелиади. Той се оженил за Кидипа, една от дъщерите на брат си Охим, когото наследил на трона на остров Родос. Родили му се трима синове – Ялис, Линд и Камир, които си поделили острова и основали три града, наречени с техните имена (виж Охим).

КЕРКИОН (гр.). 1. Елевзински герой, син на Посейдон или на Хефест и на една от дъщерите на Амфиктион, или на Бранх и на нимфата Аргио (виж също Рар). Криел се край пътя от Елевзин към Мегара, където спирал пътниците и ги принуждавал да се бият с него. След като ги победял, ги убивал. Веднъж оттам минал Тезей. По-ловък в борбата от него, той повдигнал Керкион във въздуха, след това го хвърлил на земята и го смазал.
По пътя за Мегара имало място, наречено „Палестрата на Керкион“; разказват, че тук именно разбойникът великан спирал минувачите и ги убивал (виж също Алопа).
2. Съществувал и друг Керкион, син на Агамед (виж легендата за него).

КЕРКИРА (гр.). Известна и като Коркира. Една от дъщерите на речния бог Азоп от аркадийката Метопа. Тя била отвлечена от Посейдон, който я обладал на остров Коркира (днес Корфу), наречен така на нейно име. Родила му син, Феакс, епоним на феаките.

КЕРКОПИ (гр.). Двама братя, наричани понякога Еврибат и Фринондант, понякога Сил и Трибал, най-често обединени под името керкопи. Тяхна майка е Тея, една от дъщерите на Океан. Те били огромни разбойници с чудовищна сила. Пребивали до смърт пътниците, които срещали, след като ги ограбели. Майка им ги била предупредила да се пазят от герой, наречен Мелампиг (т. е. мъжът, черен отзад). Един ден те срещнали Херакъл, заспал край пътя, и се опитали да го ограбят. Но героят се събудил и лесно ги надвил. След това ги вързал за краката за двата края на дълга тояга, като козлета, които носят за продан. Едва тогава те забелязали, че Херакъл бил черен отзад, и разбрали пророчеството на майка си. Но с шегите си разсмели Херакъл и той ги пуснал да си ходят.
След този случай керкопите продължили грабежите си до деня, в който Зевс, разгневен от поведението им, ги превърнал в маймуни и ги пренесъл на двата острова, оформящи Неаполския залив – Проскида и Исхия. Тук заживели техните наследници и оттук идва името на архипелага, който в античността бил наричан „Островите на маймуните“ (виж също и Херакъл).

КЕРАН (гр.). Това име носят много герои:
1. Внук на Мелампус (виж Клит и Полиид).
2. Водачът на колесницата на Мерион, убит от Хектор пред Троя.
3. Милезиец, на когото се случила следната история: Един ден видял рибар, който бил хванал делфин, откупил животното и го върнал във водата. След време единствен от всички пътници на кораба бил спасен по време на буря благодарение на делфините. Когато умрял и погребалната процесия минавала край пристанището на Милет, видели група делфини, които се присъединили към процесията.

КЕРИ (гр.). Керите са духове, които играят голяма роля в „Илиада“. Те участват в сцените, където има битки и насилие, и когато Съдбата отнася героите в момента на смъртта им. Представяни са като крилати черни същества с ужасяващи дълги бели зъби, с дълги и остри нокти. Те разкъсвали труповете и пиели кръвта на умрелите и ранените. Плащовете им били пропити с човешка кръв. Но те не върлували само по бойните полета. Според Омир понякога са възприемани като неразделна част от всяко човешко същество, като негова съдба, определяща не само конкретния начин на смъртта му, но и живота му. Така Ахил има избор между две кери, едната би му дала дълъг и щастлив живот в родината му, далеч от славата и войната, а другата, която той избрал, му осигурила пред Троя вечна слава с цената на преждевременната му смърт. Пред всички богове Зевс премерил на везните керите на Ахил и Хектор, за да узнае кой трябва да загине в битката между двамата. Везната с керата на Хектор се наклонила към Хадес и Аполон веднага изоставил героя на неминуемата му съдба. В „Теогония“ на Хезиод керите имат свое родословие. Те са представени като „дъщери на Нощта“; но в същата част, няколко стиха по-нататък, поетът нарича една кера сестра на Танатос и на Морос (Смъртта и Кончината), а другите кери – сестри на мойрите (Парки) (виж тези имена). Вероятно става въпрос за вмъкнат по-късно епизод, или поскоро това противоречие се дължи на по-популярното и общо схващане за керата като божество или сила, присъща на всеки човек. Така в „Илиада“ троянците имат своя кера, ахейците – също. Въпреки че този пасаж е по-късен от частта, където е вмъкнат, сигурно е, че понятието кера е обобщаващо.
В класическата епоха керите се появяват като литературни реминисценции. Те се сливат с други подобни божества: мойрите и дори ериниите, с които си приличат по зловещия си нрав. В трагедиите се явяват само като заемки от Омировата епоха. В един поетичен откъс Платон ги представя като зли духове, които подобно на харпиите омърсяват всичко, до което се докосват в живота на хората. Възможно е народната традиция да ги свързва и със злонравите души на мъртвите, на които трябва да се принасят дарове, за да бъдат успокоени. Това ставало например на празниците Антестерии.

КЕТЕС (гр.). Египетски владетел, който имал свойството да се превръща във всякакъв вид същества, животни или дървета, или в природни елементи като огън, вода и т. н. Владеел „науката на дишането“, която била в основата на магиите му.

КЕТО (гр.). Името ѝ напомня това на морските чудовища (китове). Дъщеря на Флот (Понтос), т. е. Морето, и на Земята. Тя е сестра на Нерей и Тавмант (виж табл. 12 и 32). Омъжила се за брат си Форкос или Форкис. Родила му деца – грайите (старците, виж легендата за тях), горгоните и дракона, който пазел градината на хесперидите, а също и самите хеспериди.

КЕФАЛ (гр.). Известен и с латинското си име Цефал. Герой от много митове, в които данните понякога си противоречат. Неговият произход е спорен. Най-често го представят като син на Деион, който по линия на баща си Еол произлизал от рода на Девкалион. Майка му била Диомеда, дъщеря на Ксут и Креуза (виж табл. 8 и 20). Според други автори той е атинянин, син на Херза, една от дъщерите на Кекропс, и на Хермес (виж табл. 4). И накрая го смятат и за син на атинския цар Пандион. Негова жена била Прокрида, дъщерята на атинския цар Ерехтей.
Първият мит за Кефал е свързан с отвличането му от Зората, която била влюбена в него (виж Еос). В Сирия тя му родила син, Фаетон. Но скоро Кефал изоставил божествената си любима и се върнал в Атика, където се оженил за Прокрида. Тя му подарила куче, което била получила от Минос. То притежавало дарбата, дадена му от Зевс, да хваща всички животни, които преследва (виж Прокрида). Кефал подарил това куче на Амфитрион, за да му помогне при залавянето на Тевмеската лисица (виж Амфитрион).
Любовта му с Прокрида също била изпълнена с приключения. Двамата се обичали, но Кефал започнал да се съмнява във верността на жена си. Той решил да я изпита. Влязъл при нея преоблечен като чужденец, докато тя знаела, че мъжът ѝ отсъства, и се опитал да я прелъсти с многобройни подаръци. Младата жена отказвала дълго време, но накрая се предала. Тогава Кефал се разкрил. Засрамена и разгневена, Прокрида избягала в планината. Изпълнен с угризения, Кефал я последвал. Накрая двамата се сдобрили, като признали взаимно грешката си. Известно време живели щастливи. Но на свой ред Прокрида била изпълнена с ревност. Мъжът ѝ често ходел на лов и тя се питала дали не бил привлечен от планинските нимфи. Разпитала прислужника, който го придружавал, и той ѝ разказал, че след лова мъжът ѝ спирал и викал някоя си тайнствена „Бриза“ да го разхлади. Прокрида решила да го залови в грях. Проследила го по време на лов. Чувайки шум в храсталаците, Кефал запратил копието си, което никога не пропускало целта си. Прокрида била ранена смъртоносно. Но преди да умре, тя разбрала заблудата си. Кефал ѝ бил верен, а „бризът“, който викал, бил вятърът.
Изправен пред Ареопага за убийство, Кефал бил осъден на изгнание и напуснал Атика. Присъединил се към Амфитрион и го придружил в битката му с тафийците. След победата им нарекли остров Кефалення на негово име. Тук се оженил за Лизипа, от която имал четири деца, дали имената си на четирите племена на Кефаления. Според някои автори от него произлиза родът на Лаерт, той като баща му Акризий е сочен за негов син или внук. По този повод се разказва, че Кефал отишъл да се допита до Делфийския оракул как може да има синове. Оракулът го посъветвал да се съедини с първото същество от женски пол, което срещне. Той срещнал мечка. Изпълнил заръката и мечката веднага се превърнала в красива млада жена, която му родила син, Акризий (виж табл. 39).

КЕФАЛИОН (гр.). Либийски овчар, син на Амфитемис и нимфа от езерото Тритонис. Той убил двама аргонавти, Ериботес и Кант, които се опитали да откраднат част от стадото му.

КЕФЕЙ (гр., лат. Цефей). Легендата разказва за двама герои с това име:
1. Царят на Тегея в Аркадия. Той бил син на Алей и участвал в похода на аргонавтите. Появява се и в легендата за Херакъл. Когато героят решил да замине да се бие със синовете на Хипокоон в Лакедемон, той поискал помощта на Кефей, който имал двадесет синове. Но Кефей се страхувал, че ако

напусне града, привърженците на Аргос ще се възползват от това и ще завладеят териториите му. За да го убеди, Херакъл му поверил кичур от косата на Горгона, затворен в бронзова ваза – подарък от Атина. Херакъл го уверил, че ако враговете му нападнат града в негово отсъствие, достатъчно ще бъде дъщеря му Стеропа да вдигне кичура и да го разклати три пъти над крепостната стена. Ако не гледа зад себе си, неприятелят щял да се обърне в бяг. Кефей бил убеден и тръгнал с Херакъл и брат му Ификъл. Но в битката загинали и Ификъл, и Кефей заедно със синовете си, макар че Херакъл победил.
Понякога аркадиецът Кефей е представян не като син на Алей, а на Ликург. За него казват, че участвал в Калидонския лов.
2. Другият Кефей е бащата на Андромеда и съпруг на Касиопея. Той е син на Бел (виж табл. 3). Царувал над народа на кефените, живеещ или на брега на Ефрат, или в Етиопия (виж Андромеда и Касиопея). Той нямал други деца. След смъртта му го наследил внукът му Перс, син на Персей.
КИАНА (гр., лат. Циана). 1. Името ѝ напомня синия цвят (циан) на морската вода. Тя е дъщеря на Липар, древен цар на авзоните (прадедите на италийците). Изгонен от Италия (тогава Авзония), той се установил на Липарските острови, носещи неговото име. Когато Еол дошъл в царството му, Липар му дал ръката на дъщеря си Киана и поделил с него властта (виж Еол, 2).
2. Друга Киана е извор в Сиракуза. Преди да стане извор, била нимфа, която се опитала да попречи на Хадес да отвлече Персефона. В гнева си Хадес я превърнал в езеро с тъмносин цвят, подобен на морето.
3. Сиракузка легенда разказва, че младо момиче, наречено Киана, било изнасилено от баща си, докато бил пиян. Тъй като това станало през нощта, бащата, наречен Кианип, се надявал да не бъде разпознат от Киана. Но тя успяла да вземе пръстена му и на сутринта разбрала кой бил насилникът ѝ. В града настъпил мор. Оракулът, до когото се допитали, казал, че за да се сложи край на това, трябва да принесат човешка жертва – някой, извършил кръвосмешение. Киана и баща ѝ се самоубили, за да изкупят греха си.
КИАНИП (гр.). 1. Син на Егиалей и внук на Адраст, царувал над Аргос, когато бил разделен на три части. Според друга легенда е син на Адраст (виж табл. 1). Като дете бил отгледан от Диомед и Евриал. Участвал в Троянската война и влязъл в Троя в дървения кон. Умрял, без да остави поколение.
2. Друг Кианип е тесалиец, син на Фаракс, който се оженил по любов за дъщерята на знатен тесалиец, наречена Левкона. Тя била много хубава. Кианип бил запален ловец и след женитбата не се отказал от страстта си. Той излизал сутрин, връщал се вечер толкова изморен, че обикновено заспивал, щом положел глава на възглавницата. Бедната Левкона се чувствала пренебрегната и се отегчавала. Веднъж решила да проследи мъжа си на лова, за да види какво намира толкова забавно в гората. Измъкнала се от къщи без знанието на слугите, но се заплела в един храсталак и кучетата на мъжа ѝ я открили. Дивата глутница се нахвърлила върху нея и я разкъсала. Когато видял трупа ѝ, Кианип бил отчаян. Той издигнал клада, поставил тялото на жена си, убил кучетата и накрая се хвърлил в огъня.
3. Виж Киана, 3.
КИБЕЛА (гр.). Великата богиня на Фригия. Често я наричат Майка на боговете, или Великата майка. Властта ѝ се простира над цялата природа, като тя олицетворява плодородието ѝ. Почитана е в планините в Мала Азия и оттам култът ѝ се разпространява в целия гръцки свят. След това се разпространява и в римския свят, когато през 204 г. пр. Хр. римският Сенат решил да докарат от Песинунт „черния камък", символизиращ богинята, и да ѝ построят храм на Палатинския хълм.
Гръцките митографи често представят Кибела като тъждествена с Рея, майката на Зевс и на другите богове, синове на Кронос (виж Рея). Тя била почитаната Рея в планината Кибела във Фригия. Явява се рядко в митовете, които са се запазили до наши дни. Единственият, където името ѝ присъства по-трайно, е този за Агдистида и Атис (виж тези имена). Но тя играе второстепенна роля. Атис се появява понякога като неин любовник, по-често като неин спътник. Възможно е личността ѝ да е скрита зад тази на хермафродита Агдистида, който всички легенди показват като любовница на Атис след скопяването му.
Кибела е важна заради оргиастичния култ, развил се около нея и оцелял до късно в Римската империя. Обикновено я представят заобиколена от лъвове или в колесница, теглена от тези животни. Също като Рея нейни прислужници са куретите, наричани още корибанти.
КИДОН (гр.). Син на Хермес и на Акакалида (виж това име). Смята се за основател на критския град Кидония. Жителите на Тегея в Аркадия твърдели, че е син на техния герой Тегеат. Понякога за негов баща се посочва и Аполон, със същата майка.
КИДЪН (гр.). Син на Анхиала и по майчина линия внук на Япет. Той дал името си на едноименната сицилийска река. Един от синовете му, Партений, дал на град Тарса, разположен на брега на реката, името Партения. Съществувала сицилийска народна легенда, в която се разказвало за любовта на Кидън, наполовина мъж, наполовина река, с Комето. Тя се влюбила в реката и се омъжила за Кидън.

КИЗИК (гр.). Герой от Пропонтида на азиатския бряг. Той се появява в легендата за аргонавтите, които слизат първо в неговата страна (виж Аргонавти).
Кизик бил родом от Северна Гърция. Бил син на Аней, сина на Стилба (виж табл. 23) и на Аенета, дъщеря на царя на Тракия Евзор. Син на Евзор бил Акамант, който командвал тракийския отряд срещу гърците. Кизик царувал над долионите, които били потомци на Посейдон. В момента, в който се появява в легендата при пристигането на аргонавтите, той току-що се е оженил за Клита, дъщерята на гадателя Мероп. Кизик посрещнал моряците доброжелателно, уредил пир в тяхна чест и ги нахранил. Но през нощта аргонавтите, които били потеглили отново, били изтласкани на брега от буря. Долионите помислили, че ги нападат пирати, и решили да се бият с тях. Кизик се притекъл на помощ на поданиците си, но бил убит от Язон. На сутринта всички открили грешката. Три дни аргонавтите оплаквали царя. След това го погребали тържествено, по гръцки обичай, с погребални игри. От мъка Клита се обесила (виж това име). Градът, над който царувал Кизик, приел неговото име (виж Аргонавти).
КИКОНИ (гр.). Тракийско племе, съюзници на Приам в „Илиада". Техен владетел бил Ментес, който нямал особена роля в битката. Киконите имат по-осезателно присъствие в „Одисея". Те са първият народ, при който пристигнал Одисей след заминаването си от Троя. Той завзел Исмарос, един от градовете им, и го разграбил. Помилвал само един жрец на Аполон, наречен Марон (виж това име), който му дал богат откуп, сред който дванадесет амфори с омайно вино, с което по-късно Одисей напил Полифем и успял да се спаси от смърт (виж Одисей). След разграбването на града Одисей посъветвал войниците си да се задоволят с взетата плячка и да се оттеглят, но те не го послушали. Населението от вътрешността се притекло на помощ и ги нападнало. От всеки кораб загинали по шест души. Одисей едва успял да се измъкне.
Името на киконите идва от Кикон, сина на Аполон и на Родопа. При тях живял Орфей, който бил посветен в мистериите на Аполон, и жените от племето го разкъсали (виж Орфей). Киконите са исторически засвидетелствани, защото за тях пише Херодот, като ги цитира сред народите, чиято територия била прекосена от армията на Ксеркс по време на гръко-персийските войни.
КИКЪН (гр.). Името означава „лебед" и е носено от много герои:
1. Най-старият вероятно е син на Посейдон и Калика. Легендата за него принадлежи на Троянския цикъл, но се появява в поемите след Омир. Той взел участие в игрите преди Троянската война, проведени в памет на Парис, когото смятали за мъртъв (виж Парис). Като съюзник на троянците той им се притекъл на помощ с флота, когато били обсадени от гърците. Дълго ги задържал, докато не се натъкнал на Ахил. Заради божествения си произход Кикън притежавал дарбата да бъде неуязвим. За да го довърши, Ахил трябвало да удря противника си по лицето с дръжката на меча и да го отблъсква пред себе си с щита, докато Кикън се спъне в камък и падне. Тогава Ахил го задушил под тялото си, но Кикън бил превърнат в лебед от баща си.
2. Друг Кикън, различен от предишния, също бил син на Посейдон. Той царувал в град, наречен Колони, недалеч от Троя, срещу остров Левкофрис (по-късно Тенедос). Майка му Скамандродика го изоставила като бебе на брега на морето и един лебед се погрижил за него. Когато пораснал, Кикън се оженил за Проклея, една от дъщерите на Лаомедон. Тя му родила две деца – син Тенес и дъщеря Хемитея. Когато първата му жена умряла, той се оженил за Филонома, дъщерята на Трагас. Филонома се влюбила в доведения си син Тенес и тъй като той не отговарял на чувствата ѝ, го наклеветила пред баща му. Кикън повярвал, че синът му е виновен, и го хвърлил в морето в сандък заедно със сестра му. Тенес и Хемитея достигнали живи и здрави на остров Левкофрис, наречен по-късно Тенедос (виж Тенес). Обвинението на Филонома било подкрепено от един флейтист, наречен Евмолп, който излъгал. По-късно Кикън разбрал, че е бил измамен. Той убил Евмолп с камъни и погребал Филонома жива. След това отишъл в Тенедос, за да се сдобри със сина си, но той отказал да го приеме и с един удар на брадва отрязал въжето, задържащо кораба на баща му за брега. След това всички флейтисти били прогонени от Тенедос.
Различни версии, събрани от Цецес, представят Кикън сдобрен със сина си и живеещ на остров Тенедос. Тук той бил убит от Ахил. Но в този вариант бащата на Тенес се обърква с предишния Кикън (виж Тенес).
3. Най-известният Кикън е синът на Арес и Пелопия, жената на Пелий. Той бил жесток и кръвожаден разбойник, който ограбвал пътниците, убивал ги и ги принасял в жертва на баща си. Най-често нападал поклонниците, отиващи в Делфи, и това привлякло гнева на Аполон, който изпратил срещу него героя Херакъл. Кикън и Херакъл се срещнали в двубой и разбойникът бил убит. Тогава се притекъл баща му, за да отмъсти за смъртта му. Но Атина измъкнала копието му и Херакъл ранил бога в бедрото. Той се върнал на Олимп. Това е версията на Хезиод. Обикновено за място на двубоя се посочва Тесалия. Според Аполодор обаче това се случило в Македония, на брега на река Ехедорос. Според него Кикън бил син на Арес

и Пирена. Както в предишната версия, Кикън бил убит. Но когато се намесил Арес, Зевс разделил биещите се с гръм.
Аполодор също пише за Кикън, син на Арес и Пелопия, убит в Итонос, но не споменава за божествена намеса.
Версията на Стезихор и Пиндар комбинира двете предишни. В нея обаче при първия си сблъсък с Кикън и Арес Херакъл се оттеглил. По-късно срещнал Кикън сам и го убил. Не се споменава за рана, нанесена на Арес.
4. Друг герой с това име бил цар на Лигурия, приятел на Фаетон, който го оплакал, когато Зевс го убил с гръм (виж Фаетон) и бил превърнат в лебед. Аполон бил надарил този Кикън с мелодичен глас и с това се обяснява песента на лебедите в момента на смъртта им.
5. В още една легенда за лебед се споменава за героя Кикън, син на Аполон и Тирия, дъщерята на Амфином. Той живеел между Плеврон и Калидон, в Етолия. Бил много красив, но капризен и жесток. Последователно разочаровал всичките си приятели и любовници. От всички, които го ухажвали, останал само един – Филий. Кикън го подложил на цяла серия от изпитания, едно от друго по-опасни и мъчителни. С помощта на Херакъл Филий успял да изпълни всички (виж Филий), но уморен, го изоставил. Самотен и обезчестен, Кикън се хвърлил в езеро, а заедно с него и майка му. Аполон се смилил над тях и ги превърнал в лебеди.
КИЛА (гр.). Троянка, сестра на Приам, дъщеря на Лаомедон и Стримо (виж табл. 7). От Тимоет (виж това име) родила син, наречен Мунип, точно когато Хекуба била бременна с Парис. Тъй като гадателят Есак, тълкувайки сън на Хекуба, бил предрекъл, че бебето, което ще се роди, ще причини гибелта на Троя (ставало въпрос за Парис), Приам изтълкувал погрешно пророчеството и изгонил Кила и Мунип от Троя.
Понякога Кила е смятана за сестра на Хекуба, а за баща на сина ѝ посочват самия Приам.
КИЛАБРАС (гр.). Пастир от Ликия. Лакий, един от основателите на град Фазелида, купил от него земята, върху която построили града, срещу солена риба. Жителите на Фазелида издигнали олтар на Килабрас и му принасяли в жертва осолена риба (виж Лакий).
КИЛАР (гр.). Млад кентавър, който бил много красив. В него била влюбена кентавърката Хилонома. Той бил убит по време на сбиването, станало на сватбата на Пиритой. Хилонома се самоубила, защото не искала да живее без него.
КИЛАС (гр.). Водачът на колесницата на Пелопс. Управлявал част от Троада, областта около град Кила, на който бил дал името си. Удавил се по време на пътуването на Пелопс от Ликия за Пелопонес, където трябвало да се състезават с колесници с Ойномай (виж Пелопс и Сфер).
КИЛЕНА (гр.). Аркадийска нимфа, която се смята или за жена, или за майка на Ликаон. Във втората версия е омъжена за Пеласг, епоним на народа на пеласгите. На нейно име била кръстена планината Килена, където се родил Хермес. Понякога дори се смята, че тя го отгледала като дете.
КИЛИКС (гр.). Един от синовете на Агенор, царя на Сидон. Той е брат на Кадмос, на Тасос и т. н. (виж табл. 3) и на Европа. Заедно с братята си отишъл да търси девойката, когато била отвлечена от Зевс. Спрял в Сицилия и дал името на страната.
Според други автори е син на Касиопея и Феникс, който в другото родословие е негов брат. Негови деца били Тасос и Теба.
Киликс се съюзил със Сарпедон в битката срещу съседите му ликийците, като след победата му отстъпил част от Ликия.
КИМЕРИЙЦИ (гр.). Митичен народ, обитаващ страната, в която Слънцето не се показвало. Там Одисей призовал мъртвите и се допитал до гадателя Тирезий. Авторите не са единодушни за географското ѝ положение. Посочват ту крайния запад, ту равнините на север от Черно море. Смятат ги за прадеди или на келтите, или на скитите от Южна Русия. Понякога дори ги пращат в околностите на Куме, в Италия, вероятно защото имало вярване, че там съществува врата към Ада, а за кимерийците се смятало, че са съседи на Царството на мъртвите.
Разказват също така, че живеели в подземни жилища, свързани помежду си с галерии. Излизали само нощем. Възможно е при раждането на тази легенда да е привнесен далечният спомен за народа на миньорите в Централна Европа (Бохемия) и в Западна Европа (Великобритания), които още в древността, когато търговските пътища били обгърнати с тайнственост, снабдявали търговците, дошли с кервани от Средиземноморието, с мед и калай.
КИНИРАС (гр.). Първият владетел на Кипър. Според преданията не бил родом от острова, а дошъл от Азия. Родината му била Библос, на север от Сирия. Според някои автори родителите му са Аполон и Пафос, или Евримедон и нимфа от Пафос (виж Пигмалион). Според друго родословие принадлежи към семейството на кекропидите: Кефал, отвлечен от Еос (Зората), я оплодил с Фаетон, чийто син Астиной заченал на свой ред Сандак, бащата на Кинирас. В това родословие майка на Кинирас е Фарнака, дъщерята на царя на хирийците.
За начина, по който дошъл в Кипър, също няма единодушно мнение. Някои автори само отбелязват, че е пристигнал в Кипър с цяла колония и основал град Пафос, след като се оженил за Метарма, дъщерята на Пигмалион. От нея имал двама синове – Адонис и Оксипор, и три дъщери – Орседика, Лаогора и Брезия. Те станали жертва на гнева на Афродита, която ги направила проститутки, отдаващи се на чужденците, минаващи през Кипър. Девойките завършили живота си в Египет. Но според друга версия Кинирас напуснал родината си заради неволното кръвосмешение, което извършил с дъщеря си Смирна (Мирта), от което се родил Адонис, а тя била превърната в дърво (виж Адонис).
В Кипър Кинирас въвел култа към Афродита, който придал такова значение на острова. Смятало се, че самият той имал дарбата да предрича и бил изключителен музикант (името му понякога се свързва с инструмент, на финикийски наречен кинор). Изолирана легенда разказва как се осмелил да се съперничи с Аполон и подобно на Марсий бил убит от бога. Най-общо му приписват въвеждането на цивилизацията в Кипър: откриването на медните мини, донесли богатството на острова, и обработването на бронза. Бил обичан от Афродита, която го отрупала с богатства и го дарила с дълъг живот, до 160 години.
Кинирас не бил воин. Тъй като живял по време на Троянската война, гърците го поканили да се присъедини към тях. Одисей и пратеникът на Агамемнон Талтибий дошли в Кипър. Кинирас им обещал да им изпрати отряд от петдесет кораба. Той екипирал един, а останалите били направени от глина. Пуснали във водата всичките едновременно. Естествено, в Авлида пристигнал само един кораб. Но Кинирас бил удържал на думата си. След войната Тевкер бил изгонен от Саламин и отишъл в Кипър, където бил приет гостоприемно от Кинирас. Той му отстъпил територия, на която Тевкер основал Кипърския Саламин, и му дал ръката на дъщеря си Евна. Този легендарен съюз е в основата на добрите отношения, поддържани през историческата епоха между атиняни и кипърци (виж също Етал и Лаодика).
КИНОРТАС (гр.). Лаконийски герой, син на Амиклас, сина на Лакедемон, основател на град Амиклея. Бил по-голям брат на Хиацинт (виж това име) (виж табл. 6). След смъртта на Амиклас първородният му син Аргал царувал първо над Спарта. Той умрял, без да остави наследници, и го наследил Кинортас, който имал един син. Според преданията се казвал Периерес, или Ойбал. По-често обаче Периерес е смятан за син на Еол (виж табл. 28). Друга версия дори го премахва от родословното дърво и за син на Кинортас сочи Тиндарей.
КИНОСОИРА (гр.). Нимфа от критска Ида, която в някои легенди отглежда Зевс като малък заедно с нимфата Хелика (виж също Амалтея). Тъй като Кронос ги преследвал, Зевс ги превърнал в съзвездията Малката и Голямата мечка, а самият той приел формата на съзвездието Дракон. Киносоира дала името си на местност в Крит, близо до град Хистоа.
КИПАРИС (гр.). Съществуват двама герои с това име, от които единият е беотиец, а другият – жител на Кеос.
1. Първият е син на Миний и брат на Орхомен (виж табл. 20). На него дължи името си град Кипарисос в Парнас, между Давлида и Делфи.
2. Вторият е син на Телеф. Той живеел в Кеос и бил любим на Аполон (според други предания на бога Зефир или на римския бог Силвен), защото бил много красив. Имал опитомен свещен елен, когото обичал много. Но един летен ден, докато еленът спял на сянка, Кипарис неволно го пронизал с копието си. Изпълнен с отчаяние, младежът поискал да умре. Той помолил небето за милостта сълзите му да текат вечно. Те го превърнали в кипарис, дървото на тъгата.
КИПАРИСА (гр.). Името ѝ е женската форма на думата „кипарис". В стара легенда тя е дъщеря на „цар на келтите" с името Борей. Този Борей загубил дъщеря си, умряла много млада, и много тъжал за нея. Издигнал ѝ гроб, върху която посадил кипарис, все още непознато растение. Ето защо то се смятало за дърво на мъртвите. Било наречено така по името на девойката.
КИПАРИСИ (гр.). Смятат се за дъщери на Етеокъл, царя на Орхомен в Беотия. По време на честване на Деметра и Кора, докато танцували, паднали в един извор и се удавили. Но Земята се смилила над тях и ги превърнала в кипариси.
КИПИЙ (лат.). Генуций Кипий бил римски генерал. Връщайки се начело на армията си след победоносна битка, той случайно хвърлил поглед в един извор и видял, че челото му е увенчано с рога. Пред това пророчество той направил жертвоприношение, като се допитал до вътрешностите на жертвата. Било му предречено, че ако веднага влезе в града, ще вземе царската власт. Ужасен, тъй като бил добър републиканец, Кипий събрал народа на Марсово поле и се оттеглил. Признателният Сенат му дал толкова земя, колкото можел да обработи за един ден. В памет на тази случка на портите на Стената на Сервий, в подножието на Авентинския хълм, била издигната скулптура на мъж с рога, Кипий.
КИПСЕЛ (гр.). 1. Първият герой с това име е синът на Епит, царя на Аркадия. Той царувал над страната, когато хераклидите нападнали Пелопонес за втори път (виж Хераклиди). Кипсел успял да сключи договор с тях, като дал една от дъщерите си – Меропа, на един от тях – Кресфонт, и така запазил трона си. Той отгледал сина на Кресфонт и Меропа, наречен на прадядо си Епит, и му позволил да отмъсти за смъртта на баща си (виж Епит). Кипсел живеел в град Васили-

са, в страната на парезите. Той бил негов основател. Издигнал храм и олтар на Деметра Елевзинска. По време на годишните чествания на богинята се провеждало състезание по красота между жените. Първа получила наградата Херодика, жената на Кипсел.
2. Другият Кипсел е от Коринт, син на Еетион и баща на Периандър, един от Седмината мъдреци. Затова може да се смята за историческа, а не за митична фигура, макар че епизодите на неговия живот изглежда са заимствани от фолклорните извори. Сред посветените дарове в храма на Олимпия се намирало ковчеже от кедър, подарено от този Кипсел. В него майка му го била скрила при раждането му, за да го опази от наследниците на Бакхис, които по-късно той щял да изгони от трона на Коринт, след като го били окупирали за пет поколения. Тъй като на коринтски ковчеже е „кипсела", детето получило това име. Ковчежето, описано подробно от Павзаний, който го бил видял, било покрито с архаични надписи и изображения на митични сцени.

КИРЕНА (гр.). Тесалийска нимфа, дъщеря на царя на лапитите Хипсей. Майка му, наядата Креуза, дъщеря на Океан и Гея, го била заченала от речния бог Пеней (виж табл. 23).
Кирена живеела в планините на Пинда и пазела стадата на баща си от зверовете. Веднъж нападнала с голи ръце един лъв и го победила. Аполон я видял по време на битката и се влюбил в нея. Веднага отишъл в пещерата на кентавъра Хирон, за да му покаже девойката и да го разпита коя е тя. След това я отвлякъл със златната си колесница и я отвел отвъд морето, в Либия. Там я обладал в златен дворец и й дал като владение част от страната, наречена Страната на Кирена. Тя родила от него син, Аристей, който бил отгледан от хорите и Гея (виж Аристей).
Под тази форма, достигнала до нас чрез Пиндар, легендата води към загубена поема на Хезиод. През елинистичната епоха авторите пишели, че Кирена, доведена в Либия от Аполон, получила царството „Кирена" от царя на Либия Еврипил, сина на Посейдон. Тъй като лъв опустошавал страната, Еврипил обещал на този, който го убие, част от царството си. Кирена успяла да победи животното и така основала своя град Кирена. В тази версия на легендата тя има две деца – Аристей и Антух.
В легендата за Кирена има различни варианти за отделните епизоди. Например, вместо да отиде в Либия направо от Тесалия, тя минала през Крит. Други предания разказват, че Аполон я обладал под образа на вълк (в Кирена съществувал култ към Аполон Ликийски). Разказвайки епизода за Аристей, Вергилий представя Кирена като водна нимфа, живееща под водите на река Пеней, в подземна пещера, където се събирали реките, преди да поемат пътя си към земята. Така Вергилий пренебрегва ловната страна от характера на Кирена и подчертава нейния произход като внучка на речен бог. Той не споменава изобщо за отиването й в Либия.

КИРКА (гр.). По-известна с латинската транскрипция на името й Цирцея. Магьосница, която се появява в „Одисея", също и в легендите за аргонавтите. Тя е дъщеря на Слънцето и на Перса, чийто баща бил Океан, а според други традиции – на Хеката (виж табл. 14). Сестра на Еет, царя на Колхида, пазителя на Златното руно (виж легендата за него и тази за аргонавтите), и на Пасифая, жената на Минос. Живеела на остров Ея. В „Одисея" този остров е в Италия.
Когато след престоя си при лестригоните Одисей плавал покрай италианския бряг, той достигнал до бреговете на Ея и изпратил на разузнаване половината от отряда си под ръководството на Еврилох. Групата навлязла в гора и достигнала до поляна, сред която се издигал блестящ дворец. Всички влезли вътре с изключение на Еврилох, който решил да пази отвън. Той се скрил и наблюдавал как ще бъдат приети другарите му. Те били посрещнати гостоприемно от господарката на двореца – вълшебницата Кирка (Цирцея). Тя ги поканила да седнат и да вземат участие в пира. Моряците приели с удоволствие. Но едва били опитали от ястията и питиетата, когато Еврилох видял как Кирка ги докоснала с пръчица и ги превърнала в различни животни: прасета, лъвове, кучета, всеки в зависимост от скритата същност на характера си. След това ги повела към оборите, пълни с различни животни. Като видял това, Еврилох побързал да се завърне при Одисей, на когото разказал всичко. Тогава Одисей решил сам да отиде при Кирка, за да спаси другарите си.
Той бродел в гората, питайки се как да спаси моряците, когато пред него се изправил Хермес. Богът му разкрил тайната как да избегне магиите на Кирка: трябвало да сложи в питието, което щяла да му даде, вълшебна билка, наречена „моли", и нямало от какво да се страхува. Достатъчно било да извади меча си, за да изрече Кирка всички заклинания, които той поиска, и да върне човешкия образ на другарите му. След което Хермес му дал стрък „моли". Одисей отишъл при магьосницата, която го приела като предишните си гости, и му дала да пие. Той приел, но преди това размесил билката в купата. И когато Кирка го докоснала с пръчката, той не се преобразил в животно и извадил меча си. Заплашил да я убие, но тя се заклела в Стикс, че няма да стори нищо лошо нито на него, нито на близките му. След това възвърнала предишния им образ, а Одисей прекарал при нея един месец на блаженство. Според други версии престоят му продължил една година. През това време тя му родила син – Телегон, а може би и дъщеря, Касифона (виж табл. 39). В италианската легенда Телегон е основателят на град Тускулум.
Според други предания Кирка имала още един син от Одисей, Латин (виж също Калипсо), или трима синове – Ром, Анций и Ардей – епоними на трите града Рим, Анциум и Ардея.
Приписват й любовно приключение и с латинския цар Пик (виж Канента) и с Юпитер, от когото родила бога Фавн.
В легендата за аргонавтите Кирка се появява при тяхното завръщане. Корабът им спрял на остров Ея и Медея била приета от магьосницата, която била нейна леля. Тя пречистила Язон и Медея от убийството на Апсирт (виж Аргонавти) , но отказала гостоприемство на Язон. Провела дълъг разговор с племенницата си.
И накрая тя превърнала Скила в чудовище, защото била нейна съперница за любовта на морския бог Главк (виж Скила, Калхос).

КИТЕРОН (гр.) Цар на Платея, на когото кръстили съседната планина. Бил предшественик на Азоп (епоним на реката) на трона на града. Разказват, че по негово време между Хера и Зевс избухнала кавга. Богинята не отстъпила пред ласките на Зевс и избягала в Евбея. Разгневен, той пък отишъл в Платея, при Китерон. Царят, който бил много мъдър, посъветвал Зевс да направи статуя на жена, да я обвие в широка наметка и да я постави върху кола, теглена от волове. Когато Хера видяла мъжа си начело на този впряг, поискала да знае какво означава това. Отвърнали й, че Зевс бил отвлякъл Платея, дъщерята на Азоп, за да я направи своя жена (такъв бил слухът, пуснат от Китерон). Хера веднага дотичала, махнала наметката и видяла, че това е дървена статуя. Избухнала в смях и се сдобрила с бога. В памет на тази случка в Платея всяка година празнували сватбата на Хера и Зевс (сходна с легендата за Алалкоменей).
С името на Китерон са свързани и други легенди. Според една от тях той бил много красив младеж, в когото се влюбила Тизифона, една от еринните. Но той презрял любовта й. Тогава тя превърнала един от косите му в змия, която го ухапала. Китерон умрял, а планината, която преди се казвала Астерион, била кръстена на негово име. В друга легенда се разказва, че Китерон и Хеликон били братя. Единият – Хеликон, бил с благ нрав, докато Китерон бил жесток и брутален. Той убил баща си, а брат си хвърлил от една скала. Самият той умрял, падайки от друга скала. Кръстили двете съседни планини Китерон и Хеликон. Първата в памет на жестокия, защото там било убежището на еринните, а втората – на добрия брат, където живеели музите.

КИТИСОР (гр.). Синът, който Фрикс имал след идването си в Колхида от дъщерята на цар Еет, наричана понякога Халкиопа, друг път Иофаса (виж табл. 33). По бащина линия бил внук на Атамант. Негови братя и сестри са: Аргос, Мелант и Фронтис. Когато пораснал, той се върнал при дядо си Атамант, за да си вземе наследството. Пристигнал при него в Алос, в Тесалия, в момента, когато народът й се приготвял да го принесе в жертва на Зевс (виж Атамант). Китисор го освободил и възстановил властта му. Това навлякло, на него и наследниците му, гнева на Зевс. Най-големият от всяко поколение трябвало да се въздържа да влиза в Пританея. Ако го изненадали там, бил принасян в жертва.

КИХИР (гр.). В Хаония живеела девойка от благороден род, наречена Антипа. В нея бил влюбен млад мъж и тя отвърнала на любовта му. Младите се срещали без знанието на родителите си в свещена гора. В нея се намирал гробът на Епир (виж това име). Един ден оттам минал владетелят на страната, Кихир, преследвайки пантера. Влюбените се скрили в един храсталак. Като видял клоните да мърдат, царят хвърлил копието си и ранил смъртоносно Антипа. Когато се приближил и видял какво е сторил, той полудял. Качил се на коня си и го насочил към скалите, където се убил. Жителите на Хаония заобиколили мястото, където се случило това, със стена и нарекли така създадения град с името Кихирос.

КИХРЕЙ (гр.). Син на Посейдон и на дъщерята на Азоп Саламида. Тъй като змей опустошавал остров Саламин, Кихрей го убил и признателните жители го направили цар.
Разказвали също (и това е версията на Хезиод, достигнала до нас от откъс, запазен от Страбон), че този змей бил отгледан от самия Кихрей, но бил изгонен от острова от Еврилох. Чудовището отишло в Елевзин при Деметра, която го направила свой слуга.
В Саламин почитали Кихрей като един от защитниците на страната. По време на Саламинската морска битка между корабите се появил змей и Делфийският оракул разкрил, че това е превъплъщението на Кихрей, дошъл да помогне на гърците и да им предрече победата.
Кихрей имал дъщеря, Харикло, майка на Ендеида и тъща на Еак. Той умрял без мъжки наследник и оставил царството на правнук си Теламон, сина на Еак (виж табл. 30). Според друго предание дъщерята на Кихрей се наричала Главка. Тя се омъжила за Актей и му родила син, Теламон, така че той бил не правнук, а внук на Кихрей.

КЛЕЗОНИМ (гр.). Син на Амфидамант от Опонт. Като деца си играли с Патрокъл, който случайно убил Клезоним. Заради това неволно убийство Патрокъл трябвало да напусне Опонт и баща му го поверил на Пелей във Фтия, който го отгледал заедно със сина си Ахил. Това било началото на голя-

мата дружба, свързала двамата герои.

КЛЕЙТОР (гр.). 1. Син на Азан, внука на Аркант, първия цар на Аркадия. След смъртта на Азан Клейтор основал град, носещ неговото име, и станал най-могъщият владетел в цяла Аркадия. Умрял, без да остави наследници. Царството му наследил племенникът му Епит, син на Елат (табл. 9).
2. Името Клейтор фигурира и в списъка на петдесетте синове на Ликаон, но може би той е идентичен с първия.

КЛЕЙТ (гр.). 1. Внук на Мелампус (виж това име). Бил отвлечен от Еос (Зората), вечната влюбена, тъй като бил много красив. Тя го направила безсмъртен. Той я дарил със син, наречен Керан, а негов внук бил Полиид (виж това име).
Друг Клейт се оженил за Палена, дъщерята на Ситон, цар на Тракийския Херсонес (виж Палена).

КЛЕЙТА (гр). Младата жена на царя на Кизик, който бил убит от аргонавтите малко след сватбата им. От отчаяние Клейта се обесила (виж Аргонавти). Тя била дъщеря на гадателя Меропс от Мизия.

КЛЕОМЕД (гр.). Герой от Астипалея. На Олимпийските игри в боя с юмруци убил своя съперник Икос от Епидавър. Но съдиите не го обявили за победител, защото заявили, че се бил нечестно. Клеомед обезумял. Завръщайки се в родината си, той счупил колоната, която поддържала покрива на едно училище, и така убил около шейсет деца. След това се скрил от гнева на жителите в храма на Атина. След кратко колебание преследвачите решили да го последват, но вътре го нямало – нито жив, нито мъртъв. Те се допитали до оракула, който им отговорил, че Клеомед бил последният от героите и трябвало да го почитат. Така и направили.
Това станало по време на 72-рата олимпиада.

КЛЕОПАТРА (гр.). Съществуват няколко героини с това име. 1. Най-известната е дъщерята на Орития и Борей, сестра на Зет, Калаис и Хиона (виж Бореади). Била омъжена за Финей и имала двама синове – Плексип и Фандион (виж табл. 11). Клеопатра била затворена от мъжа си, а синовете й ослепени, защото той се оженил за Идеа, дъщерята на Дардан. Но аргонавтите я освободили и убили Финей (поне според една от версиите на легендата: виж Финей).
2. Дъщерята на Идас и жена на Мелеагър. След смъртта на мъжа си се обесила (виж табл. 19).
3. Трета Клеоптра била изпратена в Илион от локрийците (виж Перибоя).

КЛЕОСТРАТ (гр.). Млад мъж от Теспии, който освободил родината си от дракона, който всяка година взимал живота на някой младеж. Според жребия той трябвало да бъде следващата жертва, но приятелят му Менестрат му приготвил метална ризница, обшита с железни зъбци. Клеострат я облякъл и се оставил звярът да го погълне. Драконът умрял с разкъсани вътрешности, като освободил по този начин града от тежкия данък.

КЛЕОТЕРА (гр.). Дъщеря на Пандарей и Хармотоя. Сестра на Аедона и Меропа. Останали пълни сираци много млади, трите сестри били отгледани от Афродита, Хера и Атина. Когато пораснали, най-голямата, Аедона, се омъжила за Зет, а останалите две били отвлечени от ерините, които ги направили свои прислужнички (виж Пандарей).

КЛЕТА (гр.). Дойката на царицата на амазонките Пентезилея. Тя самата била амазонка. След смъртта на Пентезилея при Троя тя поискала да се върне в родината си, но била захвърлена от буря в Южна Италия. Тук основала град Клета (може би съседен на град Кавлония, получил името на сина й Кавлон; виж легендата за него). Покъсно загинала по време на битка срещу жителите на Кротон, които завзели града й.

КЛИЗИТЕРА (гр.). Дъщеря на Идоменей и Меда. Баща й я сгодил за осиновения си син Левк, сина на Тал. Но Левк я убил заедно с майка й, докато Идоменей се биел пред Троя.

КЛИМЕН (гр.). 1. Първият Климен е родом от град Кидония в Крит, син на Кардис. Той бил наследник на Херакъл (Херакъл от Ида, както бил известен в Крит). Той дошъл в Олимпия около петдесет години след Девкалионовия потоп и основал олимпийските игри. Издигнал олтар на куретите и на прадядо си Херакъл. Управлявал страната, докато Ендимион му отнел властта. Ендимион прибавил към олимпийските игри състезание по бягане, като предложил трона си като награда за победителя между синовете му (виж Ендимион).
2. Беотийски герой. Син на Пресбон, царувал в град Орхомен след цар Орхомен, умрял, без да остави наследници (виж табл. 33). Бил убит с камъни в свещената гора на Посейдон от тиванците. За да отмъсти за смъртта на баща си, Ергин наложил на тиванците данък, от който ги освободил Херакъл (виж Ергин). Синове на Климен били Ергин, Стратий, Арон, Пилей и Азей, а дъщеря му се казвала Евридика, жената на Нестор.
3. Аркадиец, син на Схойней или на Телей, цар на Аркадия, който се влюбил в дъщеря си Харпалика и успял благодарение на дойката да я обладае. След това я дал за жена на Аластор, но съжалил за това, отнел я от съпруга й и я задържал открито при себе си. Младата жена решила да си отмъсти и убила по-малките си братя (или сина, когото имала от баща си), след което ги дала на Климен да ги изяде. Когато разбрал с какво го е нагостила дъщеря му, Климен я убил. След това се самоубил. Според преданието бил превърнат в птица (виж Харпалика, 2).

КЛИМЕНА (гр.). 1. Дъщеря на Океан и Тетия. Тя принадлежи към първото поколение богове, това на титаните. Омъжила се за Япет и родила Атлант, Прометей и Епиметей, също и Менойтий (виж табл. 38). Понякога я представят като жена на Прометей и в такъв случай е майка на Хелен, прадядото на всички елини, и на Девкалион. Или че, омъжена за Хелиос (Слънцето), му родила син, Фаетон, и много дъщери, хелиадите (виж легендата за тях, табл. 14).
2. Друга Климена, също с морски произход, била дъщеря на Нерей и Дорида.
3. Климена е името и на една от дъщерите на Миний, царя на Орхомен (виж табл. 20). Тя се омъжила за Филак, сина на Деион. Имала двама синове – Ификъл и Алкимед. Според други предания била жена на Кефал, за когото се омъжила след смъртта на Прокрида. В друга версия е омъжена за Ясос, сина на Ликург (табл. 26), и му родила дъщеря, Атланта.
4. Една от дъщерите на критянина Катрей. Той я дал на Навплий, от когото тя родила трима синове – Паламед, Еакс и Навзимедон.

КЛИНИС (гр.). Вавилонец, приятел на Аполон и Артемида. Бил богат и благочестив мъж. Негова жена била Харпа, от която имал трима синове – Ликий, Ортигий и Харпас, и една дъщеря, Артемиха. Често придружавал Аполон в страната на хиперборейците и там видял как принасят магарета в жертва на боговете. Решил да направи същото и във Вавилон. Но богът му го забранил под смъртна заплаха, заповядвайки му да се придържа към обичайните жертви – овце, крави и кози. Въпреки това двама от синовете му – Ликий и Харпас, не се подчинили. Те довели пред олтара магаре и щели да го принесат в жертва, когато Аполон пратил безумие на животното. То се хвърлило върху младежите и ги разкъсало, същата участ постигнала баща им и останалите от семейството, притекли се на помощ. Но Аполон и останалите богове се смилили над тях и ги превърнали в птици: Харпа и Харпас (чиито имена носят представата за „грабя") станали соколи, Клинис – орел, Ликий – гарван, Ортигий – синигер, а Артемиха – сипка или вид чучулига.

КЛИТЕМНЕСТРА (гр.). Дъщеря на Леда и Тиндарей, сестра на Тимандра и Филоноя, „човешките" дъщери на Леда, и на Елена и диоскурите, божествените й деца, които заченала от Зевс (виж Леда). Клитемнестра е близначката на Елена, но докато Елена била дъщеря на Зевс, който обладал майка й в образа на лебед, Клитемнестра е истинска дъщеря на Тиндарей (табл. 19).
Първият съпруг на Клитемнестра бил Тантал, синът на Тиест, но Агамемнон го убил заедно с децата й от него. Преследван от диоскурите, Агамемнон трябвало да се ожени за Клитемнестра. Бракът се очертавал като несполучлив.
От Агамемнон Клитемнестра имала много деца (виж табл. 2 и Агамемнон). По време на отсъствието на Менелай, заминал за Троя, тя гледала племенницата си Хермиона, която била деветгодишна.
Когато флотата се събрала в Авлида и гадателят Калхант обявил, че трябва да принесат в жертва Ифигения, Агамемнон извикал жена си и децата си, останали в Аргос (или Микена), под претекст, че ще сгоди Ифигения за Ахил. Той тайно подготвил жертвоприношението, като скрил истината от жена си. След като Ифигения била принесена в жертва (или спасена от богинята), Клитемнестра се завърнала в Аргос, кроейки планове за отмъщение. И когато Телеф, ранен от Ахил по време на похода в Мизия, отишъл в Аргос, за да бъде излекуван (виж Телеф и Ахил), Клитемнестра го посъветвала да заплаши Агамемнон, взимайки за заложник малкия Орест.
В началото на отсъствието на Агамемнон, докато траела Троянската война, Клитемнестра била вярна на мъжа си. Той бил оставил край нея стария певец Демодок, който трябвало да я напътства и евентуално да го осведомява за поведението й. Но Егист се влюбил в нея (виж това име). Той успял да отстрани стареца и Клитемнестра му се отдала. Може би била подтикната от Навплий, който, вкарвайки жените в грях, искал да си отмъсти на гърците, които убили сина му Паламед (виж Навплий). Възможно е да го е направила заради желанието си да отмъсти на Агамемнон за гибелта на дъщеря им Ифигения, или поради ревност, защото знаела за връзката му с Хризеида. Егист станал господар в двореца на Агамемнон и подготвил убийството му, когато царят се върнал от Троя.
В най-старите версии на легендата, предадени от епическите поети, Клитемнестра не участва в убийството, което е изцяло дело на Егист. Но при трагиците е негова съучастничка и дори самата тя го убива със собствените си ръце. Приготвила дреха, на която зашила ръкавите и яката. Когато излязъл от банята и се опитал да се облече, тя го пробола без никакъв риск. Убила и Касандра, като не пропуснала преди това да я обсипе с ругатни. При трагиците Клитемнестра преследва дори децата на Агамемнон. Затворила Електра в тъмница и щяла да убие Орест, ако той не бил спасен от учителя си.
Седем години по-късно била убита от сина си, Орест, който се завърнал, за да отмъсти за баща си.

КЛИТИЯ (гр.) Девойка, обичана от Слънцето, което я изоставило заради любовта си към Левкотоя. Но Клития казала на баща й за любовната й авантюра. Тя била затворена в дълбока дупка, където умряла. Левко-

тоя също била наказана, защото Слънцето не се върнало повече при нея. Тя се съсухрила от любов и се превърнала в хелиотроп – растение, което се извръща винаги в посока към Слънцето, сякаш стремейки се към бившия си любовник. От любовта на Левкотоя и Слънцето се родило дете, Терсанор, който присъства в някои списъци на аргонавтите.

КНАГЕЙ (гр.). Павзаний разказва за един лаконец, пленен от атиняните в битката при Афидна, който се биел на страната на диоскурите. Той бил продаден като роб в Крит, където служил на богинята Атина. След известно време успял да избяга, отвличайки и жрицата, млада девойка, и статуята. Той въвел в Лакония култа към Артемида Кнагия.

КОДРОС (гр.). Син на Мелант, потомък на Нелей и на Посейдон. След нашествието на хераклидите в Пелопонес Мелант бил изгонен от родния си град, Пилос в Месения, и отишъл в Атина. Тук последният потомък на Тезей Тимойт му отстъпил царската власт като отплата за помощта му в борбата срещу царя на Беотия, Ксант (виж Мелант). Кодрос придружавал баща си и след смъртта му наследил трона на Атина. По време на управлението му пелопонесците се вдигнали на война срещу атиняните. Делфийският оракул им обещал победата, ако пощадят царя на Атина. Клеомантис, който живеел в Делфи, разказал на атиняните за това предсказание и Кодрос решил да пожертва живота си, за да спаси града. Той се преоблякъл като просяк и напуснал Атина, като се престорил, че събира дърва. Скоро срещнал враговете си. Убил един от тях, а друг убил него. Атиняните поискали трупа му, за да го погребат. Пелопонесците разбрали, че са пропуснали случая да превземат Атина, и се върнали в страната си.
В Атина показвали гроба на Кодрос, издигнат на мястото, където бил убит, на десния бряг на Илисос, пред една от портите на града.
След смъртта му на трона го наследил първородният му син Медон. Малкият му син Нелей се изселил в Милет (виж Нелей, 2).

КОЙОС (гр.). Великан от поколението на титаните, син на Уран (Небето) и Гея (Земята). Брат на Океан, Хиперион, Япет и Кронос, а също на титанките Тетия, Рея, Темида, Мнемосина, Феба, Диона и Тия. Сестра му Феба му родила две дъщери – Лето, майката на Аполон и Артемида, и Астерия (виж табл. 38).

КОКАЛ (гр.). Цар на град Камикос в Сицилия, бъдещия град Агридженто. Дедал се скрил при него, когато отлетял от Крит, където бил затворен от Минос. Когато Минос дошъл да го търси, Кокал го скрил. Но Минос си послужил с хитрост: навсякъде, където минел, предлагал черупка от охлюв и конец, и обещал награда на онзи, който прекара конеца през спиралите на черупката. Никой не успял да разреши загадката. Изкушеният Кокал предложил загадката на Дедал, който завързал конеца за една мравка и я пуснал в този нов лабиринт. Когато Кокал донесъл триумфално черупката на Минос, той разбрал, че гениалният Дедал е някъде там. Вече не било трудно да накара Кокал да го издаде и да обещае да го предаде. Но за да спаси своя гостенин въпреки всичко, Кокал накарал дъщерите си да сварят Минос във ваната му. Или самият той я напълнил с вряла смола, по внушение на Дедал, който бил изработил сложна система от тръби. Така Минос намерил смъртта си.

КОКИТ (гр.). Приток на река Азоп, чието име означава „Реката на Стенанията". В легендата това е една от реките на Ада, като Ахерон. Водата му била много студена. Той течал паралелно със Стикс, както Пирифлегетон, Реката на Пламъка. Всички тези реки съставляват водите, които трябва да прекосят душите, преди да пристигнат в царството на Хадес.

КОЛЕН (гр.). Потомък на Хермес, според някои автори първият владетел на Атика. Бил прогонен от зет си Амфиктион и се установил в областа Мирина, където построил храм на Артемида Коленида. Там умрял. Това е напълно местна легенда (виж Кранай и Кекропс).

КОМЕТО (гр.). 1. Дъщерята на Птерелай, царя на телебоите, на когото Амфитрион обявил война (виж Амфитрион и табл. 31). Той бил неуязвим, докато имал на главата си златния косъм, който Посейдон бил направил да порасне в косата му. Влюбена в Амфитрион (или в съюзника му Кефал), Комето отрязала вълшебния косъм и така осигурила победата на неприятеля. Но Амфитрион не отстъпил пред любовта на девойката и я убил.
2. Жрица на Артемида в Патрас. В нея бил влюбен Меланип, млад мъж от града, и тя споделяла любовта му. Но родителите им били против връзката им. Двамата влюбени се срещали в храма на жрицата. Артемида била разгневена от това светотатство и изпратила мор в града. Делфийският оракул разкрил причината за гнева на богинята и посочил, че единственото решение да я успокоят е да ѝ принесат в жертва виновниците. Така и направили. Всяка година принасяли в жертва на Артемида най-красивия младеж и най-красивата девойка в града. Това продължило до идването на Еврипил, който освободил града от този ужасен данък (виж Еврипил).

КОМАТАС (гр.). Герой на легенда от Южна Италия. Коматас бил овчар от Турии, на Тарентския залив, който имал обичай да прави жертвоприношения на музите. Господарят му (собственикът на стадата, от които той вземал животните), го затворил в кедров сандък, като му казал, че неговите любими богини, музите, ще намерят начин да го спасят. Три месеца по-късно отворили сандъка и намерили младежа жив – музите му изпращали пчели, които го хранели с мед.

КОМБА (гр.). Дъщеря на речния бог Азоп. По-късно в легендите я смесват с нимфата Калхида, епоним на евбейския град Калхида. Имала много деца – в легендите техният брой достига до сто. Най-често се говори за седемте корибанти от Евбея – Примней, Мимас, Акмон, Дамней, Окитой, Идей и Мелисей. Неин съпруг бил богът Сок или Саок, който бил много жесток. Тя избягала от него с децата си и отишла в Кносос, на остров Крит. Оттам продължила към Фригия, след това в Атина при Кекропс. След смъртта на Сок тя се завърнала в Евбея. Тук при неясни обстоятелства, може би в момента, в който синовете ѝ щели да я убият, била превърната в гълъб (виж Курети).

КОМЕТ (гр.). Син на Стенел. При заминаването си за Троя Диомед му поверил къщата и семейството си. Но Комет го измамил с жена му Егиалея. Той бил само инструмент на гнева на Афродита, ранена от героя (виж Диомед и Егиалея). Когато се завърнал в родината си, Диомед бил прогонен от интригите на Егиалея и Комет и принуден да се изсели.
За друг Комет, син на Тисамен I, виж това име.

КОНДИЛЕАТИДА (гр.). В свещената гора на град Кафис, в Аркадия, някога имало статуя на Артемида Кондилеатида. Един ден група деца, които играели там, намерили въже. Те завързали гърлото на богинята с него, сякаш щели да я обесят. Жители на града минали оттам и видели какво правят децата. Ужасени от това, което видели, те ги убили с камъни. Веднага жените на Кафис били обхванати от тайнствена болест – започнали да раждат мъртви деца. Делфийският оракул, към когото се допитали, отговорил, че богинята била разгневена от убийството на децата. Тя заповядвала да ги погребат според ритуалите и да им отдадат почести като на герои. Така и направили. Богинята била наречена Артемида Удушената.

КОНСЕНТИ (лат.). Етруските смятали, че съществуват дванадесет божества с тайнствени имена, шестима богове и шест богини, които съветвали Юпитер. Те присъствали при вземането на важни решения, особено когато трябвало да праща мълнии. Римляните възприели това вярване, като го свързали с дванадесетте големи богове от елинистическия пантеон: Юпитер, Нептун, Марс, Аполон, Вулкан, Меркурий, Юнона, Минерва, Диана, Венера, Веста, Церера, съответни на Зевс, Посейдон, Арес, Аполон, Хефест, Хермес, Хера, Атина, Артемида, Афродита, Хестия, Деметра. Образите им стоели на портик на улицата, водеща към Форума на Капитолия.

КОНСУС (лат.). Много древен римски бог с неясни функции, който имал подземен олтар в средата на Големия циркус в Рим. Отваряли този олтар на всеки празник на бога по време на Консуалиите и на конните надбягвания. Тези празници били съпровождани със странни ритуали. Впрегатните животни – коне, магарета и мулета, не трябвало да работят този ден. Окичвали ги с венци от цветя. Провеждали се състезания по надбягване на коне и дори на мулета. По време на първия празник на Консус при Ромул били отвлечени сабинянките.
Може би Консус първоначално бил бог на силозите, който пазел зареденото зърно.

КОПРЕЙ (гр.). Син на Пелопс от Елида. Той трябвало да напусне родината си, след като убил Ифит. Отишъл при Евристей в Микена и станал негов вестител. Бил натоварен със задачата да носи на Херакъл заповедите на Евристей, защото той се страхувал прекалено много от него, за да му ги предава сам (виж Евристей). Легендата представя Копрей в неприятна светлина. Той бил подъл, низък и жесток, слуга на страхливец. По думите на Омир синът му Перифет, който придружил Агамемнон в Троя, където паднал убит от Хектор, бил много по-стойностна личност от баща си. Евристей изпратил Копрей като вестител при атиняните, когато поискал изгонването на хераклидите. Той се държал толкова нахално, че атиняните го убили, незачитайки правата му. Като спомен за това престъпление и за да изкупят греха, на определени празници атинските юноши носели тъмни роби.

КОРА (гр.). Името означава „момиче, девойка". Така наричали атиняните дъщерята на Деметра. Истинското ѝ име било Персефона (виж това име и Деметра).

КОРИН (гр.). Легендарен поет, родом от Троя, който още преди Омир, по време на Троянската война, бил написал „Илиада". Научил го да пише Паламед. Приписват му и съставянето на епопея за войната на Дардан срещу пафлагонийците. А също, че Омир заимствал от него по-голяма част от поемите си.

КОРИНТ (гр.). Епоним на град Коринт, той бил смятан от коринтяните за син на Зевс. На това обаче се подигравали всички останали гърци и дори се появил изразът „Коринт, син на Зевс", който означавал „нещо банално, изтъркано". Всъщност Коринт бил син на Маратон (виж това име). Той избягал с баща си в Атика и след смъртта на Епопей двамата се върнали в Коринт. Когато Маратон умрял, Коринт станал цар на Коринт (виж Епопей и табл. 10, както и Маратон). Той не оставил наследник след смъртта си и коринтяните извикали Медея (виж Медея). Според едно от преданията бил убит от поданиците си (виж също Гор-

га, 2). За смъртта му отмъстил Сизиф, който след това царувал в Коринт.
КОРКИРА (гр.). Виж Керкира.
КОРОЙБ (гр.). 1. Когато цар Кротоп царувал в Аргос, дъщеря му Псамата била обичана от Аполон и му родила син, Лин. Тя изоставила бебето от страх от баща си, но Кротоп разбрал за това. Той убил дъщеря си и дал детето на кучетата, които го разкъсали. Разгневеният Аполон изпратил чудовището Пена (т. е. Наказание), което погълнало децата на жителите на Аргос. Тогава младеж на име Коройб убил Пена. Но върху аргосци се стоварил мор. Коройб, който предвидил реакцията на бога, отишъл при Делфийския оракул, предлагайки му да принесе в жертва каквото иска, за да изкупи убийството на Пена, извършено против божествената воля. Оракулът му отвърнал да не се завръща в Аргос, а да вземе свещен триножник от храма на Делфи, да го сложи на гърба си и да си тръгне. Когато триножникът падне от раменете му, той трябва да спре и да основе град. Така Коройб основал град Мегара. Показвали гроба му в града.
2. Коройб е името на фригиец, син на Мигдон (виж Мигдон, 1), който предложил помощта си на Приам, ако се съгласи в замяна да му даде ръката на дъщеря си Касандра. Но той бил убит по време на превземането на Троя (виж Касандра).
КОРОН (гр.). Син на Кеней, царувал над лапитите по времето на Херакъл. Цар Егимий повикал Херакъл на помощ в битката си срещу Корон и народа му (виж Херакъл). Той бил убит от героя.
Корон участвал в похода на аргонавтите. Негов син е Леонтей (виж това име).
КОРОНИДА (гр.). 1. Най-известната героиня с това име е дъщерята на царя на лапитите Флегий. Аполон я обладал и му родила син, Асклепий. Според едно свещено предание всъщност се казвала Егла, но я нарекли Коронида (Врана) заради красотата ѝ. В тази версия Флегий не бил тесалийски цар, а жител на Епидавър, който се оженил за Клеомена, тесалийка, дъщерята на някой си Малос (може би син на Амфиктион) и на музата Ерато.
Коронида изневерила на Аполон и се омъжила за Исхис, сина на Елат, той като се страхувала, че като остарее, богът ще ѝ се насити и ще я изостави (виж Марпеса и Асклепий).
2. Връзката на Коронида с враните е засвидетелствана и в други легенди. Друга Коронида, дъщеря на Короней, била превърната във врана от покровителката си Атина, за да ѝ помогне да избяга от преследването на Посейдон, който бил влюбен в нея.
3. Коронида се казвала и една от нимфите дойки на Дионис. Тя била отвлечена от Бутес, който бил наказан от бога и полудял. Самоубил се, като се хвърлил в кладенец (виж Бутес, 1).
КОРОНИДИ (гр.). Така наричали две сестри, девойките Метиоха и Менипа, които били дъщери на Орион. Над родния им град Орхомен в Беотия се стоварил мор и те се пожертвали. Телата им били погълнати от земята, но подземните богове Хадес и Персефона се съжалили над тях и превърнали телата им в две небесни комети.
КОРИТ (гр.). 1. Син на Зевс и на дъщерята на Атлант Електра. Негови синове били Ясион и Дардан. (В други традиции Ясион и Дардан са синове на Електра и Зевс (виж табл. 7). Корит царувал над тирените в Италия (прадеди на етруските). Той основал град Кортон. Оттам се изселили двамата му синове. Единият отишъл в Самотраки, а другият в Троада (виж Дардан).
2. Корит е името и на тегейския цар в Аркадия, приютил и отгледал Телеф, оставен от майка си Авга в планината Партенион (виж Телеф).
3. Корит се казвал и синът на Парис и нимфа от Ида, наречена Енона. Когато разбрала за изневярата на любимия си, Енона пратила сина си при гърците, за да ги заведе в Троада. Разказват, че този Корит, който бил по-хубав от баща си, бил обичан от Елена и споделял любовта ѝ. Затова Парис го убил (виж табл. 34).
КРАГАЛЕЙ (гр.). Овчар, син на Дриопс, който бил известен със своята уравновесеност и мъдрост. Един ден, докато пасял стадата си, три божества – Артемида, Аполон и Херакъл, се изправили пред него и го призовали да стане съдия в спора им за различието, което ги разделяло. Най-достойният трябвало да поеме покровителството над град Амбракия. Крагалей решил, че градът трябва да принадлежи на Херакъл. Разгневеният Аполон го превърнал в скала на мястото, където изказал съждението си. След всеки празник на Херакъл жителите на Амбракия му принасяли жертва.
КРАНАЙ (гр.). Един от първите царе на Атика. Той бил „син на пръстта" и наследил Кекропс (виж това име). Синът на Кекропс Еризихтон умрял млад без потомство, докато Кекропс бил още жив. Когато умрял, тронът наследил Кранай, защото бил смятан за най-могъщия сред жителите. При неговото царуване жителите на града се наричали „кранайци", а Атина – Краная. Оженил се за Педиаса, дъщеря на лакедемонеца Минес. Родили му се три дъщери – Краная, Кренаихма и Атида. Атида умряла, преди да се омъжи, и нейното име било дадено на страната, която започнала да се нарича Атика.
Кранай дал една от дъщерите си за жена на Амфиктион, един от синовете на Девкалион. Той бил изгонен от зет си, който завзел властта. В Атина показвали гроба му.
КРАНОН (гр.). Син на Пеласг, дал името си на град Кранон в Тесалия. Преди това градът се наричал Ефира, но когато Кранон бил убит в Пиза в Елида, борейки се за ръката на Хиподамея , жителите на града, върху който царувал, сменили името му в негова памет.
КРАНТОР (гр.). Заложник на Пелей, даден му от царя на Долоп Аминтор, след като изгубил битка с него. Той станал любимият коняр на Пелей и се борил на негова страна в битката на лапитите срещу кентаврите. Бил убит от дърво, хвърлено срещу него. Пелей отмъстил за смъртта му.
КРЕАТ (гр.). Заедно с Еврит е син на Актор и Молиона, известни под името молиониди. Били убити от Херакъл (виж Молиониди и Херакъл).
КРЕОН (гр.). 1. Цар на Коринт, син на Ликет. На него Алкмеон поверил децата си – момче и момиче, които му родила Манто, дъщерята на Тирезий (виж Алкмеон). Но Креон се появява най-вече в легендата за Язон и Медея. Когато били изгонени от Йолкос, те се приютили в неговия дворец в Коринт. В продължение на няколко месеца живели мирно, до деня, в който Креон решил да омъжи дъщеря си Главка (или Креуза) за Язон. Медея решила да си отмъсти. За тази цел приготвила рокля, която изпратила на съперницата си. Тя непредпазливо приела подаръка. Но когато облякла роклята, Главка била обгърната от огън, който я изгорил. Бащата ѝ, който се притекъл на помощ, бил сполетян от същата участ. Според други версии Медея подпалила двореца, като в него изгорели бащата и дъщерята (виж Медея).
2. Креон от Тива бил син на Менойкей (виж табл. 29). Когато царят на Тива Лай бил убит от собствения си син Едип (виж това име), Креон го наследил. Но тогава градът бил нападнат от чудовището Сфинкс, което задавало гатанки на тиванците и ги разкъсвало, когато не можели да отговорят. Така загинали много хора, а накрая и синът на Креон, Хемон. Царят предложил възнаграждение на онзи, който успее да разгадае гатанките. Едип отговорил правилно и от отчаяние Сфинксът се хвърлил от крепостта. Загадката била следната: „Кое е това същество, което сутрин ходи на четири крака, след това на два, а вечер – на три?" Едип отговорил, че това е човекът, който започва живота си пълзейки, продължава го на два крака и го завършва, помагайки си с бастун. Обвързан с обещанието си, Креон трябвало да отстъпи трона си на победителя, освободил Тива от чудовището. Той му дал за жена сестра си, вдовицата на предишния владетел, Йокаста. Всъщност тя била негова майка. И когато нов мор налегнал Тива, по заповед на Едип Креон отишъл да се допита до Делфийския оракул. Когато кръвосмешението на Едип било разкрито, на трона отново се възкачил Креон. Едип му поверил децата си и заминал в изгнание.
По време на битката на Седемте срещу Тива (виж Адраст) по съвет на Тирезий Креон предложил собствения си син Мегарей в жертвоприношение на Арес и така спасил града. След победата над нападателите Креон решил, че Полинейк, който се бил срещу родния си град, трябва да бъде оставен без погребение (виж Полинейк и Етеокъл). И тъй като Антигона поръсила с пръст тялото, както изисквал ритуалът, той заповядал тя да бъде убита. Затворил я в гробницата на лабдаките и младата жена се самоубила. Според версията на Софокъл Хемон, синът на Креон, се самоубил над трупа ѝ. Евридика, жената на Креон, се обесила от отчаяние. Жестокостта на Креон към Евридика и нейната тъжна участ са сюжет и на една друга легенда: когато Едип, изгонен от Тива, отишъл в Атика, Креон отново го извикал в Тива. Постъпката му била продиктувана от предсказанието на Делфийския оракул, че Тива ще просперира само ако Едип се завърне. Но тъй като Едип отказал, Креон се опитал да го върне насила. Трябвало да се намеси Тезей, за да попречи на отвличането му.
На Тезей приписват и решителната роля, заставила Креон да върне на близките им труповете на аргосците, загинали по време на войната на Седемте. Според някои версии Тезей дори убил Креон по време на похода срещу Тива.
Към царуването на Креон се прибавят и други два епизода: единият от легендата за Амфиктион, другият от цикъла за Херакъл. Когато Амфиктион се скрил в Тива, Креон го пречистил и му заповядал да убие Тевмеската лисица, преди да го придружи в пътуването му при телебоите (виж Амфиктион). Той царувал над Тива и когато Херакъл, все още младеж, освободил града от данъка, наложен от Ергин от Орхомен (виж Ергин). За отплата Креон му дал ръката на голямата си дъщеря Мегара, а на по-малкия му брат Ификъл – на най-малката си дъщеря.
КРЕОНТИАД (гр.). Един от синовете на Херакъл и Мегара. Той бил убит заедно с братята си, когато Херакъл полудял. Найчесто като негови братя се посочват Теримах и Деикоон. Но понякога авторите изброяват седем деца: Полидор, Аникет, Мекистофон, Патроклей, Токсоклит, Менебронт и Херсибий. Виж също Херакъл.
КРЕС (гр.). Епоним на критяните. Син на Зевс и на нимфа от Ида в Крит. Понякога го представят като „син на почвата" на Крит. Царувал върху първото население на острова, „етеокритяните" или както ги наричали, „истинските критяни". Той предложил убежище на Зевс като дете, когато баща му Кронос го търсел, за да го убие (виж Зевс). Още преди големия законодател Минос Крес създал някои закони на критяните.
Някои смятат, че е баща на Тал, „бронзовия гигант", който пазел Крит от всички прис-

тигащи кораби (виж Аргонавти и Хефест).
КРЕСФОНТ (гр.). Един от хераклидите, син на Аристомах. Негови братя са Темен и Аристодем (виж табл. 16). Начело на дорийците той завладял Пелопонеския полуостров (заедно с братята си или само с Темен и синовете на Аристодем, умрял преди това завладяване, виж Хераклиди). След победата тримата братя си поделили страната. Уговорили се да я разделят на три части, които да определят с жребий. Първият дял бил Аргос, вторият – Лакедемон, а третият – Месена. Всеки от братята трябвало да сложи камъче в съд, пълен с вода. Дяловете щели да се разпределят според реда, в който излезели камъчетата. Но Кресфонт, който искал най-богатата област Месена, сложил в съда буца пръст, която веднага се разпаднала във водата. Другите два камъка излезли първи. Така за него останала Месена, а Аргос се паднал на Темен. Сред това всеки издигнал олтар на Зевс. Върху него поставил символ, олицетворяващ народа, над който щял да царува. Върху олтара на господаря на Аргос била поставена градинска жаба, на Лакедемон – змия, а на Месена – лисица.
Кресфонт разделил територията на Месена на пет части и поверил всяка от тях на свой заместник. Дал на местното население равни права с тези на дорийците. За столица избрал Стеникларос. Но дорийците не одобрили това разположение и Кресфонт сменил системата на управление. Той дал Стеникларос на дорийците като тяхно изключително местожителство. Тогава богатите собственици на земя били недоволни на своя ред – те се вдигнали на бунт и убили царя заедно с две от децата му.
Съпруга на Кресфонт била Меропа, дъщеря на Кипсел (виж легендата за нея и тази на Епит, оживелия син на Кресфонт).
КРЕТЕЙ (гр.). Син на Еол и Енарета (виж табл. 8). Оженил се за племенницата си Тиро (дъщеря на Салмоней). Родили им се деца – Езон, Ферес и Амитаон (виж табл. 21). Той осиновил двете деца, които Тиро родила преди женитбата си от Посейдон – Нелей и Пелий. Смята се, че имал и други деца – Талай, бащата на Адраст, за чийто баща по-често се посочва Биант, и една дъщеря, Хиполита, която наричали и Кретеида. Тя се омъжила за Акаст (виж това име). Имал и още една дъщеря, Мирина, жена на Тоант, царя на Лемнос.
Кретей основал Йолкос, града на Язон и Пелий.
КРЕУЗА (КРЕУСА, гр.). 1. Тесалийска наяда, дъщеря на Земята. Била любима на речния бог Пеней, от когото родила две деца – Хипсей, царя на лапитите, и Стилба. Към тях понякога прибавят Андрей (виж табл. 23).
2. Дъщерята на Ерехтей и Праксител (виж табл. 11). Тъй като била много малка, избягнала съдбата, сполетяла сестрите ѝ. Те се предложили като изкупителна жертва, за да спасят родината си по време на войната с Евмолп. Вече девойка, тя била обладана от Аполон в една пещера на Акропола в Атина и му родила син, Йон. Оставила детето в една кошница на същото място, където я изненадал богът. Детето било прибрано от Хермес, който го занесъл в храма на Делфи. Креуза се омъжила за Ксут. Дълго време нямала деца, но след поклонничество в Делфи, където отново намерила детето си, тя родила Диомеда и Ахей (виж табл. 11 и 8).
3. Дъщерята на царя на Коринт Креон, понякога наричана Главка (виж Креон, 2 и Медея).
4. Жената на Еней. Тя е дъщеря на Приам и Хекуба. Макар че в някои произведения я представят като пленница по време на завземането на Троя, по-честата версия е, че е успяла да избяга. Във Вергилиевата версия Креуза била отвлечена от Афродита (или Кибела), докато Еней напускал града с Анхиз и Асканий. Мъжът ѝ, който я търсел, се върнал в града, където се появила сянката ѝ, която му предрекла бъдещите му странствания в търсене на нова родина. Най-старите предания наричат жената на Еней Евридика, а не Креуза.
КРИЗ (гр.). Основателят на град Криза, на южния склон на Парнас. По линия на баща си Фок принадлежи към потомците на Еак. Майка му се казвала Астерия и била дъщеря на Деионей или на Деион. По майчина линия Криз принадлежи на рода на Девкалион (виж табл. 8 и 30). Той имал брат близнак, Панопей (виж това име). Двамата братя никак не се разбирали, те се карали още в утробата на майка си. Според друго предание Криз и Панопей не били братя. Докато Панопей бил син на Фок, Криз бил дете на Тиран и Астеродия. Той се оженил за Антифатия, дъщерята на Навбол, и му се родил син, Строфий. Синът му се оженил за Анаксибея, сестрата на Агамемнон. Техен син бил Пилад, братовчед и приятел на Орест (виж табл. 2).
КРИЗАМИС (гр.). Цар на Кос, който притежавал големи стада. Един ден от морето излязла чудовищна змиорка и отмъкнала най-хубавата му овца. Кризамис притичал и я убил. Явил му се сън, в който му заповядали да погребе змиорката. Той не се съобразил с това предупреждение и загинал.
КРИМИС (гр.). Сицилиански речен бог. Приел образа на мечка (или куче), той обладал троянката Егеста, или Сегеста (виж легендата за нея). Тя родила син, Акест, основателя на град Сегест. Вергилий и Хигин го наричат Кринис.
КРИНИС (гр.). Основателят на храма на Аполон Сминтейски в Хриза, Мизия. Кринис предизвикал гнева на бога, който му пратил мор под образа на мишки, които

опустошили полята му. Един ден Аполон слязъл в страната му и бил посрещнат гостоприемно от главния овчар на Кринис, Ордес. Това успокоило Аполон. За да освободи нивята му от мишките, той сам ги убил със стрелите си. След това накарал Ордес да намери Кринис и да му каже, че трябва да построи светилище на Аполон на Мишките (Аполон Сминтейски).
КРИТЕИДА (гр.). Нимфа от Мала Азия. Съединила се с реката Мелес, която течала до Смирна, и родила поета Омир. Според друга легенда била дъщеря на Апелес. Умирайки, той поверил дъщеря си на брат си Меон. Но Критеида се освободила от попечителството на чичо си и отишла да живее при жител на Смирна, наречен Фемий. Един ден, когато отишла да пере дрехи в река Мелес, тя родила син – поета Омир. Тази легенда има за цел да обясни епитета, даван на Омир – Мелесигенес (роден на Мелес).
Трета версия представя Критеида като девойка от Иос, която била обичана от второстепенно божество от свитата на музите. Отвлечена от пирати, Критеида била отведена в Смирна, където царят на Лидия Меон се оженил за нея. Тя родила малкия Омир на брега на Мелес и умряла веднага след раждането на детето.
КРОКОН (гр.). Според местна традиция той е древен цар на Елевзин. Дворецът му бил построен на границата на Атина и Елевзин. Бил син на Триптолем и брат на Керон. Оженил се за Саисара, дъщеря на Келей.
Крокон и Койрон били дедите на жреческите фамилии на крокониците и койронидите, които участвали в култа към Деметра. Крокониците били по-старши.
Една от дъщерите на Крокон, Меганира, се оженила за Аркант (виж това име).
КРОКОС (гр.). Млад мъж, който заради нещастната си любов към нимфата Смилакса бил превърнат в шафран. Смилакс също станала растение (smilax aspera).
КРОНОС (гр.). Най-малкият титан, син на Уран (Небето, виж табл. 5) и на Гея (Земята). Принадлежи на първото поколение богове, преди това на Зевс и олимпийците. Единствен от братята си помогнал на майка си да отмъсти на баща му (виж Уран). Със сърпа, който тя му дала, той отрязал тестисите му. След това веднага заел мястото си на небето и отново изпратил в Тартар братята си хекатонхейри (гигантите със сто ръце) и циклопите, затворени там преди това от Уран и освободени от него по молба на общата им майка Гея. След като станал владетел на света, се оженил за сестра си Рея. Тъй като Уран и Гея, притежаващи мъдростта и познанието за бъдещето, му предсказали, че ще бъде убит от едно от децата си, той ги поглъщал още при раждането им. Така последователно погълнал Хестия, Деметра, Хера, Плутон (Хадес) и Посейдон. Разгневена, че я лишава от всичките ѝ деца, Рея, бременна със Зевс, избягала на остров Крит и в Дикте родила тайно. След това обвила един камък в пелени и го дала на Кронос. Той го погълнал, без да забележи измамата. Когато пораснал, Зевс, подпомогнат от Метида, една от дъщерите на Океан, или от самата Гея, дал на Кронос да изпие отвара, от която повърнал всички деца, които бил погълнал. Ръководени от най-малкия си брат, всички те обявили война на Кронос. На негова страна застанали неговите братя титаните. Войната продължила десет години и оракул на Земята обещал на Зевс победата, ако вземе за съюзници съществата, затворени от Кронос в Тартар. Зевс ги освободил и победил. Кронос и титаните били оковани на мястото на хекатонхейрите, които станали техни пазачи.
Освен децата му, родени от Рея, Кронос имал и дете от Филира – кентавъра Хирон, безсмъртно същество – наполовина мъж, наполовина кон. Кронос приел образа на кон, за да я обладае (виж Хирон). Според други легенди негов син бил Хефест, роден от Хера. Други предания го посочват за баща на Афродита на мястото на Уран (виж табл. 38).
В орфическата религиозна традиция представят Кронос освободен от веригите и сдобрен със Зевс, живеещ на Острова на блажените. Това сдобряване на Зевс с Кронос, смятан за добрия владетел, първия, царувал на небето и земята, води до легендите за Златния век (виж това име). В Гърция разказвали, че в тези далечни времена той царувал в Олимпия. В Италия, където Кронос бил отъждествен със Сатурн, смятали, че царувал на Капитолия. Имало легенди, че той властва над Африка, в Сицилия и в цялото Западно Средиземноморие. По-късно, когато хората станали лоши, през бронзовата и най-вече през железната епоха, Кронос се качил на небето.
Често представят Кронос като персонифицирания образ на Времето, защото името му е близко до гръцката дума „хронос", означаваща време.
Сирийска легенда, достигнала до нас чрез произведенията на Филон от Библос, разказва как Кронос, син на Уран, кастрирал баща си по съвет на Хермес Трисмегит, с помощта на братята си, наречени Бетил, Дагон и Атлант. Става въпрос за по-късна елинизация на много древни „сирохитски" легенди.
КРОТОН (гр.). Митически герой, чието име се свързва с основаването на град Кротон в Южна Италия. Когато Херакъл се връщал със стадата на Герион, Кротон го поканил да му гостува на мястото, където се строял бъдещият град. Но Лакиний, близък на Кротон, се опитал да открадне кравите. Херакъл го убил и в завързалата се битка случайно убил и Кротон. Като изкупление Херакъл му построил гробница, като

предрекъл, че в съседство ще се издигне голям град, който ще носи името му.
Понякога представят Кротон като брат на Алкиной, царя на феаките (виж това име). Тази легенда е близка до легендата за Лакиний (виж това име).

КРОТОП (гр.). Син на царя на Аргос Агенор. Имал две деца, Стенелай и Псамата (виж табл. 17). От Аполон дъщеря му родила син, Лин, когото оставила още при раждането. Лин бил прибран от пастири, но покъсно кучетата им го разкъсали. Псамата не могла да скрие мъката си от баща си и му разкрила цялата истина. Кротоп се разсърдил много, не ѝ повярвал, че Аполон е баща на сина ѝ, и накарал да я убият. Разгневен от смъртта на сина и любимата си, Аполон пратил глад в Аргос. Аргосци се допитали до оракул, който ги посъветвал да посветят култ на Псамата и Лин. Кротоп пък бил изгонен от града и основал град в Мегарида. Овидий разказва, че когато Кротоп умрял, Аполон го изпратил в Тартар при големите престъпници (виж Кореб и Лин).

КРОТОС (гр.). Син на Пан и Евфема, дойката на музите. Така той се оказва техен млечен брат и живеел заедно с тях на Хеликон. Ловувал и живеел задружно с млечните си сестри. За да им изрази възхищението си, изобретил аплодисментите. Музите склонили Зевс да го превърне в съзвездие.

КТИМЕНА (гр.). Сестра на Одисей, дъщеря на Антиклея и Лаерт (виж табл. 39). Била отгледана заедно със свинаря Евмей. Омъжила се за Еврилох, спътника на Одисей, който умрял по пътя за Итака и се появява в епизода за престоя на Одисей на острова на Цирцея и за юниците на Слънцето.

КУРЕТИ (гр.). В легендите се среща народ с това име, който в много древна епоха населявал Етолия. В тях се разказва как куретите били изгонени от Етол, дошъл от Пелопонес (виж Етол и Мелеагър).
По-общо с това име са назовани полубоговете от обкръжението на Зевс по време на детството му на остров Крит. Понякога, но сравнително рядко, ги отъждествяват с куретите от Етолия. По-често те са представяни като синове на Комба и Сок. В тази версия били родени на остров Евбея и били седем: Примней, Мимас, Акмон, Дамней, Окитой, Идей и Мелисей. Изгонени от баща си заедно с майка им от Евбея, те бродели из целия гръцки свят. След като прекосили Крит и областта на Кносос, отишли във Фригия, където отгледали Дионис. Оттам отишли в Атика, където цар Кекропс им помогнал да си отмъстят на Сок и да се върнат в родината си. Майка им Комба била наричана също Халкида, защото се смятало, че въвела използването на бронзовите оръжия (от халкос, гр. – бронз), а синовете ѝ танцували, удряйки копията в щитовете (виж Комба).
Освен това се смятало, че куретите са синове на Земята, или на Зевс и Хера, на Аполон и на нимфата Данаида. Броят им варира според различните автори: двама, девет, или неопределен. Най-известната легенда ги свързва с детството на Зевс. Когато Рея родила бога в пещера в критската планина Ида, тя го поверила на нимфата Амалтея. Но за да не бъде открито детето по плача му от Кронос, който искал да го изяде, тя помолила куретите да танцуват около него войнствените си танци с дрънкане на щитове. Така те помогнали на Зевс да порасне невредим.
По-неясни легенди разказват, че куретите притежавали пророческа дарба и че те разкрили на Минос как да върне живота на сина си Главк (виж Минос). По молба на Хера те скрили Епаф, сина на Ио (виж Епаф). Разгневен, Зевс, който бил негов баща, ги убил с един удар на мълния.

КУРТИЙ (лат.). Герой от топографска легенда за Римския форум. В първите години на Републиката земята в центъра на Форума се разтворила, като образувала огромна пропаст. Римляните се опитали да я запушат, изсипвайки в нея пръст. Но усилията им били напразни. Трябвало да потърсят помощта на оракул, който им разкрил, че за да се затвори пропастта, трябва да хвърлят в нея онова, което им е най-скъпо. Младеж на име М. Куртий разбрал, че най-ценното нещо в Рим били младостта и войниците му. Решил да се пожертва за спасението на всички. Той се качил на кон, обрекъл се на подземните богове и пред насъбралото се множество се хвърлил в пълно бойно снаряжение в пропастта, която се затворила след него. На мястото останало само малко езеро, което нарекли Lacus Curtius. На брега му поникнали смокиново и маслиново дърво и лоза. По време на Империята съществувал обичай в езерото да се хвърлят монети като дар към Куртий, духа на мястото.
Според друга традиция Куртий бил сабинянин, който по време на войната между Таций и Ромул потънал в блатата заедно с коня си. Езерото дължало името си на тази случка. За ролята на водата в борбата между сабиняните и римляните виж Янус.

Л

ЛАБДАК (гр.). Син на Полидор и внук на Кадмос (виж табл. 3 и 29). По линия на майка си Никтеида е внук на Хтоний, един от мъжете, родени от зъбите на дракона, убит от Кадмос (виж това име и статията Спарти). Тъй като баща му Полидор умрял, когато Лабдак бил само на 1 година, настойничеството било поверено на Никтей. След неговата смърт било поето от брата на Никтей, Лик, докато накрая властта взел Лабдак. След едноличното му управление той я предал на сина си Лай, бащата на Едип (виж Лай).
Царуването на Лабдак било белязано от войната срещу царя на Атина Пандион за преразпределяне на границите. На помощ на Пандион се притекъл тракийският владетел Терей. Според легенда, предадена от Аполодор, Лабдак загинал като Пентей, разкъсан от вакханките, тъй като се опълчил срещу култа на Дионис.

ЛАБРАНД (гр.). Един от куретите. Заедно с приятелите си Панамор и Палакс отишъл в Кария. Прекарал първата си нощ там, на брега на една река, наречена заради това Хевдон (от гр. глагол спя).

ЛАВИНИЯ (лат.). Дъщерята на цар Латин и Амата. Преди пристигането на Еней в Лациум била сгодена за Турн. Баща ѝ я дал за жена на троянеца (виж Латин и Еней). В нейна чест Еней нарекъл Лавиниум града, който построил. Според изолирано местно предание от брака им се родил Асканий. Но в „Енеида“ Асканий е неин доведен син и когато Еней пристига, той вече е голям. В „Енеида“ не се споменава за дете на Лавиния и Еней, но митографите разказват, че след смъртта на Еней Лавиния му родила син, Силвий (виж Асканий). Тогава Асканий отстъпил град Лавиниум на своя брат и основал Алба. Но тъй като самият той нямал деца, извикал Силвий да го наследи.
„Кратката“ версия на основаването на Рим (тази, която премахва другите царе между Еней и Ромул) представя Лавиния като майка на Емилия, която родила от Марс син Ромул.
И накрая легенда с гръцки произход разказва, че Лавиния била дъщеря на жреца Аний (виж легендата за него), която последвала Еней като пророчица в пътешествието му на запад, и умряла на мястото, където героят основал град. Тази легенда вероятно се основава на игра на думи, тъй като Лавиния е свързана с vinum (вино) и близка до *Oeno*, в която гръцкият корен има същото значение. Както е известно, трите дъщери на Аний били наречени Oenotrophoi (Лозарките).

ЛАДОН (гр.). 1. Бог на едноименната река в Аркадия. Както повечето от речните богове, и той бил син на Океан и Тетия. Оженил се за Стимфалида и от нея имал две дъщери – Дафна (виж легендата за нея) и Метопа, жената на речния бог Азоп (виж това име). Понякога смятат, че Дафна е дъщеря не на Стимфалида, а на Гея (Земята).
2. Ладон е името на дракона, син на Форкис и Кето, който пазел златните ябълки на хесперидите. Според други предания драконът бил син на Тифон и Ехидна, или син на Земята. Имал сто глави. След като бил убит от Херакъл, Хера го направила съзвездие.

ЛАЕРТ (гр.). Известен е най-вече с това, че е баща на Одисей. Син е на Акризий и Халкомедуза (виж табл. 39). Потомък е на Девкалион по линия на своя прадядо Деион. Семейството му произхожда от Кефалления; негов дядо е Кефал, епоним на острова (виж Кефал). Лаерт се оженил за Антиклея, дъщерята на Автолик (виж Антиклея). Преди брака си с него тя била обладана от Сизиф, което дава основание на някои автори да смятат Одисей за негов син, а не на Лаерт (виж Одисей).
По време на отсъствието на Одисей загубилият надежда Лаерт имал тъжна старост. Той се оттеглил в имението си в провинцията и не участвал в събитията, които се развивали около Пенелопа. Компанията му се състояла от една стара прислужница, нейния мъж, наречен Долий, и техните деца. След завръщането си Одисей отишъл да го види. Атина подмладила Лаерт с вълшебна баня и му дала сили да помогне на сина си, като отблъсне роднините на убитите претенденти. Именно той убил с копие Евпит, бащата на Антиной.
От брака на Лаерт и Антиклея освен Одисей се родила и една дъщеря, Ктимена (виж това име), въпреки че понякога Одисей е наричан „единствен син“ на Лаерт.

ЛАЙ (гр.). Син на Лабдак, царя на Тива, и правнук на Кадмос. Баща на Едип (виж табл. 3 и 29). Тъй като Лабдак умрял, докато Лай бил още дете, Лик, братът на Никтей, станал негов попечител (виж също Лабдак). След това Лик бил убит от Зет и Амфион, които отмъстили за смъртта на майка си Антиопа (виж Амфион и Антиопа) и завзели царство Тива. Лай избягал и се скрил при Пелопс. Тук се влюбил в младия Хризип, сина на Пелопс, като според някои автори открил противоестествената любов. Той отвлякъл младежа и Пелопс го проклел. Дори се смята, че за любовта на Хризип спорели и Лай, и Едип, който също го обичал. Именно заради съперничеството им Едип убил Лай, първа проява на проклятие-

то на Пелопс или на гнева на Хера заради престъпната им страст.
Когато Амфион и Зет загинали на свой ред, Амфион след убийството на децата му, а Зет от скръб по своя син, Лай бил извикан отново на трона от тиванците.
Традицията приписва за жена на Лай дъщерята на Менойкей Йокаста (или Епикаста), или дъщерята на Екфас Евриклея, която била майка на Едип. В тази версия бракът му с Йокаста бил едва втори, но тя не била негова майка, а мащеха (виж Едип). За майка на Едип и жена на Лай посочват още Евригания, дъщерята на Хиперфас, Еврианаса, също негова дъщеря, и накрая Астимедуза, дъщерята на Стенел (виж Евригания, Астимедуза, Епикаста, Евриклея).
За обстоятелствата по зачеването и раждането на Едип виж това име. Лай не могъл да избегне предсказанието на оракула, че ще бъде убит от собствения си син. Бил убит от Едип недалеч от Делфи, на кръстопътя за Давлида и Тива.
Според преданието Лай се допитал до Делфийския оракул и бил съпровождан от приятеля си Навбол, когато и двамата били убити от Едип.

ЛАКЕДЕМОН (гр.). Син на Тайгета и Зевс (виж табл. 6 и 25). Оженил се за Спарта, дъщерята на цар Еврот, който умрял, без да остави наследници, и завещал царството на зет си. Лакедемон дал името си на народа на лакедемонците, а това на жена си – на столицата, която започнала да се нарича Спарта.
Техни деца са Амиклас, който царувал след него в Спарта, и Евридика, жената на Акризий. Към тях някои автори прибавят Азина и Химер, който изнасилил сестра си и от угризения се хвърлил в река Маратон. Тя започнала да се нарича Химерос, а след това била преименувана на Евротас.

ЛАКЕСТАД (гр.). Когато синът на Темен Фалкес завзел Сикион, царят на града Лакестад, който до този момент също като баща си Хиполит бил васал на Аргос, царувал заедно с него (виж Темен и Хераклиди).

ЛАКИЙ (гр.). Лакий и брат му Антифем получили заповед от Делфийския оракул да тръгнат, единият на запад, другият на изток, и да основат по един град. Антифем основал Гела в Сицилия, а Лакий – Фазелида, на границата на Ликия и Памфилия. Той закупил необходимата площ за града срещу солена риба (виж Килабрас).

ЛАКИНИЙ (гр.). Герой, дал името си на нос Лакинион, намиращ се на територията на гръцката колония Кротон в Южна Италия. Понякога е смятан за цар на страната, дошъл от Коркира, който приютил Кротон, докато той бродел в изгнание. Друг път го представят за разбойник, син на нимфата Кирена, опитал се да открадне стадата от Херакъл, когато героят се връщал от Ерития с кравите на Герион (виж Херакъл). Херакъл убил Лакиний и построил храм на Хера Лакиния на едноименния нос. Някои смятат, че храмът бил построен от самия Лакиний с цел да обиди Херакъл, отдавайки почит на най-голямата му неприятелка.

ЛАКОН (гр.). Ахей и брат му Лакон били синове на цар Лапат. На смъртния си одър той поделил царството между тях. Едната част нарекли Лакония, другата – Ахея. След няколко поколения потомък на Лакон бил цар Теспий (виж това име).

ЛАМЕДОН (гр.). Цар на Сикион, потомък на Егиалей (виж табл. 22). Син е на Корон и брат на Коракс. Коракс умрял, без да остави деца, и тесалиецът Епопей го наследил на трона на Сикион. Но Епопей бил ранен смъртоносно в двубоя с Никтей заради Антиопа (виж това име). Когато умрял, трона наследил братът на Коракс Ламедон. С Ламедон свършват преките наследници на Егиалей в Сикион. Той дал дъщеря си Зевксипа за жена на Сикион, когото бил извикал на помощ срещу ахейците (виж Сикион). Самият Ламедон се оженил за Фено, атинянка, дъщеря на Клитий, и този факт обяснява защо по-късно атинянинът Яниск, наследник на Клитий, царувал над Сикион (виж Яниск).

ЛАМОС (гр.). 1. Цар на лестригоните (виж това име), племе от човекоядци, което според „Одисея" населявало италианския бряг около Формия. Семейството на Аелий Ламя в Рим претендирало, че дължи на него благородническия си произход.
2. Ламос се казвал и един от синовете на Херакъл и Омфала, дал името си на гръцкия град Ламя.

ЛАМПЕТ (гр.). Герой от Лесбос, син на Ирос. Бил убит от Ахил заедно със синовете на Лепетимн Хикетаон и Хипсипил по време на превземането на Метимна.

ЛАМПЕТИЯ (гр.). Хелиос имал от нимфата Неера две дъщери, Лампетия и Фаетуза (виж табл. 14). Двете момичета пасели стадата на баща си на остров Тринакия (Сицилия). Те разкрили на Слънцето, че другарите на Одисей убили и изяли юниците му (виж Одисей).
2. Според местно предание Лампетия била жена на Асклепий и майка на Махаон, Подалирий, Ясо, Панака и Егла.
3. При някои автори Лампетия е името и на една от хелиадите (виж Хелиади).

ЛАМПОС (гр.). Син на троянеца Лаомедон. Баща на Долопс. Дал името си на град Лампонея в Троада.

ЛАМПСАКА (гр.). Дъщеря на царя на бебриките Мандрон, който царувал в град Питиуза. В отсъствието на царя местните жители се сговорили да убият фокийските заселници, които бил настанил в града. Но Лампсака успяла да ги предупреди навреме и заселниците убили местните жители и завладели града. В междуособиците тя загинала. Отдали ѝ божествени почести и кръстили града на нейно име, който започнал да се нарича Лампсак.

ЛАМЯ (гр.). 1. Дъщеря на Посейдон, която родила на Зевс либийската Сибила (виж Сибила).
2. Ламя наричали и чудовището, за което се говорело, че отвличало деца и дойките плашели питомците си с него. За нея се разказват многобройни легенди.
Например Ламя била либийска девойка, дъщеря на Бел и Либия. Зевс я обикнал и я направил своя любовница. Но всеки път, когато раждала дете, ревнивата Хера правела така, че то да загине. Най-накрая Ламя се скрила в пещера и се превърнала в чудовище, което завиждало на по-щастливите майки от нея. Тя крадяла и разкъсвала децата им. За да я накаже още повече, Хера я лишила от сън. Зевс се смилил над нея и ѝ дал дарбата да маха очите си и да ги слага, когато пожелае. Имало моменти (особено когато била пила повече вино), в които Ламя спяла, сложила очите си в дълбок съд близо до нея. Тогава не била страшна. Но друг път бродела, без да спи, денем и нощем, и дебнела децата, за да ги погълне.
Лами наричали и женските духове, които смучели кръвта на младежите.
В легендата за Алкионей се говори за чудовище, наречено Ламя, което се криело в съседните на Делфи планини. Ламя е другото име на чудовището Гело (виж това име).

ЛАОДАМАНТ (гр.). Син на Етеокъл. Принадлежи към поколението на епигоните (виж табл. 37). След регентството на Креон той станал цар на Тива и трябвало да посрещне атаката на втория поход срещу града (виж Алкмеон). Според преданията загива в битката при Глисас, след като убил Егиалей, сина на Адраст. Друго предание разказва, че избягал вечерта след битката с част от тиванската армия и се приютил в Илирия.

ЛАОДАМЕЯ (гр.). Това име носят няколко героини.
1. Една от тях е дъщерята на Белерофонт. Според Омировата традиция (виж табл. 35) родила от Зевс син – Сарпедон, който найчесто се смята за син на Зевс и Европа (виж табл. 35 и Сарпедон). Умряла млада, убита от стрела на Артемида, която разгневила.
2. Дъщеря на Акаст и жена на Протезилай (виж това име), първия гръцки герой, умрял пред Троя. Тя току-що се била омъжила, когато съпругът ѝ заминал за Троя, и била много влюбена в него. Когато научила за гибелта му, помолила боговете да ѝ го върнат само за три часа. От своя страна Протезилай бил изрекъл същата молба. Когато трите часа, през които му бил върнат животът, изтекли и той трябвало да се върне в подземното царство, Лаодамея се самоубила в ръцете му.
Разказват също така, че Лаодамея изваяла от восък фигура с образа на мъртвия и имала навика тайно да я прегръща. Бащата ѝ я проследил и хвърлил статуята в огъня. Лаодамея се хвърлила след нея и изгоряла жива. В загубена трагедия на Еврипид се разказва за любовната история на Лаодамея и Протезилай.
3. Една от дъщерите на Алкмеон.

ЛАОДИКА (гр.). 1. Сред героините, известни с това име, е жената на Елат (виж това име). Тя била дъщеря на царя на Кипър Кинирас.
2. Друга героиня също е свързана с Кипър. Това е дъщерята на аркадиеца Агапенор, изхвърлен на кипърския бряг след корабокрушение, когато се завръщал от Троя. Той основал град Пафос. От Кипър Лаодика изпратила в родния си град Тегея роба, дар за Атина. Тя основала в Тегея и храм на Афродита Пафоска.
3. Сред дъщерите на Агамемнон и Клитемнестра също имало Лаодика. При трагиците и в по-новите версии на легендата тя е заменена от Електра (виж това име и табл. 2).
4. Това е името и на „най-красивата" сред дъщерите на Приам и Хекуба. Била омъжена за Хеликаон. По-късните автори след Омир разказват, че съвсем млада се влюбила в един от синовете на Тезей, на име Акамант, когато той дошъл като пратеник в Троя да иска връщането на Елена (виж Акамант). От него имала син, Мунит. Покъсно, след превземането на Троя, докато бягала от завоевателите, Лаодика била погълната от земята.

ЛАОДОК (гр.). Сред героите с това име най-известният е един от тримата синове на Аполон и Фтия, брат на Дор и Полипет. Управлявал заедно с тях в страната на куретите, на север от Коринтския залив. Тримата братя приели Етол, който бил изгонен от Елида, но той се отплатил зле за гостоприемството им, като ги убил и завзел царството им.

ЛАОКООН (гр.). 1. Син на Капис (според малко вероятно предание) или на Антенор (според Цецес), жрец на Аполон Тимбрийски в Троя. Негова съпруга е Антиопа. Тя му родила двама синове, Ентрон и Мелантус, или Антифас и Тимбрей. Лаокоон си навлякъл гнева на бога, правейки любов с жена си пред статуята му, което се смятало за светотатство.
По време на пристигането на гърците пред Троя троянците убили жреца на Посейдон с камъни под претекст, че не съумял да осигури с жертвоприношения защитата на града и така да предотврати пристигането на вражеската флота. Когато гърците се престорили, че си тръгват, оставяйки пред Троя дървения кон, троянците натоварили Лаокоон да извърши жертвоприношение в чест на Посейдон, с молба да прати на враговете им буря. И точно когато жрецът щял да убие

огромен бик за жертва на Посейдон, от морето излезли два огромни змея и задушили двамата му синове. Лаокоон им се притекъл на помощ, но и тримата загинали, задушени от чудовищата, които след това се увили около статуята на Атина в храма на Троя. При това предсказание троянците си спомнили, че Лаокоон бил против вкарването на дървения кон в града. Той приканвал да го изгорят и дори хвърлил срещу него копие, от което коремът му изкънтял, което показало, че е кух. Те решили, че Лаокоон е наказан заради това светотатство, а всъщност Аполон го наказвал за другото му светотатство, оскверняването на храма му, но те не можели да знаят за това, повече не се колебали и вкарали коня в града, което се оказало и причина за гибелта му.

Преданието е запазило имената на двата змея. Те се казвали Порка и Харибоя.

2. Съществувал и друг Лаокоон, брат на Ойней от Калидон, син на Портаон и на една слугиня. Той придружил Мелеагър в похода на аргонавтите (виж табл. 27 и 24).

ЛАОМЕДОН (гр.). Един от първите царе на Троя, син на Ил и Евридика (виж табл. 7). Имал много деца, сред които Приам, наречен първо Подарк, и Хезиона (виж това име). В преданията се срещат няколко варианта за името на жена му: Стримо (или Стримон), Рео, Плакия, Тооза, Левкипа, Зевксипа. Той наследил баща си Ил на трона. Наредил да издигнат крепостни стени и извикал на помощ двамата богове Аполон и Посейдон, на които помагал смъртният Еак (виж легендата за него и за Аполон).

Легендата за Лаомедон представлява историята на неговите клетвонарушения. Той отказал да плати на божествата уговореното възнаграждение. Това навлякло на страната му различни нещастия (виж Хезиона). След като Херакъл убил чудовището, изпратено от Посейдон за наказание, и спасил Хезиона, Лаомедон отново отказал да му даде обещаното – вълшебните си коне. Херакъл се върнал начело на цяла армия, завладял Троя, подпомогнат от Теламон, и убил не само Лаомедон, но и синовете му, с изключение на Приам (виж Херакъл).

По-късно предание, достигнало до нас от Диодор Сицилийски, разказва, че Херакъл изпратил Теламон и Ификъл при Лаомедон, за да поискат Хезиона и обещаните коне. Но царят ги хвърлил в тъмница и се опитал да погуби аргонавтите, сред които бил и Херакъл. Всичките му синове участвали в заговора с изключение на Приам (Подарк), който се противопоставил и заявил, че ще се отнесе дружелюбно с гостите им. Никой обаче не му обърнал внимание. Тогава Приам пратил два меча в тъмницата, където се намирали Теламон и Ификъл, и ги осведомил за намеренията на Лаомедон. Въоръжени, двамата пленници убили пазачите си и се присъединили към аргонавтите. Те нападнали Троя и Херакъл спечелил победата. Той убил Лаомедон, враговете си и сложил на трона младия Приам, след това продължили пътя си в търсене на златното руно. Това предание обаче е по-изолирано и по принцип авторите поставят нападението над Троя извън цикъла за похода на аргонавтите.

Гробът на Лаомедон се намирал пред една от портите на Троя и оракул бил предсказал, че докато той е там, градът ще бъде непобедим.

Понякога се смята, че Лаомедон е баща на Ганимед и за да изкупи отвличането на сина му, Зевс му дал или златна лоза, или вълшебните коне – тези, които бил предложил като награда на Херакъл (виж Ганимед).

ЛАОНИТ (гр.). Някои митографи приписват на Едип и Йокаста двама синове – Лаонит и Фрастор. И двамата загинали в битката на тиванците срещу минийците и техния цар Ергин (виж това име). В тази версия Едип имал втора съпруга, Евригания, която му родила Етеокъл и Полинейк, Антигона и Исмена. След това се оженил трети път – за Астимедуза.

ЛАОНОМА (гр.). 1. В по-неизвестна версия на легендата за Херакъл той имал сестра, наречена Лаонома, дъщеря на Алкмена и Амфитрион. Тя се омъжила за един от аргонавтите, наричан или Евфем, или Полифем.

2. Понякога така наричат и майката на Амфитрион. Тя била дъщеря на Гуней.

ЛАПИТИ (гр.). Тесалийско племе, което е едновременно историческо и митично. В началото живеели в планинските масиви Пинда, Пелион и Оса. Били изгонили пеласгите от тези места. За лапити се говори и в Оленос и Елида, на остров Родос и в Книд.

Лапитите или поне най-знатният род сред тях водят началото си от тесалийския речен бог Пеней и нимфата Креуза (или Филира). Пеней имал двама синове – Хипсей и Андрей, и една дъщеря, която родила на Аполон син, Лапит, епоним на лапитите. На него на свой ред му се родили Форбас, Триопас, Перифас и Лесбос (ако легендата, която се отнася за последния и е достигнала до нас чрез Диодор Сицилийски, не е преиначена). Перифас имал син Иксион (виж това име). По-често обаче Иксион се свързва с друг лапитски род, този на Флегий.

Към народа на лапитите принадлежат още и Кеней (виж това име) и синът му Корон. Кеней имал брат, Исхис, като него син на Елат (виж табл. 9). Тези имена се срещат в аркадийските легенди (виж Исхис и Коронида). Лапитите се появяват в някои легенди, като най-известната е тази за битката им с кентаврите (виж това име). Херакъл също се бил с тях на страната на техния враг Егимий (виж Херакъл). Лапити имало и сред ловците в Калидонския лов (виж Мелеагър)

и сред аргонавтите – Кеней, Корон, Мопс, приятелят на Тезей Пиритой, Астерион, Полифем, Леонтей, Полипет и Фалер.

ЛАРА (лат.). Според Овидий е нимфа от Лациум, която всъщност се казвала Лала (Бъбривата). Тъй като Юпитер обичал Ютурна, а тя се криела от него, богът събрал всички нимфи и ги помолил да му помогнат. Те трябвало да хванат сестра си и да ѝ попречат да се хвърли в морето, когато той я настигне. Всички дали съгласието си, но Лара разправяла навсякъде за намеренията на Юпитер, предупредила Ютурна и разказала всичко на Юнона. Разгневен, Юпитер ѝ изтръгнал езика и я поверил на Меркурий да я заведе в царството на мъртвите, за да бъде нимфа на водите му. По пътя Меркурий я изнасилил и тя му родила близнаци – Ларите (виж това име).

ЛАРЕНЦИЯ (виж Ака Ларенция).

ЛАРИ (лат.). Като римски богове (с етруски произход), натоварени със задачата да бдят над кръстопътищата и домашните имоти, те не притежават собствен мит. Легендата за тяхното раждане, разказана от Овидий (виж Лара), е, че са синове на Меркурий-Хермес, бог на кръстопътищата и напредъка. Според древните автори Лар Фамилиарис (защитник на всяка къща) бил баща на цар Сервий Тулий. Един ден, когато робинята на Танакила, жената на Тарквин, била близо до огнището, видяла как от него се надига фалос, направен от пепел. От връзката между него и прислужницата се родил този, който по-късно станал цар Сервий Тулий (виж Сервий).

Обикновено боговете Лари се изобразяват като юноши, държащи в ръце рога на изобилието. Дрехите им са къси, както се полага на пъргави богове.

ЛАРИН (гр.). Овчар от Епир, който получил част от стадата на Герион, когато Херакъл минал покрай него с тях (като подарък или може би успял да ги открадне). Той запазил тази порода, която била известна дори през класическата епоха.

ЛАРИСА (гр.). Героиня или от Аргос, или от Тесалия. Името ѝ пояснява съвпадението на имената на тесалийските градове, наречени Лариса, с името на крепостта на Аргос. Понякога я смятат за майка на Пеласг, плод на любовта ѝ със Зевс или Посейдон. Други я представят като дъщеря на Пеласг (виж табл. 17). В първия случай освен Пеласг нейни синове били Ахей и Фтий, които напуснали Арголида и се заселили в Тесалия (виж също Пиас).

ЛАС (гр.). Много древен герой от полуостров Тайгет в Пелопонес. Жителите разказвали, че бил убит от Ахил (или Патрокъл), когато дошъл в страната да иска от Тиндарей ръката на дъщеря му Елена, но в най-разпространената версия Ахил не фигурира сред претендентите.

ЛАТИН (лат.). В римската традиция Латин, цар на аборигените (най-старото местно население на Италия), е епоним на латините. Легендата му е елинизирана и свързана с троянския цикъл, по време на изграждането на римския мит за Еней (виж това име). Все пак някои митографи и най-вече Вергилий са се постарали да запазят местния ѝ характер. Затова за произхода на Латин има две различни легенди. Според „елинизираната" традиция той е син на Цирцея и Одисей, или внук на Одисей (в такъв случай негов баща е Телемах, а майка – Цирцея). Латинската традиция го показва като син на древния местен бог Фавн и богинята Марика. И накрая с развитието на легендата за Херкулес се налага трето родословно дърво: когато Херкулес се връщал от Герион, той довел със себе си хиперборейска девойка, която получил като наложница от баща ѝ. Като минавал през Италия, той я дал за жена на цар Фаун, който царувал над аборигените. Тя се наричала Паланто. Явно се смята за епоним на Палатинския хълм или на Палантея (първия Рим, палатинското селище, основано от Евандър). Когато се омъжила за Фаун, Паланто била бременна от Херкулес. Родила син, бъдещия цар Латин. В други варианти Латин е син на жената на Фаун и на Херкулес или на Херкулес и дъщерята на Фаун.

Приключенията на Латин също са многобройни и противоречиви. Съществуват две големи митологични системи. В едната Латин приема гостоприемно Еней в Лациум, а в другата се бие с него. Според първата дал на заселниците безвъзмездно 680 хектара земя, ако се вярва на откъс от Катон, запазен от Сервий в коментарите му за „Енеида". Освен това му предложил ръката на дъщеря си Лавиния. Но троянците започнали да нападат съседните области. За да се справи с тях, Латин се съюзил с царя на рутулите Турн. По време на решителната битка Турн и Латин загинали, а столицата на аборигените, в тази версия наречена Лавролавиниум, била превзета. Еней бил провъзгласен за цар. Двата народа, аборигените и заселниците, се обединили в един, наречен в памет на царя латини.

Според втората система Еней пристигнал на латинския бряг две години след превземането на Троя и веднага започнал да строи град. Царят на страната Латин, който в момента бил във война с царя на рутулите Турн, веднага пристигнал начело на силна армия, за да попречи за установяването на троянска колония. Той пристигнал вечерта след издигането на троянския лагер.

Виждайки другарите на Еней въоръжени по гръцки маниер и подредени за битка, той решил да отложи нападението за другия ден. През нощта в съня му се явило местно божество, което го предупредило, че в не-

гов интерес е да се съюзи с чужденците. От своя страна Еней бил подканен от своите богове, Пенатите, да сключи договор с Латин. На сутринта мирът бил сключен. Аборигените отстъпили свои територии на троянците. Те пък се задължили да им помогнат срещу рутулите. Еней се оженил за Лавиния и кръстил новия град Лавиниум. Но този брак предизвикал война с Турн, който в тази версия не е рутул, а е от Тиринт и е племенник на царица Амата, жената на Латин. В битката, която последвала, Латин и Турн били убити, а Еней, тъй като бил женен за Лавиния, станал цар на аборигените. Новият народ, както в предишната версия, приел името латини.

В „Енеида" Вергилий представя още една версия, която обединява двата варианта. Еней е добре приет от Латин, който бил посъветван от боговете да даде дъщеря си за жена на чуждоземен герой. Когато пратениците на Еней пристигнали в столицата му, царят разбрал, че предсказанието на оракула се е сбъднало, и сам предложил ръката на Лавиния. Но преди съюзът между троянеца и Латин да бъде тържествено обявен, се случил един инцидент. По време на лов Асканий, синът на Еней, убил опитомен елен, което предизвикало свада между троянците, придружаващи младежа, и местните жители, разгневени от убийството. Амата, която искала да даде Лавиния за жена на Турн, царя на рутулите, и самият Турн подтикнали Латин към война с троянците. Латин отказал и се затворил в двореца си, докато самата Юнона отворила вратите на храма на войната. Това е храмът на Янус в Рим, който в мирно време бил затворен и се отварял само при враждебни действия. Така Вергилий пренася в града на Латин римски обичай. Турн, качен на крепостната стена, размахал боен флаг, като призовал народа на оръжие. По време на войната, която последвала, Латин се държал неутрално, ограничавайки се да помоли троянците за примирие, за да погребе мъртвите, и опитвайки се да откаже Турн от намерението му да предизвика Еней на двубой. След смъртта на Турн той сключил мир с Еней.

Според две други свидетелства съществува легенда, в която цар Латин изчезнал по време на битката срещу Мезенций, царя на Кера, и станал бог Юпитер Латин, чийто култ в класическата епоха бил честван от латинския съюз в планината, издигаща се над Немейското езеро.

ЛАТИН СИЛВИЙ (лат.). Пренадлежи към владетелите на Алба, качил се на престола четвърти след Асканий. Негов баща бил Енеас Силвий, а дядо – Постум Силвий. Асканий е негов прадядо. Латин Силвий царувал в продължение на петдесет години и основал голям брой градове, влезли в латинския съюз.

ЛАУЗИЙ (лат.). Син на Мезенций (царя на Кера), който се бил на страната на Турн срещу Еней. Бил убит от него (виж и Мезенций). Името му фигурира в хрониката на царете на Алба. Така се казва и синът на Нумитор, убил Амулий.

ЛЕАГЪР (гр.). Съюзник на хераклида Темен. С помощта на приятеля си Ергией, потомък на Диомед, и по внушение на Темен откраднал статуята Паладион, пазена в Аргос. След това се скарал с Темен и предложил статуята на царете на Лакедемон, които приели на драго сърце тази реликва, чието притежание давало сигурността на града, в съседство със светилището на левкипидите. И тъй като Делфийският оракул ги бил посъветвал да поставят за пазач на Паладиона един от тези, които са я откраднали, те издигнали отстрани храм на Одисей, който бил почти национален герой за тях заради произхода на Пенелопа (виж Пенелопа и Паладион).

ЛЕАНДЪР (гр.). Младеж от Абидос, любовник на жрица на Афродита, наречена Херо, която живеела в Сестос, град, разположен на другия бряг на Хелеспонт, срещу Абидос. Всяка нощ той прекосявал протока с плуване, воден от лампа, която Херо запалвала високо на кулата в къщата, където живеела. Но в една бурна нощ лампата угаснала и Леандър не могъл да намери брега в тъмнината. На другия ден морето изхвърлило трупа му в подножието на кулата на Херо. Тя също се хвърлила в морето, защото не искала да живее без любимия си.

ЛЕАРХ (гр.). Леарх и Меликерт са двамата синове на Ино и Атамант. Когато Хера пратила безумие на Атамант, тъй като искала да го накаже за това, че отгледал тайно малкия Дионис, той убил Леарх със стрела, защото го помислил за елен. Или за млад лъв. Според друга версия Атамант разбрал за престъплението на Ино срещу децата, които имал от Нефела – Фрикс и Хела, и поискал да я убие, но погрешка убил Леарх (виж Атамант, табл. 3 и 33). Еврипид е написал трагедия със същия сюжет.

ЛЕБЕАД (гр.). От всички синове на Ликаон единствени Елевтер и Лебеад не участвали в богохулството на баща си, който предложил на Зевс да яде от плътта на дете, за да изпита прозорливостта му. След случилото се те избягали в Беотия, където основали градовете Левадея и Елевтерос. Това било началото на древния съюз между аркадийците и жителите на тези два града.

ЛЕВК (гр.). Критянин, син на Тал, когото баща му изоставил при раждането му. Идоменей го приел и отгледал като свой син. Когато тръгнал на война в Троя, поверил семейството и дома си на Левк, като му обещал ръката на дъщеря си Клизитера. Но Левк послушал Навплий, който искал да си отмъсти на всички гръцки вождове заради смъртта на сина си Паламед (виж Навплий), и прелъстил жената на Идоменей Меда. След това я убил, също и децата на Идоменей, и завзел трона му. Когато Идоменей се завърнал, го изгонил и го принудил да напусне страната (виж Идоменей).

ЛЕВКА (гр.). 1. „Бялата". Нимфа, дъщеря на Океан и Тетия. В нея бил влюбен Хадес, който я отвлякъл и я отвел в подземния свят. Но Левка не била безсмъртна. След време тя умряла и Хадес, за да я обезсмърти, я превърнал в бяла топола, издигаща се на Елисейските полета. Когато отишъл в подземния свят, Херакъл си направил корона от нейните листа.

2. Левка е името и на Белия остров в Понт Евксин (дн. Черно море), на устието на Дунав. Тук заедно с много други герои Ахил живеел с Елена (или Ифигения, или Медея) във вечно блаженство (виж Ахил).

ЛЕВКАДИЙ (гр.). Според легенда, достигнала до нас чрез Страбон, Левкадий, Ализа и Пенелопа били деца на Икарий и Поликаста (виж и друга легенда според табл. 19, и Пенелопа). Икарий бил изгонен от Хипокоон от Лакедемон, където царувал с брат си Тиндарей (виж Икарий). Но когато Херакъл върнал трона на Тиндарей, Икарий заживял в Акарнания и създал малко царство. Синът му Левкадий дал името си на град Левкада, а Ализа – на град Ализия.

ЛЕВКАРИЯ (гр.). Жената на цар Итал, майка на Авзон, епоним на Авзония (древното име на Италия). Други автори смятат, че е майка на Ром, епоним на град Рим. Била дъщеря на цар Латин и се омъжила за Еней (в такъв случай тя е тъждествена с Лавиния, виж това име).

ЛЕВКАСПИС (гр.). Сикански принц, който се бил с Херакъл, когато той прекосявал Сицилия на връщане от Герион. Той бил убит заедно с много други свои сънародници. Отдали им божествени почести.

ЛЕВКАТ (гр.). Момък, в когото бил влюбен Аполон. За да се спаси от него, Левкат се хвърлил в морето от една скала на остров Левкада, който приел името му.

ЛЕВКИП (гр.). 1. Това име носят много митични личности. Най-известен е бащата на левкипидите Хилера и Феба (виж табл. 19). Той е син на Периерей (или според други легенди на Ойбал и на Горгофона, една от дъщерите на Персей (виж табл. 31). Негова съпруга е Филодика, дъщеря на Инах. Освен Хилера и Феба негова дъщеря е и Арсиноя, която според легендите била любима на Аполон. Техен син е Асклепий (виж Коронида). Левкип царувал в Месения.

2. Друг Левкип е син на царя на Пиза Еномай. Влюбен в Дафна, той се преоблякъл като жена, но тази хитрост предизвикала смъртта му (виж Дафна).

3. Третият Левкип е син на царя на Сикион Туримах. Той имал дъщеря, наречена Калхиния, която родила от Посейдон син Перат. Той бил осиновен от Левкип, който нямал собствени деца, и го направил наследник на трона на Сикион.

4. Левкип е името и на сина на героя Наксос, епоним на остров Наксос. Негов син бил Смердий, под чието царуване Тезей напуснал Ариадна (виж Ариадна и Тезей).

5. Друг Левкип е герой от любовна история, разказана от Партений. Левкип бил син на Ксантий, потомък на Белерофонт. Той бил много смел и отличен воин, прославил се в цяла Ликия. Но си навлякъл гнева на Афродита и по волята ѝ се влюбил в сестра си. За известно време издържал на тази страст, но скоро тя станала непреодолима. Тогава отишъл при майка си и я помолил да му помогне да задоволи страстта си, в противен случай щял да се прониже с меча си. Майката се съгласила и скоро той станал любовник на сестра си. Това продължило, докато един ден някой ги издал на годеника на девойката. Той отишъл при Ксантий, придружен от баща си и знатните граждани на страната, и му заявил, че дъщеря му си има любовник, но без да уточнява, че това е Левкип. Ксантий изпаднал в ярост и се заклел да накаже любовника на дъщеря си, ако ги хване на местопрестъплението. Отговорили му, че няма нищо по-лесно от това, и го завели в стаята на девойката. Като го видяла да влиза, девойката се скрила, така че Ксантий помислил, че това е любовникът ѝ, и без да я познае, я пронизал с меча си. От болка девойката надала вик. Левкип ѝ се притекъл на помощ и без да разпознае баща си в лицето на нападателя, го убил. След това убийство той трябвало да напусне страната и повеждайки със себе си тесалийски заселници, се заселил в Крит. По-късно, изгонен от тях, се върнал в Мала Азия и в областта на Милет основал град Кретинеон.

Разказват, че от любов към този Левкип дъщерята на Мандролит Левкофрина предала собствения си град Мегнезия, където властвал Меандър, на враговете му, предвождани от Левкип.

ЛЕВКИПА (гр.). Това име носят няколко героини.

1. В някои предания (виж табл. 7) жената на Лаомедон и майка на Приам.

2. Жената на цар Тестий и майка на Ификъл (виж това име). 3. Дъщерята на Тестор и сестрата на Калхант и Теоноя (виж това име). 4. Майката на Евристей.

ЛЕВКИПИДИ (гр.). Дъщерите на Левкип, брата на Тиндарей, Икарий и Афарей (виж табл. 19). Левкип имал три дъщери – Хилера, Феба и Арсиноя, но под наименованието левкипиди са известни само първите две, които имали за съпрузи съответно Кастор и Полидевк, техни първи братовчеди (защото били синове на Тиндарей) (виж Диоскури).

Цялата история на левкипидите обхваща

съперничеството, противопоставило заради тях диоскурите и двама от синовете на Афарей – Идас и Линкей. Тази легенда е известна в няколко варианта, от които най-старият е следният: по време на празника в Спарта, даден от диоскурите за Еней и Парис, които посетили Менелай (с тайната мисия да отвлекат Елена), синовете на Афарей, разгорещени от виното, обвинили братовчедите си Кастор и Полидевк, че са се оженили, без да платят зестра. Обидени, братята отвърнали в същия дух и скоро караницата се превърнала в бой. Един от диоскурите бил убит. Идас и Линкей също загинали. (За подробностите от битката, когато диоскурите се скрили зад кухия дънер на един дъб, виж Диоскури и най-вече Идас.)

В по-новите варианти на легендата левкипидите били сгодени за синовете на Афарей и били отвлечени от диоскурите. Тази версия поддържа Теокрит. Тя е по-благосклонна към тях от друг вариант, според който те отвлекли левкипидите по време на сватбата с братовчедите им, нарушавайки по този начин законите на гостоприемството.

Според местна легенда, разказана от Павзаний, левкипидите били дъщери на Аполон. Левкип бил „човешкият" им баща. Сестра им Арсиноя била любовница на бога, а Идас, един от синовете на Афарей, бил съперник с него заради Марпеса (виж Аполон и Идас). Левкипидите имали светилище в Спарта.

ЛЕВКОЗИЯ (гр.). Една от сирените, дала името си на остров, разположен срещу Пестумския залив.

ЛЕВКОН (гр.). Един от синовете на Атамант от третия му брак с Темисто, дъщерята на Хипсей (виж Атамант). Негови братя били Еритрий, Схеней и Птой. Родил му се син, наречен Еритрант, който основал град Еритрея в Беотия. Имал две дъщери – Евипа, жената на Андрей, и Писидика, майката на Аргин (виж табл. 33).

ЛЕВКОТЕЯ (гр.). Така се наричала Ино, дъщерята на Кадмос, след като станала морска богиня (виж табл. 3). Била втора жена на Атамант. Негова първа съпруга била Нефела. За ревността на Ино към децата на Нефела Фрикс и Хела и приключенията ѝ с Темисто, третата жена на Атамант, виж Атамант.

След смъртта на сестра ѝ Семела (*виж Дионис*) Ино убедила Атамант да приюти малкия Дионис. Тя го отгледала заедно с децата си Леарх и Меликерт. За да ги накаже, че са прибрали плода на изневярата на Зевс, разгневената Хера пратила безумие на Атамант и Ино. Тя хвърлила малкия си син Меликерт в котел с вряща вода, а Атамант убил Леарх с кол, като го взел за елен. Ино се хвърлила в морето с трупа на Меликерт. Морските божества се съжалили над нея и я превърнали в нереида, а детето станало малкия бог Палемон. Ино, наречена Левкотея – Бялата богиня, Богинята на водната пяна, и синът ѝ Палемон помагали на моряците, показвайки им пътя по време на буря. В памет на Меликерт Сизиф основал Истмийските игри *(виж също Меликерт и Палемон).*

В Рим Левкотея е отъждествявана с Матер Матута, чийто храм се издигал на Форум Боариум, недалеч от пристанището на Рим. Палемон бил отъждествен с бога на пристанищата Портун, чийто храм бил в същия квартал.

Съществува и още една Левкотея, също морска богиня, но от родоска легенда (виж Халия).

ЛЕВКОТОЯ (гр.). Понякога така наричат Левкотея. Това е името и на съперницата на Клития, любовницата на Слънцето. Тя била превърната в растението хелиотроп (виж Клития).

ЛЕВКОФАН (гр.). Син на аргонавта Евфем и потомък на батиадите от Кирена (виж Евфем).

ЛЕДА (гр.). Според най-разпространената традиция Леда е дъщеря на царя на Етолия Тестий и на Евритемида. По бащина линия е потомка на Калика, една от дъщерите на Еол. Същевременно принадлежи към рода на Девкалион (виж табл. 2, 13, 19 и 24). Нейни сестри са Алтея, майката на Мелеагър, и Хиперместра. Други традиции ѝ приписват за сестри Клития и Меланипа. Разказват също така, че синът на Сизиф Главк минал през Лакедемон, търсейки конете си, които бил загубил. Тук той обладал Пантидия, която веднага се омъжила за Тестий и му родила дъщеря, Леда, смятана за негово дете. (Сравни с легендата за раждането на Одисей, който бил плод на любовта на Сизиф)(виж Одисей).

Когато Тиндарей, изгонен от Лакедемон от Хипокоон и синовете му (виж легендата за тях), отишъл в Етолия, в двора на Тестий, той го приел добре и му дал дъщеря си Леда за жена. По-късно, когато Херакъл върнал властта на Тиндарей (виж Херакъл), тя отишла със съпруга си в Лакедемон.

Леда имала много деца от Тиндарей: Тимандра, която се омъжила за Ехем (виж легендата за него), Клитемнестра, жената на Агамемнон, Елена и диоскурите (виж тези имена). Някои от тези деца (към които трагиците прибавят и Феба) били заченати от Зевс, приел образа на лебед, за да я обладае. В други версии се казва, че Елена е дъщеря на Зевс и Немезида. Богинята се опитала да избегне любовта на Бащата на боговете, като се превърнала в гъска. Но Зевс веднага приел образа на лебед. След това Немезида снесла яйце, което изоставила. Намерил го овчар и го занесъл на Леда, която предвидливо го сложила в ковчеже. Когато Елена излязла от него, тя я представила за своя дъщеря, защото била много красива.

Най-често, като началото полага Еврипид,

се предполага, че Леда е била обладана от Зевс и после снесла яйце (или две яйца), от които излезли две двойки близнаци: Полидевк и Клитемнестра, Елена и Кастор (виж Диоскури). В Спарта, в храма на левкипидите, показвали черупки от огромното яйце, което била снесла Леда.

ЛЕИМОН (гр.). Когато Аполон и Артемида решили да си отмъстят за това, че още когато майка им Лето била бременна с тях, никой не искал да я приюти и всички я отблъсквали, те отишли в Пелопонес, в царството на Тегеат. Там били приети от един от синовете му, Скефрос, който заговорил бога насаме. Но един от братята му, Леимон, забелязал това, решил, че го клевети пред Аполон, и от гняв го убил. Артемида веднага го пробола със стрела. Когато разбрали, че божествата са тук, Тегеат и жена му Мера направили жертвоприношение в тяхна чест. Но Аполон и Артемида не се смилили. Те напуснали страната и я наказали с глад. Делфийският оракул посъветвал жителите да отдадат погребални почести на Скефрос. Оттогава в Тегея се провеждал ежегоден празник, по време на който се представя как жрица на Артемида преследва Леимон.

ЛЕИМОНА (гр.). Героиня на малко известна атинска легенда. Тя била дъщеря на Хипомен, знатен атинянин, може би дори цар на града. Баща ѝ разбрал, че не е запазила девствеността си, а си има любовник, преди да се ожени, и я затворил в отдалечена къща, без храна, заедно с един кон. Побеснял от глад, конят разкъсал младата жена.

ЛЕИПЕФИЛА (гр.). Според табл. 31 Леипефила е дъщеря на Иолай, племенник на Херакъл. Омъжила се за Филас, син на Антиох и внук на Херакъл. Така в лицето на сина ѝ Хипотес се обединяват двата клона на Херакловото потомство.

ЛЕИТ (гр.). Тивански военачалник, син на Алектрион (или на Алектор), който командвал отряд пред Троя. В „Илиада" убива троянеца Филак. Ранен е от Хектор. Той връща от Троя праха на Аркезилай. Фигурира и сред аргонавтите.

ЛЕЛЕКС (гр.). Епоним на лелегите. Първият цар на Лакония, „роден от почвата". Имал двама синове, Милес и Поликаон. Големият му син Милес го наследил на трона на Лакония, който след това предал на поголемия си син Еврот (речен бог). По-малкият, Поликаон, се оженил за Месена, дъщерята на царя на Аргос Триопас, и получил царство Месения, което нарекъл така на името на жена си (виж Месена).

Според друга легенда Лелекс е баща, а не дядо на Еврот.

Лелекс е смятан и за герой от Левкада, дядо на Телебоант (дал името си на телебойците) (виж Амфитрион).

Герой със същото име се появява и в легендите от Мегара. Там той е представен като син на Посейдон и Либия, дошла от Египет да управлява в Мегара. Той имал син, Клевзон, чиито дъщери, Клезо и Таврополида, прибрали тялото на Ино, когато било изхвърлено от морето близо до Мегара след самоубийството ѝ (виж Палемон).

Лелекс имал още един син, Биант, който бил убит от Пилант (виж това име).

ЛЕМУРИ (лат.). В Рим това са духове на мъртвите, които заклинали на празника Лемурия, честван всяка година на 9 май, и в двата нечетни дни, които следват – 11-и и 13-и. Празнували през нощта: главата на семейството излизал от къщи с боси крака, измивал ръцете си с изворна вода и извръщайки глава, хвърлял боб (или бакла), изричайки: „С този боб се откупвам, аз и близките ми." Той произнасял това заклинание девет пъти, без да гледа назад, докато според вярването лемурите събирали зърната. След това пречиствал още веднъж ръцете си и удрял върху бронзов съд, викайки: „Сенки на моите предци, вървете си!" Тогава вече можел да погледне назад. Доволни, лемурите си отивали за една година. Овидий разказва следната история за произхода на името Лемурия: първоначално празникът се наричал Ремуриа и бил в чест на духа на Рем, убит от Ромул. Постепенно обаче вследствие на етимологичен каламбур се получила новата дума.

ЛЕОНАСА (гр.). „Лъвицата". Според понеизвестна легенда внучка на Хил. Била съпруга на Неоптолем и му родила много деца: Аргос, Пергам, Пандар, Дорией, Геной, Еврилох и Даная, които според по-разпространените легенди имат съвсем друго родословие (виж табл. 16).

ЛЕОНТЕЙ (гр.). Лапитски вожд, син на Корон и внук на Кеней (виж табл. 9). Във войната срещу Троя той придружавал друг лапит, Полипет, сина на Пиритой. Многократно споменаван в „Илиада". Той фигурира сред воините, скрили се в дървения кон. Митографите го сочат сред претендентите за ръката на Елена.

След превземането на Троя той придружил Калхант по суша (виж Калхант). Когато Калхант умрял, Леонтей се завърнал в Троя, а оттам – в родината си.

Митографите споменават и за брат на Леонтей – Андремон, който се оженил за една от дъщерите на Пелий – Амфинома, и за сестра – Лизида.

ЛЕОНТИХ (гр.). Леонтих и Радина са герои от любовна история, възпети от Стезихор. Радина била девойка от Самос, сгодена за владетел на Коринт. Но се влюбила в младеж от острова си, наречен Леонтих. Когато заминала по море при годеника си, Леонтих я последвал по суша. Но тиранът убил и двамата и върнал телата им с колесница. След това обаче се разкаял за жестокостта си и ги погребал в оградено място,

наречено на тяхно име. Дори по времето на Страбон нещастните влюбени идвали тук, за да си пожелаят щастие в любовта.

ЛЕОНТОФОН (гр.). Съществува легенда, в която се разказва, че в Итака след убийството на претендентите за ръката на Пенелопа Одисей, обвинен от родителите на убитите, решил Неоптолем да отсъди както да бъде наказанието му. Неоптолем го осъдил на заточение. Одисей се оттеглил в Етолия, при Тоант, сина на Андремон, и се оженил за дъщеря му. От този брак се родил Леонтофон, Убиеца на лъвове, герой, за когото до нас не са достигнали никакви други сведения. Според друга легенда Одисей имал син, наречен Леонтофрон, роден от любовта му с Евипа (виж табл. 39).

ЛЕОС (гр.). Един от героите, епоними на атически племена (той дал името си на племето леонтиди). Бил син на Орфей, а неговият син се наричал Клиант. Имал и три дъщери, Фазитея, Теопа и Евбула. По време на глад той доброволно принесъл в жертва трите си дъщери, още девици, защото Делфийският оракул предрекъл, че за да се върне изобилието, трябва да се принесат човешки жертви. Атиняните издигнали светилище на трите девойки в Керамичния квартал.

ЛЕПРЕЙ (гр.). Легендата за него е свързана с цикъла за Херакъл и по-точно с подвига при Авгей.

Лепрей бил син на Кавкон и Астидамея (дъщеря на Форбант и сестра на Авгей) (виж табл. 23). Той посъветвал Авгей да не плаща на Херакъл уговореното възнаграждение за почистването на оборите (виж Херакъл) и дори добавил, че трябва да оковат героя с вериги и да го затворят. Когато Херакъл се върнал да отмъсти на Авгей, той отишъл и при Кавкон, за да накаже Лепрей. Но молбите на Астидамея го омилостивили и той решил да се състезава с Лепрей – по пиене, ядене и хвърляне на диск. Лепрей бил победен във всичко. Тогава, разгневен, грабнал оръжието и двамата се били, докато Лепрей загинал.

ЛЕСБОС (гр.). Син на Лапит (виж табл. 23). По заповед на оракула се изселил на остров Лесбос, където се оженил за Метимна, дъщерята на царя на острова Макарей (или Макар) (виж това име). След това кръстили острова на негово име.

ЛЕСТРИГОНИ (гр.). След като шест дни поред корабът му бил тласкан от бога на ветровете Еол, Одисей пристигнал в страната на лестригоните. Те били великани човекоядци, които разкъсвали чужденците. Живеели в град, построен от Ламос. Одисей хвърлил котва в просторно и сигурно пристанище. Слязъл на брега и изпратил двама от спътниците си на разузнаване. Пред входа на града двамата моряци срещнали девойка, която наливала вода. Те я запитали кой е царят на страната. Тя ги завела в дома си и повикала баща си Антифат, който веднага убил единия от двамата моряци. След това повикал останалите жители на града. Те се втурнали към пристанището и започнали да хвърлят огромни скали по корабите. Всички кораби били разрушени с изключение на този на Одисей, който успял да отплава.

Възможно е страната на лестригоните да е тъждествена с областта Формия, намираща се на юг от Лациум, на границата с Кампания.

ЛЕТА (гр.). „Забравата". Тя е дъщеря на Ерида (Раздора) и според една от легендите майка на харитите (грациите). На нейно име е наречен Изворът на Забравата в подземния свят. Мъртвите пиели от него, за да забравят земния си живот. Според някои философи, от които Платон заимства идеята, преди да се преродят в ново тяло, душите пиели от този извор, който изтривал паметта им за това, което са видели в подземния свят. В Левадея, Беотия, близо до оракула на Трофоний, имало два извора, от които пиели даващите съветите: Извора на Забравата (Лета) и Извора на Паметта (Мнемозина).

Поетите използват Лета като алегория на Забравата, сестра на Смъртта и Съня.

ЛЕТЕЯ (гр.). Според Овидий, който се позовава на изгубена днес легенда, Летея е жената на Олен. Тя спорила с една богиня коя е по-хубава и съпругът ѝ се опитал да я спаси от наказание, като поел вината. Но и двамата били превърнати в каменни статуи.

ЛЕТО (гр.). Майката на Аполон и Артемида, които родила от Зевс. Принадлежи към първото поколение богове. Дъщеря е на титана Коей и титанката Феба. Нейни сестри са Астерия и Ортигия (виж табл. 38).

Разказват, че докато била бременна с двете божествени деца, ревнивата Хера забранила на всички места по земята да я подслонят, за да роди. Така Лето бродела непрекъснато, без да може да спре. Накрая Делос, който дотогава бил плаващ и необитаван остров и нямало от какво да се страхува, се съгласил да я приюти. За награда островът бил прикрепен към дъното на морето с четири колони, които го държали здраво. Тогава бил наречен Делос (Блестящия), защото на негова земя се родил богът на светлината. Преди това безсмъртните богове наричали острова Ортигия.

Според друга легенда Хера се била заклела, че Лето няма да може да роди там, където грее слънцето. По заповед на Зевс Борей отвел младата жена при Посейдон, който повдигнал вълните на морето и направил водна арка над острова. Така запазена от слънчевите лъчи, Лето родила децата си въпреки клетвата на съперницата си.

Родилните болки траели девет дни и девет нощи. Всички богини дошли да помогнат на родилката с изключение на Илития, богинята на раждането, и Хера, които останали на Олимп. Именно отсъствието на Илития пречело на освобождаването на Лето. Накрая богините изпратили Ирида при Илития и тя ѝ обещала златна и кехлибарена огърлица, дълга девет лакътя, ако прекрати мъките на нещастницата. Илития се съгласила и така двете божествени деца могли да се родят.

Разказват също, че за да избяга от Хера, Лето се преобразила на вълчица и избягала при хиперборейците, където живеела преди. С това се обяснявал странният епитет Ликогенет, Роден от Вълк, с който понякога наричали Аполон.

С епизод от същото раждане свързват и Ликия, страната на вълците. С двете новородени деца Лето отишла в Ликия и тук спряла до един извор или до езеро, за да ги измие. Но пастирите от областта ѝ попречили. Тогава богинята ги превърнала в жаби.

Двете деца много обичали майка си и се мъчели да я защитават с всички средства. Заради нея убили синовете и дъщерите на Ниоба (виж това име) и великана Титий, който се опитал да я изнасили (виж Титий). В Делфи Аполон убил змея Питон, който я заплашвал (виж Аполон).

ЛЕТУЗА (гр.). Във версията на мита за Терей и Прокна, позната ни от Хигин, Летуза е жената на царя на Тракия Линкей, на която Терей бил поверил снаха си Филомела. Летуза, която била приятелка на Прокна, ѝ разкрила деянието на мъжа ѝ и станала причина за нейното отмъщение (виж Терей и Прокна).

ЛИБЕР (лат.). Италийският Дионис, с когото бил идентифициран още в древността. На латински името му означава „свободен" и действително това било едно от прозвищата на Дионис: Освободителят, или „Този, който освобождава". В негова чест основали празниците Либералии. Както повечето от много древните латински полски божества, Либер не притежава собствена митология. Поетите го споменават като тъждествен с Дионис.

ЛИБЕРТАС (лат.). Олицетворение на Свободата в Рим. Абсолютна политическа абстракция, тя няма собствен мит.

ЛИБИТИНА (лат.). Римска богиня, която бди почестите, които се отдават на мъртвите, да бъдат изпълнявани. Храмът ѝ се намирал в свещена гора, разположена вероятно в южната част на Рим, в областта на Авентинския хълм. Тук се събирали погребалните предприемачи (либитинарии). Поради игра на думи Либитина, чието име е близко до това на Либидо (Страстта), е отъждествявана с Венера, и името ѝ става едно от наименованията на Венера. Няма собствена легенда.

ЛИБИЯ (гр.). Нимфата, дала името си на Северна Африка (в това число и Киренайка). Свързват я и с Ио, чиято внучка е. Либия е дъщеря на Епаф, сина на Ио от Зевс (виж Ио и табл. 3). От Посейдон родила двама синове – Агенор и Бел, двамата митични герои на Финикия и Египет. Чрез Агенор тя има родствена връзка и с Кадмос (виж табл. 3).

Съществуват няколко допълнително вмъкнати варианта в това родословие: понякога я представят като дъщеря, а не като внучка на Ио. Освен Бел и Агенор родила от Посейдон Ениалий (което е епитет на Арес) и египетския тиран Бузирис (виж легендата за него), Лелекс и Феникс (обикновено смятан за неин внук и син на Агенор), и дори Атлант (великана с това име, който държал Небето на раменете си) (виж Атлант). Покъсна рационалистична версия представя Либия като дъщеря на Океан и сестра на Азия, Европа и Тракия.

ЛИГИС (гр.). Епоним на лигурите. Брат на Алебион. Когато Херакъл се връщал от страната на Герион, прекосил Южна Галия и Лигис се опитал да открадне стадата му. С помощта на лигурите той нападнал Херакъл. Стрелите на героя свършили и когато щял да бъде победен от неприятеля, той отправил молба към баща си. Той му изпратил дъжд от камъни, с които Херакъл лесно успял да победи нападателите. Долината на Кро все още свидетелства за тази битка, защото е обсипана с безброй скали и камъни (виж Херакъл).

ЛИД (гр.). Епоним на лидийците от Мала Азия. Смятан е за син на Атис, сина на Манес. Това е версията, поддържана от Херодот. Денис Халикарнаски му приписва по-сложно родословие: Манес бил дете на Зевс и Гея. Той се свързал с океанидата Калироя и имал син от нея, Котис, който се оженил за Халия, дъщерята на местния жител Тул. Котис имал две деца, Адий и Атис. Атис взел за жена Калитея и тя му родила Лид и Тирен.

Лид царувал в страната преди идването на хераклидите. Негов брат бил Тирен, епоним на тиренийците (или етруските) (виж Тирен). Според някои версии Лид е от династията на хераклидите, т. е. на потомците на Херакъл и на една прислужница на Омфала, които управлявали след династията на Манес.

ЛИЗИДИКА (гр.). Дъщеря на Пелопс. Омъжена за Местор, тя му родила дъщеря, Хипотоя. Според друга версия била жена на Алкей и майка на Амфитрион (по-често жената на Алкей е наричана Астидамея или Лаонома, виж табл. 31). Според трета версия е майка на Алкмена и жена на Електрион.

ЛИЗИПА (гр.). Една от претидите, дъщерите на Прет, които полудели по воля на боговете. Били излекувани от Мелампус (виж това име).

Така се казвала и жената, за която се оженил Кефал в Кефалении (виж Кефал).

ЛИК (гр.). Съществуват много герои с то-

ва име. Трима от тях принадлежат към рода на Атлант и плеядите (виж табл. 25).
1. Първият е син на Келено и Посейдон. Бил пренесен от баща си на Острова на блажените.
2. Вторият е син на същата Келено и на Прометей, брат на Химерей (виж това име и табл. 38). Менелай гостувал на Парис, когато отишъл да занесе дарове на гроба на Химерей и на Лик
3. Най-известният Лик е внукът на плеядата Алкиона и на Посейдон (виж табл. 25). Син е на Хирией и на нимфата Клония и според най-разпространената версия чичо на Антиопа. Според друга традиция Никтей и Лик били синове на Хтоний, един от „спартите" – воините, родени от зъбите на дракона, убит от Кадмос (виж това име). И накрая Антиопа понякога е смятана за дъщеря, а не за племенница на Лик. За да отмъсти за отвличането на Антиопа, Лик завзел Сикион. Но по-често нападението е обяснявано с това, че Лик искал да отмъсти за смъртта на брат си (виж Антиопа).
Аполодор разказва, че Никтей и Лик трябвало да избягат от родната си Евбея, защото убили сина на Арес и Дотида Флегий. Те се установили в Хирия, Беотия, а оттук отишли в Тива, където ги приел цар Пентей. Пентей поверил на Лик командването на армията си. След смъртта на царя Лик се възкачил на трона. Според друга легенда Лик завзел властта след смъртта на Лабдак, защото синът му Лай бил много малък, за да царува (виж Лай).
Съществува и легенда, разказана от Хигин, който се позовава на по-ранен автор на трагедии (вероятно римски), според която Лик бил съпруг на Антиопа. Той я изгонил, защото нейн любовник бил Епаф, а после била обичана от Зевс. От своя страна Лик се оженил за Дирка (както в оригиналната легенда) и тя го ревнувала от Антиопа, за която подозирала, че не е скъсала връзките с бившия си съпруг. Дирка хвърлила Антиопа в тъмница. Но по заповед на Зевс като по чудо Антиопа се освободила от веригите си и избягала на Китерон, където родила двама синове, Амфион и Зет. По-късно те наказали Дирка и Лик.
Според различните версии Амфион и Зет или убили Лик, или по заповед на Хермес само го лишили от царството му.
4. В „Разяреният Херакъл" Еврипид също въвежда персонаж с името Лик, който по време на отсъствието на Херакъл завзел царството Тива и тъкмо щял да изгони Мегара, когато героят се върнал. Узурпаторът бил дошъл от Евбея и бил потомък на сина на Никтей. Възможно е Еврипид да е измислил този образ по типа на Лик, чичото на Антиопа.
5. Друг Лик е един от първите жители на остров Родос, наречени телхини. Предчувствайки бъдещия потоп (по времето на Девкалион), Лик избягал с братята си и спрял в Ликия, където въвел култа към Аполон Ликийски в долината на Ксанта.
6. Лик е и името на един от четиримата синове на Пандион. Брат е на Егей. Когато синовете на Пандион се завърнали в Атина, Лик получил част от Атика, но скоро бил изгонен от Егей и се установил в Месения. Бил почитан жрец и гадател. Приписват му основаването на култа към Аполон Ликийски. Посветил Афарей в мистериите на Великите богове. Според друга версия той избягал в Ликия и името ѝ се дължи на него.
7. Лик се наричал и царят на мариандините, живеещи на западния бряг на Мала Азия. Той приел гостоприемно аргонавтите по време на пътуването им. Той е син на Даскил и по бащина линия внук на Тантал. Затова бил настроен доброжелателно към гърците. Той погребал с почести двамата аргонавти, които умрели там – Тифис и Идмон. За кормчия на „Арго" им дал собствения си син Даскил. Лик бил благодарен на аргонавтите, че са убили царя на неговите врагове бебриките Амик (виж Аргонавти). Амик бил убил брат му Отрей и когато аргонавтите го отървали от врага му, той самият предприел поход за отмъщение.
На връщане от страната на амазонките Херакъл подкрепил Лик в битката му с бебриките, убил брата на Амик Мигдон и дал на Лик част от страната на бебриките.
8. Легендата познава още един Лик, цар на Либия. Той бил син на Арес и имал обичай да принася в жертва на баща си чужденци. На връщане от Троя след корабокрушение Диомед бил изхвърлен на брега на Либия. Лик го пленил и щял да го пренесе в жертва, когато дъщеря му Калироя се смилила над пленника и го освободила. Но Диомед не отвърнал на любовта на девойката и избягал. Отчаяна, тя се обесила.
ЛИКАОН (гр.). 1. Един от синовете на Приам, който му родила Лаотоя (виж табл. 34). Докато една нощ режел клони в градината на Приам, бил пленен от Ахил. Ахил го продал на остров Лемнос. Но Еетион от Омброс го купил и тайно го върнал в Троя. Дванадесет дни след връщането си срещнал Ахил на бойното поле, на брега на Скамандър. Напразно го молил да приеме откуп. Безпощадният Ахил го убил.
2. Друг Ликаон, по-известен от предишния, е аркадийски герой, син на Пеласг. Майка му е океанидата Мелибоя, а според други версии – нимфата Килена (виж табл. 17 и 18). Ликаон наследил баща си на трона на Аркадия. Имал петдесет синове от много жени. Митографите не са единодушни за имената и броя им: Павзаний и Аполодор съставят различни списъци. Например при първия Никтим е първородният, докато при втория той е най-младият. При него първородният син е Менал.

Ето имената, дадени от Аполодор: Менал, Теспрот, Хеликс, Никтим, Певкетий, Кавкон, Мекистей, Хоплей, Макарей, Македнос, Хорос, Полихос, Акотес, Евемон, Анкиор, Архебат, Картерон, Егеон, Палант, Канет, Протой, Лин, Коретон, Телебоас, Физий, Фасос, Птиос, Ликий, Халиферос, Генетор, Буколион, Соклей, Финей, Евмет, Харпалей, Портей, Платон, Хемон, Кинет, Леон, Харпалик, Херейй, Титанас, Мантиной, Клеитор, Стимфал, Орхомен.
Вижда се, че голяма част от синовете на Ликаон са дали имената си на много селища в Пелопонес. Павзаний посочва: Менал, Хелисон, Никтим, Макарей, Палант, Ликий, Алиферос, Херейй, Мантиней, Орхомен, Орестей, Фигал, Трапезус, Дазеатас, Акакос, Токнос, Хипсас, Тегеатес, Кромос, Харизий, Триколон, Перет, Азеатас, Суматей, Енотрос.
Денис Халикарнаски цитира и Певкетий, който с брат си Енотрос отишъл в Италия, където дали имената си на двата народа на енотрийците и певкетийците. Денис Халикарнаски различава двама мъже с името Ликаон: единият е син на Езей и баща на Деянира. Тя се омъжила за Пеласг и родила син Ликаон, баща на петдесет синове от нимфата Килена. Като всички родословни легенди и тази е многопластова и изглежда се е променяла през вековете и в градовете според нуждите за обяснение на местните факти.
Според някои митове Ликаон като баща си Пеласг бил много милостив цар и често бил посещаван от боговете. Но синовете му искали да се уверят, че чужденците, които виждали да идват при баща му, наистина са божества. Те убили едно дете и смесили плътта му с тази с жертвата, приготвена за пира. Боговете изпратили буря, която с гръм изпепелила виновните. Но най-често Ликаон и синовете му са представяни като неверници. Един ден самият Зевс поискал да се увери докъде достига тяхното безбожие и преобразен като селянин, дошъл да моли за гостоприемство Ликаон. Той го приел, но тъй като искал да разбере дали наистина гостът му е бог, му сервирал месо от дете – или заложник, който държал в двореца, или един от собствените му синове, Никтим, или внука му Аркант, сина на Калисто и на Зевс (виж Калисто). Разгневен, Зевс съборил масата и убил с мълния Ликаон и децата му едно по едно. Гея (Земята) се намесила навреме, за да спре ръката му и да спаси най-малкия, Никтим. Той го наследил на трона. Според други легенди Ликаон бил превърнат във вълк.
Тази последна версия може да бъде свързана с практиката на човешките жертвоприношения в чест на Зевс Ликийски в Аркадия. Там принасяли в жертва човек, а присъстващите „се причестявали", като изяждали вътрешностите му. Тогава се превръщали във вълци и запазвали този образ осем години, след което възвръщали човешкия си облик, ако през това време не са яли човешко месо.
3. Съществувал и трети Ликаон, син на Арес и Пирена, който бил убит от Херакъл (виж Херакъл).
ЛИКАСТ (гр.). 1. Критски герой във версията, предадена от Диодор.Той е баща на Минос 2 (виж статията за двамата Минос – единия син на Зевс и Европа, а другия на Ликаст и Ида, дъщерята на Корибант). В тази версия самият той е син на Минос 1 и на Итона, дъщерята на Ликтий.
2. Друг герой с това име е син на Арес и дъщерята на Никтим Филонома. Тя го родила тайно заедно с още едно момче, Пархасий, и ги изоставила на планината Еримант, защото я било страх от баща ѝ. Децата били отгледани от овчари и по-късно царували в Аркадия.
3. За още един герой със същото име виж Евлимена.
ЛИКИЙ (гр.). Ликий (чието име е епитет на Аполон) е син на вавилонеца Клинис, който бил превърнат в гарван, защото против волята на Аполон принесъл в жертва магаре на неговия олтар според обичая на хиперборейците. В началото гарванът бил бял, но след това заради недискретността си станал черен (виж Клинис и Коронида).
ЛИКИМНИЙ (гр.). Синът на Електрион (един от синовете на Персей) и фригийска робиня, наречена Медия (виж табл. 31). Той е полубрат на Алкмена и чичо на Херакъл. Легендата за него принадлежи към цикъла на Херакъл.
Детството на Ликимний преминало при баща му в Микена. По време на войната на тафосци срещу Електрион Ликимний, който бил още дете, единствен се отървал жив. Заедно със сестра си Алкмена той придружил Амфитрион (виж това име) в изгнанието му в Тива, след като героят неволно убил Електрион. Тук Ликимний се оженил за Перимеда, сестрата на Амфитрион. Имал много деца: Ойнос (който по-късно бил убит от синовете на Хипокоон в Спарта, и смъртта му станала причина за похода на Херакъл срещу града) (виж Херакъл), Аргей и Мелас, които придружавали Херакъл срещу Ехалия и били убити. Херакъл, който бил обещал на Ликимний да доведе сина му, изгорил трупа на Аргей и за да удържи на обещанието си, донесъл урната с праха му.
След смъртта на Херакъл Ликимний споделил съдбата на останалите хераклиди. Той потърсил убежище в Трахида и участвал в битката срещу Евристей (виж Хераклиди). По-късно се присъединил към Хил в първата опустошителна война срещу Пелопонес. Но жителите на Аргос поканили него и Тлептолем, един от синовете на Херакъл, да живеят в града им. Тук по време на спор Ликимний бил убит с удар от пръчка от Тлеп-

толем. Или пък бил убит случайно, докато Тлептолем удрял един роб (или вол) с маслинова пръчка. Сравни със смъртта на Електрион, убит по същия начин от Амфитрион.

ЛИКО (гр.). Една от двете сестри на Кария, дъщерята на царя на Лакедемон Дион. Заедно със сестрите си получила от Аполон дарбата на пророчица. Но се опитала да попречи на любовта на Кария и Дионис и била превърнатна в скала (виж Дионис).

ЛИКОМЕД (гр.). Цар на долопите на остров Скирос. Той царувал по време на Троянската война и Тетида скрила Ахил при него, за да го предпази от Съдбата. Тя знаела, че ако отиде да се бие срещу Илион, ще загине. Ликомед го преоблякъл в женски дрехи и го скрил сред дъщерите си. Ахил се влюбил в една от тях, Деидамея, и тя му родила син, Неоптолем, наречен Пир (виж Неоптолем). Сред жените Ахил бил известен с името Пира, Иса или Керкисера. За пратеничеството на Диомед и Одисей при Ликомед виж Ахил.

Ликомед се появява и в легендата за Тезей. Когато след убийството на палантидите, или след смъртта на Хиполит, или заради друга причина, Тезей отишъл при него, Ликомед се уплашил, че героят ще спечели любовта и уважението на поданиците му и може да го измести от трона. Или пък не искал да му даде благата, които притежава. Под приятелски претекст го завел на върха на една скала и го блъснал оттам (виж Тезей).

ЛИКОПЕЙ (гр.). Един от синовете на Агрий. Той е брат на Терсит, Онхест, Протой, Келевтор и Меланип (виж табл. 24 и 27). Заедно с тях участвал в похода срещу Ойней, от когото отнели царство Калидон. По-късно бил убит от Диомед, притекъл се на помощ на Ойней от Аргос (виж Диомед).

Според друга легенда Ликопей бил убит заедно с чичо си Алкатой от Тидей, който след това убийство трябвало да избяга от Етолия в Аргос.

ЛИКОРЕЙ (гр.). Син на Аполон и нимфата Корикия (нейното име носи пещера на Парнас, над Делфи). Ликорей бил цар на град Ликорея, основан от него, разположен на върха на Парнас.

Имал син, наречен Хиам, чиято дъщеря Келено родила на Аполон син, наречен Делф (виж Хиам и Делф).

ЛИКОФРОН (гр.). Син на Местор. Заради убийство трябвало да напусне родната си Китера и придружил Аякс, сина на Теламон, в Троянската война. Бил убит от Нестор.

ЛИКУРГ (гр.). 1. Сред героите, носещи това име, е един на наследниците на Аркант. Той е син на Алей и Неера (виж табл. 9). В една от версиите на легендата за Аталанта чрез сина си Ясос той е неин дядо, както и дядо на Меланион, който се оженил за нея (виж табл. 26).

2. Съименник на предишния е царят на Тракия, който се появява в легендата за Дионис. В „Илиада" е представен като пример за наказанието, което очаква тези, които противоречат на боговете. Царят на Тракия Ликург изгонил Дионис, който бил пристигнал в страната му с дойките си. Той така изплашил бога, че Дионис скочил в морето, където го приютила Тетида. Но Ликург бил застигнат от божието наказание. Зевс го ослепил. В тази верия Дионис още е плашливо дете, изпаднал в паника от жестокостта на Ликург.

При трагичните поети, още от Есхил в загубената му тетралогия, посветена на Ликург, Дионис е вече възрастен и си отмъщава сам. Уточнена е и личността на Ликург – той е цар на едонийците в Тракия и син на Дриас. Когато Дионис поискал да прекоси Тракия, за да организира поход срещу индийците, Ликург отказал да го пропусне през земите си. Той пленил вакханките, които придружавали бога, също и сатирите от свитата му. Самият Дионис се скрил в морето при Тетида, дъщерята на Нерей. Но вакханките били освободени чудотворно от въжетата, а Ликург бил обхванат от лудост. Мислейки, че синът му Дриант е стъбло на лоза, Ликург го ударил с брадва и го убил. След убийството възвърнал разсъдъка си. Но земята станала безплодна и оракул предсказал на жителите на страната, че единственият начин да се върне плодородието е да се разчлени Ликург. Те така и направили на планината Пангей, където вързали Ликург за четири коня и го разкъсали.

Легендата, разказана от Хигин, се различава съществено от предишната версия – Ликург изгонил Дионис от царството си, оспорвайки божествения му произход. След това се напил с вино и поискал да насили собствената си майка. За да предотврати повторението на този срам, Ликург поискал да изкорени лозата, но Дионис му пратил безумие и той убил жена си и сина си. Тогава Дионис го оставил на пантерите в планината Родопа и (но Хигин не го отбелязва) вероятно бил разкъсан от дивите зверове.

Диодор предава евемеристка версия на легендата. За него Ликург е цар на част от Тракия, съседна на Хелеспонт. Тъй като Дионис имал намерение да премине с армията си от Азия в Европа, той сключил договор с него. Основаващи се на договора, вакханките прекосили протока и навлезли в Тракия. Но през нощта Ликург заповядал на войниците си да ги убият, също и Дионис. Някой си Харопс (виж това име) казал на бога за заговора. Уплашен, той решил да задържи по-голямата част от отрядите си на азиатския бряг, а той самият прекосил протока. Докато го нямало, Ликург нападнал вакханките и ги убил. Но Дионис пристигнал и разбил тракийската армия. Пленил Ликург, избол очите му и го разпънал на

кръст, след като го измъчвал по хиляди начини. Диодор добавя, че в някои предания този епизод става не в Тракия, а в Ниса, Арабия (за тази страна виж Дионис).

В „Дионисиаки" Нонос развива темата за Ликург и неговите любовни отношения с една от вакханките, Амброзия. Тя се превърнала в стъбло на лоза, за да се увие около него и да го задуши. Хера го спасила, като размахала над вакханките меча на Арес.

3. Друг Ликург, наричан понякога Лик, бил цар на Немея и син на Ферес (или на Пронакс, виж това име). Амфитея (или Евридика) му родила дете, наречено Офелт. То било поверено на дойката Хипсипила (виж това име) и удушено от змия близо до един извор (виж Амфиарай). Показвали гроба на този Ликург близо до свещената гора на Зевс.

4. Ликург, законодателят на Спарта, е историческа, а не митологическа личност.

ЛИЛЕЙ (гр.). Индийски пастир. От всички богове признавал само Селена (Луната). Останалите изпратили срещу него два лъва, които го разкъсали. Но Селена го превърнала в планината Лилеон.

ЛИМОС (гр.). Персонификация на глада. Смятана за дъщеря на Ерида. Абстрактно понятие без легенда.

ЛИМФЕИ (лат.). Речни божества в народната латинска митология. Още в древността били идентифицирани с нимфите (виж това име). Разказвали, че всеки, който ги видел, полудявал. Оттук и латинската дума „лимфатус", означаваща „луд".

ЛИН (гр.). 1. Съществуват множество легенди за Лин, като всички имат една свързваща линия – те представят героя като певец или като обект на известна песен.

Първата легенда разказва, че Псамата, дъщерята на царя на Аргос Кротоп, родила син от Аполон (виж табл. 17). Това дете, наречено Лин, след раждането си било изоставено и отгледано от пастири. Но или Кротоп научил за станалото и пратил кучета да го разкъсат, или овчарските кучета го разкъсали случайно. Каквото и да е станало, Псамата също била убита от баща си и разгневеният Аполон изпратил чудовище на име Пена, което опустошило страната (виж Кротоп и Кореб). По съвет на оракула жителите на страната почитали паметта на Псамата и Лин с култ, който се състоял в това да се пее жалостива песен (трена), разказваща тяхната тъжна история. По време на честването принасяли в жертва кучетата, които улавяли на улицата или на мястото на култа.

2. Според легенда, произлизаща от Тива, съществувал друг Лин, син на Амфимар и на муза (обикновено Урания, но понякога се посочва Калиопа или Терпсихора), който бил забележителен музикант. Той например заменил струните на лирата, които дотогава се правели от лен, със струни от животински черва. Но решил да се мери с Аполон в музикалното изкуство. Разгневен, Аполон го убил.

На този Лин се приписва изобретяването на ритъма и на мелодията. Понякога разказват, че от Кадмос научил финикийската азбука, но именно той придал на всяка буква името и окончателната ѝ форма.

Според една от легендите този Лин (или някой друг със същото име) бил учител по музика на Херакъл. Но детето трудно и бавно свиквало с музикалния ритъм. Лин често удрял ученика си до деня, в който той, уморен от забележки, взел голям камък и ударил учителя си смъртоносно. Разказва се, че го убил с плектра (инструмента, с който се удряли струните на лирата) (виж Херакъл).

През класическата епоха се цитирали различни „творби" на Лин, философски и мистични трактати, разпространявани под негово име.

В процеса на еволюирането на личността на Лин се променя и неговото родословие. Вече се смятало, че е син на Хермес (защото Хермес е богът на науката и на говора) или на Еагър, като в такъв случай негов брат е Орфей, с когото понякога го отъждествяват.

ЛИНД (гр.). Герой, епоним на град Линдос на остров Родос (виж Керкаф).

ЛИНК (гр.). Цар на Скития. При него спрял Триптолем, когото Деметра изпратила да разпространи по света житната култура. Линк, който му завидял, решил да го убие през нощта. Но Деметра превърнала царя в рис и така спасила пратеника си.

ЛИНКЕЙ (гр.). Съществуват двама герои с това име: единият е син на Египт, а другият на Афарей.

1. Синът на Египт се оженил за данаидата Хиперместра. Той единствен от братята си бил пожален от годеницата си по време на клането (виж Данаиди и Хиперместра, и табл. 31).

Легендите се различават по отношение на мотива за това събитие – или че Хиперместра се отвращавала от убийството, или че била влюбена в Линкей, или че му била благодарна, че уважил девствеността ѝ. Тъй като не се подчинила на бащината заповед, Данай решил да я накаже, но благодарение на помощта на Афродита тя била пощадена. В знак на благодарност Хиперместра посветила статуя на богинята. Близо до Аргос показвали хълм, на който Линкей се бил скрил, след като бил пощаден от годеницата си, изчаквайки да узнае кога ще бъде в безопасност, за да влезе в града. Хиперместра му дала знак с факла, че може да се върне. В памет на това аргосци чествали празник на факлите на хълма, наречен Ликрея (по името на Лирк, сина на Линкей (виж също Лирк, 2). По-късно Линкей се сдобрил с тъст си. Той наследил Данай на трона на Аргос. Имал син, Абант, бащата на Акризий и Прет (виж Акризий).

Според друго предание Линкей убил тъст си. Гробът му бил в Аргос.
2. Другият Линкей, брат на Идас, е син на Афарей и Горгофона (виж табл. 19). По майчина линия принадлежи към рода на персеидите.
Линкей взел участие в Калидонския лов (виж Мелеагър) и в похода на аргонавтите, където го използвали заради острия му взор (той виждал дори през дъбова дъска) (виж Аргонавти). Най-известните му подвизи са свързани с борбата срещу диоскурите в случая с левкипидите (виж Диоскури, Левкипиди, Идас).
Митографите предават евемеристка интерпретация на легендата за Линкей: той бил първият миньор, дълбал земята, и с помощта на лампа проследявал металните жили. След като изкопал рудата, това му донесло славата, че вижда под земята.
ЛИПАР (гр.). Един от синовете на митичния цар на Италия Авзон. Изгонен от родината от братята си, той избягал с няколко воини и спрял на остров по крайбрежието на Сицилия, който нарекъл Липара. Тук основал колония, която процъфтяла. След време приел Еол, когато той посетил острова, и му дал дъщеря си Киана за жена. При тръгването си Еол му дал кораб, за да се върне в Италия, която много искал да види отново. Липар спрял на брега на Соренто и жителите му го приели като цар. След като умрял, му отдали божествени почести.
ЛИРК (гр.). 1. Герой в приключение, разказано от Партений според Никенет и Аполоний Родоски. Бил син на Проноя. Заедно с още няколко младежи Инах го изпратил да търси Ио, когато Зевс я отвлякъл. Тъй като не я открил и се страхувал да се върне без нея в Аргос, Лирк останал в Кавнос, където цар Егиал му дал дъщеря си Хилебия за жена и част от царството. Когато го видяла, Хилебия се влюбила в него и помолила баща си да му предложи ръката й. Лирк останал за дълго в Кавнос с жена си, но нямали деца. Той отишъл да се допита до оракула на Додона какво би осигурило неговото потомство. Оракулът му отговорил, че първата жена, с която се съвкупи, ще му роди син. Радостен, Лирк тръгнал на път, мислейки, че става въпрос за жена му. Но пътьом минал през Бибастос, при цар Стафил, син на Дионис. Тук по време на пира, даден в негова чест, се напил. През нощта Стафил довел при него една от дъщерите си, Хемитея, защото чул за предсказанието на оракула, а искал да има мъжко потомство. Легендата разказва, че двете сестри Рео и Хемитея се скарали коя от двете да прекара нощта с Лирк, толкова бил хубав и се харесал и на двете. Надделяла Хемитея. На другата сутрин Лирк разбрал какво е направил и обвинил Стафил, че го е измамил. Но оставил колана си на Хемитея, за да го даде на сина, който ще се роди. След това заминал за Кавнос. Цар Егиал обаче научил за авантюрата на Лирк и го изгонил. В резултат избухнала война между привържениците на двамата. Хилебия застанала на страната на мъжа си и помогнала на Лирк да спечели крайната победа. Много по-късно синът на Лирк и Хемитея, който бил наречен Базил, дошъл при баща си в Кавнос и го наследил.
2. Лирк е името и на един от синовете на Линкей (сина на Египт), който се установил близо до баща си в селището Линкея, до Аргос, и му дал това име (виж Линкей, 1). Според някои легенди този Лирк не бил син на Линкей, а незаконен син на цар Абант.
ЛИТИЕРС (гр.). Син на цар Мидас, познат като Жътваря. Посрещал чужденците, които минавали през владенията му, и ги канел да жънат заедно с него. Ако отказвали, ги убивал или ги заставял със сила да работят за него. После, вечерта, след като били ожънали, им отрязвал главата и поставял тялото в някой сноп. Понякога ги заставял да се състезават с него кой ще жъне по-бързо. Винаги излизал победител и отрязвал главата на съперника си. Докато бил на служба при Омфала, Херакъл минал през земите му. Той приел облога на разбойника и след като го приспал с една песен, му отрязал главата. Митът разказва, че по този начин Херакъл бил решил да отърве света от Литиерс, защото той държал при себе си като роб красивия Дафнис. Той попаднал при него, докато бродел по света, търсейки своята любима Пимплея, отвлечена от пирати (виж Дафнис).
Жътварите от Фригия (страната на Литиерс) имали навика, докато жънат, да пеят песен, възхваляваща умението на Литиерс да жъне. Песента се наричала Литиерса.
ЛИХАС (гр.). Другар на Херакъл, придружавал го до смъртта му на Ета. По време на войната срещу Ехалия му служел за вестоносец (виж Херакъл). След победата си героят му поръчал да намери Деянира, за да му прати нова роба, с която да направи жертвоприношение на Зевс. Според някои версии Лихас завел при Деянира пленницата Иола. Или пък й разказал, че Херакъл е влюбен в Иола. На него Деянира дала туниката, потопена в кръвта на Несос. Когато Херакъл облякъл отровната дреха, той се разгневил на Лихас, хванал го за едното стъпало и го хвърлил във въздуха. Лихас бил превърнат в Лихадските острови (т. е. Островът с черупките).
ЛОКРОС (гр.). 1. Това име носят двама легендарни герои. Единият от тях е син на Зевс и Майра, дъщеря на царя на Аргос Прет и на Антея. Тя била една от другарките на Артемида. След любовта си със Зевс била убита със стрела от разгневената богиня. Локрос построил Тива с помощта на Амфион и Зет (виж легендата за тях).
2. Другият Локрос дал името си на локрийците. Авторите дават различни сведения за родословието му. Според някои той е син на Фиск, внук на Етол и правнук на Амфиктион. Други го смятат за син на Амфиктион и внук на Девкалион (виж табл. 8). Той царувал над лелегите и им дал името локрийци. Версиите за жената на Локрос също са няколко. Една от тях разказва, че Опус, цар на Елида, имал дъщеря, наречена Кабия, която била голяма красавица. Зевс я отвлякъл и я обладал на планината Менала. Когато забременяла, Зевс я завел при Локрос, който нямал деца, и му я дал за жена. Локрос отгледал сина, когото тя родила, и го нарекъл Опус, на дядо му. Но по-често за жена на Локрос се посочва Протогения, дъщерята на Девкалион. От Зевс Протогения родила героя Етлий, а Локрос бил „човешкият" му баща.
След като се скарал със сина си Опус, Локрос решил да му отстъпи властта, а той да се засели с част от поданиците си на друго място. Допитал се до оракула къде да отиде и отговорът бил „да спре на мястото, където го ухапе горска кучка". Когато достигнал до западния склон на Парнас, той по невнимание стъпил върху трън от шипка (на гръцки „кучешки трън") и трябвало да остане неподвижен няколко дни. Така разбрал, че предсказанието се е сбъднало, и се установил в страната, която била наречена Локрида. Тази легенда имала за цел да обясни съществуването на две Локриди, едната на изток, а другата на запад от Парнас.
ЛОТИДА (гр.). Нимфа, любима на Приап. Тя упорито отказвала да приеме любовта на бога и неведнъж се измъквала от ръцете му в последния момент. Една нощ, докато спяла сред менадите, придружителки на Дионис, Приап, който бил в същата група, се опитал да се приближи до нея и да я обладае. Но в момента, в който я докоснал, магарето на Силена започнало да цвили толкова силно, че всички се събудили. Лотида избягала, като оставила Приап засрамен, докато всички се смеели на несполуката му. По-късно Лотида помолила да бъде превърната в цвете и станала храст с червени цветове, наречен лотос (виж също Дриопа).
ЛОТОФАГИ (гр.). Народ, при който Одисей спрял, след като бил отклонен от пътя си от силния северен вятър, който го тласнал на юг към остров Кипър. Те приели героя гостоприемно и му дали да хапне от плод, с който се хранели: плода на лотоса, от който се загубвала паметта. Другарите на Одисей не поискали да се върнат в Итака и той трябвало да ги застави насила да потеглят в морето.
Възможно е страната на лотофагите да се намира на брега на Киренайка.
ЛУА (лат.). Много старо римско божество, свързвано със Сатурн. Изглежда била богиня на „чумата", или по-общо на „омърсяването", желано за победените врагове.
ЛУНА (лат.). Римската богиня на Луната. Имала храм в Рим, на Авентинския хълм, но изглежда винаги е била смятана за второстепенна богиня. Още в древността била отъждествена с Диана, чието светилище било наблизо. Не притежава собствена легенда. Там, където се появява в поемите, е просто превод на Селена (виж това име).
ЛУПЕРКИ (лат.). Жреческо братство, което чествало в Рим култа към Фаун Луперк по време на празници, наречени Луперкалии. На тези празници, които се провеждали всяка година на 15 февруари, луперките тръгвали в дълга процесия и голи обикаляли Палатинския хълм, като при това бичували всички срещнати по пътя жени с камшици, направени от козя кожа. Вярвали, че така ги спасяват от безплодие. Преди процесията жрецът, след като убиел козата, докосвал челата на луперките с кървавия си нож, а следата, която оставала, след това била избърсвана с парче вълнен плат, напоено с мляко. Жертвоприношението включвало и убийството на куче.
Храмът на Фаун Луперк бил пещерата Луперкал, разположена на северозападния склон на Палатинския хълм. Тук според традицията вълчицата кърмила Ромул и Рем. Тази свещена пещера, люлка на Рим, била скрита от смокиново дърво (виж също и Ромул) и от нея извирал извор. Тази пещера била „възстановена" от Август заедно с култа на луперките. (Виж също Хирпи Сорани.)
ЛУЦИФЕР (лат.). Латинското наименование на Фосфорос (виж това име).

М

МАГНЕС (гр.). Тесалийски герой, епоним на страната Магнезия. Родословното му дърво е различно при различните автори. Найчесто е смятан за син на Еол и Енарета (виж табл. 8). От една наяда имал двама синове, Полидект и Диктис, които се появяват в легендата за Персей (виж Даная и Персей). Според други предания негови синове са Ейноей, Алектор, Евриином и Пиерос.
Някои автори смятат, че е син на Зевс и Тия и брат на Македон (виж това име).
Хезиод, основавайки се на Антонин Либералис, смята, че Магнес е син на Аргос и Перимела, една от дъщерите на Адмет (виж табл. 33). В такъв случай Магнес е баща на Хименей. И накрая за син на Магнес посочват не Хименей, а баща му Пиерос.
МАЙА (гр.). 1. Дъщеря на Атлант и майка на Хермес (виж табл. 25), където нейна майка е Плейона и тя е посочена сред плеядите. Съществува и легенда, според която нейна майка е Стеропа.
Майа е нимфа от планината Килена в Аркадия. Зевс я обладал и тя зачеnала Хермес. Легендата за нея е изключително бедна. Освен като майка на Хермес тя се появява единствено като дойка на Аркант след смъртта на Калисто (виж Аркант).
2. Някога в Рим имало богиня на име Майа, която със сигурност няма нищо общо с гръцката Майа. На тази богиня е посветен месец май. След разпространението на елинизма тя е идентифицирана със своята съименничка и е представяна като майка на Меркурий.
МАКАР (гр.). В „Илиада" Макар е цар на остров Лесбос. Преданията за него се различават. В някои от тях той е един от синовете на Хелиос и Родоса (виж Хелиади), който след убийството на брат си Тенаг избягал от Родос и се установил на остров Лесбос. Някои автори го наричат Макарей вместо Макар. Според други е син на сина на Зевс Кринак и в тази версия е родом от Оленос в Ахея. След Девкалионовия потоп той отишъл на остров Лесбос начело на голяма група йонийци и други заселници, дошли от различни области. Колонията на Макар процъфтявала и постепенно той присъединил към владенията си съседните острови, които били безлюдни. По същото време на Лесбос пристигнал синът на Лапитес Лесбос (виж това име). Той трябвало да изпълни предсказание на Пития и затова дошъл с другарите си да живее на острова, където управлявал Макар. Оженил се за дъщеря му Метимна и двата народа заживели заедно. По-късно остров Лесбос приел името на новия заселник.
Освен Метимна Макар имал още едно момиче – Митилена. Двете дали името си на два града на острова.
Според друго предание Макар бил син на Еол (виж по-долу). Една от дъщерите му, наречена Амфиса, станала епоним на град Амфиса в Локрида. Била любима на Аполон.
МАКАРЕЙ (гр.). 1. Син на Еол, който влязъл в кръвосмесителна връзка със сестра си Канака (виж това име). Когато страстта му станала явна, се самоубил. Понякога този Макарей се бърка с Макар, царя на Лесбос.
2. Така се казвал един жрец на Дионис в Митилена, който бил наказан заради светотатство. Един чужденец бил поверил златото си на бога и го оставил в храма му. Обаче Макарей взел златото и когато човекът се върнал и си поискал съкровището, жрецът го убил в самия храм. След честването на празника на Триетеридите двамата синове на Макарей си играели и за забавление решили да имитират жертвоприношението, извършено от баща им. По-големият взел свещения нож, пронизал гърлото на брат си и след това, въпреки виковете му, го изгорил на още горещия олтар. Вбесена, майка му го удушила. Макарей убил жена си с жезъла си, като така завършил поредицата от убийства, пожелани от божествата.
МАКАРИЯ (гр.). Наречена още Блажената. Тя е единствената дъщеря на Херакъл (виж все пак Мирто). Нейна майка била Деянира. Макария изгасила кладата на баща си на Ета. По-късно отишла заедно с братята си в Трахида, след това в Атина и тъй като оракул бил предсказал, че победата над Евристей е възможна само с цената на човешка жертва, Макария решила да жертва живота си, осигурявайки по този начин победата (виж Хераклиди). На нейно име кръстили извор в Маратон, в Атика.
МАКЕДОН (гр.). Герой, на чието име е кръстена Македония. Митографите не са единодушни относно родословието му. Според някои той бил местен жител. Други смятат, че е брат на Магнес, син на Зевс и Тия, или един от двамата синове на Еол, или пък син на Ликаон. Според други версии той е син или другар на бог Озирис, който го поставил за цар на Македония, когато завладял света. В последната версия, предадена от Диодор, Македон е брат на Анубис. Ходел облечен в туника от вълча кожа и носел като маска главата на животното.
МАКЕЛО (гр.). Героиня на неясна легенда, вероятно с родоски произход. Тя и още една жена (вероятно майка ѝ или сестра ѝ Декситея) приели на трапезата си Аполон, Зевс, а може би Посейдон. Когато Посейдон (или Зевс) наказал телхините, защото

отровили житото с вода от Стикс, той отвел настрана двете жени и не ги ударил с тризъбеца си. Вероятно обаче не става въпрос за телхините, а за флегийците, за които говори Сервий в коментарите си за Вергилий, сполетени от аналогична съдба.
Според легендата Макело и Декситея били дъщери на Дамон. Декситея се омъжила за Минос и му родила син, Евксантий, който основал на мястото, където Макело и сестра ѝ посрещнали боговете, град Коресос, което означава Града на момичетата.
МАКИСТ (гр.). Брат на Фрикс и като него син на Атамант. Основал град Макистос в Елида.
МАКРИДА (гр.). Дъщеря на Аристей. Заедно с баща си тя отгледала в Евбея малкия Дионис, който им бил поверен от Хермес. Когато Хера, която била господарка на острова, изгонила бога, той се преселил на остров Коркира (Корфу), тогава все още наричан Макрис, и заживял в пещера с два входа, в която по-късно Язон и Медея празнували сватбата си (виж Язон и Алкиной).
МАЛКАНДЪР (гр.). Цар на Библос. Изида била негова робиня. Всъщност била дойка на децата на царицата на Библос на име Астарта, Саозида или Неманус, докато издирвала тялото на Озирис.
МАМЕРК (лат.). 1. Латинско име, от което произлиза италийското име на Марс: Мамерс. Съществуват две легенди, в които се появява герой с това име. Първата разказва, че Мамерк бил син на Питагор. Дали му името Емилий, т. е. Ласкавия, заради мекотата на държанието му. Този Мамерк Емилий е прародител на рода Емили. Според един от вариантите на легендата той е син не на Питагор, а на цар Нума, който е известен с връзките си с питагорейците и Питагор (виж Нума).
2. Втората легенда е достигнала до нас чрез Плутарх и е вдъхновена от мита за Мелеагър. Марс в образа на пастир обладал Силвия, съпругата на Септимий Марцел, и тя забременяла от него. Той ѝ дал копие, от което зависела съдбата на детето, което щяло да се роди. Нарекли новороденото Мамерс Мамерк. Той се влюбил в дъщерята на Тисцин, който по-късно бил убит от „човешкия" му баща Септимий. И тъй като по време на лов Мамерс Мамерк убил огромен глиган, пратен от Церера, той подарил на любимата си главата и бивните на животното. Но двамата братя на майка му Сцимбрат и Мутий, разгневени, му отнели трофеите. Тогава Мамерк убил чичовците си. За да го накаже, Силвия изгорила копието и Мамерк умрял.
МАМУРИЙ (лат.). Когато като възнаграждение за победата му над Рим небето пратило свещен щит на цар Нума, той решил, за да предотврати всякакъв опит за кражба, да направи още 11 подобни щита, които поверил на салийците. Майсторът, натоварен със задачата, се казвал Мамурий. За възнаграждение поискал само да бъде споменат в песента, която салийците пеели по време на тържествената церемония за щитовете. Нума се съгласил.
В Рим съществувал празник, наречен Мамуралии, честван на 14 март, на който с клонки от липа или ясен биели старец, наречен специално за случая Мамурий, и така го прогонвали от града.
МАНДИЛАЙ (гр.). Пастир от Додона. Той откраднал най-хубавия овен от стадото на съседния овчар и го скрил в обора си. След като търсил навсякъде животното и не го намерил, собственикът се допитал до бога (Зевс, бога на Додона). Глас, излизащ за пръв път от свещения дъб, му отвърнал, че виновният е най-младият сред пастирите в околността. Така Мандилай, който наистина бил най-млад, бил разкрит. Той върнал животното, но разгневен, вдигнал брадва срещу свещения дъб. Тогава от дървото излетял гълъб, който му попречил да осъществи намеренията си.
МАНЕС (гр.). Легендарен цар на Фригия. Според някои предания е син на Зевс и на Гея (Земята). Калироя му родила Атис, Котис и Акмон (виж Лидос и Тирен).
МАНИ (лат.). Душите на мъртвите според римските вярвания. Названието им, също като на ериниите, било обратно на истинската им същност. Мани е древна латинска дума, означаваща „доброжелатели". Така се опитвали да ги омилостивят, ласкаейки ги чрез името им.
Маните били почитани с култ. Предлагали им вино, мед, прясно мляко и др., също и цветя. Имало два празника в тяхна чест, отбелязвани от 18 до 21 февруари: *Розария* (или *виолария*), на който окичвали гробовете с цветя или теменужки, и *Паренталия*, чествани от Смятало се, че обичаят Паренталия е внесен в Италия от Еней в чест на баща му Анхиз. Разказвали, че една година забравили да честват този празник на мъртвите в Рим и те си отмъстили, като завладели града. Излезли от гробовете си и се пръснали навсякъде. Били успокоени едва след като се провел ритуалът в тяхна чест.
Понякога приписват на маните обща прародителка, Мания, или Майката на маните. Това божество, за което няма много сведения, принадлежало към народните духове. Нейният култ се чества на празника Компиталия – празника на Ларите на кръстопътищата.
МАНИЯ (гр.). Олицетворение на лудостта. Аналогична е на ериниите и на всички подземни духове, наполовина божества, наполовина абстракции (като Ата Грешката, и др.), които са пратеници на божествения гняв. Изпращат я например на тези, които не спазвали обичаите, за да размъти мозъка им и да ги тласне към катастрофи, убийства,

в които трезвомислещият човек вижда божията ръка (виж напр. Орест, Херакъл и др.).

МАНТО (гр.). Дъщеря на Тирезий. Също като баща си тя можела да предсказва бъдещето. Легендата я описва как води слепия си баща по пътищата на Беотия, след като епигоните превзели Тива. Тирезий умрял в Халиартос, преди да пристигнат в Делфи, закъдето се била запътила Манто. Преди да превземат града, аргосци обещали на Аполон „най-доброто от плячката", и Манто била дадена като награда на бога. Тя останала дълго в Делфи, като се усъвършенствала в гадателското изкуство и изпълнявала ролята на Сибила до деня, в който Аполон я изпратил в Мала Азия, където тя основала град Кларос. Тук се омъжила за критянина Ракий. Родила син на име Мопс. Според някои митографи той бил син на Аполон). По-късно Мопс станал жрец, известен със съперничеството си с Калхант (виж Калхант и Мопс).
Друга легенда разказва, че Манто и Алкмеон били съпрузи. Техен син бил Амфилох-младши (наречен на чичо си, виж табл. 1, и Амфилох). Но Манто, жената на Алкмеон, не е дъщерята на Тирезий. Тя била дъщеря на Полиид.
Вергилий споменава и трета Манто, епоним на италианския град Мантуа (виж Бианор).

МАРАТ (гр.). Аркадиец, който придружавал Ехедем в похода на диоскурите срещу Атика (виж Диоскури). Марат се жертвал доброволно, защото съществувало предсказание, че трябва да се даде човешка жертва, за да спечелят нападателите. Името му било дадено на областта Маратон.

МАРАТОН (гр.). Син на Епопей (виж табл. 10), цар на Сикион. Маратон напуснал Сикион, прогонен от несправедливостта и жестокостта на баща си. Намерил убежище в Атика, където въвел първите закони. След смъртта на Епопей се върнал в Сикион, като обединил под своя власт Сикион и Коринт. Имал двама синове, дали имената си на двата града Сикион и Коринт.
Маратон е героят от атическата област Маратон. Виж също Марат.

МАРИАНДИН (гр.). Цар и епоним на мариандините, народ, живеещ във Витиния. Бил родом от Еолия. Освен това царувал над част от Пафлагония и присъединил към владенията си страната на бебриките. Смята се, че е син на Финей, 3 (виж това име) и поради това е тракиец. Негова майка е Идеа. Освен това за баща му приписват Кимерий или Фрикс, дори Зевс.

МАРИКА (лат.). Нимфа от Лациум, където имала свещена гора. Според Вергилий тя е майка на цар Латин и съпруга на бог Фавн. Повечето автори смятат, че Марика е обожественият образ на Цирцея.

МАРМАКС (гр.). Един от претендентите за ръката на Хиподамея. Бил убит от Еномай (виж Хиподамея) и погребан с двата си коня Партений и Ерифант.

МАРОН (гр.). В „Одисея" Марон, син на Евант, е жрец на Аполон в тракийския град Исмарос. Тъй като Одисей запазил него и семейството му от грабителите, той му подарил омайно вино, изключително силно и скъпо. С това вино Одисей успял да напие циклопа Полифем и да избяга (виж Полифем и Одисей).
Марон, син на Евант, бил внук на Дионис. Според Еврипид той е син на бога и другар на Силен. При Нонос връзката с Дионисиевия цикъл е още по-пълна: Марон е представен като син на Силен и другар на Дионис в похода му срещу Индия. Описан е в поемата като старец с треперещи крака, който само пиел и пеел възхваляващи Дионис и пиянски песни.
Марон, като образ на типичния пияница, е изобразен на една от чешмите в Рим, при портика на Помпей.

МАРПЕСА (гр.). Дъщеря на Евен и внучка на Арес. Нейна майка е Демоника. Понякога е смятана за дъщеря на Еномай и Алкипа. Докато била сгодена за Идас, била отвлечена от Аполон. Но Идас нападнал бога. Зевс трябвало да се намеси, за да ги раздели (виж Аполон и Идас). На Марпеса била предоставена възможността да избере един от двамата претенденти. Тя предпочела Идас, защото се страхувала, че Аполон ще я изостави, когато остарее (виж Коронида, 1). Идас и Марпеса имали дъщеря Клеопатра, която наричали Алкиона в памет на отвличането на Марпеса (виж табл. 19, и Мелеагър).

МАРС (лат.). Римски бог, идентифициран с гръцкия Арес. Но Марс присъства в най-древните италийски религии и предхожда появата на Арес. Повечето от легендите обаче, използвани в класическата литература, в които той играе някаква роля, са само преразказ на гръцките митове. Така например любовта между Марс и Венера, възпята от Лукреций в началото на поемата „За природата", се основава на любовните приключения на Афродита и Арес, описани от Омир (виж Афродита). Освен това легендата посочва за майка на Марс Юнона, така както Арес е син на Хера. Според любопитна версия, разказана от Овидий, Юнона забременяла с Марс без намесата на Юпитер, а благодарение на вълшебно цвете с оплодителни свойства, дадено ѝ от Флора (виж Флора).
Елементите от чисто италийските легенди могат да се отделят много трудно. Приключенията на Марс с Анна Перена (виж това име) са може би във връзка с легендата за Мамурий Ветурий, персонификация на „старата година", която си отива, когато започва новата (според римския календар през март). В такъв случай става въпрос за символично предаване на типично италийски вярвания и ритуали.

През класическата епоха Марс е богът на войната в Рим. Но това не е единствената му роля. Празниците през месеца, който му е посветен, имат очевидно земеделски черти, което кара много съвременни митографи да смятат, че Марс е бил и бог на растителността. Но този възглед не се приема единодушно. Богът на войната Марс е също така и бог на пролетта, защото сезонът на войната започва с края на зимата. Той е бог и на младежта, защото войната се води от млади хора. По време на „свещените пролети" той е покровител на младите сабиняни, които напускат градовете си, за да основат нови. При сабиняните съществувал обичай да посвещават на Марс цяла „класа" от младежта. Избраните младежи емигрирали като рояк, напускащ стария кошер, и търсели щастието си другаде. Този обичай бил наричан ver sacrum, свещената пролет. Често емигрантите били водени от някакво животно: зелен кълвач или вълк, двете животни, посветени на Марс. Може би така се обяснява ролята на вълчицата, свещено животно на Марс, в легендата за основаването на Рим (виж Ромул). Върху тези данни митографите изграждат историята за Марс, баща на двамата близнаци Ромул и Рем, родени от брака му с Рея (виж това име). Двете деца, изоставени в планината, както се случва много често в гръцките легенди, били откърмени от вълчица, свещеното животно, изпратено от баща им (виж например Телеф, откърмен от сърна), и отгледани след това от пастири. Така обяснявали защо „Ромуловата младеж" била наричана още „деца на вълчицата" или „деца на Марс". Доказано е, че тези легенди възникват около една много древна статуя, изобразяваща Вълчица, под която се били прислонили двама малки мъже, които според римските историци са двата етнически елемента, обединени в древен Рим, или римският и кампанийският народ след съюза на Рим и Капуа срещу италийското население от вътрешността.
Освен римляните други народи също смятат Марс за свой прародител: марсите (сабелически народ, срещу когото римляните са принудени да воюват дълго време), маруцините, мамертините и др., чиито наименования показват връзката им с бога.

МАРСИЙ (гр.). Силен, легендата за когото се развива във Фригия. Обикновено се посочва като създател на флейтата с две тръби (за разлика от флейтата на Пан). В това си качество понякога е включван в свитата на Кибела, където също свирели на флейта или тамбура.
Родителите на Марсий са Хиагнида и Олимп (или Еагър). В Атина разказвали, че флейтата била измислена от богинята Атина, но когато тя се огледала в един поток и видяла лицето си и издутите си бузи от усилията ѝ да я надува, захвърлила флейтата надалеч.
Друг вариант на легендата разказва, че богинята изработила първата флейта от кости на елен по време на пир на боговете. Но Хера и Афродита, като я видели да свири, ѝ разказали какъв вид придобива лицето ѝ, и Атина веднага отишла във Фригия, за да се огледа в една река. Тук тя разбрала, че двете богини имат право, и хвърлила флейтата надалеч, заплашвайки с най-страшни наказания онзи, който я вдигне. Но Марсий я взел и наказанието му било наложено от Аполон. Горд с откритието си, смятайки, че мелодията на флейтата е най-красивата на света, Марсий предизвикал Аполон с неговата лира на състезание. Аполон приел облога, при положение че победителят ще наложи на загубилия наказанието, което поиска. Първият опит бил безрезултатен. Тогава Аполон накарал Марсий да свири на флейтата си наопаки, както свирел той с лирата. Пред това съвършенство на лирата Марсий се признал за победен. Аполон го провесил на един бор (според Плиний на явор) и му одрал кожата. Но след това се разкаял, счупил лирата си и превърнал Марсий в река.
Наказанието на Марсий е често срещана тема в елинистичното изкуство.
За брата на Марсий виж Бабис.

МАТЕР МАТУТА (лат.). Богиня на утрото или на зората, почитана в Рим. Празникът ѝ се чествал на 11 юни, деня на Матралиите. Култът почитали само жени, омъжени веднъж, чиито съпрузи са още живи. Робините били изключени от него.
Храмът на Матер Матута се издигал на Форум Боарум. Според легендата богинята всъщност била Ино-Левкотея (виж това име), дошла в Рим след самоубийството ѝ и превръщането ѝ в морска богиня. Овидий разказва, че при пристигането си Матер Матута срещнала вакханките, празнуващи Дионисиевите празници в свещената гора Стимула (отъждествявана със Семела). Но по внушение на Юнона (Хера била враг на Ино, която била дойка на Дионис като малък, *виж Ино*) вакханките се нахвърлили върху нея и се опитали да я насилят. Привлечен от виковете ѝ, Херкулес, който се намирал наблизо, притичал и я освободил. След това я поверил на Кармента, майката на Евандър, и тя ѝ съобщила, че в Рим ще я почитат, както и сина ѝ, наречен Портун (*виж това име*).

МАХАОН (гр.). Син на Асклепий и брат на Подалирий. Обикновено за негова майка се посочва дъщерята на Меропс Епиона. В други версии обаче се посочват и Арсиноя, Ксанта, дъщерята на Хелиос Лампетия и дори Коронида. Махаон е сред претендентите за ръката на Елена и по-късно взима участие в Троянската война. Заедно с брат си Подалирий царувал над три тесалийски града: Трика, Итоме и Ехалия. В Троянската война командвал отряд от трийсет кораба. Заедно с брат си Подалирий се посветил на

медицинското изкуство, което наследил от баща си. Бил толкова полезен за войниците, че го освободили от задължението да се сражава. Държали го назад, защото животът му бил прекалено ценен, за да го излагат на опасност. Приписват му излекуването на Телеф (виж това име), на Менелай, ранен от стрела на Пандар. Самият той бил ранен от стрела на Парис и отведен в шатрата на Нестор, където за него се грижела Хекамеда, пленницата, взета от Ахил в Тенедос и дадена на Нестор. Но най-известната му проява е излекуването на Филоктет (виж това име) от рана, причинена в миналото от стрела на Херакъл.
Махаон е сред воините, влезли в Троя с дървения кон. Според една от версиите бил убит от амазонката Пентезилея, а според друга – от ръката на Еврипил, сина на Телеф (виж Еврипил). Нестор върнал праха му в Керения, където в Трика заедно с брат си Подалирий имали построена гробница.
Махаон бил женен за Антиклея, дъщерята на Диокъл. От нея имал двама синове – Никомах и Горгас. Освен това като негови синове се посочват: Алексанор, Полемократ, Сфирос и Алкон.
Според най-разпространената легенда Махаон бил преди всичко хирург, докато Подалирий бил практикуващ лекар. Дори самото име Махаон (на гръцки сходно с думата нож) обяснява тази версия.

МАХЕРЕЙ (гр.). Наречен още „Мъжът с ножа". Жрец от Делфи, син на Даитас, който убил Неоптолем, тъй като той протестирал срещу обичая на жреците от Делфи да вземат кожите на животните, принасяни в жертва на Аполон (виж Неоптолем и Орест).

МЕАНДЪР (гр.). Бог на едноименната река в Мала Азия. Както всички речни богове, е син на Океан и Тетия. Приписват му много дъщери: Самия, дала името си на остров Самос, който се намирал недалеч от устието му, Киана, майката на Кавън и Библис, Калироя, и синове, сред които понякога фигурират Марсий и брат му Библис.

МЕГ (гр.). Синът на Филей и Ктимена, дъщеря на Лаерт и сестра на Одисей. По бащина линия произлиза от Авгей (виж Филей). Според други автори майка му е Тимандра, сестра на Елена и Клитемнестра, дъщеря на Тиндарей (виж табл. 19). Като претендент за ръката на Елена участвал в Троянската война. Командвал отряда от Дулихиум и Ехинадските острови. Пред Троя убил Педей, Кресмос, Амфикъл. Самият той бил убит там, но в „Илиада" не се говори за смъртта му. Традицията, възприета от Полигнот в голямата фреска от Делфи, го поставя сред гърците, завърнали се от Троя, но се предполага, че е бил ранен и може би починал по време на пътуването.

МЕГАКЛО (гр.). Една от дъщерите на царя на Лесбос Макар. Тъй като жестокият владетел често измъчвал жена си, Мегакло решила да вземат като прислужници седемте музи на Лесбос (Седемте девици), които научила да свирят на лира. След като били обучени, девойките изнесли концерт на Макар. От него характерът му омекнал и той започнал да се отнася човешки с жена си.

МЕГАПЕНТ (гр.). 1. Името му означава „голяма мъка". Син на Менелай, когото му родила една робиня в отсъствието на Елена. Според някои автори името ѝ било Пиерида, според други Теридая (виж табл. 13). Менелай го оженил едновременно с дъщеря си Хермиона. Дал му за жена дъщерята на Алектор от Спарта.
Като незаконен син Мегапент нямал право на наследството на Менелай. То се падало на Орест. Според друга легенда след смъртта на Менелай, докато Орест още бродел, измъчван от еринииите (виж Орест), Мегапент и полубрат му Никострат (синът на Менелай и Елена) изгонили Елена (виж все пак Менелай). Тя отишла на остров Родос, при Поликсо (*виж Елена).*
2. Мегапент е името и на сина на Прет, заченат с една от дъщерите му, докато той бил в пристъп на безумие. Според преданията е баща на Анаксагор и Ифианира. Първо царувал над Тиринт, като наследил баща си Прет; но след смъртта на Акризий Персей заменил Аргос за Тиринт (*виж Персей и табл. 36*).

МЕГАРА (гр.). Най-известна от героините с това име е дъщерята на царя на Тива Креон. Баща ѝ я омъжил за Херакъл, за да му се отплати за победата над минойците от Орхомен (виж Херакъл). Но този брак завършил по трагичен начин, защото героят убил децата, които Мегара му родила, когато Хера му пратила безумие. Класическа си остава версията за това убийство, развита от Еврипид в трагедията му „Побеснелият Херакъл"), която по-късно била пресъздадена от Сенека. Еврипид разказва, че по време на отсъствието на Херакъл, който бил слязъл в подземния свят, за да търси Цербер, както му бил заръчал Евристей, някой си Лик дошъл от Евбея, за да детронира Креон, когото убил. Той бил на път да убие Мегара и децата ѝ, когато Херакъл се завърнал. Героят поискал да убие Лик, но Хера му пратила лудост и той пронизал със стрелите си собствените си деца и Мегара. Същата участ щяла да сполети и Амфитрион, но Атина се намесила и пратила на героя дълбок сън.
Митографите предават и други версии. Повечето предполагат, че Мегара не е била убита, а Херакъл решил да разтрогне вече окървавения си брак и омъжил Мегара за племенника си Иолай (виж Херакъл). Или че Херакъл заминал в изгнание за една година. След като този срок изтекъл, той бил извикан от Ификъл и Ликимний, но не поискал да се върне. Тогава двамата тръгнали да го търсят, придружени от Мегара, и се срещнали в Тиринт.
Напълно изолирана е версията, в която Лик е баща на Мегара. След като Хера му пратила безумие, за да го накаже, че дал дъщеря си за жена на героя, той убил децата им. В Тива показвали гроба на децата на Мегара и ги почитали с култ. Според авторите броят им е между три и осем. Няма единодушие и по въпроса за имената им: Теримах, Клеонтиад (виж табл. 15), но още и Онеит, Оксей, Аристодем, Мекистофон, Патрокъл, Токсоклит, Менебронт, Херсибий. Тези имена са групирани по различен начин в зависимост от използваната версия.
2. Изолирана легенда от по-късна епоха споменава за друга Мегара, майка на Иксион, убита от Форбант и Полимел, защото отхвърлила ухажванията им. По-късно Иксион отмъстил за смъртта ѝ.

МЕГАРЕЙ (гр.). Епоним на град Мегара, син на Посейдон и Енопа, дъщерята на Епопей (виж табл. 10). Мегарей бил родом от град Онхестос в Беотия. Смятат го и за син на Аполон или Егей.
Той имал много деца: големият, Тималк, бил убит от Тезей по време на похода на диоскурите срещу Атика; малкият, Евип, бил убит от Китеронския лъв. За да отмъсти за смъртта му, Мегарей обещал ръката на дъщеря си Евехма и наследството на трона на героя, който убие звяра. Алкатой (виж това име) убил лъва.
За негова жена авторите споменават Меропа, като някои говорят и за трети син, Хипомен, победителя на Атланта (виж Хипомен). Когато Минос обсадил цар Низ в града му Ниса, Низ повикал Мегарей на помощ. Героят загинал в битката. По-късно, когато наследникът му Алкатой възстановил крепостта Ниса, нарекъл новия град Мегара в памет на тъст си.
Според друга мегарска традиция градът не бил превзет, а Мегарей наследил Низ, като се оженил за дъщеря му Ифиноя. След него пък на престола се възкачил Алкатой.

МЕДЕИЙ (гр.). Син на Язон и Медея, отгледан от Хирон. За него няма никакви други данни.

МЕДЕЯ (гр.). Дъщерята на царя на Колхида Еет (виж това име). Внучка на Слънцето (Хелиос) и племенница на магьосницата Цирцея. Майка ѝ е океанидата Идия. Друг път за нейна майка се посочва богинята Хеката, покровителка на всички магьосници. В легендата, предадена от Диодор, Хеката е съпруга на Еет, а Медея е сестра на Цирцея. В александрийската литература и в Рим Медея е представена като магьосница. Играе тази роля още в атическите трагедии и в легендата за аргонавтите.
Без Медея Язон не би взел Златното руно. Тя му дала мехлема, който го предпазил от огъня на бика на Хефест (*виж Аргонавти*), и приспала дракона с магиите си. По-късно предание, достигнало до нас чрез Диодор, разказва, че в действителност принцесата, изпълнена с човечност, не била съгласна с баща си, който убивал всички чужденци, пристъпили границите на царството му. Разгневен от неодобрението ѝ, Еет я хвърлил в затвора, но за Медея не представлявало никаква трудност да излезе оттам. Това станало точно в деня, когато пристигнали аргонавтите. Тя веднага свързала съдбата си с тяхната, като накарала Язон да ѝ обещае, че ще се омъжи за нея, ако му помогне да вземе Златното руно, което бил дошъл да търси толкова отдалеч. Язон обещал. Възползвайки се от уменията си, тя накарала да отворят храма, където съхранявали скъпоценната реликва, докато аргонавтите нападнали войниците и ги обърнали в бяг. Тази легенда с евемеристко звучене е просто „рационална" интерпретация на различни епизоди от истинската легенда: издишащите пламъци бикове се превръщат в местни войници от Таврида, и т. н. Овнешката кожа се превръща в останките на Белие (на фр. belier – овен), наставник на младия Фрикс, сина на Атамант, който се изгубил тук.
Както и да е, след като взели Златното руно, Медея избягала с Язон и аргонавтите. По този въпрос всички легенди съвпадат: той ѝ обещал да се ожени за нея и всички следващи престъпления на Медея са извинени, или най-малкото обяснени с клетвонарушението на Язон. За да го последва и осигури победата му, Медея не само предала и изоставила баща си, но взела за заложник собствения си брат Апсирт, когото не се поколебала да убие и да нареже на парчета, за да забави преследването на Еет (*виж Аргонавти).*
Бракът на Медея и Язон не бил отпразнуван веднага в Колхида. Той бил забавен до пристигането им при Алкиной и донякъде наложен от Арета, жената на царя на феаките. Алкиной бил решил да предаде Медея на пратениците на Еет, които искали да я накажат за престъплението ѝ, но само ако още е девица. Арета тайно съобщила на Медея за намеренията на царя и Язон я обладал в пещерата Макрида, за да я спаси (*виж Алкиной и Аргонавти*)
Според едно много ранно предание Язон се оженил за нея още в Колхида и останал там четири години, преди да изпълни задачата, заради която бил отишъл. Медея, която също като Ифигения в Таврида била жрица на Артемида-Хеката, трябвало да убива всички чужденци, които идват в Колхида. Но когато зърнала Язон, се влюбила в него (любовта ѝ била пратена от Афродита) и вместо жертвоприношение се състоял техният брак. Тази версия, видимо заимстваща елементи от историята на Орест и Ифигения, не е оригиналната.
Хезиод назовава като син на Язон и Медея

Медей (виж това име). Други автори споменават дъщеря на име Ериопида. По-късно, при трагическите поети, се срещат двама синове, Ферес и Мермер. И накрая Диодор назовава Тесал, Алкимен и Тизандър.
След като пристигнала в Йолкос, Медея решила първо да отмъсти на Пелий, който се опитал да убие Язон, като му възложил да донесе Златното руно (виж Пелий и Язон). Тя убедила царските дъщери, че е способна да подмлади всяко живо същество, което пожелае, като го потопи във вряща смес, чийто вълшебен състав знае само тя. Пред очите им тя нарязала един стар овен, хвърлила четвъртините в казана, поставен на огъня, и след секунда оттам излязло малко агънце. Убедени от показаното в способностите ѝ, девойките нарязали Пелий и хвърлили частите му в съд, даден им от Медея, но той не излязъл оттам. След това убийство Акаст, синът на Пелий, изгонил Язон и Медея от царството си. Вариант на тази легенда (предназначен да обясни защо Пелий не се усъмнил във връщането на Язон, когото смятал, че обрича на сигурна смърт) разказва, че Медея отишла сама в Йолкос, предрешена като жрица на Артемида. След като отмъстила и пелиадите се разбягали, обзети от ужас от това, което сторили, Медея повикала Язон, а той дал царството на Алкаст, сина на Пелий, който го бил придружил въпреки волята на баща си в пътешествието за Златното руно. След това, както в предходната версия, Язон и Медея отишли да живеят Коринт.
Коринт бил родното място на Еет (виж това име). Тук съществувал култ към „децата на Медея", който може би е в основата на следната легенда за Медея. Язон и Медея живели известно време в Коринт, до деня, в който цар Креон решил да даде дъщеря си за жена на героя. Той прогонил Медея, но тя получила отсрочка от един ден, в който подготвила отмъщението си. Напоила с отрова една рокля, както и украшенията и бижутата към нея, и ги пратила по децата си на щастливата си съперница. Щом ги сложила, тя била обхваната от огън, както и баща ѝ, който ѝ се притекъл на помощ. Дворецът също се подпалил. В същото време Медея убила децата си в храма на Хера и отлетяла за Атина с колесница, теглена от крилати коне, подарък от дядо ѝ Слънцето (виж Креон). Твърди се, че Еврипид пръв пише, че Медея е убила собствените си деца. В по-ранна версия децата били убити с камъни от коринтяните, защото занесли роклята и бижутата на Креуза (виж също Мермер).
Медея избягала в Атина, защото още преди да извърши престъплението към децата си, според някои автори си била осигурила помощта на Егей. Тя го убедила, че е способна да му роди синове, ако се омъжи за нея (виж Егей). Опитала се напразно да убие Тезей, когато баща му го познал. Тогава била изгонена от Атина. Върнала се в Азия, придружена от сина си Медос, когото родила от Егей, епоним на народа на медите. След това отишла в Колхида, където Перс бил отнел властта на Еет. Тя убила Перс и върнала царството на баща си.
Според друга легенда Медея не умряла, а била пренесена в Елисейските полета, където станала любовница на Ахил (както Ифигения, Елена и Поликсена).
МЕДОН (гр.). 1. Син на Оилей и Рена. Родом от Фтиотида, но трябвало да се изсели след убийството на един от роднините на мащехата си Ериопида. Когато оставили болния Филоктет на остров Лемнос, Медон поел командването на отряда на Метоней, Тавмакий, Мелибоя и Олизон. Бил убит от Еней пред Троя.
2. Друг Медон бил вестител на претендентите за ръката на Пенелопа в Итака. Когато те решили да поставят клопка на Телемах при неговото завръщане, след като напразно търсил баща си, Медон разкрил заговора на Пенелопа. За тази постъпка Одисей го пощадил, когато избил претендентите. Овидий и Аполодор го посочват като един от претендентите за ръката на Пенелопа. Двете версии всъщност не си противоречат.
3. Медон, син на Пилад и Електра, брат на Строфий (виж табл. 30).
МЕДОС (гр.). Друг син на Медея. Според най-разпространената версия негов баща е Егей (виж Медея). Според друга обаче е син на цар от вътрешността на Азия, за когото Медея се омъжила, след като била прогонена от Атина след завръщането на Тезей. И в двете версии Медос е епоним на медите.
Атинските трагически поети усложняват легендата за Медос. Приемайки версията, че е син на Егей, те предполагат, че е тръгнал за Атина заедно с майка си, но по пътя били изхвърлени от буря в царството на чичото на Медея Перс. Медос знаел за предсказанието на оракул, че Перс трябва да се пази от наследниците на Еет, и когато войниците го отвели пред царя, той скрил самоличността си. Казал, че е Хипотес, синът на царя на Тива Креон, и че търси Медея, за да я накаже за убийството на Креон и Креуза. Перс не му повярвал веднага и докато чакал да се изясни случаят, го хвърлил в затвора. Тогава страната била връхлетяна от суша. Медея, пристигнала при Перс с колесницата си, теглена от дракони, заявила на чичо си, че е жрица на Артемида и че идва да спаси страната от сушата. Без да се усъмни, царят ѝ разказал, че е затворил Хипотес, сина на Креон. Медея поискала да ѝ го предадат, и когато го видяла, познала собствения си син. Дала му оръжие, с което Медос убил Перс. След това се възцарил на негово място.
За Медос, сина на нимфата Алфесиба, *виж това име*.

МЕЗЕНЦИЙ (лат.). В легендата за произхода на Рим Мезенций е етруски цар, който царувал в Кера и се бил срещу Еней. Легендата се среща в няколко версии. В най-старата, чийто източник е загубеният днес договор за Произхода, написан от Катон във II в. пр. Хр., Мезенций бил извикан на помощ от Турн, който бил претърпял една загуба от Еней и Латин (виж Латин). За да убеди Мезенций да го подкрепи, Турн му обещал половината от цялата реколта вино в страната на латините, а също и половината си царство. От своя страна Еней дал същото обещание на Юпитер. Обещанието към бога имало по-добри последствия, отколкото това на Турн, и Мезенций бил убит, Турн също. По време на тази битка Еней изчезнал тайнствено, защото боговете го повикали при себе си. Наследил го синът му Асканий. Обещанието към Юпитер било спазено и така се обяснява произходът на празниците Виналии, чествани всяка година, по време на които на Юпитер се поднася първото вино.
Версията, предложена от Денис Халикарнаски, е напълно различна. След брака на Еней с Лавиния и построяването на Лавиниум Еней и Латин трябвало да отблъскват атаките на рутулите, предвождани от Турн, племенника на Амата. В първата битка Латин и Турн били убити. Тогава рутулите повикали на помощ Мезенций и етруските, които се страхували от образуването на могъща държава в съседство с тяхната, на устието на Тибър. Разразила се кървава битка – при падането на нощта още нямало победител. Тогава забелязали, че Еней е изчезнал. Асканий поел командването, но троянците и рутулите отново не излъчили победител. Асканий предложил условия за примирие и Мезенций поискал цялата реколта от вино от латинската страна. Тогава Асканий обещал на Юпитер виното и благодарение на безлунната нощ нападнал и победил врага си. Синът на Мезенций Лавзий бил убит. Етруската армия се разбягала в безпорядък и Мезенций научил едновременно за смъртта на сина си и за поражението. Асканий му осигурил свободно преминаване с остатъка от армията му и оттогава Мезенций станал съюзник на латините.
При Вергилий личността на Мезенций е предадена по-пълноценно, но самата легенда е опростена. Според него Мезенций бил цар на Кера, но поданиците му го прогонили заради тираничната му власт. Той намерил убежище при Турн. Сражавал се на негова страна, както и синът му Лавзий. И двамата били убити от Еней. Вергилий никъде не споменава за обещание за посвещаване на реколтата нито на Мезенций, нито на Юпитер. Във Вергилиевия разказ само Мезенций е неприятел на Еней, докато етруските са на негова страна, и като следствие и на Рим. Това не е случайно и препратките са към етруските корени на Месена, чиито прадеди царували в етруските градове, а той бил един от най-близките приятели на Август.
МЕКИСТЕЙ (гр.). Едно от децата на Талай и Лизимаха (виж табл. 1). Брат на Адраст. Негов син е Евриал (виж това име). Той е сред Седемте срещу Тива, а синът му е един от епигоните. Мекистей бил убит пред Тива от Меланип.
МЕКОН (гр.). Атинянин, обичан от Деметра. Тя го превърнала в корен на мак (макът е свещено цвете на Деметра).
МЕЛАЙ (гр.). Син на Херакъл и Омфала, двойник на Хегелей. И за него се смята, че е въвел използването на бойната тръба по време на похода на хераклидите (при Темен) срещу Пелопонес (виж Хегелей).
2. Друг Мелай е син на Фрикс и Халкиопа.
МЕЛАМПИГ (гр.). „Мъжът, черен отзад". Така се казвал загадъчен мъж, за когото майката на керкопите ги предупредила, че трябва да се пазят. Това се оказал самият Херакъл (виж Керкопи).
МЕЛАМПУС (гр.). „Човекът с черните стъпала". Разказват, че го нарекли така, защото, когато майка му го родила, го поставила на сянка, но по невнимание стъпалата му останали изложени на слънце. Бил син на Амитаон и Идомена. Произхожда от рода на Кретей и Тиро (виж табл. 21 и табл. 1). Оженил се за една от дъщерите на Прет и имал трима синове: Мантий, Антифат и Абант, също и две дъщери: Проноя и Манто. Според Диодор се оженил за Ифианира, дъщерята на Мегапент, сина на цар Прет (виж Мегапент, 2).
Още като дете Мелампус се сдобил с пророческа дарба по следния начин: намерил мъртва змия и ѝ направил погребение върху клада. Признателните деца на змията (която била женска) и които той отгледал, пречистили ушите му с езика си и така той започнал да разбира езика на птиците и на всички животни (виж Полифат). Мелампус бил не само гадател, но и лечител, или по-скоро жрец, способен да пречисти болните и така да им върне здравето. Той разпознавал вълшебните и лечебните растения.
Мелампус и брат му Биант напуснали родината си Тесалия и отишли при чичо си Нелей в Пилос, Месения. Но Биант поискал да се ожени за Перо, дъщерята на Нелей. Царят обаче му поставил условие да докара като сватбен подарък стадата на Филак (според други автори стадата на Ификъл, но Ификъл е син на Филак и играе отделна роля в легендата; виж по-долу, виж и Ификъл). Тези стада се намирали във Филака, Тесалия, и били пазени от куче, до което не можел да се доближи нито човек, нито звяр. Тъй като Биант не можел да се справи сам, помолил Мелампус да му помогне. Той се съгласил и предрекъл, че ще успее, но ще

бъде хванат и ще се добере до стадата чак след една година затвор. След това заминал за Филака и както предрекъл, бил заловен и затворен в една колиба. Изтекла почти една година, когато Мелампус чул, че червеи ядат една от дървените греди на покрива. Той ги попитал колко време ще им е нужно, преди покривът да се срине. Един от тях му отговорил, че дървото много е изтъняло и няма да издържи дълго. Мелампус веднага помолил да го преместят в друг затвор и скоро след това колибата се срутила. Така Филак разбрал, че пленникът му е забележителен гадател и помолил за помощта му, за да излекува немощта на сина си Ификъл (виж Ификъл). В знак на благодарност Филак му подарил стадата си. Мелампус ги отвел в Пилос и Нелей дал дъщеря си за жена на Биант. Според друга легенда, разказвана от Проперций, самият Мелампус бил влюбен в Перо.

По-късно царят на Аргос Прет извикал Мелампус да излекува дъщерите му, обхванати от лудост (виж Претиди). Те бродели из Пелопонес и смятали, че са крави. Мелампус обещал на баща им да ги излекува, ако му даде една трета от царството. Прет отказал. Тогава болестта им се влошила. Прет за втори път поискал помощ от Мелампус. Тогава той поискал една трета от царството за себе си и една трета за брат си. Прет приел условията. Тогава Мелампус изгонил момичетата от планината с помощта на младежи, които танцували и крещели, и ги принудил да отидат в Сикион. Там ги пречистил чрез тайнствен ритуал и всички били излекувани. Само най-голямата, Ифиноя, умряла от изтощение. Прет дал другите си две дъщери Ифианаса и Лизипа за жени на Биант и Мелампус, и обещаните две трети от царството си. По този начин наследниците на Амитаон започнали да царуват над Арголида. За последиците от разделянето на царството виж Адраст.

МЕЛАНЕЙ (гр.). Известен стрелец, син на Аполон. От Ехалия имал син Еврит (виж това име). Той основал град Ехалия в Месения върху земя, отстъпена от Периерес.

Съществува и легенда за Меланей от остров Евбея. Според нея той е син на Аркезилай и основател на град Еретрия, който след това започнал да се нарича Меланеида.

Антоний Либералис разказва, че Меланей, син на Аполон и баща на Еврит и Амбракия (епоним на град Амбракия), бил цар на дриопите и завладял Епир, над който царувал.

МЕЛАНИП (гр.). 1. Един от героите с това име е син на Арес и богинята Тритея, дъщеря на бог Тритон. Той основал град Тритея в Ахея, кръщавайки го на името на майка си.
2. Тиванец, син на Астак, един от воините, родени от зъбите на дракона на Кадмос (виж това име). Той се бил на страната на тиванците в битката на Седемте срещу Тива. Убил Мекистей, брата на Адраст, и ранил смъртоносно Тидей, преди самият той да бъде погубен от Амфиарай. Амфиарай отрязал главата му и я занесъл на умиращия Тидей, който разтворил черепа на врага си и изял мозъка му. Отвратена от деянието му, Атина, която била решила да го дари с безсмъртие, се отказала от намерението си. Амфиарай, познавайки свирепия нрав на Тидей, предвиждал какво може да се случи и затова нарочно му занесъл главата на Меланип. Той му бил сърдит, защото го бил подтикнал да предприеме този поход въпреки мнението му, че ще завърши катастрофално (виж Амфиарай).

В Тива показвали гроба на Меланип, но през класическата епоха тиранът на Сикион Клистен пренесъл останките му от Тива в Сикион и ги поставил на мястото на тези на Адраст.
3. Трети Меланип фигурира сред синовете на Агрий, които свалили от трона Ойней в Калидон (виж Диомед).
4. Меланип е и името на сина на Тезей и Перигуна, дъщерята на Синис (виж това име). Той е сред победителите в Немейските игри по времето на епигоните.
5. Много троянци с това име загинали пред града по време на Троянската война.
6. Виж също Кометo, 2.

МЕЛАНИПА (гр.). 1. Така се казва дъщерята на първия Еол, сина на Хелен (виж табл. 8, в която обаче Меланипа не фигурира сред децата на Еол, а според версията, следвана от Павзаний, е снаха на Амфиктион).

От Посейдон имала двама синове, Беот и Еол II. Меланипа е героиня на две загубени трагедии на Еврипид (виж Еол): „Завързаната Меланипа“ и „Меланипа философката“. Според друга легенда, достигнала до нас чрез Павзаний, Меланипа е нимфа, омъжена за Итон, сина на Амфиктион. Тя му родила син, Беот.

Майка на Меланипа е Хипа, една от дъщерите на Хирон, която била съблазнена от Еол на връх Пелион (виж Хипа).
2. В легендите се говори и за още една Меланипа, дъщеря на Арес и сестра на царицата на амазонките Хиполита. Тя била пленена от Херакъл, но Хиполита я освободила, като приела условията на победителя (виж Херакъл). В битката, последвала нарушаването на примирието, Хиполита била убита от Херакъл, а Меланипа – от Теламон.

МЕЛАНКРЕРА (гр.). „Черната глава“. Така наричали Сибилата от Куме. Обяснявали прозвището ѝ различно – че то е алюзия за „тъмните“ намерения на Сибила или за нейната меланхолия, или че това е физическа черта: черна коса или почерняла и набръчкана от старостта кожа.

МЕЛАНТ (гр.). Наследник на Нелей, царя на Месения, по линия на баща си Андропомп. Бил изгонен от родината си Пилос при идването на хераклидите и по съвет на оракула се заселил в Атика, където му било дадено гражданство и участвал в съдебната дейност. По това време там управлявал наследникът на Тезей Тимоет, а атиняните били във война с беотийците, защото си оспорвали град Ойноя. Тъй като противниците били равностойни, противоречията трябвало да бъдат разрешени от двубой между двамата царе. Владетелят на Атина се страхувал да премери сили с царя на Тива Ксант. Той обявил, че е готов да се откаже от властта в полза на този, който се осмели да се изправи в двубой вместо него. Мелант приел и двубоят се състоял. В момента, в който щял да се хвърли в битка, зад Ксант се появил воин, въоръжен с черна егида. Това бил Дионис Меланегис, но Мелант решил, че е тивански боец. Тогава обвинил Ксант, че е нарушил правилата на двубоя, като е прибягнал до чужда помощ. Изневидан, Ксант се обърнал, за да види кой му се е притекъл на помощ, Мелант се възползвал от това и го пронизал с копието си. Като осигурил по този начин победата за атиняните, той станал техен цар. Атиняните издигнали светилище на Дионис, чиято помощ се оказала много навременна.

Според друго предание, достигнало до нас чрез Атеней, Мелант, изгонен от Пилос, бил посъветван от Пития да се засели на мястото, където ще му предложат да яде глава и крака. Като пристигнал в Елевзин, жреците му предложили остатъците от жертвоприношението – крака и глава. Той разбрал, че предсказанието се е сбъднало, и се установил в Елевзин.

Мелант е брат на Кодрос (виж това име).

МЕЛАНТИЙ (гр.). Козар от Итака, син на Долий и брат на слугинята Меланто. Също като сестра си предал интересите на господарите си Пенелопа и Одисей. Когато Одисей пристигнал в Итака, предрешен като просяк, той срещнал Мелантий, който се държал грубо към него и застанал на страната на претендентите. По време на отмъщението на Одисей Мелантий се опитал безуспешно да донесе оръжие на претендентите. Бил затворен в стаята, където се намирало оръжието, и след като слугините били обесени, бил изведен на двора, където му отрязали носа и ушите и ги дали на кучетата. След това му отрязали ръцете и краката и го оставили да умре.

МЕЛАНТО (гр.). Една от дъщерите на Девкалион. Посейдон я обладал, преобразен като делфин, и тя родила героя Делф, дал името си на Делфи. Според друга версия дъщерята на Девкалион се казвала Мелантея и била не майка, а баба на Делф. От речния бог Кефиз или Хиам (виж това име) родила дъщеря, наречена Мелена, Меленида или Келено, която била дъщеря на Делф (виж Делф и табл. 8).
2. Меланто е слугинята на Пенелопа, която била прибрана от нея още като дете, но преминала на страната на претендентите. Станала любовница на Евримах. След убийството на претендентите заедно с другите прислужници била обесена. Сестра е на козаря Мелантий (виж предишната статия).
3. Жената на Криаз и майка на Форбант и Клеобоя (виж табл. 18).

МЕЛЕАГРИДИ (гр.). Млади жени, превърнати в токачки. Най-често са смятани за сестри на Мелеагър. Това са Горга, Евримеда, Деянира и Меланипа, които толкова оплаквали смъртта на брат си, че Артемида, трогната от скръбта им, ги превърнала в птици. По молба на Дионис две от тях, Горга и Деянира, запазили човешкия си облик. Или Дионис им върнал човешкия облик покъсно. Артемида пренесла новите птици на остров Лерос.

Впоследствие митографите увеличават броя на мелеагридите. Освен споменатите вече четири те посочват още Феба, Евридика, Менесто, Ерато, Антиопа и Хиподамея. За произхода на мелеагридите съществува и друга легенда, от която са останали само отделни податки: според бележка на Свидас в легенда от Лерос токачките били спътнички на местното божество Иокалида, идентично с Артемида. Във всички случаи токачките били отглеждани като свещени птици край храма на Артемида в Лерос.

Сълзите на мелеагридите се превръщали като сълзите на хелиадите в кехлибарени зърна.

МЕЛЕАГЪР (гр.). Син на царя на етолийците от Калидон Ойней и на Алтея, сестра на Леда (виж табл. 24 и 27). Той е герой на приключението, познато като Калидонския лов, за което се говори и в „Илиада“. Там Феникс, за да трогне Ахил и да го накара да се откаже от решението си да не участва в битката, разказва за тъжното приключение на Мелеагър, който бил също така упорит. Царят на Калидон Ойней направил жертвоприношение на всички богове, за да им благодари за добрата реколта, но забравил да спомене Артемида. Тогава богинята изпратила огромен глиган, който опустошил полята на Калидон. Синът на царя Мелеагър събрал ловци от всички краища на страната. Глиганът убил мнозина от тях, докато накрая бил убит от млад ловец. Но гневът на Артемида не бил потушен. Тя предизвикала спор между етолийците и куретите (ловците, взели участие в лова, принадлежали към двата народа) заради кожата и зурлата на убитото животно. Докато Мелеагър се биел заедно със сънародниците си етолийци, те имали превес. Но той убил братята на майка си и тя го проклела, предизвиквайки срещу него с най-жестоки приклятия гнева на подземните богове. Тогава Мелеагър, опасявайки се, че ериниите ще го убият, ако

продължи да се бие, се оттеглил от битката и отказал да продкрепя своите. Везните на победата веднага се наклонили в полза на куретите. Етолийците били изтикани до стените на Калидон и обсадени. Най-възрастните сред тях помолили Мелеагър да се върне, но напразно. Той отказал на молбите на най-влиятелните жреци и на собствения си баща, на майка си, които се хвърлили на колене пред него, на облетите в сълзи свои сестри, на най-скъпите си приятели. И това продължило, докато градът започнал да гори и врагът бил готов да опожари къщата му. Жена му Клеопатра Алкиона, дъщеря на Идас и Марпеса, решила да му разкаже каква ще бъде съдбата на обсадените, ако врагът победи. Пред тъжната картина, която му нарисувала, той най-накрая се развълнувал и отново грабнал оръжията си. Успял да обърне битката в своя полза, но изглежда загинал по време на боя.
По-късно легендата се развива и се обогатява с драматични ситуации. Войната с куретите минава на заден план и ловът на глигана се превръща в главен епизод. Мелеагър вече не е син на Ойней, а на бога Арес. Когато станал на седем дни, мойрите се явили пред майка му Алтея и предсказали, че съдбата му е свързана с главнята, тлееща в огнището. Ако изгоряла напълно, Мелеагър щял да умре. Алтея веднага извадила главнята и я загасила, след това я скрила в сандъче (виж Алтея).
Когато Мелеагър порасвал, решил да освободи страната си от чудовищния глиган, изпратен от Артемида. За таза цел събрал много герои, чийто списък е достигнал до нас: Дриас, син на Арес, Идас и Линкей, двамата синове на Афарей, дошли от Месения, диоскурите Кастор и Полидевк, дошли от Спарта (те били братовчеди на Мелеагър), Тезей от Атина, Адмет от Ферес в Тесалия, синовете на аркадиеца Ликург Анкей и Кефей, Язон от Йолкос, Ификъл, близнака на Херакъл, дошъл от Тива, Пиритой, сина на Иксион и приятел на Тезей от Лариса в Тесалия, Теламон, сина на Еак от Саламин, брат му Пелей от Фтия, който убил по време на лова доведения си брат Евритион, сина на Актор Амфиарай, сина на Ойкъл, дошъл от Аргос, също и синовете на Тестий, чичовците на Мелеагър (виж табл. 24). Имало и една жена, Атланта, дъщерята на Схеней, дошла от Аркадия. Всички ловци се веселили при Ойней девет дни. На десетия се отправили на лов, не без протестите на част от тях, които не желаели в групата да има жена. Но Мелеагър успял да ги убеди, че е влюбен в Атланта и иска да има дете от нея, въпреки че бил женен за Клеопатра. Когато животното било обкръжено, то убило Хилей и Анкей, а Пелей улучил случайно Евритион с копието си и го убил. Първа Атланта ранила глигана със стрела. След това Амфиарай го уцелил в окото. Мелеагър го довършил с удар на ножа в слабините и така заслужил убитото животно. Той го подарил на Атланта. Но синовете на Тестий, чичовците на Мелеагър, се разгневили от постъпката му. Те твърдели, че щом Мелеагър не иска глигана, той принадлежи на тях, защото са най-близките му родственици. Разгневен, Мелеагър убил чичовците си и така запазил останките на животното за Атланта. Разгневена от това убийство, майката на Мелеагър Алтея веднага хвърлила в огъня главнята и Мелеагър умрял. Но когато дошла на себе си и видяла какво е направила в момент на заслепение, тя се обесила едновременно с Клеопатра, жената на героя.
В легендата се разказва, че Мелеагър бил неуязвим и че бил убит със стрела от самия Аполон. Тази версия се свързва с версията на Омир, тъй като Аполон се биел на страната на куретите и затова убил героя на етолийците.
Сред другите подвизи, приписвани на Мелеагър, са победата на погребалните игри в чест на Пелий, където той се бие (във версията, следвана от Диодор) на страната на аргонавтите в Колхида и убива Еет.
За срещата на Херакъл и Мелеагър в подземния свят *виж Херакъл и Деянира*.
МЕЛЕС (гр.). Млад атинянин, в когото бил влюбен Тимагор – чужденец, заселил се в Атина. Но Мелес отвръщал с презрение на чувствата му. Той му налагал да понася капризите му и накрая му заповядал да се хвърли от стените на Акропола. Без да се колебае, Тимагор скочил и се убил. От отчаяние заради това, което направил, Мелес също се хвърлил от скалите и смъртта на Тимагор била отмъстена. Издигнали олтар на Антерос (Споделената любов), за да увековечат случилото се. Чужденците, които живеели в Атина, чествали култ на това място.
Според друга версия, предадена от Свидас, Тимагор бил обичаният, а Мелит (на мястото на Мелес) отблъснатият влюбен. От мъка Мелит се хвърлил от скалите. Тимагор го последвал и се самоубил върху тялото му.
МЕЛИАДИ (гр.). Наричани още нимфи на ясените, родени от капките кръв на Уран, когато Кронос го кастрирал (виж табл. 12). В памет на тяхното раждане от кръвта смъртоносните копия се правели от дървото, което те обитават – ясена. От ясените се ражда и бронзовият народ, третият от тези, които населявали земята. Той бил войнствен и жесток.
МЕЛИБОЙ (гр.). Овчар, който намерил малкия Едип в планината и го отгледал (виж Едип).
МЕЛИБОЯ (гр.). 1. Дъщеря на Океан, която се оженила за Пеласг и родила Ликаон (виж табл. 18).
2. Друга Мелибоя фигурира сред децата на Ниоба. С брат си Амиклас били спасени от клането на ниобидите (виж Ниоба) по молба на Лето и се заселили на Аргос. Двамата издигнали храм на Лето. Но тъй като от ужас по време на убийството на братята и сестрите ѝ Мелибоя побледняла, започнали да я наричат Хлорида (Зелената) – име, което запазила за цял живот.
3. Съществува и още една Мелибоя, героиня от любовна история. Тя искала да се омъжи за млад мъж, наречен Алексис, с когото се обичали. Но родителите ѝ я обещали на друг и от скръб Алексис се изселил. В деня на сватбата Мелибоя се хвърлила от покрива на дома им. Искала да умре, но изобщо не пострадала и избягала на пристанището. Там се качила на кораб, чиито платна се разтворили сами и той потеглил в открито море. Корабът я закарал до мястото, където любимият ѝ приготвял пир с приятели. Те се оженили и изпълнени с благодарност към боговете, издигнали в Ефес светилище на Артемида под името Автомата и Епидиаита (защото корабът тръгнал сам (Автомата) и тя пристигнала точно в момента, когато сядали по масите, което означава името Епидиаита).
МЕЛИКЕРТ (гр.). Малкият син на Ино, с когото тя се хвърлила в морето. Ино се превърнала в богинята Левкотея, а Меликерт – в бога Палемон (виж Левкотея, табл. 3 и 33). Съществуват различни версии за смъртта на Меликерт и неговото обожествяване. Според една от тях баща му Атамант го хвърлил в котел с вряща вода, от който го измъкнала майка му, преди да се самоубие с него. Или самата Ино го сложила в котела и след това се хвърлила в морето с трупа му в ръце. В друга версия се разказва, че Ино избягала с живото дете и го удавила заедно със себе си. Истмийските игри били провеждани в чест на Меликерт-Палемон.
На мястото между Мегара и Коринт, където Ино се хвърлила в морето, тялото на Меликерт било подхванато от делфин, който го оставил на един бор. Сизиф, братът на Атамант, който тогава царувал в Коринт, намерил трупа и го погребал. По заповед на една от нереидите му посветил култ под името Палемон и основал Истмийските игри в негова памет (виж също Палемон).
МЕЛИС (гр.). Герой от Аргос, който избягал в Коринт заради тиранията на царя на Аргос Фидон. Мелис имал син, Актеон, когото хераклидът Архиай се опитал да отвлече. Но Актеон умрял и Мелис се самоубил, като проклел убиеца на сина си и призовал боговете за помощ. Тогава върху Коринт се стоварили болести и глад. Заедно със съгражданите си Архиай се допитал до оракула за причината. Отговорът бил, че това е наказание от боговете за убийството на младия Актеон. За да спаси града от омърсяването, Архиай решил да се изсели доброволно. Тогава основал град Сиракуза.
МЕЛИСА (гр.). Съществуват няколко героини с това име, което означава Пчела.
1. Дойката на малкия Зевс, сестра на Амалтея (виж Мелисей).
2. Стара жрица на Деметра, която богинята била посветила в мистериите си. Съседките ѝ искали да я накарат да разкаже какво е видяла по време на своето тайно посвещаване, обаче Мелиса не разказала нищо. Затова жените я убили и я нарязали на парчета. Деметра изпратила мор и направила така, че от мъртвото ѝ тяло се родили пчели.
МЕЛИСЕЙ (гр.). 1. Цар на Крит, който властвал по времето на раждането на Зевс. Имал две дъщери, Амалтея и Мелиса, на които Рея поверила отглеждането на малкия бог, когото била скрила в пещера в планината Ида. Мелисей бил първият човек, дал жертвоприношение в чест на боговете. Той направил от дъщеря си Мелиса първата жрица на Рея.
2. Така се наричал един от куретите (духовете, които бдели около леглото на бебето Зевс).
3. Мелисей е името и на цар на Херсонес в Кария, който приютил Триопас, сина на Хелиос, и го пречистил от убийството на брат му Тенаг.
МЕЛИТА (гр.). Сред героините с това име най-известна е нимфа от Коркира, любовница на Херакъл, докато героят бил в изгнание там след убийството на децата си. Тя му родила син, наречен Хил (виж това име).
МЕЛИТЕЙ (гр.). Син на нимфата Ортреида и на Зевс. Страхувайки се от гнева на Хера, майка му го изоставила след раждането му в гората. Но Зевс пратил пчели да го хранят и чрез оракул наредил на овчаря Фагрос, син на същата нимфа и на Аполон, да отгледа детето, хранено от пчели, което ще намери. Фагрос се подчинил – взел бебето и го отгледал. Мелитей станал смел герой, който подчинил съседните народи и основал град Мелитея в Тесалия (виж продължението на легендата за него в статията Аспалида).
МЕЛИЯ (гр.). В легендите има много героини с това име.
1. Една от тях е дъщерята на Океан и сестра на Исмен. Тя родила от Аполон Исмений и Тенар. Посветили ѝ култ в храма на Аполон Исмений, близо до Тива. В Тива един извор носел нейното име.
2. Има и друга дъщеря на Океан, също наречена Мелия, която се омъжила за Инах, на когото родила трима синове: Егиалей, Фегей и Фороней (виж табл. 17).
МЕЛОС (гр.). Млад мъж от Делос, който напуснал родината си и заминал за остров Кипър по времето, когато там царувал Кинирас. Царят имал син, наречен Адонис (виж това име). Кинирас направил Мелос компаньон на Адонис и тъй като младежът му се понравил, го оженил за една своя сродница – Пелия. От брака им се родило момче, кое-

то нарекли Мелос като баща му. Афродита, влюбена в Адонис, била благосклонна към детето и го взела под своя защита, като го дала за отглеждане в храма си. Но Адонис бил ранен от глиган и умрял. От мъка бащата Мелос се обесил на едно дърво, което нарекли „мелос" (ябълка на гръцки). Пелия се обесила на същото дърво. Афродита ги съжалила и превърнала Мелос в плода на дървото – ябълка, а Пелия в гълъб (свещена птица). Когато младият Мелос станал мъж и Афродита видяла, че е единственият оцелял от рода на Кинирас, тя му заповядала да се върне в Делос. Там той взел властта и основал град Мелос. Той пръв показал на хората как да предат вълната на овцете и да правят дрехи. Овцете започнали да се наричат „мела" (това е названието им на гръцки). Така с една легенда била обяснена етимологията на три думи.

МЕЛПОМЕНА (гр.). Една от музите (виж статията за тях).

МЕМБЛИАР (гр.). Финикиец, който придружавал Кадмос в търсенето на сестра му Европа. Кадмос го оставил на остров Тера (който тогава се наричал Калиста, „Много красивата"). Мемблиар управлявал колонията, създадена от Кадмос. Остров Анафа, съседен на Тера, понякога бил назоваван Мемблиарос, на името на същия герой.

МЕМНОН (гр.). Син на Еос (Зората) и Титон, един от синовете на Лаомедон и брат на Приам (виж табл. 14 и 7). По време на Троянската война Мемнон се притекъл на помощ на чичо си. Отгледан от хесперидите, той царувал над етиопийците.

Подвизите му пред Троя и смъртта му са разказани в „Малката Илиада" и в поемата „Етиопида". Мемнон се изправил в двубой с Аякс, но както при битката между него и Хектор, отново нито един от тях не станал победител. На бойното поле се сражавал с Антилох, сина на Нестор, тъй като, заплашван от Мемнон, Нестор го извикал на помощ. Със смъртта си Антилох спасил живота на Нестор. Тогава се намесил Ахил, за да отмъсти за смъртта на приятеля си (виж Антилох). Пламнала битка между Ахил и Мемнон – синовете на Еос и Тетида. Двете богини, разтревожени за съдбата им, се изправили пред Зевс. Той премерил на божествената си везна съдбите им и съдбата на Мемнон натежала повече (виж подобно „теглене на души" при Хектор). Ахил победил, но Зората успяла да получи безсмъртие за сина си. Тя отлетяла, за да вземе тялото му, и го отнесла в Етиопия. Сълзите, които проляла, са капките роса, които покриват сутрин тревата в полето.

Според друга версия гробът на Мемнон бил на устието на река Езепус, на брега на Хелеспонт. Всяка година там се събирали птици, които оплаквали гибелта на героя. Тези птици, наречени мемнониди, били смятани или за другари на Мемнон, превърнати в птици след смъртта му, или дори за неговата тленна прах, придобила такъв вид заради безсмъртната му душа. Всяка година птиците се разделяли на две групи, които се биели помежду си, и битката приключвала, когато загинели половината.

Авторите не са единодушни относно родното място на Мемнон. Понякога се споменава Сирия, друг път областта Суза и Бактриана във вътрешността на Азия, Египет или Тива. Последното става повод една от гигантските статуи, издигнати от Аменхотеп III, да бъде наречена „колосът на Мемнон". Разказват, че щом първите лъчи на Зората докоснат статуята, тя издавала мелодична музика, сякаш да поздрави светлината на майка си (виж също Тевтам).

МЕМФИДА (гр.). Дъщеря на речния бог Нил. Омъжена за Епаф, тя родила Либия (виж това име и табл. 3). По тази линия е прародница на рода на Кадмос. Египетският град Мемфис получил това име в нейна чест.

МЕНАДИ (гр.). Името означава „Притежаваните жени". Това са вакханки, последователки на Дионис. Изобразяват ги голи или обвити в прозрачни воали, едва прикриващи голотатата им. На главата си носят лаврови венци, в ръката си държат тирс или кантар, понякога свирят на двойна флейта или бият дайре, отдавайки се на луди танци.

Менадите олицетворят оргастичния характер на Природата. В легендата първите менади били нимфите, кърмили бога (виж Дионис). Той ги обсебил и им предал тайнствена лудост. Менадите бродели по полето, пиели от изворите, като си въобразявали, че извличат от тях мед и мляко. Вакханките – жените, отдадени на култа към Дионис, имитирали техните лудории. Те имали власт над дивите зверове – изобразяват ги, носени от пантери, или прегръщащи млади вълчета, и т. н.

Менадите се появяват в много легенди: за Ликург, за Пентей, за Орфей, за миниадите и др. (виж тези статии).

МЕНАЛ (гр.). Героят, дал името си на едноименната планина в Аркадия и на град Меналон. Той е първородният син на Ликаон (виж Ликаон). Според една легенда именно той посъветвал баща си да даде на Зевс ръцете и краката на дете, сготвени като обикновено месо, за да изпита бога. Затова бил поразен от мълния заедно с баща си.

Според друга легенда Менал е син не на Ликаон, а на Аркант, царя на Аркадия, и брат на Аталанта (виж това име).

МЕНЕЛАЙ (гр.). Брат на Агамемнон и съпруг на Елена. Според най-разпространената версия (следвана от „Илиада") Менелай е син на Атрей, царя на Микена, и принадлежи към рода на Пелопс (виж табл. 2). Майка му е критянката Аеропа (виж това име), дъщеря на Катрей, доведена в Микена от Навплий, след като баща ѝ я изгонил, защото се отдала на един роб.

Според по-късна легенда бащата на Менелай и Агамемнон е не Атрей, а Плистен, синът на Атрей (виж Атрей и Плистен). Но дори авторите, които му приписват за баща Плистен, са единодушни, че Плистен умрял млад и Менелай и брат му били отгледани от Атрей.

Като млади Менелай и Агамемнон били изпратени от Атрей да търсят Тиест. Те го открили в Делфи и го довели в Микена. Атрей го хвърлил в тъмница и искал да накара Егист да го убие, но той познал баща си и убил Атрей (виж Егист). Тогава двамата братя трябвало да напуснат Микена, тъй като Егист ги изгонил, и те намерили убежище в Спарта, при Тиндарей. Оженили се за дъщерите му – Агамемнон за Клитемнестра, а Менелай за Елена. Сред претендентите за ръката на Елена Менелай бил избран или от баща ѝ, или от самата нея. Още преди избора всички положили клетва да помогнат на този, който ще бъде избран, ако някой му оспори Елена. След смъртта на диоскурите Тиндарей завещал царството си на Менелай. Затова по времето, когато избухнала Троянската война, Менелай царувал в Спарта, където дошъл Парис, за да отвлече Елена.

От брака на Менелай и Елена се родили Хермиона (която единствено признават „Илиада" и „Одисея") и Никострат (виж табл. 13). По-късните автори споменават и други деца: Етиолай, Троний, Морхафий, Плистен Млади и Мелита. От всички тях през историческата епоха в Лакедемон почитали само Никострат и Етиолай. По време на отсъствието на Елена една от робините на Менелай му родила син – Мегапент, наречен така заради „голямата мъка", причинена от бягството на жена му. А от друга робиня, Кносия (вероятно от Крит, защото името ѝ напомня за родния ѝ град Кносос), имал друг син, Ксенодам. Според някои автори Никострат също не бил син на Елена, а незаконороден като Мегапент и Ксенодам. Вероятно към тази версия се отнася и легендата за изгонването на Елена от Никострат и Мегапент след смъртта на Менелай (виж Мегапент и Елена).

В продължение на много години (най-малко девет, защото Хермиона била на 9 години по време на отвличането на Елена) Менелай и Елена водели спокоен живот в Спарта, сред огромно богатство и благополучие. Това щастие било нарушено от идването на Парис, докато Менелай бил на остров Крит за погребението на Катрей (виж Катрей).

Според изолирана легенда самият Менелай предизвикал нещастието в дома си. Спарта била нападната от болести и безплодие и по съвет на оракула Менелай отишъл в Троя, за да направи жертвоприношение на гробовете на двамата синове на Прометей Лик и Химерей (виж Лик). Там гостувал на Парис. След това вследствие на случайно убийство Парис трябвало да напусне дома си. Той потърсил убежище в двореца на Менелай, който го пречистил и му върнал гостоприемното посрещане. А по време на отсъствието му Парис избягал с Елена. За други версии за отвличането *виж Елена*.

Менелай бил предупреден за нещастието от Ирида и побързал да напусне Крит, за да се върне в Спарта. След това свикал всички, които били положили клетва пред Тиндарей. Поискал помощта на брат си, на Нестор, на Паламед и Одисей (виж Одисей за условията, при които той предложил помощта си). Потърсили Ахил, когото Диомед и Одисей открили в харема на цар Ликомед на остров Скирос (виж Ликомед). След това Менелай и Одисей отишли в Делфи, за да се допитат до оракула дали е благоприятен случаят да нападнат Троя. Оракулът ги посъветвал първо да дарят на Атина Проноя огърлицата, която някога Афродита била подарила на Елена. След това Хера застанала на страната на Менелай и не пожалила усилия, за да събере всички гърци срещу личния си враг Парис.

Менелай участвал в похода с 60 кораба. Въпреки това не той бил върховен главнокомандващ. Тази чест се паднала на брат му (за обстоятелствата, при които Агамемнон бил избран в Авлида, виж Агамемнон). Менелай бил скромен и не обичал почестите като Агамемнон. Макар и храбър боец, способен да устои и на най-тежкото нападение, той винаги оставал на втори план. Не бил и толкова жесток като някои от героите, събрани пред Троя, затова неприятелите му се присмивали, като го упреквали, че добротата му граничи с мекушавост. Тази доброта на Менелай се проявила в прошката, която дал на Елена, след като първоначално искал да я убие. Но любовта му към нея била толкова силна, че не могъл да устои, когато я видял след толкова години раздяла.

Веднага след пристигането на гърците, или според други версии, по време на преминаването край Тенедос, Менелай и Одисей влезли в Троя като пратеници, за да искат Елена и съкровищата, отнесени от Парис, опитвайки се да уредят мирно конфликта. Били приети от Антенор. Но Парис и привържениците му отхвърлили всички предложения. Антимах, един от приятелите на Парис, подкупен от него, дори подтикнал народа да убие Менелай. Антенор обаче успял да го спаси и му помогнал да напусне града. Войната обаче вече била неизбежна. Още в началото на „Илиада" се описва двубоят между Менелай и Парис. Менелай ранил съперника си, но за да го спаси, Афродита го покрила с облак и го пренесла в дома му. Агамемнон не пропуснал да отбеле-

жи пред троянците, свидетели на битката, че победата е на брат му, и ги помолил да изпълнят условията, определени преди двубоя, според които Елена трябвало да принадлежи на победителя. Но тъй като троянците се колебаели, Пандар изстрелял стрела срещу Менелай и леко го ранил. Тогава настъпило обща схватка. Менелай убил Скамандрий и се прицелил в Еней, но без резултат. Вечерта Хектор предизвиквал на бой всеки от гърците. Менелай тъкмо щял да приеме, когато бил задържан от Агамемнон и другите вождове.

По време на битката край корабите Менелай ранил Хелен и убил Пизандър, след това и Хиперенор, Долопс и Тоант. След смъртта на Патрокъл Менелай пръв се втурнал да се бие за трупа му. Тук убил Евфорб и Подес. Той изпратил Антилох при Ахил с новината за смъртта на приятеля му. И изнесъл трупа на Патрокъл далече от бойното поле. След това Менелай почти не се появява в последните песни на „Илиада", където присъства само в погребалните игри в памет на Патрокъл в състезанието с колесници.

Отново срещаме Менелай в по-късните събития, които не са описани в „Илиада". Когато Парис бил убит със стрела от Филоктет, Менелай поругал трупа му. И накрая той бил сред воините, влезли в Троя с дървения кон. По време на превземането на града Менелай се отправил към дома на Деифоб, защото знаел, че Елена се намира там (тъй като след смъртта на Парис тя се омъжила за Деифоб) (виж Деифоб и Елена). Тук отново трябвало да участва в тежка битка, но убил Деифоб и влязъл в къщата. За срещата между Менелай и Елена съществуват многобройни версии. Например според Вергилий самата Елена извикала в къщата Менелай и Одисей. Тя скрила всички оръжъия, отворила портите и така осигурила победата на първия си съпруг. Но според други автори, след като убил Деифоб, Менелай се втурнал в къщата, хванал Елена за косата и я повлякъл към корабите. Гърците я включили в неговия дял от плячката, без да я разиграват с жребий, както направили с останалите пленнички, като му оставили задължението да я убие. Но Одисей се намесил и Елена била спасена. По-драматична версия разказва, че Елена се скрила в домашния олтар и че Менелай се втурнал към нея с вдигнат меч. Виждайки обаче откритата ѝ гръд, цялата му любов към нея се върнала и той се помирил с жена си (виж Елена).

След победата Менелай побързал да се прибере у дома, а брат му останал в Троя, за да принесе жертва на Атина, тъй като се страхувал от гнева ѝ (заради случката с Касандра, виж това име). Менелай минал през Тенедос, след това през Лесбос, прекосил морето до Евбея и се отправил към нос Сонион. Там умрял кормчията му Фронтис и Менелай се върнал, за да го погребе. Нестор и Диомед, които го придружавали, продължили пътя си. Когато Менелай отново навлязъл в открити води и достигнал до нос Малея, го застигнала буря, която го изхвърлила на остров Крит, където повечето от корабите се разбили. Той продължил пътя си и достигнал до Египет, където според „Одисея" останал пет години и натрупал големи богатства. Напускайки Египет, Менелай бил задържан на остров Фарос, при устието на река Нил, където безветрие не му позволило да продължи плаването си. Това продължило 20 дни и глад започнал да заплашва екипажа му. Морското божество Идотея (виж това име), дъщеря на морския бог Протей, му се явила и му казала да попита баща ѝ как да се върне в Спарта. Протей го посъветвал да се върне в Египет и да принесе жертва на боговете. Менелай последвал съвета му и най-накрая пристигнал с Елена в Спарта – осем години, след като бил напуснал Троя, и осемнадесет от началото на войната.

Според друга версия в Египет Менелай срещнал истинската Елена, пазена от Протей (който е цар, а не морски бог) още от времето, когато дошла тук с Парис (виж Елена). Парис бил отвел в Троя дух, направен от облак, така че Елена не била прегрешила. Троянската война и цялата пролята кръв били само заради един облак. Но Зевс искал тази война, за да прослави расата на полубоговете, героите, родени от богини и смъртни мъже или от богове и смъртни жени: собствената си дъщеря Елена, Парис, който също бил от неговия род, Ахил, син на Тетида и др. Тази версия изглежда е дадена от Стезихор. По-късно тя била подновена с някои промени от Еврипид в трагедията му „Елена". Там Хера измамва Парис, като му дава фалшива Елена. Истинската Елена по заповед на Зевс била отвлечена от Хермес и отнесена в Египет, при Протей, който трябвало да я пази. Когато Менелай пристигнал в Египет, водейки със себе си фалшивата Елена, тя се изпарила във въздуха и той намерил истинската си жена.

След още дълги години, прекарани с Елена, в края на живота си, преди да умре, Менелай бил пренесен в Елисейските полета – чест, оказана му от Зевс, защото бил негов зет.

По-късна легенда, съставена от отделни предания, разказва, че Менелай и Елена отишли в Таврида, за да търсят Орест, и били принесени в жертва от Ифигения на олтара на Артемида.

В Спарта по времето на Павзаний показвали къщата, обитавана някога от Менелай, издигнат в култ като бог. Мъжете искали от него да ги дари със смелост по време на война, а жените се обръщали към Елена, за да получат красота и нежност.

МЕНЕСТЕЙ (гр.). Принадлежи към рода на ерехтидите. Баща му Петей бил внук на цар Ерехтей. По време на похода на диоскурите срещу Атика той бил в изгнание, докато Тезей бил в подземния свят с Пиритой (виж Тезей). Диоскурите го върнали и му дали трона на Атина. След завръщането на Тезей Менестей се оттеглил на остров Скирос. Съществуват и други легенди за него: според Каталога на корабите в „Илиада" Менестей бил вожд на атинския отряд. Бил сред воините в дървения кон. След падането на Троя отишъл в Мелос, където царувал след смъртта на цар Полианакс. Приписват му основаването на Скилетион, между Кротон и Кавлония, на брега на Брутиум. Страбон говори за „Пристанище на Менестей" на крайбрежието на Бетика, недалеч от Гадес.

МЕНЕСТИЙ (гр.). Племенник на Ахил, един от вождовете, които се биели в Троя под неговото пряко ръководство. Той е син на Полидора, дъщерята на Пелей, и на речния бог Сперхей. Според друга версия Полидора не е дъщеря, а жена на Пелей, и в този случай той е човешкият баща на Менестий, а „божественият" му баща – Сперхей. В друга версия човешкият баща на Менестий е Борос, син на Периерес.

МЕНОЙКЕЙ (гр.). 1. Първият герой с това име по линия на баща си Оклас е внук на Пентей. Той е баща на Креон и Йокаста (виж Едип и табл. 29).

2. По-известен от него е внукът му, синът на Креон. По време на похода на Седемте срещу Тива Тирезий оповестил, че Тива ще постигне победа само ако принесат в жертва сина на царя Менойкей. Разкъсван от бащината любов и дълга към отечеството, Креон посъветвал сина си да избяга, без да му каже причината за това. Но Менойкей разбрал защо баща му поискал това и доброволно се оставил да бъде принесен в жертва. Това е „трагическата" версия, предадена от Еврипид. Според друга легенда Менойкей бил разкъсан от Сфинкса, или Креон лично го принесъл в жертва. Именно до неговия гроб Етеокъл и Полинейк застанали един срещу друг в съдбоносен двубой. На гроба му поникнал нар, чиито плодове имат цвета на кръвта.

МЕНОЙТЕС (гр.). Това име носят няколко герои от троянската епопея, а също и овчарят, натоварен да пази стадата на Хадес на остров Ерития (виж Герион). Той съобщил на Герион за кражбата на Херакъл (виж това име).

Същият този овчар срещнал още веднъж Херакъл, когато героят слязъл в Ада, за да отведе кучето Цербер. Той се опитал да му попречи да отвлече един вол, но не успял: Херакъл счупил ребрата му. Можел да има още по-лоша съдба, ако Персефона не се притекла на помощ и не помолила Херакъл да го остави.

МЕНОЙТИЙ (гр.). 1. Великан, син на Япет и океанидата Климена, брат на Атлант, Прометей и Епиметей (виж табл. 38). Заради горделивостта и жестокостта си бил поразен с мълния от Зевс и затворен в Тартар. Според друга традиция този Менойтий бил син не на Климена, а на Азия.

2. Най-известният герой с това име е бащата на Патрокъл. Той е син на Актор и на Егина (виж тези имена и табл. 30). Егина се омъжила за Актор, след като родила на Зевс сина му Еак, дядо на Ахил. Това била родствената връзка между Патрокъл и приятеля му Ахил.

Менойтий живеел в Опонт и изпратил сина си при Пелей, когато Патрокъл, докато играел на зарове, неволно убил един от приятелите си, наречен Клитоним.

Съпругата на Менойтий и майка на Патрокъл е Стенела, дъщерята на Акаст. Понякога вместо нея посочват Периопида, дъщерята на Ферес, или Полимела, дъщерята на Пелей (в такъв случай Ахил е чичо на Патрокъл).

Менойтий е сред аргонавтите, но не играе роля в легендата. Разказват също, че в Опонт той пръв отдал божествени почести на Херакъл. От връзката си с Херакъл дъщеря му Мирто родила момиче, което нарекли Евклея. Тя била почитана от беотийците и локрийците под името Артемида Евклея.

МЕНТА (гр.). Нимфа от подземния свят, обичана от Хадес. Била измъчвана от ревнивата Персефона и Хадес я превърнал в растението мента. Превръщането станало в планината Трифила във Витиния.

МЕНТОР (гр.). Син на жител на Итака, наречен Алким. Верен другар на Одисей. На тръгване за Троя Одисей му заръчал да защитава интересите му, като се изказва пред събранието на Итака от негово име. Богинята Атина често приемала образа на стария приятел на дома, например за да придружи Телемах, когато тръгнал да се притече на помощ на Одисей по време на битката срещу претендентите за ръката на Пенелопа.

МЕОН (гр.). 1. Син на Хемон, бил се срещу Седемте в Тива. Заедно с Ликофонт той ръководел неуспешната засада срещу Тидей (виж това име). От всички оцелял само Меон. Тидей го пожалил. Когато Тидей загинал при Тива, Меон го погребал.

Във версията на Еврипид Меон е син на Хемон и Антигона (виж Антигона), макар че обикновено представят Хемон само като неин годеник. Но има и варианти на легендата, според които се предполага, че Хемон и Антигона са били женени.

2. Герой, дал името си на рода, към който принадлежи Омир, често назоваван в поезията с епитета меонид. Родствената му връзка с поета е предадена по различен начин от различните автори: понякога той е негов баща, женен за Критеида, и брат на Диос, бащата на Хезиод. Друг път е не съпруг, а нас-

тойник на Критеида или дядо на Омир, или приемен баща на поета, който според тази версия е син на Демон (виж Критеида).

МЕРА (МАЙРА, гр.). 1. Майката на Локрос 1 (виж това име).
2. Аркадийска героиня, смятана за дъщеря на Атлант и жена на цар Тегеат, един от синовете на Ликаон, епоним на Тегея. Нейният гроб заедно с този на мъжа й били на агората на града. Била майка на Леимон и Скефрос, също на Кидон, Архедий и Гортис (виж Леимон).
3. Името на кучето (или кучката) на Икарий, който пръв започнал да прави вино в Атика и бил разкъсан от съгражданите си, които се напили (виж Икарий и Еригона). С лая си Мера довела Еригона, дъщерята на Икарий, до мястото, където баща й бил убит. След самоубийството на Еригона кучката останала върху гроба и умряла от мъка, или се хвърлила в извора Онигрос. Дионис превърнал вярното куче в съзвездието Куче. Понякога се смята, че Мера била куче на Орион (виж Орион).

МЕРИОН (гр.). Син на критянина Молос, незаконен син на Девкалион (виж Девкалион). Пред Троя е най-верният другар на Идоменей. Заедно с него командвал критския отряд. Отбелязан е в списъка на претендентите за ръката на Елена и като такъв участва във войната.
Пред Троя извършил много подвизи. Присъствал на нощния военен съвет, ранил Деифоб, убил Адамант и Акамант, Харпалион, Морис, Хипотион, Лаогон, избягнал ударите на Еней. Участвал в битката за тялото на Патрокъл и събрал дърва за кладата му. Взел участие в три състезания по време на погребалните игри в памет на Ахил: надбягване с колесници, стрелба с лък, хвърляне на копие. Като критянин победил в стрелбата с лък, защото Крит се славел като страната на стрелците.
След падането на Троя Мерион придружил Идоменей и се завърнал победоносно в Кносос. По-късна легенда разказва, че отишъл в Сицилия, където бил приет от критските заселници в Хераклея Миноа и в Енгион. Там по време на историческата епоха имало религиозен култ към него. Приписват му основаването на Креса в Пафлагония.
Мерион се славел като изкусен танцьор.

МЕРКУРИЙ (лат.). Римски бог, отъждествяван с гръцкия Хермес. Покровител на търговците (в неговото име се съдържа коренът „меркс", означаващ „стока") и пътниците. След елинизацията на образа му той е представян като пратеник на Юпитер и дори в шеговит смисъл като негов слуга в любовните авантюри (например в „Амфитрион" на Плавт, където не се различава от Хермес).
Първият храм на Меркурий в Рим бил издигнат в долината на Големия Циркус, на възвишенията на Авентинския хълм, недалеч от пристанището на Рим, център на търговията. Традиционната дата за издигането на храма е 496 г. пр. Хр. Храмът на Меркурий е с три години по-ранен от храма на Церера, издигнат в съседство. И двете светилища били построени извън помериума (свещения пояс на града), което показва чуждия произход на бога или най-малко на култа към него.
Атрибутите на Меркурий са същите като на Хермес – жезъл, чийто връх е увенчан с две крила и около който са обвити две змии, шапка с широка периферия и крилати сандали, също и кесия, символ на печалбите от търговията.
Както повечето от римските богове, Меркурий няма собствен мит. Там, където се появява, е като аналог на Хермес, например в преданията, където го посочват за баща на Евандър (виж това име). Смята се, че е баща и на ларите (виж Лари). Това се обяснява с факта, че ларите, както и Хермес-Меркурий, са божества на кръстопътищата.

МЕРМЕР (гр.). Един от двамата синове на Медея и Язон. С брат си Ферес бил убит от Медея в Коринт като наказание на Язон за изневярата му (виж Язон и Медея) (виж табл. 21).
Според друга легенда Мермер и Ферес били убити с камъни от коринтяните, защото занесли на дъщерята на цар Креон отровни подаръци, които причинили нейната и на баща й смърт.
В някои други версии синът на Медея и Язон Мермер умрял по друг начин: той последвал баща си в Коркира, където бил изселен след убийството на Пелий (виж Медея). Бил убит от лъвица по време на лов в Епир.

МЕРОПА (гр.). В легендите се срещат няколко героини с това име.
1. Една от тях е плеяда, дъщеря на Атлант и Плейона, омъжена за смъртния Сизиф (виж табл. 25), цар на Коринт, от когото имала син Главк (виж това име). От всички плеяди Меропа била единствената, която се омъжила за смъртен, и затова звездата, в която тя се превърнала в съзвездието Плеяди, свети по-слабо от останалите, предстaвляващи сестрите й.
2. Най-известна е дъщерята на царя на Аркадия Кипсел, който я омъжил за хераклида Кресфонт, за да си осигури съюза на хераклидите и да запази царството си (виж Хераклиди).
При подялбата на Пелопонес между хераклидите Кресфонт получил Месения (виж Кресфонт). Меропа е героиня на събития, по чийто сюжет Еврипид написва драма. Макар че тя не е достигнала до нас, сюжетът е възстановен. Кресфонт, който в други версии бил убит след бунт на поданиците му, в тази трагедия загива от ръката на хераклида Полифонт. Полифонт убил и двамата големи синове на Кресфонт и се оженил за вдовицата му Меропа въпреки волята й. Меропа успяла да спаси най-малкия си син Епит, като го изпратила в Етолия. Поддържала връзка с него чрез един стар и верен слуга, който тайно пътувал до там. Но Полифонт знаел, че младият Епит не е мъртъв. Това го безпокояло и той го издирвал, за да предотврати завръщането му някой ден като отмъстител, който ще му иска сметка за стореното. Обещал голяма награда на този, който убие Епит.
Междувременно Епит порасnал и в него се зародила мисълта да отмъсти за баща си и братята си. Той приел името Телефонт и отишъл при царя, като заявил, че е убил Епит и иска награда за това. Полифонт не му повярвал веднага и го помолил да остане известно време при него като гост, докато направи проучване. През това време при Меропа се представил старият слуга, който й служел за връзка с Епит, и я уведомил, че не знае повече къде е синът й – той изчезнал тайнствено. Меропа не се поколебала, че чужденецът, пристигнал при царя, наистина е убил сина й. През нощта проникнала в стаята, където спял така нареченият Телефонт, с намерението да го убие. Вече била вдигнала кама над него, когато се появил старецът, който спрял ръката й, тъй като познал в спящия сина на Меропа Епит. Тогава двамата се договорили как да убият Полифонт. Меропа се представила, че е в траур, и то толкова упорито, че Полифонт се убедил в смъртта на сина й. Нещо повече – до този момент Меропа винаги се отнасяла враждебно с царя, сега се сближила с него, сякаш е загубила всякаква надежда и се е примирила със съдбата си. Радостен, мъжът й решил да направи жертвоприношение, на което поканил псевдо-Телефонт като почетен гост и го помолил да убие жертвата. Но вместо да убие животното, на олтара младежът пронизал Полифонт и с един удар отмъстил за баща си, братята и дългите години мъчение на майка си. После бил признат за цар.

МЕСАП (гр.). Беотийски герой, който дал името си на планината Месапион на брега на Беотия, в посока на Евбея. Той заминал за Южна Италия, където дал името си на страната на месапийците.
Съществува и илириец на име Месап или Месапий, който според друга легенда бил истинският кръстник на месапийската страна.

МЕСЕНА (гр.). Дъщерята на царя на Аргос Триопас. Тя е внучка на Форбант (според друга версия е негова дъщеря, виж табл. 17). Омъжила се за Поликаон, най-малкия син на лакедемонския цар Лелекс. Тъй като най-големият син на Лелекс – Милес, наследил царството, Месена подтикнала съпруга си да направи свое владение на друго място. С помощта на лакедемонски и аргоски воини Поликаон завоювал територия, която нарекъл Месения, на името на жена си. Столица на страната станала Андания, където Поликаон въвел култа към Деметра и Персефона, донесен от Кавкон от Елевзин в Месения. Поликаон и Месена били почитани като божества.

МЕСОПОТАМИЯ (гр.). Персонификация на страната със същото име. Легендата разказва, че Месопотамия била дъщеря на жрица на Афродита и сестра на Тигър и Ефрат. При раждането й Афродита я надарила с голяма хубост. Трима младежи претендирали за ръката й. За да реши кого да избере, тя се допитала до арбитър, Бохор, известен с прямотата и справедливостта си. Месопотамия била направила подаръци на младежите. На единия дала чаша, на другия короната от главата си, а третия целунала. Бохор сметнал това за най-сериозното доказателство за обич и отсъдил в полза на третия. Но двамата му съперници не приели решението: те се сбили и всички загинали. Месопотамия останала девица.

МЕСТРА (гр.). Дъщеря на Еризихтон (виж това име). За да осигури средства на баща си, наказан от Деметра с неутолим глад, Местра се продала като робиня. Но тъй като получила от любовника си Посейдон дарбата да се преобразява, тя винаги успявала да избяга от господарите си, връщала се у дома си и отново се продавала в робство. Митът има рационалистична интерпретация. Местра, която била красива девойка, се предлагала на всеки новодошъл, за да осигурява средства на баща си, който бил много мързелив и се разорил от безделие. В тези далечни времена не използвали пари, затова й плащали с волове, овце, птици и др. Така възникнал обичаят да се казва, че Местра се превръща в овца, крава, птица. Оттук се родила и легендата за метаморфозите на девойката.

МЕТА (гр.). Първата жена на Егей, от която нямал деца. Тя е дъщеря на Хоплес, един от синовете на Йон, дал името си на едно от атическите племена.

МЕТАБ (гр.). В „Енеида" Метаб е цар на етруското племе волски, който управлявал град Привернум. Баща е на Камила и заедно с нея бил изпратен в изгнание от поданиците си (виж Камила).
Сервий прави аналогия на името на този варварски цар с епонима на град Метапонт в Континентална Гърция. Според гръцката легенда Метаб е син на Алибант (виж Метапонт).

МЕТАНИРА (гр.). Съпруга на царя на Елевзин Келей. Тя приела Деметра, когато богинята търсела дъщеря си, и я направила своя прислужница (виж Келей, Деметра, Демофон, Триптолем).
В някои версии Метанира е жена на атическия герой Хипотоон, син на Посейдон и Алопа, дал името си на атинското племе на хипотооните.

МЕТАПОНТ (гр.). Герой, дал името си на град Метапонт в Континентална Гърция. Първоначално градът се наричал Метабон. Смята се, че Метапонт е син на Сизиф и внук на Еол. Но по-често го представят като приемен баща на Еол Младши и на Беот. Той приютил Арна, дъщерята на първия Еол, когато тя била бременна и баща ѝ я изгонил. Заради нея прогонил първата си жена Сирида в град Сирис, съседен на Метапонт. След това Еол-младши и брат му, синове на Арна, убили Сирида по съвет на майка си, и избягали – единият в Беотия (на която дал името си), а другият на Еолийските острови. Други версии на тази легенда, разработена от Еврипид, има в загубената му трагедия „Меланип при лиените" и в статията Еол, 2).

МЕТИДА (гр.). Името ѝ означава Предпазливост, а в лошия му смисъл Коварство. Божество от първото поколение, дъщеря на Океан и Тетия. Смята се за първата жена (или първата любовница) на Зевс. Тя му дала питието, благодарение на което Кронос повърнал всички деца, които бил погълнал (виж Кронос). След това, когато забременяла, Гея и Уран казали на Зевс, че след като му роди дъщеря, Метида ще роди още едно дете, което по-късно ще му отнеме властта, така както той отнел властта на Кронос. По съвет на Гея (или на самата Метида) Зевс погълнал Метида и така се родила Атина (виж това име).

МЕТИМНА (гр.). Кръстница на града с това име на остров Лесбос. Тя е дъщеря на Макар, жена на Лепетимн, майка на Хикстаон и Хеликаон, които били убити от Ахил, когато той превзел Лесбос.

МЕТИОН (гр.). Атически герой, чието родословие има няколко варианта. Най-често го споменават сред синовете на Ерехтей и Праксития (виж табл. 11). Децата, които имал от Алкипа, изгонили от трона на Атина Пандион II, сина на Кекропс-младши (и племенник на Метион) и се възцарили на неговото място. В тази легенда Метион е баща на Евпалам и дядо на Дедал (виж това име). В друга легенда Метион е син, а не баща на Евпалам, и внук, а не син на Ерехтей. Оженил се за Ифиноя и негов син бил Дедал. Понякога му приписват и бащинството на Музея.

Метион играе косвена роля в мита за Сикион. Той е баща на героя Сикион, извикан от Ламедон да го наследи на трона (виж табл. 22 и Сикион).

МЕТИОХ (гр.). Младеж от Фригия, влюбен в девойката Партенопа, която била дала обет за целомъдрие. Партенопа също го обичала, но не искала да наруши обета си. Тя отрязала косите си и напуснала родния си край. Стигнала в Кампания и там се посветила на Дионис. На нея Неапол дължи гръцкото си име Партенопа.

МЕФИТИЯ (лат.). В Рим и някои италиански градове женско божество, което владее и направлява серните изпарения, толкова често срещани в Италия. Смятало се, че изпаренията са последица от чумата и други епидемии, затова Мефития е смятана и за богиня на чумата. Имала храм в Рим, на хълма Есквилин.

МИДАС (гр.). Цар на Фригия, герой в много народни предания. Например в едно от тях се разказва, че един ден той намерил бога Силен сам, заспал след голямо пиене. Когато богът се събудил, Мидас го помолил да му поговори и да го научи на мъдрост. Тогава Силен разказал историята на двата града, разположени извън света, наречени Евсебес, Благочестивия град, и Махимос, Войнстващия град. В първия жителите били винаги щастливи и завършвали живота си, смеейки се. Жителите на войнствения град прекарвали съществуването си в битки: те се раждали напълно въоръжени. И двата народа властвали над огромни царства и били много богати. Притежавали толкова сребро и злато, че за тях тези скъпоценни метали били това, което за нас е желязото. Един ден двата народа решили да посетят нашия свят. Прекосили Океана и пристигнали при хиперборейците, които били, както всеки знае, най-богатите сред смъртните (виж Хиперборейци). Но като видели тъжното им положение и същевременно научавайки, че те са най-щастливите сред хората на този свят, не поискали да продължат пътя си и се върнали у дома.

Това е тъжната притча на Силен, разказана на Мидас.

Съществува и друга версия за срещата им, разказана от Овидий в „Метаморфози". Силен се заблудил и заспал далеч от свитата на Дионис. Намерили го селяни, които не го познали и го завели вързан с вериги при царя си. Мидас, който бил посветен в мистериите, веднага разбрал кой стои пред него. Той го развързал, посрещнал го с големи почести, а после тръгнал заедно с него да търси Дионис. Силен поблагодарил учтиво на царя и му обещал в знак на благодарност да изпълни едно негово желание. Мидас веднага поискал всичко, до което се докосне, да става злато. Когато богът удовлетворил желанието му, се върнал щастлив у дома и решил да изпита новите си способности. Всичко било добре до мига, в който трябвало да обядва. Когато Мидас поднесъл парче хляб към устата си, той усетил вкуса на парче злато. Същото станало и с виното. Гладен и жаден, Мидас помолил Дионис да го отърве от този пагубен дар. Дионис се съгласил и му заръчал да измие главата и ръцете си в извора Пактола. Царят изпълнил съвета му и се освободил. Но във водите на Пактола останали парченца злато.

Твърде сходна история е разказана от Плутарх. Мидас отишъл да посети далечна провинция на своето царство и се загубил сред пустинна местност. Нямало и капка вода, за да утоли жаждата си, нито тази на свитата си. Тогава Земята се смилила и направила така, че да избликне извор. Но вместо вода от извора бликнало злато. Тогава Мидас се помолил на Дионис и той превърнал златния поток в бликащ извор, наречен „Изворът на Мидас".

Мидас се появява и в легендата за бога Пан (или Марсий) и Аполон. Той се скитал сред горите, докато не се озовал в планината Тмолос в момента, когато богът на планината се готвел да отсъди в спора между Марсий (или Пан) и Аполон. Тмолос обявил Аполон за победител. Без да бъде питан, Мидас заявил, че решението е несправедливо. Тогава разгневеният Аполон направил така, че на Мидас му израснали магарешки уши. Според друга версия на легендата Мидас бил помолен да бъде арбитър заедно с останалите. Единствено той отсъдил в полза на Марсий. Понякога на Мидас се приписва откритието на флейтата, наречена на Пан.

Каквото и да се е случило, Мидас прикрил ушите си и единствено бръснарят знаел тайната, но под смъртна заплаха му било забранено да каже и дума на когото и да било. Бедният човек, натоварен с толкова тежко бреме, не могъл да се сдържи. Той изкопал дупка в земята и доверил на Земята, че цар Мидас има магарешки уши. Тогава поточетата, които бликали, започнали да повтарят тайната на царя, като шепнели на вятъра: „Мидас, цар Мидас, има магарешки уши..."

МИГДОН (гр.). 1. В „Илиада" се говори за цар Мигдон, който управлява във Фригия, покрай бреговете на река Сангарий. По време на нападение на амазонките на помощ на Мигдон се притекъл Приам. За благодарност Мигдон дошъл да защитава Троя по време на Троянската война. Той е баща на героя Кореб (виж това име, 2).

2. Другият Мигдон е брат на Амик (виж това име) и също като него цар на бебриките. Бил победен от Херакъл, съюзник на Лик, с когото Мигдон воювал. От неговото царство, завладяно от героя, Херакъл основал Хераклея Понтийска.

МИДИЙ (гр.). Тесалиец, чийто син Евридамас убил Трасил. Симон, братът на убития, убил Евридамас и влачил трупа му чак до гроба му. Така се родил тесалийският обичай да се влачи тялото на убиеца около гроба на жертвата му. Същото направил и Ахил, влачейки тялото на Хектор около гроба на Патрокъл. Това обикновено извършвал най-близкият приятел на жертвата или най-близкият му роднина.

МИЕН (гр.). Епоним на планината със същото име. Син е на Телестор и Алфесибия. Бил наклеветен от мащехата си пред баща си. Тя твърдяла, че той изпитва към нея греховна страст. Миен избягал в планината и тъй като баща му го преследвал с група слуги, той скочил от една скала.

МИКЕНЕЙ (гр.). Героят, основал Микена и дал името си на града. В някои версии (в които Павзаний се съмнява) той е внук на Фороней и син на Спартон.

МИЛАС (гр.). Един от телхините (виж това име), за когото се смята, че е измислил мелницата. Дал името си на планина на остров Родос.

МИЛЕС (гр.). Лаконийски герой, изобретател на мелницата (виж също по-горе). В лаконийската легенда е син на царя на Лакония Лелекс и на Перидия. Брат е на Поликаон, Бумолх и Терапней. Негов син е Еврот. В други версии, където Милес изобщо не се споменава, Еврот е син на Лелекс (виж табл. 6).

МИЛЕТ (гр.). Основател и епоним на град Милет в Мала Азия. Родословното му дърво се предава в няколко версии.

Според Овидий той е син на Аполон и Деиона. Цар Минос го изгонил от страната. Тогава Милет отишъл в Мала Азия, където основал град Милет и се оженил за Киана, дъщерята на речния бог Меандър. Имал две деца – Кавън и Библида (виж легендата за тях).

Според друга версия Милет е син на Акакалида (виж това име) и внук на Минос (виж табл. 28). Негов баща е Аполон и майка му го изоставила още при раждането, защото се страхувала от Минос. В гората Милет бил хранен от вълчица, след това го прибрали овчари. По-късно, покорен от красотата му и без да знае кой е, Минос поискал да го насили. Но по съвет на Сарпедон Милет избягал през нощта и отишъл в Кария, където основал град Милет. Тук се оженил за дъщерята на цар Еврит Идотея и тя му родила Кавън и Библида.

Милет е смятан и за син на Ария, дъщерята на Клеох. Негов баща е Аполон. Майка му го изоставила, след като го родила. Той бил взет от Клеох, който го отгледал. Станал толкова красив, че Минос решил да го насили. Милет избягал на остров Самос, където основал град, наречен Милет, и след това отишъл в Кария и основал втори град със същото име.

МИМАС (гр.). Един от великаните, участвали в битката срещу боговете. Бил поразен с мълния от Зевс или убит от Хефест, който хвърлил срещу него нажежени буци желязо.

МИНЕРВА (лат.). Римска богиня, отъждествявана с Атина. Вероятно не принадлежи към най-древните божества в римския пантеон. Първо се появява в Етрурия и е въведена в триадата, наречена „капитолийска", където фигурира редом до Юпитер и Юнона. Един от най-древните ѝ храмове се

издига на връх Келий, хълма, където няко-га спрял етруският отряд, притекъл се на помощ на Ромул под командването на Целий Вибена. Той носел името Минерва Капта – затворничката Минерва, и може би е построен, за да приюти Минерва, заловена във Фалерии по време на превземането на града от римляните.

Според легендата Минерва е една от богините, чийто култ бил въведен от Нума. Празникът ѝ се чества на 19 март. В този ден училищата са затворени. Атрибутите ѝ са същите като на гръцката Атина Палада. Тя покровителства интелектуалната дейност, особено в училищата. Минерва се появява само в чисто римски легенди (виж все пак Нерио и Анна Перена).

МИНИАДИ (гр.). Трите дъщери на цар Миний, владетел на Орхомен – Левкипа, Арсипа и Алкитоя (или Алкатоя). Те са героини в легенда, чието предназначение е да покаже как Дионис наказва тези, които откажат да почитат неговия култ. Версиите на легендата са няколко. Общото във всички е, че трите сестри по време на честване на Дионис останали в дома си да предат и бродират, докато орхоменските жени (или тиванските в друга версия) бродели в планината като вакханки. Но самото наказание е различно. Понякога разказват, че около столчетата, на които седели девойките, започнали да растат бръшлян и лози, а от покрива потекли мляко и вино. В стаите се появили тайнствени светлини и навсякъде отеквали рèвовете на диви животни, звуци на тамбурина и флейта. Изплашени, миниадите били обхванати от тайнствена лудост, хванали и разкъсали малкия Хипас, син на една от сестрите – Левкипа, тъй като го помислили за паун. След това си сложили венци от бръшлян и се присъединили към другите жени в планината. Или били превърнати в къртици.

Според друга версия, преди да ги накаже, се появил самият Дионис в образа на младо момиче, и ги упрекнал за безразличието им. Те му се присмели. Тогава богът се преобразил пред очите им в бик, пантера и лъв. В същото време от столчетата, на които седели, потекли мляко и вино. Както в предишната версия, миниадите изпаднали в транс и разкъсали малкия Хипас.

МИНИЙ (гр.). Цар на Орхомен в Беотия и епоним на минийците, име, което носели жителите на Орхомен в епохата на Омир. Смятан е за син или внук на Посейдон. Във втория случай негов баща е Хриз, син на Посейдон и на Хризогенея, дъщерята на Халмос (виж табл. 20). Миний бил много богат и сред гърците е смятан за първия, който имал нужда от „хазна“.

От дъщерята на Хиперфант Еврианаса той имал много деца, всяко от които играе някаква роля в легендата. Освен наследника на трона му на Орхомен (виж Климен, 2) това са Кипарис, Левкипа, Арсипа и Алкатоя, трите миниади, които Дионис подлудил, Елара, майката на Титий (виж това име), Аретирея, майката на Флиас, чийто баща бил Дионис (виж табл. 22), и Климена, жената на Филак и баба на Язон (виж табл. 20).

МИНОС (гр.). Критски цар, който според легендите живял три поколения преди Троянската война. Най-често е представян като син на Европа и Зевс, отгледан от царя на Крит Астерион или Астерий (виж Европа). Понякога е смятан за син на Астерион. Негови братя са Сарпедон и Радамант (виж табл. 3 и 28).

След смъртта на Астерион Минос царувал сам над Крит. Легендата разказва, че когато той изразил желанието си да поеме цялата власт, братята му се противопоставили. Минос отговорил, че боговете са пожелали така, и за да го докаже, заявил, че всичко, което пожелае, ще му бъде предоставено. Направил жертвоприношение на Посейдон и помолил бога да изпрати от морето бик, като обещал да му принесе животното в жертва. Посейдон изпратил бика, което осигурило безпрекословно властта на Минос. Царят обаче отказал да пожертва животното, защото видял, че е много красиво, и поискал да запази расата му. Изпратил го в стадата си. Но Посейдон си отмъстил, като накарал животното да побеснее. По-късно Херакъл трябвало да убие този бик по молба на Минос или по заповед на Евристей (виж Херакъл). Това бил същият бик, към който изпитвала греховна страст Пасифая, жената на Минос (виж по-долу, Минотавър и Торос).

Минос се оженил за Пасифая, дъщерята на Слънцето (Хелиос) и на Персеида (виж табл. 14). Според друга легенда, той се оженил за Крета, дъщеря на Астерион. Законните му деца са: Катрей, Девкалион, Главк, Андрогей, наричан също Евригий, Акалея, наричана и Акакалида, Ксенодика, Ариадна и Федра. Имал и извънбрачни деца: с нимфата Пария (или с нимфа от остров Парос) – Евримедон, Хриз, Нефалион и Филолай (виж за тях Евримедон). От нимфата Декситея имал друг син, Евксантий. В различни версии му се приписват и други деца.

Минос имал много любовни авантюри, понякога дори го посочват като изобретател на педерастията. В една от легендите Минос, а не Зевс отвлякъл Ганимед. Също така бил любовник на Тезей, сдобрил се с него след отвличането на Ариадна и му дал за жена втората си дъщеря Федра (виж също Милет).

Сред неговите любими посочват Бритомартида, която скочила в морето, за да не я притежава (виж Бритомартида). Също и Перибоя, една от девойките на първото племе, което той довел от Атина след смъртта на Андрогей (виж това име). Любовниците му били толкова много, че жена му Пасифая се

разгневила. Тя го проклела и всички жени, които притежавал, умирали разкъсани от скорпиони или змии, които изпълзявали от тялото му. Минос бил избавен от това проклятие от Прокрида, която се съгласила да сподели леглото с него, като в замяна поискала кучето и вълшебното копие (виж Прокрида), които той притежавал. Прокрида му дала билка, наречена „корена на Цирцея“, която развалила магията.

Смята се, че Минос е цивилизовал първите критяни, царувал над тях справедливо и мъдро, като им оставил чудесни закони. Те били толкова забележителни, че се приемали като пряко внушени от Зевс. На всеки девет години Минос се допитвал до Зевс, като отивал при него в пещерата в планината Ида на остров Крит, където богът бил отгледан, и получавал напътствията му. В качеството си на законодател Минос често е сравняван с брат си Радамант, когото изгонил. Някои автори са на мнение, че той само подражавал на брат си. В подземния свят и двамата били съдници на душите на мъртвите. Помагал им Еак (виж това име).

Името Минос е олицетворение и на критската „таласократия“, която през II хил. пр. Хр. разпростира властта си в цялото Егейско море. Затова не е чудно, че митографите му приписват властването над голям брой острови, разположени около Крит, чак до Кария, на азиатския континент. Минос ръководел множество военни нападения, между които и едно срещу Атина, за да отмъсти за смъртта на Андрогей. В тази война той превзел град Мегара (виж Низ и Скила). И тъй като победил вследствие на мор, който масово покосил атиняните, той поискал от тях годишен данък от седем девойки и седем младежи за храна на Минотавъра.

След това Минос се отправил в Сицилия начело на армия, за да търси Дедал. Намерил го при цар Кокал (виж Дедал и Кокал). Тук загинал, убит в банята от царските дъщери, напътствани от Дедал. Критските воини, които довел със себе си, основали в Сицилия град Хераклея Миноа. По-късно критяните организирали наказателен поход срещу Сицилия, но били разбити и принудени да се върнат обратно по море. Буря ги изхвърлила в страната на япигите и те останали да живеят там. Част от тях, принудени да се изселят заради вътрешни разногласия, отишли в Македония. Оракул им предсказал да се заселят там, където ще им предложат за храна пръст и вода. Когато пристигнали в местността Ботия, област в Македония, те видели деца, които си играели, правейки питки от кал. Децата съвсем сериозно им предложили от своите питки, за да хапнат. Тогава преселниците разбрали, че предсказанието се е сбъднало, и поискали от владетеля на страната да им отстъпи земя, където да се заселят.

В Хераклея Миноа имало гробница на Минос, издигната от неговите воини. В погребалната зала била заровена пепелта на Минос. Друга зала представлявала светилище на Афродита. Гробницата била унищожена от Терон по време на основаването на Агридженто. Пепелта на Минос била пренесена в Крит (виж също Минотавър, Пасифая, Тезей).

МИНОТАВЪР (гр.). Така се наричало чудовището с тяло на човек и глава на бик. Всъщност истинското му име е Астерий или Астерион. Той е син на Пасифая, жената на Минос, и на бика, изпратен от Посейдон на Минос (виж Минос). Уплашен и посрамен след раждането на това чудовище, плод на противоестествената любов на Пасифая, Минос накарал атинския строител Дедал, намиращ се по това време в двореца му, да построи огромен дворец (Лабиринта), съставен от толкова много зали и коридори, че никой друг освен Дедал не можел да намери пътя. Там затворил Минотавъра. Всяка година (според някои автори на всеки три години, а според други – на девет) Минос му давал за храна седем младежи и седем девойки – данъка, наложен от него на Атина. Тезей доброволно предложил да бъде избран сред младежите, които били изпращани на Минотавъра, и благодарение на Ариадна успял не само да убие чудовището, но и да намери обратния път (виж Тезей и Ариадна и евемеристкото тълкуване в статията Тавър).

Тази легенда е запазила спомена за минойската цивилизация, в която съществувал култ към бика, и за огромните дворци като тези, които Евънс открива по време на разкопките си в Кносос. В действителност Лабиринтът е „дворецът на двойната брадва“ – символ, изсечен почти навсякъде по минойските паметници, който по всяка вероятност има „слънчево“ значение.

МИРА (гр.). За легендата на Мира, дъщерята на кипърския цар Кинирас, за грешната ѝ любов и превръщането ѝ в дървото мирта виж Адонис. Понякога я наричат Смирна.

МИРИКА (гр.). Или Тамарида, дъщеря на царя на Кипър Кинирас, която била превърната в храст, наречен тамариск. Нейната легенда е сходна с тази на Мира, или Смирна (виж табл. 6).

МИРИНА (гр.). Амазонка, която начело на народа си спечелила много победи. Тя обявила война на атлантите, които живеели отвъд Океана, където според преданията били родени боговете. Начело на 3-хилядна армия от амазонки, биещи се пеша, и на 20 хиляди на кон, тя първо завоювала териториите, принадлежащи на град Керна. След това завзела и самия град, убила всички мъже и отвела децата и жените в робство. Градът бил разрушен напълно. Останалите атланти, изплашени от станалото, веднага се

предали. Мирина се смилила над тях, сключила договор за съюзничество и построила град, наречен Мирина, на мястото на този, който била разрушила, и го дала на пленниците и на всички, които пожелали да се заселят в него. Тогава атлантите помолили Мирина да им помогне в борбата с горгоните. След първата битка, която била много жестока, Мирина спечелила победата, но много от горгоните избягали. След това през една нощ пленените горгони, останали в лагера на амазонките, се добрали до оръжието им и убили много от тях. Но амазонките бързо се съвзели и унищожили бунтовничките. Мирина погребала с почести тези от подначките си, които загинали в битката, и им издигнала гробница, съставена от три еднакви могили, които били познати и през историческата епоха под името Гробницата на амазонките. Въпреки загубата горгоните възвърнали мощта си и по-късно Персей и Херакъл трябвало да се бият с тях.
Подвизите на Мирина не се ограничават само с тези две войни. По-късно, след като завладяла по-голямата част от Либия, тя преминала в Египет, когато там царувал Хор, синът на Изида. Тя сключила с него мирен договор. След това организирала поход срещу арабите: разгромила Сирия и отправяйки се на север, срещнала пратеници на сицилийците, които доброволно ѝ се подчинили. Мирина прекосила с оръжие в ръка масивите на Таврус, преминала Фригия и стигнала областа Каика, крайна точка на похода ѝ. Накрая Мирина била убита от тракийския цар Мопс, изгонен от родината си от цар Ликург.
Тази легенда има историческа основа и всъщност не е същински мит, а интерпретация на митични елементи, комбинирани така, че да съставят цялостен разказ (виж също Горгони). По нея може да се съди за рационалистичния подход на митографите евемеристи.
Царицата на амазонките Мирина се споменава в „Илиада". Мирина е името ѝ „при боговете", докато човешкото ѝ име е Батиея. Разказват, че се омъжила за цар Дардан (виж табл. 7) и в такъв случай би трябвало да е дъщеря на Тевкер. Но в повечето от версиите, появили се в доста късен период, объркването по отношение на тази героиня е пълно.

МИРМЕКСА (гр.). Млада атинянка, която с благовъзпитанието и сръчността си заслужила уважението и обичта на богинята Атина. Но Мирмекса започнала да твърди, че е изобретила ралото (творение на Атина). За да я накаже, богинята я превърнала в мравка – ровеща земята, но безобидна за реколтата. По-късно Зевс отново я превърнал в човешко същество, както и целия народ на мравките (виж Еак).

МИРМИДОН (гр.). Прародител и епоним на мирмидоните (тесалийски народ, над който царувал Ахил), син на Зевс и Евримедуза. Той е баща на Актор (виж това име) и на Антиф, а негова жена била Пизидика, една от дъщерите на Еол (виж табл. 8). Чрез дъщеря си Евполемия е дядо на аргонавта Егалид.
Според друга легенда е син на Диоплет и внук на Периерес. По линия на жена си Полидора е зет на Пелей.

МИРС (гр.). Мирс е герой от легенда, разказвана единствено от Нан в „Дионисиаки". Той е един от синовете на Арет, който въпреки волята си се обявил против Дионис. Негови братя са Лик, Главк и Перифант, също и Меланей. Всички те били неми. Когато по време на сватбата на Арет булката Лаобия според обичая принасяла жертва на Афродита, една бременна свиня родила не прасенца, а риби. Когато се допитали тайно до гадател, той предсказал, че Арет и Лаобия ще имат същия брой неми деца. Така и станало. Но когато Дионис победил Арет, той дарил децата му със способността да говорят.

МИРТИЛ (гр.). В драматичните версии на легендата за Пелопс Миртил е кочияш на Еномай. Той го предал, като сменил клина на колелото на колесницата с восъчен. Така Пелопс спечелил състезанието, защото в противен случай вълшебните коне на Еномай не можели да бъдат победени (виж Пелопс и Еномай).
Миртил е син на Хермес и Фаетуза, една от дъщерите на Данай, или на Климена. Причините за предателството му са различни: или бил влюбен в Хиподамея, или бил подкупен от нея или от Пелопс. След победата на Пелопс и отвличането на Хиподамея Пелопс убил Миртил и го хвърлил в морето. Според някои автори на негово име е кръстено Миртово море, миещо южните брегове на Атика.
Умирайки, Миртил проклел Пелопс и рода му и това било първопричината за нещастията, които сполетели потомците му (виж Пелопс и табл. 2). За неговата смърт има две основни версии: или че по пътя се опитал да изнасили Хиподамея, или че Пелопс го убил, за да не му даде уговорената награда за предателството му (виж Хиподамея).
След смъртта му Хермес превърнал сина си Миртил в съзвездие.

МИРТО (гр.). Така се казвала дъщерята на Меноитий, сестрата на Патрокъл. Тя родила от Херакъл дъщеря, наречена Евклея (виж също и Макария). Евклея умряла девица и често била свързвана с Артемида в различните светилища на Беотия и Локрида.

МИСЕН (гр.). Другар на Одисей, дал името си на нос Мисена в Кампания. Според друга версия на легендата бил другар на Хектор и след смъртта му придружил Еней в пътешествието му. Бил тръбач на армията му. Един ден, когато корабите пуснали

котва в Кампания, той се подиграл с боговете, като заявил, че свири на тръба по-добре от който и да е безсмъртен. Морският бог Тритон, който също свирел на раковина, го изненадал и го хвърлил в морето, където Мисен се удавил. Погребали го на брега и островът бил наречен на името му.

МИСКЕЛ (гр.). Основателят на град Кротон в Италия. За него има множество легенди. Най-старата версия разказва, че Мискел е ахеец, родом от Рип, който искал да основе колония в Континентална Гърция. Чрез посредничеството на Делфийския оракул Аполон му заповядал да основе град Кротон. Но като пристигнал в страната, Мискел видял вече построения град Сибарис и се върнал да попита бога дали е необходимо да строи нов град в същата област. На въпроса му оракулът отговорил: „Мискел с късия гръб (защото бил леко куц), ако действаш срещу волята на бога, ще жънеш сълзи; приеми подаръка, който ти е направил." И Мискел се подчинил.
Според друга легенда, разказана от Овидий, Кротон бил основан благодарение на намесата на Херакъл, който бил приет от героя Кротон, когато се връщал от Герион. Като благодарност за гостоприемството му Херакъл обещал, че някога ще бъде построен град, който ще носи неговото име. Ето защо предизвестил в съня му Мискел от Аргос да основе колония в Континентална Гърция. Но по това време в Аргос съществувала забрана да се изселват жителите му. Първоначално Мискел не обърнал никакво внимание на съня си. Херакъл отново се появил и го заплашил с ужасни наказания. Тогава Мискел решил да наруши законите, но бил предаден на съда и съдиите го признали за виновен. Всички сложили в урната черно камъче, което означавало смърт. Тогава Мискел призовал Херакъл да го измъкне от безизходицата, към която го бил подтикнал. Като по чудо всички черни камъчета станали бели и Мискел бил оправдан. Тогава му позволили да основе колонията и така се издигнал град Кротон.

МНЕМОН (гр.). Когато пуснала Ахил да замине за Троя, майка му изпратила с него слуга на име Мнемон, което означава „този, който си спомня" или „който прави спомените". Той трябвало да предпази героя от инцидента, за който бил предупредил оракулът: „Ако Ахил убие син на Аполон, той ще умре в Троя." Обаче никой не знаел кой е този син на Аполон. Мнемон трябвало да напомня непрекъснато на Ахил да внимава, преди да убие някого, и да се увери, че жертвата му не е потомък на Аполон. В Тенедос Ахил убил героя Тенес (виж Ахил), син на Аполон, и вече не можел да избегне съдбата си. За наказание убил Мнемон с копието си.

МНЕМОСИНА (гр.). Олицетворение на Паметта. Тя е дъщеря на Уран и на Гея и принадлежи към титанките (виж табл. 5 и 12). Зевс я обладал в Пиерия девет нощи последователно и след една година тя родила девет дъщери – музите.
Пред оракула на Трофоний имало извор на Паметта (виж Лета).

МНЕСТЕЙ (гр.). Един от спътниците на Еней, взел участие в морските игри, дадени от героя. Спечелил втора награда. Еней дал името му на римския народ на мемиите (и на гръцки, и на латински думата означава „да си спомниш").

МОДИЙ ФАБИДИЙ (лат.). По време на честването на сабинския бог Квирин в областта Реате (днес Риети), когато там все още живеели аборигените, сред празнуващите танцувала и девойка със знатен произход, за да почете бога. В един момент, вдъхновена от него, тя влязла в светилището му и излязла оттам бременна от бога. Родила син, който бързо израснал и станал изключително висок. Модий Фабидий, както го кръстили, се отличил с бойните си подвизи. Той поискал да основе град и да създаде свое царство. Събрал свои другари и заминал, като спрял на мястото, където трябвало да се издигне Куре. Тук основал град и го кръстил Куре или заради баща си (Квирин), или заради сабинското название на копието „курис" (виж Квирин).

МОЙРИ (гр.). Мойрите олицетворяват съдбата на всеки – дела, който му се пада на този свят. В началото всеки човек имал своя мойра, което означава своя „част" (от живот, от щастие, от нещастие и т. н.). По-късно тази абстракция се превръща в божество със сходни на Кера черти (без обаче да се превърне в жесток кръвожаден демон) (виж Кери). Безлична, мойрата е непреклонна като съдбата. Тя въплъщава закона, който дори боговете не могат да променят, без да застрашат световния ред. Мойрата пречи на някой бог да помогне на героя на бойното поле, когато „настъпи неговият час".
Постепенно се развива представата за всемогъща Мойра, управляваща съдбата на всички хора. След Омировия епос се появява представата за трите мойри сестри Атропос, Клото и Лахезиса, които определят продължителността на живота на всеки смъртен с помощта на нишка, която едната преде, другата навива, а третата прерязва, когато приключва животът на смъртния. Те били дъщери на Зевс и Темида и сестри на хорите (виж това име). Според друго родословно дърво мойрите са дъщери на Нощта, като керите и принадлежат към първото поколение богове, на първичните сили на света. Понякога ги причисляват към Илития като богини на раждането. Друг път ги свързват с Тюхе (Участта), която олицетворява сходно понятие.
Мойрите нямат собствена легенда. Те символизират полуфилософска, полурелигиоз-

на представа за устройството на света (виж Парки).

МОЛ (гр.). Критянин, незаконен син на Девкалион (виж табл. 28) и баща на Мерион, приятел и спътник на Идоменей. По времето на Плутарх на един празник, честван в Крит, разнасяли кукла без глава, наречена Мол. Разказват, че това бил бащата на Мерион, който поискал да изнасили една нимфа и намерили тялото му обезглавено. Този ритуал отбелязвал това събитие.
За Мол, дядото на молионидите, виж това име. Вероятно този Мол е измислен само за да се обясни названието молиониди, чието значение не е известно.

МОЛИОНИДИ (гр.). С това име са известни двамата братя близнаци Еврит и Креат, чийто „човешки" баща е Актор, братът на царя на Елида Авгей (виж табл. 23). Техен баща е Посейдон, а майка им се нарича Молиона и е дъщеря на героя Мол, на чието име са наречени така. Близнаците били родени от сребърно яйце, подобно на онова, от което излезли децата на Леда (виж това име). Понякога ги възприемат като едно чудовищно същество с две глави и едно тяло. В „Илиада", където са разказани първите им подвизи, те са представени като двама мъже с огромен ръст и сила.
В младостта си Нестор ги победил по време на битките между Нелей и неговите съседи епейците от Елида. За малко да ги убие, но Посейдон ги скрил в облак и така ги спасил.
Когато бил нападнат от Херакъл, Авгей повикал на помощ двамата си племенници (виж Херакъл). За подробностите в битката между молионидите и Херакъл, за победата им и тяхната смърт *виж Херакъл.*
Молионидите се оженили за две от дъщерите на Дексамен, Тероника и Терефона, от които имали синове – Амфимак и Талпий, които ръководели отряда на епейците пред Троя.

МОЛОРХ (гр.). Овчар, живеещ в област, съседна на Немея, който приел Херакъл, когато героят дошъл да убие Немейския лъв. Той пръв му отдал божествени почести (виж Херакъл).

МОЛОС (гр.). Известен и като Молот. Син на Неоптолем (Пир) и внук на Ахил. Майка му е Андромаха, жената на Хектор, която Неоптолем получил като дял от плячката сред троянските пленнички. Еврипид разказва легендата за Молос в трагедията „Андромаха". Детето, родено във Фтия, където отишъл Неоптолем след завръщането си от Троя, било изоставено тайно от майка си. Но не умряло и по време на пътуването си в Делфи Неоптолем го разпознал и взел при себе си. Но Хермиона, за която Неоптолем се оженил, го ревнувала от детето, защото тя била бездетна, и започнала да измъчва Андромаха и Молос. За известно време Андромаха успяла да скрие сина си в храма на Тетида, но Хермиона разкрила тайната ѝ. Тя щяла да убие и двамата, когато се намесил Пелей, който ги спасил. По-късно, когато Неоптолем бил убит от Орест, Тетида, виждайки в детето единствения потомък на рода на Еак, заповядала на Андромаха да се установи заедно с него в Епир. Там Андромаха се омъжила за Хелен, а Молос го наследил на трона на Епир, като дал името си на жителите на страната (молосите).
В легендата се говори и за двамата му братя, синове на Андромаха и Неоптолем – Пиел и Пергам.

МОЛП (гр.). Флейтист от остров Тенедос, който дал лъжливо свидетелство срещу Тенес, когото мащехата му била обвинила, че искал да я изнасили. В Тенедос флейтистите не били допускани в храма, посветен на Тенес (виж Кикън и Тенес).

МОЛПАДИЯ (гр.). Една от амазонките, нападнали Атика. Тя убила с една стрела Антиопа, амазонката, омъжена за Тезей, но след това паднала убита от ръката на Тезей.
За друга Молпадия, дъщеря на Стафил, виж Партен.

МОЛПИС (гр.). Благородник от Елида, който се пожертвал доброволно за страната си, нападната от глад. Само така можел да бъде укротен гневът на боговете. Отдали му божествени почести.

МОМОСА (гр.). Олицетворение на Сарказма. Тя е дъщеря на Нощта и сестра на хесперидите в „Теогония" на Хезиод. Земята се изтощила от товара, който носела, защото хората се множали много бързо. Тогава тя помолила Зевс да намали броя им. Зевс изпратил на човечеството войната в Тива. Но тъй като това било недостатъчно, решил да избие с мълнии хората или да ги издави. Тогава Момоса му предложила по-сигурен начин: Зевс да даде Тетида за жена на смъртен и тя да зачене дъщеря (Елена), която ще скара Азия и Европа. Така понякога се обяснява произходът на Троянската война.

МОНЕТА (лат.). Предупредителката. Така наричали Юнона, почитана на северния връх на Капитолия в Рим. По време на нашествието на галите през 390 г. пр. Хр. свещените гъски, които отглеждали около светилището на богинята, предупредили с крясъците си римляните, че врагът се опитва да завземе хълма с нощна атака. Храмът на Юнона Монета се издигал на мястото, където бил домът на Мантий Капитолин, защитника на Капитолия. Домът бил разрушен, след като осъдили Мантий Капитолин на смърт, защото бил заподозрян в монархически идеи.
В този храм сечели монети. Разказват, че по време на войната срещу Пир римляните, които се страхували, че парите могат да не им стигнат, поискали съвет от Юнона. Тя им отговорила, че никога няма да им липсват пари, ако водят войните си справедливо. За

да ѝ благодарят за този съвет, те решили сеченето на монетите да бъде под покровителството на богинята.

МОПС (гр.). Сред героите с това име има двама, които са по-известни, и двамата са гадатели.
1. Първият е лапит, син на Ампикс и на Хлорида. Той участвал в похода на аргонавтите, където бил обикновен гадател след Идмон. Фигурира сред състезателите в погребалните игри в памет на Пелий и сред ловците на Калидонския глиган. Умрял по време на похода на аргонавтите в Либия, ухапан от змия. Дал името си на тесалийския град Мопсион. Митографите го бъркат понякога със съименника му.
2. Другият Мопс е син на Манто и внук на Тирезий (виж Манто).
Има доста противоположни версии по въпроса кой е баща му. Според някои автори той е син на Аполон (но такива са повечето от гадателите). Човешкият му баща е Ракий от Аргос, когото Манто срещнала на излизане от Делфийския храм и който така бил посочен от бога за неин съпруг. Заедно с него заминала за Кларос. Според друга версия Манто заминала за Кларос сама по заповед на Аполон и по пътя била отвлечена от критски пирати, които я завели при вожда си Ракий. От тази връзка се родил Мопс. Смята се, че Мопс е основал град Колофон. Той бил жрец в храма на Аполон в Кларос и като такъв се състезавал с другия голям гадател на своята епоха (след дядо му Тирезий) Калхант, който се завърнал от Троя (виж Калхант). Мопс го победил лесно и от мъка Калхант се самоубил. След смъртта му Мопс се присъединил към Амфилох, когото Калхант придружавал, а останалите му спътници се пръснали в Памфилия, Киликия и Сирия. Мопс и Амфилох основали град Малос (за отношенията и смъртта им след двубой виж Амфилох).

МОРГ (гр.). Когато цар Итал остарял, го наследил Морг, който царувал над земите между Тарент и Пестум, наречени Италия. По време на царуването му народът му се нарекъл моргети. Един ден при него пристигнал човек, изгонен от Рим, който носел името Сикел. Морг го приел и му дал част от царството си. Там жителите се нарекли сикули.
Моргес имал дъщеря на име Сирида, която се оженила за Метаб (наричан също и Метапонт, виж това име). Той основал град Моргантион, също и други селища.

МОРИЯ (гр.). Лидийка, героиня на приказна история, която напомня за възкръсването на сина на Минос Главк (виж по-горе). Един ден, когато братът на Мория Тил се разхождал на брега на Хермос, случайно докоснал една змия. Тя го ухапала по лицето и Тил умрял веднага. Мория, която видяла отдалеч какво се случило, повикала на помощ гиганта Дамазен, син на Земята (виж Дамазен). Той изкоренил едно дърво и размазал змията. Тогава видели как женската змия пропълзяла до съседната гора и донесла в устата си билка, която поставила в ноздрите на убитата змия. Тя веднага се съживила и избягала.
По примера на змията Мория набрала от вълшебната билка и така върнала Тил към живот.
Тази билка се наричала балис.

МОРМО (гр.). Женски зъл дух, с когото плашели децата. Казвали, че хапел непослушните деца и те окуцявали. Понякога я отъждествяват с Гело (виж това име) или с Ламя (виж това име).

МОРМОЛИКА (гр.). Лъвицата Мормолика е зъл дух като Мормо, с когото плашели децата. Смятало се, че е дойка на Ахерон. Това показва, че в народните вярвания е свързана със света на мъртвите и сенките.

МОРС (лат.). Докато в Гърция Смъртта е олицетворявана с мъжкия дух Танатос (виж това име), в Рим това е богинята Морс, която всъщност е напълно абстрактно понятие и няма собствена легенда.

МОРФЕЙ (гр.). Едно от хилядите деца на Съня (Хипнос). Името му (производно на гръцката дума, означаваща „форма") показва неговата функция: той приема образа на човешки същества и се явява на заспалите хора в сънищата им. Като повечето от божествата в съня и сънищата Морфей е крилат. Той има бързи криле, които се движат безшумно и за миг го отнасят до другия край на земята.

МОТОНА (гр.). Дъщерята на Ойней според местна легенда от Месения. Тя дава името си на град Мотона, който по Омирово време се наричал Педасос. Когато след Троянската война Диомед довел дядо си Ойней в Месения, Ойней заченал Мотона с местна жителка и в чест на дъщеря си променил името на града.

МУЗЕЙ (гр.). Според различните легенди Музей е приятел, ученик, учител, син или просто съвременник на Орфей, като в атическата традиция е дори негов двойник. За негов баща се посочват Антифем или Евмолп, чиито имена подсказват, че са певци (според името си Антифем е откривателят на „песента на няколко гласа"). Самият Музей бил музикант. Майка му е Селена. Той бил отгледан от нимфите.
Музей бил известен като изкусен музикант, способен с музиката си да лекува болести. Той бил и гадател и понякога му приписват въвеждането на Елевзинските мистерии в Атика. Някои автори свързват с него изобретяването на дактилния стих. Бил ученик на Лин или дори на Орфей (виж тези имена). През античността му приписвали поемите с мистичен дух.

МУЗИ (гр.). Дъщери на Мнемосина и Зевс

(виж Мнемосина). Те са девет сестри, плод на девет нощи любов. В някои версии са дъщери на Хармония или на Уран и Гея (Земята и Небето). Всички тези идеи за произхода на музите очевидно имат символичен смисъл и са свързани повече или по-малко с философските концепции за първичността на музиката в Космоса. В действителност музите са не само божествените певици, чиито песни веселят Зевс и останалите богове, а покровителстват Мисълта под всичките й форми: красноречие, убеждаване, мъдрост, история, математика, астрономия. Хезиод възхвалява техните добри дела: те придружават царете и им диктуват убедителните слова, с които решават споровете и възстановяват мира между хората. Те ги даряват с дарбата на добротата, която ги прави скъпи на поданиците им. Освен това, продължава Хезиод, достатъчно е някой певец, т. е. служител на музите, да възпее подвизите на хората в миналото, за да се отърсим от тъгата и да я забравим веднага.

Най-древната песен на музите е тази, която те пеят след победата на олимпийските богове над титаните, за да възхвалят раждането на новия ред.

Съществуват две основни групи музи: от Тракия или от т. нар. Пиерия, и от Беотия, по склоновете на Хеликон. Първите, живеещи в съседство с Олимп, често носят названието пиериди. Те са свързани с мита за Орфей (виж това име) и с култа към Дионис, придобил особено значение в Тракия. Музите от Хеликон са под прякото влияние на Аполон. Той ръководи песните им около извора Хипокрена (виж това име).

Музи имало и в други страни. Понякога се смята, особено в Делфи и в Сикион, че музите са само три като харитите. В Лесбос съществувал култ към седемте музи.

От класическата епоха се налага цифрата девет. Имената им са: Калиопа, първа по достойнства, след това Клио, Полхимния (или Полихимния), Евтерпа, Терпсихора, Ерато, Мелпомена, Талия, Урания. Постепенно всяка една получава някаква определена функция, която варира според авторите. Най-общо на Калиопа приписват епическата поезия, на Клио историята, на Полихимния пантомимата, на Евтерпа флейтата, на Терпсихора поезията и танците, на Ерато хоровата лирика, на Мелпомена трагедията, на Талия комедията и на Урания астрономията.

Не съществува самостоятелен легендарен цикъл, посветен на музите. Те се появяват като „певици" във всички големи празненства на боговете. Присъстват на сватбата на Тетида и Пелей, на Хармония и Кадмос, и т. н. Но на всяка от тях се приписва някакво любовно приключение – например Калиопа е майка на Орфей, и др. (виж Пиериди).

МУНИТ (гр.). Детето, родено от тайната любов на Лаодика, „най-красивата сред дъщерите на Приам" и Акамант, един от синовете на Тезей, който дошъл като пратеник в Троя преди войната, за да иска Елена (виж Акамант и Лаодика). Мунит бил поверен от майка си на Етра, която била прабаба на детето, а след завземането на Троя тя го предала на баща му. Загинал по време на лов в Тесалия, ухапан от змия.

МУНИХ (гр.). 1. Атинянинът Мунических е епоним на пристанището Мунихия (едно от военните пристанища на Пирея). Смята се, че е бил цар на Атика и син на Пантевкъл. Приел жителите на град Минос, когато те били прогонени от тракийско нашествие, и им предложил земи около пристанището, което признателните миносци нарекли на името на своя благодетел.

2. Другият Муних е герой от илирийска легенда. Той е син на Дриас и наследил баща си като цар на молосите (виж Молос). Бил отличен гадател и справедлив човек. От жена си Леланта имал много деца: Алкандър, който бил още по-добър гадател от него, Мегалетор, Филаей и Хиперипа. Всички били добри и благодетелни и заради това боговете ги обичали. Една нощ разбойници нападнали града им и тъй като Муних и близките му не могли да ги отблъснат, всички членове на семейството запалили къщата и скочили от високите кули. Но Зевс не могъл да позволи точно те, които били толкова благочестиви, да умрат така, и ги превърнал в птици. Хиперипа, която се страхувала от огън, се хвърлила в морето и станала гмурец, Муних се превърнал в сокол, Алкандър станал орехче, Мегалетор и Филаей, които прескочили една стена и се скрили в пясъка, станали врабчета. Майка им Леланта била превърната във вид чучулига (или в зелен кълвач).

МУЦИЙ СЦЕВОЛА (лат.). След изгонването на тарквините Рим бил обсаден от етруския цар Порсена. Римлянинът Муций решил да го убие. Той се вмъкнал в неприятелския стан, но тъй като не разпознал царя, убил друг воин, когото взел за него. Веднага бил задържан и отведен при Порсена. Точно в този момент донесли мангал, напълнен с жарава, предназначен за жертвоприношение. Муций протегнал дясната си ръка и я поставил върху огъня, като така доброволно я принесъл в жертва. Изпълнен с възхищение, Порсена махнал мангала и върнал на врага си меча, който му били отнели. Тогава Муций го излъгал, че триста римляни като него очакват да извършат това, в което той се провалил, и че той просто бил избран с жребий за първия опит. Изплашен, Порсена веднага сключил примирие с Рим.

Тъй като след саможертвата си Муций останал еднорък, го нарекли Муций Сцевола (Левака).

Н

НАВЗИКАЯ (гр.). Героиня в една от най-известните легенди, разказани в „Одисея". Тя е дъщеря на царя на феаките Алкиной и на жена му Арета. Атина си послужила с нея, за да убеди феаките да дадат кораб на Одисей, за да се върне в Итака. След като напуснал острова на Калипсо, Одисей отново претърпял корабокрушение и бил изхвърлен полумъртъв на непознат остров. Заспал в гората, на брега на една река. Докато спял, Атина изпратила сън на Навзикая. Девойката сънувала, че една от приятелките ѝ я упрекна за немарливостта ѝ и я приканва веднага да изпере дрехите на цялото семейство на реката. На сутринта Навзикая поискала разрешение от родителите си да отиде да пере. Те ѝ разрешили и девойката тръгнала със слугините си в кола, теглена от мулета. Девойките изпрали дрехите и докато те съхнели, проснати на тревата, започнали да играят с топка на брега. Изведнъж топката се изплъзнала и паднала в реката. Те надали вик, който събудил Одисей. Той бързо прикрил голотата си с клони и се показал пред девойките. Изплашени, слугините побягнали. Останала единствено Навзикая. Одисей се обърнал към нея с омайни думи. Той се престорил, че я смята за божество или речна нимфа. Навзикая му обещала помощта си. Дала му храна и дрехи, смъмрила слугините си, че са се уплашили, вместо да приемат госта, изпратен от боговете. Когато паднал здрач, Навзикая решила да се върне в града. Показала на Одисей пътя към двореца, а тя самата се прибрала с колата. Но в дъното на душата си била трогната от нещастието и най-вече от красотата на героя. Заявила на баща си, че го иска за съпруг, и Алкиной бил готов да отстъпи на желанието ѝ. Но Одисей бил женен в Итака. Той трябвало да замине. Така завършва този епизод.

Според някои следомирови митове Телемах се оженил за Навзикая. От този брак се родил син, наречен Персеполис (виж това име).

НАВЗИТОЙ (гр.). Това име носят няколко герои, чиито митове са свързани с морето.

1. Първият е син на Посейдон и Перибоя, дъщерята на цар Евримедон, управляващ народ от великани (виж Евримедон). Навзитой царувал над феаките, докато те още не живеели на остров Корфу, а в Хиперия. Когато циклопите ги прогонили, предвождани от Навзитой, феаките се установили в Шерия (Корфу). Навзитой е баща на Алкиной и на Рексенор и чрез него дядо на Арета, жената на Алкиной.

2. Другият Навзитой е кормчията на Тезей. Той направлявал кораба, с който героят стигнал до остров Крит, при Минотавъра. Тезей му издигнал светилище.

3. Навзитой се казвал и един от синовете на Одисей и Калипсо. Той имал брат, наречен Навзиной. Според едно от преданията Навзитой е син на Одисей и Цирцея и брат на Телегон (виж Одисей).

НАВПЛИЙ (гр.). В легендата има двама герои с това име, които често се бъркат:

1. Първият е прадядо на втория. Той е син на Посейдон и на Амимона (виж това име), една от дъщерите на Данай. Смятан е за основател на град Навплия. Той е баща на Дамастор – дядото на Диктис и Полидект, и на Прет, дядото на Навбол, който пък е дядо на втория Навплий.

2. Навплий Младши е много по-известен от прадядо си. Свързват го с него по следната родословна линия: Навплий I, Прет, Лерн, Навбол, Клитоней, Навплий II. Навплий Младши участвал в похода на аргонавтите и станал кормчия на „Арго" след смъртта на Тифис (виж това име и Аргонавти). Митографите (или поне някои от тях) го сочат като баща на Паламед. Други, сред които Аполодор, смятат, че баща на Паламед е Навплий I. Но така се сблъскват с хронологически несъответствия, защото приключенията на Паламед и последвалите след смъртта му злодеяния на баща му стават по време на Троянската война, като се простират от раждането на Агамемнон до завръщането на гърците. Така излиза, че Навплий е живял неправдоподобно дълго. И ако същият този Навплий е внук и на Данай, това удължава още повече живота му. Вероятно за да излязат от тази безизходица, митографите измислят втория Наплий, като между тях има цели пет поколения.

Основна черта в биографията на този Навплий (различен или не от предишния) е, че той е баща на Паламед (виж това име). За негова жена посочват Филира, Хезиона или Климена (в този случай става въпрос за дъщерята на Катрей, виж това име). Освен Паламед негови синове са Еакс и Навзимедон. Навплий олицетворява образа на типичния пътешественик. Той е отличен мореплавател и царете често прибягват до помощта му, за да изпратят в изгнание членове от семейството си, които са изгубили благоволението им. Така съществуват две подобни легенди, в които Навплий играе една и съща роля. Първата е митът за Телеф: Алей, бащата на Авга, предал на Навплий младата жена, прелъстена от Херакъл, за да я удави. Докато я отвеждал в Навплия, Авга родила малкия Телеф. Навплий се смилил над нея и вместо да я удави, я продал на търговци, които я отвели в Мизия (виж Авга и Телеф).

Катрей също му поверил две от дъщерите си, Аеропа и Климена – или защото се били отдали на роби, или защото оракул предсказал, че ще бъде убит от някое от децата му. Той заповядал на Навплий да ги удави. Но моряkът ги спасил. Дал Аеропа на Атрей (или Плистен според преданията) (виж Аеропа), а самият той се оженил за Климена.

По-късно синът му Паламед се присъединил към гръцката армия в Троянската война. Но скоро бил убит с камъни от гърците (виж Паламед). Оттогава Навплий се посветил на мисълта за отмъщение. Започнал с това да посещава жените на отсъстващите герои и да ги подстрекава да си намерят любовници. Начинанието му успяло при Клитемнестра, жената на Агамемнон, при Меда – жената на Идоменей, и при Егиала – жената на Диомед. По-късно опитал и с Пенелопа, но напразно. Междувременно успял да си отмъсти много по-жестоко на други гръцки вождове. Когато при завръщането си от Троя основната част от гръцката армия минавала край Кръглите стени, близо до нос Кафарей, на юг от Евбея, през нощта Навплий запалил голям огън на носа. Гърците помислили, че това е пристанище, отправили се натам и корабите им се разбили в крайбрежните скали. В това корабокрушение загинал Аякс, синът на Оилей.

Според Аполодор смъртта на Навплий била причинена от подобен инцидент. Но ние не знаем подробности за него. В други предания по време на опитите си да хвърли Пенелопа в ръцете на някой от претендентите Навплий бил излъган от Антиклея, майката на Одисей. Тя му съобщила за смъртта на един от синовете му и в мъката си Навплий се самоубил.

НАВТЕС (гр.). Старец от Троя, който придружавал Еней при преселването му. Когато пристигнали в Сицилия, го посъветвал да не остава на острова, а да продължи към Лациум. Според версия, различна от „Енеида", когато оракулът заповядал на Диомед да предаде чудотворната статуя Паладион на народа на Еней, той я дал именно на Навтес. Смятало се, че римският род на Навтите произлиза от него.

НАЙ (гр.). Смятан е за правнук на царя на Елевзин Евмолп (виж това име). По заповед на Делфийския оракул Най въвел в Аркадия мистериите на Деметра. Според аркадийските легенди обаче тези мистерии били въведени от самата богиня.

НАКСОС (гр.). Герой, дал името си на едноименния остров. Съществуват поне три самостоятелни версии за неговата личност. Според едната той е кариец, син на Полемон, който две поколения преди Тезей се установил на острова начело на карийска колония. Тогава островът се наричал Дия и Наксос му дал името си.

Според друга легенда той е син на Ендимион и Селена. В третата, критската версия, негови родители са Аполон и Акакалида (виж Акакалида).

НАНА (гр.). Във фригийската легенда за Атис Нана е дъщерята на речния бог Сангарий, която приютила в пазвата си вълшебния плод, от който забременяла (виж Агдистис и Атис).

НАНАК (гр.). Фригийски цар, живял в древни времена, още преди потопа по времето на Девкалион. Нанак предрекъл това бедствие и организирал масови молитви, за да предотврати катастрофата. Молитвите били придружени от ридания и оплакващи песнопения, така че изразът „сълзите на Нанак" станал нарицателен.

Според друга легенда Нанак живял триста години. Оракул бил предсказал, че когато умре, целият му народ ще загине. Когато умрял, поданиците му го оплакали шумно. Скоро след това дошъл потопът и така предсказанието се сбъднало.

НАНАС (гр.). Син на Тевтамид, царя на пеласгите в Тесалия. Той е потомък на Пеласг по линия на прадядо си Фрастор и дядо си Аминтор. Живял преди Троянската война. По време на царуването му пеласгите били прогонени от Тесалия от гръцкото нашествие и прекосили Адриатика. Там превзели град Кортон и се установили в Италия. Сменили името си и започнали да се наричат тиренийци. Но Херодот прави разлика между пеласгите, преселили се в Италия, и тиренийците, произлизащи според него от Мала Азия.

НАНОС (гр.). 1. Местен цар от Марсилия, чиято дъщеря се оженила за Евксен, вожд на фокийските преселници.

2. Според Цецес Нанос е тиренийското име на Одисей, което на този език означава „бродещ". За приключенията на Одисей в Италия и митичните му отношения с тиренийците *виж Одисей.*

НАРЦИС (гр.). Красив младеж, който презирал любовта. Авторите интерпретират легендата за него по различен начин. Най-известната версия е представена от Овидий в неговите „Метаморфози". Според нея Нарцис е син на бога на Кефиз и на нимфата Лириопа. Когато се родил, родителите му се допитали до гадателя Тирезий, който предрекъл, че „детето ще доживее до дълбока старост, ако не се погледне". Когато възмъжал, много девойки и нимфи се влюбили в него. Но той оставал безразличен към чувствата им. Накрая в него се влюбила нимфата Ехо, но не получила нищо повече от останалите. Отчаяна, тя се оттеглила в самота, отслабнала и скоро от нея останал само жалостивият ѝ глас. Девойките, отхвърлени от Нарцис, поискали от боговете да отмъстят на младежа. Немезида ги чула и направила така, че в един горещ ден след лов Нарцис се навел над извор, за да утоли жаждата си. В него видял лицето си, което било толкова красиво, че той веднага се влюбил в себе си. Безчувствен към останалия свят, младежът се взирал в образа си, докато умрял. Дори в подземното царство Нарцис се оглежда във водите на Стикс. На мястото, където умрял, поникнало цвете, наречено нарцис.

Беотийската версия на легендата е напълно различна. В нея се разказва, че Нарцис живеел в Теспис, недалеч от Хеликон. Той бил млад и красив, но презирал щастието от любовта. В него бил влюбен младежът Амейний, но чувствата му не били споделени. Нарцис непрекъснато го отблъсквал, дори накрая му изпратил като подарък меч. Подчинявайки се на желанието му, Амейний се пронизал с меча пред портите на Нарцис. Умирайки, призовал боговете да стоварят проклятието си върху жестокия му любим. Скоро след това Нарцис видял образа си в един извор и се влюбил в него. Отчаян от тази страст, той се самоубил. Теспийците въвели култ към Любовта, чиято сила била възпята в тази история. На мястото, където се самоубил Нарцис и тревата била напоена с кръвта му, поникнало цветето нарцис.

Павзаний разказва, че Нарцис имал сестра близначка, с която си приличали като две капки вода. И двамата били много красиви. Девойката обаче умряла. Брат ѝ, който я обичал много, не можел да я прежали. Един ден видял отражението си в един извор и помислил, че това е сестра му. Така болката му намаляла. После разбрал, че образът във водата е неговият, но продължил да се гледа във водата, защото така лекувал тъгата си. Тази случка, смята Павзаний, дала началото на легендата. Това обяснение е опит за рационалистично тълкуване на мита.

Съществува и още една, не толкова разпространена версия, според която Нарцис бил родом от Еретрия в Евбея. Бил убит от Епопс (или Евпо) и от кръвта му поникнало цветето нарцис.

НАЯДИ (гр.). Нимфи, олицетворяващи водния елемент в природата. Те са женски полубожества, надарени с дълголетие, но все пак смъртни (виж Хамадриади и Нимфи). Както хамадриадите олицетворяват тайнствената природа на дървото, с което са свързани, така и наядите въплъщават божествената природа на извора или реката, които обитават. Нимфата на даден извор е или само една, или няколко, смятани за сестри, равни помежду си.

Родословието им е различно при митографите и в легендите. Омир ги нарича „дъщери на Зевс". В други поеми са представени като потомки на Океан. Най-често са просто дъщери на бога на реката, която обитават. Така например дъщерите на Азоп (виж това име) са наяди. Всички известни извори имат своята наяда, притежаваща собствено име и легенда. Много популярна е легендата за нимфата Аретуза от Сиракуза. Тя била нимфа от Ахея, другарка на Артемида, и също като нея не познавала любовта. Един ден, когато ловувала с повече плам от обикновено, стигнала до река с бистра студена вода, в която поискала да се изкъпе. Докато се къпела, от водата се чул глас. Това бил речният бог Алфей, обхванат от любовна страст към красивата девойка. Уплашена, Аретуза побягнала. Алфей я последвал. Гонитбата продължила дълго. Когато нимфата останала без сили, помолила Артемида да я спаси. Богинята я обвила в облак и от страх (тъй като Алфей отказал да напусне мястото, където изчезнала тази, в която се влюбил) тя се превърнала в извор. Тогава земята се разворила, за да попречи на бога да смеси водите си с тези на Аретуза и така да се съедини с нея в новия ѝ образ. Водена от Артемида, Аретуза стигнала до Сиракуза под земята и избликнала на остров Ортигия, посветен на Артемида.

Късният характер на тази легенда, дело на александрийски поети, е напълно ясен. Тя е предназначена да обясни еднаквото име на два потока: единия в Елида, а другия в Сицилия. Формирана е по познатата схема за преследването и преобразяването. Създаването на тези митове е било възможно, защото наядите били същества, близки на елинистичното въображение, и всеки извор, всяка река притежавали своя нимфа.

Смятало се, че наядите имат дарбата на лечителки: болните пиели от водата на извора, посветен на някоя наяда, или, но това се случвало по-рядко, се къпели в него. Понякога къпането в извора се смятало за светотатство и навличало на прегрешилия гнева и отмъщението на богините, проявяващи се чрез някоя тайнствена болест. Дори в Рим се разказвало, че когато Нерон се изкъпал в извора на Марсия (един от най-почитаните акведукти в града), бил обхванат от парализа и висока температура, които продължили няколко дни. Това неразположение било приписано на наядите, защитнички на светата вода. Друг начин за отмъщение на наядите била лудостта: който видел наяда, бил обсебен от нея и изпадал в умопомрачение (виж Лимфеи).

Много генеалози смятат за родоначалничка на наядите жената на Ендимион, майката на Етол, или жената на Магнес, на Лелекс, на Ойбал, на Икарий, Ерихтоний, Тиест и т. н. Те играят роля и в местните легенди.

Наядите се срещат най-често в пелопонеските митове.

НЕДА (гр.). Когато Рея родила Зевс в планинските масиви в Аркадия, тя поискала да се пречисти и да изкъпе бебето си. Но в Аркадия нямало водни басейни. Речните корита били пресъхнали, никъде не бликал извор. В отчаянието си Рея ударила земята с

жезъла, призовавайки Гея (Земята). Веднага бликнал голям извор, на мястото, където по-късно се издигнал град Лепреион. Рея нарекла извора Неда, на името на нимфата Неда, дъщерята на Океан, родена след Стикс и Филира.
Цицерон разказва едно предание, в което аркадийската нимфа Неда е майка на четирите най-древни музи: Телксиноя, Аоида, Арха и Мелета, които родила от Зевс.
НЕЛЕЙ (гр.). 1. Син на Тиро и на Посейдон (виж табл. 21). По майчина линия произхожда от рода на Салмоней и на Еол (виж Салмоней и табл. 8). Нелей е брат близнак на Пелий и полубрат на децата на Тиро и Кретей Езон, Ферес и Амитаон.
Нелей и Пелий били изоставени от майка си още при раждането им. Кърмила ги кобила, пратена от баща им Посейдон да се грижи за тях. Според едно предание децата имали белег на лицето си, оставен от копитото на кобилата. Прибрали ги търговци на коне. Едното момче нарекли Пелий, „детето с белега" (на гръцки „пелион" означава „посинял"), а другото Нелей. Когато пораснали, децата намерили майка си, която била тормозена от свекърва си Сидеро. Пелий и Нелей нападнали Сидеро, но първоначално не могли да я убият, защото се скрила в храма на Хера. Обаче Пелий осквернил светилището и убил Сидеро пред олтара. Покъсно двамата братя си оспорили властта. Нелей бил изгонен от Пелий и отишъл в Месения, където основал град Пилос. Оженил се за Хлорида, една от дъщерите на Амфион (син на Ясос от Орхомен). Родили му се една дъщеря, Перо, и дванадесет синове: Таврос, Астерий, Пилаон, Деимах, Еврибий, Епилай, Фразий, Евримен, Евагорай, Аластор, Нестор и Периклимен.
Нелей се появява в цикъла легенди за Херакъл. Той отказал да пречисти Херакъл след убийството на Ифит и героят организирал поход срещу него (виж Херакъл). В битката загинали всички синове на Нелей с изключение на Нестор, който не бил там (виж Нестор). Според различните легенди Нелей или загинал заедно със синовете си, или ги надживял. Във втората версия Нелей умрял от болест в Коринт, където бил погребан.
За другите войни, водени от Нелей срещу епейците, виж Нестор и Молиониди.
2. Другият Нелей е потомък на първия, син на царя на Атина Кодрос. Смята се, че е основал Милет, заселвайки се там начело на колония от йонийци, дошли от Атика, към които се присъединили и месенци, прогонени от страната си от нашествието на хераклидите (виж Кодрос).
НЕМАНУС (гр.). Така се казва жената на царя на Библос в легендата за Изида. Тя посрещнала богинята, когато Изида търсела ковчега с тялото на Озирис. Богинята разбрала, че ковчегът е изхвърлен от морето на брега на Библос върху короната на дърво, което пораснало и издигнало ковчега над земята. Това дърво било отсечено от царя на Библос Малкандър. Той направил от него колона, с която подпрял покрива на двореца. Така ковчегът бил скрит от очите на всички. Изида пристигнала в Библос и за да влезе в двореца, първо се запознала с робините. Преоблякла се като бедна жена и напръскала косите на девойките с парфюм с божествения аромат на амброзия. Царицата поискала да види жената, способна на придаде на косата толкова прекрасно ухание. Тя наела Изида като дойка на децата си. Нощем Изида слагала кърмачето в огъня, за да изгори смъртната част от него и да го направи безсмъртно. Хранела го, като слагала пръста си в устата му. През цялата нощ детето лежало върху огъня, а тя, превърнала се в лястовица, кръжала около колоната, носеща ковчега на Озирис, и надавала жални крясъци. По време на една от тези сцени в стаята влязла Неманус, която извикала ужасено, когато видяла сина си сред пламъците. Изида веднага ѝ казала коя я, но предупредила майката, че синът ѝ никога няма да стане безсмъртен. Казала каква е причината да дойде в Библос и тялото на Озирис веднага ѝ било предадено. Когато отворила ковчега, тя започнала да плаче толкова силно, че най-малкият син на Неманус умрял. После богинята си тръгнала с ковчега, като отвела със себе си най-големия син на царицата, но съвсем скоро и той умрял, след като по невнимание видял богинята да оплаква тялото на съпруга си.
НЕМЕЗИДА (гр.). Едновременно абстракция и богиня. Като божество има собствен мит. Немезида е една от дъщерите на Никс (Нощта). В нея бил влюбен Зевс и тя се опитвала да се измъкне от обятията на бога, като приемала хиляди различни образи, докато накрая се превърнала в гъска. Но Зевс станал лебед и успял да я обладае. Немезида снесла яйце, което овчарите прибрали и занесли на Леда. От това яйце излезли Елена и диоскурите (виж Леда и Елена). Тази легенда е свързана с абстрактното понятие, което символизира Немезида: тя е персонификация на Божественото възмездие, божество, което понякога наказва хората за престъпленията им като ериниите, но в повечето случаи представлява сила, която се бори с всичко, което излиза извън установените норми, например прекомерното щастие при някой смъртен, или надменността на царете, и т. н. В нея е въплътена основната концепция на елинистичната мисъл: всичко, което излиза извън нормалните си граници, както добро, така и лошо, понася наказанието на боговете. То заплашва да разстрои световния ред, поставя под заплаха универсалното равновесие и затова трябва да бъде наказано, за да остане вселената такава, каквато е. Именно Немезида подтикнала Крез, прекалено щастлив от богатствата си, да нападне персийския цар Кир, което довело до неговото разорение.
Прочутото светилище на Немезида се издигало в Рамнунт, малък град в Атика, недалеч от Маратон, на брега на протока, разделящ Атика от Евбея. Статуята на богинята била изваяна от Фидий от мраморен блок, донесен от Парос от персите. Те смятали да направят от него победен трофей след превземането на Атина, но тъй като били прекалено уверени в победата си (признак за нахвърляне на мярката), никога не превзели Атина. Немезида Рамнузия изправила срещу тях атинската армия от Маратон.
НЕОПТОЛЕМ (гр.). Името означава „Младият воин". Неоптолем е син на Ахил и Деидамея, дъщерята на царя на Скирос Ликомед. Той бил заченат по времето, когато, изпратен от майка си, Ахил се криел при Ликомед (виж Ахил). Тъй като в Скирос Ахил се казвал Пира (Рижата, защото бил преоблечен като момиче), нарекли сина му Пир, което означава Рижия. Затова в легендите той се среща и с двете имена – Пир и Неоптолем.
Роден след заминаването на баща си за Троя, Неоптолем бил отгледан от дядо си Ликомед. След смъртта на Ахил и пленяването на гадателя Хелен (виж Хелен) гърците разбрали, че никога няма да превземат града, ако в редиците им не се бие Неоптолем. Другото условие било да притежават лъка и стрелите на Херакъл. Затова първата задача на гърците била да доведат Неоптолем от Скирос. Заели се Одисей, Феникс и Диомед. Ликомед се противопоставил на заминаването на младежа, но верен на бащината си традиция, Неоптолем тръгнал с пратениците. На път за Троя той ги последвал в Лемнос, където лежал болният Филоктет, неспособен да се измъкне със собствени сили от тъжната съдба, на която по съвет на Одисей преди време го бил обрекъл Агамемнон (виж Филоктет). Но Филоктет притежавал оръжията на Херакъл и Неоптолем заедно с Одисей и Феникс се опитал да го убеди да дойде с тях в Троя. Накрая начинанието им се увенчало с успех.
Така, когато стигнали пред Троя, цялата гръцка армия видяла в лицето на Неоптолем втори Ахил. Той извършил много подвизи: убил Еврипил, сина на Телеф, и в радостта си измислил боен танц, наречен на него – пирика. Неоптолем бил сред воините, влезли в дървения кон и превзели Троя. По време на решителните сражения убил Елас и Астиной, ранил Кореб и Агенор, след това хвърлил малкия Астианакс от една кула. Така, докато Хектор бил убит от Ахил, синът му загинал от ръката на Неоптолем. Като военна плячка Неоптолем получил Андромаха, вдовицата на Хектор (виж Андромаха). В памет на баща си принесъл в жертва на гроба му Поликсена.
Тази част от легендата за Неоптолем е предадена почти по един и същ начин от всички извори. Но версиите започват силно да се различават от момента на завръщането му от Троя. Омировата версия е най-опростена: Неоптолем се завърнал щастливо и Менелай му дал за жена дъщеря си Хермиона. Двамата заживели в страната на Пелей и Ахил Фтиотида. В поемата „Завръщания" се разказва, че благодарение на намесата на Тетида, която го посъветвала да остане още известно време в Троя, а след това да се завърне по суша, Неоптолем не бил сполетян от съдбата на повечето гърци, които загинали. Той прекосил Тракия, където срещнал Одисей, и оттам се отправил към Епир, страната, която по-късно приела името „страната на молосите" (виж Молос).
Според друга версия, използвана от Сервий в коментарите му за „Енеида", този съвет бил даден на Неоптолем не от Тетида, а от гадателя Хелен, който тръгнал с него по своя воля. Това било началото на голямо приятелство помежду им, и умирайки, Неоптолем му поверил Андромаха, като го помолил да се ожени за нея (виж по-долу).
За да обяснят защо Неоптолем не се установил в царството на баща си Фтиотида, древните автори разказват, че по време на отсъствието на Ахил Пелей изгубил царството си, отнето му от Акаст (виж Пелей и Акаст). Затова Неоптолем отишъл направо в Епир. Но и тук легендите си противоречат. В една от тях се разказва, че в Епир той отвлякъл внучката на Херакъл, наречена Леонаса, която му родила осем деца, станали по-късно родоначалници на епиротите. Или че на връщане от Троя, след като слязъл в Тесалия, Неоптолем изгорил корабите си по съвет на Тетида и се установил в Епир, защото тук се осъществило едно от предсказанията на Хелен. Хелен го бил посъветвал да остане да живее в страна, където къщите имали железни основи, дървени стени и платнени покриви. А в Епир хората живеели в шатри, чиито колчета имали железни върхове, стените им били подсилени с дървени греди, и били покрити с платно.
В повечето от версиите Неоптолем е женен за Хермиона. Но бракът им бил бездетен, докато от връзката му с Андромаха се раждат трима синове – Молос, Пиел и Пергам. Тъй като ревнувала от плодовитостта на наложницата, Хермиона извикала бившия си годеник Орест да отмъсти заради унижението ѝ. В най-опростената версия Орест убил Неоптолем във Фтия или в Епир. Но в трагичните поеми легендата се усложнява. Орест си отмъстил в Делфи, като мотивите му били два. Убивайки Неоптолем, той не само отмъщавал за Хермиона, но и наказвал съперника си, който му откраднал годе-

ницата (виж Хермиона и Орест). Неоптолем отишъл в Делфи, за да се допита до оракула защо бракът му с Хермиона е бездетен. Или за да посвети на Аполон част от плячката, донесена от Троя. Или да попита Аполон каква е причината за неговата враждебност към баща му, довела до смъртта на Ахил, защото стрелата на Парис била направлявана от бога (виж Ахил). Орест предизвикал безредици, в които Неоптолем бил убит. В една от легендите обаче Орест не играе никаква роля. Според обичая жреците в Делфи взимали най-голямата част от месото на животните, принесени в жертва, като не оставяли почти нищо на принасящия жертвата. Неоптолем се опълчил срещу този обичай и се опитал да попречи на жреците да вземат животното, което донесъл. Един от тях, Махерей (виж това име), го убил с един удар на ножа, за да покаже, че привилегиите на жреческото съсловие трябва да се спазват. Разказва се също така, че делфийци убили Неоптолем по заповед на Пития – така Аполон преследвал в гнева си дори поколението на Ахил. Неоптолем бил погребан на прага на Делфийския храм с почести.

НЕПТУН (лат.). Римски бог, идентичен с Посейдон. Името му има непозната етимология и е много древно. Бог на водите, той няма собствена легенда, преди да бъде отъждествен с Посейдон (виж това име). Празникът, посветен на Нептун, е в разгара на лятото, на 23 юли, по време на най-голямата суша. Светилището му било в долината на Големия Циркус, между Палатинския и Авентинския хълм, в която течал буен поток, и точно там се издигало светилището на бога.

НЕРЕИДИ (гр.). Морски божества, дъщери на Нерей и Дорида, внучки на Океан (виж табл. 32). Те олицетворяват безбройните морски вълни. Обикновено в легендите посочват петдесет нереиди, но при някои автори броят им достига сто. До нас са достигнали четири списъка на нереиди, които се допълват взаимно. Ето имената им в резултат от сверяването на изворите: Автонойя, Агава, Актея, Амата, Амфинома, Амфитоя, Амфитрита, Апсевда, Калианаса, Калинира, Калипсо, Кето, Киматолега, Кимо, Кимодока, Кимотоя, Климена, Кранто, Дексамена, Деро, Динамена, Диона, Дорида, Дото, Евагора, Еварна, Евдора, Евкрата, Евлимена, Евмолпа, Евника, Евпомпа, Еиона, Ерато, Галатея, Галена, Главка, Главконома, Халия, Халимеда, Хипоноя, Хипотоя, Ианаса, Ианира, Иера, Иона, Лаомедея, Лиагора, Лизианаса, Лимнорея, Мелита, Менипа, Мера, Навзитоя, Незея, Незо, Немерта, Неомерида, Ориттия, Панопа, Писитея, Перуса, Плексавра, Полиноя, Понтомедуза, Понтопорея, Проноя, Протоя, Прото, Протомедия, Псамата, Сао, Спеио, Талия, Темисто, Тетида, Тоя. Този списък, в който са включени 77 имена, показва разнообразието на легендите, подвластни на капризите на митографите и поетите. Рисунките по вазите споменават и за други нереиди като Нао, Понтомеда, Калика, Хоро, Ирезия, Киматотея, Евдия.

Сред нереидите, които обикновено не играят никаква роля в легендите, все пак изпъкват някои с ярка самоличност. На първо място е Тетида, майката на Ахил (виж Тетида и Пелей), след това Амфитрита, жената на Посейдон, Галатея (виж това име), Орития, която е смятана също и за дъщеря на атинския цар Ерехтей.

Нереидите живеели на дъното на морето, в двореца на баща си, и седели на златни тронове. Всички били изключително красиви и се занимавали с тъкане, предене и песни. Поетите ги представят, играещи си сред вълните, разпуснали дългите си коси, плуващи сред тритони и делфини.

В легендите се появяват най-често като свидетелки на случващото се, а не като действащи лица. Например заедно със сестра си Тетида те оплакват смъртта на Ахил и на Патрокъл. Показват на Херакъл как да научи от Нерей пътя към страната на хесперидите (виж Херакъл). Присъстват на освобождаването на Андромеда от Персей и т. н. (виж също Касиопея).

НЕРЕЙ (гр.). Един от „Морските старци". Син на Понт (Морето) и Гея (Земята), брат на Тавмант, Форкис, Кето и Еврибия (виж табл. 32). Негова жена е Дорида, дъщеря на Океан, а нереидите са техни дъщери. Имал и син, наречен Нерит.

Нерей е един от най-често появяващите се образи в гръцкия фолклор за морето. Подревен е от Посейдон, който е от поколението на олимпийските богове. Нерей е сред боговете на първичните сили на света. Както повечето морски божества той притежава дарбата да се преобразява. Тази дарба му послужила, за да избегне въпросите, поставени му от Херакъл, когато героят го попитал как да стигне до страната на хесперидите (виж Херакъл).

Обичайно Нерей е смятан за добър бог, благоразположен към моряците. Представят го с бяла брада, яздещ тритон и с тризъбец в ръка.

НЕРИО (лат.). Жената на Марс в римската и италийската митология. Тя олицетворява Храбростта (такова е значението на името й, чийто корен е с индоевропейски произход). Също както на Марс и на Вулкан, така и на Нерио понякога посвещавали плячката, взета от противника. В някои митове тя е отъждествена с Минерва, богиня на войната, също като гръцката Атина Палада. За любовните приключение на Марс и Минерва-Нерио виж Марс и Анна Перена.

НЕРИТ (гр.). Синът на Нерей и Дорида. Присъства в легендите за моряци. Описват го като красив младеж, в когото се влюбила Афродита, когато все още живеела в морето. Но когато богинята отлетяла за Олимп, Нерит отказал да я последва, макар че тя му дала криле. Разгневената Афродита го превърнала в неподвижна раковина, прикована към скала, и дала криле на Ерос, който се съгласил да бъде неин спътник.

Според друга версия на легендата Нерит бил обичан от Посейдон и плувал с голяма скорост след своя любим. Завиждайки за бързината, с която се движи по вълните, Хелиос (Слънцето) го превърнал в раковина.

НЕСОС (гр., Нес). Кентавър, син на Иксион и Нефела като всички кентаври. Участвал в битката срещу Фол и Херакъл (виж Херакъл). Героят го прогонил и той се заселил на брега на река Евен, където прекарвал пътниците на другия бряг. Тук срещнал за втори път Херакъл, когато героят със съпругата си Деянира трябвало да премине реката. Херакъл я прекосил с плуване, но поверил Деянира на лодкаря. По пътя Несос се опитал да я изнасили. Тя извикала за помощ и Херакъл пронизал кентавъра със стрела. Умирайки, за да си отмъсти на героя, чиято жертва станал на два пъти, той поверил на Деянира вълшебна течност, като я уверил, че ако някога мъжът й я разлюби, тя само трябва да натопи някоя дреха в сместа (тя била направена от неговата собствена кръв и спермата, която се разпръснала по време на опита му за изнасилване) и да облече с нея Херакъл. Уверил я, че ще му подейства като любовен еликсир и ще й върне верността му. Така в легендите се обяснява смъртта на героя. Течността, дадена от Несос, всъщност била силна отрова. Когато Херакъл облякъл туниката, която Деянира потопила в нея, тя се залепила за тялото му. И щом се опитал да я отлепи, с нея се отлепвали парчета плът. Накрая от болка Херакъл се запалил (виж Херакъл и Деянира).

НЕСТОР (гр.). Най-младият от синовете на Нелей и Хлорида (виж табл. 21). Той единствен оживял, след като Херакъл убил всички синове на Нелей (виж това име). По желание на Аполон живял до преклонна възраст (повече от три поколения). Майка му Хлорида била една от ниобидите, дъщери на Амфион и Ниоба. Братята и сестрите й били убити от Аполон и Артемида. За да изкупи до известна степен тези убийства, Аполон дарил Нестор с толкова години живот, с колкото бил лишил неговите чичовци и лели.

В „Илиада" и „Одисея" Нестор е описан като мъдър старец, все още храбър воин на бойното поле, но ценен предимно със съветите си. Царувал в Пилос.

Обясненията защо Херакъл не убил Нестор са различни: или защото бил отгледан в Герения, далече от братята си в Месения, или защото докато Нелей и единайсетте му синове се опитали да откраднат стадата на Герион, прекарани с толкова труд от Херакъл, единствено Нестор се противопоставил на това начинание. Като отплата героят го пожалил и му дал царство Месения.

Като възмъжал, Нестор взел дейно участие в битките между сънародниците си от Пилос срещу епейците. Той ги нападал няколко пъти, за да ги накаже за набезите им по неговите територии. В една от тези битки за малко щял да убие молионидите, но Посейдон ги обгърнал с плътен облак и така ги спасил (виж Молиониди). Приписват му и убийството на великана Еревталион в Аркадия, когото победил в двубой. Той участвал и в битката на лапитите срещу кентаврите, в Калидонския лов, а според някои по-късни версии и в похода на аргонавтите. Изключителното му дълголетие му позволило да изиграе важна роля в Троянската война. След като Елена избягала с Парис, Менелай поискал съвет именно от Нестор, който после го придружил из цяла Гърция, за да свикат героите. Самият Нестор предоставил отряд от 90 кораба и участвал с двамата си синове Антилох и Трасимед.

Знае се, че преди събитията, описани в „Илиада", Нестор участвал в превземането на Тенедос заедно с Ахил. Неговият дял от плячката била дъщерята на Арсиной Хекамеда. По време на спора между Ахил и Агамемнон той бил посредник и през цялото време се мъчел да върне съгласието в лагера на гърците.

По-късно поетите разказват как бил нападнат от Мемнон. Защитил го синът му Антилох, който пожертвал живота си, за да го спаси. Ахил убил Мемнон и така отмъстил за Антилох (виж Антилох и Мемнон).

След превземането на Троя Нестор се завърнал в Пилос. Той бил един от малкото герои, които се прибрали щастливо. Жена му Евридика, дъщерята на Климен (виж табл. 33 според „Одисея", или Анаксибея, дъщеря на Кратией, според Аполодор), била още жива. Синът на Одисей Телемах дошъл при Нестор, за да му поиска съвет, защото не знаел нищо за съдбата на баща си. Няма запазена легенда за смъртта му. Показвали гроба му в Пилос. Синовете на Нестор са Персей, Стратих, Арет, Ехефрон, Пизистрат, Антилох, Грасимед, а дъщерите му са Пизидика и Поликаста.

НЕФАЛИОН (гр.). Един от синовете на Минос и нимфата Пария (виж табл. 28). Той живеел в Парос заедно с братята си Евримедон, Хриз и Филолай и с племенниците си, двамата синове на Андрогей Алкей и Стенел по времето, когато Херакъл се отправил в страната на амазонките, за да вземе колана на царицата Хиполита (виж Херакъл). Херакъл спрял на острова, но синовете на Минос убили двама от хората му.

Разгневен, героят веднага ги убил, а останалите жители на острова изпратили делегация, която му предложила като компенсация да отведе двама от тях по негов избор, за да замени убитите. Херакъл се съгласил и взел със себе си Алкей и Стенел. След това продължил пътя си.
НЕФЕЛА (гр.). 1. Името Нефела, което означава „облак", носят много героини, сред които най-известната е жената на Атамант, майка на Фрикс и Хела. Атамант я изоставил, за да се ожени за Ино (виж Атамант).
2. Понякога името Нефела се използва буквално и означава вълшебния облак, който Зевс създал по подобие на Хера, за да заблуди в престъпните му желания Иксион. След като се съвкупил с нея, Нефела родила кентаврите (виж Иксион и Кентаври).
Облаците имат определена роля в митологията. Аристофан ги прави действащи лица в една от своите комедии, като им дава родословие: те са дъщери на Океан (като всички водни божества). Живеят или на върха на Олимп, или в градините на Океан, в страната на хесперидите, или при далечните извори на Нил, в страната на етиопците. Възможно е Аристофан да е заимствал от орфическите вярвания или, по-вероятно, да е създал свой поетичен мит, основаващ се на по-неизвестни фолклорни данни.
В легендата за Кефал (виж това име) на мястото на Бриза понякога се явява Нефела (Облакът), повикан от ловеца, и Прокрида била заблудена от нея.
НЕЦЕСИТАС (лат.). Необходимост, неизбежност. Нецеситас е олицетворение на абсолютното задължение и принудителната сила на волята на съдбата. В орфическата теогония в Гърция тя е известна под името Ананке. С дъщеря си Адрастея била дойка на малкия Зевс. Тя е дъщеря на Кронос, също както и Справедливостта (Дике). Нейни деца са Етер, Хаос и Ереб.
Неизбежността присъства в космогоничните и метафизичните творби на философите. В мита на Платон „Републиката" Ананке е майка на мойрите (виж това име). Постепенно в народното въображение придобива значението на богиня на смъртта: Неизбежността от смъртта. Но при поетите и найвече в трагедиите си остава въплъщение на Върховната сила, на която се подчиняват дори боговете.
В Рим Ананке става богинята Нецеситас, поетична алегория, която изглежда няма собствено съществуване извън чисто литературните алюзии.
НИЗ (гр.). Един от четиримата синове на царя на Атина, втория Пандион (виж табл. 11). Бил роден в Мегара по време на изгнанието на баща си, изгонен от синовете на Метион. Негова майка е Пилия, дъщеря на царя на Мегара. След смъртта на баща си Низ се завърнал с братята си, за да завладеят Атика, и получил като свой дял Мегара (виж също Скирон).
Макар че според някои традиции Низ имал дъщеря, наречена Ифиноя, която се омъжила за Мегарей, сина на Посейдон, по-често за негова дъщеря се посочва Скила, която предала баща си заради любовта си към Минос (виж Скила). В тази легенда Низ бил превърнат в скалист орел.
2. Другар на Еней (на латински името му се произнася Нисус). Бил известен с приятелството си с Евриал. Легендата за него е достигнала до нас чрез Вергилий. По време на погребалните игри в памет на Анхиз той направил така, че да спечели приятелят му. По време на войната срещу рутулите една нощ Низ и Евриал отишли като съгледвачи в лагера на врага. Те убили Рамнес, но на връщане били проследени от група конници. Потърсили укритие в гората, но се разделили. Когато разбрал, че приятелят му е открит, Низ напуснал укритието си и умрял, опитвайки се за отмъсти за смъртта на Евриал.
НИКЕ (гр.). Олицетворение на Победата. Изобразяват я с крила, летяща много бързо. Според Хезиод Нике е дъщеря на титана Паланг и на Стикс. Принадлежи към първото поколение богове, предхождащо олимпийското. По-късните легенди я представят като другарка в игрите на Атина Палада. Била отгледана от Паланс (в тази версия това е героят, дал името си на Палатинския хълм (виж Паланс), който ѝ построил храм на върха на Палатинския хълм в Рим – същия храм, който през историческата епоха се издигал недалеч от църквата Теодоро, на върха на Победата). Тази легенда възниква на основата на връзките, свързващи богините Атина и Нике в Атина, както и на еднаквостта на имената на титана и на богинята (виж Палада и Палант). Всъщност в Атина Нике често се възприема като един от епитетите на богинята Атина.
НИКЕЯ (гр.). Наяда, дъщеря на речния бог Сангарий и богинята Кибела. Тя презирала любовта и единствената ѝ страст бил ловът. Когато фригийският овчар Химн започнал да я ухажва, Никея изпитала само отвращение. Но тъй като Химн не се отказал да я преследва, тя го убила с една стрела. Тогава Ерос, разгневен като всички богове от тази жестока постъпка, накарал Дионис да се влюби в Никея, когато я видял да се къпе гола. Но наядата не отвърнала и на неговата любов и го заплашила, че ще го сполети участта на Химн, ако не я остави на мира. Тогава Дионис превърнал водата на извора, от който пиела, във вино, и когато тя се напила, за него не представлявало трудност да стане господар на волята ѝ. От връзката им се родила дъщеря, която нарекли Телета. Първоначално Никея поискала да се самоубие, но после се помирила с Дионис и те имали и други деца, сред които и син, наречен Сатир. Когато се завърнал от Индия, Дионис основал в нейна чест град Никея.

НИКОМАХ (гр.). Внук на Асклепий. Негов баща е Махаон, а майка му – Антиклея, дъщерята на Диокъл. След смъртта на Диокъл Никомах и брат му Горгас получили властта в град Ферес в Месения. По-късно Истмий, синът на Главк, им посветил светилище, като на двама герои воини.
НИКОСТРАТ (гр.). Синът на Елена и Менелай. В Омировите поеми неведнъж се споменава, че Хермиона е единственото им дете, и затова обикновено се приема, че Никострат се е родил след завръщането им от Троя. За да разрешат това противоречие, някои автори смятат, че Никострат е дете на Менелай и една от робините му, и в този случай е брат на Мегапент (виж Елена, Менелай, Менелай и табл. 13).
НИКОСТРАТА (гр.). Едно от имената, с което наричали в Гърция майката на Евандър, известна в Рим като Кармента (виж това име и Евандър). В някои версии Никострата е майка на Евандър, когото заченала от Хермес, а в други – негова жена и дъщеря на Хермес.
НИКС (гр.). Олицетворение на богинята на Нощта. В „Теогония" на Хезиод тя е дъщеря на Хаос. В този образ са събрани два елемента – Етер и Денят, и цяла група абстракции: Морос (Съдбата), керите, Хипнос (Сънят), сънищата, Момос (Сарказмът), Мъката, мойрите, Немезида, Апата (Измамата), Филота (Нежността), Гера (Старостта), Ерида (Раздорът), също и хесперидите, които са дъщери на вечерта (виж хесперидите). Тя живеела в далечния запад, отвъд страната на Атлант. Никс е сестра на Ереб, олицетворяващ подземната тъма.
НИКСИ (лат.). Три женски божества. Техните статуи са изобразени коленичили и се издигат на Капитолия в Рим. В народното съзнание представлявали усилията на жената в момента, когато ражда.
НИКТЕЙ (гр.). Това име носят много герои, сред които най-известен е бащата на Антиопа (виж Антиопа). Обикновено той е смятан за брат на Лик (виж това име) и за син на Хирией и Клония (виж табл. 25). В такъв случай е потомък на Посейдон и плеядите. Но митографите, смесвайки двама герои с името Лик – единия син на Посейдон и на Келено, а другия – син на Хирией и внук на Посейдон и на Алкиона (виж същата табл.), понякога представят Никтей за син на Посейдон и Келено. Съществуват и други версии, напълно несъвместими с предишната. Например че Лик и Никтей са синове на Хтоний, един от мъжете, родени от зъбите на дракона, убит от Кадмос (виж това име). В тази версия те избягали от Евбея (вероятно беотийско селище), защото убили Флегий (виж това име). Заживели в Тива и станали приятели на цар Пентей. Известно време дори били регенти (виж Лай и Лабдак). Но когато дъщерята му Антиопа избягала в Сикион заради Епопей, Никтей се самоубил и заръчал на Лик да отмъсти за него (виж Лик и Антиопа). Според друг вариант на същата легенда, разказан от Павзаний, Никтей бил убит на бойното поле в похода срещу Сикион, който трябвало да накаже царя му Епопей, защото отвлякъл Антиопа. Епопей също бил ранен в битката и скоро след това умрял.
НИКТИМ (гр.). Един от синовете на Ликаон, когото молбите на Гея спасили от отмъщението на Зевс (виж Ликаон). Наследил баща си на трона на Аркадия. При неговото царуване станал Девкалионовият потоп. Негов наследник бил Аркант (виж това име).
НИКТИМЕНА (гр.). Дъщеря на царя на Лесбос Епопей или на царя на Етиопия Никтей. Баща ѝ бил влюбен в нея, а тя или споделяла тази противоестествена любов, или била принудена от него да извърши кръвосмешение. Засрамена, избягала в горите, където Атина я съжалила и я превърнала в кукумявка. Ето защо тази птица избягва светлината и се показва само нощем.
НИЛ (гл.). В елинистичните традиции Нил е богът на египетската река Нил, син на Океан. Но скоро се появява нова легенда, която свързва речния бог с цикъла за Ио. Епаф, синът на Ио, се оженил за Мемфида, дъщерята на Нил, и от тяхната връзка се родила Либия, родоначалничка на рода на Агенор и Бел (виж табл. 3). Гърците си представяли Нил като цар, който направил почвата на Египет плодородна, като канализирал реката, построявайки диги (виж Нилей).
НИЛЕЙ (гр.). В евемеристката традиция, следвана от Диодор Сицилийски, цар Нилей е владетел на Египет. Той дал името си на река Нил, която преди това се наричала Египт. Бил удостоен с тази чест от народа си, признателен за напоителните канали, които Нилей построил, за да увеличи плодородността на почвата.
НИМФИ (гр.). Красиви девойки, населяващи полето, горите и водите. Духове на природата, олицетворяващи животворната ѝ сила и красота. В Омировата епоха нимфите били смятани за дъщери на Зевс. Представят ги като второстепенни божества, към които се отправят молитви. Понякога били много отмъстителни. Живеели в пещери, където предели и пеели. Често са в свитата на някое голямо божество (например Артемида) или на някоя от тях с по-висок ранг. Нимфи били прислужнички на Калипсо и Цирцея.
Нимфите са разделени в много категории в зависимост от мястото, където живеят: нимфите на ясените (мелиади, виж това име) изглежда са най-древни, те са дъщери на Зевс. След тях идват наядите (виж това име), които живеят в изворите и реките. Не-

реидите са смятани за нимфи на спокойното море. Често речните наяди са дъщери на бога на реката, например на Азоп и др. В планините живеят други нимфи, наречени ореади. Храсталаците пък са населявани от алсеиди. Някои нимфи са свързани само с едно дърво – хамадриадите (виж това име). Нимфите играят голяма роля в легендите. Близки до народното въображение, те присъстват в много от фолклорните предания. Често са съпруги на някой герой, дал името си на местност или страна (например легендата за Егина и Еак, за Тайгета и т. н.). Присъстват и в любовните митове (виж историята на Дафна, на Ехо, на Калисто и др.). Техните любовници са мъжките духове на природата: Пан, сатирите, Приап и др. Големите богове също не са равнодушни към прелестите им: нимфите са любими на Зевс, Аполон, Хермес, Дионис. Понякога те самите се влюбват и отвличат младежи: *виж Хилас*.

НИН (гр.). Митичният основател на град Ниневия и на Вавилонската империя. Смята се за син на Бел или на Кронос (богът Бел понякога се отъждествява с елинистичния бог Кронос). Той създава военното изкуство и първи събира огромни армии. Извикал за съюзник владетеля на Арабия Арией и заедно с него завладял цяла Азия без земите на индийците. Бактриана се съпротивлявала по-дълго, но най-сетне той покорил и тази земя благодарение хитростта на съпругата на един от везирите си. Това била Семирамида, за която Нин се оженил (виж Семирамида). След смъртта му тя наследила властта.

Херодот представя друго родословие на цар Нин. Според него той бил потомък на Херакъл. Нин бил внук на Алкей, сина на Херакъл и Омфала. Но това родословие подмладява Нин с няколко поколения и всъщност е историческа интерпретация на поранни легенди.

НИОБА (гр.). Това име носят две героини, често смесвани в преданията.

1. Първата е родом от остров Аргос, дъщеря на Фороней и нимфата Теледика (или Кердо, или Пеито). Първата от смъртните жени, любима на Зевс. От него тя родила Аргос и според Акусилай и Пеласг (виж табл. 17 и 18). Ниоба, дъщеря на първия човек (виж Фороней), е първата смъртна жена, „майката на живите".

2. Другата Ниоба е дъщеря на Тантал и сестра на Пелопс. Тя е жена на Амфион и му родила (според повечето митографи) седем синове и седем дъщери. Синовете ѝ се казвали Сипил, Евпинит, Исмен, Дамасихтон, Агенор, Федим, Тантал, а дъщерите ѝ Етодея (или Неера), Клеодокса, Астиоха, Фтия, Пелопия, Астикратия и Огигия. Съществуват и други версии за техния брой. Според Омировата традиция Ниоба имала шест синове и шест дъщери, а според трагическите поети – десет синове и десет дъщери. Херодор Хераклейски изброява само пет деца: двама синове и три дъщери. Чрез брака си Ниоба става героиня в тиванските легенди. Щастлива и горда с децата си, веднъж Ниоба заявила, че превъзхожда Лето, която имала само един син и една дъщеря. Богинята я чула и обидена, поискала от Аполон и Артемида да отмъстят за нея. Тогава двете божества убили децата на Ниоба със стрелите си. Артемида простреляла момичетата, а Аполон – момчетата. Спасили се само двама – едно момче и едно момиче. От ужаса, който преживяла, девойката пребледняла и започнали да я наричат Хлорида. По-късно тя се омъжила за Нелей. Във версията на легендата, следвана в „Илиада", децата на Ниоба останали непогребани десет дни, а на единадесетия ги погребали боговете. В покъсна версия Ниоба избягала от мъка при баща си Тантал в Сипил (или в планината Сипила в Мала Азия), където боговете я превърнали в скала. Но очите ѝ продължили да плачат. Показвали скалата, която някога била Ниоба. От нея бликал ручей.

Съществува и друга легенда, в която смъртта на децата на Ниоба се обяснява по друг начин. Според тази легенда Ниоба е дъщеря на Асаон, който я дал за жена на асириеца Филот. Той бил убит по време на лов и Асаон се влюбил в дъщеря си. Но Ниоба отказала да му се отдаде. Тогава Асаон поканил внуците си (двайсет на брой) и по време на вечерята подпалил дома си. Всички изгорели. Обхванат от угризения, Асаон се самоубил. Ниоба или била превърната в камък, или се хвърлила от висока скала.

НИРЕЙ (гр.). 1. Един от претендентите за ръката на Елена. Бил много красив, но със скромен произход. Син на Харопс и на нимфата Аглея. Царувал на остров Симея. Името му фигурира в Каталога на корабите. Командвал отряд от три кораба. По време на битката между Ахил и Телеф в Мизия (виж Ахил) Нирей убил жената на Телеф, Хиера, която се биела заедно със съпруга си. Пред Троя Нирей бил убит от сина на Телеф Еврипил. Показвали гроба му в Троада. Според друго предание участвал в пътешествията на Тоант след превземането на Троя.

2. Другият Нирей е жител на Катан, който поради нещастна любов се хвърлил от една скала в Левкада. Бил изваден от водата от рибари и оживял по чудо. Заедно с него рибарите изтеглили в мрежите си и сандък, пълен със злато. Нирей поискал това злато, но Аполон му се появил насън и го посъветвал да се задоволи само с живота си, без да претендира за съкровище, което не му принадлежи.

НИС (гр.). Според някои древни легенди той е приемен баща на Дионис, който дължи името си на него. По време на похода си срещу Индия богът поверил град Тива на Нис. Когато се върнал, Нис отказал да му го предаде. Богът не пожелал да се бие с него, но изчакал благоприятен случай, който се появил след три години. Дионис привидно се сдобрил с Нис и го помолил да чества в града празника, който се чествал веднъж на три години. Нис се съгласил. Дионис преоблякъл като вакханки войниците и влязъл с тях в Тива. С тяхна помощ пленил Нис и си върнал властта.

НИСА (гр.). Една от нимфите, която отглежда в планината Ниса Дионис като дете. Понякога е смятана за дъщеря на Аристей. Заедно с другите дойки на бога била подмладена от Медея.

НОТ (гр.). Богът на Южния топъл и влажен вятър. Той е син на Еос (Зората) и на Кетрей (виж табл. 14). Не се появява в нито един мит за разлика от братята си Зефир и Борей (виж тези имена).

НУМА ПОМПИЛИЙ (лат.). Има сабински произход и е вторият митичен владетел на Рим според легендите за основаването на града. Той се родил в деня, в който Рим бил основан от Ромул, и се оженил за Татия, дъщерята на Тит Таций. Олицетворява религиозния владетел, приписват му въвеждането на повечето култове и религиозни институции. Първо отдал божествени почести на Ромул под името Квирин (виж Ромул). След това основал колегиите на фламините, на авгурите, на весталките, на салийците, на жреците, и въвел почитането на голям брой божества, като например култа към Юпитер Терминус, Юпитер Елиций, Диус Фидий и сабинските богове. Смята се, че е бил под питагорийско влияние или че религиозната му политика била повлияна от нимфата Егерия. Тя идвала нощем да го съветва в пещерата на камените, до един свещен извор (виж Егерия). С неговото име се свързват всички културни и религиозни реформи, като въвеждането на календар, основан на движението на луната, с означаване на благополучните и неблагополучните дни.

Нума притежавал магически способности. Например по време на пир, на който той бил домакин, изведнъж на масите се появили скъпи блюда и вълшебни вина, които никой не бил донесъл. Разказват, че задържал Пик и Фавн на Авентинския хълм, като изсипал във водата на извора, от който пиели, мед и вино. После, когато били изцяло в негова власт, ги заставил да говорят, макар че те приемали образа на различни чудовища. Накрая те се признали за победени и му разкрили някои тайни, например как да отклонява мълниите. Приписват му и разговор с Юпитер на тази тема, по време на който Нума убедил бога, като отклонява мълниите, да използва глави от лук вместо човешки глави.

Нума имал много синове – Помпо, Пин, Калп и Мамерк, всеки от които станал родоначалник на голям римски род. Имал и дъщеря, Помпилия, родена или от Татия, дъщерята на цар Тит Таций, или от Лукреция, за която се оженил, след като се възкачил на трона. Помпилия се омъжила за сабинянина Марций, който дошъл заедно с Нума в Рим, където той влязъл в Сената. Баща е на цар Анкус Марций, внук на Помпилий. Той се родил пет години след смъртта на Нума.

Нума Помпилий умрял на изключително преклонна възраст и бил погребан на десния бряг, в Яникул. В отделен ковчег до него положили свещените книги, написани от него. Около 400 години по-късно, при консулството на Корнелий и Бебий, проливен дъжд изровил двата ковчега. Този на Нума бил празен, в другия били книгите, които изгорили.

НУМИТОР (лат.). Първородният син на царя на Алба Лонга Прокас, самият той шестнадесети цар от династията на енеадите. Малкият му брат Амулий завзел властта след смъртта на баща им (виж Амулий), като я отнел от Нумитор. След това, за да бъде сигурен, че никой няма да отмъсти за престъплението му, убил сина на Нумитор, а дъщеря му Рея Силвия направил весталка, което я обричало на дълго безбрачие, така че да не може да има деца. Но Рея била обладана от бога Марс и родила двама близнаци, Ромул и Рем. По заповед на Амулий двете деца били изоставени на брега на Тибър. Но те не загинали, защото когато реката придошла, водата изхвърлила кошницата, в която били близнаците, на северозападния бряг на Палатинския хълм. Децата били намерени от овчаря Фаустул (виж това име), който ги отгледал. Когато пораснали, станали овчари и дори понякога крадели. Един ден се сбили с овчарите на Нумитор, които пасели стадата си на Авентинския хълм. Рем бил хванат и отведен в Алба. Изправили го пред царя и той се държал толкова достойно, че Амулий бил заинтригуван от личността му. Но тъй като не знаел истината за своя произход, Рем не могъл да задоволи любопитството му. Ромул обаче, осведомен от Фаустул за тайната за тяхното раждане, тръгнал да спасява брат си с група селяни. Той убил чичо си, завзел двореца и върнал дядо си Нумитор на престола.

Друга легенда отдава по-голяма роля на Нумитор в спасяването и отглеждането на близнаците. Той знаел за бременността на дъщеря си Рея. Намерил две деца, с които заменил синовете на дъщеря си, а истинските изпратил при Фаустул на Палатинския хълм (виж Фаустул). Кърмела ги жена му Ларенция, наречена „вълчицата" заради лекото си поведение в миналото (вълчици наричали леконравите жени). Когато били отбити, децата били изпратени в Габии, за да

изучат гръцката писменост. След като се върнали при този, когото смятали за свой баща, Нумитор предизвикал бой между тях и овчарите си. Оплакал се на Амулий от нахалството на младежите, които заедно със съседните селяни грабели околността. Без да заподозре нищо, Амулий събрал всички в Алба, за да съди виновните. Подпомогнат от тълпата младежи, Нумитор успял да свали брат си от трона и да се възкачи на него. След това дал на внуците си територия, на която да основат град – това било мястото, където били отгледани от Фаустул.
Съществуват няколко различни варианта на легендата за Нумитор и Амулий. Например че те са синове на героя Авентин или негови внуци (в този случай негов син бил Прокас). Наследството на баща им било поделено. Единият брат получил властта (Амулий), а другият избрал богатството (Нумитор). Или че Прокас ги бил посъветвал да управляват заедно, с равни права, но Амулий си присвоил цялата власт.

О

ОАКС (гр.). 1. Критски герой, син на Ехиалей, на когото е кръстен град Оаксос в Крит. Споменат е от Вергилий в първата „Еклога", но текстът е несигурен, така че името му може да се обърка с това на река Окс.
2. Син на Акакалида в някои легенди, основател на град Оаксос в Крит. Вероятно е едно и също лице с предишния.
ОГИГ (гр.). 1. В беотийските предания Огиг е местен жител, който царувал в страната през древни времена. Според някои автори той е син на героя Беот, който дал името си на Беотия, а според други – на Посейдон и Алистра. Царувал над ектенийците, първите жители на страната преди потопа на Девкалион. Една от портите на Тива носи неговото име. Приписват му множество дъщери, дали имената си на тивански селища: Алалкоменея, Авлида и Телксиноя. Когато той управлявал, станал първият потоп, залял Беотия. Според една от легендите Огиг Тиванеца бил баща на Кадмос и Феникс.
2. Друг Огиг съществува в елевзинските легенди: той е бащата на героя Елевзин.
3. И накрая, в по-неизвестни предания Огиг е името на царя на титаните, победен от Зевс заедно с поданиците си.
ОДИСЕЙ (гр.). Най-известният герой през цялата античност. Легендата за него, послужила за сюжет на поемата „Одисея", чак до края на античността е постоянен обект на заемки, добавки и коментари. Също така тя е обект на символични и мистични интерпретации много повече, отколкото легендата за Ахил. Стоиците например смятат Одисей за идеал за мъдрец.
I. Раждане. Авторите нямат разногласия относно родословното дърво на Одисей. Почти единодушно те посочват за негов баща Лаерт, а за майка – Антиклея. Това е отбелязано и в „Одисея". Различия се появяват единствено по отношение на по-далечните предци. В „Одисея" негов дядо по бащина линия е Аркизий, но различните предания го представят за син на Зевс и Евриодия, за син на Кефал или на Килей, сина на Кефал (виж Кефал).
„Одисея" посочва Автолик за негов дядо по майчина линия, а оттук – Хермес за негов прародител. Но според друга традиция преди брака си с Лаерт Антиклея била обладана от Сизиф и всъщност малкият Одисей е негов син (виж Антиклея, Сизиф, Автолик). Тази версия се използва най-вече от трагическите поети.
Одисей е роден в Итака – остров в Йонийско море, в Североизточна Кефаления – западната част на Гърция, По-точно Антиклея го родила в планината Неритон, когато един ден я изненадал проливен дъжд, който наводнил пътя. Този разказ води началото си от каламбур с името на Одисей, което е част от гръцкия израз „Зевс валеше върху пътя". В „Одисея" обаче се дава друго обяснение за името на героя: така го нарекъл Сизиф, защото „бил мразен от много хора" (на гръцки името Одисей напомня израза „омразно същество").
В легендата, според която Одисей е син на Сизиф, Антиклея го родила в Алалкомена в Беотия, докато пътувала за Итака с Лаерт. За спомен от рожденото си място Одисей нарекъл едно селище в Итака Алалкомена.
II. Преди Троянската война. Като млад Одисей пътувал непрекъснато. Една по-късна версия на легендата твърди, че също както Ахил той бил възпитаник на кентавъра Хирон. Омир обаче не споменава нищо за това. В „Одисея" само се прави алюзия за лов на глиган на Парнас, в който Одисей участвал, докато гостувал на Автолик. По време на лова бил ранен в коляното и белегът останал неизличим. Много по-късно, когато се завърнал от Троя, го разпознали именно по този белег. Друг път Одисей пътувал по заръка на Лаерт. Отишъл в Месена, за да търси откраднатите от баща му стада овце. В Лакония срещнал Ифит, който бил негов гост, и в знак на гостоприемство той му подарил лъка на Еврит, с който по-късно Одисей убил претендентите.
Когато възмъжал, Одисей наследил от Лаерт трона на Итака, а също така и всичките богатства на царството, които били предимно стада. Според разказите, по-късни от „Одисея", тогава Одисей решил да се ожени за дъщерята на Тиндарей Елена. Но когато видял огромния брой претенденти, той се отказал от Елена в полза на не по-малко изгодния брак с Пенелопа, братовчедка на Елена и дъщеря на Икарий (виж Пенелопа).
За да спечели признателността на Тиндарей, Одисей измислил как Тиндарей да се измъкне от затрудненото положение, в което го поставили многобройните претенденти за ръката на Елена. Той го посъветвал да изиска от всеки от тях клетва, че ще уважи избора му и ще помогне на избрания да запази жена си, в случай че някой му я оспори. Тази клетва е първопричината за Троянската война. Признателният Тиндарей дал на Одисей Пенелопа за жена. Според други автори Пенелопа била наградата в надбягване, което Одисей спечелил.
От брака им се родил син, Телемах. Той бил още дете, когато дошла новината, че Парис е отвлякъл Елена и че Менелай моли за помощ. Одисей трудно се примирил с необходимостта да спази клетвата, с която бил обвързан, и дори в по-късните поеми се разказва, че симулирал лудост, за да не участва в похода. Но хитростта му била разкрита от Паламед (виж това име). Когато бил разобличен, Одисей се примирил с неизбежното и заминал за Троя. Преди това баща му дал съветник, наречен Миск, който трябвало да бди над него по време на войната. Миск не се споменава в Омировите поеми.
След като заминал за Троя, Одисей пламенно защитавал каузата на атридите. Той придружил Менелай в Делфи, за да се допитат до оракула, и дори според някои предания отишъл с него в Троя, за да искат мирно Елена (виж по-долу). Той издирвал младия Ахил, защото Съдбата посочила присъствието му в лагера на ахейците като абсолютна необходимост Троя да бъде превзета. Най-накрая открил Ахил в Скирос – сам или според различните предания придружен от други герои (Нестор и Феникс, Нестор и Паламед или Диомед). Одисей се преоблякъл като търговец и проникнал в женските покои на цар Ликомед, където живеел Ахил (виж това име). Докато продавал платове и оръжия, той разпознал Ахил по нетърпението, с което посегнал към оръжията. Или го разкрил по вълнението, което проявил, когато чул да свири военна тръба. По време на подготвителния период на войната Одисей бил пратеник на атридите в Кипър при Кинирас (виж това име).
III. Троянската война. По време на първия поход, който завършил в Мизия (непознат епизод за Омировите поеми), ролята на Одисей била незначителна. Той се ограничил да изтълкува правилно предсказанието за излекуването на Телеф от „автора на раната". За разлика от Ахил Одисей разбрал, че всъщност става въпрос за копието, а не за воина, който го е ранил (виж Телеф). Затова пък в истинската Троянска война Одисей бил много активен. Той бил посредникът, който помогнал на Агамемнон под благовиден предлог да доведе в Авлида Ифигения (виж Ифигения).
Одисей ръководел пред Троя отряд от дванадесет кораба. Той е сред вождовете, които се събират на военен съвет, и е равен на най-великите. По пътя за Троя приел предизвикателството, отправено му от царя на Лесбос Филомелид, и го убил в двубой. Този епизод, за който се споменава в „Одисея", при по-късните автори се превръща в убийство, като Одисей е подпомогнат от своя спътник и съучастник Диомед. По сведения от „Одисея" при пристигането им в Лемнос, на пира на вождовете, Одисей се скарал с Ахил. Одисей защитавал предпазливостта, а Ахил – смелостта. Агамемнон, на който Аполон предрекъл, че гърците ще превземат Троя след неразбирателство сред нападателите, видял в този спор предсказание за победа. По-късните автори представят различно тази кавга – като спор между Ахил и Агамемнон, първия сблъсък между тях, който девет години по-късно отново противопоставя двамата герои. Именно това е спорът, с който започва „Илиада", а Одисей е този, който сдобрява героите. Освен това епизодът е пренесен от Лемнос в Тенедос. По съвет на Одисей на Лемнос или на съседното островче Хриза, днес потънало, изоставили Филоктет (виж това име).
По-късните автори вмъкват още един епизод по време на пътуването за Троя: пристигането на пратениците, които тръгнали от Тенедос, за да искат Елена обратно. След отвличането ѝ Одисей и Менелай, придружени от Паламед, направили опит да уредят конфликта по мирен начин. Те подновили инициативата от Тенедос. Но и този път без успех, тъй като били сериозно заплашени от троянците и се спасили единствено благодарение на Антенор (виж Менелай).
По време на обсадата на Троя Одисей се проявил като смел воин и едновременно с това предпазлив и мъдър съветник. Използвали го във всички мисии, които изисквали умел оратор. Така например в „Илиада" бил изпратен като посредник при Ахил, когато Агамемнон решил да се сдобри с него. Одисей завел пленницата Хризеида при баща ѝ, сключил примирие с троянците, организирал двубоя между Парис и Менелай, накарал Терсит да мълчи по време на събранието на воините и убедил гърците да останат в Троада.
Към тази дипломатическа активност, представена в „Илиада", по-късните поети прибавят (така е отчасти и в „Одисея") още епи-

зоди: мисията при Аний, за да го убеди да изпрати дъщерите си (виж Аний) и така да осигури прехраната на армията, пратеничеството при Филоктет, когато Хелен (пленен и разпитан от Одисей) разкрил, че стрелите на Херакъл са необходими, за да се превземе градът (виж Филоктет), гостуването при Неоптолем, в което го придружава или Диомед, или Феникс (виж Неоптолем).

На Одисей приписват и други дейности, които не са толкова почтени, например разузнавателната му дейност. Още в „Илиада" се разказва за нощните му разузнавания с Диомед в епизода в Долония (виж Долон и Диомед), по време на който той убил Долон и затворил конете на Резос (виж това име). Одисей е автор и на интригите, довели до смъртта на Паламед (виж това име), и на идеята за построяването на дървения кон – хитрост, чийто успех той подсигурил със смело начинание, за което се споменава в „Одисея". За да не бъде разпознат, Одисей първо бил обезобразен с камшик от Тоант, сина на Андремон (виж Тоант, 4), след това, облечен в дрипи, влязъл в града. Промъкнал се при Елена, която след смъртта на Парис се омъжила за Деифоб, и се договорил с нея да предаде троянците. Разказват, че Елена предупредила Хекуба за присъствието на Одисей, но той със сълзи, молби и сладкодумие трогнал царицата, която му обещала да пази тайна. Така героят успял да излезе извън града, като междувременно убил няколко троянци, сред които пазачите на портите, и се върнал в лагера на ахейците.

Военните подвизи на Одисей по време на войната са многобройни. Негови жертви станали Демокоон, Кераней, Аластор, Хромий, Алкандър, Халий, Ноемон, Пританис, Пидит, Молион, Хиподам, Хиперох, Деиопит, Тоон, Еном, Херсидам, Харопс, Сок. Той пазел Диомед, когато го ранили, и го прикривал, докато се изтегли. Одисей командвал отряда, скрит в дървения кон, и предупредил другарите си за хитростта на Елена, която обикаляла около коня, имитирайки гласовете на жените им. Той първи излязъл навън и придружил до дома на Деифоб Менелай, който искал веднага да си върне Елена. Според една от версиите Одисей попречил на оскърбения съпруг да убие Елена на място (виж Менелай). Според друга версия отложил момента за наказанието на Елена и така дал време на гърците да се уталожи гневът им, защото те искали да я линчуват. Той спасил също и един от синовете на Антенор, Хеликаон (виж това име).

За ролята на Одисей при разпределението на оръжията на Ахил и интригите му срещу Аякс *виж това име.* Одисей е също така виновен за смъртта на Астианакс и принасянето в жертва на Поликсена. При подялбата на троянските пленнички Хекуба не се паднала на Одисей и според легендата, която разказва, че старата царица била убита с камъни, той хвърлил първия камък, макар че преди това тя го спасила.

IV. Завръщането в Итака. Тази част от приключенията на Одисей е описана в „Одисея". В по-късна епоха обаче към легендата са прибавени нови епизоди и тя претърпява известни промени.

Знае се, че Агамемнон и Менелай не били на едно мнение по въпроса за момента на отплаването на армията към Гърция (виж Агамемнон и Менелай). Менелай тръгнал първи заедно с Нестор. Одисей ги последвал, но в Тенедос се скарал с тях и се върнал в Троя, за да се присъедини към Агамемнон. Когато потеглили на път, Одисей единствен от всички гръцки вождове останал с Агамемнон, но скоро били разделени от буря. Одисей стигнал до Тракия, в страната на киконите, където завладял град Исмарос. Избил всички жители с изключение на жреца на Аполон Марон. В знак на благодарност Марон му подарил 12 делви с пивко, но силно вино, което му било много полезно в страната на циклопите (виж по-долу). При този поход Одисей загубил по шест от спътниците си във всеки от корабите. Когато видял, че киконите се готвят да го нападнат, потеглил отново (виж Кикони). Отправил се на юг и два дни по-късно видял нос Малей. Обаче силен северен вятър го тласнал по крайбрежието на Китера и два дни по-късно той стигнал до страната на лотофагите. Изпратил няколко от хората си да се запознаят с местните жители, които ги приели дружелюбно. Предложили им да опитат местен плод, лотос, с който се хранели самите те. Този плод бил толкова вкусен, че гърците не пожелали повече да напуснат страната. Одисей трябвало да ги принуди със сила да тръгнат. Географите смятат, че тази страна се намирала по крайбрежието на Триполитания.

Отправяйки се на север, Одисей и другарите му достигнали остров, населен с кози, и се запасили с провизии. Оттам преминали в страната на циклопите, която авторите отъждествяват със Сицилия. Заедно с 12 от своите хора Одисей слязъл на брега и влязъл в една пещера. Той взел със себе си делвите, пълни с вино, като подарък за гостоприемството на човешките същества, които щели да срещнат. В пещерата намерили сирене, прясно и заквасено мляко и др. Хората му настояли да хапнат и да побързат да си тръгнат, но героят не се съгласил. А когато се върнал собственикът на пещерата, циклопът Полифем (виж това име), и ги заварил в леговището си, той ги затворил и решил да ги изяде двама по двама. Тогава Одисей му предложил виното на Марон. Циклопът, който никога не бил пил от тази напитка, го харесал и изпил толкова, че изпаднал в добро настроение. Попитал Одисей как се казва и той отговорил: „Никой". Циклопът му обещал като награда за хубавото вино да го изяде последен. След това заспал. Знаем как Одисей с помощта на кол, закален на огъня, избол единственото око на великана и на сутринта успял да се измъкне от пещерата, привързан под корема на един овен. Раненият циклоп повикал на помощ събратята си. Но когато го попитали кой го напада, той бил принуден да отвърне: „Никой". Останалите циклопи помислили, че е полудял, и се разотишли (виж Полифем). От този момент Посейдон, който бил баща на циклопа, намразил Одисей.

След като избягал от циклопа, Одисей отишъл на острова на господаря на ветровете Еол. Той го приел доброжелателно и му подарил биволски мех, в който били затворени всички ветрове с изключение на попътния вятър, който трябвало да ги отведе право в Итака. Вече се забелязвали запалените от овчарите огньове на Итака, когато Одисей заспал. Спътниците му, които смятали, че подаръкът на Еол съдържа злато, отворили меха. Ветровете излетели като ураган и ги пратили в обратна посока. Корабите отново пристигнали при Еол. Одисей повторно отишъл при бога и го помолил за нов попътен вятър. Еол отговорил, че вече не може да направи нищо за него, защото боговете ясно били показали отрицателното си отношение към неговото завръщане. Тогава Одисей тръгнал наслуки и движейки се на север, пристигнал в страната на лестригоните, обикновено отъждествявана с околностите на Формия, на север от Кампания.

Предпазлив след приключението си с циклопа, Одисей изпратил няколко съгледвачи, за да разузнаят острова. Те срещнали дъщерята на царя, която ги завела при баща си Антифат. Той веднага изял един от тях. Останалите побягнали, но били преследвани от царя и поданиците му чак до брега. Лестригоните убили гърците с камъни и разрушили корабите. Единствен Одисей успял да прережe въжето, което задържало кораба на брега, и да се отдалечи.

Останал само с един кораб и неговия екипаж, Одисей продължил пътя си на север и скоро пристигнал на остров Еа, където живеела магьосницата Цирцея (без съмнение сегашния нос на Монте Цирцео, на юг от Лациум) (виж разказа за приключенията му там в статията Кирка (Цирцея). Когато след време тръгнал от остров Еа, Одисей дарил със син Цирцея, наречен Телегон, а може би двама синове – Телегон и Навзитой (виж табл. 39).

Цирцея го пратила да се допита до духа на Тирезий, за да разбере как да се върне в Итака. От него той разбрал, че ще се добере до Итака сам, на чужд кораб, и ще трябва да отмъсти на претендентите, а по-късно отново ще замине, с гребло на рамо, да търси народ, който не познава корабоплаването. Там щял да принесе изкупителна жертва на Посейдон и накрая да умре на преклонна възраст, щастлив и далеч от морето. След като срещнал няколко герои сред мъртвите души, Одисей се върнал при Цирцея. Накрая потеглил на път, след като магьосницата му дала още съвети. Първо плавал покрай острова на сирените (разположен близо до Неаполския залив) (виж Сирени). След това трябвало да премине през подвижните скали и прохода между Харибда и Скила (виж тези имена). Няколко моряци били изядени от Скила, но корабът се отървал от пастта на Харибда и скоро след това стигнали до остров Тринакия, където пасели стадата от бели бикове, принадлежащи на Слънцето. Тук настъпило безветрие и скоро провизиите на моряците привършили. За да се отърват от глада, моряците заклали няколко от животните въпреки изричната забрана на Одисей. Слънцето видяло това и се оплакало на Зевс, като поискало да бъде обезщетено. Затова, когато отново потеглили на път, Зевс изпратил опустошителна буря. Корабът бил ударен от мълния. Като се държал за една мачта, оцелял само Одисей, защото не поискал да участва в светотатственото угощение. Течението отново го понесло през прохода и той като по чудо се спасил от пастта на Харибда. Девет дни морските вълни подхвърляли Одисей, преди да достигне до острова на Калипсо (вероятно на мароканския бряг, точно срещу Гибралтар) (виж Калипсо). Макар че в „Одисея" не се споменава нищо за това, по-късните автори разказват, че богинята родила на Одисей един или няколко синове: Навзитой, Навзиной (виж табл. 39). Престоят му при Калипсо продължил десет години – или осем, пет или дори една според различните автори. Накрая, по молба на Атина, покровителката на героя, Зевс изпратил по Хермес заповед на Калипсо да пусне Одисей. Калипсо със съжаление предоставила на Одисей дърво, за да си направи сал, и той потеглил на изток. Но гневът на Посейдон не секнал. Богът предизвикал буря, която разрушила сала. Хванал се за отломка от него, съвсем гол, героят достигнал до острова на феаките, наречен в „Одисея" Схерия, всъщност вероятно Корфу.

Изтощен, Одисей заспал в горичката край брега на една река. На сутринта бил събуден от виковете и смеха на група девойки. Навзикая, дъщерята на владетеля на острова, и нейните слугини били дошли да перат и играят на брега на реката. Одисей се показал и помолил да му помогнат. Навзикая му посочила пътя, водещ към палата на баща й, цар Алкиной, а тя се върнала отделно със слугините си, за да не предизвиква сплетните на минаващите.

Цар Алкиной и жена му Арета посрещнали Одисей приятелски и гостоприемно. Дали

голям пир в негова чест и той разказал своите приключения. Получил много подаръци и тъй като отклонил предложението да се ожени за Навзикая, а настоял да се върне в Итака, му дали кораб. По време на пътуването, което било кратко, Одисей заспал и феакийските моряци го оставили в отдалечен залив на Итака заедно с богатствата, подарени му от Алкатой. Корабът се върнал в Схерия, но преди да достигне острова, бил превърнат в скала от Посейдон, който така отмъстил за услугата, сторена на Одисей против волята му. Градът бил обграден от планина и престанал да бъде пристанище.

Отсъствието на Одисей от Итака продължило двайсет години. Той бил толкова променен от годините и опасностите, че никой не могъл да го познае. Въпреки това Пенелопа го чакала вярно (поне такава е версията в „Одисея", виж Пенелопа). Тя била изложена на безчинствата на претендентите за ръката ѝ, които се настанили в двореца на Одисей и пилеели богатствата му в непрекъснати пирове. Те били 108 на брой, а митографите са запазили имената им. Пристигнали от Саме, Закинта и дори от Итака – страните, върху които се простирала властта на Одисей. Пенелопа всякак се мъчела да ги обезкуражи и измислила една хитрост, впоследствие станала много известна. Тя обещала да даде отговор в деня, в който довърши тъкането на саван за стария Лаерт. Всеки ден тъчала, а нощем разплитала изтъканото през деня.

След като се събудил, Одисей решил да не отива направо в двореца. Първо отишъл при Евмей, главния свинар, на когото имал пълно доверие. Казал му кой е и поискал да види Телемах. Тогава двамата отишли в двореца, като Одисей бил преоблечен като просяк. Никой не го познал с изключение на кучето му Аргос, което било двайсетгодишно и водело мизерно съществуване. Като видяло господаря си, то се надигнало радостно и паднало мъртво.

В двореца Одисей поискал храна от претендентите. Те започнали да го обиждат, а един просяк на име Ирос, свикнал да извлича полза от угощенията им, го предизвикал на двубой, защото заплашвал привилегията му. Одисей го повалил с няколко удара на юмруците си. Тогава претендентите започнали да го обиждат, особено най-изтъкнатият сред тях, Алтиной. Когато разбрала за пристигането на просяка, Пенелопа поискала да го види, за да пита за новини от Одисей. Но той решил да отложи срещата за вечерта.

Когато паднала нощта, по заповед на баща си Телемах пренесъл в една стая всички оръжия, които имало в двореца. Тогава Одисей се срещнал с Пенелопа, но не ѝ разкрил кой е. Той се задоволил да произнесе няколко обнадеждаващи думи. Пенелопа споделила с него, че е сънувала, че мъжът ѝ скоро ще се върне, но не вярва на съня и затова е решила на другия ден да обяви състезание и да даде ръката си на победителя. Победител щял да стане онзи, който успее да опъне лъка на Одисей. Предрешеният Одисей я окуражил да осъществи проекта си.

На другия ден състезанието започнало: претендентите трябвало да прокарат стрела през пръстена, образуван от железните части на брадви, поставени една след друга. Всички претенденти последователно взимали лъка, но никой не успял да го опъне. Накрая Одисей го взел и от първия опит успял да прекара стрелата. Слугите на Одисей затворили вратите на двореца. Телемах донесъл оръжията и избиването на претендентите започнало. След това прислужниците, които не били лоялни към господаря си по време на престоя на претендентите, изнесли телата им, почистили залата и били обесени в двора на двореца. Сред тях бил и козарят Мелантий, който застанал на страната на враговете на господаря си. Най-накрая Одисей разкрил на Пенелопа кой е и за да премахне и последните ѝ съмнения, описал брачната стая, която познавали само те двамата.

На другия ден Одисей заминал за селото, където живеел баща му, и му разкрил кой е. Междувременно роднините на убитите претенденти се събрали, за да отмъстят за смъртта им. Но благодарение на богинята Атина под образа на стария Ментор мирът се възцарил в Итака.

Такъв е разказът в „Одисея". По-късните поети добавят романтични епизоди, повечето от тях любовни. Например описват приключенията на Одисей с Полимела на острова на Еол (виж Полимела). Ето най-известните епизоди, повечето от които са изцяло литературна измислица:

След убийството на претендентите Одисей принесъл изкупителна жертва на Хадес, Персефона и Тирезий и тръгнал пеш през Епир до страната на теспротите. Там принесъл жертва на Посейдон, както някога го бил посъветвал Тирезий. Царицата на страната Калидика го подтикнала да остане при нея и му предложила царството си. Одисей се съгласил. Родил им се син, Полипет. Одисей царувал известно време заедно с Калидика и спечелил няколко победи срещу съседните народи. Но когато Калидика умряла, оставил царството на Полипет и се върнал в Итака, където заварил втория си син Полипорт, роден от Пенелопа.

Но Телегон, синът на Одисей и Цирцея, научил от майка си кой е баща му и тръгнал да го търси. Той пристигнал в Итака и започнал да избива стадата. Одисей се притекъл на помощ на овчарите си. Започнала битка между двамата и Одисей бил убит от сина си (виж Телегон). Когато разбрал какво е направил, Телегон се разплакал. Той отнесъл тялото при Цирцея, като довел и Пенелопа.

Други версии разказват, че обвинен от роднините на претендентите, Одисей трябвало да бъде съден от Неоптолем, управляващ Епир. Неоптолем, който искал да завземе Кефалления, осъдил Одисей на изгнание. Тогава Одисей отишъл в Етолия, при Тоант, сина на Андремон. Там се оженил за дъщерята на Тоант, която му родила син, Леонтофон, и умрял на преклонна възраст. В друго предание, описано от Плутарх, се казва, че след присъдата на Неоптолем Одисей отишъл в Италия.

За приключенията на Одисей в Италия и за последните години от неговия живот има поредица от предания, за които ние знаем от някои разкази. Еней и Одисей се срещнали по време на пътуването си и се сдобрили. Одисей се установил в Тирения (етруската страна), и основал 30 града. Тук се нарекъл Нан (виж това име), което на етруски означавало „Бродещия". Умрял от мъка след смъртта на Телемах и Цирцея в етруския град Гортиния, който обикновено се отъждествява с Кортона.

Тацит разказва (Германия, III), че при пътешестването си Одисей стигнал до бреговете на Рейн и там издигнал олтар, който съществувал по време на римското завоевание. Както името на Херакъл, така и името на Одисей било свързвано с различни фази от откритието на Далечния запад, благодарение на епизода с кимерийците и на тайнствените пътувания, осъществени в края на живота му.

Списъкът на децата на Одисей е много разнообразен. Той е променян според желанията на генеалозите да припишат благороден произход на всички италиански градове по времето на Катон. Затова разказват, че от връзката му с Цирцея се родили Ардей, дал името си на италианския град Ардея, Латин, епоним на латините, и т. н. (виж също Ром, Касифон, Евипей и табл. 39).

ОЗИНИЙ (лат.). В „Енеида" Озиний е благородник от Клузиум в Италия, който бил в отряда, изпратен на Еней от етруския цар Тархон като съюзник в борбата му с Турн.

ОИЛЕЙ (гр.). Цар на локрийците от Опонт и най-вече известен с това, че е баща на „малкия" Аякс. Той участвал в похода на аргонавтите и бил ранен в рамото от перото на една от птиците на езерото Стимфал.

Освен Аякс, който му родила Ериопида, Оилей имал и незаконен син Медон от жена на име Рена. Понякога му приписват и трета жена, Алкимаха, сестрата на Теламон.

Оилей е син на Ходедок, внук на Кинос и правнук на Опус. Майка му се казвала Лаонома.

ОЙБАЛ (гр.). Цар на Спарта. Преданията за него са доста различни. Потомък е на Лелекс и Лакедемон (виж табл. 6). Според лаконийската легенда, използвана от Павзаний, Ойбал е син на Кинортас. В легендата, предадена от Аполодор, син на Кинортас е не Ойбал, а Периерес. Ойбал се явява само като баща на Арена, жената на Афарей, един от синовете на Периерес. Като такъв е дядо на Линкей, Идас и Пиз, докато в предишната версия Афарей е негов доведен син (син на Горгофона и Периерес, за когото тя първо се омъжила, виж Горгофона). Линкей, Идас и Пиз в тази легенда са потомци на жена му.

Съществуват опити да се обединят двете предишни родословия. Най-простият е да се представи Периерес като син на Кинортас, а Ойбал като син на Периерес. В такъв случай различаваме двама герои с името Периерес – синът на Кинортас и синът на Еол (виж Периерес). Тогава Хипокоон е незаконен син на Ойбал, който му родила нимфата Стратоника. Неговите законни деца са Икарий, Арна и Тиндарей.

Тези легенди, възникнали от местни предания, нямащи нищо общо помежду си, са доста объркани.

2. Името Ойбал носи и синът на Телон и нимфата Себетида, който живеел в Телебоя. Телон се преселил в Капри, където се оженил за Себетида, дъщеря на речния бог Себет. Той станал владетел в Капри, но синът му смятал, че островът е прекалено малък за амбициите му и се преселил в Кампания, където основал царство между Сарно и Нол. По-късно се наредил сред съюзниците на Турн срещу Еней.

ОЙКЪЛ (гр.). Потомък на Мелампус и народа на Кретей и Тиро (виж табл. 1). Син е на Антифат, макар че някои автори посочват за негов баща Мантий, друг син на Мелампус. Ойкъл се оженил за една от дъщерите на Теспий – Хиперместра, и заедно имали много деца: Ифианира, Полибоя, известния Амфиарай. Ойкъл придружил Херакъл в похода му срещу Троя. Херакъл му поверил опазването на корабите и той трябвало да отблъсне с малък отряд нападението на Лаомедон, но бил убит при първия сблъсък (виж Херакъл).

Смята се, че Ойкъл приел внука си Алкмеон в Пелопонес, когато той убил майка си Ерифила, за да отмъсти за смъртта на баща си (виж Алкмеон). Но хронологически двата епизода се разминават.

ОКЕАН (гр.). Персонификация на водата, която в първичните елинистични представи обгражда Света. Представят го като река, течаща около плоския кръг, представляващ Земята. Той се простира на изток и на запад, на север и на юг и очертава нейните най-крайни граници. Така се обяснява топографията в легендата за Херакъл и хесперидите и приключенията му при Герион (виж Херакъл). Когато познанията за земята станали по-задълбочени, тези концепции се променили и името на Океан било запазено за Атлантическия океан, западната граница

на античния свят.
Като божество Океан е баща на всички речни богове. В „Теогония“ Хезиод назовава сред децата му Нил, Алфей, Еридан, Стримон, Меандър, Истър, Фаза, Резос, Ахелой, Несос, Родий, Халиакмон, Хептапор, Граник, Езепус, Симой, Пеней, Хермос, Каик, Сангарий, Ладон, Партений, Евен, Ардес, Скамандър. Но Хезиод ни предупреждава, че този списък не е изчерпателен. Ако трябва да се изброят всичките му синове, които има с Тетия, към него трябва да се прибавят поне още три хиляди имена.
Тетия му родила и много дъщери, океанидите, които имали деца както от богове, така и от смъртни. Те били богини на извори и потоци. Хезиод изброява четиридесет и една, сред които най-голямата е Стикс, след това следват Пейто, Адмета, Ианта, Електра, Дорида, Примно, Урания, Хипо, Климена, Родея, Калироя, Зевксо, Клития, Идиа, Пазитоя, Плексавра, Галаксавра, Диона, Мелобозида, Тоя, Полидора, Керкеида, Плуто, Персеида, Ианира, Аксаста, Ксанта, Петрея, Менесто, Европа, Метида, Евринома, Телесто, Хризеида, Азия, Калипсо, Евдора, Тиха, Амфиро, Окироя. Към тях други автори прибавят още майката на кентавъра Хирон Камарина, Аретуза и др. В тези списъци били възможни всякакви промени съобразно въображението и фантазията на авторите.
Океан е най-големият сред титаните, син на Уран и Гея (виж табл. 5) и 12). Той е съпруг на Тетия, неговата сестра, която представлява оплодителната (женска) сила на морето.

ОКИРОЯ (гр.). Така се наричали много нимфи или божества, които имали връзка с водата и изворите.
1. Една от дъщерите на Океан. Неин любовник било Слънцето (Хелиос) и тя му родила син, наречен Фазис. Един ден синът ѝ я изненадал с любовник и я убил. След това, обхванат от угризения, се хвърлил в река Арктур, която започнала да се нарича Фазис (Фаза).
2. Окироя се наричала и нимфа от Самос, дъщерята на нимфата Хезия и на река Имбрас. Аполон се влюбил в нея и поискал да я отвлече, докато била в Милет. Но Окироя помолила един моряк на име Помпил, приятел на баща ѝ, да я отведе. Помпил се съгласил, но когато достигнали Самос и вече смятали, че са избягали от Аполон, богът се появил, взел девойката и превърнал кораба на Помпил в скала, а Помпил – в риба.
3. Друга Окироя е дъщеря на Хирон и нимфата Харикло. Тя дължала името си на местността, където била родена: майка ѝ родила на брега на пълноводен поток. Заедно с раждането си получила способността да предсказва, но злоупотребила с нея, като разкрила на баща си и на малкия Асклепий тайната история на божествата. Окироя била наказана с метаморфоза – боговете я превърнали в кон. Започнали да я наричат Хипо.

ОКНОС (гр.). Въжарят. Символичен образ, изобразяван в подземния свят. Той плетял въже, което непрекъснато било изяждано от една магарица. Интерпретирали този образ така: Окнос бил много работлив мъж, но се оженил за разточителна жена. Истинският смисъл на легендата не е достигнал до нас.

ОКРИЗИЯ (лат.). Майката на цар Сервий Тулий. Тя е дъщеря на владетеля на Корникулум, доведена като робиня в Рим след завладяването на страната ѝ. Била прислужница в дома на Тарквиний Стари. Там при тайнствени обстоятелства родила дете. Според най-известната версия видяла да ѝ се явява мъжки полов орган от пепелта на огнището, докато носела на ларата на къщата ритуалния дар. Уплашена, тя разказала за видението си на господарката си Танаквил, която я посъветвала да си сложи сватбените украшения и да се заключи в стаята, където видяла появата на божеството. Окризия я послушала. През нощта божественият ѝ годеник я обладал. Детето, което се родило, било Сервий Тулий. Според друга версия Окризия пристигнала в Рим бременна и не била дъщеря, а жена на владетеля на Корникулум. А понякога просто се казва, че любовникът на Окризия не бил бог, а „посетител“ на владетелската къща.

ОКСИЛ (гр.). Това име носят много герои, двама от които в етолийските легенди.
1. Първият е известен само с това, че е син на Арес, а по линия на майка си Протогенея е внук на Калидон и правнук на героя Етол, дал името си на етолийците (виж табл. 24).
2. Вторият обикновено се посочва като син на Хемон, сина на Тоант. Негов прадядо също е Етол (девето или десето поколение). Според Аполодор негов баща е Андремон, а майка му е Горга, сестрата на Деянира (виж табл. 27). По тази линия той е роднина на хераклидите и братовчед на Хил, сина на Деянира. Много вероятно е двамата Оксиловци, синът на Арес и Протогения и този на Хемон (или Андремон), да са едно и също лице. И двамата произлизат от Етол, и чрез него от Ендимион.
С Оксил е свързана легендата за „завръщането“ на наследниците на Етол в Елида. Знаем как роденият в Елида в Пелопонес Етол бил принуден да напусне родината си и създал свое царство на север от Коринтския залив, в страната на куретите, което покъсно било наречено Етолия (виж Етол). Като хвърлял диск, Оксил, без да иска, убил брат си Термий, и също трябвало да напусне родината си. Той отишъл в Елида. След като изтекла една година – определеното време на изгнанието му, Оксил тръгнал обратно за Етолия. Случило се така, че точно в този момент хераклидите чакали да се сбъдне предсказанието на оракула за „триок водач“, който ще ги отведе в Пелопонес. Оксил, който според някои автори бил едноок (загубил едното си око, след като го ранили със стрела), яздел кон или муле. Той се представил на хераклидите и те разбрали, че предсказанието е изпълнено, защото мъжът, който пристигнал, всъщност имал заедно с коня си три очи. Те го помолили да ги отведе в Пелопонес, „обещаната земя“ (виж Херакъл), и Оксил се съгласил. Така им осигурил победата, но поискал за отплата царство Елида, което някога принадлежало на дедите му. Но тъй като се страхувал, че като видят красотата на Елида, хераклидите няма да са толкова благоразположени да му я дадат, Оксил ги превел през Аркадия. Когато хераклидите си поделили завоюваните земи, Оксил отишъл на етолийските граници заедно със своите етолийци. Но там се натъкнал на цар Елей. Тъй като силите на противниците били равностойни, решили да разрешат спора с двубой. От страна на елейците избрали шампион по стрелба с лък, наречен Дегмен. От етолийска страна – стрелец с прашка, наречен Пирехмес. Именно той победил. Така Оксил си възвърнал трона на прадядо си Ендимион. Той позволил на жителите да останат на земите си, но довел и своите етолийци, които се заселили там и се смесили с елейците. Оксил запазил старите култове на страната и се проявил като мъдър администратор. Той благоустроил град Елида. Бил защитник на ахейците, нападнати от дорийските нашественици (хераклидите). По това време олимпийските игри, основани от Херакъл, били потънали в забрава. Оксил ги възстановил и прибавил към тях и своето име, така че вече се смятал за техен основател.
Оксил се оженил за Пиерия, която му родила двама синове – Етол-младши и Лай. Етол умрял млад и бил погребан под една от портите на град Елида, под която минавал свещеният път: това било сторено по съвет на оракула, който заповядал детето да бъде погребано нито в града, нито извън него. Лай наследил баща си.
2. Трети Оксил, син на Орей, се оженил за сестра си Хамадриада и тя му родила нимфите на дърветата: Кария, Балано, Крания, Морея, Егиро, Птелея, Ампело, Сика, чиито имена са свързани с имената на дървета – от ореха до черницата и от лозата до смокинята.

ОКСИНИЙ (гр.). В една изолирана легенда, разказана от Конон, Оксиний и Скамандър са синове на Хектор, които Приам отвел на сигурно място в Лидия, когато Троя била превзета. След като градът бил разрушен, Еней, който се бил скрил в планината Ида, се върнал да царува в страната. Но скоро Оксил и Скамандър се появили, за да си възвърнат владенията на дядо си, и тогава Еней се отправил на запад.

ОКСИНТ (гр.). Цар на Атина, син на Демофон, принадлежащ към рода на тезеидите (виж Демофон). Негови синове са Афеид и Тимоет. Афеид, големият, го наследил, но скоро бил детрониран от брат си, който го убил.

ОЛИМБРОС (гр.). Според изолирано предание е един от синовете на Гея и Уран. Той е брат на Адан, Остас, Сандос, Кронос, Япет и Рея. Тази легенда не е свързана с „Теогония“ на Хезиод и вероятно е с източен произход.

ОЛИМП (гр.). В гръцкия свят съществували множество планини с това име – в Мизия, в Сицилия, в Елида, в Аркадия, а най-известната се издига на границата между Македония и Тесалия. От Омировите поеми Олимп се смята за седалище на боговете и най-вече за жилище на Зевс. Тук богът измерва съдбите на Ахил и Хектор, оттук хвърлил Хефест, когато той искал да се намеси в полза на Хера, и т. н. Постепенно обаче божественото жилище започва да се различава от тесалийския връх и терминът „Олимп“ вече означавал най-общо „небесните покои“ на божествата.

ОЛИМП (гр.). Това име носят много герои.
1. Първият е син на Крес, дал името си на остров Крит. Кронос му поверил Зевс, за да го отгледа. Но Олимп подучил гигантите да детронират Зевс. Разгневеният бог го убил с мълния. Но след като го убил, се разкаял и дал името си на гробницата на Олимп, която се издигала в Крит.
2. Според Диодор това било името на първия съпруг на Кибела. Вторият ѝ мъж бил Ясион. В този случай обаче вероятно става въпрос за евемеристка интерпретация на легендата за Кибела, почитана на планината Олимп в Мизия.
3. Олимп се казвал и известен флейтист, за когото се смята, че е или баща, или (по-често) син на Марсий, както и негов ученик. Когато Аполон убил Марсий, Олимп го погребал и го оплакал.

ОЛИНТ (гр.). Съществуват две легенди за Олинт – героя, дал името си на македонския град Олинт. Той бил син на цар Стримон и брат на Бранг и Резос. По време на лов бил убит от един лъв. Бранг го погребал на мястото, където загинал. Според друга легенда Олинт бил син на Херакъл и нимфата Болба.

ОЛУС (лат.). Митичен великан, за когото се знае само името му. Разказват, че бил открит от етруски гадател, когато копаели хълма на Капитолия в Рим, за да налеят основите на храма на Великия Юпитер. Тогава намерили в земята огромен череп. Решили, че принадлежи на великана Олус и затова нарекли Капитолия *Caput-Oli*, което постепенно преминало в Капитолий. Тази находка била интерпретирана като знак за бъдещото величие на Рим, който трябвало да стане Главата на света. Всъщност в тази

легенда се преплитат два елемента: заровената глава като предсказание и етимологична игра с името на хълма.

ОМФАЛА (гр.). В най-разпространената версия на легендата за Херакъл и Омфала тя е представена като царица на Лидия и дъщеря на цар Ярдан, при която Херакъл бил слуга. За обстоятелствата и причините за това виж Херакъл. Първоначално митът за Омфала бил локализиран в Епир, като Омфала се явява като епоним на град Омфалион. Скоро обаче се пренася в Лидия, където е обвит от ориенталска живописност, широко използвана от елинистичните поети. За някои поети Омфала е дъщеря или вдовица на цар Тмол, който ѝ оставил царството си. Тя наложила на новия си слуга редица задължения, той трябвало да освободи царството от разбойниците и чудовищата. Затова Херакъл се бил с керкопите, със Силей и воювал с итоните, които опустошавали земите на Омфала. Той завзел града, който им служел за укрепление, разрушил го и отвел жителите му в робство. Удивена от подвизите му, Омфала скоро разбрала кои са родителите му, освободила го и се омъжила за него. Родила му син, наречен Ламон. Такава е историзираната версия, използвана от Диодор. В романтичната версия Омфала веднага се влюбила в Херакъл и през цялото време на робството му изпитвала слабост към него. Омфала се обличала в лъвската кожа на героя и размахвала тоягата му. Херакъл, облечен в дълга лидийска роба, тъчал лен в краката на Омфала. Когато времето на робството му изтекло, героят напуснал Лидия и се върнал в Гърция, където имал да извършва още много подвизи преди смъртта си.

ОНЕИР (гр.). „Мечтата". Дух на сънищата, изпратен от Зевс на Агамемнон, за да го излъже. По-общо обаче сънищата не са персонифицирани, а според фантазията на поетите представляват множество от отделни духове (виж също Морфей).

ОПС (лат.). Римска богиня на Изобилието, спътница на Сатурн, и по тази причина често идентифицирана от римляните с Рея, спътница на Кронос, който пък е идентифициран със Сатурн. Опс била едно от сабинските божества, въведено в Рим от Тит Таций – традиция, която важи за всички земеделски божества. Имала храм на Капитолия.

ОПУС (гр.). Герой, дал името си на локрийците от Опонт. Смята се, че е син на Локрос и Протогения, дъщерята на Девкалион и Пира (виж табл. 8). В други версии го представят като син на Зевс и на дъщерята на друг Опус, цар на Елида, чието име взело детето. Той го отгледал като свой син (виж също Локрос).

ОРЕСТ (гр.). Синът на Агамемнон и Клитемнестра (виж табл. 2). Легендата за него постепенно се обогатява с нови епизоди, както и тази на сестра му Ифигения. Но основните характеристики се появяват в Омировата епоха, където Орест вече е представен като отмъстител заради смъртта на баща си (макар че убийството на Клитемнестра, извършено от сина ѝ, е непознато за поета). То се появява в старогръцките трагедии и най-вече при Есхил, където Орест е фигура от първостепенно значение.

Първият епизод от живота на Орест в троянската легенда се разполага след първия поход към Троя, който завършва в Мизия, в царството на Телеф (виж Агамемнон и Ахил). Раненият от Ахил Телеф можел да бъде излекуван само от копието на героя. Затова той пристигнал в Авлида, където гръцката армия се събирала за втори път. Там бил заловен от войниците, които го помислили за шпионин. За да се спаси, той хванал малкия Орест – най-малкото дете на Агамемнон, и заплашил, че ще го убие, ако го измъчват. Така успял да накара да го изслушат и да се излекува (виж Телеф).

Трагиците и най-вече Еврипид често представят малкия Орест в Авлида, където дошъл с Клитемнестра и Ифигения, когато девойката трябвало да бъде принесена в жертва на Артемида.

След завръщането на Агамемнон и убийството му от Егист и Клитемнестра Орест се спасил благодарение на сестра си Електра, която тайно го отвела при Строфий във Фокида. Той го отгледал заедно със собствения си син Пилад. Съществуват и други версии за начина, по който Орест бил спасен: понякога заслугата се приписва на дойката му или на възпитателя му, или най-общо на най-стария слуга на семейството. Строфий бил чичо на момчето, защото бил женен за сестрата на Агамемнон Анаксибея. Живеел в град Кира, недалеч от Делфи.

Когато възмъжал, Орест получил от Аполон заповед да отмъсти за смъртта на баща си, като убие Егист и Клитемнестра. Но при Софокъл за това го моли сестра му Електра, която поддържала връзка с него. Преди да извърши това дело, Орест потърсил съвет от Аполон. Тогава богът отговорил, че отмъщението му е позволено. Придружен от Пилад, Орест отишъл в Аргос на гроба на Агамемнон. Там той осветил къдрица от косата си. Електра също отишла на гроба и разпознала косите на брат си. Този начин на разпознаване, фигуриращ във версията, поддържана от Есхил, се сторил твърде неправдоподобен на Еврипид, който отдава заслугата на един старец. Софокъл пък смята, че Електра разпознала брат си благодарение на пръстен, принадлежал на Агамемнон, който Орест ѝ показал.

За да отмъсти, Орест се преструвал на пътник, идващ от Фокида на път за Аргос, натоварен от Строфий да съобщи за смъртта на Орест и да попита дали прахът му трябва да бъде пренесен в Аргос, или да остане в Кира. Клитемнестра, която се страхувала, че ще бъде наказана за престъплението си, се зарадвала и извикала Егист, който не присъствал на срещата. Когато Егист дошъл в двореца, той бил убит от Орест. Щом чула предсмъртния му вик, Клитемнестра притичала и видяла сина си с меч в ръка. Тя започнала да го моли да я пощади, показала му гръдта, която го откърмила, и Орест за малко щял да се откаже, когато Пилад му напомнил за заповедта на Аполон и за свещения характер на отмъщението му. Тогава той я убил. При Еврипид Орест убива Егист, докато той прави жертвоприношение на нимфите в градината си. Пазачите му го познали и поискали да го накажат за убийството, но не посмели да вдигнат ръка срещу сина на Агамемнон.

Скоро Орест полудял, като повечето от убийците. Освен това като убиец на собствената си майка бил преследван от еринниите, които го нападнали още в деня на погребението на Клитемнестра. Есхил разказва, че по заповед на Аполон Орест потърсил убежище в Делфи, върху Омфал (малкия хълм, отбелязващ центъра на света) в храма на бога, и бил пречистен от Аполон. Много други светилища в Гърция обаче претендират, че Орест е бил пречистен в тях, както и че притежават камъка, на който бил седнал (например в Мегаполис, Аркадия). Но пречистването не го освободило от еринниите. Това можело да стане единствено след съд в Атина, на мястото, където по-късно заседавал Ареопагът, чиято присъда символично е от първа величина. Легендите не са единодушни по отношение на неговите съдии. Понякога това са еринниите, които го отвеждат пред атинския трибунал, друг път е Тиндарей, бащата на Клитемнестра, или Еригона, дъщерята на Егист и Клитемнестра (виж Еригона, 2). На мястото на Тиндарей, който по това време бил мъртъв, античните митографи назовават Перилей, братовчед на Клитемнестра (той е син на Икарий, брата на Тиндарей, виж табл. 19). Съдиите били раздвоени между осъждането и оправданието. Но Орест бил оправдан от Атина, която председателствала съда. Тя присъединила гласа си към тези, които го оправдавали. В знак на благодарност Орест издигнал олтар на Атина на хълма на Ареопага.

С Орест е свързана и историята за произхода на „Денят на стомните", честван в Атина по време на празника Антестерии. Цар Демофон (според други автори Пандион), който царувал тогава в Атина, бил неприятно изненадан от пристигането на Орест в града. Заради омърсяването, предизвикано от убийството на майка му, той не искал да го допусне да участва в празника, нито да влезе в храма, но, от друга страна, не искал да го обиди. Тогава решил да затвори храма и да поднесе отвън виното на всички участници. Този обичай положил началото на Деня на стомните.

Според друго предание, идващо от Аргос, Орест не бил съден в Атина, а в Арголида. Еакс и Тиндарей го предали на народа на Аргос, който го осъдил на смърт, като му предоставил сам да избере как да умре. Народът на Микена обаче го осъдил само на изгнание. Най-разпространена е Есхиловата версия.

След оправдаването си Орест се допитал до Аполон какво да прави. Пития му отговорила, че окончателно ще се излекува от лудостта си, ако отиде в Таврида и намери статуята на Артемида. И тук започва нов епизод от легендата за Орест: приключенията му с Пилад и завръщането на Ифигения. Този мит е разказан от Еврипид в пиесата му „Ифигения в Таврида". Като пристигнали в Таврида, Орест и Пилад били задържани от местните жители, които имали обичай да принасят всички чужденци в жертва на своята богиня. Първо били заведени при царя на страната Тоант, след това при Ифигения, която била жрица на богинята (виж Ифигения). Тя развързала въжетата им, разпитала ги за родината им и веднага ги разпознала. Тогава Орест ѝ разказал защо е дошъл в Таврида и заповедта, която получил от Аполон. Ифигения решила да му помогне да намери статуята на Артемида, чиято жрица била, след което да избяга заедно с него. Тя убедила цар Тоант, че не може да принесе в жертва чужденеца, избягал от родината си, защото убил майка си, преди да пречисти едновременно жертвата и статуята в морската вода. Тоант се съгласил и Ифигения отишла на брега с Орест и Пилад, недалеч от кораба на Орест. Тя отдалечила скитските воини под претекст, че тайната на ритуала по пречистването трябва да се запази, и отплавала на кораба заедно с брат си, приятеля му и статуята. Но Посейдон обърнал кораба им и Тоант за малко да ги настигне, когато се появила Атина и му забранила да продължи преследването. Орест и другарите му пристигнали в Атика, където издигнали храм на Артемида. За друг епизод от това завръщане виж Хриз, 2.

Последната част от легендата за Орест разказва за неговото установяване в Арголида и за женитбата му. Още като дете баща му го сгодил за братовчедка му Хермиона, дъщерята на Менелай и Елена. Но в Троя Менелай се отказал от обещанието си и сгодил Хермиона за Неоптолем (виж Хермиона и Неоптолем). След завръщането си от Таврида Орест отишъл при Хермиона, докато Неоптолем бил в Делфи, за да се допита до оракула, и я отвлякъл. Според някои автори той дори убил Неоптолем в Делфи по съвет на Хермиона. За целта предизвикал бунт, по време на който Неоптолем бил убит.

От Хермиона Орест имал син, наречен Тисамен. Той царувал над Аргос, където наследил Килараб, умрял, без да остави наследник (виж Анаксагор), а също и в Спарта, като наследник на Менелай. Малко преди смъртта на Орест над страната надвиснал мор. След като се допитали до оракула, разбрали, че могат да се освободят от това проклятие, ако възстановят градовете, разрушени по време на Троянската война, и възвърнат на боговете на тези градове полагащите им се почести. Затова Орест изпратил заселници в Мала Азия да възстановят разрушените градове. Той умрял на преклонна възраст, на 90 години, след седемдесет години царуване. Показвали гробницата му в Тегея, където му отдавали божествени почести. В Рим разказвали, че Орест умрял в Ариция (едно от местата, които претендирали за култа към Артемида Тавридска) и че костите му били пренесени в Рим и погребани под храма на Сатурн.

ОРЕСТЕЙ (гр.). Цар на Етолия, син на Девкалион и брат на Проной и Маратоний. Една от кучките му родила парче дърво. Орестей го погребал и на мястото поникнала прекрасна лоза, раждаща големи гроздове. Пред това чудо Орестей дал на сина си името Фитий (чийто корен означавал „пониквам"). На този Фитий по-късно се родил син, цар Ойней (виж това име).

ОРИОН (гр.). Ловец великан, син на Еврилаа и Посейдон, или на Хирией (виж това име). Смятало се, че както всички великани е роден от Земята. От баща си Посейдон притежавал дарбата да ходи по вълните. Бил много красив и с чудодейна сила. Първо се оженил за Сида, толкова красива и горда от красотата си, че претендирала за съперничество с Хера. Затова Хера я хвърлила в Тартар. Като загубил жена си, Орион отишъл на остров Хиос, вероятно извикан от Енопион, който го помолил да го отърве от зверовете, които населявали острова. Тук Орион се влюбил в Меропа, дъщерята на Енопион. Но той не бил съгласен с този брак. Оттук насетне легендата има няколко версии. Според единия вариант влюбеният Орион се напил и поискал да насили Меропа, а според друг самият Енопион го напил. В крайна сметка Енопион ослепил Орион, докато той спял. Тогава Орион отишъл в ковачницата на Хефест, взел едно дете (наречено Кедалион), сложил го на раменете си и поискал то да го води към изгряващото слънце и така възвърнал зрението си. След това решил да си отмъсти на Енопион, но не могъл да го достигне, защото Хефест направил за него подземие, където той се скрил. Тогава Зората се влюбила в Орион и го отвлякла в Делос. Орион бил убит от Артемида, или защото по невнимание я победил в състезание по диск, или защото насилил една от придружителките ѝ, хиперборейската девица Опида. Но най-разпространената версия за смъртта му е следната: Орион се опитал да насили Артемида и богинята му пратила скорпион, който го ужилил по петата. За награда скорпионът бил превърнат в съзвездие, Орион – също. Ето защо съзвездието Орион непрекъснато бяга от съзвездието Скорпион (виж Корониди).

ОРИТИЯ (гр.). Една от дъщерите на царя на Атина Ерехтей. Била отвлечена от Борей (виж табл. 11 и Борей).

2. В друга версия Орития е дъщеря на Кекропс и жена на Македон, на когото родила син Европ, дал името си на град в Македония.

ОРК (лат.). В народните римски вярвания Орк е духът на смъртта, трудно различим от самия Ад като свят на мъртвите. Изобразяват го на надгробните рисунки на етруските гробници като брадат и космат великан. Постепенно се слива с елинизираните богове и Орк става едно от имената на Плутон или на Дис Патер. Орк живее в народната памет, докато другите две имена остават в научната митология.

ОРНИТ (гр.). 1. Наричан още Тевтис. Аркадийски герой, който по време на Троянската война предвождал аркадийски отряд от град Тевтис. Тъй като в Авлида царяло безветрие, Орнит поискал да се върне. Тогава му се явила богинята Атина в образа на Мелай, сина на Опс, който го помолил да остане. Обаче Орнит се ядосал и ранил богинята в бедрото. После се върнал в родния си град. Там богинята му се явила насън с ранено бедро, след което се разболял, а градът бил сполетян от глад. Оракулът на Додона посъветвал жителите да издигнат статуя на Атина с ранено бедро, превързано с пурпурна превръзка.

2. Друг герой със същото име е син на Сизиф, бил се на страната на локрийците от Опонт за притежанието на Дафнус. Той създал царство, по-късно преминало под властта на сина му Фок, епоним на фокийците. Самият Орнит и другият му син Тоант се оттеглили в Коринт.

ОРОНТ (гр.). С това име са известни двама герои, свързани с две различни легенди за река Оронт в Сирия.

1. Първият е индийски герой, син на Диднас. Той командвал индийска армия на цар Дериад по време на похода на Дионис срещу Индия. Бил огромен великан, висок 20 лакти, и забележителен боец. След като Дионис го ранил, той се самоубил. Тялото му било повлечено от водите на река, която приела неговото име. По време на римското господство променили течението на реката, за да канализират старото корито. По време на строителните работи намерили голям гипсов саркофаг, в който имало човешки скелет с необикновена дължина. Допитали се до оракула на Кларос, който отговорил, че това е тялото на Оронт.

2. Така се казвал и речният бог, син, както всички останали реки, на Океан и Тетия. Той се влюбил в нимфата Мелибоя, прелял и наводнил полето, докато не бил укротен от Херакъл.

ОРТОПОЛИС (гр.). Син на царя на Сикион Племней. Децата на този владетел умирали веднага, щом се родят и нададат първия си вик. Деметра се смилила над него и като се преобразила на чужденка, пристигнала в двореца му и отгледала току-що роденото дете. Тя премахнала проклятието, което тегнело над него, и успяла да го запази жив и здрав до зряла възраст.

Така спасеният Ортополис имал дъщеря, наречена Хризота, която родила от Аполон син, наречен Корон.

ОРТРОС (гр.). Кучето на Герион, убито от Херакъл, когато героят отвлякъл стадата му. Ортрос е син на Тифон и Ехидна и брат на Цербер. Майка му Ехидна родила от него Тиванския Сфинкс. Описанията на Ортрос са различни: понякога го описват с много глави, друг път – с тяло на змия и т. н.

ОРФЕЙ (гр.). Митът за Орфей е един от най-неясните и натоварени със символични значения в елинистичната митология. Съществуващ от много древни времена, този мит се развива и се превръща в истинска митология, около която се създава огромно количество литература с езотерична насоченост. Митът за Орфей оказва влияние върху примитивното християнство и е засвидетелстван в християнската иконография. Орфей единодушно е посочван за син на Еагър (виж това име). Преданията си противоречат за името на майка му. Най-често се смята, че е син на Калиопа, най-висшата по йерархия от деветте музи. Понякога на нейно място поставят Полихимния, а порядко – Менипа, дъщерята на Тмирис. Орфей има тракийски произход. Като музите живеел близо до Олимп, където често го представят как пее. Според митографите бил цар на Тракия: на бистонийците, одрисите и македонците. Орфей е най-добрият певец, музикант и поет. Той свирел на лира и цитра, като често се смята за създател на този инструмент, или пък му приписват само увеличението на броя на струните, които в началото били седем, а после станали девет, „заради броя на музите". Орфей пеел толкова омайни песни, че дивите животни го следвали, дърветата и растенията се превивали над него, а най-лошите хора ставали добри.

Орфей взел участие в похода на аргонавтите. Но тъй като бил по-слаб от останалите, не гребял. Той заемал висша длъжност, отброявайки ритъма на гребците. По време на буря успокоил екипажа и вълните в морето. Той бил единственият посветен в мистериите на Самотраки и отправял молитви към кабирите (богове на тези мистерии) от името на спътниците си, като ги накарал да се посветят на свой ред. Особено важна роля изиграл в епизода със сирените, когато надминал в пеенето тези магьосници и спасил аргонавтите. В орфическите „Аргонавтики" му приписват и други подвизи: предпазвал от опасност с магии и др. С една дума, Орфей бил жрецът на аргонавтите.

Най-известният мит за Орфей е слизането му в подземния свят, воден от любов към жена си Евридика. Този мит се развива като литературна тема най-вече през александрийската епоха, а в IV книга на „Георгики" на Вергилий е дадена най-богатата и завършена версия. Евридика била нимфа (дриада) или дъщеря на Аполон. Един ден, докато се разхождала по брега на една река в Тракия, след нея тръгнал Аристей, който искал да я изнасили. Но Евридика настъпила змия, която я ухапала и тя умряла. Неутешимият Орфей слязъл в подземния свят, за да я търси. Той омаял с лирата си не само подземните чудовища, но дори и боговете. Поетите си съперничат по въображение, за да опишат ефекта от тази божествена музика: колелото на Иксион спряло да се върти, камъкът на Сизиф останал в равновесие от само себе си, Тантал забравил, че е гладен и жаден, и т. н. Данаидите пък забравили да пълнят пробитото ведро. Хадес и Персефона се съгласили да върнат Евридика на съпруга ѝ, който показал толкова силно доказателство за обич. Но поставили едно условие. Орфей трябвало да се изкачи на земята, следван от жена си, но не бивало да се обръща и да я погледне, преди да напусне подземното царство. Орфей приел и тръгнал. Той почти бил излязъл на дневна светлина, когато го замъчило ужасно съмнение: дали Персефона не се е подиграла с него? Наистина ли го следва Евридика? И се обърнал. Тогава Евридика припаднала и умряла за втори път. Орфей се опитал да се върне отново в подземния свят, но Хирон бил непреклонен и Орфей трябвало да се върне безутешен сред смъртните.

Смъртта на Орфей също е сюжет за много легенди. Най-често се разказва, че е убит от тракийските жени. Но мотивите, поради които си спечелва омразата им, са различни: понякога те му се сърдят за верността му към Евридика, която интерпретират като обида към тях. Разказват също така, че поради нежеланието си да има отношения с други жени Орфей се обградил с млади мъже и дори измислил педерастията. Негов приятел бил синът на Борей Калаис. Или че след завръщането си от Ада Орфей въвел мистериите, основани на опита му в отвъдния свят, обаче забранил в тях да се посвещават жени. Той събирал мъжете в заключена къща, като всички оставяли оръжията си отвън. Една нощ жените взели оръжията

и когато мъжете излезли, убили Орфей и неговите последователи. Другото обяснение е свързано с проклятието на Афродита. Когато богинята спорела с Персефона заради Адонис, по заповед на Зевс Афродита трябвало да се подчини на решението, отсъдено от Калиопа. А Калиопа решила спора така – Адонис трябвало да остане последователно с Персефона и с Афродита по половин година (виж Адонис). Афродита се разсърдила на това решение, но тъй като не можела да си отмъсти на Калиопа, вдъхнала на тракийските жени любов към Орфей. Като не могли да си го поделят, те го разкъсали.
Една напълно различна легенда разказва, че Орфей бил убит от Зевс с мълния. Богът бил разгневен от тайнствените разкрития, направени от Орфей на посветените в мистериите му.
В най-разпространената версия за смъртта му тракийските жени нарязали тялото на Орфей на парчета и ги хвърлили в реката, която ги отнесла до морето. Така главата и лирата на поета стигнали до Лесбос. Жителите на острова отдали погребални почести на Орфей и му издигнали гробница. Разказват, че от гроба понякога се чували звуците на лирата му. Затова Лесбос бил смятан за родината на лирическата поезия.
Посочвали гроба на Орфей и на други места: например в Мала Азия, при устието на река Мелес. По този повод разказват, че след убийството на Орфей над Тракия надвиснал мор. Оракулът посъветвал жителите, за да се отърват от това наказание за убийството на поета, да намерят главата на Орфей и да я погребат с почести. След дълго търсене рибарите успели да намерят главата, заровена в пясъците при устието на Мелес, все още кървяща и пееща, както докато бил жив Орфей.
В Тесалия съществувала любопитна легенда за гроба на Орфей. Според нея той се намирал в Лейбетра и оракул на тракийския Дионис бил предрекъл, че ако прахът на Орфей види слънцето, градът ще бъде опустошен от прасе. Жителите не обърнали внимание на това предсказание, защото не вярвали, че прасе може да навреди на града им. Но веднъж през лятото на гроба на Орфей задрямал един овчар. В съня си той бил обсебен от духа на Орфей и започнал да пее с мелодичен глас орфически химни. Като чули тази музика, работниците по полето прекъснали работата си и се струпали около гробницата. Настанала такава блъсканица, че колоните на надгробния паметник се прекършили и разбили саркофага, в който се намирал прахът на героя. На следващата вечер се развихрила страшна буря. Водите на река Сис (което на гръцки означава „прасе"), на чийто бряг бил построен градът, се надигнали и наводнили селището, като разрушили повечето къщи. Така предсказанието се сбъднало.
След смъртта на Орфей лирата му била взета на небето, където се превърнала в съзвездие. Душата му пък била пренесена на Елисейските полета, където, облечена в дълга бяла роба, продължила да пее на блажените.
Около този мит се формира и орфическата теология. Когато слязъл в подземния свят да търси Евридика, Орфей разбрал как се стига до страната на Блажените и как могат да се избегнат пречките и клопките по пътя на душите на умрелите. Съществува обширна литература от апокрифни поеми, посветени на Орфей, които биват както простонародни четиристишия, записани на таблички, заравяни заедно с мъртвите, така и произведенията „Химни", „Теогония" и дълга епическа поема в „Аргонавтики".
Някои автори смятат, че Орфей наред с Дионис е въвел Елевзинските мистерии.
В една друга версия на легендата за Орфей се твърди, че той е прародител на Омир и Хезиод.

ОТОС (гр.). Виж Алоади.

ОТРЕЙ (гр.). Син на Димас, цар на Фригия. Притекъл се на помощ на Приам в битката срещу амазонките. Когато Афродита се влюбила в овчаря Анхиз, за да го спечели, тя казала, че е дъщеря на цар Отрей, отвлечена от Хермес чак до планината Ида (виж Анхиз).

ОФЕЛТ (гр.). Виж Археморо.

ОФИОН (гр.). 1. В орфическата традиция Офион и Евринома, дъщерята на Океан, царували над титаните по времето на Кронос и Рея. Кронос и Рея обаче завзели властта и хвърлили Офион и Евринома в Тартар.
2. Съществува и друг Офион, един от великаните, които се били със Зевс. Бил размазан от бога под планина, която нарекли Офионион.

ОХИМ (гр.). Един от седемте синове на Хелиос и нимфата Родос (виж Хелиади и табл. 14). Охим и брат му Керкаф останали в Родос, докато братята им Макар, Актис, Кандал и Триопас избягали, след като убили седмия, Тенаг. Охим, който бил най-голям, царувал в Родос. Оженил се за местна нимфа, която се казвала Хегетория. Имал дъщеря Кидипа. Тя се омъжила за чичо си Керкаф, който наследил брат си (виж легендата за него).
Според друго предание Охим сгодил дъщеря си Кидипа за Окридион. Но когато негов пратеник дошъл да отведе годеницата му, влюбеният в племенницата си Керкаф я отвлякъл и избягал от острова. Керкаф се завърнал в родината си чак когато Охим остарял. С тази легенда се обяснявал обичаят в Родос, който забранявал на пратениците да влизат в светилището на Окридион.

П

ПАКС (лат.). Мирът. Обожествена абстракция в Рим. Често се споменава преди I в. пр. Хр. по време на гражданските войни. Издигнат ѝ бил храм от Август в Рим, за да се затвърди окончателното установяване на реда. По-късно император Веспасиан, след това и Домициан ѝ посветили храм на Форума, като го нарекли Форум на мира.

ПАКТОЛ (гр.). Бог на едноименната река в Мала Азия. Смята се, че е син на Зевс и Левкотея. Баща е на Еврианаса и според една от легендите чрез нея е дядо на Пелопс. При честването на мистериите на Афродита дефлорирал собствената си сестра Демодика. Когато осъзнал какво е направил, се хвърлил в река, наречена Хризороас, т. е. златната река, защото във водите ѝ имало златни песъчинки, която след самоубийството му била наречена Пактол (виж също Мидас).

ПАЛАДА (гр.). Един от най-известните епитети на богинята Атина, позната като Атина Палада. По-късна легенда разказва, че съществувала и друга Палада, различна от Атина, дъщеря на цар Тритон, бога на езерото Тритон. Атина била отгледана като дете заедно с нея и неволно я убила. В нейна чест направила статуята Паладион (виж това име).

ПАЛАДИОН (гр.). Божествена статуя с чудотворни способности, която представлявала богинята Палада. Легендата за нея е многопластова и е съставена от различни разкази, обединени в цикли, които я свързват с Троя. Легендата за Паладион е непозната за поетите от Омировото време. В „Илиада" култовата статуя на Атина, почитана в Троя, представя богинята седнала, докато Паладион е статуя на изправено божество със строгата стойка на древните „ксоана" – дървени идоли от архаичната епоха. Постепенно обаче легендата се усложнила и била свързана с легендата за произхода на Рим. Всъщност Паладион имала свойството да гарантира неприкосновеността на града, който я притежава и ѝ отдава почести с култ. Тя защитавала Троя в продължение на десет години. Много градове след това претендирали, че са я притежавали, което им осигурявало скъпоценното преимущество да не бъдат нападани. Чудотворните статуи на Палада се множили, а легендите се усложнили още повече.
Съществуват множество предания за произхода на статуята – всички са единодушни, че тя има божествен произход, макар че детайлите се различават. Например при Аполодор четем, че богинята Атина като дете била отгледана от бог Тритон, който също имал дъщеря на име Палада (виж Палада). Двете момиченца заедно се упражнявали в бойното изкуство, но един ден се скарали. В момента, в който Палада щяла да улучи Атина, Зевс се уплашил за дъщеря си и се намесил. Той поставил щита си пред Палада, която се стреснала и не могла да парира навреме удара, който на свой ред ѝ нанесла Атина, и паднала, смъртоносно ранена. В знак на покаяние Атина направила статуя, която приличала на приятелката ѝ, покрила я с щит – символ на щита, който я уплашил и станал причина за смъртта ѝ, и я поставила до Зевс, като ѝ отдала почести като божество. Статуята останала на Олимп до деня, в който Зевс се опитал да насили Електра (виж това име). Електра се скрила зад божествената статуя като в убежище, което не може да бъде пристъпено. Но Зевс хвърлил статуята от Олимп и Паладион паднала върху хълм в Троада, където някога била паднала Ата (виж Ата и Ил). Това събитие станало точно когато Ил строял град, наречен по-късно Троя, но в момента носел името Илион (на името на основателя си). Статуята, изпратена ненадейно от небето, била приета като знак, че боговете одобряват основаването на града. И наистина според някои автори Паладион паднала точно пред палатката на Ил, според други в храма на Атина, който още не бил завършен и нямал покрив. Така тя естествено заела ритуалното място на култовата статуя. Паладион била висока три лакътя. Стъпалата ѝ били съединени (както е в архаичните статуи). В дясната си ръка държала копие, а в лявата – хурка и вретено. Според други предания Паладион била направена от костите на Пелопс (по-точно от рамото му, виж Пелопс), и била открадната от Парис в Спарта едновременно с Елена. И накрая, една по-късно засвидетелствана легенда разказва, че родоначалникът на троянския народ Трой бил получил статуята от магьосник на име Азий, на когото бил кръстен континентът Азия.
Версиите за съдбата на статуята са не по-малко. Според една от тях Дардан я отнесъл в Самотраки. Вероятно я взел от Аркадия. Подарил я на Тевкер, който му бил тъст (виж Дардан). Разказват също, че троянците изваяли втора Паладион, която по всичко приличала на истинската, за да заблудят крадците, които искали да откраднат закрилницата на града, и поставили фалшивата Паладион в светилището, а истинската скрили в съкровищницата на храма. Съществуват много легенди и за броя на статуите. В цикличните епопеи се разказва, че гадателят Хелен, пленен от Одисей на Ида

(виж Хелен), потвърдил, че според желанието на Съдбата Троя може да бъде превзета, само ако освен всички останали условия Паладион бъде открадната и изнесена извън града. Одисей решил да изпълни това предсказание. През нощта, придружен от Диомед, той проникнал в крепостта. Тук свидетелствата също се различават. Според едни Одисей оставил Диомед да пази, докато той се преоблякъл като просяк и се промъкнал в Троя. Въпреки това бил разпознат от Хелен и с негова помощ изнесъл Паладион, като избил стражите по пътя си. Това е преданието, разказано от Аполодор в „Епитома“. По-често обаче главната роля в това приключение се приписва на Диомед. Докато прескачали крепостната стена на града (или стената на храма) Диомед се качил на раменете на другаря си, но след като се озовал отгоре, отказал да го издърпа при себе си. Когато откраднал вълшебната статуя, той се върнал при Одисей и двамата се отправили обратно. По пътя Одисей се опитал да отнеме Паладион от Диомед, да влезе сам в лагера на гърците и да получи всички почести от стореното. Той застанал зад Диомед, вдигнал ръка, за да го убие, но поради пълнолунието Диомед видял сянката от меча му и се обърнал. Диомед се разгневил и тъй като Одисей отказал да се бие, го ударил с плоската страна на меча си, като го принудил да върви пред него до лагера.
Според други предания двамата герои проникнали в града през един канал, или пък жената на Антенор Теано сама предала Паладион на гърците по заповед на мъжа си, който бил на тяхна страна (виж Антенор).
Други легенди обаче утвърждават, че истинската Паладион останала в Троя и по време на фаталната нощ Еней успял навреме да я вземе от храма на Атина и да я занесе на Ида, а по-късно в Италия. Паладион била поставена в Рим, в храма на Веста, където весталките я почитали с култ. И в Рим, както в Троя, сигурността на града била свързана с опазването на статуята.
Паладион се появява и в легендата за Касандра. Когато Аякс от Локрида (виж Аякс, син на Оилей) се опитал да я изнасили, девойката прегърнала статуята. Аякс хванал Касандра и се опитал да я издърпа, но статуята, до която имали право да се докосват само чистите ръце на жриците, паднала. Така Аякс още повече утежнил светотатството си, представляващо насилие над молещ се. Това му навлякло гнева на Атина. В тази версия Паладион останала в Троя до превземането ѝ и очевидно Одисей и Диомед откраднали фалшива. Статуята, взета от Аякс заедно с Касандра, била дадена на Агамемнон с девойката.
Колкото до по-късната съдба на Паладион (във версиите, в които не е взета от Еней), тя или останала собственост на Диомед, или била дадена на Агамемнон. В първия случай Диомед я занесъл в Южна Италия и по-късно я предал на Еней, когато той се установил в Лациум. Във втората хипотеза Агамемнон отнесъл статуята в Аргос (това може да се предполага най-малко от сведенията на Павзаний, който пише, че аргосци претендирали за притежанието на божествената статуя). За аргоската Паладион *виж също Леагър.*
Съществува и атинско предание, предназначено да докаже, че истинската Паладион се намира в Атина. Атиняните разказвали, че Демофон, който участвал в Троянската война, получил от Диомед статуята като залог. И тъй като знаел, че Агамемнон горещо я желае, побързал да я повери на Бузигес, който я отнесъл в Атина. За да измами Агамемнон, Демофон наредил тайно да направят точно копие на статуята и я поставил в палатката си. След превземането на града Агамемнон дошъл с многоброен отряд да иска статуята. Демофон отказал да му я даде и се бил доста време, за да убеди Агамемнон, че наистина притежава безценната статуя. Накрая се престорил, че се предава, и предал на царя копието ѝ.
Друга версия обяснява, че при завръщането си Диомед пристигнал през нощта в Атика, във Фалера. Но тъй като не знаел къде точно се намира, заедно с аргосци нападнал местните жители. Демофон, който царувал в Атика, се притекъл на помощ на поданиците си и тъй като все още не знаел кой е врагът му, избил много хора и взел статуята. Но на връщане конят му съборил един атинянин и той умрял. За това неволно убийство Демофон бил предаден на специален съд, наречен „Съдът на Паладион“, в който и след това съдели хора, извършили подобни престъпления.
ПАЛАКИ (гр.). Богове близнаци, почитани в Сицилия. Смятат ги за синове на Зевс и Талея, дъщеря на Хефест, или за синове на Хефест и Етна. Докато Талея ги носела в утробата си, тя решила да се скрие от гнева на Хера под земята. Желанието ѝ се сбъднало и когато настъпило времето да ражда, две момчета близнаци се показали от земята. Тази особеност при раждането обяснява името им, означаващо на гръцки „Появяващите се отново“. Почитали ги близо до Лаго ди Нафтия, недалеч от Леонтини – езеро, известно с вулканичната дейност в него. От езерото бликал горещ гейзер във формата на купол, който падал отново в коритото, без нито капка да изтече отвън. Над езерото се носела силна миризма на сяра. Разказвали, че птиците, които прелитали над него, веднага умирали, а хората, приближили се непредпазливо, преживявали три дни. Това било жилището на Палаките, страшни божества, в които сицилианците се кълнели. Когато някой искал да удостовери истинност-

та на думите си с клетва, той ги написвал на дъсчица, която хвърлял във водата на езерото. Ако дъсчицата изплувала, значи клетвата била вярна, ако потънела, значи лъжел. Разказвали също, че Палаките наказвали със слепота онези, които използвали името им неоснователно.
ПАЛАМЕД (гр.). Един от трите синове на Навплий и Климена, дъщерята на Катрей (виж Навплий). Негови братя са Еакс и Навзимедон. Легендата за него се развива независимо от Омировите поеми. Той е сред учениците на кентавъра Хирон заедно с Ахил, Аякс и Херакъл, и участва в подготовката на Троянската война. Когато Елена била отвлечена, той утешавал Менелай и се опитвал да го успокои (по майчина линия Паламед бил първи братовчед на Менелай, виж табл. 2). После според някои автори отишъл в Троя с Одисей и Менелай, за да преговаря за мирно уреждане на проблема. Дори занесъл писмо от Клитемнестра на Елена, за да я убеди да се върне при съпруга си. По време на второто пратеничество от Тенедос бил заедно с Менелай, Одисей, Диомед и Акамант. Но съвсем скоро връзката му с Менелай щяла да предизвика смъртта му.
Когато бившите претенденти за ръката на Елена се подготвяли за поход към Троя, Одисей, макар и обвързан с клетва към Тиндарей, се помъчил да се измъкне от това задължение и когато Менелай и Паламед дошли при него, той се престорил на луд. Впрегнал в колесницата си магаре и бик и сеел сол. Но Паламед не се оставил да бъде заблуден и за да накара Одисей да разкрие хитростта си, поставил малкия Телемах пред колесницата. Одисей не издържал на изпитанието и спрял впряга навреме, за да не прегази сина си, като така се издал. Според друг вариант Паламед заплашил малкия Телемах с меча си пред очите на баща му. Тогава Одисей му се притекъл на помощ. Независимо какво точно е станало, именно Паламед разкрил хитростта на Одисей и така го принудил да се присъедини към похода на Менелай и Агамемнон. Одисей никога не му простил това.
Паламед участвал и в откриването на Ахил, който бил скрит на остров Скирос в двореца на цар Ликург (виж Ахил). Менелай го изпратил при Енопион и Кинирас като вестител. Паламед разкрил и една жена, наречена Епипола от Каристос, дъщеря на Трахион, която се била преоблякла като мъж, за да се включи в гръцката армия. Заради това тя била линчувана.
В първия етап на похода Паламед имал много заслуги към армията, като повдигал настроението на войниците, разтревожени от неблагоприятните предсказания, сред които било и слънчево затъмнение. Той се опитал да отклони и чумата, която щяла да покоси войската, тъй като именно той видял как в лагера дошъл един вълк (животно на Аполон), слязъл от горите на Ида. Предотвратил и глада, който заплашвал всички, като повикал Лозарките – трите дъщери на Енопион (виж това име).
Накрая Одисей успял да му отмъсти. Версиите за отмъщението са различни, но всички са единодушни за вероломството, на което станал жертва Паламед. Одисей заловил един троянски пленник и го накарал да напише писмо, в което Паламед предлага на Приам да предаде гърците. След това подкупил един от робите на Паламед, който скрил злато под леглото му. После подхвърлил писмото в лагера и то било намерено от Агамемнон, който заловил Паламед и го предал на гърците. Паламед бил линчуван.
Според друга версия Одисей и Диомед убедили Паламед да влезе в един извор и хвърлили върху него скала и пръст и той загинал.
Така изразът „смъртта на Паламед“ станал нарицателен за несправедлива смърт.
В преданията Паламед е посочен и като създател на някои от буквите в гръцката азбука, или само на подреждането им, докато самите букви били измислени от Кадмос. Най-често се разказва, че Паламед измислил буквата Y, като наблюдавал полета на жеравите. Приписват му и създаването на числата – слава, която споделя с Музей или Прометей. Освен това и използването на монетите, изчисляването на продължителността на месеците според траекторията на звездите, играта на дама (която измислил по време на глад, за да не мислят хората за това), също и игрите на зарове и кокалчета.
Смъртта на Паламед била отмъстена по жесток начин от Навплий (виж това име).
ПАЛАНС (лат.). „Римски“ герой, един от многобройните епоними на Палатинския хълм. Легендата за него е разказана от Денис Халикарнаски. Той бил син на Херкулес и Дина, дъщеря на Евандър. Умрял млад и дядо му го погребал на хълма, на който той дал името си (виж също Палант 3).
ПАЛАНТ (гр.). 1. Така се казвал един от титаните, син на Криос и Еврибия. Брат на Персес и Астрей (виж табл. 32 и 38). В „Теогония“ Хезиод разказва как Палант обладал голямата дъщеря на Океан Стикс, която му родила Усърдието и Победата (Нике), след това Властта и Силата. В други предания той е баща на Зората (Еос), макар че обикновено тя е смятана за дъщеря на „слънчевите“ титани Хиперион и Тея (виж Еос).
2. Един от синовете на Ликаон (виж това име), царя на Аркадия. Епоним на аркадийския град Палантион. Играе епизодична роля в легендата за основаването на Рим. Смятан е за дядо на Евандър. Според Денис Халикарнаски този Палант имал дъщеря на име Хриза, която дал за жена на Дардан, основателя на троянската царска ди-

настия. Заедно с това подарил на зет си различни аркадийски реликви, сред които и статуята Паладион, която играе важна роля в троянската легенда. Така митографите установяват първата връзка между Троя и Рим, още преди преселването на Еней и основаването на града, защото героят, на когото бил кръстен Палатинският хълм (виж Палант 3), бил племенник на първата царица на Троя (виж и Дардан).
3. В „Енеида" Вергилий споменава трети Палант, син на Евандър, на когото бил кръстен Палатинският хълм. Той придружавал Еней във войната срещу Турн и бил убит от него. Още преди Вергилий съществувало предание, в което Палант погребал Евандър на Палатинския хълм, т. е. той умрял след баща си за разлика от версията на Вергилий. С този Палант отъждествявали друг Палант (или Паланс), син на Херкулес и на една от дъщерите на Евандър (Дина или Лавна?), който умрял млад и дал името си на хълма.
4. Още двама герои с името Палант са свързани с атинската легенда. Първият е великан, според някои автори баща на богинята Атина, който се опитал да насили собствената си дъщеря. Атина го убила и одрала кожата му: след това си направила дрехи от нея. Тъй като той имал криле, Атина ги прикрепила към краката си.
5. Палант е малкият син на Пандион (виж табл. 11). Със своите петдесет синове палантидите той се разбунтувал срещу Тезей, когото смятал за узурпатор. Всички били убити от Тезей (виж Палантиди).
ПАЛАНТИДИ (гр.). Петдесетте синове на Палант (виж табл. 11). Те са внуци на царя на Атина Пандион, племенници на Егей и първи братовчеди на Тезей. Тъй като дълго време смятали, че Егей няма деца (защото Тезей бил отгледан далеч от Атина, виж Тезей), те се надявали, че ще го наследят и ще си поделят властта над Атина. Но тогава от Трезена пристигнал Тезей и баща му го познал. Палантидите се обявили против законната власт на братовчед си, но атиняните обявили Тезей за цар. Тогава палантидите влезли открито в битка с него, в която били победени и загинали. За да се пречисти от смъртта им, Тезей и жена му Федра се изселили за една година в Трезена. Или Тезей бил съден от атински съд и оправдан.
ПАЛАНТО (лат.). Дъщеря на хиперборееец, любима на Херкулес. Тя му родила син, бъдещия цар Латин. Такова е преданието, разказано от Варон, чиято цел е да обясни името на Палатинския хълм.
ПАЛЕМОН (гр.). 1. „Борецът". Така се казвал един от синовете на Херакъл (виж табл. 15), наречен така в памет на една от борбите на баща му.
2. Един от аргонавтите в списъка на Аполодор. Той е син на Етол (или на Хефест). Подобно на сина на Херакъл дължал името си на таланта на баща си като борец.
3. Най-известният герой с това име е синът на Ино-Левкотея. Докато бил дете в човешкия си живот, Палемон се наричал Меликерт. Негов баща е Атамант. След самоубийството на майка му Ино, която го повлякла със себе си в смъртта, Меликерт се превърнал в морския бог Палемон, а Ино станала богинята Левкотея (виж Левкотея). По майчина линия Палемон е първи братовчед на Дионис (Ино е дъщеря на Кадмос и сестра на Семела, майката на Дионис, виж табл. 3). За да се самоубие, Ино се хвърлила от високите скали до Мегара. Жителите на града разказвали, че тялото на майката било изхвърлено на брега в близост до Мегара и било погребано от дъщерите на Клезон, сина на египтянина Лелекс. Тялото на момчето било пренесено от делфин до Коринтския залив, където го прибрал Сизиф. Той го погребал и издигнал олтар под един бор, след това му отдал божествени почести под името Палемон. Избрал това име, защото го направил покровител на Истмийските игри (виж също Меликерт).
В Рим Палемон е отъждествен с бог Портуний.
ПАЛЕНА (гр.). 1. Дъщерята на царя на Тракийски Херсонес Ситон. Нейна майка е или Анхироя (или Анхиноя), дъщерята на Нейл, или нимфата Мендеида. Ситон бил смятан за син на Арес (или на Посейдон). Освен Палена имал още една дъщеря – Ретея.
Палена била много красива, но Ситон не искал да я даде за жена на никой от многобройните кандидати, които идвали да искат ръката ѝ. Той ги задължавал да се бият с него и ги убивал. Но когато почувствал, че силите му отпадат, разбрал, че трябва да се примири. Щял да я даде като награда на победителя в двубоя между двамата претенденти, които се представили – Дриас и Клит. Палена била влюбена в Клит, но тъй като не смеела да изкаже чувствата си, само проливала сълзи, докато старият ѝ учител забелязал мъката ѝ. Тя му казала каква е причината. Той подкупил кочияша на Дриас, който по време на състезанието махнал един от нитовете, придържащи колелото към колесницата, и Дриас загинал. Но Ситон разбрал за тази хитрост и решил да накаже дъщеря си със смърт. Той накарал да направят голяма клада за тялото на Дриас и качил върху нея дъщеря си. Тогава станало чудо – или Афродита дошла, за да попречи Палена да загине, или се изсипал изобилен дъжд, който изгасил кладата. Жителите на града разтълкували волята на боговете и оправдали девойката, която се оженила за Клит. Тя дала името си на полуостров Палена в Тракийски Херсонес (виж също Ситон).
2. Друга Палена е една от дъщерите на Алкионей, превърната в птица заедно със сестрите си (виж Алкионей).

ПАЛЕС (лат.). Дух, защитник на стадата, когото почитали в Рим. Представят го или като мъжки дух, или като богиня. В негова чест създали празника Парилия на 21 април, по време на който овчари палели големи огньове от слама и храсталаци, които прескачали. Според народната етимология името на празника произхожда от името на божеството, защото в началото той се наричал Палилия. Всъщност става въпрос за игра на думи. Смятало се, че празникът Парилия бил денят на основаването на Рим от Ромул. Свързвали също така името на Палес с това на Палатинския хълм, но без логична връзка. Божеството не притежава собствена легенда.
ПАЛЕСТРА (гр.). Персонификация на Борбата. Тя била девойка, в която се влюбил Хермес. Понякога я смятат за дъщеря на царя на Аркадия Хорик (виж това име) или на кефаленеца Пандок. Този Пандок (името му означава Гостоприемния) живеел на кръстопът. Той канел минаващите пътници и ги убивал. Един ден оттам минал Хермес и също бил поканен на гости от Пандок. Но Палестра се влюбила в младия бог и го предупредила да убие Пандок, преди той убие него.
ПАЛИНУР (гр.). Кормчията на Еней. Когато корабите тръгнали от Сицилия към Италия, Венера обещала на сина си щастливо плаване. Само един човек щял да загине, а неговата смърт да откупи живота на останалите. Това бил Палинур. Вергилий разказва, че през нощта богът на съня се спуснал върху Палинур, който управлявал кораба, и му изпратил непреодолим сън. Нещастникът напразно се мъчел да държи очите си приковани към звездите, вкопчен за руля. Едно рязко движение на кораба го изхвърлило в морето. Всички на кораба спели и никой не чул вика му, когато падал. Щом Еней се събудил, веднага забелязал изчезването на кормчията си и го оплакал. Писано му било обаче отново да го види. Когато пристигнал в подземния свят, воден от Сибилата от Куме, Еней забелязал на брега на Стикс тълпа непогребани мъртъвци, които Харон отказвал безмилостно да прекара през реката. Сред тях бил и Палинур, който разказал на Еней какво му се случило след падането му в морето – плувал три дни и три нощи и накрая достигнал до бреговете на Италия. Но едва стъпил на твърда земя, бил убит от местните варвари, които оставили тялото му на брега. Палинур помолил Еней, щом се върне на земята, да отиде във Велия (на луканийския бряг, на юг от Пестумския залив) и да го погребе. Тогава Сибила обещала на Палинур, че тежки беди ще нападнат Лукания (вероятно чума), така че жителите сами ще погребат трупа, ще му отдадат божествени почести и ще нарекат на негово име нос Палинур.
ПАМФИЛ (гр.). Един от синовете на Егимий, на когото е кръстено едно от дорийските племена – памфилците (виж Егимий). Бил се заедно с хераклидите срещу Тисамен (виж Хераклиди). Оженил се за Орсобия, дъщерята на Деифонт.
ПАМФОС (гр.). Според Павзаний Памфос е много древен поет, който в митичните времена композирал религиозни химни за атиняните. Павзаний посочва негови химни за Деметра, Артемида, Посейдон, Ерос и за харитите.
ПАН (гр.). Аркадийски бог на пастирите и стадата, макар че култът му бил разпространен из цяла Гърция и дори извън елинския свят. Представят го като демон – получовек, полуживотно. Брадатото му лице е с животинско лукаво изражение, набръчкано и с издадена напред брадичка. На челото му има два рога. Тялото му е космато, краката му завършват с копита на козел. Надарен е с необикновена гъвкавост: бърз в бягането, катерел се ловко по скалите. Умеел да се крие в храсталаците, за да дебне нимфите или за да спи по време на обедните горещини. В такъв момент било опасно да го безпокоиш. Обичал изворната прохлада и горската сянка. Въплъщавал не само вкусовете на пастирите, но и на техните стада. Освен това Пан бил надарен с изключителна сексуалност. Преследвал нимфи и младежи с еднаква страст. Дори се говорело, че когато любовните му преследвания били безрезултатни, се задоволявал сам.
Обичайните атрибути на Пан са свирка, овчарка гега, боров венец или борово клонче, което държал в ръка. Митовете за него са малобройни, а легендите, в които се говори за тях, са по-късни и са продукт на въображението на александринските поети, които често го описват като живописен бог, близък до пасторалната идилия. Най-ранните легенди се отнасят до неговото раждане и се различават помежду си.
Пан не се споменава в Омировите поеми. Въпреки това той е възпят в химн, наречен „Омиров". В него се разказва, че е син на Хермес от планината Килена и на дъщерята на Дриопс. Когато се родил, майка му се уплашила от чудовищното дете. Но Хермес обвил новороденото в заешка кожа и го занесъл на Олимп. Сложил го до Зевс и показал детето си на останалите богове. Всички се зарадвали, когато го видели, най-вече Дионис (в неговата свита Пан, приличащ на сатирите и на Силен, участвал доброволно). Боговете го кръстили Пан, защото радвал сърцата на всички (на гръцки думата „пан" е близка по значение до „всичко"). Тази етимология е използвана от митографите и философите, които виждат в бога Пан въплъщение на Вселената.
Съществуват и други разкази за Пан. Един от най-любопитните го свързва с цикъла на Одисей. В някои предания се разказва, че Пе-

нелопа не била вярна на мъжа си по време на дългото му отсъствие, а имала любовници. Посочват най-известния сред претендентите, Антиной, който получил нейното благоволение. След завръщането си Одисей изпратил жена си при Икарий. Оттам тя отишла в Мантинея, където станала любовница на Хермес и родила Пан. В други предания всички претенденти един след друг били любовници на Пенелопа и плодът на тези многобройни сношения бил бог Пан. Той се родил по време на отсъствието на Одисей. Когато героят се върнал, разочарован от неверността на жена си, отново потеглил за нови приключения (виж Одисей).
Пан е смятан и за син на Зевс и Хибрида, или на Зевс и Калисто. В последната версия той е брат близнак на Аркант, епонима на Аркадия. Понякога минава за син на Етер и на нимфата Еноя, на Кронос и на Рея, на Уран и Гея, или просто на овчар, наречен Кратис, и на коза.
Пан се влюбил в нимфата Ехо и в богинята Селена. Той спечелил благоволението на богинята, след като й подарил стадо бели бикове.
В Рим Пан е отъждествяван с бог Фаун (виж това име) и по-често с бога на горите Силван (виж това име).
В легенда, разказана от Плутарх, по времето на Август мореплавател чул в морето гласове, известяващи „смъртта на великия Пан".
ПАНАКЕЯ (гр., лат. Панацея). Богиня на всеобщото изцеление чрез силата на растенията. Дъщеря на Асклепий и на дъщерята на Хелиос Лампетия. Има две сестри – Ясо (Лечителката) и Хигия, и двама братя, Махаон и Подалирий.
ПАНГЕЙ (гр.). Тракийски герой, син на Арес и Критобула. Тъй като неволно насилил дъщеря си, се пронизал с меча си на планината, която в негова памет била наречена Пангея.
ПАНДАР (гр.). Предвождал отряд, изпратен от ликийците от Троада на помощ на Приам. Бил родом от Зелея, син на стареца Ликаон (виж Каркаб). Аполон го обучил в изкуството на стрелба с лък. Но въпреки съветите на баща си Пандар пристигнал в Троя като пешак и от скъперничество отказал да вземе колесница и коне. По време на примирието между троянци и гърци и на двубоя между Парис и Менелай богинята Атина приела чертите на троянеца Лаодок и подтикнала Пандар да изстреля стрела срещу Менелай. Така примирието било нарушено и войната подновена.
След това Пандар се бил срещу Диомед, но бил убит и това било прието като наказание за нарушеното примирие.
Според Вергилий негов брат бил стрелецът Евритион.
ПАНДАРЕЙ (гр.). С името на Пандарей са свързани неясни митове с произход от Крит и Мала Азия, като най-старият е засвидетелстван в „Одисея".
Първият епизод е достигнал до нас чрез Антонин Либералис и „Одисея". Когато Рея, страхувайки се, че Кронос ще погълне малкия Зевс, го скрила в пещера на остров Крит, тя оставила там една коза да го кърми и да го пази вълшебно златно куче. След като Кронос бил детрониран, козата била превърната в съзвездие, а кучето поставено сред пазачите на храма на Зевс в Крит. Но Пандарей, синът на Меропс, го откраднал и го отнесъл в планината Сипила в Лидия. Там го поверил на Тантал. След това си заминал. Като се върнал, поискал кучето си от Тантал, който под клетва заявил, че никога не го е получавал. Тогава се намесил Зевс и превърнал Пандарей в скала, за да го накаже за кражбата му, а Тантал заровил под планината Сипила заради лъжата му. Според друг вариант кучето било поверено на Тантал. Хермес дошъл да си го иска обратно от името на Зевс. Пред Хермес Тантал се заклел, че никога не е виждал кучето. Но Хермес успял да открие животното. Тогава Зевс наказал Тантал като в предишната версия. Като разбрал каква е съдбата на Тантал, Пандарей избягал в Сицилия заедно с жена си Хармотоя и дъщерите си. Но Зевс го убил, както и Хармотоя, а дъщерите му били отвлечени от харпиите.
Именно по повод на дъщерите на Пандарей се прави алюзия в „Одисея". Веднъж, когато била изгубила всякаква надежда, Пенелопа си пожелала бърза смърт като тази на дъщерите на Пандарей. След смъртта на родителите им те останали без никаква подкрепа на света и развълнуваните богове решили да ги поставят под своя защита. Афродита им носела храна, Хера им дарила красота и мъдрост, Артемида елегантност, Атина – сръчност. Когато обучението им приключило, Афродита се качила за малко на Олимп, за да помоли Зевс да им намерят подходящи съпрузи. По време на този кратък период харпиите се спуснали над девойките, сграбчили ги и ги отвлекли, като ги дали за робини на еринниите в подземния свят.
Съществуват няколко версии както за броя, така и за имената на дъщерите на Пандарей: те са или две, наречени Камиро и Клития, или Клеотера и Меропа, или са три: Клеотера, Меропа и Аедона.
Последното име свързва мита за Пандарей, така, както той е представен в „Одисея", с легенда от Милет за Чучулигата и Славея, където Аедона и Хелидона (носещи имената на тези птици) са дъщери на Пандарей (виж Аедона), когото Деметра дарила със способността никога да не го боли стомах, независимо от количеството храна, която поглъща.
ПАНДИОН (гр.). Това име носят двама царе от династията на Ерихтоний в Атина.

1. Първият е син на Ерихтоний и на наядата Праксителя (виж табл. 11). От леля си Зевксипа (сестрата на майка му) имал двама синове и две дъщери: Ерехтей, Бутес, Прокна и Филомела. Приписват му и едно незаконно дете на име Ойней (различен от героя от Калидон), епоним на едноименното атическо племе.
Пандион се появява в легендата за Филомела и Прокна (виж Филомела). Той уговорил брака между Прокна и тракийския цар Терей в замяна на договор, според който Терей се задължавал да помогне на Пандион в битката срещу тиванците на Лабдак. Смята се, че той умрял от мъка заради нещастията, сполетели дъщерите му. Дионис и Деметра дошли в Атина по време на неговото царуване.
След смъртта му властта била поделена между Ерехтей и Бутес. Първият получил царството, а вторият – жреческата власт (виж Ерехтей и Бутес).
2. Вторият цар на Атина с това име е правнук на първия (виж табл. 11). Баща му е Кекропс II, син на Ерехтей и на Праксителя, чиято майка била Метиадуза, дъщеря на Евпалам. Той наследил баща си и станал осмият цар на Атика. По време на царуването му пристигнал Орест, който бил пречистен от убийството на майка си (виж Орест). С това идване се свързва и основаването от Пандион на Празника на стомните по време на Антестериите. Някои предания отнасят това събитие към царуването на Демофон (което съвпада по-точно с обичайната хронология, защото Демофон, синът на Тезей, принадлежи на поколението от Троянската война и е на възраст между тази на Агамемнон и Орест, виж Демофон). Съществува и следното хронологично съвпадение: по същото време Зевс отвлякъл Европа, а Кадмос дошъл в Европа, за да я търси.
Разказват, че Пандион II бил прогонен от трона с бунт на братовчедите си, синовете на Метион. Той избягал в Мегара при цар Пилант, който му дал дъщеря си Пилия за жена. Когато на свой ред Пилант бил принуден да напусне Мегара (виж Пилант), царството му се паднало на Пандион. Някои автори поставят женитбата с Пилия преди бунта на Метион и синовете му.
Пилия родила на Пандион четирима синове: Егей, Пилант, Низ и Лик.
3. Пандион се казвал и синът на Финей и Клеопатра. С брат си Плексип той бил наклеветен от мащехата си и ослепен от баща си (виж Клеопатра и Финей).
ПАНДОК (гр.). „Гостоприемния". Баща на Палестра. Бил убит от Хермес (виж Палестра).
ПАНДОР (гр.). Един от синовете на Ерехтей и Праксителя (виж табл. 11). Смятан е за основател на град Халкида в Евбея.
ПАНДОРА (гр.). В мита, разказан от Хезиод, тя е първата жена. Създадена била от Хефест и Атина, подпомогнати от останалите богове по заповед на Зевс. Всеки я надарил с някакво качество: красота, грациозност, сръчност, увереност и т. н. Но Хермес вмъкнал в душата ѝ лъжата и коварството. Хефест я изваял по подобие на безсмъртните богини и Зевс я предназначил за отмъщение на човешката раса, на която Прометей дал божествения огън. Това бил подаръкът, направен на хората от всички богове, за тяхно нещастие.
В „Дела и дни" Хезиод разказва, че Зевс изпратил Пандора на Епиметей, който забравил съвета на брат си да не приема никакъв подарък от бога, и запленен от красотата ѝ, я направил своя жена (виж Епиметей). Имало една делва (Хезиод не ни казва нищо повече за нея), в която били затворени всички нещастия. Тя била затворена с капак, който пречел на съдържанието ѝ да излезе навън. Едва стъпила на земята, Пандора, разкъсвана от любопитство, отворила делвата и всички нещастия се пръснали сред хората. Единствено надеждата, която била на дъното, не успяла да излезе, защото Пандора затворила капака. Според други предания в делвата имало добрини, а не злини, и Пандора я била донесла като сватбен подарък на Епиметей от Зевс. Но като я отворила, Пандора пуснала добрините да излетят и да се върнат при боговете, вместо да останат сред хората. Така смъртните били наказани с всички злини: останала им единствено надеждата.
За Пандора, дъщерята на Ерехтей, виж Хиакинтиди.
ПАНДРОЗА (гр.). Една от трите дъщери на Кекропс и Аглавра, дъщерята на Актей, на когото била кръстена Атика (виж табл. 4). Нейни сестри са Аглавра и Херса. Трите отворили кошницата, в която Атина била скрила малкия Ерихтоний (виж това име). За това престъпление Пандроза била наказана със смърт.
Понякога се споменава и четвърта сестра, Феника.
Пандроза е смятана за първата жена предачка. Почитали я с култ на Акропола.
ПАНИД (гр.). Цар на Халкида в Евбея, брат на цар Амфидамант. На погребалните игри в памет на царя Омир и Хезиод се състезавали един срещу друг. Панид искал да даде наградата на Хезиод, защото решил, че неговите песни са по-полезни. Те били посветени на земеделския труд, докато Омир възпявал само войната и битките. Но публиката не приела присъдата и наградата отишла при Омир. Оттогава изразът „отсъждането на Панид" се употребява като нарицателно за лош вкус.
ПАНКРАТИДА (гр.). Дъщеря на Алоей и Ифимедея, сестра на алоадите (виж табл. 10). Докато чествала култа на Дионис, тя

била отвлечена заедно с майка си по време на нападение на траки, живеещи на Наксос (тогава наричан Кръглия остров), които нямали достатъчно жени. Главните тракийски вождове Сикел и Хегетор се сбили за Панкратида, която била изключително хубава. И двамата загинали. Панкратида се паднала на царя на траките Агасарен.
Малко след това алоадите организирали наказателен поход срещу Наксос, но Панкратида умряла, преди братята ѝ да я освободят. Според Партений двамата похитители на девойката се наричали Скелис и Касамен (виж Ифимедея).

ПАНОПЕЙ (гр.). На негово име е кръстен град Панопея в Източна Фокида. По линия на баща си Фок той принадлежи към потомството на Еак (виж това име), а по линия на майка си Астерия към това на Девкалион чрез Ксут (виж табл. 8). Има брат близнак Криз, към когото изпитвал жестока омраза. Двете деца се биели още в утробата на майка си (виж и Криз). Панопей придружавал Амфион в похода му срещу тафийците и се заклел в Атина и Арес да не вземе нищо от плячката, но не изпълнил обещанието си и бил наказан чрез сина си Епей. Макар и храбър, той бил много лош воин. Участвал в Троянската война и построил дървения кон (виж Епей).
Панопей фигурира в „Електра" на Софокъл (където се казва Фанотей). Той е на страната на Егист, докато племенникът му Пилад – на страната на Орест. Така омразата между Панопей и Криз се проявява и при потомците им.

ПАНТОЙ (гр.). В „Илиада" Пантой е един от троянските старци, които придружават Приам. Имал трима синове – Хиперенор, Евфорб и Полидамант. Жена му се наричала Фронтида. Смятало се, че Пантой бил родом от Делфи и се бил посветил на култа към Аполон. По време на първото превземане на Троя (от Херакъл) Приам изпратил свои хора да се допитат до Делфийския оракул. При своето завръщане те довели със себе си Пантой, за да запазят трайни връзките с Делфи. Според други предания пратеникът на Приам бил един от синовете на Антенор. Той се влюбил в Пантой, жрец на Аполон в Делфи, и насила го отвел в Троя. За да го обезщети, Приам направил Пантой жрец на Аполон в Троя. Пантой бил убит по време на превземането на града.

ПАРАЗИЙ (гр.). Аркадийски герой, син на Ликаон (виж това име) или на Зевс, баща на Аркант, на чието име е кръстена Аркадия. Приписват му основаването на аркадийския град Паразия.
Плутарх разказва, че нимфата Филонома, дъщеря на Никтим и Аркадия, родила от Арес двама близнаци, които изоставила в планината Еримант, защото се страхувала от баща си. Вълчица кърмила двете бебета, докато овчарят Тимиф ги намерил и отгледал. Той ги кръстил Ликаст и Паразий и ги смятал за свои синове. По-късно близнаците завзели властта в Аркадия. Съвпадението на тази легенда, със сигурност възникнала по-късно, с легендата за Ромул и Рем е очевидно.

ПАРАЛ (гр.). Атински герой, който създал бойните кораби. В негова чест нарекли официалната трирема на Атина Паралиена.

ПАРЕБИЙ (гр.). Жител на областта Босфора в Тракия, недалеч от царството на Финей. Баща му извършил светотатство, отсичайки бор, посветен на хамадриадите, макар че те го умолявали да пожали дървото им. Нимфите си отмъстили, като го наказали с бедност. Но Финей го научил как да се пребори с това проклятие. Посъветвал го да издигне олтар и да принесе изкупителни жертви на нимфите. Паребий така и направил и проклятието било вдигнато. Признателният Паребий станал един от най-верните поданици на Финей.

ПАРИС (гр.). Наречен още Александър. Малкият син на Приам и Хекуба. Раждането му било предшествано от пророчество. Майка му била бременна с него и трябвало да роди всеки момент, когато сънувала, че ражда главня, която подпалва крепостта на Троя. Приам се допитал до сина си Езак (роден от друга жена на име Арисба) за тълкуванието на този сън и Езак го уверил, че детето, което щяло да се роди, ще причини гибелта на Троя. Той го посъветвал да го премахне още при раждането му (за друго предание виж Хекуба). Но вместо да убие детето, Хекуба го изоставила в планината Ида. Парис бил отгледан от пастири, които го нарекли Александър (Мъжът, който защитава, или Закриляния мъж), защото не умрял в планината, а бил намерен и „закрилян". Според друга версия Парис бил изоставен от слуга на Приам – Агелай, по заповед на царя. В продължение на пет дни мечка кърмела детето в планината. Тъй като след това Агелай го намерил жив, той го прибрал и го отгледал. Парис пораснал и станал красив и храбър мъж. Той пазел стадата от крадци и затова го нарекли Александър.
Трета легенда разказва, че Приам бил заблуден от оракула и накарал да убият вместо сина му детето на Кила Мунип, защото решил, че в съня на Хекуба става въпрос за него (виж Кила).
Но Парис се върнал в Троя и бил разпознат по следния начин: Един ден слугите на Приам отишли да вземат от стадото, пазено от Парис, бик, към който той бил силно привързан. Той знаел, че животното е предназначено за награда в погребалните игри в памет на сина на Приам, умрял като малък, и че този син бил той самият, и последвал слугите, решен да вземе участие в състезанията и да спечели отново любимото си животно. И наистина Парис надделял във всички състезания срещу собствените си братя, които не знаели кой е. Разгневен, един от тях, Деифоб, извадил меча си и поискал да го убие. Тогава Парис се скрил в олтара на Зевс и сестра му, пророчицата Касандра, го познала. Радостен, че е намерил сина си, когото смятал за мъртъв, Приам го приел и му предложил да заеме мястото, което му се полага в царското семейство. В други версии заслугата за разпознаването не е на Касандра, а на самия Парис, който донесъл със себе си дрехите, с които бил облечен, когато го изоставили като бебе, и така доказал кой е.
Вторият епизод от легендата за Парис се свързва с неговата присъда, станала причина за Троянската война. Когато боговете се събрали на сватбата на Тетида и Пелей, Ерида (Раздора) хвърлила златна ябълка сред тях с думите, че тя трябва да бъде дадена на най-красивата от трите богини Атина, Хера и Афродита. Никой обаче не искал да отсъди коя от трите богини е най-хубава. Тогава Зевс накарал Хермес да заведе Хера, Атина и Афродита на Ида, където Парис трябвало да отсъди. Когато ги видял да се приближават, Парис се изплашил и поискал да избяга. Но Хермес го убедил, че няма от какво да се страхува, и му изложил случая, като му казал, че Зевс го е определил за съдник. Една след друга трите защитавали своята кауза. Всяка му обещала покровителството си и определени качества, ако избере нея. Хера казала, че ще му осигури властта над цяла Азия, Атина му предложила мъдрост и победа във всички битки, а Афродита му обещала любовта на Елена от Спарта. Тогава Парис отсъдил, че Афродита е най-красивата.
Поетите много използвали този сюжет в произведенията си. Той вълнувал въображението на скулптори и художници. Парис е изобразяван като пастир в гората близо до извор. По-скептично настроените митографи смятали, че Парис е станал жертва на три селянки, желаещи да докажат красотата си, или пък че той сам е измислил всичко, докато пасял стадата в планината.
До идването на богините и присъдата Парис бил влюбен в нимфа от Ида, наречена Енона (виж това име). Когато Афродита му обещала любовта на Елена – най-красивата от всички жени, той я изоставил и тръгнал за Спарта. По заповед от самата Афродита с него тръгнал Еней. Хелен и Касандра предрекли фаталния изход от приключението, но никой не им повярвал. Когато Еней и Парис пристигнали в Пелопонес, били приети от братята на Елена, диоскурите, които ги завели при Менелай. Той ги посрещнал дружелюбно и ги представил на Елена. След това заминал за Крит, на погребението на Катрей (виж Менелай), като поверил на Елена грижата за гостите. Заръчал ѝ да ги задържи толкова време, колкото пожелаят. Парис веднага накарал Елена да се влюби в него. Обещал ѝ подаръци. В завоеванието си бил подпомогнат от източния блясък, с който бил обгърнат, и от красотата си, увеличена от неговата покровителка Афродита. Елена взела всички богатства, които успяла, и като изоставила деветгодишната си дъщеря Хермиона, избягала с него през нощта.
За перипетиите на пътуването им от Спарта до Мала Азия и за различните версии на легендата виж Елена.
След като се завърнал в Троя, Парис бил приет добре от Приам и цялото царско семейство въпреки мрачните предсказания на Касандра.
Ролята, отредена на Парис в Троянската война, не била никак блестяща. В началото на „Илиада" гърци и троянци се договорили да уредят проблема с двубой между Парис и Менелай. Парис бил победен и дължал своето спасение на Афродита, която го скрила в плътен облак. След това битката била подновена.
По-късно, тъй като не се появявал на бойното поле, Хектор го намерил при Елена и му заповядал да участва в битката. Парис се подчинил, убил Менестий, ранил Диомед, Махаон, Еврипил и участвал в нападението на укрепения лагер на гърците. Там убил Евхенор и Деикок.
В „Илиада" Парис е описан като тежко въоръжен воин – с броня, щит, копие и меч. По-често обаче е представян като леко въоръжен стрелец с лък и като такъв играе роля в смъртта на Ахил.
Убийството на Ахил е последният голям епизод от легендата за Парис преди неговата смърт. То е предсказано от умиращия Хектор. Когато Ахил, след като убил Мемнон, преследвал троянците до самите стени на града, Парис го спрял, ранявайки го със стрела в единственото уязвимо място по тялото му, петата. Но макар че стрелата била пратена от Парис, тя била направлявана от Аполон. Според друга версия стрелецът бил не Парис, а самият Аполон, приел неговия образ. Друг вариант за смъртта на Ахил разказва, че когато той се влюбил в Поликсена, решил заради любовта си да измени на гърците и да се бие на страната на троянците, но бил подмамен в засада в храма на Аполон и Парис го убил, скрит зад статуята на бога. Така се обяснява пророчеството на умиращия Хектор, който предсказал, че врагът му ще бъде убит едновременно от Парис и Аполон.
Парис загинал от стрела на Филоктет, пронизала слабините му. Ранен смъртоносно, той бил изнесен от бойното поле. Тогава поискал от Енона, известна с дарбата си на лечителка, да направи лек срещу отровата, с която били намазани стрелите на Филоктет

(виж това име). Но Енона отказала да спаси този, който я бил изоставил, а когато найсетне се смилила над него, вече било късно (виж Енона).

ПАРКИ (лат.). Божества на Съдбата в Рим, тъждествени с гръцките мойри (виж Мойри), чиито атрибути постепенно заели. В началото в римската религия парките били духове на раждането. Но примитивният им характер бързо се заличил под влиянието на мойрите. Представят ги като предачки, които определят по своя воля живота на хората. Също като мойрите те са три сестри: едната присъства при раждането, другата при сватбата, а третата при смъртта. На Форума парките били изобразени като три статуи, които народът наричал Трите феи (tria Fata, трите „съдби").

ПАРНАС (гр.). Герой епоним на свещената планина на Аполон Парнас. Смятан е за син на нимфата Клеодора и на Посейдон. Имал и „смъртен" баща на име Клеомпомп. Парнас основал стария оракул на Пито, след това присвоен от Аполон. Той пръв правел предсказания по летежа на птиците.

ПАРСОНДЕС (гр.). Или Парсондас. Персиец, герой на странно приключение. Храбър воин и безстрашен ловец, той бил фаворит на царя на Мидия Артей. Парсондес няколко пъти го молил да го направи сатрап на Вавилон на мястото на изнежения Нанар, но Артей все отказвал. Накрая Нанар разбрал за намеренията на Парсондес и решил да си отмъсти. Обещал награда за този, който му го предаде. Един ден, когато Парсондес се загубил по време на лов в околностите на Вавилон, той срещнал хората на Нанар, които го напили и го убедили да прекара нощта с тях. Когато заспал, те го вързали и го завели при неприятеля му. Той го дал на евнусите си, за да го обръснат и да го принудят да води живота на жена в харема му. Скоро Парсондес се научил да свири на цитра, да танцува, да носи украшения и станал една от жените на сатрапа. Така живял седем години, докато успял с помощта на един евнух да изпрати съобщение на царя, който го смятал за мъртъв. Когато разбрал, че фаворитът му е жив, Артей изпратил човек при Нанар, за да иска свободата му. Нанар отговорил, че не знае къде е Парсондес, но заплашен със смърт, накрая си признал. Парсондес толкова бил заприличал на жена, че пратеникът на царя едва го разпознал сред сто и петдесетте жени на Нанар.
Когато Парсондес се върнал в двореца на Артей, той поискал да си отмъсти, защото само надеждата за отмъщение го крепила през дългото му и позорно робство. Артей обещал да накаже Нанар, но той го подкупил с подаръци и царят отказал да отмъсти за Парсондес.
Тогава обиденият воин напуснал двореца начело на три хиляди души, избягал при кадузийците, където сестра му била омъжена за един от големците на страната. Избухнала война. Благодарение на своята ловкост Парсондес постигнал победа. Кадузийците го избрали за цар, а оттогава двата народа непрекъснато били във война. След смъртта на Парсондес наследникът му, който се заклел никога да не сключва мир с враговете му, провеждал същата политика. Това продължило, докато Кир принудил кадузийците да влязат в империята му.

ПАРТЕНОПА (гр.). Една от сирените, чиято гробница показвали в Неапол. Тя се удавила заедно със сестрите си в морето (виж Сирени). Тялото ѝ било изхвърлено от вълните на неаполитанския бряг, където ѝ издигнали надгробен паметник.
В друга версия на легендата Партенопа била красива девойка от Фригия, която се влюбила в Метиох, но не пожелала да наруши заради него обета за целомъдрие, който била дала. За да се накаже за страстта си, тя отрязала косата си и доброволно се изселила в Кампания, където се посветила на култа към Дионис. Разгневена, Афродита я превърнала в сирена.

ПАРТЕНОПЕЙ (гр.). Един от Седемте срещу Тива, родом от Аркадия или Аргос в зависимост от преданията. В първата версия е син на Аталанта, но сведенията по отношение на това кой е баща му са различни. Понякога го представят като незаконен син на Мелеагър, друг път като законен син на Меланион. В аргоската легенда Партенопей е брат на Адраст и като него син на Талай и Лизимаха (виж табл. 1 и 26).
Партенопей бил изоставен в планината с Телеф. По-късно той отишъл заедно с него в Мизия и взел участие в похода срещу Идас (за това пише единствено Хигин). В Мизия се оженил за нимфата Климена, от която имал син Тлезимен.
Името му (което е близко по звучене до Parthenos, Девица) идва от майка му, която дълго време запазила девствеността си (виж Аталанта). Във втората версия е наречен така, защото бил изоставен като бебе в планината Партенион.
Изключително красив и много смел, Партенопей участвал в похода на Седемте въпреки съветите на майка си Аталанта, която му предрекла жестока смърт. На Немейските игри в памет на Архемор-Офелт (виж това име) той победил в стрелбата с лък. Бил убит пред Тива от Периклимен, син на Посейдон, или според други автори от Асфодик или Амфидик. Има още едно предание, разказано от Стасий, според което Партенопей бил ранен смъртоносно от Дриас, внука на Орион.
Партенопей имал син Промах (или Стратолай, или Тлезимен, виж по-горе), участвал в похода на епигоните.

ПАРТЕНОС (гр.). „Девицата". Това име носят няколко героини.
1. Една от тях е дъщеря на Стафил и Хризотемида. Нейни сестри са Рео (виж това име) и Молпадия.
Стафил зарьчал на Молпадия и Партенос да пазят виното му, което току-що било открито от хората. Но девойките заспали. Докато спели, свинете влезли в килера и счупили глинените делви, в които било виното. Щом се събудили, момичетата видели какво е станало и тъй като се страхували от гнева на баща си, който бил безпощаден, избягали на брега и се хвърлили в морето от високите скали. Но Аполон ги подхванал, докато падали, и ги пренесъл в Херсонес. Оставил Партенос в Бубастос, където била обожествена, а Молпадия в Кастабос. Там била почитана под името Хемитея.
2. Партенос се казва и девойката, превърната в съзвездието Дева. Сведенията не са единодушни относно нейната самоличност. В една от версиите се казва, че тя била дъщеря на Аполон и Хризотемида. Умряла млада и баща ѝ я превърнал в съзвездие. В друга версия е дъщеря на Зевс и Темида и е отъждествена с Дика, Справедливостта, която живяла на земята по времето на Златния век. За това пише Вергилий в IV „Еглога" и вижда в съзвездието Дева предвестие за настъпването на век на справедливостта. Смятат я и за дъщеря на Астрей и Хемера, или на Икарий (в този случай се отъждествява с Еригона) и дори с Деметра или Теспия, една от дъщерите на речния бог Азоп, епоним на град Теспия в Беотия.

ПАСИФАЯ (гр.). Жената на Минос (виж табл. 28), дъщеря на Хелиос и Персеида (виж табл. 14). Нейни братя са Перс и Еет, царят на Колхида, а сестра ѝ е магьосницата Цирцея.
Най-известната легенда за Пасифая се разказва в Крит. Тя е свързана с любовта ѝ към Критския бик. Когато Минос претендирал за трона на Крит, той помолил боговете да му дадат знак за благоволението си (виж Минос). Той принесъл жертва на Посейдон и помолил бога да му изпрати от морето бик, като обещал, че ще му го принесе в жертва. Но когато Посейдон откликнал на молбата му, Минос отказал да изпълни обещанието си. За наказание богът пратил на бика безумие, а по-късно накарал Пасифая да се влюби в него. Смятало се също така, че наказанието било наложено на Пасифая от Афродита, защото тя не уважила култа към богинята, или чрез нея тя си отмъщавала на Хелиос, който издал на Хефест тайната ѝ любов с Арес (виж Афродита).
Тъй като не знаела как да задоволи страстта си, Пасифая помолила за съвет изобретателния Дедал. Той направил изкуствена юница, която изглеждала като истинска, и така успели да заблудят бика. Пасифая влязла във вътрешността на юницата и така се осъществило чудовищното съвкупление. От него се родил получовек, полубик – Минотавърът (виж това име). Когато разбрал какво се е случило, Минос се разгневил на Дедал и му забранил да напуска Крит. Но той успял да избяга с помощта на Пасифая (за най-разпространената версия на легендата за Дедал, затворен в Лабиринта след победата на Тезей, виж Дедал).
Пасифая била много ревнива и имала дарба на магьосница, подобна на тази на сестра ѝ Цирцея и племенницата ѝ Медея, дъщерята на Еет. За да попречи на Минос да има други връзки освен с нея, тя го проклела всички жени, които обича, да умират, разкъсвани от змии, излизащи от тялото му (виж Минос). Минос бил избавен от това проклятие от Прокрида (виж това име).
В Лакония съществувал оракул на Пасифая. Но според някои автори това била троянката Касандра, или Дафна, или една от дъщерите на Атлант, майката на бога на Кирена Амон, който бил почитан под името Зевс-Амон, защото Зевс бил негов баща.

ПАТРОКЪЛ (гр.). Приятел на Ахил в „Илиада". Син на Менойтий, сина на Егина и Актор. Патрокъл всъщност е и роднина на Ахил, който чрез баща си Пелей и дядо си Еак е правнук на същата Егина (виж табл. 30). *За името на майка му виж Менойтий.*
По линия на баща си Патрокъл е локриец от Опонт. Но отрано отишъл да живее в Тесалия, в двореца на Пелей. Разказват, че като дете в пристъп на гняв, докато играел на кокалчета, убил свой приятел на име Клитоним (или Клизоним), сина на Амфидамант. Затова трябвало да напусне родината си и бил приютен от Пелей, който го направил другар на сина си Ахил. Бил отгледан с него и заедно учили медицина. Според едно от преданията Патрокъл бил сред претендентите за ръката на Елена, но нямало нужда да бъде обвързан с клетва към Тиндарей (виж Елена), за да последва приятеля си в Троя.
Приятелството на Патрокъл и Ахил е пословично. Дори се смята, че ги свързвали връзки, още по-тесни от приятелските. При престоя им в Мизия (виж Ахил) Патрокъл бил до приятеля си, когато той победил Телеф. Заедно с Диомед спасил трупа на Терсандър и бил ранен от стрела, но Ахил го излекувал.
Подвизите му пред Троя са многобройни. Играе роля не само в „Илиада", но и в цикличните епопеи. Патрокъл продал в Лемнос сина на Приам Ликаон, пленен от Ахил (виж Ликаон). Участвал и в превземането на Лирнесос и нападението срещу остров Скирос. В „Илиада" се появява няколко пъти: той предава Бризеида на пратениците на Агамемнон, и по време на преговорите на гърците вождове с Ахил, когато подкрепя приятеля си. По-късно, когато гърците изпаднали в затруднение, Ахил го изпратил за но-

вини при Нестор. Там Патрокъл излекувал ранения Еврипил, а като се върнал при Ахил, описал критичното положение в ахейския лагер. Той го подтиквал да се върне на бойното поле или поне да му позволи да се бие начело на мирмидонците. Ахил му дал своето оръжие и Патрокъл влязъл в битката. Той избил много троянци: Пирехмес, Ареилок, Проной, Тестор, Ерилант, Еримант, Амфотер, Епалтес, Тлеполем, Ехий, Пирис, Ифей, Евип, Полимел, Сарпедон, Трасидем, Стенелай, Адраст, Автоной, Ефекъл, Перим, Епистор, Меланип, Елант, Мулий, Пиларт. А когато троянците се обърнали в бягство, Аполон го подтикнал да ги преследва. Успял да убие още Кебрион, водача на колесницата на Хектор. Но с помощта на Аполон Хектор убил Патрокъл. Победителят взел оръжията му (божественото въоръжение на Ахил) и тогава около тялото на Патрокъл се разгоряла битка между гърци и троянци. В тази дълга и ожесточена борба особено се отличил Менелай. Синът на Нестор Антилох съобщил на Ахил новината за смъртта на Патрокъл. Съсипан от мъка и без оръжие, Ахил се смесил сред биещите се и надал силен вик. Щом чули страшния му глас, троянците побягнали, като изоставили трупа.

Забравил ненавистта си към Агамемнон, Ахил мислел само за отмъщение. Разказът за погребението на Патрокъл и за смъртта на Хектор заема целия финал на „Илиада“. Погребението на героя било съпроводено с жертвоприношение на дванадесет млади троянки, пленени от Ахил на брега на Скамандър, и с игри, в които участвали всички гръцки вождове. На мястото на погребалната клада Ахил издигнал гробница.

По-късно, след смъртта на Ахил, пепелта му била сложена при пепелта на приятеля му Патрокъл. Според едно предание Патрокъл все още живеел заедно с Ахил, Елена, Аякс, сина на Теламон, и Антилох на Белия остров, при устието на Дунав.

ПАТРОН (гр.). 1. Герой с това име фигурира в „Енеида“, където участва в погребалните игри в памет на Анхиз. От други извори знаем, че той се присъединил към Еней по време на пътешествието му и останал в Сицилия, където основал град Алонтион.

2. Друг герой с това име е приближен на Евандър в Рим. Тъй като той приемал на драго сърце хора от простолюдието, на негово име кръстили римската институция на Патроната.

ПАФОС (гр.). 1. В някои предания Пафос е нимфа от едноименния град. Тя родила от Аполон син на име Кинирас (виж Кинирас и Пигмалион). 2. Пафос е и името на мъж, син на Кефал и Зората (Еос), основател на град Пафос в Кипър. Бил баща на Кинирас.

ПЕАН (гр.). В култовете от класическата епоха Пеон обикновено е ритуалното име на Аполон Лечителя. Но в поемите по времето на Омир съществувал самостоятелен бог лечител, наречен Пеан или Пеон. Той излекувал Хадес, когато бил ранен. Лекувал с билки. Постепенно образът му се слял с образа на Аполон или бил заменен от Асклепий (виж това име).

ПЕАНТ (гр.). Син на Тавмак или на Филак. Той е известен най-вече като баща на Филоктет, който му родила Метона. Участвал в похода на аргонавтите, но личността му е доста невзрачна. В едно от преданията все пак се казва, че той победил Тал, въпреки че обикновено тази заслуга се приписва на Медея (виж Медея и Тал). Пеант бил стрелец, който придружавал Херакъл в последните му мигове. Според някои митографи той запалил кладата, върху която лежал Херакъл, когато всички други отказали. В знак на благодарност героят му завещал стрелите и лъка си. Но по-често в тази роля се посочва Филоктет (виж това име).

ПЕВКЕТИЙ (гр.). Един от синовете на Ликаон (виж това име). Смята се, че заедно с брат си Енотър отишъл от Аркадия в Южна Италия и станал родоначалник на народа на певкетийците. Певкетий и Енотър са родени седемнадесет поколения преди Троянската война.

ПЕГАС (гр.). Крилатият кон, който играе важна роля в много легенди и най-вече в тези за Персей и Белерофонт. Името му произлиза от гръцката дума „извор“. Разказват, че се родил „при изворите на Океана“, т. е. в далечния Запад, по време на убийството на Горгона от Персей. В някои предания вълшебният кон изхвръкнал от врата на Горгона – така той също като Хризаор, роден по същото време, бил син на Посейдон и Горгона. В други предания се предполага, че е роден от почвата, напоена с нейната кръв. След като се родил, Пегас отлетял към Олимп, където служел на Зевс и му носел мълнии.

За срещата между Белерофонт и Пегас има различни версии. В някои версии богиня Атина довела обяздения Пегас на Белерофонт или Посейдон го дал на героя, или Белерофонт го намерил, докато пиел от извора Пирена.

Благодарение на крилатия кон Белерофонт успял да убие Химера и да победи сам амазонките (виж Белерофонт). След неговата смърт Пегас отново се качил при боговете. Когато музите и дъщерите на Пиерос (виж Пиериди) се състезавали по пеене, планината Хеликон, където се провеждало състезанието, от удоволствие се издула толкова много, че едва не стигнала до небето. Тогава по заповед на Посейдон Пегас ударил планината с копито, за да я накара да приеме нормалните си размери. Планината се подчинила, но на мястото, където ударил Пегас, избликнал извор, наречен Хипокрене, или Изворът на коня.

Говори се и за още един извор в Трезена, който избликнал след удар на копитото на Пегас. В крайна сметка конят бил превърнат в съзвездие. Едно от перата му паднало близо до Тарса, давайки име на града.

ПЕЙТО (гр.). 1. Олицетворение на Убеждението. Най-често се появява в свитата на второстепенните божества, придружаващи Афродита. Понякога я представят като дъщеря на Ата (Грешката). Но в други митове, произлезли от разсъждението за стойността на Убеждението в обществото, я показват като сестра на Тюхе и Евмония (Случайността и Реда) и дъщеря на Прометей.

2. Хезиод нарича Пейто една от дъщерите на Океан и Тетия. Тя се омъжила за първия Аргос (виж това име). Съществува и още една Пейто в същия аркадийски цикъл, която е жена на Фороней и майка на Егиалей и Апис (виж Фороней за други варианти на легендата).

ПЕЛАСГ (гр.). Името носят няколко герои, епоними на „митичния“ народ на пеласгите. Тъй като се смята, че пеласгите са живели в Пелопонес и Тесалия, в тези области има герои с това име.

1. В аркадийската легенда съществуват две родословни линии на Пеласг. Според едната той е син на Ниоба и Зевс (виж табл. 18). От връзката на Пеласг с океанидата Мелибоя, нимфата Килена или Деянира се родил синът му Ликаон, който на свой ред имал петдесет синове (виж Ликаон), епоними на повечето аркадийски градове, и една дъщеря, Калисто, която родила от Зевс героя Аркант, на когото била кръстена Аркадия. Според една от легендите Пеласг, бащата на Ликаон, бил първият човек, заселил се в Аркадия. Той бил „роден от почвата“ и пръв царувал в страната. На него се приписва създаването на къщите и разделянето на растенията на полезни и вредни.

2. Второто родословие на Пеласг идва от Павзаний (виж табл. 17). В него той е син на Триопас и Сосида (или Соис), брат на Ясос и Агенор. Потомък е от четвъртото поколение на Ниоба и Зевс и от петото на Фороней. Не е аркадиец, а е родом от Аргос. Той приютил богинята Деметра, когато тя търсела дъщеря си. Издигнал в нейна чест храм на Деметра Пеласгис. Имал дъщеря Лариса, на която била кръстена крепостта на Аргос (виж Лариса).

3. В тесалийската легенда се говори за друг Пеласг, който не е баща на Лариса, а неин син, когото тя родила от Посейдон (виж табл. 17). Пеласг имал двама братя, Ахей и Фтий. Тримата напуснали Пелопонес, заселили се в Тесалия, която тогава се наричала Хемония, и прогонили дивите жители, които я населявали. Разделили страната на три части, всяка от които приела името на този, който я управлявал. Така били образувани Ахея, Фтиотида и Пеласгиотис. Пет поколения след тези събития наследниците на завоевателите били прогонени на свой ред от куретите и лелегите. След още превратности на съдбата част от тези „пеласги“ се преселила в Италия.

ПЕЛЕЙ (гр.). Цар на Фтия в Тесалия, известен най-вече с това, че е баща на Ахил. Самият той е син на Еак и Ендеида, дъщерята на Скирон. Негов брат е Теламон, а полубрат Фок, синът на Еак и нереидата Псамата (виж табл. 30). Но митографите още от античността отбелязват, че Теламон не винаги е смятан за брат на Пелей, а по-често за негов приятел. В този случай Теламон е син на Актей и на Главка (виж Теламон).

В легендата, в която са братя, Теламон и Пелей завиждали на Фок за неговите умения във всички физически упражнения и решили да го убият. Те теглили жребий, за да определят кой ще се заеме с убийството. Жребият се паднал на Теламон, който убил Фок, като го ударил с диск по главата. В други предания убийството е предадено като неволно, или за истински виновник се посочва Пелей. Каквото и да е станало, Еак разкрил убийството и прогонил двамата си синове далече от Егина. Теламон се отправил към остров Саламин. Пелей отишъл в двора на сина на Актор Евритион, във Фтия, Тесалия, който го пречистил от убийството и му дал за жена дъщеря си Антигона и една трета от царството. Антигона му родила дъщеря Полидора, която се омъжила за Борос, сина на Периерес.

Но дори и във Фтия Пелей бил преследван от гнева на майката на Фок Псамата. Тя изпратила вълк, който опустошил стадата, но по молба на Тетида се съгласила да превърне вълка в каменна статуя.

Палей участвал заедно с Евритион в лова на Калидонския глиган, но там неволно убил тъст си. Отново трябвало да се изсели и този път отишъл в Йолкос, в двореца на Акаст, сина на Пелий, който го пречистил от убийството. Но там попаднал в ситуация, която щяла да му коства живота. Жената на Акаст Астидамея се влюбила в него и помолила за среща. Обаче Пелей не се поддал на страстта ѝ и за да си отмъсти, тя изпратила на жена му Антигона лъжливо съобщение, в което се казвало, че Пелей ще се ожени за Стеропа, дъщерята на Акаст. Отчаяна, Антигона се обесила. След това Астидамея наклеветила Пелей на Акаст, че искал да я насили. Тъй като не смеел да убие госта си, когото пречистил от убийството и заради това бил обвързан с него пред боговете, Акаст завел Пелей на планината Пелион, за да ловуват. По време на лова Пелей отрязвал езиците на животните, които убивал, докато останалите ловци взимали целия дивеч. След това се подиграли на Пелей, че не е убил нищо. Тогава той им по-

казал езиците и така доказал уменията и храбростта си. Но вечерта заспал уморен в планината. Акаст го изоставил, като скрил меча му в купчина тор. Когато се събудил и потърсил меча си, Пелей бил заобиколен от кентаври, които щели да го убият, ако един сред тях, „добрият кентавър" Хирон, не му върнал оръжието, което извадил от скривалището. В друга версия мечът му бил изпратен от Хефест в критичния момент.
По-късно Пелей отмъстил жестоко на Акаст и Астидамея. С помощта на Язон и диоскурите той превзел Йолкос, убил Акаст и нарязал тялото на Астидамея на парчета, които разпръснал по целия град.
След това Пелей се оженил за Тетида, дъщерята на Нерей. Причината за този брак била следната: Зевс и Посейдон се скарали за ръката на Тетида, но Темида или Прометей им предсказали, че по волята на Съдбата синът на Тетида ще стане по-могъщ от баща си. Тогава двамата богове се отказали от намеренията си и решили да я омъжат за смъртен, за да няма никаква опасност за тях. Други, малко по-различни версии разказват, че Прометей казал на Зевс, че ако Тетида му роди син, той ще го детронира и ще стане господар на небето, или че самата Тетида отказала да се омъжи за Зевс заради Хера, която била отгледала (виж Хера). От гняв и за да я накаже, Зевс решил да я омъжи, насила или доброволно, за смъртен. Боговете избрали Пелей за неин съпруг. Но Тетида отказала. Като морска богиня тя можела да приема всякакви форми. Възползвала се от това, за да избяга от прегръдките на Пелей, като последователно се превърнала в огън, вода, вятър, дърво, птица, тигър, лъв, змия и накрая в сепия. Но посъветван от кентавъра Хирон, Пелей я държал здраво всеки път и накрая тя отново станала богиня и жена. Вдигнали сватба в планината Пелион. На нея дошли всички богове: музите изпели епиталамий и всеки поднесъл подарък на младоженците. Сред тях най-известни са копието от ясен, подарено от Хирон, и двата безсмъртни коня Балий и Ксантос, подарък от Посейдон. Тези коне по-късно били впрегнати в колесницата на Ахил.
Бракът на Пелей и Тетида не бил щастлив. Наистина, Тетида родила деца на Пелей, но ги убивала, докато се опитвала да ги направи безсмъртни (виж Ахил). И когато Пелей се опитал да спаси последното новородено и го измъкнал от ръцете й, докато тя го слагала в огъня, Тетида избягала. След това упорито отказвала да живее с него (виж Ахил). Щом остарял, докато Ахил бил в Троя, Пелей бил нападнат от синовете на Акаст Архандър и Архител, точно когато Троянската война щяла да приключи. Изгонен от Фтия, Пелей избягал на остров Кос, където срещнал внука си Неоптолем. Там го приютил един потомък на Акант, наречен Молон, но скоро след това Пелей умрял. В трагедията „Андромаха" на Еврипид Пелей надживял Неоптолем и помогнал на Андромаха срещу намеренията на Хермиона (виж Молос). Може би към същото предание се отнася и епизодът, разказан от Диктис от Крит, в който Неоптолем освободил Пелей, затворен от синовете на Акаст, и му върнал царството, преди да бъде убит от Орест в Делфи.
Пелей играе, макар и второстепенна, роля в легендарните цикли за аргонавтите, в лова на Калидонския глиган, в похода на Херакъл срещу Троя (където придружава брат си Теламон) и във войната с амазонките, свързана с предишната история. Той се състезавал и в погребалните игри в памет на Пелий. Бил победен на борба от Аталанта (виж това име).

ПЕЛИЙ (гр.). Заедно с Нелей, негов брат близнак, те са деца на Тиро и Посейдон (или на речния бог Енипей, чийто образ приел Посейдон) (виж Тиро). Човешкият им баща е Кретей. Техни полубратя са Езон, бащата на Язон, Ферес и Амитаон (виж табл. 21). Тиро запазила в тайна раждането на близнаците и ги изоставила. Покрай тях минал табун коне, воден от търговци, и една от кобилите ударила с копито едно от децата, като му оставила оловносин белег (на гръцки „пелион"). Търговците взели децата и нарекли момчето, ударено от кобилата, Пелий, а другото кръстили Нелей (виж Нелей). Други версии на легендата разказват, че близнаците били отхранени от кобила (конят е свещеното животно на Посейдон). Тази легенда следва Софокъл в загубената му трагедия „Тиро". След това децата били приютени от един овчар, а по-късно Тиро ги разпознала благодарение на дървения сандък, в който ги била оставила. Близнаците освободили Тиро от мащехата им Сидеро, която я измъчвала (виж Тиро). Тъй като Сидеро се скрила в олтара на Хера, Пелий я преследвал в свещената обител, където я убил, пренебрегвайки богинята, която продължил да не зачита и по-късно. В крайна сметка това довело до неговата гибел, макар че живял дълго.
Пелий и Нелей се скарали кой да властва и Нелей бил прогонен от брат си. Той отишъл в Месения, в Пилос (виж Нелей), а Пелий останал в Йолкос, Тесалия, където се оженил за Анаксибея, дъщерята на Биас (или според други автори Филомаха, жената на Амфион). Родили му се син, Акаст, и четири дъщери: Пизидика, Пелопия, Хипотоя и Алкеста.
Пелий решил да принесе на брега жертвоприношение на Посейдон и призовал своите поданици. Сред стеклото се множество бил и племенникът му Язон. Младежът живеел на село. Чувайки за призива на царя, той побързал да пристигне за празника, но докато минавал през един поток, изгубил единия си сандал и пристигнал на церемонията с бос крак. Преди време Пелий се бил допитал до оракула, който го предупредил да се пази от мъж с един бос крак. Когато царят видял Язон, веднага си спомнил за предсказанието. Спрял Язон и го попитал, ако е цар, какво би направил на човек, за когото знае, че ще го детронира. Язон отговорил, че би го изпратил да му донесе Златното руно. Може би този отговор му бил продиктуван от Хера, която искала да доведе магьосницата Медея в Йолкос и да причини смъртта на Пелий. Царят решил да се възползва от отговора и изпратил Язон да вземе Златното руно (виж Аргонавти и Язон).
Пелий, който смятал, че окончателно се е отървал от племенника си и така е затвърдил властта си, поискал да убие полубрат си Езон. Езон обаче успял да измоли от Пелий милостта сам да избере как да умре и когато Пелий се съгласил, той се отровил, като пил от кръвта на бик. Тогава майката на Язон Алкимеда проклела Пелий и се обесила. Тя оставила невръстно дете на име Промах, като Пелий убил и него. Междувременно, четири месеца след заминаването си, Язон се завърнал. Макар че искал да отмъсти за смъртта на родителите си и на брат си, той прикрил желанието си и отишъл в Коринт. Но тук измислил начин как да накаже Пелий с помощта на Медея.
Медея пристигнала сама в двореца в Йолкос и убедила дъщерите на Пелий, че може да подмлади баща им, който вече застарявал. За да докаже дарбата си, тя нарязала един стар овен, който сварила в голям котел заедно с вълшебни билки. След известно време оттам излязло агне. Девойките не се поколебали, нарязали на парчета баща си и го сварили според указанията на Медея. Но Пелий не се съживил. Обхванати от ужас от престъплението си, дъщерите на Пелий напуснали страната и избягали в Аркадия. По времето на Павзаний показвали гробницата им близо до храма на Посейдон в Мантинея. В друга версия те се омъжили, защото не се смятали за виновни, а само за инструмент в ръцете на Медея.
Единствено Алкеста не пожелала да участва в магьосническите машинации на Медея. Възпряла я нейната милозливост (виж Алкеста).
Синът на Пелий Акаст прибрал останките на баща си и го погребал с почести. Той организирал игри, които станали пословични. Хигин е запазил списъка на победителите, сред които фигурират бореадите Калаис и Зет, диоскурите Кастор и Полидевк, синовете на Еак Теламон и Пелей, Херакъл, Мелеагър, който победил в състезанието с копие, Кикън, синът на Арес, Белерофонт, който спечелил състезанието с коне, синът на Ификъл Иолай, победил на квадрига сина на Сизиф Главк, синът на Хермес Еврит, победил в стрелбата с лък, синът на Деион Кефал – победител с прашка. Ученикът на Марсий Олимп спечелил наградата за флейта, Орфей – за лира, а Лин, синът на Аполон, за песни. Евмолп, синът на Посейдон, победил в песните с акомпанимент (акомпанирал му Олимп). В някои версии присъства и Аталанта, която спечелила наградата за борба срещу Пелей.
Заради смъртта на баща си Акаст изгонил Медея и Язон от царството (виж и Язон и Медея).

ПЕЛОПИЯ (гр.). 1. Майката на Егист, която родила след кръвосмешение не по своя воля с баща си Тиест. Тя живеела в Сикион, в двореца на цар Теспрот. Докато била бременна с Егист, се омъжила за Атрей. Чрез нея се осъществило отмъщението на Тиест (виж Егист, Атрей и Тиест, и табл. 2).
2. Друга героиня с това име е една от дъщерите на Пелий и Анаксибея (виж табл. 21). От бога Арес родила син, Кикън.

ПЕЛОПС (гр.). Син на Тантал. За негова майка посочват Клития, Еврианаса, Евристанаса или Евритемиста. В някои предания той е син на азиатския речен бог Пактол или на Ксант (река в Троада). Като син на Тантал е родом от Мала Азия. След войната на Ил срещу Тантал Пелопс отишъл в Европа. Идвайки в Гърция, донесъл със себе си съкровища, като така внесъл в една бедна дотогава страна малко от ориенталския лукс. С него дошли и фригийски заселници, чиито гробници показвали през историческата епоха в Лакония.
Като млад Пелопс станал жертва на престъпление от страна на баща си Тантал, който го убил, нарязал тялото му на парчета и го сготвил. След това поднесъл ястието на боговете. Някои митографи смятат, че Тантал направил това от набожност, защото по това време в страната царял глад и той нямал какво друго да принесе в жертва на боговете. Но по-разпространеното мнение е, че Тантал искал да изпита проницателността им. Всички богове го разпознали и не поискали да ядат от него с изключение на Деметра, която била много гладна и изяла едното рамо, преди да забележи какво то и да било. Според други предания това били Арес или Тетия. Боговете възстановили тялото на Пелопс и му върнали живота. На мястото на изяденото рамо поставили слонова кост – която по-късно показвали в Елида.
След съживяването на Пелопс в него се влюбил Посейдон. Той го вдигнал на небето, където младежът бил негов виночерпец. Но скоро отново го пратили на земята, защото чрез него баща му крадял нектар и амброзия от боговете и ги давал на смъртните. Все пак Посейдон останал негов покровител и му подарил крилати коне. Помогнал му също и в борбата срещу Еномай за ръката на дъщеря му Хиподамея. За тази част от легендата виж Еномай, Хиподамея и Миртил.

От брака на Пелопс с Хиподамея се родили много деца, но авторите не са единодушни за имената им. Атрей, Тиест и Плистен са отбелязани от всички. Понякога към тях прибавят Хризип (за когото се смята също, че е син на Пелопс и на нимфата Аксиоха, *виж Хризип*) и Питей. Сред дъщерите им са Астидамея, за която се смята, че е майката на Амфитрион, и Хипотоя, майката на Тафий, епоним на остров Тафос, когото родила от Посейдон.

Името на Пелопс се свързва с възникването на олимпийските игри. Той бил техен основател, след смъртта му потънали в забрава и били възобновени от Херакъл като спомен и в чест на Пелопс. Понякога се смята, че олимпийските игри са започнали като погребални игри в памет на Еномай.

По време на Троянската война гадателят Хелен предрекъл, че градът може да бъде превзет, ако освен всички други условия костите на Пелопс или едно от рамената му бъдат донесени в Троя. Ето защо костите му били пренесени от Пиза в Троада. На връщане те изчезнали в корабокрушение, но били намерени от рибар.

За друг Пелопс, син на Агамемнон и Касандра, *виж Касандра*.

ПЕМАНДЪР (гр.). Беотийски герой. Син на Херезилай и Стратоника. Оженил се за Танагра, която според някои автори е дъщеря на Еол или на речния бог Азоп. Пемандър основал град Пемандрия, който по-късно бил наречен Танагра. Жителите му отказали да участват в Троянската война и Ахил ги нападнал. Той отвлякъл майката на царя Стратоника и убил внука му. Пемандър успял да се спаси и започнал да укрепява града, който до този момент нямал крепостни стени. По време на строителните работи майсторът Поликрит обидил Пемандър. Царят хвърлил голям камък по него, но не го улучил, а убил сина си Левкип. Заради това убийство Пемандър трябвало да напусне Беотия, но тъй като страната била обградена от неприятели, той трябвало да им поиска разрешение за преминаване. Ахил изпратил Пемандър при Елефенор в Халкида, който го пречистил от убийството. Признателният Пемандър издигнал на Ахил храм в града.

ПЕНАТИ (лат.). Боговете пенати са римски божества, които покровителстват домашното огнище. Заради това често ги свързват с Веста, но те се различават от ларите. Докато ларите били изобразявани като култови статуи, пенатите дълго време били смятани за невидими „сили“, напълно абстрактни понятия. Както всеки дом имал своите пенати, така и римската държава била покровителствана от пенати, донесени в Италия от Еней. Тези пенати, изобразявани като двама седнали младежи, имали храм във Велия в Рим. Пенатите нямат собствен мит.

ПЕНЕЙ (гр.). Речен бог в Тесалия, смятан за син на Океан и Тетия, макар че произхождა от тесалийския народ на лапитите. Женен за Креуза (или Филира). Имал трима синове: Стилбей, Хипсей и Андрей (виж табл. 23). За негови дъщери посочват Ифис, която родила Салмоней от Еол, и Менипа, дъщерята на Пеласг. По-известни са другите му две дъщери (за които се говори в по-късните предания) Дафна и Кирена, майката на Аристей (виж тези имена).

ПЕНЕЛЕЙ (гр.). Беотийски герой, един от претендентите за ръката на Елена. Син е на Хипалким, или Хипалм. Името му присъства и в някои списъци на аргонавтите, но е известен най-вече в „Илиада“. Ръководел тесалийски отряд от 12 кораба. Убил Илионей и Ликон, но бил ранен от Полидамант. Смъртта му не е отбелязана в „Илиада“. В по-късните поеми се разказва, че загинал от ръката на Еврипил, сина на Телеф (виж също Тисамен). Оплакан от гърците, той бил погребан с почести в отделна гробница, докато повече от гръцките воини, паднали на бойното поле, били погребани в общ гроб. В легенда, която трудно може да се съпостави с предишната (виж Еврипил), Пенелей бил сред вождовете, скрили се в дървения кон, и участвал в превземането на Троя.

ПЕНЕЛОПА (гр.). Жената на Одисей, чиято вярност към мъжа й, когото чакала двадесет години, докато той се биел в Троя, я направила пословична в легендите и в античната литература. В действителност тя е единствената от жените на героите, участвали в Троянската война, която не се поддала на демоните на отсъствието. Легендата за нея е развита най-добре в „Одисея“, макар че съществуват и много местни предания или по-късни легенди, които се различават доста от Омировата версия.

Пенелопа е дъщеря на Икарий и племенница на Тиндарей, Левкип и Афарей (виж табл. 19). Нейна майка е наядата Перибоя. По бащина линия Пенелопа произхожда от Спарта. Но Икарий, изгонен от полубрат си Хипокоон, се заселил в Етолия при цар Тестий. Тук се оженил за Перибоя и се родила Пенелопа, както и другите му деца (виж Икарий).

За обстоятелствата около брака на Одисей и Пенелопа съществуват две основни версии на митографите. Според първата бракът се осъществил с посредничеството на Тиндарей, който искал да се отплати на Одисей за мъдрия му съвет, и затова Икарий се съгласил да му даде дъщеря си. Във втората версия Пенелопа била наградата в състезание по надбягване, което Одисей спечелил (виж Икарий). И накрая, според по-неизвестно предание, засвидетелствано чрез алюзия на Аристотел, бащата на Пенелопа не бил Икарий, а мъж от Корфу, наречен Икадий, когото объркали с Икарий поради сходството в имената. Това е местна легенда, опровергана от факта, че в Спарта издигнали на Одисей светилище заради спартанския произход на жена му (по онова време Спарта била известна като родината на най-добродетелните жени).

Заставена от баща си да избира дали да остане с него в Спарта или да замине с мъжа си за Итака, Пенелопа избрала Одисей, като така дала първото доказателство за своята съпружеска любов (виж Икарий).

Обикновено за майка на Пенелопа посочват Перибоя. В някои предания обаче се срещат имената на Дородоха и Астеродия. По същия начин варират и имената на братята и сестрите й, както и техният брой (виж напр. Левкадий).

Знае се, че когато Менелай обикалял селищата в Гърция, за да припомни на бившите претенденти за ръката на Елена за клетвата им, която ги задължавала да отмъстят за него, Одисей се опитал да симулира лудост. Това, което го карало да се колебае дали да участва във войната, не било липса на смелост, а любовта към жена му Пенелопа, която току-що му родила син, Телемах. Все пак Одисей трябвало да замине, след като Паламед го разобличил (виж Одисей и Паламед). Той поверил дома и жена си на старя си приятел Ментор (виж това име). Пенелопа останала единствена господарка на богатството на мъжа си. Старата майка на Одисей Антиклея скоро умряла от мъка по сина си, а Лаерт се оттеглил на село. За ръката на Пенелопа веднага се появили множество кандидати от околността и тъй като тя отказвала на всички, те се настанили в двореца на Одисей, отдавайки се на безкраен празник, като се опитвали да принудят младата жена, разорявайки я пред собствените й очи. Пенелопа ги упреквала остро, но полза нямало. Тогава тя прибягнала до хитрост: казала им, че ще избере един от тях, когато изтъче саван за Лаерт. Но вечер разплитала това, което изтъкавала през деня. След три години обаче била предадена от една от прислужничките си и повече не можела да отлага избора си.

Когато Одисей се завърнал, не й разкрил веднага кой е. По време на битката с претендентите (виж Одисей) Пенелопа спяла дълбоко в стаята си. Едва след това той й казал, че е съпругът й. Тя се колебаела, но накрая познала мъжа си. Богинята Атина направила следващата нощ по-дълга, за да могат двамата съпрузи да си разкажат взаимно какво са преживели.

В по-късно предание, което не присъства в „Одисея“, се разказва, че за да отмъсти за смъртта на Паламед, Навплий разпространил слуха, че Одисей е умрял пред Троя. Тогава Антиклея се самоубила. Пенелопа щяла да се хвърли в морето, но била спасена от птиците (чайки), които я хванали и извадили жива и здрава на сушата.

Към същия късен цикъл принадлежат и версиите за прелюбодеянията на Пенелопа или за любовните й приключения след завръщането на Одисей. Сред тях е легендата, според която Пенелопа се отдала последователно на всичките 129 претенденти и вследствие на това заченала бог Пан (виж това име). Или че след завръщането си Одисей разбрал, че Пенелопа не му била вярна, и я изгонил от царството си. Пенелопа се завърнала в Спарта, а оттам отишла в Мантинея, където умряла и имала гробница. Или че Одисей я убил, за да я накаже за грешната й любов с Амфином, един от претендентите.

В епизодите, свързани с живота на Одисей след завръщането му, се разказва, че той имал втори син от Пенелопа, Птолипорт. След това заминал за страната на теспротите. При завръщането си бил убит от собствения си син Телегон, който не го познавал (виж Телегон и Одисей). Тогава Телегон отвел Пенелопа при Цирцея, която му била майка, и тук се оженил за първата жена на баща си. Цирцея пренесла и двамата на Острова на Блажените.

ПЕНИЯ (гр.). Персонификация на Бедността. За нея е останал само един мит, разказан от Сократ в „Пир“ чрез думите на Диотима, жрицата на Мантинея. След празненство при боговете Пения се съвкупила с Порос (виж това име) и заченала Ерос, Любовта (виж Ерос).

ПЕНТЕЗИЛЕЯ (гр.). Амазонка, дъщеря на Арес. Майка й е Отрера. Имала син, наречен Каистър (епоним на Каистър в Мала Азия), и внук Ефес (виж Каистър).

След смъртта на Хектор Пентезилея се притекла на помощ на Приам начело на отряд амазонки. Разказват, че тя трябвало да напусне страната си след неволно убийство. Пред Троя се проявила с храбростта си, но скоро паднала на бойното поле, пронизана в дясната гръд от Ахил. Но когато видял колко е млада и красива, Ахил се влюбил в нея. Терсит се подиграл на чувствата му и това му навлякло гнева на Ахил, който го убил (виж Терсит и Ахил).

ПЕНТЕЙ (гр.). Тиванец, пряк потомък на Кадмос. Той е син на Ехион, един от спартите (мъжете, родени от зъбите на дракона; виж Кадмос) и на дъщерята на Кадмос Агава (виж табл. 3). В най-известната легенда той е пряк наследник на Кадмос (за обстоятелствата около наследяването виж Кадмос). В друга легенда се разказва, че преди него в Тива царувал чичо му Полидор, синът на Кадмос, когото Пентей детронирал. Според трета версия Пентей изобщо не царувал в Тива.

Историята на Пентей е свързана основно с Дионисиевия цикъл. Дионис е бог с тивански произход и по линия на майка си Семела е братовчед на Пентей. След като завладял Азия, Дионис решил да се върне в родината си Тива, за да въведе своя култ и да

накаже сестрите на майка си и най-вече Агава за клеветите срещу Семела. Минал през Тракия и пристигнал в Тива, където жените изпаднали в делириум. Облечени като вакханки, те отишли в планината да честват мистериите на Дионис. Въпреки съветите на Кадмос и Тирезий Пентей решил да попречи на разпространяването на жестокия култ. Той обвинил Дионис в шарлатанство и измама. Въпреки няколкото чудеса, на които станал свидетел, Пентей се опитал да завърже Дионис, но богът се освободил и подпалил двореца. Тогава Дионис подтикнал Пентей да се качи на Китерон (планината на Тива), за да наблюдава жените и изстъпленията, до които стигат. Пентей не могъл да устои и се скрил зад един бор. Обаче жените го забелязали, отскубнали бора и когато го хванали, разкъсали тялото му. Първа Агава вдигнала ръка над него. Тя взела главата му и я забучила на един жезъл, след това се върнала в Тива, носейки гордо това, което смятала за глава на лъв. Но Кадмос я върнал в реалността и тя видяла, че това, което убила, не е диво животно, а собственият ѝ син (виж също Агава).
Този мит, разказан от Еврипид и Есхил, бил много известен в литературата и античното изкуство. Придавали му религиозно звучене, представяйки Пентей като олицетворение на безбожника, чиято гордост била наказана.

ПЕНТИЛ (гр.). Незаконен син на дъщерята на Егист Еригона, когото родила от Орест. Той имал двама синове – Дамазий и Ехелай, които основали колонии в Лесбос и на брега на Мала Азия. Самият Пентил основал град Пентила на Лесбос.

ПЕНТОС (гр.). Дух, олицетворяващ Тъгата. Когато Зевс разпределял между духовете предназначението им, Пентос закъснял и пристигнал последен. Тъй като всичко било раздадено, Зевс успял да му повери само грижата да покровителства погребалните почести, траура и сълзите. И докато останалите духове покровителстват и помагат на хората и те им отдават дължимите почести, то Пентос посещава тези, които оплакват мъртвите и са в траур. Затова им изпраща непрекъснато тъгата. Единственият начин за хората да го държат настрани било да не се натъжават много от неизбежното зло.

ПЕОН (гр.). Съществуват много герои с това име (различни от „лечителя" Пеон или Пеан, виж по-горе).
1. Първият от тях дал името си на народа на пеонийците. В трудовете на Павзаний той е един от синовете на Ендимион и брат на Етол, Епей и Еврикидей (виж табл. 24). При Хигин обаче той е син на Посейдон и Хела (виж Хела).
2. Друг герой със същото име е син на Антилох и внук на Нестор. При завръщането на хераклидите децата му били прогонени от Месения едновременно с останалите потомци на Нелей. Той се установил в Атина заедно с братовчедите си. От него води началото си атинският род на пеонидите.

ПЕПАРЕТ (гр.). Един от четиримата синове, които Ариадна родила на Дионис. Останалите са Тоант, Стафил и Енопион (виж Ариадна). Епоним на остров Пепаретос.

ПЕРАТ (гр.). В поредицата от царе на Сикион Перат е наследник на Левкип. Тъй като Левкип нямал син, а само дъщеря, наречена Калхиния, той оставил царството на Перат, сина на Калхиния, когото тя заченала от Посейдон. Син на Перат бил Племней (виж това име).

ПЕРГАМ (гр.). Епоним на азиатския град с това име. Смята се, че е най-малкият син на Неоптолем и Андромаха. В тази версия на легендата Пергам дошъл с майка си в Азия и в двубой убил на дуел царя на град Тевтрания Арей. Заемайки мястото му на трона, дал на града своето име. Според друга версия Пергам се притекъл на помощ на Гирн, нападнат от съседите си. Той бил син на Еврипил и внук на Телеф. За да му се отблагодари, Гирн нарекъл с името му един от градовете си.
Пергам се казвала и крепостта на град Троя. Но в предишните легенди не става въпрос за нея, а за елинския град Пергам, столица на аталидите.

ПЕРДИКС (гр.). Името, което означава яребица, носят двама герои от атическа легенда.
1. Така се казвала сестрата на Дедал, чийто баща бил Евпалам. Тя е майка на втория герой със същото име. Когато той умрял, тя се обесила от мъка. Атиняните ѝ отдали божествени почести.
2. По-известен е синът на предишната героиня. Племенник на Дедал, той отишъл на обучение при него и дори започнал да го превъзхожда по сръчност и изобретения. Завистливият му чичо го хвърлил от Акропола. След това заровил тялото му. Но убийството било разкрито и Дедал бил съден пред Ареопага (виж Дедал). Сред изобретенията на Пердикс бил и трионът. Той заимствал идеята за него от зъбите на змията. Смята се, че е създал и грънчарското колело.
Понякога вместо Пердикс младежът е наричан Тал (виж това име) или Кал. Името Пердикс води произхода си от историята, според която, когато чичо му го хвърлил от Акропола, Атина го превърнала в яребица. Тази птица присъствала с радост на погребението на Икар, сина на Дедал, умрял също при падане (виж Икар).

ПЕРИБОЯ (гр., Перибея). 1. Наядата, която родила на Икарий всичките му деца, сред които и Пенелопа (виж табл. 19).
2. Най-малката дъщеря на цар Евримедон, която родила от Посейдон Навзитой, първия цар на феаките.
3. Една от двете локрийски девойки, на които първи се паднал жребият, теглен, за да омилостивят Атина след светотатството на Аякс (виж Аякс, син на Оилей). Локрийците трябвало да изпращат всяка година по две момичета на богинята, за да бъдат нейни робини в Илион. Другарката ѝ се казвала Клеопатра. Това продължило хиляда години. Девойките не се приближавали до богинята, а само метели и миели светилището ѝ. Носели една обща туника и били боси. Ако някой ги срещнел извън светилището, те трябвало веднага да умрат.
4. Перибоя се казвала жената на коринтския цар Полиб, който приел Едип и го отгледал (виж Едип).
5. Майката на Аякс и съпруга на Теламон (виж това име). Неин баща е Алкатой, царят на Мегара (виж табл. 2). Според едно предание, преди да се омъжи за Теламон, тя била част от данъка, изпратен на цар Минос от Егей, с когото заминал и Тезей (виж това име). Минос се влюбил в нея, но разгневеният Тезей попречил на царя да обладае девойката (виж Тезей).
6. И накрая в тиванския цикъл също присъства героиня с това име. Тя е дъщеря на Хипоной и жена на Ойней, майка на Тидей (виж табл. 27). За брака на Перибоя и Ойней съществуват няколко версии – или Ойней я получил като част от плячката след разграбването на Оленос, или тя била прелъстена от сина на Амаринкей Хипострат и баща му я изпратил на Ойней, за да я убие. Но вместо това Ойней се оженил за нея. Има вариант, в който прелъстителят ѝ бил самият Ойней и Хипоной го накарал да се ожени за нея (виж също Тидей и Ойней).

ПЕРИГУНА (гр.). Дъщерята на Синис, който бил убит от Тезей. Героят се влюбил в нея и тя му родила син, Меланип. По-късно Тезей я дал за жена на Деионей, сина на Еврит (виж също Синис).

ПЕРИЕРГ (гр.). Син на Триопас и брат на Форбант (виж това име). След смъртта на Триопас той отишъл със спътниците си на остров Родос.

ПЕРИЕРЕС (гр.). 1. Герой, свързван обикновено с цикъла легенди за Месения, макар че родословното му дърво съвсем не е еднакво при различните автори. Най-често го смятат за син на Еол, от рода на Девкалион (виж табл. 8). Като такъв от него произхожда народът на еолийците в Месения. Той бил цар на Андания и се оженил за дъщерята на Персей Горгофона (виж табл. 31). Тя му родила много деца: Афарей и Левкип, към които добавят Тиндарей и Икарий (виж табл. 19). В тази легенда Периерес е общ прародител на тиндаридите (диоскурите, Елена и Клитемнестра), на левкипидите (Феба и Хилера), на Пенелопа, Линкей и Идас (виж тези имена).
Според друго предание Периерес е син на Кинортас и като такъв произхожда от рода на Лакедемон, а не на Девкалион, и директно чрез него от Зевс и Тайгета (виж табл. 6). Това предание отговаря на своеобразието на спартанските легенди.
В някои родословия вместо Периерес фигурира Ойбал (виж това име, както и Горгофона), във връзка със стремежа за обединяване на двете родословни линии.
2. Така се казвал тиванецът, който карал колесницата на Менойкей. В Онхестос той убил царя на минийците Климен и това довело до война с тиванците. За изхода ѝ *виж Херакъл*.

ПЕРИКЛИМЕН (гр.). Има двама известни герои с това име.
1. Единият принадлежи към тиванския цикъл и е син на Посейдон и на Хлорида, дъщерята на Тирезий. При нападението на Седемте срещу Тива бил сред защитниците на града. Убил Партенопей, като хвърлил върху главата му каменен блок от крепостните стени. След това, когато преследвали отстъпващия неприятел, той подгонил Амфиарай и щял да го убие, ако Зевс с гръм не разтворил земята пред него, която го погълнала заедно с колесницата му.
2. Вторият герой с това име е син на Нелей. Той участвал в похода на аргонавтите. От дядо си Посейдон (виж табл. 21), бащата на Нелей, Периклимен получил дарбата, присъща на повечето морски божества, да приема различни образи. По време на похода на Херакъл срещу Пилос Периклимен се превърнал в пчела, за да нападне героя, но благодарение на Атина Херакъл навреме го разпознал и го убил (виж Херакъл). Разказват също, че Периклимен се превърнал в орел и тогава Херакъл го пронизал със стрела.

ПЕРИМЕЛА (гр.). 1. Дъщеря на Адмет и Алкеста, сестра на Евмел. Родила син, Магнес, от Аргос, сина на Фрикс (виж Магнес и табл. 33).
2. Друга героиня с това име е дъщерята на Амитаон и майката на Иксион (виж табл. 23).
3. В „Метаморфози" на Овидий това име носи девойка, любима на речния бог Ахелой. Тя била дъщеря на Хиподамант и тъй като богът я направил своя любовница, разгневеният ѝ баща я хвърлил в морето. Но Ахелой помолил Посейдон да я превърне в остров и така тя станала безсмъртна.

ПЕРИСТЕРА (гр.). Името означава „гълъб". Така се казвала нимфа от свитата на Афродита. Един ден, когато Афродита и Ерос се надпреварвали кой ще набере повече цветя, Афродита изостанала и Перистера ѝ се притекла на помощ, като ѝ осигурила победата. Ерос се ядосал и я превърнал в гълъб. Но Афродита я направила своя свещена птица.

ПЕРИФАНТ (гр.). 1. Лапит, който се оженил за Астиагия и имал осем деца (виж табл. 23). Той е дядото на Иксион.

2. Много древен цар на Атика, известен със своята справедливост и набожност. Той почитал Аполон. Хората го уважавали и му се подчинявали като на бог. Затова му издигнали храм под името на Зевс. Зевс се разгневил и първоначално решил да превърне Перифант и дома му в пепел с мълниите си. Но бил разколебан от молбите на Аполон и се задоволил само да го посети, а след това го превърнал в орел, а жена му – в разновидност на сокола. За да го награди за набожността му, Зевс го направил цар на всички птици и му дал да носи собствения му скиптър, макар че той бил свързван с неговия култ.

ПЕРИФЕТ (гр.). Един от разбойниците, убит от Тезей. Негов баща е Хефест, а майка му е Антиклея. Живеел в Епидавър. Краката му били слаби и като ходел, се подпирал на бронзова патерица или тояга. С помощта на това оръжие убивал пътниците, които минавали покрай него. Тезей го срещнал по време на пътуването си на връщане от Атика (виж Тезей) и го убил. След това запазил тоягата му за себе си.

ПЕРО (гр.). Дъщерята на Нелей и на Хлорида (виж табл. 21). Тя била много красива и за ръката ѝ често се явявали кандидати. Нелей, който не искал да се раздели с нея, поискал като зестра стадата на Ификъл. Благодарение на брат си Мелампус Биант, първи братовчед на Перо по линия на баща си Амитаон, успял да изпълни условието и се оженил за девойката (виж Биант и Мелампус). Биант и Перо имали много деца: Периалк, Арей и Алфесибея; или Талай, Арей и Лаодок (виж табл. 1). По-късно Биант изоставил Перо и се оженил за една от дъщерите на аргоския цар Прет.

ПЕРС (гр.). Син на титана Криос и Еврибия. Негови братя са Пилант и Астрей. Оженил се за Астерия, която била дъщеря на титан и титанка – Коей и Феба. Имал много деца, сред които богинята Хеката (виж това име).
Според друга легенда Перс е син на Хелиос (Слънцето) и на Персеида. В такъв случай е брат на Еет, царя на Колхида, на магьосницата Цирцея и на Пасифая (виж табл. 14). Царувал в Таврида, преди да заграби от брат си Колхида. Бил убит от Медос, сина на Медея, по нейно внушение, защото тя искала да върне царството на баща си Еет (виж това име).
Според друго предание Перс е брат на Еет и същевременно баща на Хеката, родена от негова наложница. Хеката се омъжила за чичо си Еет и станала майка на Цирцея и Медея (виж Медея).

ПЕРСА (гр.). Името ѝ често се произнася и като Персеида. Тя е дъщеря на Тетия и Океан, жена на Слънцето. Родила му Еет, царя на Колхида, Перс, Цирцея и Пасифая (виж табл. 14).

ПЕРСЕЙ (гр.). Герой от Аргос, който е сред преките прародители на Херакъл (виж табл. 31). Негов баща е Зевс, а по линия на майка си е потомък на Линкей и Хиперместра, а чрез тях на Данай и на Египт (виж Линкей). Дядото на Персей Акризий попитал оракула как може да има синове. Оракулът му отговорил, че дъщеря му Даная ще има син, който ще го убие. Изплашен, Акризий решил да попречи на предсказанието да се сбъдне и затова изградил желязна стая под земята и затворил там Даная. Но въпреки предпазните мерки Даная заченала дете. Някои автори смятат, че бащата е Прет, братът на Акризий, и това било причината за скарването между двамата. Но по-често за прелъстител се сочи самият Зевс, който се преобразил на златен дъжд, проникнал през пролука на покрива и така обладал девойката. Често тази версия на мита е разказвана, за да символизира всемогъществото на парите върху хората, както и силата им за отваряне и на най-здраво затворените врати.
Тъй като Даная била затворена само с дойката си, тя родила тайно момченце и го отглеждала в продължение на много месеци. Но един ден детето извикало, докато играело, и Акризий го чул. Тъй като не искал да повярва, че дъщеря му е забременяла от Зевс, той първо убил дойката като съучастница, а след това решил да хвърли дъщеря си и внука си в морето, затворени в дървен сандък. Сандъкът се носел по вълните с майката и детето и бил изхвърлен на брега на остров Серифос. Намерил ги рибарят Диктис, брат на владетеля на острова Полидект. Диктис ги прибрал в дома си и отгледал момчето, което скоро се превърнало в красив и смел младеж. Полидект се влюбил в Даная, но не можел да я прелъсти, защото Персей бдял над нея, а царят не смеел да действа със сила. Един ден Полидект поканил на обяд приятелите си, сред които бил и Персей. По време на обяда попитал какъв подарък биха искали да му поднесат. Всички били на мнение, че конят е най-подходящият подарък за един цар. Персей обаче казал, че би му донесъл главата на Горгона. На другия ден всички довели по един кон с изключение на Персей, който нямал никакъв подарък. Тогава Полидект го изпратил да донесе главата на Горгона, като по този начин се надявал да се добере до Даная. Според друга версия Полидект смятал да поднесе подаръците на Хиподамея, дъщерята на Еномай, за която искал да се ожени.
В трудната задача Персей бил подкрепен от Хермес и Атина, които му помогнали да изпълни необмисленото си обещание. По техен съвет той първо отишъл при дъщерите на Форкис Енио, Пефредо и Дино (виж Форкис), трите грайи, които имали само едно око и един зъб. Персей успял да вземе окото и зъба на трите грайи и отказал да им ги

върне, преди да му покажат пътя към „нимфите“. Нимфите притежавали крилати сандали и дисаги, наречени кибизис, както и шлема на Хадес, който имал свойството да прави човека, който го сложи, невидим. Нимфите му дали тези предмети, а Хермес го въоръжил с много здрав и остър извит меч. След това Персей тръгнал да търси горгоните Стено, Евриала и Медуза. Когато ги открил, те спели. От трите само Медуза била смъртна и Персей трябвало да вземе нейната глава. Горгоните били чудовища, чиято шия била предпазена от люспи на дракон и имали бивни, подобни на глиганите. Ръцете им били бронзови, а крилата – златни. Погледът им бил толкова силен, че превръщал в камъни всички, които погледнели. Това ги правело почти неуязвими и Горгоните можели да бъдат победени само с помощта на боговете. Персей се издигнал във въздуха благодарение на сандалите си и докато Атина държала над Медуза железен излъскан щит, който служел като огледало, той отрязал главата на чудовището, застанал с гръб към него. От врата на Медуза излезли крилатият кон Пегас и великанът Хризаор (виж тези имена). След това Персей сложил главата на Медуза в дисагите си и си тръгнал. Сестрите на Медуза искали да го преследват, но шлемът на Хадес го направил невидим.
На връщане Персей минал през Етиопия, където срещнал Андромеда. Тя била привързана за една скала като жертва заради непредпазливите думи на майка си Касиопея (виж Андромеда и Касиопея). Като видял красивата девойка, изложена на такава опасност, Персей се влюбил в нея и обещал на Кефей, бащата на Андромеда, да освободи дъщеря му, ако обещае да му я даде за жена. Кефей се съгласил. Благодарение на вълшебните оръжия, които притежавал, Персей убил морското чудовище, което трябвало да погълне Андромеда, и върнал девойката на родителите ѝ. Но бракът бил свързан с някои трудности. Чичото на Андромеда Финей искал да се ожени за нея. Недоволен от брака на девойката с Персей, той организирал заговор против героя. Но Персей го разкрил навреме и показал главата на Горгона на Финей и съучастниците му, като ги превърнал в каменни статуи.
След това Персей и Андромеда се върнали на Серифос. Тук положението вече не било същото. По време на отсъствието на Персей Полидект опитал да обладае Даная насила. Диктис и тя намерили убежище в светилището. Когато се върнал, Персей отмъстил на Полидект. Той влязъл в залата, където царят пирувал с приятели, и превърнал в каменни статуи всички. След това дал властта на острова на приемния си баща Диктис. Върнал сандалите, дисагите и шлема на Хадес на Хермес, който ги предал на законните им притежателки нимфите, а Атина сложила главата на Медуза в средата на щита си.
След това Персей и Андромеда напуснали остров Серифос и се отправили за Аргос. Героят искал да види дядо си Акризий. Но когато Акризий разбрал за намеренията му, страхувайки се от предсказанието, че ще умре от ръката на син на Даная, избягал в страната на пеласгите. Тук царят на Лариса Тевтамид организирал игри в памет на починалия си баща и Персей пристигнал, за да вземе участие в тях. Акризий присъствал на състезанията като зрител. Но хвърленият от Персей диск се отклонил, ударил Акризий по крака и го убил. Като разбрал коя е жертвата му, Персей бил изпълнен с мъка. Той тържествено погребал дядо си извън Лариса и тъй като не посмял да се върне в Аргос и да поиска царството на този, когото убил, го заменил за Тиринт, където царувал братовчед му Мегапент, синът на Прет (виж табл. 31). Така Мегапент станал цар на Аргос, а Персей – на Тиринт. Приписват му построяването на укрепителните съоръжения на Мидия и Микена.
За децата на Персей и Андромеда виж табл. 31.
По-неизвестна легенда за Персей го представя като неприятел на Дионис. Той се противопоставил на въвеждането на Дионисиевия култ в Аргос и дори по време на битка между двамата го удавил в езерото Лерна. Тогава Дионис завършил земния си живот и се възкачил на Олимп, където се сдобрил с Хера. В същата битка Персей убил и Ариадна. В друга версия Ариадна е единствената жертва на Персей. След това героят се сдобрил с Дионис благодарение на посредничеството на Хермес.
Митографите от римската епоха разказват, че Персей и Даная, хвърлени от Акризий в морето, достигнали брега на Лациум, а не остров Серифос. Тук рибарите уловили сандъка в мрежите си и го занесли на своя цар Пилумн. Той се оженил за Даная и заедно основали град Ардея. Царят на рутулите Турн бил тяхно дете. В други предания Даная родила от Финей две деца, Аргос и Аргей, с които дошла в Италия. Заселила се в областта на бъдещия Рим. Аргос бил убит от аборигените (дивите местни жители, които живеели по хълмовете на Рим), и мястото на неговата смърт било наречено Аргилет, което означава „кончината на Аргос“, Argi-letum.

ПЕРСЕПОЛИС (гр.). В някои легенди син на Одисей и Навзикая, в други – на Телемах и Поликаста, една от дъщерите на Нестор (виж Одисей и Телемах).

ПЕРСЕФОНА (гр.). Богинята на подземния свят, спътница на Хадес. Според най-разпространената версия тя е дъщеря на Зевс и Деметра (виж табл. 38). Според друга легенда е дъщеря на Зевс и Стикс, нимфата на подземната река.

Основната легенда за Персефона е историята за нейното отвличане от Хадес, който е неин чичо, защото е брат на Зевс. Хадес се влюбил в девойката, когато я видял да бере цветя с нимфите в равнината Ена в Сицилия (това е най-често посочваното място), и я отвлякъл. Отвличането станало със съучастничеството на Зевс и в отсъствието на Деметра. Тогава започнало пътешествието на богинята из Гърция, за да търси дъщеря си (виж Деметра).
Накрая Зевс заповядал на Хадес да върне Персефона на майка ѝ. Но девойката била нарушила забраната да не яде, докато е в подземния свят. По непредпазливост или подтикната от Хадес тя изяла зърно от нар, което било достатъчно, за да я обвърже завинаги с Ада (виж Аскалаф). За да смекчи съдбата ѝ, Зевс решил тя да прекарва част от годината под земята, а останалата – при майка си. Авторите посочват различни пропорции за времето на земята – или само една трета, или половината от годината.
Персефона се появява като съпруга на Хадес в легендата за Херакъл, за Орфей, за Тезей и Пиритой (виж тези имена). В някои предания се разказва, че се влюбила в красивия Адонис, който също поделял времето си между Ада и света на живите (виж Адонис).
Персефона фигурира редом с Деметра в Елевзинските мистерии. В Рим била отъждествена с Прозерпина (виж това име).
ПИАЗ (гр.). Тесалийски цар, баща на Лариса, който насилил дъщеря си. За да си отмъсти, Лариса го бутнала в бъчвата с вино и Пиаз се удавил.
ПИГМАЛИОН (гр.). В легендите се срещат двама души с това име, и двамата със семитски произход:
1. Цар на Тир, син на Муто и брат на Елиса (Дидона) (виж това име).
2. Другият Пигмалион е владетел на Кипър, който се влюбил в статуя от слонова кост, изобразяваща жена. Според някои автори самият той бил творецът на статуята. Помолил Афродита, докато празнували празника ѝ, да му намери жена, която да прилича на статуята. Когато се върнал у дома си, забелязал, че статуята е оживяла и се оженил за нея. Родила им се дъщеря, която нарекли Пафос. Тя на свой ред имала син, Кинирас.
ПИГМЕИ (гр.). Народ от джуджета, за които се говори още в „Илиада“. Живеели на юг от Египет или в Индия. В легендите най-често са известни с тяхната борба с щърелите и жеравите. За нейния произход разказват следното: при пигмеите се родило много красиво момиче, което нарекли Ойноя. Но тя била много високомерна и презирала боговете. Не изпитвала никакво почитание нито към Артемида, нито към Хера. Омъжила се за пигмей на име Никодамант и му родила син, Мопс. За да почетат събитието, всички пигмеи донесли на родителите многобройни подаръци. Но Хера, която мразела младата жена, защото не ѝ отдавала нужните почести, я превърнала в щъркел. Макар и птица, Ойноя искала да си вземе сина, който останал при пигмеите. Те я пропъждали с викове и оръжие. Това била причината за омразата, която изпитвали щъркелите към пигмеите, и за страха, който им вдъхвали (виж и Герана). Пигмеите са обект на много сюжети в египетското изкуство. Те са изобразявани на мозайки и рисунки сред фауната на Нил, борещи се с птици и различни животни, нападащи крокодили или извършващи различни дейности по пародиен начин заради грозотата и неумението си. Характерна черта за техните образи е огромният размер на половите им органи.
Макар че според митографите народът на пигмеите е митичен, вероятно той е събрал в себе си характерни черти на народите от Централна Африка.
ПИЕРИДИ (гр.). Названието, с което латинските поети наричали музите. То идва от страната Пиерия в Тракия. В легендата обаче пиеридите са девет девойки, които решили да си съперничат с музите. Те били дъщери на царя на Пела Пиерос и на Евипа. Пеели прекрасно и затова отишли в планината на музите Хеликон и ги предизвикали на състезание по песни. Естествено, загубили. За да ги накажат, музите ги превърнали в птици. Според Овидий те станали свраки, а според Никандър били превърнати в различни видове. Той посочва имената на девойките: Колимба, Линкс, Кенхрида, Киса, Хлорида, Акалантида, Неса, Пипо и Драконтида.
Павзаний смята, че пиеридите носели същите имена като музите и всъщност децата, приписвани на музите, са техни рожби (например Орфей), докато богините останали девици.
ПИЕРОС (гр.). Известни са двама герои с това име:
1. Бащата на пиеридите, чието име носи страната Пиерия. Той е син на Македон и брат на Амат. Въвел култа на музите в страната си. Понякога е смятан за баща на Лин или на Еагър и като такъв е дядо на Орфей.
2. Другият Пиерос е син на Магнес и Мелибоя. В него била влюбена музата Клио, която била наказана от Афродита с тази любов, защото осмяла любовта ѝ към хубавия Адонис. От връзката им се родил Хиацинт (виж това име за други версии за произхода му).
ПИЕТА (лат.). Олицетворение на чувството, което трябва да изпитваме към боговете и към другите хора – родители, деца и др. Като абстрактно понятие Пиета няма собствен мит. Храмът ѝ се издигал в подножието на Капитолия, между хълма и Тибър, и датира от II в. пр. Хр. По време на империята често изобразяват Пиета на монетите като символ на моралните добродетели на императора.

ПИЗ (гр.). 1. Син на Периерес, който се оженил за аркадийката Олимпия и дал името си на град Пиза в Елида.
2. Италианският град Пиза има за епоним келтския цар Пиз, син на Аполон Хиперборееец.
3. Пиз се казвал и синът на Афарей (виж табл. 19).
ПИЗЕЙ (гр.). Бил наречен така на името на родния си град Пиза в Тоскана. Етруски герой, смятан за откривател на бойната тръба и металния шип, който поставяли на носа на бойните кораби.
ПИЗИДИКА (гр.). Така се казват много героини:
1. Дъщерята на царя на град Метимна в Лесбос. Когато Ахил обсадил града, Пизидика го забелязала от височината на едно укрепление и се влюбила в него. Тя успяла тайно да му предложи да предаде града, ако той се ожени за нея. Ахил приел. Пизидика отворила портите на крепостта, но след като влязъл вътре, Ахил заповядал да я убият с камъни.
2. Подобна легенда се разказва за друга Пизидика, родом от град Монения в Троада. Когато градът бил обсаден от Ахил и той се готвел да го нападне, Пизикида му предала бележка, в която пишело, че жителите са готови да се предадат, защото нямат вода. Така Ахил превзел града без нито една жертва. Не се знае какво е станало с Пизидика.
Героини с това име се появяват и в някои родословия като:
3. Една от дъщерите на Еол и Енарета (виж табл. 8).
4. Дъщерята на Нестор и Анаксибея (виж Нестор), майка на Арген, и др.
ПИЗИСТРАТ (гр.). Малкият син на Нестор (виж това име). Той бил връстник на Телемах и отишъл заедно с него от Пилос в Спарта. На него е кръстен тиранът на Атина Пизистрат, който бил негов потомък.
ПИК (лат.). Много древен цар на Лациум, който управлявал най-древното население на областта, наречено аборигени. Смятан е за баща на Фаун и за дядо на цар Латин. За негов баща посочват Стерций или Стеркул, чието име напомня думата „тор“, затова някои митографи го идентифицират със Сатурн, за да му придадат повече благородство. Пик бил изкусен гадател и имал зелен калвач – птицата, смятана за пророк.
Митографите твърдят, че зеленият кълвач бил самият цар Пик, превърнат в птица от Цирцея. Той отблъснал ухажванията ѝ, защото бил влюбен в жена си Помона или нимфата Канента, дъщеря на Янус (виж Канента). В римската религия зеленият кълвач бил смятан не само за птица гадател, но и за свещената птица на Марс. Тя се появява и в легендата за близнаците Ромул и Рем, като заедно с вълчицата ги спасила от смърт (виж Ромул).
ПИКОЛОЙ (гр.). Великан, който се появява в по-късните предания. По време на Гигантомахията избягал на острова на Цирцея и се опитал да я изгони оттам. Но нейният баща Слънцето (Хелиос) го убил. От кръвта на Пиколой поникнала билката „моли“. Растението било бяло (бялото е цветът на Слънцето), а корените му – черни, защото кръвта на великана била много тъмна. За тази трева *виж Одисей*.
ПИЛАД (гр.). Любимият приятел на Орест, така както Ахат е този на Еней. Той е негов първи братовчед, син на Строфий и Анаксибея, сестрата на Агамемнон (виж табл. 2). По бащина линия е потомък на Фок, Еак и Зевс. Двамата братовчеди били отгледани заедно от Строфий, а докато Клитемнестра живеела с Егист по време на отсъствието на Агамемнон, Орест бил скрит на сигурно място (виж Орест).
Личността на Пилад е разгърната най-добре при авторите на трагедии. Той съветвал приятеля си как да отмъсти за убийството на баща си, бил се и срещу синовете на Навплий, притекли се на помощ на Егист. Оказал голяма помощ на Орест най-вече по време на пътешествието му в Таврида (виж Орест). Пилад се оженил за Електра, голямата сестра на Орест. Имали две деца – Медон и Строфий II.
ПИЛАНТ (гр.). Цар на Мегара. Той е син на Клезон и внук на Лелекс. Дал дъщеря си Пилия за жена на Пандион (виж това име), наследника на Кекропс в Атина, който бил прогонен от трона с бунт, вдигнат от синовете на Метион. По-късно Пиант убил Биас, брата на баща си, и трябвало да се изсели. Тогава поверил царството си на Пандион и заминал начело на група лелеги в Пелопонес. Там основал град Пилос в Месения (виж Лелекс). Скоро бил прогонен от Нелей и тогава основал град Пилос в Елида.
ПИЛЕЙ (гр.). Син на Летос. С брат си Хипотой ръководел пред Троя отряд от пеласги, дошли от Лариса.
ПИЛЕМЕН (гр.). Син на Бисалт (?), пафлагонец, съюзник на троянците. Баща е на Харпалион, който също се бил на страната на троянците и бил убит от Мерион. На свой ред Пилемен бил убит или от Менелай, или от Ахил. И макар че смъртта му е описана в пета песен на „Илиада“, той отново се появява в погребалното шествие на сина си в тринайста песен.
ПИЛЕНОР (гр.). Кентавър, ранен от Херакъл по време на битката при Фол. Раната му се инфектирала от кръвта на Лернейската хидра, в която били потопени стрелите на Херакъл. Той отишъл да промие раните си в потока Анигър и оттогава се смятало, че водите на този поток са вредни и зловонни.
ПИЛИЙ (гр.). Според по-неизвестна легенда Пилий е син на Хефест, който в Лемнос излекувал Филоктет от раната му и научил героя да стреля с лък (виж Филоктет).

ПИЛИЯ (гр.). Жената на Пандион I, дъщеря на царя на Мегара Пилант (виж това име и табл. 11).

ПИЛУМН (гр.). Римско божество с неясен произход, почитано като покровител на новородените в къщата, закрилящо ги от злодеянията на демона Силван. Функциите му били сходни с тези на двете богини Интеркидона и Девера. Първата била кръстена на „символичните удари с брадва" по рамката на вратата, а втората на метлата, с която премитали прага след раждането на детето. Името на Пилумн идва от кривака, с който удряли по вратата по същия повод. Брадвата, метлата и кривакът символизирали земеделската култура: с брадвата се сечели дървета, с кривака се стривало зърното на брашно, а с метлата се измитало гумното за стриване на зърното. Тези символи били достатъчни, за да прогонят злия дух Силван.
Пилумн често се споменава заедно с бог Пикумн, също толкова загадъчен, чието име понякога се свързва с това на бог Пик (виж това име). Възможно е Пилумн да е не „богът с кривака", а „богът с копието". Думата „pilumnoe" се среща в салийските песни и обикновено се превежда като „въоръжен с копие".
При Вергилий Пилумн е дядо на Турн и баща на Даун.

ПИНД (гр.). Син на Македон в легендата, в която той е един от синовете на Ликаон. Веднъж, докато бил на лов, Пинд срещнал огромна змия. Но тя не го нападнала. Благодарният Пинд започнал да ѝ носи от време на време част от лова си. Постепенно животното се привързало към младежа и когато той бил убит от тримата си братя завистници, змията ги убила и останала да пази тялото на Пинд, докато пристигнат родителите му и го погребат според обичая.

ПИР (гр.). „Рижия". Така наричали сина на Ахил – или защото наистина имал рижа коса, или защото се изчервявал лесно, или просто заради баща му, който бил рус и при жените на Ликомед носел името Пира (виж Неоптолем).
Пир бил смятан за епоним на град Пирихос в Лакония, а също и за създател на бойния танц, наречен „пирик".

ПИРА (гр.). „Рижата". 1. Така се казвала дъщерята на Епиметей и Пандора, която се омъжила за Девкалион, сина на Прометей. След потопа заедно с него станала основателка на човешкия род (виж табл. 8). Девкалион и Пира живеели във Фтиотида. След потопа, озовали се на върха на Парнас, те създали човешки същества, като хвърляли зад гърба си камъни (виж Девкалион). Пира създала жените, а Девкалион – мъжете.
2. Пира е името, с което нарекли Ахил, когато бил скрит сред жените на цар Ликомед в Скирос (виж Ахил). Оттук и името на сина му – Пир-Неоптолем, Рижия.

ПИРАМ (гр.). Пирам и Тисба са герои в любовна история, съществуваща в две различни версии. Според първата, вероятно по-старата, Пирам и Тисба били влюбени и се отдали един на друг преди сватбата. Но Тисба забременяла. Отчаяна, тя сложила край на живота си. Когато научил за това, любимият ѝ сторил същото. Боговете се смилили над тях и ги превърнали в течаща вода. Пирам станал сицилийска река със същото име, а Тисба поток, който вливал водите си в реката.
Според другата версия, разказана от Овидий, която е още по-драматична и вероятно представлява сложна литературна преработка , Пирам и Тисба били жители на Вавилон. Те се обичали, но не можели да се оженят, защото родителите им били против. Но се срещали тайно при пролука в оградата, която разделяла къщите им. Една нощ си определили среща при гроба на Нин, извън града. Там до един извор растяла черница. Тисба пристигнала първа. Но ето че се появила лъвица, която искала да пие от извора. Тисба избягала, но шалът ѝ паднал. Лъвицата се хвърлила върху него и с още кървавата си от храната муцуна го разкъсала на парчета. След това си отишла. Скоро пристигнал Пирам, който видял шала и веднага помислил, че Тисба е разкъсана от див звяр. Без да мисли повече, се пронизал с меча си. Когато Тисба се завърнала и намерила мъртвото му тяло, тя измъкнала меча от него и също се пронизала. А плодовете на черницата, които до този момент били бели, почервенели от изтеклата кръв. Пепелта на двамата влюбени била събрана в една урна.

ПИРГО (гр.). 1. Жената на царя на Мегара Алкатой. Той я изоставил, за да се ожени за Евехма, дъщерята на Мегарей (виж Алкатой). Показвали гроба ѝ в Мегара до този на Алкатой и дъщеря му Ифиноя.
2. Дойката на децата на Приам. Вече остаряла, тя придружила Еней и по внушение на Ирида посъветвала троянските жени да подпалят корабите. Възможно е да има някаква връзка между това име и старото име на етруския град Кера (близо до Чивита Векия) Пирги, „Кулите".

ПИРЕН (гр.). 1. Син на коринтския цар Главк, брат на Белерофонт. Белерофонт убил Пирен неволно и трябвало да се изсели от Коринт (виж Белерофонт).
2. В някои версии така се казвал бащата на Ио, в която се влюбил Зевс. Той бил син на Аргос и Евадна. Понякога го наричат и Пирант, а Ио е дъщеря на брат му Екбас (виж табл. 18).

ПИРЕНА (гр.). 1. Героинята, на която е кръстен изворът Пирена в Коринт. Дъщеря е на речния бог Азоп. Родила от Посейдон две деца: Лех и Кенхриай, които станали епоними на двете пристанища на Коринт. Но когато Артемида случайно убила Кенхриай, Пирена плакала толкова много, че била превърната в извор.
Според друго предание Пирена е дъщеря на Ойбал. В евемеристката версия на легендата за Азоп Пирена е една от дванайсетте му дъщери, родени от Флионта или Метопа, дъщерята на цар Ладон (виж Ладон и Азоп).
Съществува и трета версия за извора Пирена, според която той бил даден от речния бог Азоп на Сизиф като отплата за услугата, която му направил, като му разкрил името на похитителя на дъщеря му Егина (виж Егина).
Според някои автори край този извор Белерофонт срещнал Пегас (виж Пегас).
2. Девойка, чийто баща бил цар Бебрикс, който царувал по времето на Херакъл в областта Нарбона. На път за стадата на Герион Херакъл минал през страната му. В двореца се напил и изнасилил Пирена, която родила змия. Ужасена, тя избягала в планината, където била разкъсана от дивите зверове. Когато се върнал от похода си, Херакъл намерил тялото ѝ и го погребал. За спомен от своята приятелка Херакъл нарекъл съседната планина Пиренеи.
3. Пирена е името на майката на Кикън, противника на Херакъл (виж Херакъл и Кикън) и на тракийския цар Диомед.

ПИРЕНЕЙ (гр.). Цар на Давлида, който по време на буря поканил музите, които минавали на път за Хеликон, да се приютят в двореца му. Там Пиреней се опитал да ги насили. Богините отлетели и в опита си да ги последва във въздуха Пиреней паднал върху скалите и умрял.

ПИРЕХМЕЙ (гр.). В „Илиада" Пирехмей е един от двамата вождове на пеонския отряд, притекъл се на помощ на Приам. Пирехмей убил Евдор, на когото била отредена ролята на „съветник" на Патрокъл и на негов щитоносец по време на битка. Самият той бил убит от Патрокъл или от Диомед и бил погребан в Троя.
Вторият вожд на пеоните бил Астеропей, син на речния бог Аксий.
2. Пирехмей се казвал и стрелецът с прашка, който осигурил победата на Оксил над елеите (виж Оксил).
3. Цар на Евбея, който нападнал Беотия, но бил победен от Херакъл в младостта му. Той го разчленил между четири коня. Това станало на брега на поток, наречен Хераклей, потока на Херакъл. Всеки път, когато от водата му пиели коне, от потока се чувало цвилене.

ПИРИЙ (гр.). Лодкар от Итака, който се смилил над един старец, пленен от пирати. Старецът пренасял амфори, пълни с грах. По-късно те станали собственост на Пирий, който забелязал, че под граха имало скъпоценности и съкровище. В знак на признателност към незнайния си благодетел Пирий принесъл в жертва вол.

ПИРИК (гр.). Така се казвал създателят на танца „пирик" – боен танц с оръжия – копие, щит и факли. Данните за личността му са противоречиви. Смятан е или за курет от Крит, един от онези, които се грижели за Зевс като дете, или за лаконец. Понякога името на танца се свързва с това на Пир (виж по-долу).

ПИРИТОЙ (гр.). В първоначалните предания е тесалийски герой, който постепенно е включен в цикъла за Тезей. В „Илиада" е син на Зевс и Дия, но по-често е смятан за син на Дия и Иксион (виж табл. 23). По линия на баща си принадлежи към народа на лапитите. Легендата за него е съставена от различни епизоди, които често не съвпадат помежду си. Сред тях основните са следните: участието му в Калидонския лов заедно с Мелеагър; женитбата му с Хиподамея и битката срещу кентаврите; срещата му с Тезей; отвличането на Елена; слизането в подземния свят.
В лова на Калидонския глиган Пиритой е сред ловците, но не играе важна роля. Но след „Илиада" е смятан за победител на кентаврите. Този епизод по-късно е прибавен към сватбата му с Хиподамея. Макар че понякога я смятат за дъщеря на Адраст и Омфитея, по-често за неин баща посочват Бутес, сина на Борей (виж Бутес). Според преданието Хиподамея била родственица на кентаврите и затова Пиритой ги поканил на сватбата им. Но като син на Иксион Пиритой бил техен полубрат (виж Кентаври) и това също било причина за присъствието им на сватбата. Възбудени от виното, кентаврите се опитали да насилят Хиподамея и да отвлекат жените на лапити. Започнала ожесточена битка между кентаврите и лапитите, сътечествениците на Пиритой, по време на която били убити много кентаври. Предполага се, че по това време Тезей вече е бил приятел на Пиритой и е участвал в тази битка. От брака на Пиритой и Хиподамея се родил синът им Полипет (виж това име и табл. 23).
Произходът на приятелството между Пиритой и Тезей се обяснява по следния начин: когато Пиритой чул да се говори за подвизите на Тезей, решил да го изпита, като открадне стадата му от областта Маратон. Двамата младежи се срещнали, но били взаимно покорени от красотата си. И спонтанно, вместо да се сбият, Пиритой предложил да обезщети Тезей заради откраднатите животни, като се обявил за негов роб. Трогнат, Тезей отказал и предложил да забравят миналото. Зародилото се приятелство било затвърдено с клетва. Оттогава двамата герои извършили всичките си подвизи заедно. Тезей и Пиритой се заклели взаимно да си осигурят за жени дъщери на Зевс. Затова Пиритой участвал в отвличането на Елена от Тезей (виж Елена и Тезей), а Тезей придружил приятеля си в подземния свят, за да

отвлекат Персефона, жената на Хадес, която била дъщеря на Зевс и Деметра. Двамата приятели стигнали до подземния свят, но не могли да излязат. Затворили ги там до пристигането на Херакъл. Той успял да изведе Тезей, но когато се опитал да освободи Пиритой, земята потреперила и Херакъл разбрал, че боговете не искат да пуснат виновника. Така Пиритой останал в Ада, докато Тезей се върнал при живите.
Според евемеристка версия, разказана от Павзаний, Тезей и Пиритой отишли в Епир, в двора на цар Хедоней (чието име се бърка с това на Хадес). Неговата жена се казвала Персефона, а дъщеря му – Кора. Те имали куче, наречено Цербер, което било много зло. Тезей и Пиритой обявили, че идват за ръката на девойката, а всъщност искали да отвлекат Персефона и Кора. Царят бил обещал, че ще даде дъщеря си за жена на героя, който успее да победи кучето Цербер. Но Хедоней разбрал за истинските намерения на двамата герои и ги затворил. Пиритой, който бил по-виновен, бил хвърлен на кучето, което го погълнало на една хапка. Тезей бил затворен в тъмница и останал там до деня, в който Херакъл, който бил приятел на царя, го помолил да освободи героя. Така Тезей отново излязъл на свобода.
ПИСТОР (лат.). Разказват, че докато Капитолият бил обсаден от галите, житото в крепостта намаляло и скоро щял да настъпи глад. Една нощ в съня на защитниците се появил Юпитер, който ги посъветвал да хвърлят на врага най-скъпото си нещо. Римляните омесили питки от последното брашно, което им оставало, и ги хвърлили по щитовете и шлемовете на противника си. Обезверени, че могат да победят с глад противник, така добре зареден с провизии, галите вдигнали обсадата. В знак на признателност римляните издигнали храм на Юпитер Хлебаря (Jupiter Pistor).
ПИТАНА (гр.). 1. Дъщерята на речния бог Еврот, която родила от Посейдон дъщеря, наречена Евадна. Тя изоставила детето след раждането и то било намерено и отгледано от Епит. Според други версии Питана го занесла тайно на Епит, който отгледал момичето. Лаконийският град Питана е кръстен на нея.
2. Друга героиня с това име е амазонка, основала град Питана в Мизия, също и градовете Кима и Приена.
ПИТЕЙ (гр.). 1. Син на Пелопс и на Хиподамея (виж табл. 2). Брат е на Тиест и на Атрей. Той наследил Трезен на трона на град Трезена (виж Трезен). Приписват му основаването в града на най-стария гръцки храм на Аполон Теарий. Питей бил известен с мъдростта и красноречието си, както и с пророческата си дарба. Той разтълкувал на Егей предсказанието на оракула как да се сдобие със син. Напил Егей и организирал нещата така, че да прекара нощта с дъщеря му Етра. По този начин станал дядо на Тезей и отгледал момчето (виж Тезей). Чрез него героят станал наследник на трона на Трезена. Питей отгледал Хиполит, сина на Тезей и Амазона (виж Хиполит).
2. Син на Аполон, който пристигнал от Делфи в Аргос и издигнал храм в чест на Аполон Питейски.
ПИТИРЕЙ (гр.). Потомък на Йон, царуващ в Епидавър, Пелопонес, по време на завръщането на хераклидите. Той предал без битка царството си на хераклида Деифонт и заедно с поданиците си се оттеглил в Атина. Синът му Прокъл повел колонисти от Епидавър и създал йонийска колония на остров Самос.
ПИТИС (гр.). Нимфа, в която бил влюбен бог Пан. За да избегне прегръдките му, тя избягала от него и била превърната в бор (на гръцки „питис“ означава „бор“). Това обяснява защо Пан обичал да украсява челото си с боров венец.
Според друга версия в Питис били влюбени едновременно Пан и Борей. Тя се отдала на първия. Тогава Борей я хвърлил от висока скала. Земята, която се смилила над нея, превърнала тялото ѝ в дърво, бор. Душата на Питис стене, когато Борей разклаща клоните на боровете, но затова пък с удоволствие дава от тях за венци на Пан.
ПИТОН (гр.). Когато Аполон решил да основе светилище в подножието на Парнас, недалеч от Делфи, той срещнал близо до един извор дракон, който убивал животни и хора. Той се наричал Питон. Аполон го убил със стрелите си. На това чудовище Хера била поверила грижата за Тифон. Като всички чудовища Питон бил смятан за син на Земята и като такъв можел да предсказва. Затова, преди да направи своето светилище в Делфи, Аполон трябвало да премахне този съперник.
Хигин разказва легенда, в която оракул предсказал, че змеят Питон ще загине от ръката на син на Лето. Когато разбрала, че Лето е забременяла от Зевс, Хера заявила, че тя не може да роди там, където греят слънчевите лъчи. На свой ред Питон се опитал да убие Лето. Но по молба на Зевс Посейдон приютил Лето и я скрил на остров Ортигия, който тогава бил покрит с вода. Там тя родила под свод, направен от вълни, без да е изложена на слънцето, както заповядала Хера. Три дни след раждането си Аполон убил Питон. Той сложил пепелта му в саркофаг и основал в негова памет Питийските игри.
Смята се, че Питон е погребан под Делфийския храм (виж също Делфина).
ПЛАТАНА (гр.). Сестра на алоадите (виж това име). След смъртта им била превърната в явор.
ПЛЕВРОН (гр.). Братът на Калидон, син на Етол и Проноя (виж табл. 25). Епоним на етолийския град Плеврон. Той се оженил за Ксантипа, дъщерята на героя Дорос, и така затвърдил родствените връзки между етолийците и дорийците. Родили им се много деца: Агенор, Стеропа, Стратоника и Лаофонта.
Според друга версия Плеврон имал двама синове: Курес и Калидон.
Плеврон е прадядо на Леда и затова му издигнали светилище в Спарта.
ПЛЕЙОНА (гр.). Майката на плеядите, дъщеря на Океан и Тетия. Освен на тях тя е майка на хиадите и на един син, наречен Хиас (виж тези имена). Орион се влюбил в нея, както и в дъщерите ѝ, и я преследвал пет години в Беотия. Накрая заедно с дъщерите си била превърната в звезда (виж табл. 6, 7 и 25).
ПЛЕКСИП (гр.). 1. Герой с това име е един от чичовците на Мелеагър, брат на Алтей (виж табл. 24). Бил убит от племенника си по време на лова на Калидонския глиган (виж Мелеагър).
2. Друг герой с това име е един от двамата синове на Финей и Клеопатра. Бил ослепен от баща си (виж Финей и табл. 11).
3. Плексип се казвал и един от синовете на Хорик (виж това име).
ПЛЕМНЕЙ (гр.). Един от царете на Сикион във версията, разказана от Павзаний. Син е на Перат и е баща на Ортополис (виж това име). Известен е с това, че въвел култа към Деметра в Сикион и ѝ издигнал храм.
ПЛЕЯДИ (гр.). Седем сестри, които били обожествени и превърнати в седем звезди от съзвездието Плеяди. Те са дъщери на Атлант и Плейона (виж табл. 25). Имената им са: Тайгета, Електра, Алкиона, Астеропа, Келено, Майа, Меропа. В откъс от поема на Калимах, която не е запазена изцяло, се твърди, че плеядите са дъщери на царица на амазонките и на тях дължим груповите танци и нощните празници. В този откъс имената им са Кокимо, Главкия, Протида, Партения, Майа, Стонихия, Лампадо. Понякога Калипсо и Диона също са причислявани към плеядите.
Всички плеяди се отдали на богове с изключение на Меропа, която се омъжила за Сизиф и се срамувала от това. Затова звездата, която ѝ е посветена, не свети толкова ярко, колкото останалите в съзвездието (виж табл. 25). Към потомците им, изброени в това родословно дърво (заимствано от Аполодор) могат да се прибавят и някои други: например двамата основатели на града, наречен по-късно Трезена, Хиперес и Антант, били смятани за синове на Посейдон и Алкиона, а Никтей – за син на Посейдон и Келено (за другите версии за произхода на Никтей *виж Никтей и табл. 25*).
Разказват, че плеядите и Плейона отишли в Беотия, където срещнали страшния стрелец Орион, който се влюбил в тях. Той ги преследвал в продължение на пет години, но накрая те били превърнати в гълъби. После Зевс се смилил над тях и ги превърнал в звезди. Съществуват и други версии: тяхното превръщане било причинено от мъката, която изпитвали за баща си Атлант, принуден от Зевс да носи небето на плещите си. Разказвали също, че плеядите и петте им сестри хиадите (виж това име) били превърнати в звезди след смъртта на брат им Хиас, ухапан от змия.
Когато Троя била превзета, плеядата Електра, от която произхождали троянските царе, напуснала от отчаяние сестрите си и била превърната в комета.
ПЛИСТЕН (гр.). Името му фигурира в родословията на атридите и пелопидите, макар че играе различна роля в легендите. Най-често е представян като син на Пелопс и Хиподамея и брат на Тиест и Атрей (виж табл. 2). Според сходна версия е син на Пелопс и друга жена.
Понякога Плистен е представян като син на Атрей и Клеола, дъщерята на Диас. Атрей се оженил за нея, когато дошъл да живее в Макистос, Трифилия. Друг път за майка на Плистен се посочва Аеропа, макар че някои автори я смятат за негова жена (виж Аеропа и Диас).
Макар че обикновено Агамемнон и Менелай са смятани за синове на Атрей, едно от преданията посочва за техен баща Плистен. Това родословие се използва най-вече от трагическите поети. За да обединят двете традиции, някои автори предполагат, че Плистен действително е баща на двамата герои и син на Атрей. Но по природа бил болнав и умрял млад, като поверил двамата си синове (към които е добавена и една дъщеря, Анаксибея) на дядо им Атрей, който ги отгледал. Затова Агамемнон и Менелай са известни с прозвището атриди.
В история, предадена от Хигин, Плистен е син на Тиест и брат на Тантал. Плистен и Тантал били убити от Атрей, който искал да отмъсти на брат си Тиест. Тази легенда е покъсна и вероятно сведенията в нея са объркани (виж Тантал и Тиест).
И накрая, в друго предание Плистен е син на Атрей, но бил отгледан от Тиест и той го смятал за свой син. Тиест поискал да отмъсти на Атрей и изпратил Плистен, за да го убие. Но Атрей погубил младежа и по-късно разбрал, че е убил собствения си син. Източникът на тази легенда – вероятно трагедия, не е запазен (виж Егист).
ПЛУТОН (гр.). Богатият. Едно от имената на бога на подземния свят Хадес. Той е отъждествен с латинския бог Дис Патер и също като него в началото е бог на земеделието, защото цялото богатство идва от земята (виж по-горе за връзката между Плутос и Деметра) (виж и Хадес).
ПЛУТОС (гр.). Олицетворение на Богатс-

твото. В „Теогония" на Хезиод е син на Деметра и Ясион. Роден е на остров Крит. Понякога се появява в свитата на Деметра и на Персефона в образа на млад мъж или на дете, носещо рог на изобилието.
По-късно Плутос се отделя от свитата на Деметра и става олицетворение на богатството изобщо. В този образ се появява в комедия на Аристофан, посветена на него. Той е представян от авторите на комедии и от народната мъдрост като сляп, защото посещава както добри, така и лоши хора. Аристофан смята, че самият Зевс ослепил Плутос, за да му попречи да възнаграждава само добрите и да го накара да облагодетелства и лошите.

ПОДАЛИРИЙ (гр.). Брат на Махаон и син на бога на медицината Асклепий. Негова майка е Епиона, или Лампетия. Подалирий и Махаон били сред претендентите за ръката на Елена и участвали в Троянската война. Били добри воини и се проявили не само на бойното поле, но и като лекари (виж Махаон). Но докато Махаон е преди всичко хирург, Подалирий е общопрактикуващ лекар. Смята се, че е спасил много хора: превързал Акамант и Епей, когато били ранени тежко в състезанията по бокс по време на погребалните игри в памет на Ахил, излекувал и Филоктет.
Подалирий надживял брат си и отмъстил за смъртта му. След превземането на Троя тръгнал по суша заедно с Калхант, Амфилох, Леонтей и Полипет за Колофон. След смъртта на Калхант в този град отишъл в Гърция и се допитал до оракула къде да се засели. Оракулът му отговорил, че трябва да избере страна, в която дори небето да пропадне, той няма от какво да се страхува. Подалирий решил, че областта, отговаряща на това условие, е Херсонес в Кария, защото била оградена отвсякъде с планини и се заселил. За идването му в Кария разказва и друга легенда: изхвърлен на карийския бряг от буря, Подалирий бил спасен от козар, който го завел при царя на страната Дамет. Случило се така, че по същото време дъщеря му Сирна паднала от покрива и царят с признателност приел дара на Подалирий, който я излекувал. Той се оженил за нея и получил като подарък Карийския полуостров, където основал град Сирнос.
В подножието на планината Дрион в Италия съществувало светилище на Подалирий, а на самия връх се издигало друго, посветено на Калхант, за което се смятало, че е основано от Подалирий. Ако някой принесял в жертва черен овен на Подалирий или Калхант и преспял в кожата му, сънувал пророчески сънища.

ПОДАРГА (гр.). Една от харпиите. След съвкуплението си с бога на вятъра Зефир родила два коня: Ксантос и Балий, конете на Ахил. За нея се смята, че е майка и на конете на Диомед (или на диоскурите) Флогей и Харпаг.

ПОДАРК (гр.). 1. Така се казвал като млад цар Приам (виж Херакъл, Приам и табл. 1).
2. Това е името и на сина на Ификъл, който заедно с брат си Протезилай се сражавал пред Троя. След смъртта на Протезилай Подарк станал вожд на тесалийския отряд от Филака. Убил амазонката Клония, но после бил убит от Пентезилея. Гърците го погребали с почести в отделна гробница (виж табл. 20).

ПОДЕС (гр.). Троянец, близък приятел на Хектор. Бил убит от Менелай по време на битката за тялото на Патрокъл.

ПОЙНА (гр.). Известна и като Пена. Олицетворение на отмъщението и на наказанието. Понякога я бъркат с ерините. В покъсната римска митология Пена е майката на фуриите (ерините) и фигурира сред подземните духове. В случая обаче става въпрос за поетична концепция и за алегории, чужди на истинската митология.
Съществува легенда, в която Пойна е представена като чудовище, изпратено от Аполон, за да отмъсти за смъртта на Псамата (виж Кротоп и Кореб).

ПОЛИБ (гр.). Царят на Тива в Египет, който приел Елена и Менелай (виж Елена и Менелай). Така се казват и още герои, фигуриращи в родословията на царските семейства в Гърция:
2. Цар на Сикион, син на Хермес и Хтонофила, дъщерята на Зевксипа и Сикион. Във вените му течала кръвта на трима аргоски царе и на ерехтедите от Атина (виж табл. 22). Полиб имал дъщеря на име Лизинаса, (или според други автори Лизимаха), която омъжил за Талай, царя на Аргос. Тя родила много деца, сред които Адраст и Пронакс (виж табл. 1). Адраст по-късно избягал при Полиб и тъй като той нямал синове, го наследил.
3. Вероятно царят на Коринт Полиб, който отгледал Едип като дете, е различен от предишния Полиб. Но трябва да се отбележи, че в легендата мястото, където е изоставен Едип, е или Коринт, или Сикион (виж Едип).

ПОЛИБОТ (гр.). Един от великаните, който участвал в битката срещу олимпийските богове. Бил преследван от Посейдон до остров Кос, където богът отчупил част от острова и го премазал под него, като така създал островчето Низирос.

ПОЛИГОН (гр.). Полигон и Телегон, синовете на Протей и Торона, били убити от Херакъл. Двамата разбойници предизвиквали пътниците на борба и ги убивали. Херакъл обаче ги надвил.

ПОЛИДАМАНТ (гр.). Троянски герой, син на Пантой (виж това име) и на Фронтида (или Пронома), дъщерята на Клитий. Бил роден в една и съща нощ с Хектор. Бил толкова ценен като съветник, колкото Хектор като воин. Той предложил план за нападение на укрепения ахейски лагер, посъветвал Хектор да събере троянските вождове, след поражението дал съвет на троянците да се скрият в Илион, а след смъртта на Хектор да не упорстват, а да предадат Елена.
Освен това Полидамант се отличил и на бойното поле. Той убил Мекист, Отос и ранил Пенелей.
Имал син, наречен Леокрит.

ПОЛИДАМНА (гр.). Според едно предание Полидамна е жената на египетския цар Тон. За да спаси Елена от любовните нападки на мъжа си, тя я отвела на остров Фарос, при устието на Нил, и й дала билки, за да я предпази от ухапването на многобройните змии, населяващи острова (виж Елена).

ПОЛИДЕВК (гр., лат. Полукс). Един от диоскурите, брат на Кастор (виж Диоскури и табл. 19).

ПОЛИДЕКТ (гр.). Син на потомъка на Еол Магнес (виж табл. 8) и на наяда, а според други автори син на Перистен, който по линия на баща си Дамастор бил внук на Навплий. Във втората версия майка му е Андротея, дъщерята на Перикастор. Негов брат е Диктис. Двамата се заселили на остров Серифос. При Диктис, а според други версии при Полидект се приютила Даная, когато вълните я изхвърлили на брега на острова заедно със сина й Персей (виж Персей и Даная). Полидект се влюбил в Даная. За да отстрани Персей, когато той пораснал, го изпратил да донесе главата на Медуза под претекст, че иска да направи подарък за сватбата на дъщерята на Еномай Хиподамея. По време на отсъствието на Персей той се опитал да насили Даная, но тя заедно с Диктис избягала в светилището. Персей се върнал и с помощта на главата на Медуза превърнал Полидект в каменна статуя.
В изолирана легенда, разказана от Хигин, на погребалните игри, дадени от Персей в чест на Полидект, героят случайно убил дядо си Акризий (за по-разпространената версия за тази смърт виж Акризий и Персей).

ПОЛИДОР (гр.). 1. Така се казвал синът на Кадмос и Хармония (виж табл. 3). Оженил се за Никтеида, дъщерята на Никтей, и имал син Лабдак, дядото на Едип. За ролята му по предаването на властта от Кадмос на Едип има различни сведения. Според някои версии Кадмос поверил трона на Тива на Полидор, преди да замине за Илирия (виж Кадмос). И действително по това време Полидор бил единствен син на Кадмос. В други предания Кадмос оставил властта на Пентей, сина на дъщеря си Агава. В тази версия Полидор последвал баща си в Илирия. Сходна версия пък уверява, че Пентей лишил от властта Полидор, законния наследник на трона, след заминаването на Кадмос.
2. Друг Полидор е син на Приам. За него има множество предания. Според едно от тях той е син на Приам и Лаотоя. Тъй като бил много малък по време на Троянската война, Приам го отстранил от бойното поле, но доверявайки се на бързината си при бягане, Полидор нападнал Ахил и бил убит от него. Полидор имал сребърни доспехи, които Ахил взел, след като го убил. По-късно, след смъртта на сина си, Тетида подарила този трофей на Агамемнон. Това е Омировата версия. В по-късните поеми и найвече при трагиците и александрийнските и римските поети Полидор е смятан за син на Приам и на Хекуба. Приам завел малкия си син при зет си, тракийския цар Полиместор. Същевременно му поверил и грижата за богатствата, които били предназначени за Полидор, ако войната завърши катастрофално за троянците. Но Полиместор, или защото искал богатствата за себе си, или защото се поддал на натиска на гърците, убил Полидор и хвърлил трупа му в морето, а вълните изхвърлили тялото на брега на Троада, когато слугиня на Хекуба (или самата Хекуба) била дошла за вода, за да отдаде погребални почести на Поликсена, пожертвана на гроба на Ахил. Хекуба познала сина си и получила разрешение от Агамемнон да погребе Полидор до Поликсена. За отмъщението на Хекуба *виж това име*.
В традицията, следвана от Вергилий, Полиместор погребал Полидор в Тракия. Когато Еней пристигнал там и отрязал клоните на дърветата, които растели на гроба му, за да украси олтара, на който щял да прави жертвоприношение, от тях закапала кръв. Чул се глас, който казал, че се намират на гроба на Полидор и че тези дървета са поникнали от копията, с които са го пронизали. Гласът разказал как Полиместор е убил детето, което му било поверено, за да вземе златото му. Освен това ги посъветвал да изоставят идеята за град на това прокълнато място. Тогава Еней отдал погребални почести на убитото дете и напуснал страната.
Според друго предание Полиместор предал Полидор на Аякс, сина на Теламон, който нападнал царството му. Аякс и гърците искали детето да послужи за залог и да го разменят за Елена. Но троянците отказали. Тогава Полидор бил убит с камъни пред стените на града, а трупът му – даден на Хекуба.
Трагиците пък смятат, че Полидор не загинал от ръката на Полиместор, който погрешка убил вместо него собствения си син Деипил. По-късно Полидор отмъстил на клетвопрестъпника (виж Деипил).

ПОЛИДОРА (гр.). Това име носят няколко героини, сред които най-известна е дъщерята на Пелей (виж табл. 30). Нейна майка е Антигона, дъщерята на Евритион (виж Пелей). Полидора родила от речния бог Сперхей син на име Менестий. След това се оженила за Борос, сина на Периерес. Той е смятан от някои автори за „човешкия" баща на Менестий.

Вместо Антигона някои автори посочват за майка на Полидора Полимела, дъщерята на Актор. Съществува и предание, в което Полидора не е дъщеря, а жена на Пелей (виж и Дриопс).

ПОЛИИД (гр.). 1. Известен коринтски гадател от рода на Мелампус, чиято родствена връзка е следната: сред децата на Мелампус имало едно, наречено Мантий. Негов син бил Клитос (виж това име), който на свой ред имал син Керан, бащата на Полиид. Полиид се оженил за Евридамея – внучка на Авгей и дъщеря на Филей. Имал двама синове, Евхенор и Клитос, които участвали в похода на епигоните, а след това бил заедно с Агамемнон пред Троя. Полиид предрекъл на Евхенор, че може да избира между две съдби: или да умре вкъщи от болест, или на бойното поле пред Троя. Евхенор избрал втората и бил убит от Парис.

Местно предание от Мегара разказва, че Полиид пристигнал в града и пречистил Алкатой от убийството на сина му Калиполис (виж Алкатой). След това издигнал храм на Дионис. В тази версия Полиид е син на Керан и родственик на Мелампус, но негов дядо е Абант (виж табл. 1).

Този Полиид посъветвал Белерофонт да отиде на извора Пирена, където бил крилатият кон Пегас. Също така предупредил Ифит, сина на Еврит, да замине в Тиринт при Херакъл. Излекувал от лудост царя на Мизия Тевтрант. Но най-известната история за него е свързана със съживяването на Главк, сина на Минос (виж Главк 5).

2. Съществува и друг Полиид, троянец, син на гадателя Евридамант, който заедно с брат си Абант бил убит от Диомед.

ПОЛИКАОН (гр.). По-малкият син на Лелекс и Перидея, съпруг на Месена. Тъй като не можел да се надява да наследи царството на баща си, по съвет на жена си решил да създаде собствено владение. С жители на Аргос и Лакедемон основал град Андания и колонизирал областта Пелопонес, на която дал името Месения (виж също Месена). Той е различен от Поликаон, който се оженил за Евехма, дъщерята на Хил и Иола (виж табл. 16).

ПОЛИКАСТА (гр.). 1. Една от дъщерите на Нестор, която в „Одисея" приготвила банята за Телемах, когато той дошъл на Пилос, за да търси баща си. В по-късна легенда Поликаста е жена на Телемах и му родила син, Персеполис.

2. Това е името на жената на Икарий и майка на Пенелопа. Често обаче за жена на Икарий посочват Перибоя (виж табл. 19). Тази Поликаста е дъщеря на акарнанецa Лигей (виж също Икарий).

ПОЛИКРИТ (гр.). Етолиец, избран да властва над Етолия, който се оженил за млада жена от Локрес. Прекарал с нея само три нощи, а преди четвъртата умрял. След девет месеца вдовицата му родила дете, което имало и мъжки, и женски полов орган. Уплашена, тя го занесла на пазара, където се събирали много хора. Общото мнение било, че това е проклятие на боговете. Решили да изведат майката и детето извън границите на страната и там да ги изгорят. Тогава се появил Поликрит, облечен в черно. Той поискал детето, което било негово, и добавил, че това трябва да стане бързо, защото подземните богове са го пуснали за малко. Тъй като уплашеното множество се колебаело дали да изпълни молбата му, той я повторил отново и накрая взел детето, разчленил го и погълнал всички части, оставяйки само главата. След това изчезнал. Етолийците решили да изпратят свои представители в Делфи, за да попитат как да се предпазят от последиците на случилото се. В този момент главата на детето, която се била търкулнала на земята, започнала да предсказва. Тя забранила на жителите да пращат хора в Делфи и предсказала, че ще има война. Накрая помолила да не я погребват, а да я оставят на огряно от слънцето място.

ПОЛИКРИТА (гр.). Героиня от Наксос, която почитали с култ. За нея разказвали следната история: по време на война между жителите на Наксос и жителите на Милет, съюзници на еритрейците, Поликрита била пленена от вожда на еритрейците Диогнет. Но той се влюбил в пленницата си и тя придобила голяма власт над него. Поликрита била сестра на вожда на хората от Наксос Поликлет. С помощта на дъсчица, която пъхнала в сладкиш, девойката предупредила брат си за хитростта, която измислила. Тя успяла да убеди любовника си Диогнет да предаде през нощта лагера на наксосци. Тактиката успяла: наксосци проникнали в лагера и разгромили противника си, след което сключили изгоден мир. Поликрита била приета с големи почести. Но на връщане в родината си тя получила толкова много подаръци, сложили ѝ толкова много венци, че на влизане в града умряла, задушена под самата порта. Погребали я на мястото, където издъхнала. По молба на Поликрита Диогнет бил спасен по време на нападението над лагера, но според друга версия той бил убит по време на битката и погребан до Поликрита.

ПОЛИКСЕН (гр.). 1. Един от внуците на Авгей. Негов баща е Агастен. Поликсен е сред кандидатите за ръката на Елена и пред Троя командвал отряд епейци. След завръщането му от Троя му се родил син, когото нарекъл Амфимах, на името на другаря си, сина на Ктеат, който загинал пред Троя. В Елида показвали гробницата на Поликсен. Разказват, че след убийството на претендентите Одисей отишъл при него и му гостувал. Сред подаръците, които Поликсен му дал, била и чаша, на която била изобразена историята на Трофоний, Агамед и Авгей (виж Агамед).

2. Друг герой с това име е един от синовете на Язон и Медея (виж табл. 21).

3. Предишните двама герои се различават от царя на Елида Поликсен, при когото афийците скрили стадата, откраднати от Електрион. Амфитрион ги купил от него (виж Амфитрион).

ПОЛИКСЕНА (гр.). Една от дъщерите на Приам и Хекуба, най-малката от всички. Тя не фигурира в „Илиада", а се появява в покъсните поеми. Свързана е с легендата за Ахил. За срещата им с героя има различни версии. В някои се разказва, че Поликсена отишла на извора, където Троил поил коня си. Тогава се появил Ахил и убил Троил. Поликсена успяла да избяга, но Ахил се влюбил в нея. Понякога (тази легенда изглежда се е появила през елинистичната епоха) се разказва, че Поликсена отишла с Приам и Андромаха да моли Ахил за трупа на Хектор. И докато героят не се трогнал от молбите на бащата и вдовицата на своята жертва, Поликсена успяла да го трогне, като предложила да стане негова робиня. С тази версия на легендата е свързана и историята за „предателството" на Ахил: за да получи ръката на Поликсена, той предложил на Приам или да изостави гърците и да се върне в родината си, или да предаде своите, като премине в лагера на троянците. Споразумението трябвало да бъде сключено в храма на Аполон Тимбрийски, но Парис, скрит за статуята на бога, убил Ахил със стрелата си (виж Ахил и Парис).

Независимо от легендите за любовта между Ахил и Поликсена съществуват други, вероятно появили се по-рано, за смъртта на девойката, принесена в жертва на гроба на Ахил. В „Кипърски песни" Поликсена била ранена от Диомед и Одисей по време на превземането на Троя и умряла от раните си. Тя била погребана от Неоптолем. По-късно обаче се появяват версии, че тя е принесена в жертва на гроба на Ахил или от Неоптолем, или от вождовете по настояване на Одисей. Тази версия следват авторите на трагедии и най-вече Еврипид. Жертвоприношението имало за цел или да осигури щастливо завръщане на ахейските кораби – в такъв случай то е сходно с това на Ифигения, предназначено да направи ветровете благоприятни за армията на Агамемнон, или за успокоение на душата на Ахил, появил се в съня на сина си, за да му поръча тази жертва.

ПОЛИКСО (гр.). 1. Жена на Никтей и майка на Антиопа (виж табл. 25).

2. По-известна е жената на Тлептолем от Родос – сина на Херакъл, умрял пред Троя (виж Тлептолем). За да почете паметта на мъжа си, тя организирала погребални игри, в които участвали деца. Победителят получавал корона от бяла топола. Тя успяла да отмъсти за смъртта на мъжа си и да накаже Елена, виновницата за Троянската война. Има няколко версии за нейното отмъщение. В една от тях на връщане от Египет Менелай и Елена минали покрай остров Родос с намерение да спрат там. Разбирайки за това, Поликсо събрала родосци на брега, въоръжени с брадви и камъни. Като ги видял, Менелай решил да продължи пътя си, но вятърът го изтласкал към брега. Тогава той скрил жена си в кораба и облякъл с нейните дрехи най-красивата си робиня и когато слезли на брега, родосци убили фалшивата Елена. След като задоволили чувството си за мъст, родосци пуснали Менелай да си тръгне. Така Елена била спасена от гнева на Поликсо. Но по-известната версия не е толкова благосклонна към героинята. Когато Менелай умрял, а Орест бродел по света, преследван от ериниите, доведените синове на Елена Никострат и Мегапент я изгонили от Спарта. Тя отишла при Поликсо, която смятала за приятелка. Поликсо се престорила, че я приема с радост, но докато Елена била в банята, Поликсо накарала слугините си да се преоблекат като еринии и да я нападнат. Изплашена и обезумяла от мъченията, на които я подложили робините, Елена се обесила (виж Елена).

3. Поликсо се казва и дойката на Хипсипила от Лемнос, която я посъветвала да приеме аргонавтите (виж Хипсипила).

ПОЛИКТОР (гр.). Поликтор, Итак и Нерит са трима герои от Итака, изкопали извора, от който жителите на острова черпели вода. Те са синове на Птерелай и Амфимеда, потомци на Зевс (виж Птерелай). Били родом от Кефалления и оттам пристигнали, за да колонизират Итака.

ПОЛИМЕДА (гр.). Дъщерята на Автолик, жена на Езон и майка на Язон (виж табл. 21). Когато мъжът ѝ бил осъден на смърт от Пелий, тя го проклела и се обесила. Имала още един невръстен син на име Промах, но Пелий го убил, за да унищожи рода на Езон. Митографите посочват за жена на Езон и Алкимеда.

ПОЛИМЕЛА (гр.). 1. Героиня с това име е дъщеря на Филас. От Хермес родила Евдор (виж това име). По-късно се оженила за Ехекъл, потомък на Актор.

2. Друга Полимела е дъщеря на бога на ветровете Еол, която била любовница на Одисей, докато той гостувал в двореца на баща ѝ. След заминаването му тя толкова явно показала тъгата си, че баща ѝ забелязал и поискал да я накаже, но синът му Диорес, който бил влюбен в сестра си, получил позволение от Еол да се ожени за нея. Изглежда, че синовете и дъщерите на Еол имали навика да се женят помежду си.

3. Трета героиня с това име е дъщерята на Актор, която в някои предания се оженила за Пелей преди брака му с Тетида (виж По-

лидора). Понякога е смятана за дъщеря на Пелей.

ПОЛИМЕСТОР (гр.). Царят на Тракия Полиместор, съпруг на Илиона, дъщерята на Приам, играе роля в легендата за Полидор и за Хекуба. За различните варианти *виж Деипил, Хекуба и Полидор.*

ПОЛИМН (гр.). Когато Дионис тръгнал за подземния свят, той попитал за пътя един селянин, наречен Полимн (или Просимн, виж Дионис), който му дал исканите сведения, но в замяна помолил за любовта на бога. Дионис му обещал това да стане на връщане, но когато се върнал, Полимн бил мъртъв. За да изпълни обещанието си, богът издялал смокиново дърво във формата на фалос и на гроба на Полимн задоволил сянката му.

Тази неприлична легенда била предназначена да обясни ролята на фалоса в мистериите на Дионис.

ПОЛИНЕЙК (гр., Полиник). Един от двамата синове на Едип. Негов брат е Етеокъл. Версиите се различават относно името на майка му. Той е син или на Евригания, втората жена на Едип, или на Йокаста в традицията, следвана от трагиците. Етеокъл е смятан или за по-голям, или за по-малък от него. Враждата им за власт над Тива довела до похода на Седемте срещу града, ръководен от Адраст. Разказват, че в основата на тази вражда лежало тройно проклятие от баща им. Когато Едип се ослепил, след като разбрал за отцеубийството си и за кръвосмешението с майка си, синовете му, вместо да се съжалят над него, му се присмели. Полинейк въпреки изричната забрана поднесъл храна на сребърната табла на Кадмос и му дал да пие от златната му чаша. Така той искал да му се подиграе и да му напомни за неговия произход и за престъплението, което извършил.

Когато разбрал за това, Едип проклел двамата си синове да не живеят никога в мир помежду си, нито на земята, нито в смъртта. По-късно двамата братя изпратили на баща си след едно жертвоприношение костта от бедрото на жертвата. В гнева си Едип хвърлил костите на земята и изрекъл второ проклятие – да се убият взаимно. А когато синовете му го затворили в тъмна килия, за да го забравят, отказвайки му почестите, които му се полагат, той ги проклел за трети път. Предрекъл им, че ще си разделят наследството с оръжие в ръка. В по-проста версия се казва, че Едип проклел синовете си, защото не се опитали да го спасят, когато Креонт го изгонил от Тива (виж Едип).

Останали единствени господари в Тива, Етеокъл и Полинейк решили да си поделят властта, като се редуват всяка година на трона. Етеокъл бил пръв (или втори, в зависимост от това дали е по-голям или по-малък от брат си, но във втория случай е получил властта от Полинейк, който спазил условията по предаване на властта). Но в края на годината отказал да предаде трона на брат си. Полинейк бил изгонен от родината си и отишъл в Аргос, като взел със себе си огърлицата и роклята на Хермиона. По това време в Аргос царувал Адраст. Полинейк пристигнал в двореца му в една бурна нощ едновременно с Тидей, сина на Ойней, който избягал от Калидон. Двамата герои се сбили в двора и шумът привлякъл Адраст. Той ги помирил, приел ги гостоприемно и им дал двете си дъщери за жени (виж Адраст и табл. 1). Полинейк се оженил за Аргия и Адраст му обещал да му помогне да възвърне царството си. Това е причината за войната на Седемте срещу Тива.

Но гадателят Амфиарай предрекъл съдбата на похода и се помъчил да отклони Адраст от намеренията му. За да превъзмогне това препятствие, Полинейк отишъл при Ифис, сина на Алектор (виж Ифис). Попитал го как да убеди Амфиарай да се присъедини към похода. Ифис разкрил на героя, че Амфиарай е обвързан с клетва, според която трябва да изпълнява всички решения на жена си Ерифила (виж това име). Полинейк ѝ предложил огърлицата на Хармония, като в замяна поискал от нея да убеди мъжа си да участва в похода. Така най-сетне подготовката започнала. На минаване през Немея Полинейк спечелил състезанията по борба на погребалните игри в памет на Архемор (бъдещите Немейски игри). В сражението пред Тива Полинейк бил убит от брат си, но умирайки, успял да го рани смъртоносно. Така се сбъднало проклятието на Едип. За начина, по който бил погребан Полинейк, *виж Антигона.*

ПОЛИПЕТ (гр.). 1. Син на Аполон и на Фтия. Убит от Етол заедно с двамата си братя Дорос и Лаодок (виж Етол).

2. Грък, който участвал в Троянската война. Син е на Пиритой и на Хиподамея (виж табл. 23) и се родил в деня, когато баща му изгонил кентаврите от планината Пелион. Майка му умряла малко след раждането му и баща му отишъл при Тезей в Атина. Когато Полипет възмъжал, наследил Пиритой на трона. Заедно с приятеля си Леонтей бил сред претендентите за ръката на Елена и участвал в Троянската война на страната на Менелай. Командвал отряд от четиридесет кораба. Убил много троянци на бойното поле (Дамас, Дрезей и т. н.). Участвал в погребалните игри в памет на Патрокъл. Той е сред воините в дървения кон. След падането на Троя заедно с Леонтей придружили Калхант по суша до Колофон (виж Калхант).

3. Полипет се казвал и синът на Одисей и на царицата на теспротите Калидика (виж табл. 39). След смъртта ѝ той наследил трона, а Одисей се върнал в Итака.

ПОЛИПОРТ (гр.). Известен и като Птолипорт. Син на Одисей и Пенелопа, заченат след завръщането на Одисей в Итака. Той се родил, докато героят управлявал теспротите, и Одисей го видял, след като се върнал (виж Одисей и табл. 39).

ПОЛИТ (гр.). 1. Син на Приам и Хекуба. Появява се в много епизоди в „Илиада“: притичва се на помощ на Троил, когато Ахил го нападнал, и участва в битката около корабите, като спасява брат си Деифоб, ранен от Мерион.

Полит е последният оцелял син на Приам (без да се брои Хелен). Бил убит от Неоптолем върху олтара на двореца, пред очите на баща си.

Вергилий споменава син на Полит на име Приамос, участвал в погребалните игри в памет на Анхиз. Вероятно на него приписват основаването на град Политориум в Лациум.

2. Друг Полит е другар на Одисей, превърнат от Цирцея в животно. За тази легенда виж Евтим.

ПОЛИФАТ (гр.). Цар Полифат се появява в легендата за Мелампус. Докато той му гостувал, слугите на царя убили една змия в близост до олтара по време на жертвоприношение. Полифат заповядал на Мелампус, който още бил младеж, да погребе животното. Той изпълнил заръката, но змията била женска и имала малки, които Мелампус отгледал. Когато те пораснали, от благодарност към „благодетеля“ си „прочистили“ ушите му за техния език и така му предали дарбата да предсказва (виж Мелампус).

ПОЛИФЕМ (гр.). Съществуват двама герои с това име.

1. Първият е лапит, син на Елат и Хипа. „Божественият“ му баща е Посейдон, а негов брат е Кеней (виж това име). Той се оженил за Лаонома, която в изолирана легенда е смятана за сестра на Херакъл. Полифем участвал в битката на лапитите срещу кентаврите. Участвал също и в похода на аргонавтите, но останал да живее в Мизия, където основал град Киос. Загинал във войната срещу халибите.

2. По-известен е циклопът Полифем, който се появява в „Одисея“. Той е син на Посейдон и нимфата Тооса, дъщерята на Форкис. Омир го описва като ужасяващ великан, най-свирепия от всички циклопи. Той бил овчар и живеел от това, което произвеждал от овцете си. Живеел в пещера и макар че ползвал огън, ядял месото сурово. Познавал виното, но пиел много рядко и не знаел, че може да се напие. Не живеел напълно изолирано, защото когато го ранили, извикал другите циклопи на помощ, но не могъл да им разкаже какво се е случило.

Вече знаем как Полифем затворил Одисей заедно с дванадесет негови спътници в пещерата си. Циклопът започнал да ги изяжда и обещал на Одисей да го погълне последен, за да му благодари за виното, което героят донесъл от кораба. Но през нощта, когато Полифем заспал дълбоко под влияние на виното, Одисей и другарите му подострили на огъня огромен кол и го забили в единственото око на великана. На сутринта, когато стадото излязло от пещерата, за да отиде на паша, гърците се вкопчили в коремите на животните, за да се измъкнат по този начин от пещерата, защото ослепеният циклоп проверявал с ръце кой излиза. Веднъж на свобода и с вдигнати платна, Одисей разкрил на Полифем кой е и му се подиграл. Още преди това оракул бил предсказал на Полифем, че ще бъде ослепен от Одисей. Разгневен, че са го надхитрили, циклопът започнал да хвърля огромни скали по кораба, но напразно. Оттогава Одисей си навлякъл гнева на Посейдон, бащата на Полифем.

В поемите след Омир Полифем незнайно защо се превръща в герой от любовно приключение с нереидата Галатея. В „Идилия“ на Теокрит е известното описание на нежния циклоп, влюбен в кокетка, която го смятала за прекалено непохватен. Същата тема е развита и от Овидий (виж Акис). Съществува и предание, в което Галатея е влюбена в циклопа и му ражда деца (виж Галатея).

ПОЛИФИД (гр.). 1. Гадател, син на Мантий в някои легенди, потомък на Мелампус (виж табл. 1). Получил дарбата си от Аполон. След скарване с баща си отишъл да живее в Ахея, в Хиперезия. Негов син е Теоклимен (виж това име), а дъщеря му е Хармонида.

2. Същото име носи и двадесет и четвъртият цар на Сикион. Според „Хроника“ на Евзебий той царувал по време на Троянската война. Когато Менелай и Агамемнон били още деца, дойката им ги завела при него, за да ги скрие от Тиест. На свой ред Полифид ги поверил на етолийския цар Ойней (виж Агамемнон). Ако Полифид е продължавал да царува, както се твърди в „Хроника“, и по време на Троянската война, то той е бил изключително дълголетен.

ПОЛИФОНТ (гр.). 1. Син на Автофон, командвал петдесетте тиванци, направили засада на Тидей по време на похода на Седемте срещу Тива. Тидей избил всички.

2. Друг герой с това име е потомък на Херакъл, който убил Кресфонт, за да завземе царството и жена му Меропа. Бил убит от сина на жертвата си (виж Епил и Меропа).

ПОЛИФОНТА (гр.). Тракиецът Хипоной се оженил за Траса, дъщеря на Арес и Терейна, дъщерята на речния бог Стримон. От този брак се родила Полифонта. Тя презряла подаръците на Афродита и станала придружителка на Артемида. Разгневена на девойката, Афродита ѝ вдъхнала безумна любов към една мечка. За да я накаже, че е загубила девствеността си по толкова чудовищен начин, Артемида насъскала срещу нея всички диви животни. Изплашената Поли-

фонта се скрила при баща си и там родила две момчета, които нарекли Агрий и Орий, т. е. Дивия и Планинеца. Момчетата пораснали, надарени с изключителна сила. Те не се страхували нито от боговете, нито от хората. Когато срещнели чужденец, го отвличали в дома си и го изяждали. Зевс ги възненавидял и изпратил своя вестоносец Хермес, за да ги накаже. Първоначално Хермес решил да им отреже стъпалата и дланите, но Арес, който бил техен прадядо, поискал да ги спаси от наказанието. Затова променил образа им. Полифонта станала нощна птица, Орий – хищна птица, а Агрий – лешояд, и трите птици с лошо предзнаменование за хората. Слугинята, която не била виновна, но също била превърната в птица, поискала от боговете поне да бъде благоприятна към хората. Те изпълнили молбата ѝ и я превърнали в зелен кълвач, който бил добро предзнаменование за ловците.

ПОЛИХИМНИЯ (гр., Полхимния). Една от деветте музи, дъщеря на Зевс и Мнемосина. Смята се, че е създала лирата и земеделието. Понякога я представят за майка на Триптолем, когото заченала от син на Арес, наричан или Келей, или Хеимарой. Като всички музи и тя покровителства някоя област в изкуството или науката: смятат я за покровителка на пантомимата, геометрията или историята. Според изолирана легенда Полихимния е майка на Орфей, макар че обикновено за такава се посочва Калиопа. Платон цитира легенда, в която Полихимния е майка на Любовта (Ерос).

ПОЛТИС (гр.). Син на Посейдон. Негови братя са Сарпедон (различен от брата на Минос) (виж Сарпедон), който царувал в Енос, Тракия. Той приел дружелюбно Херакъл, когато той минавал през Троада на връщане от страната на амазонките. Сарпедон бил убит от Херакъл на морския бряг.

Разказват, че по време на Троянската война троянците изпратили пратеници с подаръци при Полтис с молба да стане техен съюзник. Но Полтис поискал Парис да му предаде Елена, като в замяна му предложил две красавици. Естествено напразно.

ПОМОНА (лат.). Римска нимфа, покровителка на овощните насаждения. На пътя от Рим за Остия имала свещена гора, наречена Помонал в нейна чест. Култът на Помона бил обслужван от високопоставен жрец. Римските поети ѝ приписват различни любовни приключения. Представят я като жена на легендарния цар Пик (виж това име). Заради любовта си към нея той отблъснал любовта на Цирцея и бил превърнат в зелен кълвач. При Овидий тя е жена на Вертумн, който също като нея е божество на годишните времена и плодородието.

ПОМПО (лат.). В елинизираната версия на латинската легенда Помпо е дъщеря на цар Нума Помпилий, родоначалник на рода Помпония. В една от легендите бащата на Нума се казва Помпилий Помпо.

ПОНТ (гр.). Мъжкото олицетворение на Морето. Не притежава собствена легенда, а присъства само в теогоническите и космогоническите родословия. Понт е син на Гея (Земята) и Етер. Гея заченала от него Нерей, Тавмант, Форкис, Кето и Еврибия (виж табл. 12). Понякога за негови деца посочват и Бриарей и четиримата телхини Актей, Мегалезий, Ормен и Лик. За потомството на Понтос виж табл. 32.

ПОРОС (гр.). Прогонващ Злото. Син на Метида. Пения (Бедността) заченала от него Любовта. Освен тази символична легенда, разказана от Платон, няма отделна легенда за Порос (виж Ерос).

ПОРТАОН (гр.). Син на Агенор и Епикаста, внук на Плеврон (виж табл. 24). Царувал в Плеврон и Калидон. От Еврита имал много деца: Ойней, Агрий, Алкатой, Мелант, Левкопей, Стеропа. Мелеагър е негов потомък (виж табл. 27). Името му понякога се среща като Партаон или Портей.

ПОРТЕЙ (гр.). 1. Една от формите на името на Портаон.

2. Бащата на Ехион, първият от гръцките герои, който излязъл от дървения кон в Троя, само че паднал и загинал.

ПОРТУН (лат.). Много древно римско божество, в началото покровител на „пътищата", а през историческата епоха смятан за морски бог, покровител на пристанищата. На 17 август имало празник в негова чест, наречен Портуалия. Храмът му се намирал на Форум Боариум, в непосредствена близост до римското пристанище. Постепенно бил отъждествен с бог Палемон (виж това име) и като такъв бил смятан за син на Матер Матута, идентифицирана с Ино-Левкотея (виж тези имена).

ПОРФИРИОН (гр.). Един от великаните, участвали в битката срещу олимпийските богове. Той бил убит от стрелите на Аполон, също като Тифон. Съществува и друга легенда, според която Порфирион се опитал да насили Хера и бил убит едновременно от Зевс и Херакъл.

ПОСЕЙДОН (гр.). Богът, който властва над моретата. Принадлежи към олимпийското поколение богове, син на Кронос и Рея. Понякога го смятат за по-малък, а друг път за по-голям брат на Зевс. В найстарата легенда, в която Зевс принуждава баща си да върне всички деца, които е погълнал, Зевс е най-малкият син, така както Кронос, детронирал Уран, е най-малкият от децата му. Но постепенно, с развитието на институцията на правото на първородния син, Зевс, смятан за върховен господар на света, започва да се приема за първороден син. Затова в легендите от класическата епоха Посейдон е по-малък от него.

Посейдон бил отгледан от телхините (виж това име) и от дъщерята на Океан Кефира. Когато достигнал зряла възраст, той се влюбил в Халия, сестрата на телхините, и тя родила от него шест синове и една дъщеря, наречена Родоса. Това станало на остров Родос, който приел името на дъщерята на Посейдон (виж Халия).

От епохата на „Илиада" Посейдон е представян като бог на морето, който притежава цялата власт над него, така както Хадес царува в подземния свят, а Зевс властва над Небето и Земята. За тази подялба *виж Зевс*. Посейдон не само командва вълните, но заповядва на бурите и може с един удар на тризъбеца си да къртн цели скали от бреговете или да кара да бликат потоци. Властта му се простира не само върху морето, но и върху течащите води и езерата. Само реките имат свои собствени божества. Неговите отношения със Зевс не винаги са приятелски. Той участвал заедно с Хера и Атина в заговора, който имал за цел да окове Зевс, но отстъпил пред заплахите на Бриарей (виж Егеон). Посейдон построил за една година крепостната стена на Троя заедно с Аполон и смъртния Еак. Лаомедон отказал да му плати уговореното възнаграждение. За да си отмъсти, Посейдон изпратил на троянците морско чудовище, което ги нападнало (виж Лаомедон). Оттогава Посейдон изпитвал омраза към троянците и затова по време на Троянската война застанал на страната на ахейците. Но в началото на „Илиада" се разказва, че когато по съвет на Нестор гърците решили да укрепят лагера си, като обградят корабите със стена, на събрание на боговете Посейдон протестирал срещу това решение, защото то можело да затъмни славата, която му донесло построяването на Троянската стена. Трябвало да се намеси Зевс, за да го успокои, но Посейдон си обещал да разруши стената, издигната от ахейците. Известно време не се намесвал, но когато троянците взели надмощие, решил да подкрепи гърците. Приел образа на Калхант, за да окуражи двамата Аякс, насърчил Тевкер и Идоменей, до момента, в който по заповед на Зевс той напуснал битката. Но когато Ахил щял да убие Еней, Посейдон го спасил. Скрил го от Ахил в облак от мъгла, изтръгнал от щита на Еней копието, което се било забило в него, и пренесъл героя далеч от бойното поле. Мотивът му да спаси троянеца бил, че Съдбата не искала смъртта на Еней може би защото не бил пряк потомък на Лаомедон, а на Трой чрез Анхиз, Капис и Асарак (виж табл. 7). Посейдон, който преследвал с всички богове наследниците на Приам, също като тях защитавал потомците на Анхиз.

Когато смъртните започнали да организират живота си в градове, боговете решили всеки да си избере по едно селище, където да бъде почитан като негов покровител. Но понякога един и същ град бил избиран от двама или трима богове. Това предизвикало конфликти между тях, които трябвало да бъдат разрешени със съд, дори от смъртни. В тези спорове Посейдон обикновено бил губещ. С Хелиос си оспорвали Коринт. Великанът Бриарей, когото избрали за съдник, решил в полза на Слънцето. Посейдон искал да властва и над Егина, но тук бил победен от Зевс. За Наксос връх взел Дионис, в Делфи – Аполон, а в Трезена – Атина. Двата най-известни „спора" били за Атина и Аргос. Посейдон първи предявил претенциите си за Атина, като с удар на тризъбеца си пробил фонтан на Акропола (това „море" по сведения на Павзаний било солено езеро в областта на Ерехтион). Но тогава се появила Атина, която повикала Кекропс и го призовала като свидетел на действията си: тя посадила маслиново дърво, което все още показвали през II в. сл. Хр. в Падрозион. След това богинята поискала властта над града. Спорът бил отнесен при Зевс, който повикал съдии. Според някои версии тези съдии били Кекропс и Кранай, а според други – олимпийските богове. Но както и да е бил съдът, той решил в полза на Атина, защото Кекропс свидетелствал, че тя първа посадила маслиново дръвче върху скала на Акропола. Ядосан, Посейдон наводнил Елевзинската равнина.

За Аргос арбитър в спора между Посейдон и Хера станал Фороней. Той се изказал в полза на богинята. В гнева си Посейдон наказал Арголида с проклятие, като изсушил всички извори в страната. Малко след това в страната пристигнал Данай с петдесетте си дъщери. Тъй като не намерили вода за пиене, проклятието било вдигнато от Посейдон, защото той бил влюбен в Амимона, една от данаидите. Арголида отново имала извори (виж Амимона). Според друга версия разгневеният срещу Фороней и Инах Посейдон наводнил Арголида със солена вода. Но Хера го заставила да върне морето в коритото му.

Посейдон все пак се сдобил със свой собствен остров – Атлантида (виж това име).

Богът имал многобройни любовни приключения и много деца. Но докато децата на Зевс ставали добри герои, децата на Посейдон, както и на Арес, най-често били жестоки и зли. Например Тооса му родила циклопа Полифем, Медуза – великана Хризаор и крилатия кон Пегас, Амимона – Навплий, който сторил много злини на ахейците (виж Навплий). Ифимедея станала майка на алоадите. Керкион, разбойникът Скирон, убит от Тезей, царят на лестригоните Ламос, прокълнатият ловец Орион – те всички били негови деца. А синовете, които му родила Халия (виж това име), направили толкова поразии, че той трябвало да ги скрие под земята, за да ги спаси от наказание.

Посейдон е основоположник на много родове (виж табл. 3, 10, 11, 12, 21, 22, 25). От любовта му с Деметра се родили дъщеря, чието име било забранено за произнасяне, и конят Ареион (виж това име), язден от Адраст по време на похода на Седемте срещу Тива.
Посейдон имал и законна съпруга, богинята Амфитрита (виж това име), нереида, от която нямал деца.
Обикновено изобразяват Посейдон, въоръжен с тризъбец, който е оръжието на рибарите на рибата тон, и възкачен на колесница, теглена от ужасяващи зверове – полуконе, полузмии, придружаван от делфини, риби, морски същества от всякакъв вид, нереиди и различни духове като Протей, Главк и др.

ПОТОС (гр.). Олицетворение на любовното желание. Той се появява в свитата на Афродита до Ерос и Химерос, от които не се различава съществено. Смятан е за син на Афродита. В сирийската митология, повлияна от семитските вярвания, Потос е смятан за син на Кронос и Астарта (Афродита). Няма собствен мит и е само абстрактно понятие.

ПРАКС (гр.). Потомък от третото поколение на сина на Неоптолем Пергам. Той отишъл от Илирия в Пелопонес и дал името си на област, наречена Пракиаи. В памет на прадядо си Ахил издигнал светилище на пътя, водещ от Спарта към Аркадия.

ПРАКСИТЕЯ (гр.). Това име носят много героини, свързани с атическата легенда, трудно различими една от друга.
1. Жената на Ерехтей (виж табл. 11). Тя или е смятана за дъщеря на речния бог Кефиз, или на Диогения, дъщерята на Кефиз. В такъв случай неин баща е Празим. Праксситея била смятана за символ на патриотизма, защото се съгласила да пожертва дъщерите си, когато оракулът предрекъл, че за да победят атиняните (виж Ерехтей), някой трябва да умре.
2. Така се казвала и нимфата, която се оженила за Ерихтоний и му родила син, Пандион.
3. Понякога Метанира, жената на Келей и майката на Демофон и Триптолем, е наричана Праксситея. Тази Праксситея е смятана за дойката на Демофон.

ПРЕВГЕН (гр.). Ахеец, родом от долината Еврота в Пелопонес. Син на Агенор. Имал двама синове – Патрей и Атерион. След нашествието на дорийците се оттеглил със синовете си в Ахея, където основал град Патрас. По-късно на него и на сина му Патрей били отдадени почести като на герои.

ПРЕСБОН (гр.). Син на Фрикс и на дъщерята на царя на Колхида Еет Иофаса (виж Фрикс за други версии за брака му). Пресбон се оженил за Бузига, дъщерята на Лик, и тя му родила син Климен (виж табл. 33). След смъртта на Фрикс Пресбон се върнал в Орхомен, за да наследи трона на дядо си Атамант. Преди да умре, той го бил завещал на племенниците си, внуците на Сизиф, защото мислел, че няма преки мъжки наследници. Когато разбрали, че Пресбон пристига, внуците на Сизиф Халиарт и Корон го приели радушно и му предали царството. Те основали градовете Халиартос и Коронея. Пресбон е дядото на Ергин, който е последният от потомците на Атамант, царувал над Орхомен (виж Ергин).

ПРЕТ (гр.). Цар на Тиринт, син на Абант и брат близнак на Акризий (виж табл. 31). Той произхожда от Линкей и Хиперместра и следователно е потомък на Данай и Египт. Още в утробата на майка си Аглая, дъщерята на Мантиней, Прет мразел брат си Акризий. Двете момчета се биели още преди да се родят. Когато възмъжали, те си поделили Арголида, чийто владетел бил Абант. Акризий получил Аргос, а Прет станал цар на Тиринт. Но това решение било съпроводено с кръвопролитни битки между привържениците на двамата. За да обяснят омразата между двамата, разказват, че Прет съблазнил племенницата си Даная, дъщерята на Акризий, и бил баща на Персей, като по този начин нанесъл смъртна обида на брат си (виж Акризий и Даная).
Като владетел на Тиринт Прет изградил здрава крепостна стена и на него приписват все още съществуващите „циклопски“ стени. В дейността си бил подпомогнат от самите циклопи (виж Циклопи).
Съществува и друга версия за изхода от борбата между Прет и Акризий. Акризий победил и прогонил Прет, който отишъл в Мала Азия при царя на Ликия Иобат, или Амфианакс. Там се оженил за дъщеря му Стенебоя. Иобат му предоставил армия от ликийци, начело на която Прет си върнал царството и едва тогава станала подялбата между двамата братя (виж Акризий).
Когато Белерофонт потърсил убежище и пречистване при него след неволното убийство, което извършил, Прет вече бил владетел на Тиринт и женен за Стенебоя (виж Белерофонт). Стенебоя се влюбила в Белерофонт и тъй като той не споделял любовта ѝ, наклеветила героя пред мъжа си. Прет го изпратил при тъст си Иобат, за да го убие (виж Белерофонт).
Стенебоя родила на Прет две или три дъщери, наречени претиди (виж това име), които били обзети от лудост, пратена им от Хера (или Дионис) и излекувани от Мелампус. Но това принудило Прет да раздели царството си на три части, едната от които запазил, а другите две дал на Мелампус и на брат му Биант (за събитията по тази подялба виж Адраст).
Докато траело безумието на дъщерите им, Стенебоя родила на Прет син – Мегапент (което означава Силна тъга, поради мъката по болните дъщери). По-късно Мегапент наследил баща си на трона на Тиринт, но заменил с Персей владенията си за Аргос, защото героят не искал да държи царството си на престъпление (след като случайно убил дядо си Акризий) (виж Персей). Така се обяснява фактът, че по време на похода на Седемте срещу Тива Адраст царувал в Аргос, макар че прадядо му Биант бил получил първоначално част от царство Тиринт (виж все пак Анаксагор и версията, според която подялбата станала след царуването на Мегапент и смяната на царствата между него и Персей).
Овидий разказва напълно различна версия на легендата за Прет: той нападнал Акризий и го държал обсаден в крепостта на Аргос, когато Персей се притекъл на помощ на дядо си и превърнал Прет в каменна статуя. Възможно е това да е късна версия, основана на останалите епизоди от легендата за Персей.

ПРЕТИДИ (гр.). Дъщерите на царя на Тиринт (или на Аргос) Прет и Стенебоя (виж табл. 31). В някои предания те са две: Лизипа и Ифианаса, други прибавят към тях трета: Ифиноя. Когато достигнали до възраст за женене, те били поразени с лудост от Хера. Причината за това проклятие е различна: понякога се разказва, че претидите предизвикали гнева на богинята, защото заявили, че са по-хубави от нея, в други версии пък се подиграли на храма ѝ, тъй като дворецът на баща им имал повече богатства от него; или пък, че откраднали злато от богинята. Каквато и да е била причината, те решили, че са превърнати в юници и избягали в полето, като отказвали да се върнат в дома си. Поведението им, сходно с това на вакханките, е в основата на преданието, според което Дионис ги подлудил, защото отказвали да приемат култа му. Гадателят Мелампус предложил на баща им да ги излекува, като поискал една трета от Аргос. Но Прет отказал, защото цената му се сторила твърде висока. Тогава лудостта на дъщерите му се засилила и те бродели из Арголида и Пелопонес във всички посоки. Прет отново помолил за помощ Мелампус. Тогава той поискал освен едната трета за себе си и една трета за брат си Биант. Страхувайки се, че ако не приеме тези условия, те ще станат още по-тежки, Прет се съгласил. Мелампус взел със себе си най-смелия сред младежите на Аргос и последвал девойките в планината, като издавал силни викове и танцувал лудешки танци. По време на преследването по-голямата, Ифиноя, умряла от изтощение. Но другите две били пречистени от билките на Мелампус, които той сложил във водата на един извор, откъдето те пили. Мелампус и Биант се оженили за тях.
Според друга традиция лудостта на аргоските жени настъпила след лудостта на претидите, по време на царуването на племенника им Анаксагор (виж това име).

ПРИАМ (гр.). Най-малкият от синовете на Лаомедон (виж табл. 7). Той е известен найвече с това, че по време на царуването му, когато бил на преклонна възраст, избухнала Троянската война. Името на майка му не е сигурно. В „Илиада“ то не се споменава. В по-късните легенди тя най-често е представяна като дъщеря на речния бог Скамандър с името Стримо, в други версии се среща като Плакия или Левкипа.
В „Илиада“ има много малко сведения за живота на Приам преди обсадата на Троя. Споменава се, че се сражавал с амазонките като съюзник на фригиеца Отрей на бреговете на Сангарий. Митографите са запазили спомена за най-забележителния епизод от детството му, превземането на Троя от Херакъл. По време на това събитие Приам бил още дете и бил заловен от героя заедно със сестра си Хезиона. Херакъл дал Хезиона за жена на приятеля си Теламон, като ѝ предложил като сватбен подарък това, което тя си пожелае. Тя поискала брат си, който тогава се казвал Подарк. Героят се съгласил, като Хезиона трябвало да заплати символична цена за него. Подарк бил прекръстен на Приам, което означава „този, който бил продаден“ (виж Хезиона). Херакъл поверил на Приам, единствения оцелял от всички синове на Лаомедон, властта над Троя. Постепенно Приам разпрострял властта си над цялата област и островите по азиатския бряг.
Първоначално Приам се оженил за Арисба, дъщерята на Меропс, която му родила син Езак. След време я напуснал, като я дал на Хиртей, и се оженил за Хекуба. Тя родила повечето от децата му, много от които покъсно станали известни от легендите (виж табл. 34). Първородният му син е Хектор, вторият – Парис. След това следвали дъщерите Креуза, Лаодика, Поликсена и Касандра и после отново идвал ред на синовете – Деифоб, Хелен, Памон, Политес, Антип, Хипоной, Полидор и Троил, за когото се смята също, че е син на Аполон.
От другите си наложници Приам имал още деца: Меланип, Горгитион, Филемон, Хипотой, Главк, Агатон, Херсидамант, Евагор, Хиподамант, Местор, Атант, Дорикъл, Ликаон, Дриопс, Биант, Хромий, Астигон, Телестай, Евандър, Кебрион, Милий, Архемах, Лаодок, Ехефрон, Идоменей, Хиперион, Асканий, Демокоон, Арет, Деиопит, Клоний, Ехемон, Хиперох, Егеоней, Лизитой, Полимедон. Освен тези синове имал и много дъщери: Медуза, Медезикаста, Лизимаха и Аристодема. Традицията приписва на Приам петдесет синове – брой, който не е спазен точно от никой автор. Списъкът на Аполодор, който ние цитираме, е най-пълен, защото съдържа 47 имена. Ако към тях

прибавим имената на Антифон и Диос, които присъстват в „Илиада“, а също и това на Аксион, споменато от Павзаний в „Малката Илиада“, това прави точно петдесет, както е в легендите.
Ролята на Приам в „Илиада“ е твърде незначителна. Твърде стар, за да вземе участие в битките, той председателствал съветите, но дори и на тях мнението му не винаги било решаващо. Най-често се налагал Хектор. Приам не се противопоставил на намеренията на Парис за отвличането на Елена. Отношението му към нея било доброжелателно и той безропотно приел волята на съдбата. Неговата основна черта било благочестието и това му спечелило благоволението на Зевс. Той просто присъства, като е замесен в събитията против волята си. Децата му едно по едно загиват пред очите му, последен е Хектор, най-смелият защитник на царството. И затова, когато героят е убит и трупът му е завлечен от Ахил в лагера на гърците, Приам се унижава да моли победителя да му го върне, като лично отива при него.
Поемите, появили се след „Илиада“, разказват подробно за смъртта на Приам. Когато старият цар чул неприятелят да нахлува в двореца му, той поискал с оръжие в ръка да защити близките си. Но Хекуба му попречила и го завела в дъното на двореца, в олтара, окичен с лавър, за да бъдат под закрилата на боговете. Тук Приам видял как Неоптолем убил младия Политес, който също търсел закрилата на олтара. След това Неоптолем хванал стареца за косата, измъкнал го от святото място и му прерязал гърлото. Трупът му не бил погребан. В една от версиите Неоптолем завлякъл Приам до гроба на Ахил извън града и го убил над него.
ПРИАП (гр.). Великият бог на азиатския град Лампсак. Обикновено е смятан за син на Дионис и Афродита. Представят го като пазител на лозята и овощните градини. Основният му атрибут имал свойството да отклонява „лошия поглед“ и да направи негодни уроките на завистниците, които искали да навредят на реколтата. Смятан е за символ на плодовитостта. Като азиатски бог, и то на плодородието, Приап присъствал в свитата на Дионис, още повече че много си приличал със Силен и сатирите. Също като Силен Приап често бил изобразяван съпроводен от магаре. По този повод разказвали следната легенда: по време на Дионисиевите празници Приап срещнал нимфата Лотида и се влюбил в нея. Той се опитал да я изненада през нощта, но в момента, когато щял да постигне целта си, магарето на Силен започнало да цвили, като събудило Лотида и всички вакханки. Засрамен, Приап трябвало да се откаже от намеренията си. Като спомен от това приключение го изобразявали придружаван от магаре. В друг вариант на легендата, разказван в Рим, Лотида е заменена от богинята Веста. В момента, когато щял да я изнасили, едно магаре започнало да реве и събудило богинята, която разбрала каква опасност я дебне. Оттогава на Приап принасяли в жертва магаре, но на празника на Веста окичвали магаретата с венци. Постепенно около личността на Приап се формирали нови митове и версията, в която той е син на Дионис и Афродита, вече не се приемала единодушно. Според някои митографи физическата безформеност на бога се дължала на злосторничеството на Хера. Когато Афродита отишла на Олимп, след като била в Етиопия, тя впечатлила всички богове с красотата си. Зевс се влюбил в нея и я направил своя любовница. И когато Афродита трябвало да роди, Хера се уплашила, че ако детето притежава красотата на майка си и могъществото на баща си, ще представлява опасност за всички богове на Олимп. Освен това тя ревнувала мъжа си и затова докоснала корема на Афродита и направила така, че детето да се роди уродливо. Приап се родил с огромен мъжки полов орган. Когато го видяла, Афродита се изплашила тя и синът ѝ да не станат за посмешище на всички богове, и го изоставила в планината. Там детето било намерено от овчари, които го отгледали и издигнали в култ мъжествеността му. Поради тази причина Приап станал полски бог.
Според друга сходна с предишната версия Приап бил син на Афродита и Адонис. Уродливият му вид също се приписва на магиите на Хера. В евемеристкото тълкуване на легендата за Приап се разказва, че той бил жител на град Лампсак и поради уродливостта му бил изгонен от града, но бил приютен от боговете. След това го назначили за пазач на градините.
Според Диодор Приап бил свързан с мита за Озирис. Чрез него Изида обожествила мъжествеността на Озирис. Нещо повече, Диодор свързва в едно Приап и Хермафродит.
ПРИЛИС (гр.). Гадател от остров Лесбос, син на Хермес и на нимфата Иса. Когато на път за Троя гърците минали през острова, подмамен от подаръците на Паламед, Прилис разкрил на Агамемнон, че Троя може да бъде превзета само с дървен кон.
ПРОЗЕРПИНА (лат.). Богинята на подземния свят в Рим. Отрано е отъждествена с гръцката Персефона. В началото Прозерпина била земеделска богиня, която покровителствала покълването на растенията. Култът ѝ бил официално въведен редом с този на Дис Патер (отъждествен с Хадес) през 249 г. пр. Хр. В тяхна чест основали Тарентинските игри, наречени така на местност в Марсово поле, Тарентум. За това място съществува следната легенда: По време на епидемия децата на някой си Валерий се разболели. Баща им се допитал до боговете какво трябва да направи, за да ги

спаси. Те му отговорили, че трябва да тръгне по течението на Тибър с двете си деца, докато стигне Тарентум. Там да им даде да пият от водата в храма на Дис и на Прозерпина. Валерий разбрал, че трябва да отиде от Рим в Тарент, което му се сторило доста дълго пътуване. Все пак потеглил и първата вечер спрял по течението на Тибър. На другата сутрин попитал жителите на местността как се казва това място. Те му отговорили Тарентум. Едва тогава разбрал смисъла на предсказанието. Валерий взел вода от Тибър, дал на децата да пият и те оздравели. От признателност той решил да издигне на това място олтар на Дис и Прозерпина. Но като изкопал дупка в земята, за да започне основите, открил камък, който носел надпис в чест на двете божества: това бил олтарът, за който говорел оракулът. Този олтар Тарентум играел важна роля в чествването на Стогодишните игри.
ПРОЗИМНА (гр.). Една от дъщерите на речния бог Астерион в Арголида. Нейни сестри са Акрея и Евбоя. Трите били дойки на Хера. Епоним на град Прозимна.
ПРОКИТА (гр.). Троянка, родственица на Еней, която умряла при вида на неаполитанския бряг и била погребана на остров Проскида (някога наричан Прокита).
ПРОКНА (гр.). Дъщерята на атинския цар Пандион, сестра на Филомела. За нейната легенда и историята за превръщането ѝ в славей *виж Филомела и табл. 11.*
ПРОКРИДА (гр.). Една от дъщерите на атинския цар Ерехтей (виж табл. 11). В един от вариантите на легендата тя е дъщеря на Кекропс. Митът за нея е много сложен, с множество по-късни наслагвания. Прокрида била омъжена за Кефал, сина на Деион, но изневерила на мъжа си с Птелеон, който спечелил благоволението ѝ, подарявайки ѝ златна корона. Кефал разбрал за изневярата и Прокрида избягала при Минос. Критският цар я харесал и се опитал да я прелъсти. Както знаем, над него тегнело проклятието на Пасифая: в момента на половия акт с някоя жена от Минос изпълзявали змии и скорпиони, които убивали любовницата му. За да го освободи от проклятието, Прокрида му дала билка, която имала от Цирцея. След това в замяна на любовта си поискала два подаръка: кучето, което никога не изпускало дивеча, и копието, винаги забиващо се в целта. След време, тъй като се страхувала от ревността на Пасифая, Прокрида се върнала в Атина и се сдобрила с Кефал. Но любовта с мъжа ѝ не продължила дълго. Кефал решил да изпита верността ѝ с подаръци, но този път Прокрида не се поддала. Скоро обаче самата тя изпитала ревност, което причинило смъртта ѝ (виж Кефал).
ПРОКРУСТ (гр.). Прякорът на разбойник, наричан също Дамаст и Полипемон, който живеел на пътя между Мегара и Атина. Той имал две легла – малко и голямо, и заставял пътниците да легнат на едно от тях: високите на малкото легло, и за да ги приспособи към дължината му, отрязвал стъпалата им, а ниските – на голямото, и тогава ги разтягал жестоко, за да ги издължи. Бил убит от Тезей (виж това име).
ПРОКУЛ (лат.). Юлий Прокул е името на знатен жител на Алба, на когото след обожествяването се явил Ромул и му казал, че иска да бъде почитан под името Квирин и да има храм на хълма Квиринал.
ПРОКЪЛ (гр.). Син на хераклида Аристодем и Аргия, брат близнак на Евристен (виж табл. 16). Прокъл и Евристен се оженили за Латрия и Анаксандра, двете дъщери на хераклида Терсандър, цар на Клеона. Прокъл имал син, наречен Сой, който станал баща на Еврипон и прадядо на Ликург, законодателя на Спарта.
ПРОМАХ (гр.). 1. Промах и Левкокамант били двама младежи от Кносос в Крит, герои в любовно приключение. Промах бил влюбен в красивия Левкокамант, който се отнасял жестоко с него и му наложил хиляди изпитания. Промах ги изпълнявал с надеждата да заслужи любовта на младия мъж. Но не получавал нищо. Накрая, след като изпълнил поредната трудна задача (трябвало да му донесе някакъв шлем), той предал предмета пред очите на Левкокамант на друг, по-отзивчив младеж. От мъка пренебрегнатият Левкокамант се пробол с меча си.
2. Промах е синът на Езон и Алкимеда (или Перимеда), убит от Пелий още като дете (виж табл. 21).
ПРОМЕТ (гр.). Син на Кодрос, царувал в Колофон с брат си Дамазихтон. Неволно убил брат си и избягал в Наксос, където умрял. Пепелта му била донесена в Колофон от племенниците му, синове на Дамазихтон.
ПРОМЕТЕЙ (гр.). Братовчед на Зевс. Той е син на титана Япет, Зевс е син на титана Кронос (виж табл. 38). Авторите не са единодушни за името на майка му. В преданията се среща името на Азия, дъщерята на Океан, или на Климена, също океанида (виж табл. 38) (виж и Евримедон, 1). Прометей има много братя: Епиметей, който е неговата противоположност, пример за несръчност (виж Епиметей), Атлант и Менойтий. За жената на Прометей също има противоречия: най-често се посочват Келено и Климена. Децата му се казват Девкалион, Лик и Химерей, към които понякога прибавят Етней, Хелен и Тива (виж Хелен и Тива).
Смята се, че Прометей създал първите хора от глина. Но тази легенда не присъства в „Теогония“, където титанът е благодетел на човечеството, а не негов създател. Заради хората Прометей излъгал Зевс. Първия път това станало в Мекона, по време на тържествено жертвоприношение. Той разделил един вол на две части. На едната страна

сложил под кожата месо и дреболии и ги покрил със стомаха на животното, а на друга отделил кокалите и ги покрил с мазнина. След това предложил на Зевс да избере своята част. Остатъкът принадлежал на хората. Зевс избрал мазнината, но когато открил, че под нея има само кокали, страшно се разсърдил на Прометей и на смъртните, които били облагодетелствани от тази хитрост. За да ги накаже, гръмовержецът решил повече да не им изпраща огън. Тогава Прометей им помогнал още веднъж, като откраднал жарава от колелата на колесницата на Слънцето и занесъл въглените на земята. Според друго предание той откраднал огъня от ковачницата на Хефест. Зевс отново наказал Прометей и смъртните, като изпратил на хората Пандора (виж това име), а Прометей приковал с вериги на Кавказ и изпратил орел, син на Ехидна и на Тифон, да кълве черния му дроб, който непрестанно се възстановявал. И се заклел в Стикс никога да не го отвърже от скалата. Но когато Херакъл минал оттам, пронизал със стрелата си орела и освободил Прометей. Зевс бил доволен от този подвиг, който донесъл още слава на сина му, и затова не се ядосал. Но за да не наруши клетвата си, заставил Прометей да носи пръстен, направен от стомана на веригите му, и парче от скалата, на която бил прикован – така останал привързан за скалата. По същото време кентавърът Хирон, ранен от стрела на Херакъл, пожелал да умре, защото страдал ужасно, но тъй като бил безсмъртен, трябвало да намери някой, който да приеме неговото безсмъртие. Прометей му оказал тази услуга и станал безсмъртен на негово място. Зевс приел освобождението и безсмъртието на титана, защото той му направил голяма услуга, като му предал едно много древно предсказание, според което детето, родено му от Тетида, ще стане по-могъщо от него и ще го детронира (виж Тетида).

Прометей притежавал дарбата на гадател. Той показал на Херакъл как да вземе златните ябълки, като му разкрил, че само Атлант може да ги откъсне от градината на хесперидите. Научил сина си Девкалион как да се спаси от голямото наводнение, с което Зевс искал да унищожи човечеството.

ПРОМНА (гр.). Жената на аркадиеца Буфаг, която приютила и излекувала във Феней брата на Херакъл Ификъл, ранен от молионидите (виж Херакъл).

ПРОНАКС (гр.). Един от синовете на Талай, сина на Биант (виж табл. 1). Брат на Адраст и Ерифила. Дъщеря му се казвала Амфитея. Тя се омъжила за Адраст и му родила син Ликург (виж това име), баща на Офелт. Според едно предание Пронакс бил убит в Аргос от братовчед си Амфиарай по време на метеж (виж Адраст).

Смята се, че Немейските игри водят началото си от погребалните игри в негова памет (виж Архемор).

ПРОНОС (гр.). Бащата на владетеля на Кефаления, който искал да водят при него младите момичета преди женитбата им. Това продължило до деня, в който Антенор, преоблечен като жена, стигнал до леглото на тирана и го убил с кама. След това се възкачил на трона му.

ПРОПЕТИДИ (гр.). Девойки от Аматонт, които се осмелили да оспорят божествеността на Афродита. Богинята ги наказала, като им пратила желания, които те не можели да задоволят. Така пропетидите станали проституиращи жени. По-късно били превърнати в каменни статуи.

ПРОПОДАНТ (гр.). Цар на Коринт, син на Демофон и потомък на Сизиф. При царуването на двамата му синове Дорид и Хиантид в страната пристигнали дорийците, ръководени от Алет.

ПРОТЕЗИЛАЙ (гр.). Тесалийски герой, първородният син на Ификъл и на Астиоха. Потомък е на царя на Орхомен Миний, а чрез него и на Посейдон (виж табл. 20). Негов брат е Подарк. Живеел във Филака. Според друго, по-малко известно предание Протезилай е син на Актор и в такъв случай братовчед, а не син на Ификъл.

Протезилай е сред претендентите за ръката на Елена. Участвал в Троянската война начело на отряд от четиридесет кораба. Бил първият убит от троянците, докато скачал от кораба, за да стъпи на азиатска земя. Паднал под ударите на Хектор.

Смята се, че Протезилай изиграл важна роля по време на първия поход, който завършил в Мизия. Той отнел щита на Телеф, както по този начин помогнал на Ахил да го рани (виж Ахил и Телеф).

Когато тръгнал за Троя, Протезилай току-що се бил оженил за Лаодамея (виж това име). Бракът не бил отпразнуван както трябва, защото не били извършени ритуалните жертвоприношения. Именно като наказание за това светотатство Лаодамея останала вдовица. За любовта между Лаодамея и Протезилай и за неговото съживяване *виж Лаодамея*.

ПРОТЕЙ (гр.). В „Одисея" е морско божество, което пасе стадата от тюлени и други морски животни, принадлежащи на Посейдон. Обикновено се смята, че живее на остров Фарос, недалеч от устието на Нил. Имал дарбата да се преобразява във всякакви форми, каквито пожелае: можел да се превърне не само в животно, но и в елемент, например желязо или вода. Възползвал се от таланта си, за да се отърве от хората, които се допитвали до него, защото можел и да предсказва, но отказвал да го прави за смъртните. По съвет на морската богиня Идотея, дъщерята на Протей, Менелай отишъл да се допита до бога (виж Менелай). И макар че Протей последователно се преобразил в лъв, змия, пантера и огромен глиган, а след това във вода и дърво, Менелай не го оставил да се измъкне и накрая старецът проговорил.

Такава е версията на Вергилий в епизода за Аристей в четвъртата книга на „Георгики", макар че действието се развива не във Фарос, а в Палена. Но при Херодот Протей е египетски цар, съвременник на Менелай, а не морско божество.

Протей царувал в Мемфис, когато Елена и Парис били изхвърлени от буря на брега на страната му. Когато ги отвели пред царя, Протей решил да отпрати троянския прелъстител, а Елена да задържи при себе си заедно с богатствата, които била донесла от Спарта. Но гърците все пак нападнали Троя. Когато достигнали Троада, изпратили при Приам парламентьори, за да искат Елена. Приам им отговорил, че Елена не е в Троя, а в Египет, при Протей. Но гърците не повярвали и продължили войната. Когато превзели града, разбрали, че Приам им е казал истината. Отишли да търсят Елена при Протей, който я върнал с радост на мъжа ѝ (виж Елена).

Тази легенда е използвана и видоизменена от Еврипид в неговата „Елена", където Протей не е цар на Мемфис, а на остров Фарос. Жена му се нарича Псамата и е дъщеря на Нерей (виж Псамата). Той имал две деца – Теоклимен и Идотея. И докато Парис отвел в Троя сянката на Елена, направена от Хера, истинската Елена била поверена от Хермес на Протей. Дори разказват, че самият Протей направил с магия привидение на Елена, което дал на Парис.

В легендата, разказана от Конон, египтянинът Протей напуснал страната си заради тиранията на Бузирис (виж това име). Той последвал синовете на Феникс по пътя им към Европа и се установил в Палена, Халкидика, където се оженил за Хризоноя, дъщерята на царя на страната Клит. С негова помощ той превзел страната на бизалтите, съседен див народ, и станал техен владетел. Родили му се синове, които не приличали на него. Те били жестоки и убивали всички чужденци, които идвали при тях. Това продължило до деня, в който били убити от Херакъл. Имената им са Полигон и Телегон.

ПРОТОГЕНЕЯ (гр.). 1. Името означава „Първата родена". Дъщеря на Девкалион и Пира (виж табл. 8). Родила от Зевс двама синове – Етлий и Опус.

2. Една от хиакинтидите (виж това име).

3. Виж също табл. 24, където също има Протогенея, дъщеря на Калидон и на Еолия, майката на Оксил от Арес.

ПРОТОЙ (гр.). Името носят няколко герои. 1. Един от синовете на Агрий (виж табл. 27). 2. Най-известният е вождът на отряда на магнетите пред Троя, синът на Тентредон. Родом от Тесалия. По време на завръщането на гърците от Троя загинал при корабокрушение при нос Кафарей, макар че повечето му сънародници достигнали Крит. Оттам се отправили към Мала Азия и се установили в Магнезия на Меандър.

ПСАМАТА (гр.). 1. Нереида, която родила на Еак син, Фок (виж табл. 30). За да избяга от любовта на Еак, тя приела различни образи, включително и на тюлен. Но това не попречило Еак да постигне целта си. Когато синът ѝ Фок бил убит от полубратята си Теламон и Пелей, Псамата изпратила срещу стадата им огромен вълк (виж Пелей). По-късно Псамата изоставила Еак и се омъжила за царя на Египет Протей (виж Протей).

2. Другата Псамата е родом от Аргос, дъщеря е на Кротоп, от рода на Форбант и Триопас (виж табл. 17). Родила от Аполон син, Лин, когото изоставила, защото се страхувала от баща си (виж Кротоп). По-късно Кротоп разбрал за съществуването на този син и според някои автори заповядал да заровят Псамата жива. За да го накаже за смъртта ѝ, Аполон изпратил срещу Арголида чудовище, наречено Пойна (или Пена, виж Кореб).

ПСИЛОС (гр.). Цар на народа на псилите в Киренайка, които били известни дресьори на змии в античността. Смятан е за син на Амфитемис и на нимфа. Според Нон бил баща на Категон. Начело на либийска флота искал да отмъсти на Южния вятър, защото унищожил реколтата му. Но когато се приближил до остров Еол, буря разрушила корабите му.

ПСИХЕЯ (гр.). На гръцки означава „душа". Така се казвала и героинята на една история, разказана от Апулей в „Метаморфози". Царската дъщеря Психея имала две сестри. И трите били много красиви, но Психея била неземно хубава. Отвсякъде се стичали хора да ѝ се възхищават. Но докато двете ѝ сестри си намерили съпрузи, никой не искал да се ожени за Психея, защото красотата ѝ плашела годениците ѝ. Отчаян, че никога няма да може да я задоми, баща ѝ се допитал до оракула, който го посъветвал да облече девойката като булка и да я изостави на една скала, където ужасно чудовище щяло да я вземе. Родителите на Психея били отчаяни. Те превърнали Психея и с погребална процесия я завели до планинския връх, посочен от оракула. След това я оставили сама и се върнали в двореца. Тя оплаквала съдбата си, когато изведнъж почувствала, че вятърът я понася във въздуха. Той я поддържал нежно, докато я пренесъл до дълбока долина, където я положил на меката трева. Тук, изтощена от толкова емоции, Психея заспала дълбоко. Когато се събудила, се озовала в градината на прекрасен дворец, целия в злато и мрамор. Тя влязла вътре, като вратите се отваряли са-

ми пред нея, а гласове я направлявали, като ѝ разкрили, че са нейни роби. Целият ден минал по този начин – в дивене и нови чудеса. Вечерта Психея почувствала до себе си нечие присъствие: това бил съпругът, за когото говорел оракулът. Тя не го виждала, но не ѝ се струвал толкова чудовищен, колкото си мислела. Съпругът ѝ не казал кой е и я предупредил, че е невъзможно да го види, защото може да го загуби завинаги. Така живели няколко седмици. През деня Психея била сама в двореца заедно с гласовете. През нощта при нея идвал съпругът ѝ. Тя била щастлива. Но един ден ѝ станало мъчно за семейството ѝ, тя жалела майка си и баща си, които със сигурност я смятали за мъртва. Затова помолила съпруга си за разрешението да им погостува известно време. След много молби и след като ѝ разкрил всички рискове от отсъствието ѝ, все пак Психея постигнала своето. Вятърът отново я пренесъл до върха на планината, където била оставена, а оттук тя лесно се върнала при своите. Вдигнали голям празник в нейна чест, а сестрите ѝ, омъжени надалеч, дошли да я видят. Когато я видели толкова щастлива и щом получили подаръците, които им била донесла, те ужасно ѝ завидели. Успели да внесат смут в душата ѝ, като я накарали да им разкрие, че никога не е виждала съпруга си. След това я подучили да скрие една лампа и през нощта, докато мъжът ѝ спи, да разгледа този, когото обича. Психея се завърнала в двореца и направила така, както я посъветвали. Тогава открила до себе се красив юноша. Развълнувана от разкритието си, тя неволно капнала върху него вряло масло от лампата, толкова силно треперела ръката ѝ. Изгорен, Ерос (Любовта), защото жестокият звяр, за когото говорел оракулът, всъщност бил той, се събудил и както бил предупредил Психея, веднага си тръгнал и не се върнал повече.
Тъй като вече не била покровителствана от Любовта, бедната Психея започнала да броди по света, преследвана от гнева на Афродита, която ѝ завиждала за красотата. Нито едно божество не се съгласило да я приюти. Накрая Афродита я прибрала и я затворила в двореца си, където я измъчвала по хиляди начини и ѝ възлагала различни задачи: да сортира зърна, да събира вълна от диви овце и накрая да слезе в подземния свят. Там тя трябвало да поиска от Персефона шишенце с водата на Младостта. Било ѝ забранено да го отваря. Но за нещастие на връщане Психея отворила шишенцето и изпаднала в дълбок сън.
Но Ерос бил отчаян. Той не можел да забрави Психея. Когато я видял, заспала вълшебен сън, полетял към нея, събудил я с едно убождане на стрелите си и издигайки се към Олимп, помолил Зевс да му позволи да се ожени за смъртна. Зевс му разрешил и Психея се сдобрила с Афродита.
Фреските в Помпей я представят като малко крилато момиче, подобно на пеперуда (душата в народните вярвания често била възприемана като пеперуда, която отлита от тялото след смъртта), играеща си с крилати амурчета.

ПСОФИС (гр.). Името на героя или героинята, на чието име е кръстен град Псофис в Аркадия.
1. Според някои е син на Ликаон.
2. Други автори смятат, че е потомък на Никтим от седмото поколение.
3. Понякога посочват дъщерята на Ксантос, сина на Еримант.
4. Или дъщерята на царя на сиканите Ерикс. Минавайки през Сицилия, Херакъл се оженил за нея, но след това я поверил на един от своите домакини, Ликорт, който живеел във Фегея. Тук тя родила децата на Херакъл, двама синове на име Ехерон и Промах. Те основали в чест на майка си град Псофис.

ПТЕРЕЛАЙ (гр.). Принадлежи към потомците на Персей. Най-често е представян като внук на Тафий (виж табл. 31). Според друга легенда Птерелай е син на Хипотоя и Посейдон и имал двама братя – Тафий и Телебой (виж тези имена). Според трета баща на Птерелай бил Телебой.
Птерелай е известен най-вече с войната, която водил против Амфитрион, и с предателството на дъщеря му Комето срещу него (виж това име). Причината за раздора била следната: Електрион царувал в Микена, а синовете на Птерелай предявили претенции за нея, защото преди градът принадлежал на прадядо им Местор, брат на Електрион. Електрион ги отблъснал. За да си отмъстят, младежите отвлекли стадата му. Синовете на Електрион ги нападнали и всички се избили помежду си. От двете семейства оцелели само Ликимий от рода на Електрион и Еверес от рода на Птерелай. Електрион решил да нападне Птерелай, но загинал преди да осъществи намерението си. Походът бил организиран от Амфитрион от любов към Алкмена (виж Амфитрион). Съществувало обаче предсказание, според което, докато Птерелай е жив, никой не може да превземе неговата родина Тафос. А Птерелай бил безсмъртен. Дарбата му се дължала на златен косъм, който Посейдон присадил в косата му. Птерелай бил сигурен в победата си, но дъщеря му Комето, която се влюбила в Амфитрион, откъснала вълшебния косъм от главата на баща си, като така погубила него и родината си.

ПТОЛИПОРТ (гр.). „Разрушителят на градове". Синът на Телемах и Навзикая, който бил наречен така от дядо си Одисей. В много епизоди в Омировите поеми също то име носи Одисей.

Р

РАДАМАНТ (гр.). Критски герой, най-често смятан за един от тримата синове на Зевс и Европа, брат на Минос и Сарпедон (виж табл. 28). Той и братята му били осиновени от критския цар Астерион, на когото Зевс дал Европа за жена. Съществувала обаче и местна легенда, според която Радамант е син на Хефест, който пък е син на Тал, сина на Крес, епоним на остров Крит. Радамант бил известен с мъдростта и справедливостта си. Смята се, че е създал критските закони, послужили за модел на гръцките градове. След смъртта му бил извикан да съди душите в Ада заедно с брат си Минос и друг син на Зевс, Еак.
Според изолирана версия в края на живота си Радамант избягал от Крит и отишъл в Беотия, където се оженил за Алкмена (виж Алкмена).
В „Одисея" е споменат неизвестен епизод от легендата за Радамант. Това е пътешествието му на корабите на феаките в Евбея, за да търси великана Титий.
Негови деца са Гортис, на чието име бил кръстен критският град Гортина, и Еритрос, основателят на Еритрея в Беотия.

РАКИЙ (гр.). Критянин, син на Лебес, който се оженил за Манто. Тя му родила Мопс, бъдещия гадател. Раккий се преселил от Крит в Колофон в Мала Азия и тук срещнал Манто, която била напуснала Тива по заповед на Аполон, след като градът бил превзет от епигоните.
Смята се, че освен Мопс имал и дъщеря – Памфилия, на която била кръстена едноименната област.

РАМНЕС (лат.). Воин с това име фигурира в „Енеида". Той е гадател на рутулската армия на цар Турн. Бил убит от Низ, докато спял. Името Рамнес носи и едно от трите първоначални племена в Рим.

РАР (гр.). Според някои автори е син на Кранай и баща на Триптолем, който му родила една от дъщерите на Амфиктион – майката на разбойника Керкион (виж това име). Според други автори Рар е не баща, а дядо на Триптолем. Негов син е Келей, който обикновено се смята за син на Елевзис. В това предание Рар приел Деметра, когато тя търсела дъщеря си. Като отплата за гостоприемството му богинята научила Триптолем да отглежда жито. На него била кръстена Равнината на Рар близо до Елевзин, където за първи път било отгледано жито.

РАТУМЕНА (лат.). Етруск, герой на римска легенда. Преди да бъде изгонен от Рим, Тарквиний Прекрасни поръчал на майстори от град Веи да изработят керамична колесница, с която да украсят храма на Юпитер на Капитолия, който се строял по това време. Но вместо да изсъхне, както обикновено става с глината, когато се пече, колесницата се увеличила до такива размери, че трябвало да разрушат пещта, за да я извадят. Гадателите разтълкували това като предсказание, обещаващо просперитет и могъщество на народа, който притежава колесницата. Затова веите отказали да я предадат на римляните под претекст, че след нейното поръчване Тарквиний вече не бил цар и каляската принадлежала на тарквините, а не на римляните. Но боговете намерили начин да се изпълни волята на Тарквиний. Няколко дни по-късно, по време на игрите, чествани във Веи, Ратумена, който карал колесница, спечелил победата в състезанието. След като получил наградата си, конете му вихрено се понесли и го отвели чак до Рим, където влезли през портата, наречена покъсно Порта Ратумена. Ратумена изхвърчал от колесницата и загинал. Но конете се втурнали към Капитолия и спрели пред статуята на Юпитер Гръмовержец, сякаш му отдавали почест за победата си. Уплашени, веите доброволно предали керамичната колесница, творба на техните майстори, станала гарант за величието на Рим.

РЕЗОС (гр., Рез). Тракийски герой, сражавал се на страната на троянците по време на Троянската война. Бил убит от Одисей и Диомед. Авторите не са единодушни относно имената на родителите му. При Омир бащата му е наречен Еионей, а при по-късните автори Резос е син на речния бог Стримон и музата Клио (или Терпсихора, Евтерпа или Калиопа).
Резос бил известен с белоснежните си коне, бързоноги като вятъра. Притекъл се на помощ на троянците през втората година от войната и се бил само едно денонощие, но успял да разгроми гърците. Тогава Одисей и Диомед отишли в троянския лагер, изненадали Резос, докато спи, и го убили. След това отвели конете му.
Това е разказът в „Илиада", по-късно обогатен от поетите. Оракул бил предупредил Резос, че ако успее да пие от водата на Скамандър и да накара и конете си да пият, ще стане неуязвим и ще превземе лагера на гърците. За да предотвратят това, Хера и Атина подсказали на Одисей и Диомед да предприемат мисията си и да убият Резос, преди той и конете му да станат непобедими.
Според легенда, разказана от Конон, Резос бил брат на Брангант и Олинт (виж тези имена).

РЕК (гр.). 1. Герой от любовна история, напомняща едновременно за историята на Ар-

кант и Хризопелея (виж Хризопелея), а също и за Дафнис. Имало един дъб, който бил толкова стар, че всеки момент можело да падне. Рек накарал слугите си да го укрепят с подпори и така спасил живота на хамадриадите, чиято съдба била свързана с тази на дъба. Като отплата божествата му предложили награда, каквато той пожелае. Тогава Рек помолил за тяхната любов. Те му я дали, но го предупредили да не им изневерява. Добавили, че една пчела ще бъде тяхна вестоноска. Един ден пчелата отишла при Рек, за да му занесе съобщение от хамадриадите. Но Рек, който играел на шах, се отнесъл лошо с насекомото. То го ужилило в очите и го ослепило.
Според някои тълкувания на тази легенда Рек изневерил на богините и затова бил наказан по този начин. Понякога случката се развива в Асирия, в Нинос (Ниневия).
2. Рек се казвал и един от кентаврите, убити от Атланта (виж това име).
РЕКАРАН (лат.). В някои текстове се среща и като Каран или Гаран – героя, който замества Херкулес в епизода с Какий (виж това име). Той прекосил бъдещия Рим по времето на Евандър със стадо волове. Именно тях откраднал разбойникът Какий. Смятало се, че Рекаран е от гръцки произход и притежава свръхестествена сила.
В сходна версия на легендата Какий е крадлив и зъл роб на цар Евандър. Обезкуражен от търсенето на стадата си, Рекаран щял да се откаже, ако Евандър не взел нещата в свои ръце и не принудил роба си да ги върне. Щастлив, Рекаран издигнал в подножието на Авентинския хълм храм на Юпитер Откривател – това всъщност е Ара Максима, за който обикновено се смята, че е дело на Херкулес. В чест на Юпитер Рекаран принесъл в жертва всяко десето от своите животни и така се поставило началото на „десятъка“, който бил посвещаван на Херкулес от всички жертви, принасяни на Ара Максима.
РЕМ (лат.). В легендата за основаването на Рим той е брат близнак на Ромул. Според по-непозната версия, вероятно възникнала по-късно, Рем получил това име, защото бил бавен във всичко – което обяснява защо Ромул го превъзхожда. В легендата Рем е представен като бледо копие на брат си. Но докато в гръцките легенди, в които се говори за братя, оспорващи си властта, враждебността помежду им възниква от най-ранно детство, легендата описва Ромул и Рем като братя, които в детството си се обичат. За първите им години *виж Ромул.* Рем започва да играе определена роля едва когато двамата стават мъже, по време на грабежа, който ги изправя срещу пастирите на Амулий. Рем бил хванат и отведен при царя на Алба. За да го освободи, подтикнат от Фаустул (виж това име), Ромул организирал нападение над града. Следват епизодът, в който Нумитор разпознал близнаците, и смъртта на Амулий. Ромул и Рем предали трона на Алба на дядо си Нумитор, който бил законният му притежател. След това заминали, за да основат град на мястото, където били спасени, т. е. бъдещия Рим. Но все още не знаели къде точно се намира то. За да го намерят, по съвет на Нумитор решили да се допитат до поличбите. Ромул се качил на Палатинския, а Рем – на Авентинския хълм. Градът трябвало да бъде построен на мястото, където предсказанията ще са по-благоприятни. Рем видял шест орела, а Ромул – дванайсет. Така боговете отсъдили в полза на Палатинския хълм (и на Ромул). Той решил да отбележи очертанията на града. Първото ограждение представлявало ров, издълбан от рало, теглено от два вола. Рем, засегнат от факта, че не е предпочетен от боговете, се подиграл на тази защита, като казал, че може да бъде прескочена, и за да потвърди думите си, с един скок се озовал на територията, осветена от брат му. Разгневен от това светотатство, Ромул извадил меча си и убил Рем. В най-старата версия на легендата това убийство е представено само като принасяне в жертва на Рем. Отчаян от постъпката си, Ромул дори смятал да се самоубие. Той погребал Рем на Авентинския хълм и мястото започнало да се нарича Remoria. Именно с легендата за Рем обяснявали защо до царуването на император Клавдий през 49 г. пр. Хр. Авентинският хълм бил извън свещените очертания на Рим, т. нар. pomerium. Със смъртта на Рем свързвали и създаването на погребалния празник Лемурия (виж Лемури).
Съществува и друга версия на легендата, в която Ромул не убива брат си, а двамата царуват мирно, като си поделят властта, както по-късно ще направят консулите на Рим. Дори според някои историци като Денис от Халкида Рем бил този, който основал Рим. Но той не бил син на Рея, а на Асканий или на Итал. Майка му била Електра, дъщерята на цар Латин. За други родословия на Рем виж Ромул.
РЕО (гр.). Дъщеря на Стафил (виж това име). Нейна сестра е Хемитея. При престоя си при Лирк тя се влюбила в домакина им и оспорила със сестра си честта да бъде негова любовница (виж Лирк). По-късно била обладана от Зевс и забременяла. Стафил помислил, че виновникът е простосмъртен, а не бог, сложил дъщеря си в сандък и го пуснал в морето. Сандъкът бил изхвърлен на брега на Евбея (или на Делос). Рео родила син, наречен Аний (виж това име), след това се оженила за Зарекс, сина на Карист. Родила му пет (някои смятат десет) синове. За потомците на Аний *виж това име.*
Според изолирана легенда Рео била любовница на Езон и майка на Язон.
РЕТ (гр.). 1. Един от великаните, участвали в битката срещу боговете. Бил убит от Дионис.
2. Рет се наричал и кентавър, участвал в битката срещу лапитите по време на сватбата на Пиритой. Вергилий разказва, че бил убит от Дионис (може би го бърка с предишния). Аполодор също нарича един от кентаврите Рек.
3. По време на сватбата на Персей и Андромеда един от хората на Финей се казвал Рет. Бил убит от Персей.
4. За бащата на Анхемол, наречен Рет, *виж Анхемол.*
РЕЯ (гр.). Една от титанките, дъщерите на Гея и Уран (виж табл. 5, 12 и 38). Тя се омъжила за Кронос, с когото си поделили властта над света. Според „Теогония“ на Хезиод от брака им се родили шест деца: Хестия, Деметра, Хера, Хадес, Посейдон и Зевс, който бил най-малкият. Предупреден от предсказание на Уран и Гея, Кронос поглъщал всичките си деца веднага след раждането им, защото знаел, че едно от тях ще го детронира. За да спаси поне едно от тях, Рея скрила малкия Зевс и дала на Кронос вместо него камък, увит в пелени (виж Зевс). Подобна легенда съществува и за Посейдон, спасен от майка си със същата хитрост.
В римската епоха Рея, много древно божество на Земята, била отъждествена с Кибела, Майката на боговете (виж Кибела).
РЕЯ СИЛВИЯ (лат.). 1. Майката на Ромул и Рем, понякога наричана Илия (виж това име). Съществуват две основни легенди за нейния произход: или е дъщеря на Еней, или Еней е неин далечен прадядо, защото в такъв случай тя е дъщеря на царя на Алба Нумитор (виж това име). И в двете версии имала таен любовник – обикновено се предполага, че това е богът Марс, но някои автори приписват бащинството на близнаците или на случаен любовник, или на чичо ѝ Амулий, детронирал Нумитор. Когато станало очевидно, че Рея ще става майка, Амулий я хвърлил в тъмница. Не я убили веднага благодарение на намесата на братовчедка ѝ Анто, дъщерята на Амулий. Версиите за смъртта ѝ също са различни. Според едната версия Рея Силвия била убита веднага след раждането на близнаците, според друга – умряла заради лошите условия в тъмницата, в която била затворена, а според трета – била освободена от синовете си, когато Ромул и Рем отмъстили на чичо си Амулий, така както Зет и Амфион освободили Антиопа (виж тези имена).
Понякога се смята, че Рея е била обожествена. Във версията, в която е убита от Амулий, той я хвърлил в Тибър, но речният бог се надигнал от водите, за да я спаси, и я направил своя жена. Според някои автори това бил богът на Анио (приток на Тибър, който се влива в него в близост до Рим).
2. Съществува и още една Рея, жрица и любима на Херкулес, когато той минал през Рим на връщане от кражбата на стадата на Герион. Тя му родила син, Авентин, дал името си на едноименния хълм.
РИТИЯ (гр.). В легендата, разказана от митографа Ферекид, Рития е майката на деветте корибанти от Самотраки, чийто баща е Аполон. За изключителните разногласия по родословието на куретите и корибантите виж тези имена.
РОБИГО (лат.). Женският дух Робиго и мъжкият Робиг покровителстват отглеждането на жито. В тяхна чест всяка година на 25 април в Рим имало празник. На север от Рим, зад моста Милвий, на петата миля на Виа Клавдия, имало гора, посветена на Робиго и Робиг.
РОДА (гр.). В някои легенди Рода е името на дъщеря на Посейдон и Амфитрита, за която се оженил Хелиос (Слънцето) (виж табл.38). Тя е сестра на Тритон. Според други предания е една от дъщерите на речния бог Азоп и жена на Хелиос (виж Родоса).
РОДОПА (гр.). Героиня от ефеска легенда. Девойката дала клетва на Артемида да ѝ посвети девствеността си. Богинята я избрала за своя другарка в лова. Разгневена от това, Афродита накарала Родопа да се влюби в млад жесток ловец, наречен Евтиник. Двамата се срещнали в планината и се отдали на любовта си. Артемида наказала Родопа, като я превърнала в извор, наречен Стикс, бликнал в пещерата, където тя загубила девствеността си. По-късно изворът бил използван за изпитание на девойките, дали клетва са останат девствени. Те написвали клетвата си на дъсчица, закачена на врата им. След това влизали в извора. Обикновено водата му била плитка и стигала до колената. Но ако вече не били това, за което претендирали, водата се покачвала до гърлото им и покривала дъсчицата, която съдържала лъжата. За друга Ропода виж Кикони и Хемус.
РОДОПИДА (гр.). Млада египтянка, известна с красотата си. Един ден, докато се къпела, орел откраднал единия от сандалите ѝ и го пуснал в краката на цар Псамтих. Очарован от малкия му размер, той претърсил цял Египет, за да намери момичето, на което принадлежи. Когато я намерил, се оженил за нея.
Някои автори смятат, че всъщност девойката се казвала Дориха и била гъркиня, пристигнала от Тракия в Египет, следвайки Харакс, брата на поетесата Сафо.
РОДОСА (гр.). Жена на Слънцето. На нейно име е кръстен остров Родос. Често я бъркат с Рода (виж това име). Смята се, че или е дъщеря на Афродита и неизвестен баща, или е дете на Посейдон и Халия (виж Халия). Тя родила на Слънцето седем синове, хелиадите, от които един, Керкаф, царувал на Родос след брат си Охим. Неговите деца си поделили властта над острова (виж табл. 14).

РОКСАНА (гр.). Дъщерята на Кордий. Била насилена от Медос, сина на персийския цар Артаксеркс. Страхувайки се от наказание, Медос се хвърлил в река Ксаранда, която след това приела неговото име, преди окончателно да бъде наречена Ефрат.

РОМ (лат.). В някои версии на легендата той е основател и епоним на град Рим. Смятан е за син на Иматион, изпратен от Троя от Диомед (виж Херакъл), или за син на Еней (виж това име). В други предания е внук на Еней и син на Асканий. Понякога го представят за едно от децата на Одисей и Цирцея. Имал двама братя – Антий и Ардей, на които са кръстени селищата Ардея и Антиум. Според трета легенда е син на Рома, която е жена на Латин, и негови братя в тази легенда са Ромул и Телегон.

РОМА (лат.). В разказите на някои митографи Рома или Роме, което на гръцки означава „сила", е името на героиня, на която бил кръстен град Рим. Според най-древната легенда тя била троянска пленница, придружила Одисей и Еней, когато двамата пристигнали на бреговете на Тибър, идвайки от страната на молосите (Илирия). Корабите им били изтласкани от буря в тази област, а пленничките били изтощени от дългото пътешествие по море. Рома лесно ги убедила да подпалят корабите. Това сложило край на пътуването. Заселниците се установили на Палатинския хълм и градът им скоро се развил. В знак на признателност решили да го кръстят на името на героинята.

Според друга легенда Рома е дъщеря на Асканий, внучка на Еней. Когато троянските заселници завладели областта на бъдещия Рим, Рома издигнала храм на Фидес на Палатинския хълм, на мястото на бъдещия Рим. Градът, възникнал на същия хълм, бил наречен така в памет на девойката. Вариант на легендата твърдял, че тя била не дъщеря, а жена на Асканий. Понякога я споменават като жена на Еней, дъщеря на Телеф и внучка на Херакъл (виж Телеф). И накрая някои автори я сочат като дъщеря на Телемах и сестра на Латин. В независима от троянската легенда версия също се говори за девойка на име Рома, дъщеря на цар Евандър или на цар Итал и Левкария. Някои автори твърдят, че така се казвала гадателка, която посъветвала Евандър да избере място, където да основе град Палантея, ядрото на бъдещия Рим.

РОМИС (гр.). Според Плутарх много древен цар на латините, който изгонил от Лациум етруските заселници, дошли от Тесалия през Лидия, и основал град Рим.

РОМУЛ (лат.). В най-разпространената версия на легендата за него е основател и епоним на град Рим. Най-често се посочва, че е потомък на Еней по линия на царете на Алба. С неговия брат близнак Рем са синове на Рея Силвия (или Илия) и внуци на Нумитор (виж Нумитор). Но редом с тази легенда съществуват множество други версии за произхода им. Например Рея е смятана за дъщеря на Еней (виж Рея), като така се елиминират всички останали царе на Алба. Някои автори смятат, че Ромул и Рем са синове на Еней и Декситея, дъщерята на Форбант. Според тази версия двете деца били доведени в Италия съвсем малки. От всички кораби само този, на който били те, се спасил от буря и акостирал на мястото на бъдещия Рим. Други предания представят Ромул като син на Рома и Латин, който в тази версия е син на Телемах. Майка му понякога е наричана Емилия и е дъщеря на Еней и Лавиния (виж и легендата за Тархелий).

Според най-разпространената версия бащата на Ромул и Рем е бог Марс. Той прелъстил Рея в свещената гора, където тя отишла да търси вода за жертвоприношение, защото била весталка. Или била изнасилена от бога, докато спяла. Чичото на Рея Амулий забелязал, че е бременна, и я хвърлил в тъмница (виж Рея). Когато децата се родили, царят ги изхвърлил на брега на Тибър, в подножието на Палатинския хълм (защото бъдещият Рим бил част от неговите владения, където пасели стадата му). Слуга на Амулий сложил децата в кошница и я хвърлил в реката. Но тя била придошла от дъждовете и течението, вместо да завлече кошницата към морето, я изхвърлило на възвишенията на североизточния склон на Палатинския хълм. По-точно кошницата спряла под сянката на едно смокиново дърво, наречено Руминал, което по-късно било почитано от римляните (според друг вариант дървото се намирало на Комитиума, между Капитолия и Форума, но всъщност било пренесено със заклинание на гадателя Атий Невий). Там Ромул и Рем били осиновени от една вълчица, която току-що била родила и се смилила над двете деца. Тя им дала да сучат и така новородените не загинали от глад. В италийската религия вълчицата е свещено животно на бог Марс, затова се смята, че тя била изпратена от него, за да се погрижи за децата му. Освен това един зелен кълвач, свещената птица на Марс, помагал на вълчицата да ги храни. След това се появил един овчар, наречен Фаустул, който бил на служба при царя. Когато Фаустул видял как се изхранват децата, той се съжалил над тях и ги поверил на жена си Ака Ларенция, която ги отгледала. Някои настроени скептично митографи, подкрепяни от свещениците, смятат, че всъщност Вълчицата била не друга, а Ака Ларенция, която с поведението си заслужила това прозвище (на латински lupa (вълчица) наричали проститутките) (виж Ака Ларенция и Фаустул).

Фаустул изпратил двамата младежи да учат в Габии, който по това време бил голямо селище в Лациум. След това Ромул и Рем се завърнали в селището под Палатинския

хълм. Започнали да се занимават с разбойничество. Един ден Рем със съседни младежи нападнал овчарите на Амулий, които пасели царските стада на Авентинския хълм. Овчарите се отбранявали, Рем бил хванат и отведен при царя на Алба на разпит. Когато Ромул, който отсъствал по време на случката, се върнал, Фаустул му разкрил тайната за тяхното раждане и го подтикнал да отиде да спаси брат си. Начело на група приятели Ромул се отправил към Алба, завладял двореца, разкрил на Амулий кой е, убил царя и освободил Рем. А после върнал властта на дядо си Нумитор.

След това двамата близнаци решили да основат град (виж легендата за Рем по-горе). Ромул убил Рем, след като вече бил очертал границите на бъдещия град. Той бил основан на 21 април, в деня на празника Парилия. Според хронолозите годината била 754, 752 или дори 772 пр. Хр.

Преданията не са единодушни относно областите, които влизали в града на Ромул. Най-често се смята, че той включвал само Палатинския хълм. Но много епизоди от легендата за Ромул показват, че в града влизали и Капитолият – там, където склонът се спуска надолу, и долната част на Форума. По този въпрос в изворите цари голяма несигурност, тъй като те съдържат много преработки и различни състояния на легендата, отговарящи на различни стадии от развитието на Рим. Плутарх дори поставя ритуалния процес по основаването и освещаването на mundus (гадателския център на новия град) на Комитиума, т. е. в подножието на Агх, на север от Форума.

Самото царуване на Ромул, дълго време смятано за историческо, днес е разглеждано като наслагване на легенди, основните от които ще разгледаме.

Когато градът бил основан, Ромул се заел да го насели. Тъй като местните хора не били достатъчни, той решил да направи на Капитолия убежище, разположено между две свещени гори – Агх (Цитаделата) и самия Капитолий (южния склон на хълма). Там можели да живеят всички хора, попаднали извън закона в Италия, изгнаници, убийци, неплатежоспособни длъжници и дори избягали роби. Това било ядрото на първите заселници на Рим. Така градът скоро станал многолюден. Но нямало жени. Тогава Ромул решил да отвлече жените на съседите си, сабиняните. По време на празника Конс на 21 август (чийто олтар се намирал в долината на Големия Циркус, между Палатинския и Авентинския хълм), той организирал големи състезания по надбягване с коне. От всички страни се стекли мъже с жените и децата си. По даден сигнал хората на Ромул отвлекли всички млади жени, на брой между 30 и 527, дори 683. Само една от тях – Херзилия, била омъжена.

Населението, от което били отвлечени девойките, не се примирило и се обединило около царя на сабиняните Тит Таций. Образували армия, която се отправила срещу Рим. Таций успял да влезе в Цитаделата на Капитолия благодарение на предателството на Тарпея (виж това име). Част от сабинянската армия се опитала да изненада отвътре римските отряди на Ромул, които били разположени в подножието на Капитолия с поглед на север. Те щели да успеят, ако не се бил намесил бог Янус, който направил така, че пред тях избликнал горещ извор и препречил пътя им. Въпреки това сабинянските отряди продължили натиска си и принудили римляните да отстъпят. Когато достигнали до самото подножие на Палатинския хълм и поражението се превръщало в погром, Ромул се обърнал с молба към Юпитер, като обещал да му издигне храм на мястото, където щяла да се обърне съдбата на битката, ако му помогне да я спечели. Юпитер изпълнил молбата му. Римляните спрели да отстъпват, преминали в настъпление и обърнали в бяг враговете си. Това станало между Палатинския хълм и Велия, на източния край на Форума. Обещаният храм бил издигнат: това бил храмът на Юпитер Статор (т. е. Юпитер, който спира) на мястото, където по-късно на Свещения път била издигната Арката на Тит.

Римляни и сабиняни подписали договор, който обединил двата народа. Разказват, че отвлечените сабинянки се хвърлили между воюващите, като молели бащите, братята и новите си съпрузи да спрат тази светотатствена битка. Това станало на Форума. Тит Таций поделил властта с Ромул и двата народа се слели. Скоро Таций умрял и Ромул останал единствен владетел.

Тук не е мястото да навлизаме в подробностите за войните, които приписват на Ромул, нито да изброяваме религиозните и обществени институции, които създава. Ромул живеел на Палатин, на възвишенията на Какий, които свързвали долината с Големия Циркус. Тук имало огромен дрян, за който се смятало, че някога бил копието, хвърлено от Ромул от Авентин. То се забило толкова дълбоко в земята, че никой не могъл да го измъкне, и пуснало корени. Дървото било свещено и всеки път, когато забелязвали, че започва да изсъхва, в целия град настъпвала тревога и всички идвали да го поливат. Дрянът бил изкоренен по време на изкопните работи, предприети от император Калигула. На върха Scalae Caci пък показвали колиба, грижливо възстановявана всеки път когато я опустошавал пожар, за която се смятало, че е била домът на Ромул.

Царуването на Ромул продължило 33 години и било белязано с разцвет на младия Рим. Затова народът нарекъл царя си Баща на родината. Но Ромул завършил земния си

път по странен начин на 54 години. Той правел преглед на армията на Марсово поле на място, наречено Козето блато (Palus Caprae) на седмия ден от месец юли (точно определен ден от римския месец, който е деветият ден преди идите – на латински наречен „none“. През март, май, юли и октомври този ден се пада на седмия ден от месеца). Изведнъж се извила силна буря, съпроводена от слънчево затъмнение. Всичко се скрило под потоци от вода. Когато бурята отминала и всички излезли от укритията си, напразно търсили царя. Той бил изчезнал. Един римлянин, Юлий Прокул, разказвал, че Ромул му се явил по време на сън и му разкрил, че бил отвлечен от боговете и се превърнал в бог Квирин (виж Квирин). Поискал да му издигнат светилище на връх Квиринал. Изпълнили молбата му. Скептичните историци от следващите епохи смятали, че сенаторите убили популярния цар и измислили тази история, за да успокоят народа. Последното тълкуване се подкрепя и от факта, че в класическата епоха се говорело за „гроба на Ромул“, разположен на Комитиума под Черния камък. За празника Nones Caprotines, отбелязващ изчезването на Ромул, *виж Филотида.*

РОПАЛ (гр.). Един от царете на Сикион. Негов баща е синът на Херакъл Фест. Ропал царувал след Зевксип, който наследил Фест, когато той трябвало да се изсели на остров Крит по заповед на оракула (виж Фест). Негов син и наследник бил Хиполит. Той се предал на микейската армия, която по заповед на Агамемнон нападнала Сикион и превзела града.

Според друга легенда Ропал е син на Херакъл и баща на Фест. Името му, което означава „тояга“, напомня за едно от любимите оръжия на Херакъл.

РУТУЛИ (лат.). Рутулите са народ от Централна Италия, чиято столица бил малкият град Ардея в Лациум. Те приели враждебно Еней и се вдигнали на оръжие срещу него, предвождани от царя си Турн (виж Еней и Турн).

С

САБ (лат.). Според италийско предание е син на римския бог Санкус (виж това име), епоним на сабиняните. В други версии, в които сабиняните са произлезли от лакедемонците, Саб е лакедемонец (вероятно с персийски произход), който се установил в областта Реате (днес Риети).

САБА (гр.). Според Павзаний Саба е името на Вавилонската сибила. Тя е с еврейски произход и е дъщеря на Бероз и Еріманта.

САБАЗИЙ (гр.). Фригийски бог, чийто култ има оргиастичен характер. Гърците го отъждествяват с Дионис, макар че е смятан за по-ранно божество от него. Той е син на Зевс и Персефона. Смята се, че е научил хората да опитомяват и да впрягат воловете. Така се обясняват рисунките, на които е изобразяван с рога на челото.

Сабазий се родил, след като Зевс обладал Персефона, преобразен като змия. Змията станала негово свещено животно и играе важна роля в мистериите, свързани с този бог. В преданията се разказва как самият Сабазий, преобразен като змия, обладал една от своите жрици в Мала Азия и тя станала майка на децата му.

Сабазий не принадлежи изцяло на елинистичния пантеон. Той е включен в него отвън и не притежава собствен митичен цикъл или поне общодостъпен познат мит.

САГАРИС (гр.). 1. Според версия, разказвана единствено от Солин, Сагарис е син на Аякс от Локрида и е основател на град Сибарис в Южна Италия (виж също Сибарис).

2. Сагарис (или Сангарис) се казва и синът на цар Мидас. На него е кръстена малоазийската река Сангарий. Според някои предания е син на Мигдон и на Алексироя. Тъй като не почитал Великата майка Кибела, тя му пратила безумие и той се хвърлил в река Ксерабат, която впоследствие нарекли Сангарий.

САГАРИТИС (гр.). В легендата за Атис, интерпретирана от Овидий, тя е хамадриада. Атис бил обещал на богинята Кибела да остане целомъдрен. Но се съвкупил с нимфата Сагаритис. Разгневената богиня погубила нимфата, като отсякла дървото, с чието съдба бил свързан животът ѝ, а на младия Атис пратила безумие и той се кастрирал (виж и легендата за него).

САЛАМБО (гр.). Вавилонското име на Афродита (Астарта), оплакваща смъртта на Адонис (виж това име).

САЛАМИДА (гр.). Според най-разпространената версия на легендата Саламида е една от многото дъщери на речния бог Азоп (виж това име). Тя била отвлечена от Посейдон и му родила син на име Кихрей (виж това име на острова, който впоследствие бил наречен Саламин (по крайбрежието на Атика) (виж табл. 30).

САЛАЦИЯ (лат.). Римско морско божество, свързвано с Нептун. Салация олицетворява „солената вода“. Сродна е с Венилия, богиня на водата по крайбрежието, но различна от нея.

САЛИЙ (лат.). Спътник на Еней. Родом е или от Самотраки, или от Мантинея в Аркадия или Тегея. На него се приписва култовият боен танц на римската жреческа колегия на салиите (виж също Катет).

САЛМОНЕЙ (гр.). Един от синовете на Еол и на Енарета. Потомък на Девкалион и Пира (виж табл. 8). Младостта му преминала в Тесалия, където бил роден, но по-късно се изселил заедно със свои съотечественици в Елида. Там основал град Салмона. Оженил се за дъщерята на Алей Алкидика. Родила им се дъщеря Тиро. След смъртта на жена си се оженил повторно за Сидеро (виж това име), която се оказала жестока мащеха за дъщеря му (виж Тиро).

Извънредно горделив, Салмоней решил да подражава на гръмовержеца Зевс. За тази цел направил път, покрит с бронзови плочи, и карал по него колесница с медни или железни колела, зад която се влачели вериги, като така смятал, че имитира звука на гръмотевица. Едновременно с това хвърлял наляво и надясно горящи факли, които трябвало да наподобяват мълнии. Разгневен от тази непочтителност, Зевс го поразил с гръм и унищожил както царя, така и народа, и града му. Разказвали, че поданиците му никак не обичали Салмоней и се оплаквали от запалените факли, които непрекъснато хвърлял по тях.

САЛУС (лат.). В Рим Салус е богиня на здравето, персонификация на оздравяването, щастието и общественото благо. Нейният храм бил на връх Квиринал. Абстрактно понятие без собствен мит. През класическата епоха постепенно била смесена с гръцката богиня на здравето Хигия, дъщеря на Асклепий.

САМОН (гр.). Според някои предания Самон е епонимът на остров Самотраки. Син на Хермес и на нимфата Рена. Той се изселил от Аркадия в Самотраки заедно с Дардан, но докато спътникът му продължил към Троада (виж Дардан), Самон останал на острова.

За друг Самон с критски произход *виж Дада.*

САНАПА (гр.). Епоним на град Синоп на Черно море. Санапа е амазонка, останала жива, след като Херакъл нападнал и избил амазонките. Избягала в Пафлагония, където се омъжила за владетеля на страната. Тъй като нямала мярка в пиенето на вино, я кръстили Санапа, което на местен диалект означава „пияница“. Името ѝ, трансформирано в Синопа, станало основа за наименованието на града на мъжа ѝ.

САНГАРИЙ (гр.). Бог на едноименната река в Мала Азия. Като всички речни богове е син на Океан и Тетия. Понякога го смятат за баща на Хекуба, като за нейна майка се посочват – Метопа, нимфата Евноя или наядата Евадора. Той е баща и на фригиеца Алфей, който научил Атина да свири на флейта, но тъй като се опитал да насили ученичката си, Зевс го убил с мълния. Най-известната легенда за Сангарий е историята за дъщеря му Нана и раждането на Атис (виж Агдистис, Атис, Нана).

САНКУС (лат.). Божество от най-древните римски вярвания, чието пълно име е Семо Санкус. Идентифицира се от древните с Диус Фидий. Смята се, че култът му е донесен от сабиняните. Понякога го смятат за баща на героя Саб, епоним на сабинянския народ (виж Саб).

Този бог, за когото се знае твърде малко, не притежава собствен мит. Вероятно той бдял за спазването на клетвите.

САОН (гр.). Беотиец, който по време на суша, налегнала страната му, се допитал до Делфийския оракул. Пития му заповядала да отиде в Левадея, където да се допита до оракула на Трофоний. Обаче когато пристигнал в Левадея, той установил, че никой не знае за такъв оракул. Тогава видял рояк от пчели и го последвал. Пчелите го отвели до една пещера, където героят Трофоний му дал наставления за въвеждането на култ в негова чест, както и за построяването на храм с оракул.

САРДО (гр.). 1. Така се казвала жената на Тирен, който се преселил от Мала Азия в Италия. Тя дала името си на лидийския град Сарди, както и на остров Сардиния.

2. Сардо е името на дъщерята на Стенел. Епоним на град Сарди.

САРДОС (гр.). Син на Макерис (така либийците и египтяните наричали Херакъл). Начело на отряд либийци Сардос отишъл на остров Йенуса, който после бил преименуван на Сардиния.

САРОН (гр.). Легендарен цар на Трезена, наследник на Алтеп. Той издигнал на брега на морето храм, посветен на Артемида. Храмът бил толкова величествен, че нарекли залива на Трезена „Заливът на Феба“. Сарон бил ловък ловец и един ден, докато преследвал кошута, тя скочила в морето. Той се хвърлил след нея и за да я стигне, плувал толкова дълго, че накрая силите го напуснали и се удавил. Вълните изхвърлили тялото му недалеч от мястото, където бил издигнат храмът, построен от него. Заливът бил наречен Сароническі.

САРПЕДОН (гр.). 1. Герой от критския цикъл. Името му обаче се споменава изолирано също като име на един гигант, син на Посейдон, убит от Херакъл в Тракия (виж Полтис).

2. Най-известният Сарпедон е син на Европа и Зевс (виж табл. 3 и 28). Заедно с братята си Минос и Радамант той бил отгледан от Астерий, който се оженил за Европа. Покъсно Сарпедон се скарал с Минос заради трона на Крит или защото и двамата били влюбени в едно и също момче – Милет. Сарпедон напуснал Крит, вероятно придружен от Европа, и се отправил към Мала Азия.

Установил се в областта Милет, Ликия, където оцарувал. Понякога се смята, че той е основал град Милет, макар че в други случаи основаването на града се приписва на младия Милет, избягал заедно с него.
3. В „Илиада" също има герой на име Сарпедон, който е вожд на ликийския отряд, сражавал се на страната на троянците. Този Сарпедон, когото понякога отъждествяват с брата на Минос, е син на Зевс и Лаодамея, дъщерята на Белерофонт. Той изиграл важна роля в нападението на ахейския лагер и превземането на крепостната стена. Бил убит от Патрокъл. Около тялото му се развихрила ожесточена битка.
Хронологическата разлика, породена от отъждествяването на критския Сарпедон и героя Сарпедон, участвал в Троянската война, принуждава митографите да разграничат двата персонажа. Диодор представя родословието му по следния начин: Сарпедон, синът на Европа, отишъл в Ликия. Той имал син на име Евандър, който се оженил за дъщерята на Белерофонт Деидамея (или Лаодамея). От брака им се родил вторият Сарпедон, внук на критянина, който участвал в Троянската война.

САТИРИ (гр.). Наричани още силени. Духове на природата, включени в свитата на Дионис. Изобразявали ги по два различни начина: като полуконе – получовеци, или като полукозли – получовеци. И в двата случая имали широка и дълга опашка, прилича на конска, и неестествено голям полов член в ерекция. Те танцували в полето, пиели заедно с Дионис и преследвали менадите и нимфите, които били най-честите жертви на похотливостта им. С течение на времето в рисунките животинските елементи от образа на сатирите изчезват. Долните им крайници стават човешки, те вече имат стъпала, а не копита. Остава единствено опашката, напомняща за предишния им образ.
Сатирите са придружители на боговете и много рядко имат собствена роля в легендите. Марсий бил сатир (виж също Силен).

САТИРИЯ (гр.). Дъщеря на критския цар Минос. Била любима на Посейдон. Родила му син на име Тарант, епоним на град Тарент. На нейно име бил кръстен нос Сатирион, в близост до града. Някои автори твърдят, че тя е майка на цар Итал (виж това име).

САТУРН (лат.). Много древен италийски бог, отъждествяван с Кронос (виж това име). Смята се, че е дошъл от Гърция в Италия в древни времена, когато Юпитер (разбирай Зевс) го детронирал и го изхвърлил от Олимп. Той се заселил на Капитолия, на мястото на бъдещия Рим, където основал укрепено селище, което в преданието носи името Сатурния. Според легендата там той бил приет от още по-древен бог, също дошъл от Гърция, бог Янус. Царуването на Сатурн над Лациум (наречен така, защото богът се скрил тук, latuerat), било много щастливо. Периодът бил наречен Златният век (виж това име). Сатурн продължил цивилизационното дело, започнато от Янус, като научил хората да обработват земята. По това време италийското население било съставено от аборигени (виж това име), които дължат първите си закони именно на Сатурн. Изобразявали Сатурн със сърп или косер в ръка. Заради това името му било свързвано с разпространяването и отглеждането на лозата. Понякога обаче е смятан и за подземен бог.
Дните, посветени на Сатурн, се наричали Сатурналии. Те започвали в края на декември и били запълнени с празници, през които всички социални класи сменяли ролите си: робите командвали господарите си, а те им прислужвали.
По време на империята и с романизацията на Африка Сатурн бил отъждествяван не само с Кронос, но и с великия картагенски бог Баал.

САУР (гр.). Разбойник от Елида, който ограбвал пътниците до деня, в който бил убит от Херакъл. Името му останало свързано с мястото, където показвали гроба му и храм на Херакъл.
2. Троянец, син на Строфий, който бил убит от Менелай.

СЕВЕХОР (гр.). Легендарен цар на Вавилон. Оракул му предсказал, че един от синовете на дъщеря му ще го лиши от царството му. Затова той я затворил в кула. Това обаче не й попречило да забременее. Когато детето се родило, пазачите, които се страхували, че царят ще дойде и ще открие какво е станало, го хвърлили от кулата. Но преди да падне на земята един орел го хванал във въздуха и го отнесъл в една градина, където пазачът го отгледал и му дал името Гилгам. Този Гилгам, известен като героя Гилгамеш, по-късно царувал над Вавилон.

СЕЛЕНА (гр.). Богиня на Луната. Смятана е за дъщеря или на Хиперион и Тея (виж табл. 14), или на титана Палант, или на Хелиос. Изобразяват я като красива млада жена, която прекосява небето на сребърна колесница, теглена от два коня. Известна е с любовните си истории. От Зевс родила дъщеря, наречена Пандия. В Аркадия неин любовник станал бог Пан, който й подарил стадо бели волове. Най-известна е обаче любовната й история с красивия овчар Ендимион, на когото родила петдесет дъщери (виж Ендимион). За техен син се смята и героят Накс (виж това име).

СЕЛИН (гр.). Син на Посейдон, който царувал в Егиалея (старото име на Ахея). Тъй като Ион искал да му обяви война, той му дал единствената си дъщеря Хелика за жена и Ион го наследил на престола (виж Ион).

СЕМАХ (гр.). Родоначалник на атинския род на семахидите. Дъщерите му гостоприемно приели Дионис и на връщане богът направил тях и дъщерите им свои жрици.

СЕМЕЛА (гр.). В тиванската легенда Семела е дъщеря на Кадмос и Хармония. В нея се влюбил Зевс и тя заченала от него Дионис (виж табл. 3). Ревнивата Хера я подтикнала да поиска от любимия си да й се яви в цялата си божествена осанка. Зевс, който непредпазливо бил обещал на любимата си да направи всичко, каквото го помоли, трябвало да й се покаже, обгърнат с мълнии. Но изпепелена от тях, Семела веднага умряла. Сестрите й разпространили слуха, че тя имала смъртен любовник, макар че се хвалела, че е получила любовта на Зевс. И той, за да я накаже, я убил с мълния. Тази клевета им навлякла доста беди. Те били наказани чрез потомството си (виж Актеон, Ино, Пентей).
По-късно, когато Дионис бил обожествен заради делата си, той слязъл в подземния свят, за да търси майка си (виж Дионис). Съживена, Семела се възнесла на небето, където била обожествена под името Тиона.
Според лаконийски вариант на легендата за раждането на Дионис Семела го родила нормално в Тива, но Кадмос затворил детето и майката в сандък и ги хвърлил в морето. Сандъкът бил изхвърлен от вълните на лаконийския бряг, където мъртвата Семела била погребана. Според тази версия богът израснал в Лакония.

СЕМИРАМИДА (гр.). Легендата за вавилонската царица Семирамида е достигнала до нас чрез Диодор Сицилийски. В Аскалон, Сирия, почитали богиня, която живеела в езеро, разположено близо до града. Тази богиня, наречена Деркето, имала лице на жена, но тялото й било на риба. Афродита, която била недоволна от нея, й вдъхнала безумна страст към млад сириец на име Каистър (виж това име) и тя му родила дъщеря. Но след раждането й засраменета Деркето я изоставила и убила бащата. Самата тя се скрила на дъното на езерото. Детето било отгледано от гълъби, които отмъквали от овчарите прясно мляко, а след това и сирене. Накрая овчарите открили момичето, което било много красиво, и го занесли на най-главния сред тях, който я нарекъл Семирамида, което на сирийски означавало „донесена от гълъбите".
Семирамида била вече девойка, когато млад съветник на царя на име Онес трябвало да извърши проверка на овчарите. Той видял Семирамида и се влюбил в нея. Завел я в Ниневия и се оженил за нея. Родили им се две деца: Хиапата и Хидаспа. Семирамида, която била много умна, съветвала съпруга си толкова умело, че той успявал във всичките си начинания. По това време цар Нин, който управлявал Вавилон, потеглил на поход срещу Бактриана. Тъй като знаел, че завоеванието ще е изключително трудно, събрал голяма армия. Първият сблъсък бил неуспешен за него. Но въпреки първоначалния неуспех царят успял да завладее страната и само столицата Бактра останала непревзета. Градът се съпротивлявал дълго. Онес, мъжът на Семирамида, който също бил в армията, тъгувал за жена си и я повикал при себе си. Семирамида направила няколко забележки за начина, по който била устроена обсадата. Тя забелязала, че атаките били насочени към равнината, и че нападателите, както и защитниците, не обръщат достатъчно внимание на крепостта. Тогава самата тя повела отряд от войници планинци. Те изкачили скалите, защитаващи селището, и така заобиколили защитните линии. Обхванати от ужас, обсадените се предали. Нин бил изпълнен с възхищение от смелостта и ловкостта на Семирамида, а скоро красотата й му вдъхнала желание да я има за жена. В замяна предложил на Онес собствената си дъщеря Созана. Онес отказал. Нин го заплашил, че ще го ослепи, и той от отчаяние се обесил. Царят се оженил за Семирамида, която му родила син, наречен Ниний. А когато Нин умрял, Семирамида го наследила на трона.
Първото дело на царицата било да издигне величествен мавзолей на мъжа си в долината на Ефрат, в самата Ниневия. След това решила да построи град във вавилонската равнина. Новият град бил построен на двата бряга на реката. Крепостните му стени били дълги 66 километра, а отгоре им можели да минат редом една до друга шест запрегнати колесници. Стените били високи около 100 метра, но според някои историци били значително по-ниски. Градът разполагал с 250 защитни кули. Над Ефрат минавал мост с дължина 900 метра, обграден от огромни кейове с дължина 30 километра. От двете страни на моста издигнали два укрепени замъка, седалища на царицата. Тя накарала строителите да ги свържат с подземен тунел, минаващ под реката, чието копито отклонили за случая. В крепостта на западния замък царицата построила прочутите си висящи градини. Друго предание разказва, че известните вавилонски градини били създадени по молба на асирийска царица, родом от Персия, живяла след Семирамида. Тя помолила съпруга си да възстанови образа на „рая" – големите градини на родината й. Диодор ни е оставил описание на тези градини. Те представлявали квадратни тераси, разположени амфитеатрално една над друга. Всяка тераса била поддържана от сводести галерии, изградени от дялан камък, покрити с дебел слой олово, върху който имало плодородна земя. В тези галерии били разположени царските покои, като пред всяка стая имало по една терасовидна градина. Система от хидравлични машини докарвала вода за напояване от реката.

Семирамида построила и други градове по бреговете на Ефрат и на Тигър. После начело на голяма армия се отправила към Медия, като продължила строителното си дело. Срещу връх Багистан изградила голям парк, а малко по-нататък още един в близост до скала със странна форма. Така тя белязала пътя си с множество различни произведения на изкуството. В Екбатан например изградила чешми и фонтани. На нея и на нейното строителство приписват всички възвишения и хълмове, всички древни пътища, чийто произход е неизвестен. Така тя преминала цяла Азия, след това отишла в Египет, за да се допита до оракула на Амон. На въпроса ѝ кога ще умре оракулът отговорил, че ще бъде зачеркната от списъка на живите, когато синът ѝ Ниний направи заговор срещу нея. Тогава тя завладяла Етиопия и уморена се завърнала в Бактра, свидетел на първите ѝ дела. Тогава обаче ѝ хрумнала идеята да покори Индия. Подготвяла се старателно в продължение на години. Успяла да премине Инд, но скоро войската ѝ била разбита, а самата тя ранена и трябвало да бяга. Противникът не посмял да я преследва отвъд реката. Малко след това синът ѝ Ниний влязъл в заговор срещу нея с евнусите от двореца. Спомняйки си за предсказанието на Амон, Семирамида предала империята на младежа и изчезнала. Разказват, че била превърната в гълъб и отнесена на небето, за да бъде обожествена.

СЕРВИЙ (лат.). Сервий Тулий е шестият цар на Рим. Историята на царуването му е изпълнена с митологични елементи и затова се възприема като легендарна. В преданията се разказва, че бил син на бога на домашното огнище Лар, който под формата на фалос от пепел обладал една робиня на Тарквин Стари (виж Лари). Според друга версия Сервий бил син на Сервий Тулий, царя на Корникулум, когато градът бил превзет от Тарквин и римляните. Майка му била бременна с него, когато баща му Сервий бил убит. Тя била отведена като робиня на Тарквин в Рим, където родила сина си. Веднъж, докато малкият Сервий спял, главата му била обгърната от пламъци. Царица Танакил забранила да будят детето и да изгасят пламъците. А когато момчето се събудило, пламъците изчезнали. Танакил разтълкувала явлението като предсказание за слава и оттогава тя и мъжът ѝ поели грижата за отглеждането на детето на робинята. Сервий възмъжал и Тарквиний го оженил за собствената си дъщеря, като настойчиво го посочвал за свой наследник. Когато Тарквин бил убит от синовете на Анкус, Танакил се разпоредила Сервий да наследи трона. По-късно властта му била затвърдена и с гласа на народа.

СЕРГЕСТ (лат). Троянец, спътник на Еней, командващ един от корабите му. Буря ги разделила, но отново се събрали в Картаген. По време на състезанията с лодки, организирани в памет на Анхиз, той командвал лодката, наречена Кентавър. Участвал в последното нападение над Турн.

СЕРЕСТ (лат.). Един от спътниците на Еней, командващ троянски кораб. Буря го разделила с Еней, но в Картаген той успял отново да се присъедини към него. Когато Еней решил да напусне Дидона, Серест тайно отвел флотата. Пазел лагера на устието на Тибър, когато Еней отсъствал, и по-късно се сражавал редом с него срещу Турн, който ги обсадил.

СЕТЕЯ (гр.). Според Ликофрон Сетея била троянска пленница, която след превземането на Троя заедно с други пленнички била натоварена на гръцките кораби. На път за Гърция морска буря изхвърлила корабите на брега на Южна Италия, близо до мястото, където по-късно построили град Сибарис. Сетея убедила останалите пленнички да подпалят корабите, за да попречат на завоевателите да ги откарат в Гърция, където се страхували, че ще станат робини на жените им. Така и направили. За наказание гърците разпънали Сетея на кръст на мястото, което по-късно било наречено Сетеон (виж Етила и Рома).

Същата легенда се разказва и за други две троянки, дъщерите на Лаомедон Астиоха и Медесиката.

СИБАРИС (гр.). 1. Женско чудовище от Фокида, наричано още Ламя (виж Алкионей). На мястото, където било убито чудовището, бликнал извор от скалата. Той бил наречен Сибарис. Същото име дали локрийските заселници на града, който основали в Южна Италия.

2. Сибарис е троянец, спътник на Еней, убит от Турн.

3. Същото име се появява във фригийска легенда, където Сибарис е баща на девойка на име Алия, която се отдала на чудовище в свещената гора на богинята Артемида. От тази връзка води началото си народът на офиогените, „синовете на змията", които живеели в областта Парион в Хелеспонт. Този народ можел да лекува ухапвания от змии със заклинания. Разказват също така, че родоначалник на офиогените била змия, превърната в човек.

СИБИЛА (гр.). Жрицата, която предава предсказанията на Аполон. Съществуват множество легенди за една или няколко сибили. Според преданията първата сибила била девойка, наречена Сибила, дъщеря на троянеца Дардан и на Незо, дъщерята на Тевкер. Тя имала дарбата да предсказва и скоро придобила славата на гадателка. Затова по-късно името Сибила станало нарицателно за всички пророчици.

Според друга легенда първата сибила била дъщеря на Зевс и Ламия (дъщеря на Посейдон), наречена така от либийците. Тя пророкувала в храма си. Истинското име на втората сибила било Херофила (виж това име). Била родом от Марпесос в Троада, дъщеря на нимфа и смъртен. Родила се преди Троянската война и предрекла, че Троада ще бъде опустошена заради жена, родена в Спарта (Елена). В Делос пеели химн, съставен от нея в чест на Аполон, в който тя се наричала „законна съпруга" на бога, а също и негова „дъщеря". Тази сибила прекарала по-голямата част от живота си на остров Самос, но посещавала и Кларос, Делос и Делфи. Носела със себе си камък, на който се качвала, за да пророкува. Умряла в Троада, но камъкът останал в Делфи, където го показвали по времето на Павзаний.

Най-известна от елинските сибили е сибилата от Еритра в Лидия. Баща ѝ се казвал Теодор, а майка ѝ била нимфа. Родила се в пещера в планината Корик. Веднага след раждането си изведнъж пораснала и започнала да предсказва в стихове. Още съвсем млада въпреки волята ѝ била посветена от родителите си на храма на Аполон. Сибила предсказала, че ще бъде убита от стрела на бога си. Живяла девет човешки живота, всеки по 110 години.

Според едно предание сибилата от Еритра била едно и също лице със сибилата от Куме в Кампания, която играе важна роля в римските легенди. Италианската Сибила била наричана още Амалтея, Демофила или Херофила. Пророкувала в една пещера. Аполон я дарил с толкова години живот, колкото песъчинки можела да държи в дланта си, но при условие, че никога не се връща в Еритра. Заради това тя отишла да живее в Куме. Но по невнимание еритрейците ѝ изпратили писмо, чийто печат бил направен от пръст от тяхната страна. Като видяла част от родината си, тя умряла. Разказват също така, че когато помолила Аполон, който я обичал и бил обещал да изпълни първото нещо, което си пожелае, да ѝ дари дълъг живот, тя забравила да си поиска и вечна младост. Богът ѝ предложил и това, но в замяна на девствеността ѝ. Тя обаче отказала. Колкото повече остарявала, толкова по-дребна и съсухрена ставала. Накрая заприличала на щурец. Сложили я в клетка и я окачили като птица в храма на Аполон в Куме. Децата я питали: „Какво искаш, Сибила?", а тя отговаряла, уморена да живее: „Искам да умра."

Сибилата от Куме отишла в Рим, когато там царувал Тарквиний Великолепни, и му донесла девет книги с предсказания. Предложила му да ги продаде, но Тарквиний решил, че цената е твърде висока. При всеки отказ сибилата изгаряла по три книги. Накрая Тарквиний купил последните три и ги сложил на съхранение в храма на Юпитер Капитолийски. След като изпълнила мисията си, сибилата изчезнала. По време на Републиката чак до епохата на Август т. нар. Сибилинските книги оказвали голямо влияние върху римската религия. При нещастие или когато се случело някакво чудо или свръхестествено събитие римляните се допитвали до тях и обикновено намирали религиозни предписания: за въвеждането на нов култ, за изкупително жертвоприношение и др., с които да се противодействa на непредвидената ситуация. Специални свещенослужители съхранявали и правели справки с тези книги.

В „Енеида" на Вергилий сибилата от Куме води Еней при слизането му в подземния свят.

Съществувала и още една не толкова известна сибила от остров Самос. Тя се наричала Фито. За еврейската Сибила *виж Саба*.

СИДА (гр.). На гръцки означава „нар". Това име носят много героини:

1. Жената на Бел, майката на Египт и на Данай. В повечето предания обаче жената на Бел се нарича Анхиноя (виж табл. 3). Дала името си на град Сидон във Финикия.

2. Една от дъщерите на Данай, епоним на малкото градче Сида в Пелопонес.

3. Дъщерята на героя Таврос и жена на Кимол. Епоним на град Сида в Памфилия.

4. В легенда, разказана от Аполодор, Орион се оженил за жена на име Сида. Хера я хвърлила в подземния свят, защото тя се осмелила да съперничи по красота с нея (виж Орион).

5. Така се казвало и младо момиче, което се самоубило на гроба на майка си, за да избяга от преследванията на баща си. От кръвта ѝ поникнал нар. Баща ѝ пък бил превърнат в червена каня. Казват, че тази птица никога не каца на нар.

СИДЕРО (гр.). Втората жена на Салмоней, мащеха на Тиро. Тя била жестока и свадлива жена, която измъчвала Тиро. По-късно била убита в светилището на Хера от Пелий, един от двамата синове на Тиро.

СИЗИФ (гр.). Най-хитрият и най-безскрупулният сред смъртните. Син на Еол (виж табл. 8). Принадлежи към потомците на Девкалион. Основател на Коринт, който в началото се казвал Ефира. Според някои автори е наследник на Коринт на трона на града (виж Коринт) и негов отмъстител, а също и наследник на Медея, от която получил властта, когато тя трябвало да напусне града (виж Медея). Легендата за Сизиф е съставена от много епизоди, всеки от които разказва за някоя негова хитрост.

Автолик откраднал кравите му. Сизиф тръгнал да ги търси и доказал собствеността си, като посочил името си, дамгосано върху копитото на всяко животно. Случило се така, че този ден бил навечерието на сватбата на Антиклея, дъщерята на Автолик, и на Лаерт. През нощта Сизиф намерил начин да стане любовник на девойката, която заченала от него син – Одисей. Според някои митографи Автолик сам предложил дъщеря си на

Сизиф, защото искал внукът му да е хитър като него.
Когато Зевс отвлякъл дъщерята на Азоп Егина и я отвел от Флионт в Енона, минал през Коринт. Сизиф ги видял и когато Азоп, издирвайки дъщеря си, стигнал до Коринт, Сизиф му обещал да разкрие името на злосторника, ако направи така, че в крепостта на града да бликне извор. Азоп се съгласил и Сизиф му разкрил, че виновникът е Зевс. Това му навлякло гнева на господаря на боговете. Според една от версиите той веднага го поразил с гръм и го изпратил в Ада, където за наказание трябвало да търкаля непрекъснато огромна скала към върха на планина. В момента, в който избутвал скалата до върха, тя се търкулвала надолу по склона, повлечена от теглото си, и Сизиф отново трябвало да я бута нагоре. Но това наказание, за което се разказва в „Одисея", понякога има друго обяснение. Разгневен от разкритието на Сизиф, Зевс му изпратил Смъртта (Танатос). Но вместо да се подчини, Сизиф изненадал Танатос и го вързал, така че известно време хората престанали да умират. Наложило се Зевс да се намеси и да застави Сизиф да освободи Танатос, за да продължи да върши работата си. Първата му жертва естествено бил Сизиф. Но вместо да приеме съдбата си, преди да умре, Сизиф тайно заповядал на жена си да не го погребва според обичая. И когато пристигнал в подземния свят, Хадес се изненадал, че не е в обичайния вид на мъртъвците. Тогава Сизиф се оплакал от безбожието на жена си и получил позволение от разгневения бог да се върне на земята, за да я накаже и да я вкара в правия път. Веднъж озовал се сред живите, Сизиф забравил да се върне и доживял до дълбока старост. Но когато умрял отново, за да предотвратят ново бягство, подземните богове му възложили работа, която не му оставяла място за отдих и възможност за измъкване.
Съществува и друг епизод в легендата за Сизиф, който обяснява по друг начин наказанието му. За нещастие за него научаваме само от повредени записки на Хигин, представляващи непълно резюме на загубена трагедия. Хигин разказва, че Сизиф мразел брат си Салмоней и се допитал до оракула на Аполон как да убие „неприятеля си", т. е. брат си. Аполон му отговорил, че трябва да стане баща на децата на племенницата си Тиро, дъщерята на Салмоней. Сизиф станал любовник на младата жена и тя родила близнаци. Но Тиро научила за предсказанието и убила децата си още съвсем малки. Не знаем какво е направил Сизиф. След голям пропуск в текста се стига до финала, в който Сизиф е в ада, търкалящ камъка „заради безбожието си".
На Сизиф се приписва основаването на Истмийските игри в памет на племенника му Меликерт (виж това име).
Сизиф бил женен за плеядата Меропа, единствената, омъжена за смъртен (виж Плеяди). За потомството му, сред което фигурират Главк и Белерофонт, *виж табл. 35.*
СИКАН (гр.). Епоним на сицилийския народ сикани. Бил син на Бриарей и брат на Етна. Имал трима синове: Циклоп, Антифат и Полифем.
СИКЕЙ (гр.). Според местна, вероятно появила се по-късно легенда, Сикей е един от титаните, който спасил майка си Гея, преследвана от Зевс, като накарал да поникне смокиня, под която тя се скрила (смятало се, че смокинята отблъсква мълниите).
СИКЕЛ (гр.). Цар, на когото били кръстени сикулите – населението, преминало от Южна Италия в Сицилия, където изтласкало сиканите в западните части на острова. Според Денис Халикарнаски Сикел бил родом от Рим, но го изгонили оттам. Тогава отишъл при цар Моргес (виж това име), който бил наследил цар Итал, получил от него част от царството му и жителите му започнали да се наричат сикули. Понякога Сикел е смятан за син на Итал или на Посейдон.
СИКИН (гр.). Критянин или пък варварин, който създал специалния танц на сатирите, наречен сикинис. Създаването на този танц се приписва също и на фригийската нимфа Сикинис, спътница на Кибела.
СИКИОН (гр.). Вторият основател и епоним на град Сикион в Пелопонес. Селището било основано от Егиалей, местен владетел, чиито наследници се задържали на трона по пряка линия до Ламедон (виж табл. 22). Съществуват много предания за произхода на Сикион. Понякога той е смятан за син на Маратон и за брат на Коринт (виж Маратон). По-често обаче е споменаван като син на Метион и внук на атинския цар Ерехтей. В такъв случай той е брат на Дедал. Цар Ламедон го повикал за съюзник срещу враговете си от Аргос Арханндър и Архител. Дал му за жена дъщеря си Зевксипа, която му родила дъщеря на име Хтонофила.
СИЛ (гр.). Внук на Нестор по линия на баща си Трасимед. Негов син е Алкмеон. По време на нашествието на хераклидите в Пелопонес той избягал в Атика, където синът му станал основател на знатния атински род на алкмеонидите. Този Алкмеон няма нищо общо със сина на Амфиарай Алкмеон, който е много по-известен.
СИЛВАН (лат.). Римско божество, покровител на горите (silvae). Трудно различим от Фаун, а в римския елинизиран пантеон отъждествяван с Пан. Изобразяват го като старец, макар че притежавал силата на млад мъж. Култът му е свързан с този за Херкулес и на домашните лари. Няма собствени митове. Обикновено живеел в свещените гори в близост до градовете или в полето. Негово дело е чудо, случило се по време на прогонването на Тарквиний. Етруската и римската армия се сражавали и жертвите и от двете страни били толкова много, че денят завършил, без да се определи победител. През нощта се раздал божествен глас, който обявил, че победители са римляните, защото са загубили един човек по-малко от противника. Обезкуражени, етруските побягнали, изоставяйки лагера си на римляните. Когато преброили мъртвите, разбрали, че тайнственият глас (той бил на Силван) е казал истината (виж подобна легенда за Аий Локуций).
СИЛВИЙ (лат.). Името му е близко до думата гора (на латински silva). Той е син на Еней и Лавиния, полубрат на Асканий. За обстоятелствата около раждането му *виж Лавиния.* Дал името си на всички царе, управляващи Алба. Първоначално Асканий му отстъпил Лавиниум и за да не му пречи, основал Алба. След като умрял след 35-годишно царуване, Асканий оставил трона на Алба на Силвий. Силвий царувал на свой ред 29 години и след смъртта му царството преминало в ръцете на сина му Еней, кръстен на дядо си.
Царете от династията, които последователно се възкачвали на престола след втория Еней, били: Латин, Алба, Капет, Капис, Калпет, Тиберин, Агрипа, Аладес, Авентин, Прокас, Амулий и Нумитор, по време на чието царуване бил основан Рим.
Според други предания Силвий не е син на Еней и Лавиния, роден след смъртта на баща си, а е дете на Асканий и Лавиния. Някои автори смятат, че е син на Еней и Силвия, жената на Латин, която се омъжила за Еней след смъртта на първия си мъж.
СИЛЕЙ (гр.). Герой от цикъла за Херакъл. Докато Херакъл бил роб на Омфала, той извършил няколко подвига, сред които и наказанието на Силей. Той бил лозар, който принуждавал насила минаващите да обработват лозята му, след което ги убивал. Херакъл отишъл на служба при него, но вместо да обработва лозята, ги изкоренил. След това убил Силей с тоягата си. Според едно предание Силей имал брат на име Дикей (Справедливия), чийто характер отговарял на името му. Той бил пълна противоположност на брат си. Те били синове на Посейдон и живеели в Тесалия, в планината Пелион. След като убил Силей, Херакъл бил приет от Дикей и там видял дъщерята на Силей, отгледана от чичо си. Херакъл се влюбил в нея и я направил своя жена. После обаче заминал. Младата жена, която не могла да понесе отсъствието на любимия си, умряла. Когато се върнал, както бил обещал, сломеният от мъка Херакъл искал да се хвърли на погребалната клада на жена си. Възпрели го с големи усилия.
Според различните автори Силей живеел в Лидия, в Авлида или на Термопилите, а също и в Пелион или в Тесалия (виж Херакъл). В друго предание Херакъл, за да изкупи кръвта на Ифит, бил продаден като роб на Силей, а не на Омфала (виж Херакъл).
СИЛЕН (гр.). Родово име, с което наричали старите сатири. Така се казвал и сатирът, който отгледал малкия Дионис. Преданията за неговия произход са най-различни. Смята се, че е син на Пан или на Хермес и на нимфа, или пък че бил роден от кръвта на Уран, когато Кронос го кастрирал (виж Кронос). Този Силен притежавал голяма мъдрост, но не искал да я предаде на хората, освен ако не бъде заставен. Веднъж цар Мидас го затворил (виж това име) и тогава Силен му дал мъдри съвети. В шестата еклога на книгата си „Буколики" Вергилий също разказва как овчарите със сила накарали Силен да пее.
Приписват на Силен бащинството на кентавъра Фол, чиято майка била горска нимфа. В някои легенди той е баща на Аполон Номий, аркадийския Аполон на овчарите.
Силен бил много грозен – със сплескан нос, дебели устни и очи на бик. Имал голям корем и обикновено го изобразяват пиян, яздещ магаре, на което се крепи с голяма мъка.
СИМА (гр.). Дъщеря на Ялис (виж това име) и Дотида. Сима била отвлечена от Главк, сина на Антедон и Халкиона. Главк завладял остров Сима (днес Сими), който се намира между Родос и полуостров Книда, и му дал името на жена си. Преди това островът се казвал последователно Метапонтис и Егла. Сима родила от Посейдон син на име Хтоний.
СИМОИС (гр.). Река в троянската равнина. В „Теогония" на Хезиод той е син на Океан и Тетия. В „Илиада" се разказва как речният бог Скамандър го повикал на помощ, за да отблъсне Ахил и да спре клането на троянците (виж Ахил и Скамандър).
Дъщери на Симоис са Астиоха и Хиеромнема. Първата е жена на Ерихтоний и майка на Трой, а втората – на Асарак и майка на Капис (виж табл. 7).
СИНИС (гр.). Един от разбойниците, убити от Тезей по течението на Коринтския провлак, когато минавал оттам на път за Атина (виж Тезей). Синис бил смятан за син на Посейдон. Той бил великан, надарен с огромна сила. Наричали го „Огъвача на борове", защото имал навика да огъва два бора и да връзва за тях човек. След това пускал дърветата и те разкъсвали нещастника. Според друго предание заставял пътниците, които залавял, да огънат бора заедно с него. После пускал дървото, което издигало човека и го изхвърлял високо във въздуха, след което той се разбивал в земята.
Някои автори твърдят, че Тезей не наказал разбойника, докато отивал за Атина, а много по-късно, когато се възкачил на трона на града. В памет на Синис организирал погребални игри, по-късно известни като Ист-

мийски (виж сходна версия за Скирон).
Синис имал дъщеря, наречена Перигуна. Докато Тезей убивал баща ѝ, тя се криела в нива, засята с аспержи. След това се отдала на героя и му родила син Меланип (виж това име). Той на свой ред имал син Иокс, чиито потомци изпитвали особено преклонение към аспержите, защото тяхната прародителка дължала живота си на тях.

СИНОН (гр.). Шпионинът, когото гърците оставили в Троя, когато се престорили, че вдигат обсадата и си тръгват с всички кораби. Синон трябвало да им даде знак, когато троянците вкарат дървения кон в града.
Синон е първи братовчед на Одисей. Той е син на Езим, брата на майката на Одисей Антиклея. Техен дядо е хитрецът Автолик (виж табл. 39). Измамата на Синон е описана подробно от Вергилий във втора книга на „Енеида". Когато се отчаяли, че могат да превземат Троя със сила, гърците решили да построят огромен дървен кон, достатъчно голям, за да може да побере голям брой въоръжени войници. Трябвало обаче да убедят троянците да вкарат този кон в града. За тази цел флотата вдигнала котва и се притаила зад остров Тенедос. Синон останал на сушата и скоро бил заловен от троянски овчари. Те го завързали и го отвели при цар Приам. Враждебната тълпа поискала смъртта му. Все пак Приам решил да го разпита. Синон му разказал, че бил преследван от Одисей и избягал, за да не бъде принесен в жертва на боговете. Представил се за роднина на Паламед – погубения от омразата на Одисей герой (виж Паламед), който бил обречен на същата съдба. Калхант, който действал в съучастие с Одисей, обявил, че боговете, разгневени на гърците, искали човешка жертва. Той посочил Синон. Всичко за жертвоприношението било готово, когато Синон успял да избяга и се скрил в едно тресавище. Останал там, докато гърците отплуват. След това попаднал в ръцете на троянците. След този разказ Приам го запитал защо гърците са оставили огромния дървен кон на брега, преди да си тръгнат. Синон отговорил, че това е дар за Атина Палада, за да изкупят светотатството на Одисей, който откраднал Паладион от крепостта на Троя (виж Паладион). Различни предзнаменования уплашили гърците и Калхант ги разтълкувал, че богинята иска да я почитат с култ под формата на кон, с който да заменят открадната статуя. Но вместо да построят кон с обикновени размери, гърците решили да направят този огромен кон, който троянците няма да могат да вкарат в града, без да разрушат част от крепостната стена. Защото волята на боговете, разтълкувана от Калхант, обещавала на троянците надмощие над Гърция, ако почитат този кон в града си. „Признанията" на Синон убедили троянците. А тълкуването на смъртта на Лаокоон (виж това име) още повече затвърдило това убеждение. Те освободили Синон и направили отвор в крепостната стена, през който вкарали коня в града. Когато нощта се спуснала, Синон открил тайните отвори в коня и освободил войниците, които нападнали спящите беззащитни троянци и започнали да ги избиват. В същото време той дал знак на гръцките кораби, като запалил огън в най-високата точка на града.
Съществуват няколко варианта на тази легенда, родили се при литературните обработки на различните автори. Така например Квинт от Смирна разказва, че Синон, изправен на разпит пред Приам, дълго отказвал да говори и разкрил „тайната" си едва когато му отрязали ушите и носа. Така Синон бил превърнат от предател, какъвто го описва Вергилий, в герой, жертва на своята родина.

СИНОПА (гр.). Героиня, на чието име е кръстен град Синоп на азиатския бряг на Понт Евксин. Тя е дъщеря на речния бог Азоп. Била отвлечена от Аполон, който я отвел в Мала Азия. Там я дарил със син, наречен Сир, епоним на сирийците. Според друго предание Синопа е дъщеря на Арес и Егина и е героиня на любопитна история: Зевс се влюбил в нея и се заклел да ѝ даде всичко, което поиска. Девойката го помолила да запази девствеността ѝ. Обвързан с клетвата си, Зевс я пощадил и я заселил в Синоп. По-късно тя постъпила по същия начин с Аполон и с речния бог Халис. Тя не позволила и на никой смъртен да вземе онова, което дори боговете не могли да получат.

СИПРЕТ (гр.). Критянин, който по време на лов изненадал Артемида да се къпе гола. Богинята го превърнала в жена.

СИР (гр.). Епоним на сирийците. Обаче сведенията за него са неясни и противоречиви. Според някои той е син на дъщерята на Азоп Синопа и на Аполон (виж Синопа). Според други е син на Агенор и Телефаса. В такъв случай е брат на Кадмос, Феникс и Киликс. Смята се, че той е създал аритметиката и теорията за превъплъщението.

СИРЕНИ (гр.). Морски духове, полужени-полуптици. Смятани са за дъщери на музата Мелпомена и речния бог Ахелой, или на Ахелой и Стеропа, дъщерята на Портаон и Еврита (виж табл. 27). За техни родители се посочват още и Ахелой и музата Терпсихора, или морският бог Форкис. Либаний разказва, че били родени от кръвта на Ахелой, когато бил ранен от Херакъл (виж Ахелой). За първи път сирените се появяват в „Одисея" и са две. В по-късни поеми вече са четири: Телеса, Редна, Молпа и Телксиопа, или три: Пизиноя, Аглаопа и Телксиепия, наричани още Партенопа, Левкозия и Лигея. Всички митографи ги описват като прекрасни музикантки, като дори точно посочват коя на какъв инструмент свири. Според Аполодор едната свирела на лира, другата на флейта, а третата пеела
Според най-старата легенда сирените живеели на остров в Средиземно море и с музиката си привличали моряците, които минавали покрай него. Корабите се приближавали опасно до скалистия бряг на острова им и се разбивали. Тогава сирените изяждали непредпазливите мореплаватели. Аргонавтите също минали оттам, докато „Арго" плавал край острова и се чувала музиката на сирените, но Орфей свирел толкова хубаво, че героите не изпитали никакво желание да слязат на острова. Изключение направил Бутес, който скочил в морето, за да отиде при сирените, но бил спасен от Афродита (виж Бутес и Ерикс). Когато плавал в същите води, Одисей, едновременно предпазлив и любопитен, наредил на моряците да запушат с восък ушите си. След това ги накарал да го завържат за мачтата и им забранил да го развързват независимо какви молби им отправя. Той действал така по съвет на Цирцея, която му казала как да се спаси от опасността. Когато започнал да чува песните на сирените, Одисей изпитал непреодолимо желание да отиде при тях, но спътниците му попречили. Ядосани от неуспеха си, сирените се хвърлили в морето и се удавили.
Още през античността митографите разсъждавали за произхода и двойствения вид на сирените. Овидий разказва, че те не винаги са притежавали криле на птици. Някога били напълно обикновени девойки, другарки на Персефона. Но когато Плутон (Хадес) я отвлякъл, те помолили боговете да им дадат криле, за да могат да я търсят както в морето, така и на земята. Други автори смятат, че преобразяването им било наказание, наложено от Деметра, задето не попречили на отвличането на дъщеря ѝ. Или че Афродита отнела хубостта им, защото презирали любовните удоволствия. И накрая, разказвали, че след преобразяването им сирените се опитали да съперничат на музите. Разгневени, богините оскубали перата им и си направили венци от тях.
Традиционно се смята, че островът на сирените е разположен по крайбрежието на Южна Италия, вероятно до полуостров Соренто (виж също легендата за Партенопа, епоним на Неапол, който първоначално се казвал Партенопея).
В по-късни времена сирените били представяни като божества на отвъдното, които пеели на Острова на Блажените. Те олицетворявали небесната хармония и затова били изобразявани на саркофазите.

СИРИДА (гр.). Епоним на град със същото име. Смятана е или за дъщеря на стария италийски цар Моргес, или за първата жена на цар Метапонт (в такъв случай е една от нереидите) (виж Метапонт). Метапонт я прогонил, за да се ожени за Арна, дъщерята на Еол, която накарала синовете си Беот и Еол II да убият Сирида.

СИРИНГА (гр.). Аркадийска хамадриада, в която се влюбил Пан. Богът я преследвал и точно когато щял да я хване, тя се превърнала в тръстика на брега на река Ладон. Поклащана от вятъра, тръстиката издавала мелодични звуци и Пан решил да съедини с восък различни по дължина цеви от тръстика. Така направил музикален инструмент, наречен сиринга в памет на нимфата.
Разказват също така, че близо до Ефес имало пещера, в която Пан оставил първата сиринга. Пещерата била изпитание за девойките, които твърдели, че са девствени. Затваряли ги в нея и ако действително били девици, от пещерата се чували мелодични звуци на сиринга. Вратата се отваряла от само себе си и девойката излизала, окичена с борови клонки. В противен случай се чували погребални викове и когато след няколко дни отваряли пещерата, девойката била изчезнала.

СИРНА (гр.). Епоним на град Сирнос и дъщеря на царя на Кария Дамет. Тя паднала от един покрив и била в смъртна опасност, когато се появил Подалирий (виж това име). Той ѝ пуснал кръв от двете ръце и я излекувал. Дамет дал дъщеря си за жена на спасителя ѝ.

СИТОН (гр.). Тракийски цар, епоним на полуостров Ситония, централния от трите полуострова в Тракийски Херсонес. Смятан е за син на Арес или на Посейдон и Оса (нимфата, на чието име е кръстена едноименната планина). Ситон се оженил за Анхиноя (или Анхироя), дъщерята на Нил. Родили им се две деца, Ройтея и Палена. За легендата за Палена *виж това име.* Във версия, разказана от Нон, Дионис се влюбил в Палена и убил Ситон с удар на жезъла си, преди да се ожени за девойката. В податка от Овидий Ситон е превърнат от мъж в жена, но не знаем при какви обстоятелства.

СИХЕЙ (гр.). В най-древното предание мъжът на царица Дидона носи името Сихарб (виж Дидона), но в „Енеида" и в произведенията след това е наречен Сихей. Той бил финикийски принц, убит от царя на Тир Пигмалион, брат на Дидона, който искал да заграби богатствата му. Според преданията престъплението било извършено по време на лов или на жертвоприношение. Пигмалион не погребал трупа и известно време Дидона не разбрала какво е станало. Но Сихей ѝ се явил насън и разкрил заговора. Той я посъветвал да избяга, като ѝ посочил къде е скрил част от златото си. За бягството на Дидона *виж това име.*
Дидона издигнала светилище на Сихей в Картаген, в центъра на двореца си, и вярно пазела спомена за него. Единствено Еней по волята на Венера успял да спечели любовта ѝ. След като Еней заминал, Дидона се самоубила, защото не могла да си прости из-

невярата. Тя отново срещнала мъжа си в подземния свят.
Според друга, напълно самостоятелна от „Енеида" легенда, Сихей не бил мъж на Дидона, а на сестра ѝ Анна.

СКАМАНДРИЙ (гр.). 1. Така нарекъл сина си Хектор, който обаче е по-известен като Астианакс (виж това име).

СКАМАНДЪР (гр.). Река в троянската равнина. Наричали я също Ксант (Червената) или заради цвета на водите ѝ, или защото се разказвало, че водата ѝ оцветявала в червено руното на овцете, които се къпели в нея. Разказват, че преди да се яви пред Парис, Афродита натопила косата си в нея, за да получи златист отблясък. Името на реката се обяснява по следния начин: Когато Херакъл пристигнал в Троада, той ожаднял и помолил баща си Зевс да го насочи към някой извор. Зевс направил така, че от земята бликнало поточе, което обаче се сторило много малко на сина му. Тогава Херакъл прокопал земята и намерил подземна река, впоследствие наречена Скамандър.
В „Илиада" Скамандър е речен бог, син на Зевс. Разгневен, че по време на битката на Ахил с троянците във водите му плуват толкова трупове и тече много кръв, Скамандър решил да попречи на героя. Той прелял и щял да го удави, но Хефест спрял водите му и го накарал да се върне в коритото си и да не взима ничия страна.
От нимфата Идеа Скамандър имал син на име Тевкер, който станал първият цар на Троада (виж табл. 7). Затова Скамандър е смятан за родоначалник на царската троянска династия.

СКИАПОДИ (гр.). На гръцки името означава „сенчести стъпала". Народ от Индия или Етиопия. Имали толкова огромни стъпала, че през лятото лягали и вдигали крака си във въздуха. Така се пазели от слънцето, като стъпалата им служели за чадър.

СКИЛА (гр., лат. Сцила). Така се наричат две героини, често смесвани от митографите, за които обаче има различни легенди.
1. Първата е морско чудовище, криещо се в протока Месина (по италианското крайбрежие). Представлявало жена, чиято долна част на тялото била обградена с шест кръвожадни кучета, които разкъсвали всичко живо, което минело около тях.
Когато корабът на Одисей преминал покрай пещерата, в която се криело чудовището, кучетата се втурнали и разкъсали шест от спътниците на Одисей: Стезий, Ормений, Анхим, Орнит, Синоп и Амфином.
В „Одисея" Скила е дъщеря на богинята Кратеида. Някои автори посочват за неин баща Триен или морското божество Форкис. Според други родословия тя е дъщеря на Форбант и Хеката, или на Хеката и на Форкис. Както повечето от митологичните чудовища, е смятана и за дъщеря на Тифон и на Ехидна или на Ламия.
Сведенията на авторите относно обстоятелствата, при които Скила се превръща в чудовището, описано в „Одисея", също се различават. Овидий разказва, че Главк бил влюбен в Скила и затова отблъснал Цирцея. Разгневената магьосница си отмъстила на съперницата си, като пуснала вълшебно биле в извора, където се къпела девойката. Скила веднага била преобразена: горната част на тялото ѝ останала същата, но от слабините ѝ се родили шест ужасяващи кучета. Разказват също така, че в девойката бил влюбен Посейдон. Тогава Амфитрита, която ревнувала от нея, помолила Цирцея да преобрази нещастницата. Или пък Скила, влюбена в Главк, отблъснала любовта на Посейдон и той я наказал по този начин. Смъртта на Скила се приписвана на Херакъл. Когато героят се връщал от страната на Герион, Скила разкъсала няколко от животните, които водел със себе си. Тогава Херакъл влязъл в двубой с нея и я убил. Но с помощта на запалени факли Форкис по магически начин върнал живота на дъщеря си.
2. Другата Скила е дъщеря на царя на Мегара Низ. Когато Минос обсадил града, за да го накаже за смъртта на Андрогей, Скила се влюбила в хубавия чужденец. Баща ѝ бил неуязвим, докато на главата си имал пурпурен косъм (или златен). За да осигури победата на онзи, когото обичала, Скила отрязала фаталния косъм, след като накарала Минос да обещае, че ще се ожени за нея, ако тя предаде родината си от любов към него. Така Минос превзел Мегара, но ужасен от престъплението на Скила, я завързал за кърмата на кораба си и тя се удавила. Боговете се смилили над нея и я превърнали в птица, бял рибар (цирис).

СКИЛАКЕЙ (гр.). Лидиец, другар на Главк, който се бил редом до него на страната на троянците по време на Троянската война. Бил ранен от Аякс от Локрида. Скилакей единствен от всички ликийци се върнал в родината си. Когато пристигнал, жените поискали от него новини за мъжете си. Той ги уверил, че всички са загинали. Разгневени, жените го линчували недалеч от светилището на Белерофонт. По-късно по заповед на Аполон му отдали божествени почести.

СКИРОН (гр.). Според най-разпространената версия на легендата Скирон е коринтянин, син на Пелопс или на Посейдон. Той се заселил на територията на Мегара в местност, наречена Скиронийските скали, откъдето минавал пътят по крайбрежието. Принуждавал пътниците да мият краката му на скала над морето и ги блъскал оттам във водата, където огромна костенурка разкъсвала телата им. Тезей го убил, когато минал оттам на път от Трезена за Атина.
Историците от Мегара отричат тази легенда и твърдят, че Скирон бил доброжелателно настроен и произхождал от добро семейство. Бил женен за Харикло, дъщеря на Кихрей, сина на Саламида и Посейдон (виж Кихрей). От брака им се родила дъщеря на име Ендеида. Тя станала жена на Еак и майка на Теламон и Пелей (виж табл. 30). Тезей убил Скирон не на път за Атина, а след като станал цар, по време на похода срещу Елевзин.
Според друга версия между Тезей и Скирон имало родствена връзка, защото Скирон бил син на Канет и на Хениоха, дъщерята на Питей, която била сестра на Етра, майката на Тезей. Тезей и Скирон били първи братовчеди. Авторите предполагат, че за да изкупи убийството на Скирон, Тезей основал Истмийските игри в негова памет (виж и Синис).
Скирон е представян и като син на мегарския цар Пилант. Негов дядо бил Клезон, а прадядо – Лелекс. Докато бил изселен в Атина, се оженил за една от дъщерите на атинския цар Пандион, По-късно бил прогонен оттам от синовете на Метион. След смъртта на Пандион се скарал с Низ, един от доведените си братя, защото той получил трона на Мегара. Те се допитали до Еак и той поделил властта между двамата, като Низ получил трона, а Скирон – командването на армията.

СКИРОС (гр.). 1. Гадател, който отишъл от Додона в Елевзин по времето, когато Елевзин бил във война с Атина, а неин цар бил Ерехтей. В една битка Скирос бил убит и го погребали на свещения път на Елевзин, на мястото, наречено Скирон.
2. Герой от остров Саламин, който дал на Тезей опитни моряци и кормчията си Навзитой, когато героят тръгнал за Крит, за да убие Минотавъра. Често го бъркат със Скирон от Мегара.

СКИТ (гр.). Епоним на скитите, син на Херакъл и на женското чудовище с глава на змия Ехидна (виж това име). Негови братя били Агатирс и Гелон. Когато Херакъл напуснал Скития, Ехидна го попитала какво да прави с децата му, когато възмъжеят. Тогава Херакъл ѝ поверил един от двата си лъка и кожения си колан, на който била закачена златна чаша, като ѝ заръчал да даде властта на онова от трите момчета, което успее да обтегне лъка и да препаше колана на баща си. Другите двама трябвало да напуснат страната. Така и станало. Единствен Скит изпълнил тези условия и Ехидна му предала властта, а братята му се изселили.
Според версията, разказана от Диодор, баща на Скит е не Херакъл, а Зевс.

СКИФИЙ (гр.). Първият кон, заченат от Посейдон. За тази цел богът навлажнил със спермата си камък и заплодената земя родила Скифий. Това станало в Тесалия.

СМАРАГ (гр.). Смараг, Асбет, Сабакт и Омодам били зли духове, които се забавлявали, като чупели глинените съдове в пещите на грънчарите. Преди всяко изпичане на съдове занаятчиите отправяли молитва към тях.

СМЕРДИЙ (гр.). Син на Левкип, сина на Наксос. Третият цар от карийската династия, установила се в Наксос след заминаването на първите заселници на острова траките. По време на неговото царуване, завръщайки се от Крит, Тезей изоставил Ариадна по заповед на Дионис.

СМИКРОС (гр.). Син на делфиеца Демокъл. Демокъл отишъл в Милет, като взел със себе си и 13-годишния Смикрос. Но на връщане за Делфи бащата забравил сина си в Азия. Смикрос бил намерен от син на Еритарс, който пасял стадо кози в полето. Младежът го завел при баща си. След като разпитал детето, той го взел и го отгледал като свой син. Веднъж Смикрос и осиновителят му намерили щъркел и се сбили със съседските деца за него. Тогава им се явила богинята Левкотея, която им заповядала да наредят на жителите на Милет да основат в нейна чест състезание по гимнастика, в което да участват деца. По-късно Смикрос се оженил за дъщерята на знатен жител на Милет, която му родила син на име Бранх.
Според друга версия на легендата богинята посъветвала осиновителя на Смикрос да се отнася с повече внимание към детето. Тогава Еритарс му дал дъщеря си за жена и тя станала майка на Бранх.

СМИНТЕЙ (гр.). Един от другарите на Ехелай, син на Пентил (виж Пентил), първия заселник на остров Лесбос. Оракул наредил дъщеря му да бъде удавена в морето. Любовникът на девойката, който се наричал Енал, се хвърлил в морето заедно с нея. Трогнати от тази отдаденост, боговете се смилили над тях и двамата били спасени.

СМИРНА (гр.). Героиня с това име е амазонка, която основала много градове в Мала Азия, сред които Ефес и Смирна.
Така се казвала и майката на Адонис, наричана също и Мира. Смятат я за дъщеря на Тейант, син на Бел и нимфата Орития, или на цар Кинирас. За легендата за нея *виж Адонис.*

СОЛ (лат.). Слънцето. Сабинско божество, чийто култ бил въведен в Рим едновременно с този на Луната от първия сабински цар Тит Таций. Смята се, че фамилията на Аврелиите изповядвала култа към Слънцето, защото членовете ѝ били негови потомци.
За елинските легенди за Слънцето *виж Хелиос.*

СОЛИМ (гр.). Син на Зевс, или според други автори на Арес, епоним на народа на солимите в Мала Азия.

СОЛОИС (гр.). Евней, Толоант и Солоис били атински младежи, придружили Тезей в похода му срещу амазонките. На връщане Тезей взел със себе си Антиопа и на кораба Солоис се влюбил в нея. Той поверил тайната си на приятел, който разказал за това на

девойката, но тя отказала да отговори на чувствата на Солоис. От отчаяние той се хвърлил в реката, по която плавали, и се удавил. Когато разбрал за самоубийството на младежа и причината за отчаянието му, Тезей изпитал силна мъка. Тогава си спомнил за предсказанието на Пития, че в деня, който изпита дълбока скръб по време на пътуването си в чужда страна, трябва да основе град и да засели там някои от спътниците си. Подчинявайки се на оракула, Тезей основал град Питополис във Витиния, като го нарекъл така в чест на Аполон Питийски. Реката, която течала наблизо, нарекъл Солоис в памет на младежа. Там се заселили братята му, както и атинянин на име Хермос.

СОПАТЪР (гр.). Някога, когато хората се хранели само с плодове и зеленчуци и не правели на боговете кървави жертвоприношения, в Атина живеел един чужденец, наречен Сопатър, който имал нива. По време на тържествено жертвоприношение той положил като дар за боговете растения и семена, но се появил бик и изял оставеното на олтара. Разгневен, Сопатър грабнал брадва и посякъл бика. След това, съжалявайки за безбожната си постъпка, доброволно се изселил в Крит. Но след заминаването му настъпил глад. Когато атиняните се допитали до боговете, те им отговорили, че единствено Сопатър може да посочи избавлението. Убитото животно трябвало да възкръсне по време на същия празник, а убиецът да бъде наказан. Пратеници издирили Сопатър на остров Крит. Той бил изпълнен с угризения и се надявал да направи мъката си по-поносима, ако я сподели, и затова, когато атинските пратеници го попитали какви ритуали трябва да изпълнят, за да успокоят боговете, като възнаграждение за съветите си Сопатър поискал да му разрешат да живее в града им. Атиняните се съгласили. Тогава Сопатър се върнал заедно с тях в Атина и ето какво измислил: събрал всички атиняни и накарал да докарат един бик, подобен на убития. Девойки донесли вода, с която Сопатър пречистил един нож, наточен от други атиняни. После убил животното, което една група атиняни нарязали на парчета, а друга група одрала кожата му. Така всички взели участие в убийството на бика. След това си поделили месото. Когато празненството завършило, напълнили кожата на бика със слама и впрегнали чучелото в каруца. Накрая направили съд за виновника. Един след друг съдиите стигнали до извода, че виновен е ножът, който бил осъден да бъде хвърлен в морето, което и направили. Така условията на оракула били изпълнени, бикът „съживен" под образа на чучело, а виновникът бил наказан. Гладът престанал. Оттогава този ритуал на жертвоприношение се изпълнявал в Атина от наследниците на Сопатър, сопатридите.

СОРАН (лат.). Бог, почитан на върха на планината Соракта, на север от Рим, от Хирпи Сорани (виж това име). Понякога го отъждествяват с Дис Патер и дори с Аполон. Като такъв го споменава Вергилий. Вероятно това отъждествяване е заради култа към вълка, свързан както с него, така и с Аполон Ликийски (виж и Вейовис, също представян като „подземен" Аполон).

СОСТЕН (гр.). Когато аргонавтите се връщали от Кизик и решили да прекосят Босфора, Амик им попречил (виж това име). Тогава те се скрили в малък залив, където им се явил крилат мъж с вълшебна сила. Той им предрекъл, че ще победят Амик. Набрали смелост, аргонавтите нападнали Амик и наистина го победили. Тогава издигнали светилище на крилатия дух, който им вдъхнал смелост, и започнали да го почитат под името Состен. По времето на император Константин светилището станало храм на свети Архангел Михаил.

СОФАКС (гр.). След като убил Антей, Херакъл обладал жена му Тинга, епоним на град Танжер. Тя му родила син, наречен Софакс, който царувал в Мавритания. На свой ред и той имал син, Диодор. Той разширил империята, създадена от баща му, и основал царската династия на Мавритания.

СПАРТА (гр.). Епоним на град Спарта, дъщеря на Еврот и Клета, жена на Лакедемон. Тя е майка на Амиклас и на Евридика (виж табл. 6). Някои автори смятат, че нейни деца са още Химер и Азина.

СПАРТИ (гр.). „Посетите мъже", които поникнали от зъбите на дракона, убит от Кадмос на мястото на бъдещата Тива. Героят ги посял по съвет на Атина (или на Арес). Те излезли напълно въоръжени от земята и се избили помежду си. Оживели само петима: Хтоний, Oудей, Пелор, Хиперенор и Ехион. Кадмос ги приел в града си. С тяхна помощ построил Кадмея, крепостта на Тива (виж също Кадмос).

СПЕРХЕЙ (гр.). Бог на едноименната река, син на Океан и Тетия. На него Пелей обрекъл косата на Ахил, за да се върне синът му жив и здрав от Троянската война. Този дар се обяснява с това, че Сперхей бил шурей на Ахил, защото бил женен за дъщерята на Пелей Полидора (виж Полидора). Негов син бил Дриопс (виж това име), родоначалник на народа на дриопите. Смята се, че Сперхей е родоначалник и на рода на нимфите от Отрида.

СТАФИЛ (гр.). На гръцки името означава „грозд". Така се наричали много герои, трудно различими един от друг, всички свързани с цикъла на бога на лозята Дионис.

1. Стафил бил овчар на етолийския цар Ойней. Той водел всеки ден стадата на паша. Забелязал, че една от козите винаги се връща по-късно от другите и изглежда по-весела. Стафил я проследил и видял, че тя яде плодове, които не бил виждал дотогава. Като се върнал, разказал за видяното на царя, който решил да смачка гроздовете и получил вино. Така било създадено виното. Нарекли новата течност на царя (на гръцки „ойнос" означава вино). Самият плод бил наречен стафил.

2. Друга легенда разказва, че Стафил е син на Силен, стареца другар на Бакхус. Той пръв изобретил смесването на виното с вода.

3. Най-често Стафил е представян като син на Дионис и Ариадна, след като тя била изоставена от Тезей на остров Наксос (виж табл.28). Според сходна традиция той е син на самия Тезей. Негови братя са Тоант, Енопион и Пепарет, към които понякога прибавят и Латрамис, Евант и Таврополис. Стафил се оженил за Хризотемида и имал три дъщери: Молпадия, Рео и Партеноса (а според някои и четвърта, Хемитея). Чрез Рео е дядо на Аний (виж Рео). За другите сестри *виж Партеноса и Лирк*. Стафил фигурира сред аргонавтите.

В „Дионисиаки" Нон въвежда образа на Стафил, който обаче е развит без особена връзка с предишната легенда.

СТЕНЕБОЯ (гр.). Жената на цар Прет. Най-често е смятана за дъщеря на ликийския цар Иобат (виж това име). Тя се омъжила за Прет, когато той бил изгонен от Акризий и избягал в Мала Азия (виж Прет и Акризий). Съществуват и други версии за произхода на Стенебоя: като дъщеря на ликийския цар Амфианакс или на аркадийския цар Афидант (виж табл. 9). В „Илиада" вместо Стенебоя се говори за Антея, макар че става въпрос за една и съща героиня. Името Стенебоя преобладава при авторите на трагедии.

Като жена на Прет Стенебоя е тиринтска героиня. Тя родила много дъщери на мъжа си, наречени претиди (виж Претиди), също и син на име Мегапент. Щастието й било нарушено от идването в Тиринт на героя Белерофонт, чиято красота я съблазнила. Тя му предложила любовта си, но Белерофонт я отблъснал. Ядосана, Стенебоя го наклеветила пред Прет, че иска да я изнасили. Но за Прет, който бил привързан към Белерофонт, а освен това го бил пречистил от убийство, било светотатство да го убие, затова го изпратил при тъст си в Ликия. В писмо до него помолил Иобат да убие приносителя (виж Белерофонт).

Краят на историята, след подвизите на Белерофонт, е „драматизиран" от Еврипид в загубената му трагедия „Стенебоя". В нея героят се връща от Ликия и решава да отмъсти за клеветите, чиято жертва е станал. Но Прет успял да спечели малко време, което дало възможност на Стенебоя да избяга на крилатия кон на Белерофонт Пегас. Но по време на бягството конят изхвърлил Стенебоя от седлото, тя паднала в морето и се удавила. Тялото й било намерено от рибари недалеч от остров Мелос и върнато в Тиринт. Според друга версия щом разбрала, че Белерофонт се връща, Стенебоя се самоубила.

СТЕНЕЛ (гр.). Това име носят много герои, след които:

1. Син на Актор, спътник на Херакъл, придружил го в похода му срещу амазонките. На връщане бил ранен и умрял в Пафлагония. Погребали го край брега. Когато по-късно аргонавтите минали оттам, Персефона му разрешила да се върне за няколко часа сред живите, за да види героите. Аргонавтите му направили жертвоприношение като на герой.

2. Друг Стенел също е свързан с цикъла за Херакъл. Той е син на Андрогей, внук на Минос. Негов брат е Алкей. Когато Херакъл тръгнал на поход, за да завоюва пояса на царицата на амазонките, той спрял на остров Парос. Там двама от другарите му били убити от четирима синове на Минос. В замяна героят отвел със себе си Стенел и Алкей. На връщане Херакъл превзел остров Тасос, прогонил траките и дал острова на Стенел и Алкей.

3. Синът на Капаней също се казвал Стенел. Той е един от епигоните, завладели Тива. Майка му е Евадна. От Ифис (негов дядо или чичо според преданията) (виж Ифис) той наследил една трета от Аргос. По-късно синът му Килараб обединил под своя власт цялото царство.

Този Стенел е сред претендентите за ръката на Елена и участвал в Троянската война. Още при превземането на Тива (което хронологично е преди Троянската война) бил обвързан с приятелство с Диомед. Край Троя Стенел командвал отряд от 25 кораба. Отличил се в битката, най-вече в служба на Диомед, като негов щитоносец. Той не можел да се бие по друг начин освен в колесница, защото в миналото си ударил крака, като скачал през една стена (вероятно при превземането на Тива). По-късно, след като се върнал у дома, Стенел отишъл заедно с Диомед в Етолия, за да възстановят на престола цар Ойней (виж Диомед).

Вероятно същият този Стенел е баща на Комет, с когото Егиалея изневерила на Диомед (виж Комет).

4. Друг Стенел, различен от предишните, е един от синовете на Персей и Андромеда (виж табл. 31). Преданията посочват за негова жена или Никипа, дъщерята на Пелопс, или Артибия (или Антибия), дъщерята на Амфидамант. Имал много деца: Алкиноя (или Алкиона), Медуза, Евристей (виж това име) и Ифис или Ифит. Царувал в град Микена, основана от Персей.

СТЕНЕЛАЙ (гр.). Син на Кротоп от рода на Форбант (виж табл. 17). Той наследил трона на Аргос от баща си. При идването си в Египет Данай предявил претенции към

трона, когато цар бил синът му Геланор (виж Данай).

СТЕНТОР (гр.). В „Илиада" се говори само веднъж за Стентор, който крещял колкото петдесет мъже. Този Стентор, чието име е станало пословично, е познат и на останалите автори, които го представят като тракиец, който се състезавал по крещене с Хермес („глашатая" на боговете), но бил победен и трябвало да умре.

СТЕРОПА (гр.). Това име носят няколко героини, сред които:

1. Дъщерята на Атлант и Плейона, една от плеядите (виж табл. 25). Омъжила се за Арес, от когото родила син на име Еномай. Според друго предание била жена на Еномай, а в трето е жена на Хиперох, от когото родила Еномай (виж също Еномай).
2. Дъщерята на Плеврон (виж табл. 24).
3. Тази Стеропа е различна от майката на сирените, също родом от Етолия, дъщеря на Портаон и Еврита, която се омъжила за речния бог Ахелой (виж Сирени).
4. В разказ на Аполодор за съюза, сключен между Херакъл и тегейския цар Кефей, също се появява героиня на име Стеропа (виж Кефей).
5. Дъщерята на царя на Йолкос Акаст. Когато Пелей отишъл в двореца му, Астидамея, жената на Пелопс, се влюбила в героя. Тя написала писмо на жената на Пелей Антигона, че той иска да се ожени за девойката, и тя се самоубила (виж Пелей и табл. 21).

СТЕРОПЕС (гр.). Името му напомня гръцката дума „светкавица". Един от циклопите (виж табл. 5).

СТИКС (гр.). Река в подземния свят. В „Теогония" на Хезиод Стикс е най-голямата от децата на Океан и Тетия. Според Хигин обаче тя е дете на Нощта и на Ереб (Мрака). В Омировия „Химн на Деметра" е сред другарките по игра на Персефона. При Аполодор обаче тя, а не Деметра, е майка на Персефона. Но обикновено Стикс е смятана за жена на Палант, от когото родила Зел, Нике, Кратос и Биа, т. е. Усърдието, Победата, Властта и Силата. По време на Гигантомахията подкрепила Зевс заедно с децата си и така допринесла за победата на боговете. За награда Зевс я направил гарант на клетвите, произнесени от боговете.

В друга версия, достигнала до нас в откъс на Епименид, Стикс се отдала на Пейрас и родила от него Ехидна. И накрая според някои автори Стикс е майка и на Аскалаб, или Аскалаф (виж това име).

Стикс се наричал и извор в Аркадия, недалеч от селището Нонакрида (до град Феней). Той извирал под висока скала, след което се губел под земята. Смятало се, че водите му действат пагубно: те били отровни за хората и за добитъка, разяждали желязо и метали, също и глинените съдове, потапяни в извора. Единствено копитото на кон не се поддало на отровата и не било унищожено от водите му. Павзаний, който изброява тези свойства на Стикс, се основава на легенда, според която Александър бил отровен от водата на този извор.

Водата на подземната река (а не на извора, за който се смята, че се вливал в нея), също била чудотворна. Тетида потопила в нея Ахил, за да го направи неуязвим (виж Ахил). Но Стикс служела предимно на боговете, за да произнасят клетвите си пред нея. Когато някой бог искал да се обвърже с клетва, Зевс изпращал Ирида да налее съд с вода от Стикс и да я донесе на Олимп, за да бъде тя „свидетел" на клетвата. Ако впоследствие богът престъпел думите си, го чакало страшно наказание. Той оставал бездиханен за една година, като не можел да докосва с устните си нито амброзия, нито нектар. След изтичането на този срок му било налагано още едно изпитание. За девет години трябвало да стои далеч от боговете, като не взима участие нито в съвещанията им, нито във веселбите. Правата му се възстановявали едва на десетата година. Това описание на последиците от клетвопрестъпничеството, съдържащо се във вмъкнат покъсно откъс в „Теогония", обяснява на какво се дължат качествата на тази фатална вода. Те идват от един от ръкавите на Океан, по-точно десетата част на първоначалната река, като останалите девет образуват девет спирали, с които реката опасва земното кълбо. Цифрата девет се съдържа и в описанието на Вергилий за реката на Ада Стикс, която опасва с деветте си ръкава царството на мъртвите (виж също Ахерон).

СТИЛБА (гр.). 1. Дъщеря на речния бог Пеней от Тесалия и на нимфата Креуза (виж табл. 23). Аполон я дарил с двама синове: Кентавър и Лапит, епоним на тесалийския народ на лапитите. Понякога му приписват още един син, Аеней, бащата на героя Кизик.

2. Стилба се казвала и дъщерята на Еосфорос, смятана понякога за майка на Автолик.

СТИМФАЛ (гр.). Един от петимата синове на Елат и на дъщерята на Кинирас Лаодика (виж табл. 9). Епоним на град Стимфал в Пелопонес, разположен в близост до езерото със същото име (виж Херакъл). Стимфал имал много синове: Агамед, Гортис, Агелай, и една дъщеря, Партенопа, която родила от Херакъл син на име Еверес. Стимфал защитавал успешно Аркадия от атаките на Пелопс до деня, в който, виждайки, че няма да постигне нищо с оръжие, Пелопс се сдобрил привидно с него и го убил по време на пир. След това го нарязал на парчета, които разпръснал (виж Еак).

Според по-неизвестно предание Стимфал е мъж на Орниса и баща на стимфалидите – девойките, убити от Херакъл, защото приютили молионидите (виж Херакъл).

СТИР (гр.). Принц от древна Албания (днешен Дагестан), който поискал ръката на Медея. Тъй като скитският владетел Анавзий също искал да се ожени за девойката, той му обявил двубой. Двамата се ранили взаимно. След отвличането на Медея от Язон Стир го преследвал, но се удавил в бурята, която предизвикала Хера.

СТРИГИ (лат.). В народните вярвания стригите са женски крилати демони, които имат остри нокти, подобно на хищните птици. Хранели се с кръвта и вътрешностите на деца (виж Карна).

СТРИМО (гр.). Дъщеря на речния бог Скамандър. Тя се омъжила за Лаомедон (виж табл. 7). Майка на Приам (Подарк). За другите ѝ деца виж същата таблица. Вместо Стримо някои автори посочват за майка на Приам Плакия или Левкипа.

СТРИМОН (гр.). Бог на едноименната река в Тракия (дн. Струма). Баща е на Резос, който му родила една от музите, за чието име източниците не са единодушни (виж Резос). Той е баща също на Брангант, Олинт (виж тези имена), Терейна и Евадна (виж табл. 18). Легендата разказва, че Стримон, синът на Арес, бил цар на Тракия. Когато синът му Резос бил убит пред Троя, от отчаяние Стримон се удавил в една река, която тогава се казвала Палестин, а след това била наречена на негово име. В друга, по-неизвестна легенда, се разказва за двубой между Херакъл и Стримон. Когато Херакъл се връщал от страната на Герион със стадата му, той спрял на брега на Стримон, защото не могъл да го премине, тъй като нямало брод. Тогава героят нахвърлял огромни скали в реката и в резултат по нея вече не можели да плават кораби.

СТРОФИЙ (гр.). 1. Син на Криз (виж това име) и потомък на Фок, а чрез него и на Еак (виж табл. 30). Царувал в град Криза във Фокида. Майка му е Антифатия, дъщерята на Навбол. Чрез жена си Анаксибея се сродил с Агамемнон (виж табл. 2). Негов син е Пилад. Той отгледал племенника си Орест и оттам води началото си легендарната дружба на Орест и Пилад (виж Пилад и Орест).

2. Друг Строфий е внук на предишния, син на Пилад и Електра (сестрата на Орест).

СУМАН (лат.). Римски бог, отъждествен с едно от проявленията на Юпитер: бога на нощните светкавици. Няма собствена легенда. Разказват, че върху храма на Юпитер на Капитолия имало статуя на Суман, чиято глава била отрязана от мълния през в 278 г. пр. Хр. и захвърлена в Тибър. Това чудо било изтълкувано като проява на волята на бога, който искал да има отделен храм. Той бил издигнат и осветен на 20 юли в Големия Цирк (Циркус максимус). Смята се, че култът към Суман е внесен заедно с този към други сабински богове от Тит Таций.

СФЕРОС (гр.). Така нарекли след смъртта му героизирания Килас, водачът на колесницата на Пелопс. Епоним на остров Сфера в близост до Трезена. Именно на него правела жертвоприношение Етра, когато била изненадана от Посейдон (виж Етра, Егей и Тезей, също и Килас).

СФИНКС (гр.). Женско чудовище с лице на жена и тяло, лапи и опашка на лъв. Имало криле като хищна птица. Сфинксът е свързан с легендата за Едип и тиванския цикъл. Така фигурира и в „Теогония" на Хезиод. В някои предания Сфинкс е син на Ехидна и Ортрос, кучето на Герион. Негов брат е Немейският лъв. Според някои обаче баща му е чудовището Тифон (виж това име). Още по-любопитна е версията, според която Сфинкс е дъщеря на тиванския цар Лай или на беотиеца Укалегон.

Чудовището било изпратено от Хера в Тива, за да накаже града за престъплението на Лай, който бил свързан със сина на Пелопс Хризип с грешна любов (виж Хризип и Лай). То се заселило в планината, разположена на запад от Тива, в непосредствена близост до града, и разкъсвало хората, минаващи покрай него. Било известно с това, че задава гатанки на минаващите, които те не можели да разрешат, и затова ги убивало. Единствено Едип успял да отговори. От отчаяние чудовището се хвърлило от висока скала и се убило. Разказват също така, че Едип го пронизал с копието си (виж Едип).

СХЕДИЙ (гр.). Един от претендентите за ръката на Елена. Той участвал в Троянската война начело на фокидийски отряд заедно с брат си Епистроф. Двамата са синове на Ифит (син на Навбол), и на Хиполита. Схедий бил убит от Хектор. След завършването на войната фокидийският отряд, който той командвал, бил захвърлен от буря на италианския бряг, където оцелелите основали град Темеса. Прахът му бил пренесен в Антикира, Фокида.

СХОЙНЕЙ (Схеней, гр.). 1. Бащата на Аталанта и на Климен. Произхожда от Беотия, но се изселил в Аркадия. И в двете страни има по един град, наречен на негово име.

2. Син на Автоной, който бил превърнат в птица (виж Акантис).

3. Син на Атамант и Темисто (виж табл. 33).

Т

ТАВМАНТ (гр.). Един от синовете на Понт (Морето) и на Гея (Земята) (виж табл. 12 и 32). Брат е на Нерей, Форкис, Кето и Еврибия и принадлежи към групата на първичните морски божества. Обладал дъщерята на Океан Електра и тя му родила харпиите и Ирида. За него няма отделна легенда.

ТАВЪР (гр.). Бикът. Така евемеристките митографи нарекли критски герой, за да дадат рационално обяснение на митовете за Европа и Минотавъра.

1. По повод на мита за Европа разказвали, че Тавър бил принц от Кносос, който ръководел нападението срещу Тир. Оттам сред останалите пленнички довел и царската дъщеря Европа. Този Тавър бил смятан за основател на критския град Гортина и за баща на Минос.

2. За втория мит разказвали, че Минотавър не бил животно, а военачалник на Минос на име Тавър, известен с жестокостта си. А младежите и девойките, изпращани като данък от Атина, не били убивани от Минос, а били предлагани като награда на победителя в погребалните игри, провеждани в чест на Андрогей. Първият победител в тези игри бил именно този Тавър, който се отнесъл много жестоко с младите хора, които спечелил. Именно за да му отмъсти, Тезей предприел похода си срещу Крит. Минос нямал нищо против да се освободи от неудобния военачалник, който на всичко отгоре бил влюбен в царица Пасифая, също благосклонна към него. Затова Минос улеснил делото на Тезей и дори му дал за жена дъщеря си Ариадна.

3. Според една от интерпретациите на легендата Тавър бил изключително красив младеж, в когото се влюбила Пасифая. Тя му се отдала, когато Минос, засегнат от тайнствено заболяване, не можел да зачева деца (виж Минос и Прокрида). Царицата забременяла, но Минос разбрал, че детето, което родила, не е от него. Той все пак не посмял да го убие, а заповядал да го занесат в планината. Когато порастнал, младият мъж, когото всички наричали Минотавър заради голямата му прилика с Тавър, не искал да се подчинява повече на овчарите, на които го бил поверил царят. Тогава Минос решил да го затвори. Младежът обаче се скрил в дълбока пещера, където убивал всеки, който идвал да го хване. Хората свикнали да му носят храна в пещерата: кози и овце, дори Минос започнал да му изпраща престъпници, за да ги убие. Така изпратил и Тезей, който обаче получил меч от Ариадна и този път загинал Минотавър.

ТАГЕС (лат.). Веднъж, когато един етруски земеделец орял нивата си, видял как буца пръст се надига и се превръща в дете. Името му било Тагес. Това бил синът на Genius Iovialis (Духа на младостта). Тагес бил надарен с голяма мъдрост и притежавал пророчески талант. Живял достатъчно дълго, за да предскаже бъдещето на селяните, които притичали на нивата, където се родил, и да ги посвети в тайните на харуспицината (изкуството за предсказване по вътрешностите на животните). След това умрял. Думите му били записани и станали основата на етруските книги, посветени на предсказването.

ТАЙГЕТА (гр.). Дъщерята на Атлант и на Плейона, една от плеядите (виж табл. 25). Тя била обладана от Зевс, докато била в несвяст, и заченала Лакедемон (виж табл. 6). Когато дошла на себе си, от срам се скрила в планината Тайгет в Лакония.

Разказват още, че за да я предпази от помислите на Зевс, Артемида преобразила младата девойка в кошута. Когато възвърнала първоначалния си образ, от признателност Тайгета посветила на богинята кошутата със златните рога, чието залавяне било един от подвизите на Херакъл (виж Херакъл).

ТАЛ (гр.). 1. Герой от критска легенда, който е или човек, или жив бронзов гигант. В първия случай той е син на Крет, епоним на острова, а негов син е Хефест, богът на огъня. Син на Хефест пък бил Радамант. Понякога за баща на Тал посочват и Енопион. Във втория случай Тал е творение или на Хефест, който го подарил на Минос, или на Дедал, или пък е последният представител на „бронзовата раса“ на земята.

Тал бил пазителят на остров Крит. Надарен с неуморна бдителност, той бил избран от Минос или бил изпратен от Зевс, за да пази острова на скъпата му Европа. Всеки ден обхождал въоръжен три пъти острова. Той забранявал на чужденците да слизат на брега, като същевременно пречел на местните жители да го напускат без разрешението на Минос. Вероятно заради това Дедал изобретил крилете, за да може да избяга (виж Дедал). Любимото оръжие на Тал били огромни скали, които хвърлял на голямо разстояние. Но „нелегалните пришълци“ били заплашени и от други опасности, ако успеели да преминат първото препятствие. Когато ги заловял, Тал скачал в огъня, нагрявал металното си тяло до червено и се хвърлял върху нещастниците, притискал ги в прегръдките си и ги изгарял.

Гигантът бил неуязвим с изключение на долната част на единия крак, където на вената си имал малка дупка, запушена с гвоздей. Когато на острова пристигнали аргонавтите, Медея успяла с магиите си да отпуши вената и Тал умрял (виж Аргонавти). В друга версия Пеант, бащата на Филоктет и един от аргонавтите, пронизал вената на Тал със стрела. Тал имал син на име Левк (виж Идоменей).

2. Съществувал и друг Тал, атинянин от рода на Метион, племенник на Дедал, който бил убит от него, защото му завиждал за сръчността (виж Дедал).

ТАЛАЙ (гр.). Син на Биант, най-вече известен с това, че е баща на Адраст (виж това име). Той царувал над част от Аргос, присъден на дядо му Прет (виж това име). Майка му е Перо, дъщерята на Нелей (виж Биант).

Авторите не са единодушни относно името на жената на Талай. Някои посочват Лизимаха, дъщеря на цар Абант и като такава негова племенница (виж табл. 1), или Лизианаса, дъщерята на царя на Сикион Полиб (виж това име). За децата му виж *цит. табл.* Талай участвал в похода на аргонавтите.

ТАЛАСИО (лат.). Ритуален вик, издаван, когато младоженецът пренасял булката през прага на брачната стая. Произходът му е неясен, но той е в основата на легендата за Таласий, един от вождовете на Ромул. Когато отвличали сабинянките, овчарите на Таласий откраднали една много красива девойка и докато я водели, за да не им я отнемат, викали: „Тя е за Таласий“ (на лат. Таласио). И тъй като бракът на Таласий бил много щастлив, този вик бил запазен като добро предзнаменование в брачните ритуали. Терминът има и друго обяснение, от гръцката дума „таласия“ (обработване на вълна). Според това тълкуване след отвличането на сабинянките римляните и сабиняните се договорили жените им да не вършат никаква слугинска работа, единствено да тъкат вълна. Именно за това напомнял викът таласио.

ТАЛИЯ (гр.). Коренът на името означава „растителност“. Така се казвали много божества, сред които една муза, една грация и една нереида.

1. Музата Талия нямала определени функции в началото. Впоследствие станала покровителка на комедията и поезията. Смята се, че от Аполон родила корибантите. В една от версиите на легендата за Дафнис тя е негова любима, също като Пимплея (виж Дафнис).

2. Като една от харитите (грации) Талия е дъщеря на Зевс и на Евринома. Като останалите харити покровителства растителността.

3. Омир говори и за нереида на име Талия, дъщеря на Нерей и на Дорида.

ТАЛПИЙ (гр.). Талпий и брат му Антимах били вождове на четири отряда епейци от Елида. Те са потомци на Актор, сина на Форбант (виж табл. 23) чрез молионидите (виж Молиониди). Майка на Талпий е дъщерята на Дексамен Терефона, а негов баща е Еврит. За него няма отделна легенда, той фигурира сред претендентите за ръката на Елена и сред воините, скрити в дървения кон. Гробът на Талпий, както и на брат му, бил в Елида.

ТАЛТИБИЙ (гр.). Пратеник на Агамемнон, който участвал с него в Троянската война. Негов другар по служба бил Еврибат. Талтибий се появява на няколко пъти в „Илиада“ като изпълнител на различни задачи. Бил изпратен да вземе Бризеида от Ахил, после станал пратеник при Махаон. Придружил Ифигения в Авлида за жертвоприношението, бил пратеник също и при Кинирас (виж това име).

В Спарта издигнали светилище на Талтибий, който бил смятан за защитник на правата на чужденците и свободното преминаване на пратениците.

ТАМИРИС (гр.). Един от митичните музиканти, за когото се смята, че е написал множество поеми и музикални произведения. Композирал е „Теогония“, „Космогония“ и „Титаномахия“. Въвел дорийския строй в музиката.

Той е син на музиканта Филамон (виж това име) и на нимфата Аргиопа. Според други предания е син на Етлий и внук на Ендимион, а майка му е една от музите, Ерато или Мелпомена. Бил много красив и еднакво талантлив както в пеенето, така и в свиренето на лира, на което бил обучен от самия Лин. Понякога го посочват за учител на Омир. Омир разказва, че Тамирис решил да си съперничи с музите, но бил победен и разгневените богини го ослепили и го лишили от музикалните му дарби. В случай че победи, поискал да обладае последователно всички музи. След тази злощастна случка Тамирис хвърлил вече непотребната му лира в река на име Балира (в чието име се съдържат две думи: „хвърлям“ и „лира“) в Пелопонес. За място на наказанието му посочват Дорион, близо до Пилос.

ТАНАИС (гр.). Речен бог, син на Океан и Тетия (днес Дон). Според късна легенда Танаис бил млад мъж, син на Бероз и на амазонката Лизипа. Той почитал единствено Арес сред боговете и мразел жените. Засегната, Афродита решила да го накаже и му вдъхнала нечестива любов към майка му. Отчаян, Танаис не намерил друг начин да се освободи от грешната си страст, освен да се хвърли в реката, наричана дотогава Амазоний. После била наречена Танаис.

ТАНАТОС (гр.). Мъжки крилат дух, олицетворяващ Смъртта. В „Илиада“ е брат на Съня (Хипнос). Хезиод заимства това родословие, като допълва, че двамата са синове на Нощта.

Танатос е въведен като персонаж в театъра от трагичния поет Фриних в трагедията му

„Алцест“, днес загубена. По-късно Еврипид написва пиеса със същия сюжет и герои.
Танатос няма собствен мит. Битката му с Херакъл, описана в „Алцест“ на Еврипид, и премеждията му със Сизиф (виж това име) всъщност са народни предания, които нямат нищо общо с митологията.

ТАНТАЛ (гр.). 1. Най-често е смятан за син на Зевс и на Плуто, която е дъщеря на Кронос или на Атлант. Тантал царувал във Фригия или в Лидия, на планината Сипила. Бил много богат и обичан от боговете, които го канели на угощенията си. Оженил се за една от дъщерите на Атлант, плеядата Диона. Приписват му и друга жена, Евриаnаса, дъщеря на речния бог Пактол. Някои митографи назовават и Клития, дъщеря на Амфидамант, и Стеропа, друга плеяда. Негови деца са Пелопс, Ниоба (виж табл. 2), към които прибавят още и Бротей, Даскил и някои други. От Тантал по линия на Пелопс произлизат танталидите: Тиест, Атрей, Агамемнон и Менелай.
Животът му не се отличавал с нищо забележително: той престъпил клетвата си, за да не даде на Хермес кучето на Зевс, което му бил поверил Пандарей (виж това име). Това престъпление предизвикало гнева на Зевс и Тантал бил затворен под връх Сипила, преди да бъде хвърлен в Ада. Друго приключение го свързва с Ил, основателя на първата Троя. След премеждията на дъщеря му Ниоба Ил го прогонил от Мала Азия. Друг епизод го представя като похитител на Ганимед (виж това име).
Но в митологията Тантал е най-известен с наказанието, което му било наложено в подземния свят. То е описано в „Слизане в подземния свят“ на „Одисея“, един от най-късните откъси на поемата. Авторите не са единодушни относно мотивите за това наказание. Като причина посочват обвинението, че се е възгордял: тъй като боговете го канели на трапезата си, той разкрил на хората божествените тайни, които те споделяли пред него, или че крадял нектар и амброзия по време на пировете им и давал на смъртните си приятели. За още едно обвинение *виж Пелопс.* Според него също като Ликаон Тантал умъртвил сина си, сготвил го и го предложил на боговете. Но каквото и да е било прегрешението му, наказанието му станало пословично, макар и предавано по различен начин. Според някои автори в Ада над него висял огромен камък, който сякаш всеки момент щял да падне, но винаги оставал в равновесие. Според други наказанието му било вечни глад и жажда: потопен до шия във водата, той не можел да пие, защото всеки път, когато се опитвал да потопи уста, водата се отдръпвала. Над главата му висял клон, отрупан с плодове, но щом повдигнел ръка, клонът се оказвал извън неговия досег.
2. Друг Тантал е син на Тиест или на Бротей, и двамата синове на Тантал. Гробът му бил в Аргос. За него съществуват две различни легенди. Според едната той бил убит от Атрей, който мразел баща му. После Атрей сготвил тялото на Тантал и поднесъл ястието на Тиест. Според другата Тантал бил първият мъж на Клитемнестра, и убит от Агамемнон, който е негов племенник (виж Клитемнестра и табл. 2).
3. Същото име носи и един от синовете на Амфион и на Ниоба.

ТАРАКСИП (гр.). 1. Тараксип, което означава Плашещия конете, бил демон, който обитавал хиподрума на Олимпия и плашел конете, участващи в състезанията, на завой, където имало олтар. За него съществуват няколко легенди. Разказвали, че това е страдащата душа на героя Исхен, принесен в жертва, за да престане гладът, който морял страната му (виж Исхен), или душата на Олений, известен кочияш от Олимпия, или душата на Дамеон, син на Флиус, който участвал в похода на Херакъл срещу Авгей и бил убит от Креат заедно с коня си. Господарят и животното били погребани точно на това място. Разказват също, че Плашещия конете бил и Алкатой, сина на Портаон, убит от Еномай, когато искал ръката на Хиподамея. Същият демон се появява в легендата за Еномай в два варианта. Според първия Пелопс бил заровил на това място „магия“, поверена му от един египтянин, с която можел да изплаши конете на Еномай и така да спечели състезанието (виж Еномай). Според другия се смятало, че самият Пелопс бил погребан на хиподрума Олимпия и продължавал да пречи на състезанията така, както някога попречил на бъдещия си тъст. Най-трезвите автори твърдели, че на това място до олтара било посадено лаврово дърво, което се разклащало от вятъра и със сянката си плашело конете, които тичали по пистата.
2. На хиподрума в Коринт имало и друг Тараксип. Това била душата на сина на Сизиф Главк, който умрял, разкъсан от коне (виж Главк).

ТАРАНТ (гр.). Епоним на град Тарент в Южна Италия. Син на Посейдон и на местна нимфа, наричана Сатира или Сатирия, понякога смятана за дъщеря на Минос (откъдето идва и версията за критския произход на Тарент) (виж Сатирия).
За друг основател на Тарент *виж Фалант.*

ТАРПЕЯ (лат.). Римска героиня, епоним на Капитолия (Mons Tarpeius) и още по-конкретно на Тарпейската скала, от която хвърляли някои престъпници. Най-познатата версия на легендата за нея е следната: Тарпея била дъщеря на Сп. Тарпеий, на когото Ромул бил поверил защитата на Капитолия във войната, последвала отвличането на сабинянките. Но тъй като сабинският цар Таций бил устроил лагера си в подножието на Капитолия (на мястото на бъдещия Комитиум), Тарпея видяла героя и се влюбила в него. Благодарение на съучастничеството на една от слугините си (или на дойката си) тя обещала на Таций да му предаде крепостта, ако той се ожени за нея. Таций приел и Тарпея го въвела заедно с войниците му на Капитолия. Но вместо да се ожени за девойката, Таций накарал воините да я премажат с щитовете си. Така Тарпея загинала, без да получи награда за предателството си. Според друг вариант на легендата за отплата тя поискала „това, което Таций и войниците държат в лявата си ръка“, т. е. тежки златни украшения. Но Таций се престорил, че е разбрал „щитове“, и я погубил по описания по-горе начин.
Според трета версия сабиняните убили девойката, за да не се разбере, че дължат победата си на предателство.
Римските митографи се опитват да оневинят Тарпея, почитана с местен култ на Капитолия. Разказвали, че е дъщеря на Таций, отвлечена от Ромул. Предателството ѝ било нейното отмъщение срещу похитителя ѝ. Но в такъв случай не е ясно защо сабиняните са я убили. Според друга версия убийството ѝ се обяснява с това, че не поискала да предаде на Таций военните планове на Ромул. Разказват също така, че Тарпея приложила военна хитрост, за да предаде сабиняните в ръцете на римляните. Тя се престорила, че предава Ромул, като поискала като награда за услугата си това, което сабиняните носят в лявата си ръка. Имала предвид щитовете, като се надявала, че веднъж влезли в крепостта и лишени от основната си защита, сабиняните лесно ще бъдат победени от римляните. Но за нещастие посредникът, който водел преговорите ѝ с Таций, я предал. Той разбрал навреме за грозящата го опасност и когато Тарпея поискала щитовете, той накарал да я премажат с оръжията си. В една от версиите това станало по време на галското нашествие.

ТАРТАР (гр.). При Омир и Хезиод Тартар е най-дълбоката подземна местност, разположена дори под подземното царство на мъртвите. Между Тартар и Хадес (Ада) разстоянието било същото, като това между Земята и Небето. Там започвали основите на Вселената. В Тартар боговете затваряли своите врагове. Уран пратил там първите деца, които му родила Гея – циклопите Аргес, Стеропес и Бронтес. За да ги освободи, Гея настроила титаните срещу баща им. След победата на титаните най-младият от тях, Кронос, освободил циклопите, но скоро отново ги върнал там. Те били свободени окончателно от Зевс, който ги направил свои съюзници в борбата срещу титаните и гигантите. На свой ред титаните били затворени в Тартар от Зевс, Посейдон и Хадес. Новодошлите били пазени от хекатонхейрите Гиес, Котос и Бриарей. Тартар бил плашилище и за олимпийските богове. Когато някой се противопоставял на Зевс, той го заплашвал, че ще го прати там, и непокорният се подчинявал. Когато Аполон убил циклопите със стрелите си, той за малко не бил наказан по този начин. Спасили го молбите на Лето, която успяла да склони Зевс, вместо да прати сина ѝ в Тартар, да го направи слуга на смъртен (виж Аполон). В Тартар били хвърлени алоадите и Салмоней (виж тези имена). Постепенно Тартар бил отъждествен с Ада, в смисъл на „подземния свят“, и го посочвали като място, където затваряли най-големите престъпници. Той бил противоположност на Елисейските полета, където живеели Блажените след смъртта си. В „Теогония“ на Хезиод Тартар е персонифициран и е един от първичните елементи на света наред с Ерос, Хаос и Гея (Земята). От съвкуплението му с нея се родили няколко чудовища: Тифон, Ехидна, към които понякога прибавят орела на Зевс, и Танатос (Смъртта) (виж табл. 12).

ТАРХЕТИЙ (гр.). Легендата за Тархетий е вариант на легендата за раждането на Ромул и Рем. Тархетий бил цар на Алба и веднъж в двореца му се появил фалос, излизащ от земята. Тархетий попитал богинята Тетия какво да прави с него. Оракулът ѝ му отговорил, че на фалоса трябва да се отдаде младо момиче, а детето, което ще се роди, ще има живот, изпълнен със слава. Тогава Тархетий заповядал на една от дъщерите си да изпълни условията, определени от богинята. Но девойката, обхваната от свян, пратила на свое място слугинята си. Когато разбрал за това, разгневеният Тархетий поискал да убие двете момичета. Но в съня му се появила богинята Веста, която го накарала да се откаже от намеренията си. Тогава, за наказание Тархетий вързал двете провинили се момичета за столчето към стана и им обещал, че ще ги освободи и ще ги омъжи, когато изтъкат определена работа. Те тъчели през деня, а през нощта, докато спели, други слугини, изпратени от Тархетий, разплитали изтъканото. Накрая слугинята, отдала се на вълшебния фалос, родила две близначета. Тархетий смятал да ги убие, но майка им ги поверила на някой си Тератий, който ги оставил на брега на реката. Там ги кърмила вълчица и така те оцелели. По-късно те свалили Тархетий от трона и го убили.

ТАРХОН (гр.). Етруски герой, смятан за основател на град Тарквиний северно от Рим, както и на още няколко селища, сред които Мантуа, Кортон и др. Понякога го представят като брат на Тирен и син на Телеф. Той довел етруските преселници от Лидия в Италия. Бил роден с бяла коса, което се смятало за признак, че е избраник на съдбата. За ролята му във версията на легендата за Какий виж това име.

Вергилий го споменава и в „Енеида". Там той е съюзник на Евандър, а следователно и на Еней. Ръководел етруския отряд.

ТАСОС (гр.). Епоним на остров Тасос, родом от Финикия. Смятан е за син на Агенор и за брат на Кадмос (виж табл. 3), или пък за син на Киликс или Феникс. Придружил Телефаса, Кадмос и останалите братя на Европа, когато тръгнали да я търсят. Спрял на остров Тасос, на който дал името си (виж Кадмос).

ТАФИЙ (гр.). Син на Посейдон и на Хипотоя, потомък на Персей (виж табл. 31). Негов син е Птерелай (виж това име). Епоним на остров Тафос.

ТАЦИЙ (лат.). Тит Таций е вторият митичен цар на Рим. Той е със сабински произход, от град Куре. Бил цар там, преди да бъде избран за военачалник на целия сабински народ, който искал да отмъсти за отвличането на сабинянките и да сложи край на развитието на растящия Рим. За епизодите на тази война, белязана от предателството и смъртта на Тарпея, *виж това име.* Според Денис Халикарнаски, както и според Проперций, лагерът на Таций бил разположен в падината между Капитолия и Квиринал. След сдобряването на двата народа благодарение на усилията на Херсилия и на сабинските жени се стигнало до решението сабиняните и римляните да образуват един народ, а Таций и Ромул да си поделят властта над новата държава. Градът запазвал името Рим, в чест на основателя си, но гражданите му щели да се наричат „квирити", в памет на страната на Таций. Таций щял да живее в крепостта на Капитолия, а Ромул – на Палатинския хълм. Съвместното им управление траяло пет години, през които за Таций не се споменава често. Но на петата година някои от роднините и сънародниците му се скарали с лаврентските пратеници, дошли в Рим, и накрая, след като се опитали да ги ограбят, ги убили. Ромул поискал да накаже тази проява срещу правата на хората, но Таций успял да спаси роднините си. Приятелите на жертвите обаче нападнали Таций по време на жертвоприношение, което двамата царе извършвали заедно на Лавиниум, и го убили. Макар че Ромул бил изцяло във властта им, те не му сторили нищо, а го придружили до Рим, като възхвалявали справедливостта му. Ромул закарал в Рим трупа на Таций и му отдал големи почести. Погребал го на Авентинския хълм, но не наказал убийците му. Някои автори дори твърдят, че макар лаврентите да се предали доброволни, Ромул ги освободил, като казал, че делото им е възстановило справедливостта.

ТЕАНИРА (гр.). Троянка, пленена от Херакъл, когато той превзел Троя за първи път. При подялбата се паднала на Теламон. Забременяла от него, но успяла да избяга и стигнала в Милет, където цар Арион я приел доброжелателно. Той се оженил за нея и отгледал момчето, което родила. Това бил героят Трамбел (виж това име).

ТЕАНО (гр.). 1. Дъщеря на тракийския цар Кисей, която се омъжила за троянеца Антенор (виж това име). Нейна майка е една от дъщерите на Ил, Телеклея. От брака си с Антенор Теано родила много деца: Ифидамант, Архелох, Акамант, Главк, Евримах, Хеликаон и Полидамант. Отгледала с любов и Педей, сина на Антенор от друга жена. Изпълнявала функциите на жрица на Атина в Троя. По време на пратеничеството на Одисей и Менелай, преди започването на Троянската война, ги приела в къщата си като гости на мъжа ѝ. Затова в последвалите битки в града тя и семейството ѝ били пощадени от гърците. Разрешили ѝ да напусне Азия свободно. С мъжа си се отправили в Илирия (виж Антенор). В по-късна легенда се разказва, че тя заедно с Антенор предала града и Паладион на гърците.
2. Друга Теано е жената на цар Метапонт, царуващ в „Икария". Мъжът ѝ заплашил да я прогони, защото не можела да има деца. За да го умилостиви, тя отишла при овчарите, като ги помолила да ѝ намерят дете, което тя да представи като свое. Овчарите ѝ дали двама близнаци, които Теано показала на царя. Междувременно тя наистина родила близнаци. Тогава решила да се отърве от първите две, които били деца на Меланипа и на Посейдон. Тя заповядала на своите синове да убият чуждите. Те обаче победили нейните и разкрили на Метапонт престъплението на жена му. Той я прогонил (или убил?) и взел за жена Меланипа (виж Бол, 2).

ТЕВКЕР (гр.). Така се наричат двама герои, свързани с троянския цикъл, но разделени от шест поколения.
1. Първият Тевкер е смятан за син на фригийския речен бог Скамандър и на планинската нимфа на Ида Идеа (виж табл. 7). Обаче според други предания Тевкер бил чужденец, заселил се в Троада, вероятно дошъл от Ида на остров Крит заедно с баща си Скамандър. При заминаването им оракулът ги посъветвал да се установят на мястото, където ще ги нападнат „синове на земята". Една нощ, когато лагерували в Троада, щитовете, оръжията им и струните на лъковете им били нагризани от мишки. Те разбрали, че предсказанието се сбъднало, основали на това място храм на Аполон Сминтийски (Аполон с мишките) и се заселили там. Атическите митографи твърдят обаче, че Тевкер е родом от тяхната страна и че се изселил в Троада.
Независимо от произхода си Тевкер станал родоначалник на царската династия на Троя. Той приел Дардан (виж това име) и му дал дъщеря си Батиея (или Арисба) за жена. От брака им се родил и Ерихтоний, бащата на Трой (виж цит. табл.).
2. Вторият Тевкер е син на Теламон и на Хезиона, дъщеря на Лаомедон и сестра на Приам (виж табл. 7 и 30, и Теламон). Така той е природен брат на Аякс, но по майчина линия принадлежи към царското семейство на Троя. В „Илиада" е описан като по-малък от брат си и като най-добрия стрелец в цялата гръцка армия. Участвал с Аякс в похода срещу Троя, макар че Приам бил негов чичо. Подвизите му са многобройни. Той убил последователно Орсилох, Ормен, Офелест, Даитор, Хромий, Ликофонт, Амопаон, Меланип, Горгитион, Архептолем. Ранил Главк. Самият той бил ранен от Хектор, но брат му го спасил. В други схватки убил Имбрий, Протоон, Перифет и Клит, и за малко пропуснал Хектор. Участвал в погребалните игри, където се състезавал на стрелба с лък.
В по-късните поеми се разказва за други негови подвизи. Той не присъствал на смъртта на Аякс, защото участвал в пиратско нападение над Мизия, но се завърнал навреме, за да предпази трупа на брат си от оскърблението на атридите. От мъка искал да се самоубие, но другарите му попречили. Тевкер бил сред воините, скрити в дървения кон. „Завръщането" на Тевкер не било от щастливите. Той пристигнал благополучно на остров Саламин, където царувал Теламон, но по време на пътуването корабът, на който пътувал племенникът му Еврисак, се загубил. Заради това Теламон го посрещнал много зле. Той го упрекнал също така, че не е опазил Аякс и че не е отмъстил за него. След това го прогонил. Преди да замине, от кораба си, закотвен в атическия залив Фреатис, Тевкер произнесъл реч, за да отхвърли обвиненията, отправени му от Теламон. Оттогава датира обичаят от това място изселниците да произнасят речи в своя защита, преди да напуснат родината си.
Тевкер се отправил към Сирия, където бил приет от цар Бел, който точно тогава завоювал остров Кипър. Бел настанил Тевкер на острова и той основал там нов Саламин (Кипърски Саламин). Довел със себе си троянските пленници, които станали част от населението на града. Оженил се за Евна, дъщерята на цар Кипър, епоним на острова. Евна му родила дъщеря, която нарекли Астерия. Според друго предание Тевкер се оженил за дъщерята на цар Кинирас Евна, идвайки миролюбиво на острова. Тя му родила много деца, сред които Аякс-младши, основател на град Олба в Силиция.
Някои автори смятат, че Тевкер останал в Кипър, където умрял, а други, че направил опит да се завърне в Саламин в Атика. Той пристигнал точно когато Теламон бил прогонен от царството си и се заселил в Егина. Разкрил на баща си кой е и после го възстановил на трона. Съществува и версия, според която Тевкер предприел пътуването до Атика след новината за смъртта на Теламон. Той не могъл да слезе на острова, защото бил прогонен от племенника си Еврисак. Тогава отишъл в Испания, където основал бъдещия Картаген.

ТЕВТАМ (гр.). Владетел на Асирия, двадесети наследник на Виний, наричан още Тавтан. Царуването му съвпада с времето на Троянската война. Приам поискал помощ от него. Тевтам отговорил на молбата му, като изпратил отряд от десет хиляди етиопци, десет хиляди жители на Суза и двеста бойни колесници. Тази армия била командвана от сина на Титон (виж това име) Мемнон. Това е „историзираната" интерпретация на мита за Мемнон.

ТЕВТАР (гр.). Скит, овчар на Амфитрион, който научил малкия Херакъл да стреля с лък и му подарил лъка и стрелите си (виж Херакъл).

ТЕВТРАНТ (гр.). 1. Цар на Мизия, за когото се говори в легендата за Телеф. Царството му се простирало по устието на река Каик. Майка му се казвала Лизипа. Разказват, че Тевтрант убил в планината един глиган, който молел за милостта му с човешки глас и се скрил в светилището на Артемида Ортозия. Богинята наказала Тевтрант с безумие и проказа. С помощта на гадателя Полиид Лизипа успяла да успокои гнева на Артемида и Тевтрант бил излекуван. Планината, в която се случило това, била наречена Тевтрания.
Тевтрант приел Авга, когато тя била продадена от Навплий. Някои автори смятат, че той се оженил за нея, а по-късно осиновил Телеф. Други предполагат, че той смятал Авга за своя осиновена дъщеря. За вариантите на легендата *виж Телеф.* Каквото и да е станало, Тевтрант умрял, без да остави мъжки наследник, и Телеф го наследил.
2. Този Тевтрант е различен от много други герои със същото име, сред които и един грък, убит от Хектор пред Троя.

ТЕГЕАТ (гр.). Един от синовете на аркадийския герой Ликаон, основател на град Тегея. Смята се, че Тегеат се е оженил за една от дъщерите на Атлант, Мера (виж това име). Родили им се няколко синове, сред които Скефрос и Леимон (виж Леимон). Местна легенда добавя към тях имената на Кидон, Архедий, Гортис и Катрей, които се преселили в Крит и основали няколко града: Кидония, Гортина и Катра. Критяните обаче не приемат тази легенда (виж Кидон, Катрей и Радамант).

ТЕГИРИЙ (гр.). Тракийски цар, който приел Евмолп и Исмар, когато били изгонени от Етиопия. За ролята му в легендата за тях *виж Евмолп.*

ТЕЗЕЙ (гр.). Най-известният герой на Атика, равен по сила на дорийския герой Херакъл. Поле на неговите подвизи е Пелопонес. Основните източници на легендата за Тезей

са неговият „Живот“, написан от Плутарх, и бележките на Аполодор и на Диодор.
Тезей принадлежи към първото поколение преди Троянската война, в която взели участие двамата му синове Демофон и Акамант (виж тези имена). Той е по-млад от Херакъл най-малко с едно поколение, но някои автори събират двамата герои в най-големите събития от героичната епоха – завладяването на Златното руно (виж Аргонавти) и войната срещу амазонките. Всъщност става въпрос за изкуствено натъкмяване, имащо за цел да придаде на легендата подостоверна хронология.
I. Произход и детство. Съществуват две версии за произхода на Тезей: човешка и божествена. Според първата той е син на Егей и на Етра, като по този начин в него тече кръвта на Ерехтей, а чрез неговия баща Ерихтоний и на Хефест (виж табл. 11), на Пелопс и на Тантал (виж табл. 2). Тъй като Егей нямал деца от няколко последователни брака, той се допитал до Делфийския оракул. Богът му дал уклончив отговор с неясни стихове, забранявайки му „да отвърже гърлото на меха с вино, преди да достигне до Атина“. Тъй като не разбрал какво означава това, Егей се отклонил от пътя си, за да се допита до царя на Трезена Питей, един от синовете на Пелопс. Питей веднага разбрал смисъла на предсказанието: той напил Егей и през нощта довел при него дъщеря си Етра. Егей се съвкупил с нея и тя родила син. Това бил Тезей. Някои автори смятат, че всъщност Тезей бил син на Посейдон. Същата нощ, в която Етра била обладана от Егей, първо отишла, заблудена от сън, пратен ѝ от Атина, да направи жертвоприношение на остров, където била обладана насила от Посейдон, от когото заченала син. За този син Егей мислел, че е негов.
Каквото и да е станало, Тезей прекарал първите си години в Трезена, поверен на дядо си Питей. Егей се страхувал от племенниците си палантидите (виж това име) и затова не поискал да отведе детето в Атина. Като тръгнал, скрил под една скала меча си и чифт сандали и поверил тайната на Етра. Помолил я да не разкрива на сина си кой е баща му, докато не стане достатъчно силен, за да премести сам скалата и да вземе скритите под нея предмети. Тогава, обут със сандалите и въоръжен с меча, той трябвало да тръгне да търси баща си в пълна тайна, за да не го убият палантидите.
Учител на Тезей бил Конид, на когото атиняните през историческата епоха принасяли в дар овен в навечерието на празника на Тезей. В Трезена разказвали следния пример за храбростта на детето: един ден, когато Херакъл гостувал на Питей и оставил лъвската кожа до себе си, децата от двореца помислили, че в стаята е влязъл лъв, и побягнали, надавайки викове. Единствено Тезей, който бил на седем години, взел оръжието на един от слугите и нападнал звяра. Когато възмъжал, Тезей отишъл в Делфи, като според обичая принесъл в дар на бога косата си. Но вместо да я отреже напълно, той обръснал само предната част на главата си като абантите (войнствено население, описано в „Илиада“). Така положил основите на обичай, засвидетелстван и през историческата епоха.
II. Завръщане в Атина. Когато станал на 16 години, Тезей бил достатъчно силен и Етра преценила, че е настъпил моментът да разкрие тайната на раждането му. Тя го завела до скалата, където Егей бил скрил сандалите и меча. Младежът отместил скалата само с един напън, взел сандалите и меча и решил да отиде в Атина, за да се запознае с баща си. Етра си спомнила за предупреждението на Егей и за да предпази сина си от опасностите, го помолила да тръгне по море. Питей също се присъединил към молбите ѝ. Той разкрил пред Тезей всички трудности, които го очакват, ако тръгне по суша по продължение на Коринтския провлак. Тогава Херакъл бил пленник на Омфала в Лидия и всички чудовища, които дотогава се криели заради него, се появили отново и опустошавали областта. В залива било пълно с разбойници. Но Тезей не искал и да чуе. Завиждайки на славата на Херакъл, той решил да му подражава. В Епидавър убил Перифет и взел боздугана му, убил разбойника Синис, който разпъвал пътниците между два бора (виж Синис), а също и свинята от Кромион, свирепо животно, убило много хора. Смятало се, че тя е дете на Тифон и на Ехидна. Наричали я Фея, на името на старицата, която я хранела. Тезей убил животното с един удар на меча си. Когато стигнал до Скиронийските скали, убил разбойника Скирон (виж това име). Накрая в Елевзин се бил с Керкион и го убил (виж Керкион). След това наказал Дамастес, наречен още Прокруст (виж това име).
След като преминал през тези изпитания, Тезей достигнал до брега на Кефиз, където срещнал хора от народа на фиталидите, които го приели доброжелателно и го пречистили от убийствата, които бил извършил. Така пречистен Тезей влязъл в Атина. Бил осмият ден от месец хекатомбеон. В този момент всички дела на града били в застой. Егей бил във властта на магьосницата Медея, която обещала да го освободи от стерилността със своите заклинания. Тезей дошъл, предшестван от славата си на убиец на чудовища, и Медея веднага разбрала кой е. Но Егей, който не знаел кой е чужденецът, се страхувал от него. Медея не направила нищо, за да го разубеди. Напротив, тя убедила Егей да покани младежа под претекст, че иска да го почете, и да се отърве от него, като го отрови. Тезей приел поканата,

но не поискал да разкрие веднага кой е. По време на гощавката извадил меча на баща си, сякаш искал да разреже месото с него. Като видял това, Егей разлял купата с вече приготвената отрова и официално признал своя син пред всички събрали се граждани. Медея била прогонена (виж Медея).
Разказват още, че преди да се опита да отрови Тезей, Медея направила опит да го погуби по друг начин, като го изпратила да се бие със звяра, който нападнал Маратонската равнина. Всъщност това бил Критският бик, доведен от Херакъл в Пелопонес, откъдето избягал (виж Херакъл). Този бик имал огнен дъх. Тезей го хванал, завързал го и го принесъл в жертва на Аполон Делфиний. Това станало в присъствието на Егей и когато Тезей (който още не бил разкрил кой е) извадил меча си, за да отреже козината от челото на животното, както изисквал обичайният ритуал, Егей познал оръжието, което бил оставил под скалата в Трезена. Тази версия за разпознаването, несъвместима с предишната, вероятно се е появила в някоя трагедия.
По време на лова на Маратонския бик се случил и епизодът с Хекала, разказан от Калимах в известната му кратка поема. Хекала била старица, която живеела в полска колиба. Тезей прекарал при нея нощта, предшестваща залавянето на бика. Хекала присъствала на нощното му бдение и обещала да принесе жертва на Зевс, ако младежът се върне жив от изпитанието. Но когато героят се върнал с плячката си, тя вече била умряла и положена на кладата. Тогава Тезей основал в нейна памет култа към Зевс Хекалезий.
След като баща му го признал официално, Тезей бил принуден да се бие с братовчедите си, петдесетте синове на Палант. Тъй като смятали, че Егей няма деца, палантидите се надявали да си поделят властта след смъртта му. Но когато видели, че с появата на Тезей властта им се изплъзва, се вдигнали на борба срещу него, като се надявали да я получат със сила. Разделили се на две групи. Първата нападнала открито града откъм Схетос, а другата направила засада край Гаргетос, за да изненада неприятеля в гръб. С тях обаче бил вестител, родом от Агнус, на име Леос. Той разкрил на Тезей плана на палантидите. Тезей нападнал групата край Гаргетос и избил всички. Останалите се разпръснали и битката приключила. С тази случка обяснявали обичая на хората от Агнус да не се женят в Палена (селището, кръстено на Палант). За да се пречисти от убийството на палантидите, в една от версиите Тезей напуснал Атина и прекарал една година в Трезена. Това разказва Еврипид в трагедията си „Иполит“. Но той добавя, че Тезей бил придружен от Федра, която изпитвала греховна страст към доведения си син. От това следва, че всъщност е променена хронологията на събитията, тъй като походът срещу амазонките е поставен преди убийството на палантидите, което противоречи на най-разпространената версия и явно е измислица на поета.
III. Критски цикъл. Както знаем, заради смъртта на сина на Минос Андрогей атиняните трябвало да плащат на всеки девет години кръвен данък – седем младежи и седем девойки (виж Андрогей). Когато настъпило времето да доставят данъка за трети път, атиняните започнали да роптаят срещу Егей. Тогава Тезей размислил и за да ги успокои, доброволно поискал да бъде изпратен на Крит. Разказват също така, че Минос сам избирал жертвите и поискал Тезей, като се договорили, че младежите трябва да пристигнат невъоръжени, но ако успеят да убият Минотавъра, на който щели да бъдат хвърлени за храна, получавали правото да се завърнат свободно в Атина. За различните версии относно кой е Минотавърът *виж това име.*
Тезей заминал на атински кораб в шестия ден на месец мунихион. Кормчия бил Навзитой, родом от Саламин, пратен от царя на града Скирос, защото неговият внук Менестес също бил сред младежите, изпращани на Минотавъра. Сред девойките пък била дъщерята на мегарския цар Алкатой Ерибоя или Перибоя.
За Перибоя разказвали следната история: Минос дошъл лично в Атина, за да вземе данъка, и по време на плаването се влюбил в девойката. Тя повикала Тезей на помощ. Героят заявил на Минос, че като син на Посейдон е също толкова знатен като него, макар че той е син на Зевс. Минос призовал баща си, който изпратил светкавица. За да изпита Тезей, Минос хвърлил в морето пръстен и му заповядал, ако наистина е син на Посейдон, да му го донесе. Тезей се гмурнал веднага и бил приет в двореца на баща си, който му дал пръстена на Минос. По-късно Тезей се оженил за Перибоя, която в легендата е известна най-вече като жена на Теламон (виж това име).
Когато тръгвал, Егей дал на сина си два вида платна за кораба – едните черни, а другите бели. На тръгване сложил черни платна, тъй като пътуването било погребално. Но Тезей вдъхнал на всички огромна вяра в силите си и никой не се съмнявал, че той ще успее да убие Минотавъра. Изпълнен с тази надежда и защото вярвал, че завръщането то ще бъде щастливо, Егей дал на сина си и бели платна.
Когато пристигнал в Крит, Тезей заедно със спътниците си бил затворен в Лабиринта, „двореца“ на Минотавъра. Но преди това го забелязала Ариадна, една от дъщерите на Минос, която се влюбила в него и му дала кълбо прежда, за да намери обратния път в Лабиринта. В друга версия тя му дала не

кълбо прежда, а светеща корона, която била получила като годежен подарък от Дионис. Благодарение на тази корона Тезей намерил обратния път в тъмния Лабиринт. Понякога тази вълшебна корона е представяна не като подарък от Ариадна, а от Амфитрита, която му я дала, когато героят слязъл в двореца на Посейдон, за да търси пръстена на Минос.

Преди да помогне на Тезей, Ариадна му поставила като условие да се ожени за нея и да я отведе в родината си. Тезей обещал и удържал обещанието си. Когато убил Минотавъра (повалил го с юмруци), той потопил всички критски кораби, за да попречи на опитите да ги преследват, и отплавал през нощта, съпроводен от Ариадна и младите атиняни, спасени от него.

Според най-известната версия на легендата Тезей пристигнал на остров Наксос вечерта. Слезли на брега и Ариадна заспала. Когато се събудила, била сама. На хоризонта видяла отплаващия кораб на Тезей, който я бил изоставил. Митографите се опитват да открият каква е причината за това. Някои твърдят, че Тезей бил влюбен в друга жена, Егла, дъщерята на фокидиеца Панопей. Други смятат, че героят изоставил Ариадна по заповед на Дионис, който бил влюбен в нея. Трети пък твърдят, че богът я отвлякъл през нощта или пък че Атина или Хермес внушили на Тезей да изостави Ариадна. По-късно тя се омъжила за Дионис, който я отвел в страната на боговете (виж Ариадна).

За случката с Ариадна съществуват и други версии. Например, че корабът на Тезей и Ариадна бил захвърлен от буря в Кипър. Ариадна, която била бременна и страдала от морска болест, слязла на острова, а Тезей останал на кораба, за да бди за сигурността му, но силен вятър го отнесъл в открито море. Жените от острова се смилили над изоставената жена, погрижили се за нея, носели ѝ писма, написани от самите тях, като казвали, че са от Тезей. Ариадна умряла при раждането. По-късно Тезей се върнал, дал пари на жените и основал ритуал и жертвоприношение в памет на Ариадна.

На връщане Тезей спрял на още едно място, на остров Делос, и осветил в храма статуя на Афродита, дадена му от Ариадна. Там заедно с другите спасени младежи изиграл сложен танц, чиито фигури образували кръгове, символизиращи извивките на Лабиринта. Този ритуал бил запазен и в историческата епоха.

Когато достигнал бреговете на Атика, страдащ от загубата на Ариадна, Тезей забравил да свали черните платна и да сложи бели, знак за победа. Егей, който очаквал завръщането му на брега, като видял черните платна, помислил, че синът му е загинал, и се хвърлил в морето, което оттогава приело неговото име. Разказват също, че старецът наблюдавал морето от височините на Акропола, на мястото, където днес се издига храмът на Победата. Когато видял черните платна, той скочил от скалите и се убил.

IV. Политическа дейност в Атина. След смъртта на Егей Тезей наследил властта му. Първото нещо, което направил, било да обедини в едно различните части на Атика. Атина станала столица на така създадената държава. Построил няколко основни политически сгради, основал празника Панатенеи, символ на политическото единство на Атика. Започнал да сече монети, разделил обществото на три класи: аристократи, занаятчии и земеделци, въвел основите на демократичното управление, просъществували и през класическата епоха. Завладял Мегара и я присъединил към новообразуваната държава. Между Пелопонес и Атика поставил каменна плоча, за да показва границата между двете области: дорийската и йонийската. Също като Херакъл основал Олимпийски игри в чест на Зевс. В чест на Посейдон основал или по-скоро реорганизирал Истмийските игри в Коринт.

При царуването на Тезей се осъществил походът на Седемте срещу Тива. За неговата роля *виж Адраст.* Тезей вече бил обещал защитата си на Едип, когато той потърсил убежище в Колон (виж Едип). Осигурил и погребение на воините, паднали пред града. Същата роля се приписва и на сина му Демофон при завръщането на хераклидите (виж това име).

V. Войната с амазонките. Традицията е запазила спомена за войната на атиняните срещу амазонките, които завладели страната им. За причините за тази война има различни версии. Понякога посочват, че Тезей участвал в похода на Херакъл (виж това име) и заради подвизите си получил като пленница една от амазонките на име Антиопа. Повечето от митографите обаче твърдят, че той сам отвлякъл Антиопа. Когато Тезей пристигнал в страната на амазонките, той бил приет радушно от жените воини, защото те не мразели чужденците, и дори го изпратили с подаръци. Тезей поканил Антиопа, която носела подаръците, да се качи на кораба му, и тогава предателски вдигнал платна и отплавал с нея. Смята се, че това била причината за войната. Амазонките нападнали Атина, завладели Атика и разположили лагера си в самия град. Решителната битка се провела близо до Пникс, в подножието на Акропола, в деня, в който през класическата епоха чествали празника на боедромиите. Амазонките постигнали временен успех, но един от фланговете им се огънал и те били принудени да подпишат мирен договор.

Съществуват и други версии за тази война, в която са намесени любовните приключения на Тезей. Според някои автори амазон-

ките нападнали Атика не за да освободят Антиопа, а защото той я изгонил, след като се оженил за Федра, която му дал синът на Минос Девкалион. Антиопа, която била родила на Тезей сина Хиполит (или Иполит), поискала да си отмъсти и организирала нападението над Атика. То се осъществило точно в деня на сватбата на Тезей с Федра. Антиопа повела амазонките и се опитала за завладее залата на празненството, но гостите успели да затворят вратите и да я убият. В другата версия, която представя похода като опит на амазонките да освободят Антиопа, Тезей останал верен на тази, която се опълчила срещу сестрите си и била убита в битката. Едва след смъртта ѝ се оженил за Федра. И накрая, малко позната легенда разказва, че в началото на войната по заповед на оракула Тезей принесъл Антиопа като жертва на Фобос (божеството на Страха).

VI. Приятелството с Пиритой. Множество епизоди от живота на Тезей в зрялата му възраст са свързани с приятелството му с лапитския герой Пиритой. Известно е как възниква тяхната дружба (виж Пиритой) и как Пиритой, удивен от подвизите и славата на Тезей, поискал да го изпита. Но точно когато щял да го нападне, бил обхванат от силно възхищение пред героя и се отказал от двубоя, като обявил, че е негов слуга. Тезей, за да не остане по-назад, също му предложил приятелството си.

Заедно с Пиритой Тезей участвал в битката на лапитите срещу кентаврите. След това двамата приятели решили, че ще се оженят само за дъщери на Зевс, защото самите те са синове на богове, Пиритой на Зевс, а Тезей на Посейдон. Тезей решил да получи ръката на Елена, а Пиритой – на Персефона.

Двамата решили първо да отвлекат Елена. Тезей бил петдесетгодишен, а Елена още дете. Озадачени от тази разлика във възрастта, някои митографи твърдят, че не Тезей, а Идас и Линкей отвлекли Елена и я поверили на Тезей, или пък че бащата на Елена Тиндарей му я дал да я пази, защото се страхувал от един от синовете на Хипокоон, който искал да я отвлече. Но най-разпространената версия, смятана за най-правдоподобна, е следната: Тезей и Пиритой отишли заедно в Спарта и отвлекли Елена, докато тя изпълнявала ритуален танц в храма на Артемида Ортия. След това избягали. Преследвали ги, но преследвачите спрели в Тегея. Вече в безопасност, двамата другари решили да теглят жребий за Елена. Този, който спечелел, трябвало да обещае да помогне на другия да отвлече Персефона. Теглили жребий и Тезей получил Елена. Но тъй като тя още не била на възраст за женене, той тайно я завел в Афидна и я оставил на майка си Етра да я пази. След това заминал да помага на Пиритой да отвлече Персефона.

По време на отсъствието му начело на армия от аркадийци и лакедемонци братята на Елена Кастор и Полидевк завладели Атика. Те поискали от атиняните да им върнат Елена доброволно. Но когато атиняните им отвърнали, че Елена не е при тях и не знаят къде е, те предприели ожесточена атака. Тогава мъж на име Академ, който знаел къде е скрита Елена, им разкрил тайната. Затова през историческата епоха при многобройните атаки на лакедемонците над Атика армиите им винаги пазят от унищожение Академията, която била погребалната градина на Академ. След като узнали, че Елена е скрита в Афидна, диоскурите превзели града и намерили сестра си, като отвели Етра като пленница (виж Етра). След това поставили на трона на Атина правнук на Ерехтей на име Менестей, който събрал около себе си недоволните, сред които били най-вече знатните граждани, от реформите на Тезей.

В подземния свят Тезей и Пиритой станали жертва на своята дързост. Хадес привидно ги приел доброжелателно, като ги поканил на седнат на масата, за да вземат участие в пира. Но те залепнали за седалките и не могли да станат. Така станали негови пленници. Когато Херакъл слязъл в подземния свят, поискал да ги освободи, но само Тезей получил разрешение от боговете. Пиритой останал завинаги седнал на Стола на Забравата. Разказват, че когато направил усилие да се откъсне от стола си, Тезей оставил на седалката част от себе си, и с това обяснявали факта, че атиняните открай време били слаби в бедрата.

За евемеристката интерпретация на легендата за Тезей и Пиритой при Хадес *виж Пиритой.*

VII. Смъртта на Тезей. Когато Тезей бил освободен от пленничеството си от Херакъл и се върнал в Атина, положението било много критично: отделни групировки си поделяли властта, а той бил цар само на думи. Накрая, загубил надежда, че ще може да си върне трона, Тезей тайно изпратил децата си в Евбея при Елефенор, сина на Халкодон, а самият той напуснал Атина, като я проклел. Разказват, че се отправил към остров Крит при своя тъст Девкалион, но по пътя морска буря го изхвърлила на остров Скирос, или пък направо отишъл там при цар Ликомед, с когото го свързали роднински връзки. Освен това притежавал на острова семейни владения. Цар Ликомед се престорил, че го приема радушно, и го завел в планината, за да му покаже, както казал, острова от високо. Оттам го бутнал от една скала и го убил. Други автори твърдят, че Ликомед нямал нищо общо с това, а Тезей се убил случайно, като се разхождал в планината веднъж след вечеря. Каквото и да е станало, тази смърт останала незабелязана. Менестей продължил да царува в Ати-

на, както пожелали диоскурите, а двамата синове на Тезей участвали в Троянската война. След смъртта на Менестей те се завърнали и си възвърнали царството (виж Акамант и Демофон).
По време на битката срещу персите край Маратон атинските войници забелязали воин с огромен ръст, който се сражавал на тяхна страна. Те разбрали, че това е Тезей. А след гръко-персийските войни Делфийският оракул заповядал на атиняните да пренесат пепелта на Тезей и да го погребат тържествено в града. Кимон изпълнил заповедта на Пития. Той завладял остров Скирос и видял един орел, кацнал върху могила, да дълбае земята с ноктите си. Осенен от боговете, Кимон разбрал значението на това предсказание. Той разкопал могилата и намерил ковчег, в който лежал герой с огромен ръст, а до него били поставени бронзово копие и меч. Кимон отнесъл тези реликви в Атина и атиняните погребали останките на героя с почести. Издигнали му достойна гробница в града. Тази гробница станала убежище за избягалите роби и бедните хора, преследвани от богатите, защото приживе Тезей бил голям защитник на демокрацията.
За епизода за Хиполит и за Федра *виж тези имена.*
ТЕИАНТ (гр.). В една от версиите на легендата за Адонис е негов баща. Син е на вавилонския цар Бел. Оженил се за нимфата Орития. Негова дъщеря била Мира (Смирна) (виж Адонис).
ТЕИОДАМАНТ (гр.). Така се казвал героят, свързан с цикъла за Херакъл, чиято легенда се развива ту в страната на дриопите, ту в Кипър. В първия случай е баща на Хилас (виж това име). За самата легенда *виж Херакъл.*
ТЕЛАМОН (гр.). Известен най-вече с това, че е баща на големия Аякс. За произхода му съществуват две версии. Според по-старата негови родители са Актей и Главка, дъщерята на царя на Саламин Кихрей (виж това име). Но по-често Теламон е смятан за син на Еак и Ендеида (внучка на Кихрей) и за брат на Пелей и Алкимаха, която се омъжила за Оилей (виж това име), като така свързала двамата Аякс с преки роднински връзки (виж табл. 30).
За ранното детство на Теламон и младостта му *виж Пелей.* След убийството на природения им брат Фок Теламон и Пелей били прогонени от баща им. Пелей отишъл в Тесалия, а Теламон се отправил към Саламин. Оттам се опитал да получи прошка от баща си, като изпратил свои посредници. Но Еак не му разрешил да се върне в Егина. Единственото, което му позволил, било да издигне дига край острова и оттам да се опита да се защити. Но въпреки това Теламон не успял да го убеди.
В Саламин Теламон се оженил за дъщерята на цар Кихрей Главка. След смъртта на баща ѝ, който нямал синове, наследил царството. Когато останал вдовец, се оженил за Перибоя или Ерибоя, дъщерята на мегарския цар Алкатой (виж табл. 2 и Перибоя, 2). Тя му родила син, наречен Аякс.
Легендата включва Теламон в големите събития през героичната епоха: той участва в Калидонския лов още преди изселването му от Егина, а също и в похода на аргонавтите. На кораба „Арго“ Теламон гребял до Херакъл и бил негов предпочитан другар. А когато Херакъл счупил греблото си и слязъл на брега във Витиния, за да си направи друго гребло в гората и търсейки Хилас, не успял да се върне навреме на кораба и аргонавтите го изоставили, именно Теламон ги обвинил за постъпката им (виж Аргонавти).
Но най-известният епизод, свързан с Теламон, е участието му в превземането на Троя от Херакъл. Теламон влязъл пръв в града (виж Херакъл) и с хитър отговор се отървал от гнева на героя, предизвикан от постъпката му. Херакъл му дал Хезиона, дъщерята на Лаомедон (виж тези имена). Хезиона му родила син, Тевкер (виж това име). Според друга версия Теламон получил като плячка пленница на име Теанира. Тя забременяла от господаря си, но преди да роди, избягала в Милет. Тук била приютена от цар Арион и родила сина си Страмбел или Трамбел, по-късно убит от Ахил.
Когато приключила Троянската война, в която участвали двамата му синове Аякс и Тевкер, Теламон бил все още жив. Когато Тевкер се върнал без брат си, той го изгонил (виж Тевкер). Сведенията за това как е умрял Теламон са твърде неясни.
ТЕЛЕБОЙ (гр.). Епоним на народа на телебоите. Той завладял остров Левкада, разположен близо до остров Тафос (днес Меганизи). Смятан е за син или за баща на Птерелай (виж това име).
ТЕЛЕГОН (гр.). Син на Одисей и Цирцея (според друга, по-малко известна версия, на Одисей и Калипсо). Името му не се среща в „Одисея“, но за него има специална поема, наречена „Телегония“, написана от Евгамон от Кирена.
След заминаването на Одисей Телегон бил отгледан на острова на майка си Цирцея. Когато пораснал, разбрал кой е баща му и заминал за Итака, за да се запознае с Одисей. Когато пристигнал, започнал да отвлича стадата на царя. Одисей се сбил с грабителя и в боя синът му го ранил с копието си, което завършвало с кост от калкан (смятало се, че раните от тази риба са смъртоносни). Нараняването било фатално и Одисей умрял. Когато Телегон разбрал кого е убил, горчиво оплакал престъплението си. Придружен от Пенелопа, той пренесъл трупа на Одисей до острова на Цирцея. Тук се оженил за Пенелопа и Цирцея ги изпратила на Щастливите острови. Някои автори твърдят, че от този брак се родил Итал, епоним на Италия (виж Итал). На Телегон приписват и основаването на Тускулум (днес Фраскати) и на Пренест (Палестина).
ТЕЛЕДАМ (гр.). 1. Така се казвал синът на Калипсо и на Одисей, вероятно идентичен с Телегон (виж това име).
2. Един от двамата близнаци, плод на любовта на Касандра и на Агамемнон (виж табл. 2). Още като дете бил убит заедно с брат си и погребан в Микена.
ТЕЛЕКЛЕЯ (гр.). В една от легендите майка на Хекуба. Тя е дъщеря на Ил и жена на Кисей (виж Хекуба).
ТЕЛЕМ (гр.). Известен гадател от страната на циклопите. В „Одисея“ той предрича на Полифем, че Одисей ще го ослепи.
ТЕЛЕМАХ (гр.). Синът на Одисей и Пенелопа, единственото им дете според Омировите поеми. Той се родил малко преди началото на Троянската война и не помнел баща си. Легендата за него е развита в първите четири книги на „Одисея“, наричани понякога „Телемахия“. Митографите обаче разказват и други епизоди от живота му, появили се преди и след Омировите разкази.
Когато Одисей, обвързан с клетва, трябвало да замине за Троя, той симулирал, че е луд. Впрегнал магаре и бик и с тях орял нивите, които след това засявал със сол. За да го разобличи, Паламед хванал малкия Телемах и го поставил пред палешника на ралото. Одисей спрял впряга, като така показал, че не е толкова луд, колкото се прави (виж Одисей и Паламед). Друг път малкият Телемах паднал в морето и бил спасен от делфините, затова Одисей носел на щита си образа на делфин.
Детството и юношеството на Телемах са описани в „Одисея“. Той отраснал в двореца на Итака. За него се грижел старият другар на Одисей Ментор. Когато Телемах станал на 17 години, се появили претендентите, които започнали да пилеят богатствата на Одисей. Чувствайки се вече мъж, младежът решил да ги отстрани. Той предприел дълго пътуване, за да научи нещо за баща си от Нестор, който се върнал в Пилос, и от Менелай, прибрал се в Спарта. По време на посещението си при Нестор бил приет от Поликаста, една от дъщерите му. От Менелай разбрал това, което някога бог Протей му бил разкрил, че Одисей е пленник на Калипсо на далечен остров.
Скоро след като Телемах се завърнал в Итака, на острова пристигнал баща му, преобразен като чужденец. Първата им среща била уредена от свинаря Евмей. Последвали заговорът срещу претендентите и убийството им.
Към тези класически приключения митографите прибавят множество други епизоди. „Телегония“ (виж Телегон) разказва, че след като убил Одисей, Телегон се оженил за Пенелопа, а Телемах – за Цирцея. От брака на Телемах и Цирцея се родил Латин (виж това име). В друго предание тяхно дете е Рома, епоним на Рим. По-късно Телемах убил Цирцея (виж Касифона).
След убийството на претендентите Одисей повикал Неоптолем за арбитър между него и роднините на убитите. Неоптолем осъдил Одисей на доживотно изгнание. На трона го наследил Телемах. Съществува и друга легенда, според която Одисей бил предупреден от оракул да се пази от сина си. Тогава той прогонил Телемах на остров Корфу, където поставил стражи да го пазят. Всъщност оракулът имал предвид Телегон (виж това име) и така нищо не могло да попречи на пророчеството да се сбъдне. Одисей бил убит от сина, роден му от Цирцея. Тогава Телемах станал цар на Итака. В изолирано предание се говори, че сирените разпознали Телемах и го убили, за да си отмъстят на Одисей.
В „Одисея“ Телемах е второстепенен герой и за него няма отделна легенда. Затова той се появява само в многобройните разкази на митографите, изучили и „коментирали“ легендата за Одисей. Така например, доразвивайки разказа на Омир за Телемах и Поликаста, те говорят за две деца, родени от брака им: Персеполис и самия Омир. По същия начин измислят брака между Телемах и Навзикая, от който се ражда Персеполис или Птолипорт. Атическият оратор Андокид твърдял, че сред далечните му прародители са Телемах и Навзикая.
Извън тези съчинения, появили се сравнително късно, Телемах е най-вече литературен герой. Неговото благочестие и доблестта му, макар и малко наивни, станали пословични и това позволило на Фенелон да развие нашироко образа му в своя прочут роман „Приключенията на Телемах“ (1699 г.), при това без да се отклонява от традиционната психология на героя си, известна още от „Одисея“.
ТЕЛЕФ (гр.). Синът на Херакъл и на Авга, дъщерята на тегейския цар Алей (виж табл. 9 и Авга). От всички синове на Херакъл Телеф най-много приличал на баща си. За неговото раждане съществуват две версии – едната развита в епическите поеми, а другата – в трагедиите.
Според първата версия, след като родила детето, цар Алей затворил Авга и сина ѝ в сандък и го хвърлил в морето. Сандъкът доплувал до Мизия. Или Алей поверил Авга на Навплий, който я дал на търговци, вместо да я удави, каквато била заповедта на царя. В Мизия Авга била продадена на цар Тевтрант и Телеф бил отгледан в неговия дворец.

Според втората версия Авга и синът ѝ били разделени. Майката била хвърлена в сандък в морето, а малкият – изоставен на една планина в Аркадия. Всъщност Алей дал Авга на Навплий, за да я удави. По пътя тя родила сина си в планината Партенион, където го изоставила. И докато Навплий я продал на търговци, които я отвели в Мизия, малкият Телеф бил кърмен от кошута. След това бил прибран от овчари на цар Корит, които го занесли в двореца. Корит отгледал момчето като свой син и го нарекъл Телеф, което на гръцки означава „елен" или „сърна" („елаф"). Когато пораснал, Телеф се допитал до Делфийския оракул коя е майка му. Оракулът му казал да отиде в Мизия, където той наистина намерил майка си при цар Тевтрант. Преди това, докато бил в Тегея, неволно убил, без да знае кои са, двамата братя на Авга Хипотой и Перей, като така се изпълнило едно старо пророчество. Това убийство е сюжет на загубена трагедия на Софокъл, наречена „Алеади". След като бил изгонен от Аркадия, Телеф се допитал до Делфийския оракул, който му наредил да отиде в Мизия, като не произнася нито една дума, преди Тевтрант да го пречисти.
Върху темата за разпознаването на Телеф от майка му съществува следният трагичен епизод, вероятно развит в „Мизийци" на Софокъл. Когато Телеф пристигнал в двореца на Тевтрант, аргонавтът Идас се опитвал да му отнеме царството. Царят помолил за помощ Телеф, който бил пристигнал в Мизия заедно с Партенопей (виж това име). В случай на победа му обещал ръката на Авга, която още от пристигането ѝ в Мизия смятал за своя осиновена дъщеря. Телеф победил и обещаната женитба трябвало да се състои. Но Авга, вярна на спомена за Херакъл, не искала да се отдаде на никой смъртен. Тя влязла в брачната стая, въоръжена с меч. Тогава между нея и сина ѝ се появила огромна змия, изпратена от боговете. По божествено вдъхновение двамата се разпознали. Кръвосмешението и убийството били избегнати и майка и син се завърнали в Аркадия (виж също Авга).
По-често срещаната версия е, че след като Телеф намерил майка си, той останал в Аркадия, а Тевтрант го направил свой наследник, защото го приел като свой син. Оженил го за дъщеря си Аргиопа. Именно по това време се случил известният епизод от живота на Телеф – битката му с гърците и раняването му от Ахил. По време на първия си поход срещу Троя гърците объркали пътя и вместо в Троада се озовали в Мизия, смятайки, че са във Фригия. Според някои автори това не било случайно, защото гърците искали да сломят мощта на мизийците, за да не прибегне Приам до помощта им. Независимо от истинската причина Телеф се опълчил на завоевателите и убил мнозина от тях, сред които и сина на Полинейк Терсандър, който се опитал да му се противопостави. Когато обаче се появил Ахил, Телеф се изплашил и побягнал. Но се спънал в главина на лоза и паднал, а Ахил го ранил с копието си в бедрото. Според някои автори това падане било предизвикано от самия Дионис, защото Телеф не го почитал. След това гърците отплавали (виж също Хиера).
След осем години гърците сформирали нова армия и отново се събрали в Авлида. Но не знаели пътя за Троада. Телеф, чиято рана не заздравявала и на когото Аполон бил предрекъл, че „който го е ранил, той ще го излекува", пристигнал от Мизия в Авлида, преоблечен в дрипи като просяк (тази подробност вероятно идва от трагедията „Телеф" на Еврипид). Той предложил на гърците да им покаже пътя, ако Ахил се съгласи да го излекува. Одисей разтълкувал на Ахил предсказанието и той склонил. Сложил малко от ръждата, която покривала копието му, върху раната на Телеф, и тя заздравяла. Изпълнявайки обещанието си, Телеф показал пътя на флотата и гърците стигнали благополучно до Троя. В трагедията си „Телеф" Еврипид разказва, че по съвет на Клитемнестра Телеф хванал малкия Орест, както бил в люлката, и заплашил, че ще го убие, ако гърците не се съгласят да го излекуват с помощта на Ахил. Този драматичен епизод явно е измислен от самия поет.
След пристигането на гърците в Троада Телеф престава да играе роля във войната. Единствено синът му Еврипил бил убеден от Астиоха да ръководи мизийски отряд в помощ на Приам, въпреки обещанието на Телеф пред гърците, че няма да воюва срещу тях (виж Еврипил). Но по това време Телеф вече бил мъртъв.
Телеф е свързан с италийските митове чрез синовете си Тархон и Тирсен (или Тирен). Тази връзка се появява в „Касандра" на Ликофрон и е потвърдена от Цецес и Денис Халикарнаски. Тархон и Тирсен са синовете на Телеф от Хиера. След превземането на Троя те отишли в Етрурия. Понякога Рома, една от героините, с които е свързана появата на Рим, също е смятана за дъщеря на Телеф. Тя се омъжила за Еней (виж Рома).

ТЕЛЕФАСА (гр.). Съпругата на Агенор. Тя е майка на Кадмос, Киликс, Феникс и Европа (виж табл. 3). Когато Зевс отвлякъл дъщеря ѝ, тя тръгнала да я търси заедно със синовете си. Умряла в Тракия от изтощение и била погребана от Кадмос.

ТЕЛКСИОН (гр.). Петият цар на Сикион, наследник на Егиалей (виж табл. 22). Друг герой с това име (или същият?) е един от двамата убийци на Апис (виж това име).

ТЕЛУС (лат.). В Рим олицетворява Земята хранителка. Почитана е под името Terra Mater, Земята майка. Отъждествявана с гръцката Гея (виж това име). В древната епоха била почитана заедно с мъжкото божество Телумо. Телус няма собствен мит. В някои легенди заема мястото на Гея или почесто на Церера-Деметра.

ТЕЛФУСА (гр.). Нимфа на беотийски извор, разположен между Халиартос и Алалкоменес, в подножието на скала. След завръщането си от страната на хиперборейците Аполон бил привлечен от хладината на мястото и поискал да основе светилището си тук. Но нимфата, която се опасявала, че заради него ще намалее почитта към нея, го посъветвала да отиде в Делфи. Аполон я послушал. Там обаче влязъл в жестока битка с Питон (виж Аполон). След победата си, разбрал, че е станал жертва на хитрината ѝ, Аполон се върнал при Телфуса и я наказал, като скрил извора под скалата. След това осветил на мястото свой олтар.

ТЕЛХИНИ (гр.). Морски божества от Родос, синове на Морето (Понт, мъжкия бог) и на Земята. Тяхна сестра е Халия (виж това име), която била обладана от Посейдон. Заедно с Кафира те отгледали Посейдон. В отглеждането на Посейдон телхините имали същата роля, каквато имали куретите при отглеждането на Зевс. Телхините създали някои изкуства, сред които изваянето на статуи на боговете. Били магьосници и можели да предизвикват появата на дъжд, слана или сняг, а също така и да приемат различни форми. Не обичали да показват дарбите си и ревниво ги пазели от хората.
Малко преди потопа имали предчувствие за катастрофата и напуснали родния си остров Родос, като се разпръснали по света. Един от тях, Лик, отишъл в Ликия и издигнал на брега на река Ксант храм на Аполон Ликийски.
Обикновено представят телхините като наполовина морски и наполовина човешки същества. Долната част на тялото им завършвала с рибешка или змийска опашка или имали ципи между пръстите на краката. Погледът им бил жесток и злокобен и можел да омагьосва. Авторите ги обвиняват, че наводнили остров Родос с водите на Стикс, за да го направят безплоден (виж Макело). Това предизвикало гнева на боговете. Аполон ги убил със стрелите си, или пък Зевс ги поразил с мълниите си и ги хвърлил на дъното на морето.

ТЕЛХИС (гр.). Според Павзаний Телхис е сред царете на Сикион (виж табл. 22). Той е син на Европа и баща на Апис. В аргоската легенда, използвана от Аполодор, Телхис и Телхион са героите, освободили Аргос от тиранията на Апис.

ТЕКМЕСА (гр.). Дъщеря на фригийския цар Телевтант. По време на нападение срещу родния ѝ град тя била отвлечена от Аякс, сина на Теламон, и отведена в робство. Девойката съпроводила героя пред Троя и му родила син на име Еврисак. Текмеса играе важна роля в трагедията на Софокъл „Аякс". В митовете обаче името ѝ се появява рядко. Не се знае каква е съдбата ѝ след самоубийството на Аякс.

ТЕКТАМ (гр.). Чрез баща си Дор Тектам произлиза от рода на Хелен и Девкалион (виж табл. 8). Диодор разказва, че Тектам завладял Крит начело на пеласгите и еолийците и там се оженил за дъщерята на Кретей. Родил им се син на име Астерий (виж това име). Тектам властвал над целия остров и от него произтича дорийският елемент в произхода на критското население.

ТЕКТАФ (гр.). Индийски принц, за когото Нон написал следната история. Пленен от Дериад, Тектаф бил затворен в подземие, в което не влизали светлина и въздух, и бил осъден на гладна смърт. Пазачите не му разрешавали да общува с никого. Но дъщеря му Еерия, която родила наскоро, успяла да убеди стражите да я пуснат при баща ѝ, за да му даде последна утеха преди смъртта. Пазачите я пребъркали, но не намерили никаква храна. Тогава я пуснали да влезе. Тя нахранила баща си с кърмата си. Дериад разбрал за тази проява на синовна обич и освободил врага си.

ТЕМЕН (гр.). Името носят много герои.
1. В местна легенда, разказана от Павзаний, Темен е герой, роден в Стимфал в Пелопонес. Той е син на Пеласг и отгледал богинята Хера. В нейна чест построил три светилища: първото било посветено на Хера Детето, второто, след сватбата ѝ със Зевс, на Хера Жената, и третото, след едно от скарванията на Зевс и Хера, когато те били временно разделени, на Хера Вдовицата.
2. Според Павзаний Темен се казвал един от двамата синове на Фегей. С брат си Аксион убили Алкмеон. По-често обаче двамата синове на Фегей са наричани Проной и Агенор (виж Фегей и табл. 17).
3. Най-известният от героите с това име е Хераклид, син на Аристомах и правнук на Хил, сина на Херакъл и на Деянира (виж табл. 16). Такова е най-разпространеното му родословие. Според друга версия той е внук на Хил и син на Клеодей, който в предишното родословие е негов дядо. На него и на брат му Кресфонт било съдено да завладеят Пелопонес. За подробностите виж Хераклиди. След като мисията им приключила, Темен получил Аргос (виж Кресфонт). Той помолил наследника на Диомед Ергией да открадне Паладион, донесена от Диомед в Аргос, и така лишил града от защита. По-късно вълшебната статуя била пренесена в Спарта (виж Леагър).
Темен дал дъщеря си Хирнето за жена на хераклида Деифонт (виж това име). Така си навлякъл гнева на собствените си синове, които се опитали да го убият, докато се къпел сам в една река. Но Темен не умрял веднага. Той успял да обезнаследи синовете си

и да даде царството на Деифонт.
За имената на синовете му *виж табл. 16.*

ТЕМИДА (гр.). Богинята на Закона, титанка. Дъщеря на Уран и на Гея (виж табл. 5), сестра на титанките. Като богиня на вечните закони фигурира сред божествените съпруги на Зевс, втората след Метида (виж това име). От Зевс родила трите хори (виж това име), трите мойри (Парките) Клото, Лахезиса и Атропос, Девицата Астрея, олицетворение на Справедливостта, еридanските нимфи, които показали на Херакъл пътя към страната на хесперидите. Някои автори смятат, че и хесперидите са плод на този брак.
В легендата, предадена от Есхил, Темида е майка на Прометей. Със същото име понякога е наричана и аркадийската нимфа, майка на Евандър, в римската традиция по-често позната като Кармента (виж това име).
Митографите и философите представят Темида, олицетворение на Справедливостта и на Вечния закон, като съветничка на Зевс. Тя му заповядала да облече кожата на козата Амалтея, Егидата, и да я използва като ризница в битката с гигантите. Понякога ѝ приписват идеята за Троянската война, предизвикана от нея, за да намалее нарасналото население на Земята. Сред божествата от първото поколение Темида е една от малкото, присъединили се към олимпийските богове, и живее заедно с тях на Олимп. Тя дължала тази чест не само на връзките си със Зевс, но и на услугата, която направила на олимпийските богове, като създала предсказанията, ритуалите и законите. Тя предала на Аполон изкуството на предсказването. Още преди него имала питийско светилище в Делфи. Известни са няколко пророчества, произнесени от нея, като това, което предупредило Атлант, че син на Зевс ще открадне златните ябълки на хесперидите, и предсказанието за наследника на Тетида (виж това име).

ТЕМИСТО (гр.). Най-известната героиня с това име е дъщерята на Хипсей, сина на тесалийския речен бог Пеней, и на Креуза (виж табл. 23). Тя се омъжила за Атамант, един от синовете на Еол и на Енарета (виж табл. 33). Родила четири деца: Левкон, Еритрий, Схойней и Птой (виж Атамант, Левкотей).

ТЕМОН (гр.). Когато енианите, прогонени от Пеласгиотис от лапитите, бродели из Гърция, те решили да се заселят на брега на река Инах (в Акарнания). Но се натъкнали на инахите и на ахейците. Съществувало старо пророчество, според което първите жители на страната щели да загубят земите си, ако отстъпят дори частица от нея. От друга страна, на енианите било предречено, че ако първите заселници им дадат парче от земята си, те ще станат нейни господари. За да разреши този проблем, един знатен ениан на име Темон се преоблякъл като просяк и отишъл при царя на инахите, който се наричал Хиперох. Жестокият владетел се подиграл на посетителя си, като вместо хляб му дал буца пръст. Темон взел буцата и я сложил в торбата си. Когато видели това, най-старите инахи си припомнили старото пророчество и предупредили царя какво може да се случи. Те го помолили да попречи на просяка да си тръгне с парче от земята им. Темон разбрал намеренията им и побързал да си тръгне, като обещал на Аполон да му устрои хекатомба, ако го измъкне от бъркотията. Аполон го спасил от неприятелите му. По-късно владетелят на енианите Фемий влязъл в двубой с царя Хиперох. И когато по молба на Фемий Хиперох се обърнал, за да прогони кучето, което го придружавало на мястото на битката, той го убил с един удар с камък. Енианите завзели страната. В памет на тази случка посветили специален култ към камъните и по време на жертвоприношенията давали на наследниците на Темон парче месо от жертвата, наречено „месото на просяка“.

ТЕНЕР (гр.). Цар на Тива в Беотия, син на нимфата Мелия (виж това име) и на Аполон. Брат на героя Исмен, дал името си на беотийската река със същото име. Тенер бил жрец в храма на Аполон Птоий и известен гадател.

ТЕНЕС (гр.). Епоним на остров Тенедос, в близост до крайбрежието на Троада. Смятан е за син на Кикън (виж това име) и по-рядко за син на Аполон. Негова майка е дъщерята на Лаомедон Проклея. Имал сестра на име Хемитея. Но Проклея умряла и Кикън се оженил повторно за Филонома, която наклеветила Тенес пред мъжа си. Тя излъгала, че младежът искал да я изнасили, докато в действителност той не отвърнал на авансите ѝ. Кикън ѝ повярвал и хвърлил двете си деца Тенес и Хемитея в сандък в морето. Сандъкът, закрилян от боговете и вероятно лично от Посейдон (дядото на Тенес), спрял на брега на остров, който тогава се наричал Левкофрис, а по-късно бил преименуван на Тенедос. Жителите на Тенедос направили Тенес свой цар. Когато по-късно Кикън разбрал грешката си (виж Кикън), се опитал да се сдобри със сина си. Но Тенес не пожелал и прерязал въжето, с което корабът на баща му бил привързан за брега на острова. Така показал, че отношенията между тях са прекъснати.
Когато пътуващите за Троя гърци пристигнали до Тенедос, Тенес се опитал да предотврати слизането им на острова, като ги замерял с камъни. Но бил убит от Ахил, който му нанесъл смъртоносна рана в гърдите. Някои автори твърдят, че Кикън (който в тази версия се сдобрил преди това със сина си) бил убит заедно с него в същата битка от Ахил.
В друга версия за смъртта на Тенес се разказва, че той умрял, защото искал да предпази сестра си Хемитея от любовните нападки на Ахил. Бил погребан на мястото, където по-късно издигнали храм в негова чест. В този храм нямал право да влиза нито един човек, свирещ на флейта, защото флейтист на име Евмолп, подкупен от мащехата на Тенес, дал лъжливи показания срещу него (виж Кикън).
В легендата за Ахил (или поне в епизодите, появили се след Омир) смъртта на Тенес е един от многобройните примери, които показват как героят е обвързан със съдбата си. Ахил бил предупреден от Тетида, че ако убие син на Аполон, също ще стане жертва на жестока смърт пред Троя (виж Ахил).

ТЕОКЛИМЕН (гр.). 1. Гадател, син на Полифид и потомък на Мелампус (виж Полифид). Герой от „Одисея“. Родом от Аргос. След като извършил убийство, бил принуден да се изсели. Отишъл в Пилос, където срещнал Телемах. Придружил го в Итака и му разтълкувал поличбата на птица в момента, когато пристигнали на острова. И накрая, разкрил на претендентите съдбата, която ги очаква.
2. Друг герой със същото име е син на Протей и на Псамата. Той е герой в трагедията „Елена“ на Еврипид. След смъртта на Протей, представен като цар на Долен Египет, го наследил на трона. Бил жесток човек, враг на гърците, като принасял в жертва всеки от тях, когото пленял. Той се опитал да прелъсти Елена, която се приютила в двореца му, и когато тя го измамила, поискал да убие собствената си сестра Теоноя, като я обвинил в съучастие с нея. Съгласил се да я пожали едва когато се намесили диоскурите.

ТЕОНОЯ (гр.). 1. Така се казвала дъщерята на Протей, сестра на Теоклимен (виж по-горе). В „Елена“ на Еврипид тя е съучастница на Елена и нейна съветничка, тъй като поради божествения си произход била надарена с гадателски способности. Тя помогнала на Елена да избяга от Египет и така си навлякла гнева на брат си. Спасила я намесата на диоскурите. Според една от версиите Теоноя се влюбила в кормчията на Менелай Каноп (виж това име).
2. Друга Теоноя е романтична героиня от загубена днес трагедия на Хигин. Тя е дъщеря на Тестор. Неин брат е гадателят Калхант, а сестра ѝ е Левкипа. Един ден, докато играела край морето, била отвлечена от пирати и продадена на царя на Кария Икар. Тестор веднага тръгнал да търси дъщеря си, но претърпял корабокрушение и случайно бил изхвърлен на брега на Кария. Бил заловен от отведен при царя като негов роб. Загубила едновременно сестра си и баща си, Левкипа на свой ред решила да тръгне да ги търси по съвет на Делфийския оракул. Тя обръснала косата си и се преоблякла като жрец. След това също пристигнала в Кария. Теоноя я видяла, но не я познала. Влюбила се в нея, защото я мислела за мъж. Чрез слугите си ѝ отправила любовно послание. Объркана, Левкипа отказала. Тогава Теоноя се ядосала и заповядала да я хвърлят в тъмница. След това наредила на един от робите си да я убие. Този роб бил Тестор, когото никой не могъл да разпознае. Той влязъл при Левкипа и също не я познал, но започнал да се оплаква от съдбата, която го наказала, след като, загубвайки двете си дъщери Теоноя и Левкипа, трябвало да извърши и престъпление. От този монолог Левкипа разбрала кой е пред нея и когато Тестор насочил меча към гърдите ѝ, тя го изтръгнала от ръцете му и разкрила коя е. След това решила да убие „царицата“ Теоноя. Тя щяла да успее, когато пред грозящата я опасност Теоноя призовала баща си Тестор. Така всички се разпознали. Цар Икар ги отрупал с подаръци и ги отпратил в родината им.

ТЕОФАНА (гр.). Тракийска героиня, красивата дъщеря на цар Бизалт. Много знатни тракийци искали да се оженят за нея, но в нея се влюбил Посейдон и за да им я отнеме, я пренесъл на остров Крумиса (непознат за географите остров, чието име сигурно е объркано в преданията). Но претендентите разбрали къде е мястото, където се криела, и тръгнали да я търсят. За да ги заблуди, Посейдон превърнал девойката в много красива овца. Самият той се превърнал в овен, жителите на острова също станали овце. Когато претендентите пристигнали на острова, те видели само стада и решили да ги изядат. Тогава Посейдон ги превърнал във вълци. Самият той в образа си на овен обладал Теофана и я дарил със син, овена със златното руно, който по-късно отвел Фрикс и Хелия.

ТЕРАМБ (гр.). Син на сина на Посейдон Евзир и на планинската нимфа Идотея. Като младеж живеел по високите върхове на планината Отрис, където пасял големи стада. Надарен с мелодичен глас, той свирел прекрасно и на дървена свирка. Смятало се, че е първият човек, който пеел, акомпанирайки си на лира. Бил любимец на нимфите, които идвали да го слушат. Към него се отнасял благосклонно и бог Пан. Към края на лятото Пан го посъветвал да слезе в равнината със стадото си, защото зимата ще бъде дълга и студена. Но Терамб, воден от безгрижието и гордостта на младостта, не го послушал. Дори започнал да се подиграва на нимфите, като заявил, че не са дъщери на Зевс, а техен прадядо е речният бог Сперхей. Той разказвал, че веднъж Зевс, влюбен в една от нимфите на име Диопатра, приковал с корени към земята останалите нимфи и за известно време ги превърнал в тополи. След като се наситил на страстта си, им върнал предишния образ. Така говорел Терамб. Първоначално нимфите не казали нищо, но

скоро паднали слани, а след това обилен сняг затрупал планината. Листата на дърветата опадали и стадото на Терамб измряло. Той останал сам в планината. Тогава нимфите му отмъстили, като го превърнали в бръмбар рогач, който, за да се изхранва, ядял кората на дърветата. Това насекомо служи за играчка на децата, които късат главата му заради огромните рога, които сякаш образуват лира (виж Керамб).

ТЕРАНТ (гр.). Епоним на остров Тера. Принадлежи към рода на Кадмос, наследник е на Едип от петото поколение (виж табл. 37). Баща му Автезион дошъл да живее в Спарта. Там Аргия, сестрата на Терант, се омъжила за хераклида Аристодем. Родила му двама синове – Прокъл и Евристен. Аристодем умрял, докато синовете му били малки, и Терант станал техен настойник и регент. Когато достигнали възрастта, на която можели да управляват, Терант напуснал острова, за да не бъде подчинен на заповедите им. Установил се на остров Тера, който тогава носел името Калиста, Красивия остров. Той избрал този остров, защото вече бил заселен от финикийци, бившите спътници на Кадмос. Отишъл там с част от наследниците на аргонавтите, напуснали преди това Лемнос и заселили се в Лакедемон. Тръгнал с три кораба и се настанил на острова, който впоследствие приел неговото име.

ТЕРЕЙ (гр.). Тракийски цар, син на Арес. Герой в легендата за Филомела и Прокна (виж Филомела).

ТЕРМЕР (гр.). Епоним на град Термера в Кария. Пират от народа на лелегите, който вървувал по крайбрежието не само на Ликия и Кария, но и край остров Кос. Вероятно е идентичен с разбойника, за когото пише Плутарх. Той убивал пътниците, като ги удрял с главата си. Бил убит от Херакъл.

ТЕРМИН (лат.). Древно римско божество, чийто параклис се издигал на Капитолия, вътре в храма на Юпитер. Въвеждането му в римската религия се приписва на сабинянина Тит Таций, подобно на повечето земеделски божества. Термин е бог на междите на нивите. Той е неизменен. Разказват, че когато строели храма на Юпитер Оптимус Максимус на Капитолия, множество местни божества, чиито светилища се намирали на това място, приели да се оттеглят, за да отстъпят място на господаря на боговете. Единствено Термин отказал да си тръгне и затова трябвало да оставят олтара му в основния храм. Но тъй като Термин трябва да се извисява под открито небе, заради него направили отвор в покрива. На Термин били посветени празниците Терминалии, чествани всяка година на 23 февруари.

ТЕРО (гр.). Потомка трето поколение на Ификъл, брата близнак на Херакъл. Отдала се на Аполон и родила Херон, героя епоним на Херонея в Беотия (виж табл. 31).

ТЕРПСИХОРА (гр.). Една от деветте музи, дъщеря на Зевс и Мнемосина. Смятана е за майка на сирените (виж това име), които заченала от речния бог Ахелой. Тя е майка и на Лин (виж Лин), на Резос и др. В началото нейните функции не са по-определени, отколкото на сестрите ѝ (виж Музи).

ТЕРСАНДЪР (гр.). Познати са поне двама герои с това име.

1. Първият е син на Сизиф и на Меропа (виж табл. 35). Имал двама синове, Халиарт и Корон, епоними на беотийските градове Халиартос и Коронея.

2. Другият е син на Полинейк и на Аргия. Потомък е на родовете на Едип и на Адраст (виж табл. 1). Участвал в похода на епигоните срещу Тива. Той дал дрехата на Хармония на Ерифила, за да убеди сина си Алкмеон да вземе участие в похода (виж Ерифила). След завземането на града Терсандър получил властта и повикал обратно в Тива жителите, които били избягали по време на нападението. Оженил се за дъщерята на Амфиарай Демонаса. Родил му се син Тисамен. Терсандър участвал в първия поход срещу Троя, който завършил в Мизия. Бил убит от Телеф. Диомед организирал погребението му. Вергилий разказва обаче друга легенда, според която Терсандър участвал в истинската Троянска война и бил сред воините, скрити в дървения кон.

ТЕРСИТ (гр.). По своя произход Терсит е етолийски герой. Той е внук на Портаон и на Еврита и е един от синовете на Агрий (виж табл. 27). Негови братя са Онхест, Протой, Келевтор, Ликопей и Меланип. Заедно с тях Терсит прогонил чичо си Ойней от трона на Калидон (виж Ойней и Диомед), когато старецът вече бил неспособен да се защитава. Но Терсит е известен най-вече от „Илиада“ с неблагодарната роля, която играе в Троянската война.

Според „Илиада“ той бил най-грозният и най-страхливият от гърците пред Троя. Бил куц, а краката му – криви. Раменете му били прегърбени, косата – рядка. Когато Агамемнон подложил на изпитание войниците, като им предложил да вдигнат обсадата, Терсит бил сред първите, които приели това решение. Той бил един от водачите на бунта, който щял да избухне всеки момент. Одисей го наказал с удар на тояга и той паднал под присмеха на войниците.

Разказват също така, но тази история я няма в „Илиада“, че участвал в Калидонския лов, и когато видял животното, побягнал от страх. В цикличните епопеи се разказва, че Терсит дължи смъртта си на лошия си характер. Когато красивата амазонка Пентезилея била убита от Ахил, героят се влюбил в нея, докато тя умирала. Тогава Терсит му се подиграл и с върха на копието си извадил очите на младата жена. Възмутен от това престъпление, Ахил убил Терсит с

юмруци. След това се пречистил от убийството в Лесбос (виж също Диомед).

ТЕСАЛ (гр.). Епоним на Тесалия. За неговата личност съществуват няколко предания:

1. Римските историци назовават цар с това име, родом от страната на теспротите, който завладял Тесалия и основал свое царство. Този Тесал бил син на Граик, на когото понякога приписват основаването на Солун (Тесалоники на гр.).

2. Съществува и друг Тесал, свързан с цикъла за Херакъл. Той е смятан за син на Херакъл и на Халкиопа, или на Астиоха (в този случай е брат на Тлептолем, виж табл. 15). Бил цар на остров Кос и изпратил двамата си синове Фидип и Антиф да се бият в Троянската война. След превземането на Троя те се установили в страната, на която дали името Тесалия в памет на баща си (за раждането на Тесал виж Херакъл).

3. И накрая Тесал е син на Медея и на Язон. Когато Медея се опитала да го убие, той избягал от Коринт в Йолкос. След смъртта на сина на Пелий Акаст завзел властта. Той дал името си на Тесалия.

4. За Тесал, сина на Хемон, виж *Хемон, 2.*

ТЕСПИЙ (гр.). Епоним на беотийския град Теспии, син на атинския цар Ерехтей (виж табл. 11). Теспий напуснал Атика и основал царство в Беотия. Той играе второстепенна роля в цикъла за Херакъл. Когато бил на 18 години, Херакъл извършил първия си подвиг при него, като убил Китеронския лъв (виж Херакъл). Теспий имал петдесет дъщери или само от една жена – Мегамеда, или от много държанки. Докато траел ловът, Херакъл бил отседнал в дома на Теспий и всяка нощ преспивал при една от дъщерите му. Царят искал те да имат синове от такъв велик герой, а Херакъл, уморен от лова, не забелязвал смените и смятал, че винаги е с една и съща девойка. Според друго предание героят обладал всички девойки само за седем нощи, или дори само за една нощ. Всички те заченали синове от него. Най-голямата и най-малката родили близнаци (виж табл. 15). Повечето от тези деца по заповед на Херакъл били отведени от Иолай в Сардиния, където станали заселници. Двама отишли в Тива, а седем останали в Теспии. Разказват, че децата на дъщерите на Теспий, заселили се в Сардиния, не умрели, а заспали дълбок вечен сън, като така избегнали гниенето в гроба и изгарянето на клада.

Теспий е приятелят, който пречистил Херакъл след убийството на децата му от Мегара (виж Херакъл).

За Теспий, бащата на Хипермнестра, виж Тестий.

ТЕСПРОТ (гр.). Един от синовете на Ликаон. Той напуснал Аркадия и се установил в Епир, в областта, наречена „страната на теспротите“. В една от версиите на легендата за Тиест той потърсил убежище именно при Теспрот (виж Тиест).

ТЕСТИЙ (гр.). Етолийски герой, цар на Плеврон. Най-често е смятан за внук на Агенор, сина на Плеврон. Майка му е Демоника, а негов баща е Арес (виж табл. 24). За негова жена посочват Евритемида, Деидамея, дъщерята на Периерес, или Лаофонта (дъщеря на Плеврон и негова прaлеля в обичайното родословие). Родили му се много деца, сред които Алтея, майката на Мелеагър, Леда, Хипермнестра, Ификъл, Евип, Плексип, Еврипил, чичовците на Мелеагър, наричани още тестиади, убити по време на Калидонския лов (виж Мелеагър). Дъщеря му Хипермнестра вероятно е едно и също лице с Хипермнестра, „дъщерята на Теспий“, защото в ръкописите двете имена – Теспий и Тестий, често се смесватн.

За легендата за Тестий и Калидон виж Калидон.

ТЕСТОР (гр.). Син на Аполон и на Лаотоя, баща на гадателя Калхант и на две дъщери – Левкипа и Теоноя. Бил жрец на Аполон и герой в романтично приключение, разказано от Хигин (виж Теоноя).

ТЕТИДА (гр.). Дъщеря на Нерей, Стареца на морето, и на Дорида. Морско безсмъртно божество, най-известната от всички нереиди. Според по-неизвестна легенда Тетида е дъщеря на кентавъра Хирон.

Тетида била отгледана от Хера, както самата тя била отгледана от титанката Тетия. В легендата много от епизодите се обясняват с обичта, която свързвала нереидата и жената на Зевс. Тетида приютила Хефест, когато Зевс го изхвърлил от Олимп, защото поискал да защити Хера (виж Хефест). Именно тя по заповед на Хера поела управлението на кораба „Арго“, когато аргонавтите преминавали през Симплегадските скали. Според някои митографи Тетида отказала любовта на Зевс, когато той я пожелал, за да не огорчи Хера. В други версии Зевс и Посейдон се борели за сърцето ѝ до деня, в който оракул на Темида предсказал, че синът, който Тетида ще роди, ще бъде по-могъщ от баща си. Тогава двамата велики богове се отказали от нея и решили да я дадат на някой смъртен. Други автори приписват това пророчество на Прометей, който уточнил, че синът, плод на любовта на Зевс и Тетида, един ден ще стане господар на Небето. Тъй като станала недостъпна за боговете, Тетида трябвало да се свърже с някой смъртен. За това разбрал кентавърът Хирон, който побързал да убеди възпитаника си Пелей да се възползва от случая, за да се ожени за божество. Тетида обаче му създала големи трудности. Като всички морски божества, тя можела да променя образа си и се възползвала от дарбата си. Пелей обаче успял да я победи и да се ожени за нея (виж Пелей).

За раждането на Ахил и за опитите на Тетида да го дари с безсмъртие *виж Ахил.* Това до-

вело до прекратяването на брака между Тетида и Пелей, но тя не престанала да се интересува от сина си. Когато Ахил станал на девет години и гадателят Калхант предсказал, че Троя не може да бъде превзета без неговото участие, Тетида, която знаела, че Ахил ще умре пред Троя, го завела при цар Ликомед в Скирос, където го скрила сред дъщерите му. Но Ахил не могъл да избегне съдбата си и заминал на война. Тетида се опитала да го защити с всички средства, но напразно. Пратила с него слуга, който трябвало да го предпазва от фатални грешки (виж Тенес). Забранила му да слиза пръв на троянския бряг, защото първият герой, стъпил на него, щял да бъде убит. Дала му оръжия и след смъртта на Патрокъл накарала Хефест, който ѝ бил предан, да му изработи други. И накрая, утешавала го във всички тежки моменти от живота му. Опитала се да му попречи да убие Хектор, защото това означавало, че и той ще загине малко след това.

След като Ахил умрял, Тетида насочила грижите си към Неоптолем, който бил неин внук. Посъветвала го да не се връща заедно с другите ахейци и да изчака няколко дни на остров Тенедос. Така спасила живота му (виж също Молос).

ТЕТИЯ (гр.). Едно от първичните божества в елинистичната теогония. Тя олицетворява „женската" плодовитост на морето. Дъщеря е на Уран и на Гея, най-младата от титанките (виж табл. 5 и 12). Омъжила се за Океан, един от братята ѝ. Родила от него повече от три хиляди деца – всички реки по света. Тетия отгледала Хера, която ѝ била поверена от Рея (друга титанка), докато Зевс се борел с Кронос (виж Хера). В знак на признателност Хера сдобрила Тетия и Океан, когато се скарали.

Жилището на Тетия било в далечния Запад, отвъд страната на хесперидите, в областта, където всяка вечер Слънцето завършва своята обиколка.

ТЕЯ (гр.). Божествената. Принадлежи към първото поколение богове, предшестващо олимпийските. Титанка, дъщеря на Уран и на Гея (виж табл. 5 и 12). Отдала се на Хиперион (виж табл. 14) и родила три деца: Хелиос (Слънцето), Еос (Зората) и Селена (Луната).

ТИБЕРИН (лат.). 1. В римската легенда името Тиберин има две значения. От една страна, той е бог на р. Тибър, поетична абстракция, а от друга – цар на Алба, десетият потомък на Еней. Тиберин умрял в битка край реката, която дотогава се казвала Албула, а след смъртта му приела името Тибър.
2. Друга легенда разказва за герой, епоним на река Тибър, който не бил потомък на Еней, а имал божествен произход. Той бил син на бог Янус и на Камазена, нимфа от Лациум. Удавил се в реката и тя приела името му.

ТИБУРН (лат.). Тибурн или Тибурт е основател и епоним на римския град Тибур (Тиволи). Смятан е за един от тримата синове на тиванския герой Амфиарай, дошли в Италия след смъртта на баща си, за да основат там колонии (виж също Катил).

ТИВА (гр.). Така се казват много героини, епоними на град Тива.
1-2. Тива в Беотия била кръстена на дъщерята на Прометей и на нимфа, или на дъщерята на Зевс и Иодама, наследницата на Девкалион (виж табл. 8).
3. Друга Тива, също беотийка, била наймалката дъщеря на речния бог Азоп и на Метопа.
4. Тива в Сицилия била кръстена на дъщерята на пеласга Адрамис, който обещал ръката ѝ на онзи, който го надбяга. Херакъл го победил и се оженил за Тива. За спомен основал град Тива в Сицилия и му дал името на девойката (виж също Граник). Според друго родословие тя била дъщеря на Киликс, от рода на Кадмос.
Към същото родословие принадлежи и девойката, епоним на египетската Тива: тя е дъщеря на Нил (виж табл. 3).

ТИДЕЙ (гр.). Етолийски герой, роден от втория брак на цар Ойней и дъщерята на Хипоной Перибоя (виж табл. 27). Сред различните предания, свързани със сватбата на Ойней и Перибоя, съществува едно, според което девойката била прелъстена от Ойней и преди той да се ожени за нея, била изоставена на свинарите. Малкият Тидей израснал сред тях. Други автори смятат, че по заповед на Зевс Ойней обладал собствената си дъщеря Горга и Тидей бил плод на тази грешна любов.

Когато възмъжал, Тидей извършил убийство. Според авторите негова жертва станал братът на Ойней Алкатой или синовете на Мелант, организирали заговор срещу Ойней: Феней, Евриал, Хиперлай, Антиох, Евмед, Стернопс, Ксантип и Стенелай; или собственият му брат Олений. Независимо от това коя точно е била жертвата, той трябвало да напусне родината си. След като бродил известно време, пристигнал при Адраст едновременно с Полинейк. За срещата между двамата герои *виж Адраст.* Адраст се съгласил да пречисти Тидей от убийството и основавайки се на старо пророчество, му дал за жена една от дъщерите си – Деипила, докато Полинейк се оженил за другата му дъщеря Аргия. Същевременно Адраст обещал на двамата си зетьове да им върне владенията. Така Тидей се съгласил да вземе участие в похода на Седемте срещу Тива, който имал за цел да възстанови властта на Полинейк на трона на Тива.

По време на случката с Архемор Тидей застанал на страната на Хипсипила срещу цар Ликург (виж тези имена) и се сражавал срещу него. Амфиарай и Адраст сложили край на враждата. На игрите в памет на Архемор, известни по-късно под името Немейски, Тидей станал победител в боя с юмруци.

Тидей бил изпратен да преговаря в Тива, но Етеокъл отказал да го изслуша. За да изпита тиванците, Тидей ги призовал поотделно на двубой и ги победил един след друг. Но когато си тръгнал, тиванците му устроили засада от петдесет воини. Тидей убил всички с изключение на Меон (виж това име, 1).

По време на обсадата на Тива една случка показва жестокостта на Тидей: сестрата на Етеокъл Исмена била влюбена в младия тиванец Теоклимен. Тя му определила среща извън града, до една чешма. По внушение на Атина Тидей издебнал младите влюбени и ги изненадал. Теоклимен успял да избяга, но Исмена била заловена. Тя се опитала да умилостиви Тидей, но той останал безпощаден и я убил.

В решителната битка пред седемте порти на града съперник на Тидей бил Меланип. Той ранил Тидей в корема, но макар и смъртоносно засегнат, героят убил врага си. Богинята Атина, покровителка на Тидей, смятала да му дари безсмъртие, което получила за него от Зевс. Но когато Амфиарай, който не можел да прости на Тидей, че е участвал в организирането на поход, в който той самият щял да намери смъртта си, разбрал за намерението на богинята, отрязал главата на Меланип и я занесъл на Тидей. Той отворил черепа на врага си и изял мозъка му. Изпълнена с отвращение от постъпката му, Атина решила да лиши Тидей от безсмъртие и се оттеглила от бойното поле.

Трупът на Тидей бил погребан от Меон, който му бил признателен, че пощадил живота му. Според друго предание тялото на Тидей било отнесено от атиняните на Тезей и погребано в Елевзин.

Тидей е бащата на Диомед (виж това име).

ТИЕСТ (гр.). Брат близнак на Атрей, като него син на Пелопс и Хиподамея (виж табл. 2). Легендата за него е посветена изцяло на омразата му към Атрей и на отмъщенията, които двамата братя извършват един срещу друг. Тъй като представлявала идеален трагически сюжет, тази легенда била използвана от поетите и обогатявана с най-зловещи епизоди, плод на творческото им въображение.

За основните моменти от легендата виж Атрей. По внушение на Хиподамея Тиест и Атрей още като юноши убили природения си брат Хризип. След това убийство избягали при Стенел и получили властта над Микена (виж Атрей). Но Тиест станал любовник на жената на брат си Аеропа (виж това име). За да си отмъсти, Атрей решил да предложи на брат си за храна собствените му деца. Убил синовете му, родени от наложница на Тиест (според някои автори те били трима: Аглай, Калилеон и Орхомен, а според други двама: Тантал и Плистен), и приготвил от тях ястие, което предложил на брат си. След това му показал ръцете и главите на децата. От ужас Слънцето прекъснало обиколката си около земята. Тиест избягал при цар Теспрот (виж това име) и оттам отишъл в Сикион, където живеела дъщеря му Пелопия. Според предсказание на оракул за него можел да отмъсти само синът му, заченат след кръвосмешение с дъщеря му (виж Егист). Егист успял да убие Атрей и върнал на Тиест отнетото царство.

ТИМАЛК (гр.). Първородният син на мегарския цар Мегарей. Когато диоскурите търсели сестра си, отвлечена от Тезей, те минали през Мегара. Тималк се присъединил към тях и участвал в превземането на Афидна, но бил убит от Тезей.

ТИМАНДРА (гр.). Една от дъщерите на Тиндарей и на Леда (виж табл. 2 и 19). Омъжила се за Ехем и в легенда, разказана от Сервий, родила Евандър (виж това име). Но тъй като обидила Афродита, защото не ѝ направила ритуалното жертвоприношение, богинята ѝ пратила безумие и тя избягала с Филей (виж това име), който я отвел в Дулихиум.

ТИМОЙТ (гр.). В легенда, разказана от Диодор, Тимойт е син на Лаомедон, един от братята на Приам. Но по-често Тимойт е съпруг на Кила (виж това име) и зет на Приам, а не негов брат. Приам разтълкувал погрешно едно предсказание и накарал да убият Кила. Тимойт не могъл да му прости това убийство и за да си отмъсти, бил сред първите, вкарали дървения кон в Троя.

ТИНГА (гр.). Така се казвала жената на гиганта Антей, убит от Херакъл. Героят обладал Тинга и тя му родила син Софакс (виж това име), който в памет на майка си основал град Тингис (днес Танжер).

ТИНДАРЕЙ (гр.). Баща на диоскурите, на Елена, Клитемнестра, Тимандра и Филоноя (виж табл. 19). Лакедемонски герой. Съществуват различни версии за произхода му. Смята се, че е син на Ойбал и наядата Батея, или на Горгофона, една от дъщерите на Персей (виж табл. 6). Вместо Ойбал за негов баща се посочват още Периерес от Месена или Кинортас, който по-често е сочен за баща на Периерес. В последните две версии негова майка е Горгофона. Негови братя (или полубратя в зависимост от легендите, виж Горгофона) са Икарий, Афарей и Левкип, към които понякога прибавят и една сестра, Арена.

След смъртта на Ойбал Хипокоон прогонил братята си и сам царувал над Спарта. Икарий и Тиндарей избягали при цар Тестий в Калидон. Там Тиндарей се оженил за дъщеря му Леда. По-късно, когато Хипокоон и синовете му били победени от Херакъл, героят върнал царството на Тиндарей (виж Хипокоон). Според друга легенда Хипокоон и Икарий останали да управляват заедно

в Спарта, като се договорили да изгонят Тиндарей. Тогава той отишъл в Пелена в Ахея, или при природения си брат Афарей в Месения.
За децата на Тиндарей и за ролята на Зевс в зачеването им *виж Диоскури, Елена, Леда, Клитемнестра.* Тиндарей играе роля в легендата за атридите: след смъртта на Атрей дойката на Менелай и Агамемнон изпратила децата при царя на Сикион Полифид. Той пък ги поверил на царя на Калидон Ойней. Когато Тиндарей се завърнал от Калидон в Спарта, той отвел със себе си момчетата и ги отгледал в дома си. Там двамата братя се запознали с Елена и Клитемнестра.
Затрудненията, които красотата на Елена причинила на Тиндарей, и за големия брой претенденти за ръката ѝ *виж Елена и Икарий.* След обожествяването на двамата му синове Кастор и Полидевк Тиндарей извикал зет си Менелай и му завещал царството си. Тиндарей бил още жив, когато отвлекли Елена, и по време на Троянската война омъжил внучката си Хермиона за Орест (виж Хермиона). Някои автори твърдят, че дори надживял Агамемнон и станал съдник на Орест пред Ареопага (виж Орест), или в Аргос, пред съда на народа.
Тиндарей е сред героите, съживени от Асклепий. В Спарта бил почитан като герой.

ТИОНА (гр.). Така се казва в някои легенди майката на Дионис, макар че по-често срещаното ѝ име е Семела (виж това име). Разликата в имената се обяснява с това, че става дума за двама различни Дионисиевци, или пък че името Семела е смъртното название на майката на бога, а Тиона – божественото, дадено ѝ, когато Дионис отвел майка си от подземния свят на Олимп, за да я направи божество (виж Дионис).

ТИРЕЗИЙ (гр.). Известен гадател, играещ в тиванските легенди същата роля, каквато е отредена на Калхант в троянския цикъл. По линия на баща си Евер принадлежи към рода на спартите (виж това име). Майка му е нимфата Харикло (виж легендата за нея). Съществуват многобройни легенди за младостта на Тирезий и за начина, по който получил дарбата си. Някои разказват, че бил ослепен от Палада, защото случайно видял богинята гола. Но по молба на Харикло, за да го обезщети, тя го дарила с таланта на гадател. Най-известната версия обаче е напълно различна. Веднъж, когато се разхождал в планината Килена (или Китерон), младият Тирезий видял две змии в момент на съвкупление. Митографите не са единодушни относно това събитие. Според едни Тирезий разделил змиите, според други ги ранил, а според трети убил женската. Каквото и да е станало, в резултат от намесата си Тирезий бил превърнат в жена. Седем години по-късно, когато се разхождал на същото място, отново видял съвкупяващи се змии. Намесил се по същия начин и възвърнал първоначалния си пол. Приключението му го направило прочут и веднъж, когато Хера и Зевс се карали кой изпитва поголямо удоволствие от секса – мъжът или жената, те решили да се допитат до Тирезий, който единствен имал опит и в двата пола. Без да се колебае, Тирезий отвърнал, че ако удоволствието от секса се състои от десет части, жената притежава девет от него, а мъжът – само една. Това разгневило Хера, която сметнала, че така Тирезий разкрил тайната на пола ѝ, и тя го ослепила. В замяна Зевс му дал дарбата да предсказва и привилегията да живее дълго (седем човешки живота).
Приписват на Тирезий някои пророчества, свързани с най-важните епизоди от тиванската легенда. Той показал на Амфитрион коя е истинската същност на съперника му за Алкмена (виж Херакъл). Разкрил на Едип престъпленията, които извършил неволно, и посъветвал Креон да изгони царя, за да освободи Тива от омърсяването, което ѝ причинил. По време на похода на Седемте срещу Тива предрекъл, че градът ще бъде пощаден, ако принесат в жертва сина на Креон Менойкей, за да успокоят гнева на Арес (виж Менойкей). И накрая той посъветвал тиванците по време на похода на епигоните да сключат примирие и да напуснат тайно града през нощта, за да избегнат масовото избиване (виж Епигони).
В елинистичната и римската поезия Тирезий е „всезнаещият гадател" на Тива. Той посъветвал цар Пентей да не се противопоставя на въвеждането на култа към Дионис в Беотия и разкрил каква е съдбата на нимфата Ехо след преобразяването ѝ. Предрекъл и смъртта на Нарцис. В легендите за Одисей героят предприел пътуването си в страната на мъртвите, за да се допита до Тирезий по съвет на Цирцея. Тирезий получил от Зевс привилегията да запази дарбата на пророк и след смъртта си.
Тирезий имал дъщеря, пророчицата Манто, която родила гадателя Мопс (виж тези имена).
Смъртта на Тирезий била свързана с превземането на Тива от епигоните. Той последвал тиванците в изселването им. Една сутрин спрели при извор, наречен Телфуса. Ожаднял от ходенето, пил от водата му, която била много студена, и умрял. Според друга версия Тирезий останал в града с дъщеря си. Завоевателите ги пленили, но ги изпратили в Делфи, за да ги посветят на бог Аполон. По пътя Тирезий, който бил много стар, умрял от изтощение.

ТИСАМЕН (гр.). 1. Името му означава Отмъстителят. Така се казвали двама герои, първият от които е син на Орест и Хермиона (виж табл. 13). Орест наследил от Менелай властта над Спарта, след него на престола се възкачил Тисамен и управлявал до деня, в който страната му била нападната от хераклидите. В завързалото се сражение Тисамен бил убит. В друга легенда се разказва, че хераклидите го прогонили от Спарта и от Аргос, но му разрешили да се изсели заедно с поданиците си. Тогава Тисамен се обърнал за помощ към йонийците, населяващи северния бряг на Пелопонес, и ги помолил да го приютят. Но йонийците се страхували, че някой ден Тисамен може да ги покори, защото бил известен с храбростта и мъдростта си, отказали му гостоприемството си и го нападнали. Тисамен бил убит в сражението, но войниците му победили и обградили йонийците, оттеглили се в град Хелика. Накрая им позволили да заминат за Атика, където били приети от атиняните. Така спътниците на Тисамен станали господари на страната и погребали с почести царя си. Синовете му установили господството си над йонийците в завладяната територия, която нарекли Ахея. По-големият, Комет, го наследил на трона, но скоро заминал и основал колония в Азия. Останалите четирима синове на Тисамен се казвали Даимен, Спартон, Телис и Леонтомен.
2. Вторият герой на име Тисамен е син на Терсандър и Демонаса. Той е потомък на Едип от третото поколение (виж табл. 37). По време на втория поход срещу Троя (баща му бил убит от Телеф по време на похода в Мизия, виж Терсандър) бил много млад, за да поеме командването на тиванския отряд. Вместо него за смъртта на царя си отмъстил Пенелей, като убил сина на Телеф Еврипил (виж Пенелей). Когато възмъжал, Тисамен станал цар на Тива. Имал син на име Автезион, който не го наследил, а напуснал Тива и се присъединил към хераклидите в Пелопонес. Наследник на Тисамен станал внукът на Пенелей Дамасихтон.

ТИСИФОНА (гр.). 1. Името ѝ означава Отмъстителка за убийствата. Една от трите еринии. Няма отделна легенда с изключение на малко известен епизод, в който е влюбена в младия и красив герой Китерон (виж това име). Тя го убила, като накарала змия, излязла от косата ѝ, да го ухапе.
2. В загубена трагедия на Еврипид, в която се разказва за приключенията на Алкмеон, той имал дъщеря на име Тисифона, която поверил на царя на Коринт Креон. Той я продал като робиня (виж Алкмеон).

ТИТАНИ (гр.). Шестимата синове на Уран и Гея (виж табл. 5). Те принадлежат към първото поколение богове. Най-малкият сред тях е Кронос, родоначалник на поколението на олимпийските богове (виж Кронос). Имат шест сестри, титанките, с които се съвкупили, за да се родят всички второстепенни богове (виж табл. 38).
След като Кронос кастрирал Уран, титаните, които били отстранени от Небето от баща си, завзели властта. Океан обаче не подкрепил Кронос и не се присъединил към останалите. Дори помагал на Зевс, когато той на свой ред се опитал да детронира Кронос. Тази борба, която донесла победа на олимпийските богове, е наречена Титаномахия. За нея надълго се разказва в „Теогония" на Хезиод, но учените се съмняват, че откъсът е вмъкнат допълнително (виж Кронос). Съюзници на Зевс били не само олимпийските богове: Атина, Аполон, Хера, Посейдон, Плутон и др, но и хекатонхейрите, които били измъчвани от титаните, а също Прометей, макар че бил син на Япет, и Стикс, първородната от океанидите.

ТИТАНКИ (гр.). Така се наричат шестте дъщери на Уран и Гея: Тея (или Тия), Рея, Темида, Мнемосина, Феба и Тетия (виж табл. 12). Те се съвкупили с братята си титаните и заченали второстепенните богове (виж табл. 38 и статиите, посветени на тях). Изглежда, че не подкрепили братята си в Титаномахията.

ТИТИЙ (гр.). Великан, син на Зевс и Елара, сочена като дъщеря на Орхомен или на Миний. Когато Елара забременяла, Зевс я скрил в дълбините на земята, тъй като се страхувал от Хера. Затова Титий се родил от земята.
Когато Лето родила на Зевс Аполон и Артемида, ревнивата Хера изпратила при нея чудовището Титий, като му вдъхнала желание да я насили. Но Титий бил изпепелен от Зевс и изпратен в Ада, където две змии (или два орела) разкъсвали черния му дроб, който се възстановявал според лунните фази. Според други автори двете деца на Лето защитили майка си и пронизали чудовището със стрелите си. Титий останал навеки заровен в почвата, като тялото му заемало девет хектара. В Евбея съществувала пещера, в която почитали Титий с култ.

ТИТОН (гр.). Според по-неизвестно родословие Титон е син на Еос (Зората) и на атинянина Кефал (виж табл. 4). Обикновено свързват Титон с троянския цикъл, като там той е представян за един от синовете на Лаомедон (виж табл. 7). Майка му е Стримо, дъщерята на речния бог Скамандър. Титон е по-големият брат на Приам. Бил много красив. Зората го забелязала, влюбила се в него и го отвлякла. Имали двама синове – Ематион и Мемнон (виж тези имена). Влюбената Зора помолила Зевс да даде безсмъртие на Титон, но забравила да поиска и вечна младост за него. И докато любимата му оставала неизменна, Титон остарял и се съсухрил до такава степен, че трябвало да го поставят като бебе в кошница от ракита. Накрая Зората го превърнала в щурец.

ТИФИС (гр.). Първият кормчия на кораба „Арго". Смятан е за син на Хагний, родом от Сифа в Беотия. Познавал добре ветровете, можел да разчита пътя по звездите и

т. н. Дължал таланта си на Атина, но никога не го описват като воин на бойното поле. Тифис не могъл да види завършека на похода. Разболял се и умрял на брега на Понт Евксин при цар Лик в страната на мариандините. Наследил го Анкей.

ТИФОН (гр.). Тифей или Тифон е чудовище. Той е най-малкият син на Гея (Земята) и на Тартар (виж табл. 12). В някои версии обаче Тифон се свързва с Хера и Кронос. Недоволна от поражението на гигантите, Гея наклеветила Зевс пред Хера и тя отишла при Кронос, за да го попита как да му отмъсти. Кронос ѝ дал две яйца, пълни със собствената му сперма: заровени в земята, от тях трябвало да се роди демон, способен да детронира Зевс. Този демон бил Тифон. Според друга версия Тифон бил син на Хера, която тя заченала без намесата на мъжки елемент, така както родила Хефест (виж това име). Чудовищното дете било отгледано от дракон, змея Питон, който живеел в Делфи (виж Питон).

Тифон притежавал най-доброто от човека и звяра. По ръст и сила надминавал останалите деца на Земята. Бил по-висок от всички планини и често удрял с главата си звездите. Когато протегнел ръце, едната от тях достигала Изтока, а другата – Запада, а вместо пръсти имал сто змийски глави. Тялото му от кръста надолу било обвито от пепелянки. Имал криле, а очите му бълвали пламъци. Когато чудовището нападнало боговете в небето, те избягали чак в Египет и се скрили в пустинята, където се преобразили в животни. Аполон се превърнал в червена каня, Хермес – в ибис, Арес станал риба, Дионис – козел, Хефест – бик и т. н. Само Атина и Зевс устояли на чудовището. Зевс хвърлил срещу него мълнии отдалеч, след което го съсякъл с желязната си брадва. Битката станала на връх Касий, на границите между Египет и Петрейска Арабия. Тифон, който бил само ранен, успял да вземе надмощие и измъкнал брадвата от бога. Той отрязал сухожилията на ръцете и краката му, метнал обезоръжения бог на раменете си и го отнесъл в Сицилия, където го затворил в една пещера. Скрил сухожилията и мускулите на Зевс в меча кожа и ги поверил на женския дракон Делфина. Хермес и Пан, а според някои автори Кадмос, откраднали сухожилията и ги поставили на мястото им в тялото на Зевс. Той възвърнал силата си и отишъл на небето в колесница, теглена от крилати коне. Започнал да хвърля по чудовището мълнии. Тифон побягнал и с надеждата да увеличи силата си решил да яде от вълшебните плодове, растящи в планината Ниса. Така му били казали мойрите, за да го привлекат там. Зевс го открил и преследването продължило. В Тракия Тифон хвърлил срещу него планини, но с помощта на мълниите богът ги връщал срещу чудовището. Ето защо планината Хемус дължи името си на кръвта, изтекла от една от раните му. Напълно обезкуражен, Тифон отново побягнал, но докато прекосявал Сицилийско море, Зевс хвърлил върху него планината Етна, която го премазала. Така пламъците, които излизат от Етна, се смятат или за пламъците, които бълва чудовището, или за остатъците от мълнии, с които Зевс го поразил.

Тифон е баща на много чудовища – кучето Ортрос, Лернейската хидра, Химера, които му родила Ехидна, дъщерята на Калироя и Хризаор (виж табл. 32).

ТИХИЙ (гр.). Известен обущар от Беотия, който изработил кожения щит на Аякс, сина на Теламон. Името му става нарицателно за обущар.

ТИЯ (гр.). Според легенда от остров Делфи Тия е нимфа, дъщеря на речния бог Кефиз или на героя Касталий, един от първите жители на Делфи. Тя била любима на Аполон и му родила син на име Делф, епоним на Делфи (виж Делф). Тя първа чествала култа към Дионис по хълмовете на Парнас и в памет на това събитие понякога менадите били наричани тиади. В някои предания Тия е любима и на Посейдон.

Съществува и друга легенда, в която Тия е дъщеря на Девкалион. Тя родила от Зевс двама синове, Магнес и Македон. На тяхно име били кръстени областите Магнезия в Тесалия и Македония (виж Македон).

ТЛЕПОЛЕМ (гр.). Син на Херакъл и Астиоха, дъщерята на царя на теспротите Филай. Херакъл я обладал след превземането на град Ефира по време на поход, осъществен с жителите на Калидон. В „Илиада" обаче баща на Астиоха е Актор (виж табл. 15). След смъртта на Херакъл хераклидите напразно се опитвали да се завърнат в Пелопонес (виж Хераклиди). Но докато те след всеки неуспешен опит трябвало да се завръщат в Атика, то Тлеполем, прачичо му Ликимний, полубрат на Алкмена (виж табл. 31), а също и децата на Ликимний получили разрешение от жителите на Аргос да се установят там. По време на едно скарване Тлеполем убил чичо си с удар на тояга. Според някои автори убийството било неволно – Тлеполем искал да убие вол или да накаже някакъв роб, но тоягата се отметнала и ударила Ликимний. Както и да е станало убийството, роднините на убития заставили Тлеполем да напусне Аргос. Той заминал с жена си Поликсо и се заселил на остров Родос. Тук основал градовете Линдос, Ялисос и Камирос.

Тлеполем бил сред претендентите за ръката на Елена. Участвал в Троянската война начело на отряд от девет кораба, като оставил Поликсо да царува в Родос. Бил убит от Сарпедон. За отмъщението на Поликсо *виж това име*.

На връщане от Троя другарите на Тлеполем първо спрели на остров Крит, след това се заселили „на Иберийските острови".

ТМОЛ (гр.). 1. Планина в Лидия. Същото име носи и починалият съпруг на Омфала.
2. Син на Арес и Теогона, също цар на Лидия, който насилил една от другарките на Артемида на име Арипа. Бил убит от свиреп бик, изпратен от богинята. Синът му Теоклимен го погребал в планината, която след това нарекли Тмол.

ТОАНТ (гр.). Това име носят много герои, най-известните сред които са:
1. Синът на Дионис и на Ариадна (виж табл. 21 и 28). В някои легенди той и братята му Енопион и Стафил (виж Ариадна) са представени като синове на Тезей, а не на Дионис. Тоант е роден на остров Лемнос и царувал над град Мирина, носещ името на жена му. Тя му родила дъщеря на име Хипсипила (виж това име), която играе роля в легендата за аргонавтите. Когато жените от остров Лемнос решили да убият всички мъже заради проклятие на Афродита, Хипсипила спасила Тоант и така той бил единственият мъж, оцелял в това убийство. Хипсипила му дала меча, с който трябвало да го убие, и предрешен го завела в храма на Дионис, където прекарал нощта. На другия ден го завела на брега на морето, преоблечен като Дионис и качен на ритуалната колесница на бога, под претекст, че ще го пречисти от убийствата през нощта. Тоант успял да се качи на една стара лодка, с която пристигнал в Таврида. Според друго предание отишъл на остров Сикин (един от Цикладските острови), който тогава се казвал Еноя. Някои автори смятат, че отишъл на остров Хиос, където царувал брат му Енопион. Когато разбрали, че Хипсипила е пощадила Тоант, жените от Лемнос я продали като робиня.
2. Друг Тоант е внук на предишния, син на Язон и на Хипсипила. Той е брат близнак на Евней (виж това име). Заедно с него освободили майка си, която била робиня при цар Ликург (виж Хипсипила и табл. 21). Така го описва Еврипид в загубената днес трагедия „Хипсипила", без обаче запазените откъси да показват точно каква роля е играл.
3. Когато Ифигения станала жрица на Артемида в Таврида, там управлявал цар на име Тоант. Той често се идентифицира с лемноския Тоант, син на Дионис и Ариадна, който отишъл в Таврида след бягството си от Лемнос. Когато Орест и Пилад пристигнали в Таврида и открили там сестра си, царят поискал съгласно обичая тя да ги принесе в жертва. Но те избягали заедно с Ифигения и със статуята на богинята. Тоант ги преследвал и това довело до смъртта му (виж Ифигения).
4. В „Каталога на корабите" е споменат още един Тоант, син на Андремон, който командвал етолийски отряд. Негова майка е Горга, една от дъщерите на Ойней и на Алтея и сестра на Мелеагър (виж табл. 27 и 39). Този Тоант е сред претендентите за ръката на Елена и бил сред воините, скрити в дървения кон. След войната се установил в Италия – според някои предания в Брутиум, според други в Етолия. След като Неоптолем прогонил Одисей от Итака, той отишъл при Тоант и се оженил за дъщеря му. Родил им се син на име Леонтофон (Убиец на лъвове) (виж Одисей). Именно синът на Андремон Тоант направил услуга на Одисей, като го обезобразил, за да бъде неузнаваем преди една разузнавателна акция (виж Одисей).
5. Друг Тоант, родом от Коринт, е внук на Сизиф по линия на баща си Орнитион (виж табл. 35). Той е брат на Фок, епоним на Фокида (виж Фок). Но докато брат му се изселил във Фокида, той останал в Коринт и наследил трона на баща си. Синът му Дамофон го наследил и запазил царската власт до идването на хераклидите. Поне такава е коринтската легенда.
6. Тези герои са различни от друг Тоант, син на Икарий и брат на Пенелопа (виж табл. 19).

ТОКСЕЙ (гр.). 1. Токсей Стрелеца е името на един от синовете на царя на Ехалия Еврит. Бил убит от Херакъл заедно с брата си.
2. Същото име носи един от синовете на царя на Калидон Ойней и на Алтея (виж табл. 27). Ойней го убил собственоръчно, защото „прескочил рова" (сравни със смъртта на Рем).

ТОН (гр.). Цар на Египет, когато там отишла Елена. Жена му Полидамна ѝ изпратила билка, премахваща душевната болка (виж Полидамна).

ТООСА (гр.). Дъщеря на Форкис, любима на Посейдон. Родила му син на име Полифем.

ТРАКА (гр.). Епоним на Тракия. Дъщеря на Океан и на Партенопа, сестра на Европа (епоним на континента). Като всички жени от страната ѝ е смятана за магьосница.

ТРАМБЕЛ (гр.). Син на Теламон и на троянската пленница Теанира (виж това име). Бил отгледан в Милет от цар Арион, който приютил майка му, когато тя избягала. За любовта на Трамбел с Априата и за смъртта на девойката *виж Априата*. Скоро след това Трамбел влязъл в битка с Ахил, връщащ се от грабителски поход, и бил убит. Но Ахил, удивен от смелостта му, се заинтересувал кой е и когато разбрал, че е син на Теламон и като такъв негов роднина, му издигнал гробница на брега.

ТРАСИМЕД (гр.). Един от синовете на Нестор. Участвал в Троянската война заедно с баща си и брат си Антилох (виж това име). Командвал отряд от 15 кораба. Играе второстепенна роля в много епизоди: участвал в битката за тялото на брат си срещу Мемнон, бил сред воините в дървения кон.

Завърнал се щастливо в Пилос в края на войната и приел там Телемах. Имал син на име Сил и внук Алкмеон, различен от сина на Амфиарай. Показвали гроба му в близост до Пилос.

ТРЕЗЕН (гр.). Трезен, или Тройзен, е епоним на град Трезена. В местно предание е син на Пелопс и Хиподамея и брат на Питей (виж това име и табл. 2). Питей и Трезен отишли в града, който по-късно приел това име, когато там царувал Аетий, и тримата управлявали заедно. Трезен имал двама синове, Анафлист и Сфет, които се изселили в Атика.

2. Друг герой с това име се появява в легендата за Евопида и Димойтес (виж това име).

ТРИИ (гр.). Нимфи от Парнас, наричани още Пророчиците. Те са три сестри, дъщери на Зевс. Смята се, че отгледали Аполон, на когото се посветили. Приписват им изобретяването на гадаенето с камъчета. Много обичали мед и всеки, който отивал да се допита до тях, им носел от това лакомство.

ТРИКА (гр.). Дъщеря на речния бог Пеней в Тесалия, жена на цар Хипсей (виж табл. 22). Нейното име носи град Трика в Тесалия.

ТРИОПАС (гр.). Триопас, или Триопс, е името на герой с неясен произход, който се среща както в тесалийските, така и в аргоските легенди. Смятан е за син на Еол и Канака, или за син на Посейдон и Канака, или за син на Лапитес и Орсинома (виж табл. 23). В аргоската легенда е син на Форбант и Евбоя, от рода на Ниоба и на Аргос (виж табл. 17). Името Триопас носи и един от синовете на Слънцето и на Родоса (виж Хелиади).

За връзките между тесалийското и аргоското родословие виж Форбант.

Понякога приписват на Триопас основаването на град Книда.

ТРИПТОЛЕМ (гр.). Елевзински герой, свързан с мита за Деметра. В най-древната легенда е смятан само за цар на Елевзин. Постепенно става син на цар Келей и на Метанира (виж тези имена) и брат на Демофон (виж това име). В други предания е син на Дисавлес и на Бавбо (виж това име), или на героя Елевзин (виж това име и табл. 12).

В знак на благодарност за гостоприемството, което Деметра получила в Елевзин при родителите на Триптолем, тя му подарила колесница, теглена от крилати дракони, и му заповядала да прекоси земята, като навсякъде засажда житни класове.

В някои страни Триптолем не бил приет гостоприемно. Например царят на гетите Карнабон убил един от драконите, но Деметра веднага го заменила с друг. В Патрас пък синът на Евмел Антеиас се опитал да впрегне драконите в божествената колесница, докато героят спял, и да засажда самият той, но паднал и загинал. В негова чест Евмел и Триптолем основали град Антея.

По-късно Триптолем станал съдник на мъртвите в подземния свят, където го срещаме редом до Еак, Минос и Радамант.

На Триптолем приписват основаването на Тесмофориите, празниците на Деметра в Атина.

За опитите на Деметра да направи безсмъртен един от синовете на Келей *виж Демофон.* Някои автори посочват като обект на магиите на богинята и Триптолем. За децата на Триптолем, за които се говори в местните предания, *виж Крокон.*

ТРИТОН (гр.). Обикновено Тритон е представян като морско божество, аналогично на Нерей, Главк, Форкис и др. Смятан за син на Посейдон и на Амфитрита (виж табл. 38). Негова сестра е Рода (виж това име). Макар че по принцип обитава цялото море, в някои по-късно записани легенди Тритон е смятан за бог на езерото Тритонис в Либия. Негова дъщеря е Палада, другарка по игри на Атина (виж Палада), която случайно била убита от богинята. В преданията се среща още една дъщеря на Тритон, жрица на Атина на име Тритея, която била любима на Арес и му родила син Меланип.

Тритон се появява в легендата за аргонавтите. Преобразен като Еврипил, той дал буца пръст на Евфем като дар за гостоприемство (виж тези имена) и показал на мореплавателите пътя за Средиземно море.

Тритон се появява и в местна беотийска легенда от град Танагра. Разказват, че по време на чestването на празника на Дионис жените се къпели в езерото. Докато плували, Тритон ги нападнал. Те призовали Дионис на помощ и богът прогонил Тритон. Тритон вършел и други пакости край езерото си, като отвличал стада и т. н. до деня, когато поставили на брега стомна с вино. Привлечен от миризмата, Тритон се приближил и отпил. След това заспал и това позволило да го убият с брадва. Така „рационално“ тълкували победата на Дионис над морския бог.

С името Тритон наричат и цяла група от морски същества, съставляващи свитата на Посейдон. Горната част на тялото им е като на мъж, а долната завършва с рибя опашка. Обикновено ги изобразяват как свирят на раковина, служеща им като рог (виж Мисен).

ТРОИЛ (гр.). Най-малкият син на Приам и Хекуба, макар че според някои предания тя го зачената от Аполон. Съществувало предсказание, според което Троя не може да бъде превзета, ако Троил навърши двадесет години. Но Троил бил убит от Ахил скоро след като ахейците пристигнали пред Троя. Съществуват няколко версии относно смъртта му. Или бил изненадан от Ахил, докато една вечер водел конете на водопой (виж Поликсена), или бил пленен и принесен в жертва от героя. В друг вариант Ахил го видял на извора и се влюбил в него, но Троил избягал и се скрил в храма на Аполон Тимбрейски. Ахил напразно се мъчел да го накара да излезе оттам и накрая, разгневен, го пронизал с копието си вътре в светилището.

ТРОЙ (гр.). Епоним на троянския народ. Той е син на Ерихтоний, сина на Дарнадан, и на дъщерята на речния бог Симоис Астиоха (виж табл. 7). Оженил се за дъщерята на Скамандър Калироя и тя му родила много деца: една дъщеря – Клеопатра, и трима синове – Ил, Асарак и Ганимед.

ТРОФОНИЙ (гр.). Герой от Левадея в Беотия, където имал много известен оракул. Съществуват няколко версии за произхода му. Някои автори смятат, че е син на Аполон и Епикаста, и следователно доведен син на Агамед (виж това име). Според други е един от синовете на Ергин (виж табл. 33). Бил кърмен от Деметра. Трофоний бил прочут архитект. Смята се, че заедно с Агамед построили много известни сгради: къщата на Амфитрион в Тива, един от храмовете на Аполон в Делфи, съкровищницата на Авгей в Елида и тази на Хирией в Хирия, храма на Посейдон в Мантинея. Сръчността му била толкова голяма, че той злоупотребил с нея и това коствало живота му (виж Агамед). Съществуват и други версии за смъртта му. Разказват, че това било цената, която Аполон му заплатил за построяването на храма му, защото смъртта била най-добрата награда, давана от боговете на хората.

ТРОХИЛ (гр.). Името му е близко до значението на думата „колело“. Син на Ио, родом от Аргос. Някои автори му приписват изобретяването на колесницата и по-специално на свещената колесница, използвана в култа на Хера. Преследван от омразата на Агенор, Трохил избягал от страната си и се заселил в Атика. Там се оженил за жена от Елевзин, която му родила двама синове – Евбулей и Триптолем (виж това име). По-късно бил пренесен сред звездите, където бил превърнат в съзвездието Колар.

ТУРН (лат.). Италийски герой, цар на рутулите по времето на пристигането на Еней. Син е на цар Даун, внук на Пилумн (виж тези имена). Майка му е нимфата Венилия.

Както легендата за Латин и всички приключения на Еней в Лациум, така историята на Турн съществува в няколко версии, сред които трудно може да се разбере коя е найдревната. Според преданието, използвано вероятно в „Произходи“ на Катон, Турн станал съюзник на Латин, след като дъщеря му се омъжила за Еней. Латин го повикал на помощ, за да се защити от разбойническите нападения на троянците. По време на първата битка Латин бил убит. Турн избягал при цар Мезенций в Кера и получил подкрепление от него (виж Мезенций). Тогава се върнал и нападнал Еней. Завързала се втора битка, по време на която той бил убит.

Според друга версия Еней и Латин били съюзници, нападнати от рутулите на Турн. В нея Турн е брат на Ютурна и годеник на дъщерята на Латин Лавиния, обещана му за жена от леля му Амата (виж тези имена). Враждебността му към Еней била по-скоро лична, отколкото политическа. Той пръв разпалил войната срещу троянците въпреки нежеланието на Латин и се проявил като техен ожесточен противник. Млад и жесток, Турн не можел да приеме чужденци да се заселят в Централна Италия и вдигнал срещу тях всички съседни народи. Бил убит от Еней в двубой помежду им.

ТЮХЕ (гр.). Богиня на Съдбата, или на щастливата Случайност. Непозната в Омировите поеми, по-късно придобива все поголямо значение, което не престава да нараства до елинистичната епоха и се простира дори в Рим (виж Фортуна). Тя няма собствен мит и е абстрактно понятие. Постепенно в нейния образ се обединяват няколко богини, сред които Ирида, като се ражда божеството Изитюхе, появяващо се в религиозния синкретизъм в Рим по време на Империята. То олицетворява могъществото, полупровидението, полуслучайността, на която се подчинява светът. Всеки град има своята Тюхе, като понякога я представят сляпа. Но всичко това е по-скоро игра на символи и не принадлежи към типичната митология.

У

УКАЛЕГОН (гр.). 1. Така се казвал троянски старец, приятел на Приам. Участвал в Съвета на старейшините в града. Къщата му била съседна на тази на Еней. В нощта на превземането на Троя от гърците била изгорена в пожара.

2. В по-неизвестна легенда Угалегон е тиванец, баща на Сфинкс.

УРАН (гр.). Персонификация на Небето като оплодител елемент. Играе важна роля в „Теогония“ на Хезиод, където е син на Гея (Земята). В други поеми е син на Етер (виж това име), без обаче да се споменава името на майка му (по-специално в „Титаномахия“, откъдето идва тази традиция). Вероятно това е Хемера, женската персонификация на Деня. В орфическата теогония Уран и Гея са деца на Нощта.

Най-известните легенди за Уран са тези, в които той е съпруг на Гея (само Небето покрива Земята изцяло, тъй като единствено то й е по мярка). От него Гея имала много деца. В статията за Гея имената на децата им

са подредени в родословно дърво според списъка на Хезиод и Аполодор (виж табл. 5, 12 и 38). Гея родила шестимата титани и шестте титанки, тримата циклопи и тримата хекатонхейри. Тя обаче била недоволна от плодовитостта си и за да избегне грубото обладаване на мъжа си, помолила синовете си да я защитят от него. Всички отказали с изключение на най-малкия, Кронос, който с помощта на „сърп", даден му от майка му, отрязал тестисите на баща си и ги хвърлил в морето (виж Кронос и Гея). Най-често за място на нападението се посочва нос Дрепанон, приел името си от сърпа на Кронос. Други предания сочат остров Корфу, при феаките. А самият остров всъщност бил сърпът на Кронос, хвърлен от него в морето, който пуснал корени. Феаките били родени от кръвта на бога. За място на действието се посочва също и Сицилия, чиято плодородност се дължала на напояването с божествената кръв.
По-различна версия за Уран разказва Диодор Сицилийски. Според него Уран бил първият цар на атлантите – благочестив и честен народ, който живеел на брега на Океан. Той научил поданиците си да живеят цивилизовано, посветил ги в културните ценности. Самият Уран се занимавал с астрономия и съставил първия календар по движението на звездите, като предрекъл и основните събития, които щели да се случат на света. След смъртта му отдали божествени почести. Постепенно образът му се слял с този на Небето. В тази версия му приписват 45 деца, 18 от които му родила Тите, която по-късно била наречена Гея. Именно на това първоначално име те дължат названието си титани. Негови дъщери били Василея (Царицата), по-късно наречена Кибела, и Рея, с прозвище Пандора. Василея, която била много красива, наследила Уран на трона. Тя се омъжила за брат си Хиперион, от когото родила две деца – Хелиос (Слънцето) и Селена (Луната). Сред останалите деца на Уран Диодор посочва Атлант и Кронос. Според Платон Океан и Тетия също били деца на Уран. Няколкото варианта на това родословно дърво се дължат на факта, че те не предават точни легенди, а са символични интерпретации на различни космогонии. Уран например не играе почти никаква роля в елинистичните митове. Все пак Хезиод пази спомена за две предсказания, направени от Уран и Гея. Първото било това, което предупредило Кронос, че царуването му ще свърши, когато бъде победен от един от собствените си синове. Второто предупреждавало Зевс да се пази от детето, което ще му роди Метида. Затова Зевс погълнал Метида, когато била бременна с Атина (виж Метида и Зевс).
За сирийската легенда за Кронос и Уран, разказана от Филон от Библос, *виж Кронос*.

Ф

ФАЕТОН (гр.). Син на Слънцето. За неговия произход съществуват две версии. Според едната той е син на Еос (Зората) и на Кефал (виж табл. 4), а според другата – на Слънцето (Хелиос) и океанидата Климена (виж табл. 14). Най-известната легенда се придържа към втората версия. Синът на Слънцето Фаетон бил отгледан от майка си, без баща му да знае за неговото съществуване. Когато пораснал, тя му разкрила кой е баща му. Тогава младежът поискал някакво доказателство за произхода си. Пожелал баща му Слънцето да му позволи да кара неговата колесница. След много колебания баща му се съгласил, като му дал многобройни препоръки. Фаетон потеглил, като следвал пътя, очертан на небесния свод. Но скоро се уплашил от височината, на която се издигнал. При вида на животните от Зодиака се притеснил още повече и тогава напуснал очертанията на пътя. Спуснал се прекалено ниско и за малко да подпали земята. След това се изкачил прекалено високо и звездите се оплакали на Зевс. За да предотврати всеобщото опожаряване, Зевс поразил Фаетон с мълния и той паднал в река Еридан. Неговите сестри хелиадите (виж това име) прибрали тялото му и го погребали с почести. Те плакали толкова много за него, че накрая били превърнати в тополи.
ФАЗИС (гр.). Речен бог на р. Фаза в Колхида. Син на Хелиос (Слънцето) и океанидата Окироя. Той изненадал майка си в прелюбодеяние и я убил. Преследван от ериниите, се хвърлил в реката, която нарекли на негово име. Дотогава тя се казвала Арктур.
ФАЛАНКС (гр.). Атинянин, брат на Арахна. Сестра му получила от Атина дарбата да тъче, а той – бойното изкуство. Но братът и сестрата встъпили в кръвосмесителна връзка и богинята ги превърнала в животни (виж Арахна).
ФАЛАНТ (гр.). Основател на Тарент. Една от версиите на легендата за него е следната: по време на войната в Месения тези лакедемонци, които не участвали в нея, били взети като роби и станали илоти. Всички деца, родени по това време, били лишени от граждански права. Започнали да се наричат партении. Те обаче не се примирили със съдбата си и избрали свой вожд, наречен Фалант. Организирали заговор и замислили бунт срещу спартанците. Бунтът трябвало да започне по време на празника Хиацинтии. Фалант трябвало да даде знак, като си сложи шапка. Спартанците обаче разбрали за заговора и пратеник предупредил Фалант да не си слага шапката. След провала под предводителството на Фалант партениите избягали. По съвет на Делфийския оракул те основали колонията в Тарент.
Разказват също така, че Делфийският оракул разкрил на Фалант, че ще успее в начинанията си, когато „завали от ясно небе". Предсказанието се сбъднало, когато жената на Фалант Етра (т. е. Ясно небе) се разплакала, след като разбрала за неуспеха на мъжа си и съмишлениците му.
ФАЛЕК (гр.). Владетел на Амбракия. Богинята Артемида освободила града от тиранията му, като го завела на лов и му показала малко лъвче. Фалек го завързал, но лъвицата се появила и разкъсала царя. В знак на благодарност жителите на Амбракия издигнали статуя на богинята.
ФАЛЕР (гр.). Атински герой, на чието име било кръстено пристанището Фалера (или Пирея). Смята се, че е бил един от аргонавтите и се сражавал на страната на Тезей и Пиритой срещу кентаврите. Като дете го нападнала змия, която вече се увивала около него, когато баща му Фалкон я улучил с една стрела и така спасил детето си.
ФАЛКЕС (гр.). Един от синовете на Темен, потомък на Херакъл (виж табл. 16). Негов син е Регнидант. Завзел град Сикион през нощта, но поделил властта с царя му Лакестад, който също бил хераклид. Заедно с братята си участвал в убийството на баща си Темен (виж Деифонт).
ФАМА (лат.). Вергилий разказва, че Фама, т. е. Мълвата, била родена от Земята след Коей и Енкелад. Имала много очи и уста, придвижвала се бързо на крилете си. Овидий прибавя към този образ още подробности. Според него тя живеела в средата на света, на границата между Земята, Небето и Морето, в шумен дворец с хиляди отвори, в който прониквали всички гласове, дори най-тихите. Целият дворец бил направен от бронз, винаги бил отворен и връщал думите, които идвали до него, като ги умножавал. Фама живеела, заобиколена от Доверчивостта, Заблудата, Напразната радост, Ужаса, Размириците и Шепота и наблюдавала от двореца си целия свят.
Тази имитация на великаните и другите чудовищни същества от първото поколение богове представлява по-скоро появила се по-късно алегория, отколкото истински мит.
ФАМЕС (лат.). Алегория на Глада, тъждествена с гръцката Лимос, чието име Хезиод споменава сред дъщерите на Раздора (Ерида). Вергилий я представя в преддверието на подземния свят редом до Бедността. Овидий допълва картината, като я показва живееща в Скития, където гризе безсепир рядко срещащата се растителност. Именно тя по молба на Церера се вселила в Еризихтон и го подтикнала към гибелта му (виж Еризихтон).
ФАОН (гр.). Герой от остров Лесбос. Разказват, че бил беден и стар лодкар с неугледна външност до деня, когато богинята Афродита, предрешена като старица, се качила в лодката му, и той не ѝ поискал възнаграждение. За отплата богинята му дала шишенце с балсам, с което да се маже всеки ден. Така той станал много красив и всички жени от острова се влюбили в него, сред тях и Сафо. Разказват, че Фаон отхвърлил любовта ѝ и за да забрави страстта си, тя се хвърлила в морето от крепостта Левкада.
ФАРОС (гр.). Кормчията на кораба, отвел Елена и Менелай в Спарта след Троянската война. Фарос бил ухапан от змия на острова, разположен на устието на Нил, и умрял (виж Елена). След това островът бил наречен на негово име.
ФАТУМ (лат.). Съдбата. В основата на тази дума е коренът на глагола „фари" (говори), който означава „Богът говори", т. е. олицетворява божественото решение, неподлежащо на обсъждане. След това под влияние на гръцката религия Фатум става тъждествена с божествата на Съдбата като мойрите, парките и сибилите. В Рим се издигали три статуи, наречени Трите Фати, посветени на сибилите. В романския фолклор в основата на думата „фея" стои съществителното от женски род „фата". Имало и бог Фатус, като по този начин женското начало преминава в мъжко. Той представлява дух, присъщ на всеки човек, символизиращ подобно на гениите личната му съдба. Женската съдба пък била персонифицирана от Фата, късен аналог на първичната Юнона (виж Юнона).
ФАУН (лат.). Вероятно един от най-древните богове на Рим, чийто култ се чества на самия Палатински хълм и в близките околности. Според името си е „доброжелателен" бог (qui fauet), защитник на стадата и пастирите, което под гръцко влияние улеснява идентификацията му с аркадийския бог Пан. Това е първата му трансформация, помогнала за оформянето на образа на цар Евандър (Добрият човек), чието име може да бъде представено и като превод на Фаун, и така позволила на легендите за преселението на аркадийския народ на Палатинския хълм да се разпространят на римска земя (виж Евандър). Постепенно Фаун изгубва божествения си образ и е смятан за един от първите царе на Лациум, преди идването на Еней и троянците, още преди основаването на Рим от Ромул. В някои предания е смятан за син на Цирцея и Юпитер. Наследник е на цар Пик, а негов наследник е синът му (или синът на Херкулес, *виж Фауна)* Латин. Божествената същност на Фаун обаче по

много странен начин устоява на времето, като се превъплъщава във фавните – горски и полски духове, другари на пастирите, тъждествени с елинистичните сатири. Също като тях те били полухора, полукози и имали рога и копита.
Към култа на Фаун принадлежи и процесията на луперките, по време на която младежите тичали полуголи, наметнати само с козя кожа, биейки жените, които срещали, с ремъци от прясно одрана кожа. Това бичуване имало за цел да привлече към жертвите плодовитостта.
За други легенди за Фаун виж Бона Деа и Фауна.
ФАУНА (лат.). Сестра и жена на бог Фаун. Описват я като гадателка. Божество на жените, тя е тъждествена с Бона Деа, като в началото е наричана Фаена, т. е. добронамерената богиня (quae fauet). Също като Бона Деа (виж това име) се появява в легендата за римския Херкулес и е представена като жена на латинския цар Фаун. Херкулес става неин любовник и тя му ражда дете, което е бъдещият цар Латин, епоним на Лациум. Според друго предание, разказано от Денис от Халикарнас, Фауна е хиперборейска девойка, която ражда от Херкулес син, Латин, и след неговото заминаване се омъжва за Фаун.
ФАУСТИН (лат.). Един от другарите на Евандър по време на преселването му в Италия. Той е брат на друг спътник на Евандър, Фаустул (виж това име). Фаустул бил овчар на Амулий и пасял стадата му на Палатинския хълм, докато Фаустин пасял стадата на Нумитор на Авентинския хълм. Те живеели по времето, когато троянците от Лавиниум се настанили в Алба. Фаустин играе важна роля в една от версиите на легендата за Ромул. Когато Силвия, дъщерята на царя на Алба Нумитор родила двама близнаци, Ромул и Рем, Нумитор ги заменил с други двама близнаци, които Амулий по-късно изхвърлил. Нумитор поверил внуците си, които спасил по този начин, на овчаря Фаустин, а брат му Фаустул се заел с тяхното възпитание.
Плутарх разказва за брат на Фаустул (чието име е изтрито от ръкописите), който допринесъл за обучението на божествените деца и участвал, както и Фаустул, в борбата, която по-късно се разгоряла между Ромул и Рем. И Фаустул, и Фаустин намерили смъртта си в нея.
Чрез местоживеенето на двамата овчари тази легенда още веднъж показва както борбата между Ромул и Рем, така и съперничеството между двата хълма – Авентинския и Палатинския. Възможно е тя да представя по-късно развитие на мита за основаването на Рим.
ФАУСТУЛ (лат.). Овчарят, който намерил на брега на Тибър, в подножието на Палатинския хълм, близнаците Ромул и Рем. Той ги поверил на жена си Ака Ларенция. Фаустул бил добър и милостив човек. Представят го и като най-главния сред овчарите на цар Амулий. Когато царят заповядал да изхвърлят децата (виж Ромул), по една случайност Фаустул се оказал на пътя на слугите, които отнасяли близнаците. Той изчакал, докато слугите си тръгнат, след това, тъй като овчарите вече били взели децата, ги убедил да му ги дадат под претекст, че жена му била загубила вече един син и щяла да бъде щастлива да има храненичета.
В друга версия Фаустул сам намерил децата, докато ги кърмела вълчица. Според някои автори пък Нумитор, който бил детрониран от брат си Амулий в Алба, спасил от смърт двете деца на Силвия и ги поверил на Фаустул (виж Фаустин). Когато пораснали, ги изпратили в Габии, където трябвало да получат обучение, достойно за ранга им. Фаустул се намесил в борбата между Ромул и Рем и бил убит. Погребали го на Форума. По-късно на гроба му издигнали статуя на лъв.
През класическата епоха на върха на Палатинския хълм показвали колибата на Фаустул като реликва от митичните времена. Тя била разположена в югозападния край на Палатинския хълм над долината на Големия Циркус и била обърната към Авентинския хълм (виж Фаустин). Името на Фаустул, както и това на брат му Фаустин и Фаун, има за основа корена на глагола faueo (благосклонен съм), затова се смята, че носи щастие. Според някои автори името му било Фауст, а Фаустул е умалителната му форма.
ФАЯ (Фея, гр.). Така се казвала свинята, убита от Тезей в Кромион. Нарекли я така на името на старицата, която я отгледала. Смятана е за дете на Ехидна и Тифон.
ФЕАКИ (гр.). Митичен народ, посетен от Одисей по време на завръщането му от Троя за Итака. През последния етап от пътуването си героят плавал на феакийски кораб. Феаките били народ от моряци. Името им идва от това на Феакс (виж това име), който ги довел от страната Хиперия, където живели преди това, но били прогонени от циклопите до остров Схерия, който от Античността се отъждествява с Коркира (Корфу). Те се занимавали с корабоплаване и морска търговия. Техен цар бил Алкиной (виж това име). Когато Одисей бил изхвърлен на брега на техния остров и Навзикая го намерила, Алкиной го приел най-приятелски. Царят организирал пир в негова чест, дал му подаръци и накрая му предоставил напълно оборудван кораб, който трябвало да го закара в Итака. Но разгневеният Посейдон получил разрешение от Зевс да накаже феаките. Той превърнал кораба, който откарал Одисей, в скала, и обградил града им с планина (виж Одисей, Навзикая, Арета).

Аргонавтите също посетили феаките и тук Язон и Медея сключили брак (виж Аргонавти, Медея).
ФЕАКС (гр.). 1. Епоним на феаките. Син на Посейдон и нимфата Коркира, дъщеря на Азоп, която била отвлечена от бога. Феакс царувал над остров Коркира (Корфу). Имал двама синове, Алкиной, който го наследил, и Локрос, който заминал за Италия и дал името си на локрийците. Понякога за син на Феакс сочат и един трети герой, Кротон (виж Кротон), епоним на остров в Южна Италия.
2. Феакс е името на кормчията на кораба на Тезей, когато се отправил от Атика към Крит. Бил родом от остров Саламин.
ФЕБ (гр.). „Блестящия“. Често така наричат Аполон. Това е и латинското му име.
ФЕБА (гр.). 1. „Блестящата“. Така се казвала една от титанките, дъщерите на Уран и Гея (виж табл. 5 и 12). Тя се омъжила за Коей и му родила две дъщери – Лето и Астерия. Приписват ѝ също основаването на Делфийския храм като последователка на Темида. Това бил подаръкът ѝ за Аполон за рождения му ден. Аполон бил син на Лето и внук на Феба.
2. Така се казвала и една от левкипидите (виж това име и табл. 19). Тя е жена на Полидевк, докато Хилера е съпруга на Кастор. Но при някои автори, например Проперций, Феба е жена на Кастор.
За Феба, една от дъщерите на Хелиос, *виж Хелиади*.
ФЕБРИДА (лат.). Богинята на Температурата, от която се страхували много в Рим. Местата, посветени на нея, а именно подножията Форум и Велабър, дори и по-издигнатите им части Квиринал и Виминал, дълго време останали влажни и нездравословни за живот. Фебрида няма собствена легенда. Нейното най-старо светилище било архаичен олтар на Палатинския хълм. Познати са още две, едното върху платото Есквилин, на мястото, където погребвали робите и простите хора, и на върха на Викус Лонгос, където от почвата бликала вода и имало много извори.
ФЕБРУУС (лат.) Богът, на който вероятно е посветен месец февруари. В по-късната епоха го отъждествявали с Дис Патер, латинския Плутон, бога на царството на мъртвите. Февруари бил месецът, в който пречиствали града, като успокоявали душите на мъртвите с жертвоприношения и дарове. Празниците носели името Februalia (Пречистване) и Фебруус всъщност е персонифициран образ на този празник и на ритуала, осигуряващ властта му.
ФЕГЕЙ (гр.). Основател и цар на град Фегея в Аркадия. Смятан е за брат на Фороней в родословието, което го посочва като син на Инах (виж Фороней и табл. 17). След като убил майка си, Алкмеон потърсил убежище в двореца му. За ролята на Фегей в легендата за Алкмеон *виж това име*. Фегей имал дъщеря Арсиноя, наричана също и Алфесибея, и двама синове – Проной и Агенор, а според Павзаний – Темен и Аксион.
ФЕДРА (гр.). Дъщеря на Минос и Пасифая, сестра на Ариадна (виж табл. 28). Брат ѝ Девкалион я дал за жена на Тезей, докато той царувал в Атина, макар че Тезей вече бил женен за амазонката Антиопа (или Меланипа, или Хиполита). Разгневени от този брак, амазонките нападнали Тезей (виж това име). Федра родила две деца на Тезей, Акамант и Демофон. Но се влюбила в Хиполит, син на Тезей от амазонката. Хиполит обаче мразел жените и отблъснал мащехата си. Федра се страхувала, че младежът може да разкаже на Тезей за чувствата ѝ, и затова го наклеветила, че иска да я насили. Тогава Тезей помолил Посейдон да погуби Хиполит и скоро младежът бил повлечен от конете си и загинал (виж Хиполит).
От угризения и отчаяние Федра се обесила. Тази легенда обикновено се развива в Трезена. Еврипид създава две трагедии по този сюжет, но до нас е достигнала само едната. В двете произведения той предава по различен начин проблема за вината на Федра. В едната тя умира, след като е обвинила доведения си син и причинила смъртта му, в другата се самоубива, преди да е разкрила любовта си.
ФЕМОНОЯ (гр.). Дъщеря на Аполон, която била първата Пития в Делфийския храм. За да изразява предсказанията си, тя създала шестстъпния стих. На нея дължим и прословутата делфийска максима „Опознай себе си.“
ФЕНИКС I (гр.). Приказна птица от Етиопия, чиято легенда при египтяните е свързана с култа към Слънцето. Херодот първи споменава за птицата феникс. След това обширни сведения дават поети, митографи, астролози и естествоизпитатели. Обикновено се приема, че родината на феникс е Етиопия. Според различните предания фениксът живеел там от петстотин години, а според други – от хиляда четиристотин шестдесет и една години или дори от дванайсет хиляди деветстотин петдесет и четири години. Фениксът приличал на орел, само че бил с огромни размери. Перата му били обагрени с най-красивите цветове: огненочервено, светлосиньо, пурпурно и златно. Авторите не са единодушни за разпределението на цветовете по тялото му, но всички твърдят, че фениксът бил несравнимо по-красив и от най-прекрасния паун.
Легендата за феникса разказва за смъртта и възкръсването на птицата. Тъй като бил единствен по рода си и не можел да има поколение като останалите птици, когато почувствал, че настъпва краят на дните му, той натрупал ароматни билки и тамян и си направил гнездо от тях. За това, какво става по-

нататтък, съществуват две ясно разграничени версии. Според едни митографи птицата подпалила ароматната клада и от пепелта се възродил нов феникс. Според други фениксът легнал в гнездото и умрял, като преди това го напоил с оплодителната си течност. Тогава се родил нов феникс. Тогава той взел тялото на баща си, затворено в кухо стебло от смирна, което занесъл до град Хелиополис в Северен Египет. Там го поставил върху олтара на Слънцето, за да бъде изгорен от жреците на бога. Това е единственият момент, в който фениксът се появява в Египет. Разказват, че новият феникс и тялото на умрелия били съпроводени от свита от други птици, които сякаш отдавали почести и летели на почетно разстояние. След като пристигнал при олтара на Слънцето, фениксът кръжал известно време над него в очакване да се появи някой жрец. Когато настъпил очакваният момент, от храма се показал жрец и сравнил птицата с рисунка от свещените книги. Едва тогава изгорили тържествено трупа на стария феникс. След като церемонията приключила, младата птица се върнала в Етиопия, където живяла, хранейки се с перли от тамян, докато изтекла продължителността на живота ѝ.

Астролозите свързват тази продължителност с теорията за „великата година" или завъртането на звездите. Според тях раждането на птицата феникс бележи началото на тази година. При царуването на император Клавдий заловили „феникс" в Египет и го донесли в Рим. Клавдий го показвал пред народа, но никой не го приел насериозно.

ФЕНИКС II (гр.). 1. Един от синовете на Агенор в най-известната версия на легендата за Европа и Кадмос (виж табл. 3). Когато Зевс отвлякъл Европа, Феникс заедно с братята си бил изпратен от баща си да я търси. Тъй като не я намерил, уморен от търсенето, той се установил на мястото на бъдещия град Сидон във Финикия. Страната дължи името си на него.

Не всички митографи са съгласни с това родословие. Понякога те посочват Феникс като син на Огиг (виж това име), или пък като баща, а не брат на Европа, за какъвто по-често се сочи Агенор.

2. Другар на Ахил, син на Аминтор, цар на Елеон в Беотия. Авторите не са единодушни относно името на майка му – Хиподамея, Клеобула или Алкимеда. Аминтор имал наложница на име Клития или Фтия. По молба на майка си, която ревнувала от нея, Феникс я прелъстил. Научавайки за постъпката му, Аминтор избол очите на сина си. Според друго предание наложницата Фтия се опитала напразно да поквари младежа. Тъй като не успяла, го наклеветила на Аминтор, който го ослепил. Феникс избягал при Пелей. Той го завел при кентавъра Хирон, който му върнал зрението. Тогава Пелей поверил на Феникс сина си Ахил и го направил владетел на долопите.

Феникс заминал за Троя с Ахил като негов съветник. Когато вождовете пратили при Ахил вестоносци, които се опитали да го сдобрят с Агамемнон, Феникс също се опитал да склони приятеля си, но напразно. Той останал при него в палатката, когато Ахил разбрал за смъртта на приятеля си Патрокъл. Появява се и по време на погребалните игри в памет на Патрокъл, където отговаря за надбягването с колесници.

След смъртта на Ахил Феникс отишъл с Одисей при Неоптолем. При завръщането на гърците придружил Неоптолем по суша, но умрял по пътя. Неоптолем го погребал с почести.

ФЕРЕБОЯ (гр.). Девойка, изпратена заедно с Тезей като част от данъка, обещан на Минотавъра от атиняните (виж Тезей). Била любима на Тезей (виж също Перибоя).

ФЕРЕКЪЛ (гр.). Син на Хармонид. Троянец, известен със сръчността си. Той построил кораба, с който Парис отвлякъл Елена.

ФЕРЕНТИНА (лат.). Римска нимфа, богиня на извор и на свещена гора с неизвестно местонахождение. Светилището ѝ било място за общ култ на народите от Латинския съюз.

ФЕРЕС (гр.). 1. Първият герой с това име е един от синовете на Кретей и на Тиро (виж табл. 1 и 21). Той е основател и епоним на тесалийския град Ферес. Сред най-често споменаваните му деца са Адмет, който се оженил за Алкеста (виж тези имена), и Идомена, омъжила се за Амитаон. Ферес имал и друг син, Ликург, който царувал в Немея (виж Ликург) и още една дъщеря, Периопида, която според едно предание е майка на Патрокъл (виж Менойтий). Ферес отказал да умре вместо сина си Адмет, макар че вече бил много стар (виж Адмет).

2. Един от синовете на Медея и Язон (виж табл. 21). Бил убит от майка си заедно с брат си Мермер (виж Медея).

ФЕРЕЯ (гр.). Едно от имената на Хеката. То родило легендата за друга Ферея, дъщеря на Еол, която родила от Зевс момиче, богинята Хеката. След раждането си бебето било изоставено на един кръстопът, откъдето го прибрал овчар от Ферес, който отгледал детето.

ФЕРОНИЯ (лат.). Богиня на изворите и горите, чийто култ бил много разпространен в Централна Италия и особено в планината Соракте, в Терацина, във Фурто, Писауро и в Етрурия. Именно в храма ѝ в Терацина освобождавали робите и затова името ѝ понякога се отъждествява с това на Свободата (Libertas). Неин син бил Пренестин Ерил, надарен с три живота, който бил убит от Евандър (виж Ерил).

ФЕСТОС (гр.). Син на Херакъл. Той наследил трона в Сикион след Яниск (виж това име). Изпълнявайки предсказание на оракула, отишъл в Крит, където основал град, носещ неговото име. Имал син, наречен Ропал. Възможно е името му да фигурира в критската родословна линия на Павзаний на мястото на бог Хефест, записано поради грешка на преписвача.

ФИДЕС (лат.). В Рим тази богиня била персонификация на Дадената дума (Клетвата). Представят я като старица с бяла коса, по-стара дори от Юпитер. Това означавало, че спазването на дадената дума стои в основата на обществения и политическия ред. Рома, внучката на Еней, ѝ издигнала храм на Палатин. Принасяли ѝ жертва с дясната ръка, увита в бяло платно.

ФИДИП (гр.). Син на Тесал, внук на Херакъл. Името му фигурира в Каталога на корабите, потеглили срещу Троя, като предводител на отряд от трийсет кораба, събрани от Нисирос, Кос, Карпатос и Касос. Той е и сред претендентите за ръката на Елена. По време на първия поход (този в Мизия) бил изпратен да преговаря с Телеф, с когото били роднини (Телеф е син на Херакъл). Фидип участвал в нападението над града, скрит в дървения кон. След превземането на Троя заедно с войниците си, които били родом от Кос, се заселил на остров Андрос, а брат му Антиф отишъл при пеласгите, заселил се там и нарекъл страната Тесалия.

ФИКС (гр.). Така Хезиод нарича Сфинкса (виж това име).

ФИЛАК (гр.). 1. Тесалийски герой, потомък на Еол. Той е син на Деион (или Деионей) и Диомеда, дъщеря на Ксут и потомка на Девкалион (виж табл. 8 и 20). Известен е най-вече с това, че е баща на Ификъл (виж това име) и Алкимеда, майката на Язон. Филак бил женен за Климена, дъщерята на Миний. Смятан е за основател и епоним на град Филака. Притежавал голямо стадо (виж Мелампус).

2. В Делфи живеел друг герой с това име. Той бил великан и когато персите нападнали светилището, той се появил и ги обърнал в бяг със светкавици и свръхестествени явления. До него живеел още един великан, наречен Автоной (виж подобна легенда в Хиперборейци).

ФИЛАМОН (гр.). Поет и гадател, син на Аполон. В зависимост от различните легенди за негова майка се споменават Филонида, дъщеря на Деион, Хеосфорос или Клеобоя, а също и Хризотемида (виж това име). Най-често обаче е смятан за син на дъщерята на Дедалион Хиона (виж Дедалион). В преданието се разказва, че в един и същ ден Хиона (или Филонида) се отдала и на Хермес, и на Аполон. Тя родила двама близнаци: Автолик, рожба на Хермес, и Филамон – на Аполон.

Филамон бил много красив. Нимфата Аргиопа се влюбила в него, но когато забременяла, Филамон не поискал да я вземе за жена. Тогава Аргиопа избягала в Халкидика и родила сина си Тамирис (виж това име).

На Филамон приписват създаването на девическите хорове, както и въвеждането на мистериите на Деметра в Лерна. Когато флегийците нападнали Делфи, Филамон се притекъл на помощ на делфийците начело на армия от Аргос и загинал в битката.

ФИЛАНДЪР (гр.). В храма на Делфи жителите на град Елирос от остров Крит като спомен за изпълнено желание били поставили релефна плоча, на която била изобразена коза, от която сучат две деца. Смятало се, че това са синовете на Акакалида и Аполон – Филандър и Филакид.

ФИЛАС (гр.). Легендата познава няколко герои с това име, обикновено свързани с цикъла за Херакъл.

1. Първият герой е цар на Ефира в страната на теспротите. Херакъл му обявил война заедно с жителите на Калидон и след като превзел града, го убил. Филас имал дъщеря, наречена Астиоха. Херакъл я взел в плен и тя му родила син, Тлептолем.

2. Така се казвал бащата на Полимела, която родила от Хермес героя Евдор. Евдор придружавал Ахил пред Троя.

3. Цар на дриопите, който начело на своя народ нападнал Делфийския храм. Заради това Херакъл му обявил война и след като убил Филас, прогонил дриопите от земята им и я дал на малийците. Отвел като пленница дъщерята на царя, която му родила син на име Антиох.

4. На свой ред Антиох имал син, когото нарекъл Филас. Той бил бащата на Хипотес и дядо на Алет, другар на хераклидите (виж това име). Този Филас, син на Антиох, се оженил за Леипефила, дъщерята на Иолай. Освен Хипотес тя му родила и дъщеря на име Теро. От Аполон Теро родила син на име Херон, епоним на Херонея (виж табл. 31).

ФИЛЕЙ (гр.). Един от синовете на царя на Елида Авгей, прочутия враг на Херакъл. Филей застанал срещу баща си, когато Херакъл се скарал с Авгей заради възнаграждението, което отказал да му плати за почистването на оборите (виж Херакъл). Заради това бил изгонен от Авгей и се установил в Дулихиум. Оженил се за Тимандра (или Ктимена). Родил им се син на име Мегес (виж легендата за него и Тимандра).

Когато Херакъл победил Авгей, той поставил Филей на трона на Елида. Но по-късно Филей предал трона на братята си и се върнал в Дулихиум. Филей участвал в Калидонския лов. Освен сина си Мегес имал и дъщеря Евридамея, която се омъжила за Полиид.

ФИЛИДА (гр.). Героиня в любовна история, в която любимият ѝ е или Акамант, или брат му Демофон (виж тези имена), и двамата синове на Тезей. На връщане от Троя

Акамант (или Демофон) бил изхвърлен с кораба си на брега на Тракия, при устието на Стримон. Там бил приет от царя на страната Филей, или Киас, или Ликург, сина на Дриас, или Телос. Този цар имал дъщеря на име Филида, която се влюбила в младия принц и се омъжила за него. Според други версии той ѝ обещал да се ожени за нея, но преди това трябвало да се върне в Атина, за да уреди нещата си, преди да остане при нея завинаги. Филида се съгласила на тази раздяла, но предала на годеника си сандъче, което го помолила да пази затворено. Казала му, че съдържа свещени предмети от култа към Рея. Трябвало да го отвори единствено ако е загубил всякаква надежда, че ще се върне. Настъпил уговореният ден за завръщането на любимия ѝ, но Филида била сама. Тя слизала девет пъти от града до пристанището да види дали корабът му пристига. Всеки път напразно. За спомен нарекли мястото „Деветте пътя". Когато загубила надежда, че някога ще види този, когото обича, Филида се обесила.

Същия ден в Крит, където живеел Демофон (или Акамант), оженен за друга жена, той отворил сандъчето. От него излязъл призрак, подплашил коня му и той побягнал, а младият мъжът паднал върху меча си и загинал.

В друга версия Филида била превърната в бадемово дръвче без листа. След смъртта на девойката Демофон се върнал в Тракия и разбрал за нейното преобразяване. Тогава той прегърнал бадемовото дръвче и то пуснало листенца. От тази случка идва гръцкото название на листата на бадемовото дърво, първоначално наричани „петала", които след това започнали да се наричат „фила". Според друга версия на гроба на Филида били посадени дървета, които в сезона на смъртта ѝ губели листата си.

На Филида и Демофон приписват две деца: Акамант и Амфиполис.

ФИЛИЙ (гр.). Етолийски герой от любовната история за Кикън (виж това име). Бил влюбен в младия Кикън, който бил много красив и живеел в гората между Плеврон и Калидон. Кикън имал жестоко сърце и се отнасял зле с влюбените, които го ухажвали. Всички го изоставили с изключение на Филий, който приел да изпълни всичките му капризни желания. Първо трябвало да убие лъв, без да използва желязно оръжие. След това заловил живи лешоядите, които разкъсвали хора, накрая хванал с голи ръце и завел до олтара на Зевс бик. Първите две изпитания Филий изпълнил сам, но за последното трябвало да иска помощ от Херакъл. Богът го посъветвал да престане с ухажванията и Филий отказал да даде на Кикън бика, както бил сторил това с лъва и лешоядите. От гняв Кикън се хвърлил в езеро, където бил превърнат в лебед. Същата участ сполетяла и майка му.

ФИЛИРА (гр.). Майката на кентавъра Хирон (виж това име). Тя била любима на Кронос и за любовната им история съществуват две версии. В едната Кронос се страхувал от ревността на жена си Рея и затова се преобразил като кон, за да обладае Филира. Затова Хирон бил кентавър – наполовина човек, наполовина кон. Според втората версия Филира отказала да се отдаде на бога от свян и затова се превърнала в кобила, за да му избяга. Но богът на свой ред се преобразил на кон и я обладал. Хирон се родил в планината Пелион в Тесалия, където майка му живеела в една пещера. По-късно тя му помогнала да отгледа децата, които му поверили: Ахил и Язон. Той отгледал Ахил като малък (виж това име).

ФИЛОЙТИЙ (гр.). Воловарят на Одисей, който се грижел за стадата му наред с Евмей и Мелантий (виж тези имена). Евмей отговарял за свинете, Мелантий за козите, а Филойтий – за едрия добитък. За разлика от Мелантий той заедно с Евмей останал верен на Одисей и очаквал с надежда завръщането му. Ненавиждал реда, установен в двореца от претендентите. Той приютил Одисей, когато героят се завърнал в Итака, преоблечен като просяк, макар че първоначално не го познал. По-късно му помогнал да се отърве от претендентите. Убил Пизандър и Ктезип, а заедно с Евмей получил задача от Одисей да накаже Меланип.

ФИЛОКТЕТ (гр.). Син на Пеант и Демонаса (или Метона). В легендите от Омирова епоха той притежава лъка и стрелите на Херакъл. Според една от версиите на легендата той ги наследил от баща си, който ги бил получил от Херакъл, а според друга самият той ги получил от героя в знак на благодарност, че запалил кладата му на Ета (виж Херакъл). Херакъл обаче го помолил да пази в тайна мястото на смъртта му. Филоктет се заклел да мълчи. По-късно не могъл да издържи на любопитството, отишъл на Ета и тропнал с крак на мястото, където се издигала кладата на Херакъл. Така, без да проговори, нарушил клетвата си. За това бил наказан с ужасна рана на крака (виж по-долу).

Филоктет бил сред претендентите за ръката на Елена и тръгнал за Троя начело на отряд от седем кораба с петдесет стрелци. Родом е от Тесалия, от полуостров Магнезия. Но Филоктет не пристигнал край Троя с останалите вождове. При престоя си в Тенедос по време на жертвоприношение бил ухапан по стъпалото от змия. Раната скоро се инфектирала и от нея се разнесла непоносима миризма. Когато флотата на гърците минала покрай остров Лемнос, Одисей убедил вождове да изоставят ранения там. Така Филоктет останал десет години на пустия остров, като преживявал, убивайки пти-

ци с лъка на Херакъл.

Съществуват и други версии на легендата за раната на Филоктет и изоставянето му на пустия остров. В трагедията си „Филоктет" Софокъл разказва, че ухапването станало не на Тенедос, а на малкия остров Хриза, потънал през II в. след Хр., където показвали олтар на Филоктет с рисунка на змия и лък. Героят бил ухапан от змия, скрила се във високата трева, докато почиствал олтара на Хриза – божеството, на което бил кръстен островът. И накрая напълно изолирано предание разказва, че Филоктет не бил ухапан от животно, а улучен от стрела на Херакъл, напоена с отрова (кръвта на Лернейската хидра), която случайно паднала от колчана му и го уцелила по стъпалото, като предизвикала нелечима рана. Смятало се, че това е отмъщение на Херакъл и наказание за клетвопрестъпничеството на Филоктет, разкрил мястото на кладата на Ета .

Друга причина, която се посочва за изоставянето му, са виковете на болка, които не можел да сдържи и които нарушавали реда и ритуалната тишина по време на жертвоприношение. Затова гърците решили да го изоставят. Подстрекател за това бил Одисей, върху когото обикновено се хвърля отговорността за тази постъпка. Решението обаче било взето от Агамемнон от името на цялата армия. Според друга легенда гърците оставили Филоктет на острова, за да излекува раната си, тъй като на Лемнос съществувал култ към Хефест, чиито жреци били известни с това, че лекуват рани от змии. Филоктет наистина бил излекуван и по-късно се присъединил към армията пред Троя. Лечителят, който направил това, се наричал Пилий и бил син на Хефест. В замяна Филоктет научил Пилий да стреля с лък (виж Пилий).

След десет години гърците все още не били превзели Троя. Парис бил мъртъв, а Хелен, който не получил ръката на Елена, избягал в планината, където бил заловен от неприятеля (виж Хелен). Полунасила, полудоброволно той разкрил на гърците, че освен другите условия Троя не може да бъде превзета, ако те не са въоръжени със стрелите на Херакъл. Тези стрели веднъж вече били помогнали за превземането на града (виж Херакъл). Само те можели да направят това. Тогава Одисей заминал за Лемнос сам, или според версията в трагедията на Софокъл, придружен от Неоптолем (или от Диомед според Еврипид), за да намери Филоктет и да го убеди да дойде пред Троя. Филоктет не отстъпил лесно. Сведенията относно начините, по които Одисей убедил или принудил Филоктет да се реши, са различни в зависимост от фантазията или целта на поетите. Например при Еврипид Одисей и Диомед с хитрост взели стрелите и така принудили Филоктет да ги придружи. Или го убедили в името на патриотизма и дълга. В друга версия те му обещали да бъде излекуван от синовете на Асклепий, които лекували гръцките отряди. И наистина, когато пристигнал пред Троя , Филоктет бил лекуван от Подалирий или Махаон (виж тези имена). Скоро оздравял и се включил в битките. За това как точно станало излекуването му разказват, че Аполон приспал дълбоко Филоктет, а Махаон разтворил раната и изрязал с нож загнилата плът. След това промил мястото с вино и го наложил с билка, чиято тайна Асклепий бил научил от кентавъра Хирон. Така Филоктет бил първият пример за хирургическа операция под упойка.

Често приписват на стрелеца Филоктет смъртта на стрелеца Парис. Този епизод обаче е опроверган от историята за пророчеството на Хелен, защото Хелен бил заловен едва след смъртта на Парис. За да се премахне това противоречие, разказвали, че пророчеството, според което Филоктет трябвало да дойде в Троя, било на Калхант, а не на Хелен, и по този начин пристигането му станало преди смъртта на Парис.

След като Троя паднала, Филоктет се прибрал у дома. В „Одисея" той е сред героите, които се завърнали щастливо. Но по-късните легенди разказват за други приключения на Филоктет, който основал много градове в Южна Италия, в областта Кротон. Според тези легенди той основал градовете Петелия и Макала, където посветил на Аполон стрелите на Херакъл. Загинал в битка, когато се притекъл на помощ на родосци, пристигнали в областта, водени от Тлеполем, когато те били нападнати от местното варварско население. Показвали гроба му на много места.

ФИЛОЛАЙ (гр.). Един от четиримата синове на Минос и нимфата Пария (виж табл. 28). Нападнал другарите на Херакъл, когато минавали през остров Парос по време на похода към страната на амазонките (виж Херакъл).

ФИЛОМЕЛ (гр.). Син на Ясион и Деметра. Брат на Плутос. Той създал впряга на два вола в една кола. За награда майка му го превърнала в съзвездието Воловар.

Филомел е баща на Парий, епоним на Парион.

ФИЛОМЕЛА (гр.). Една от двете дъщери на атинския цар Пандион. Сестра ѝ се казвала Прокна (виж табл. 11). Когато между Пандион и тиванския му съсед Лабдак избухнала война заради разногласия по гранични въпроси, Пандион повикал на помощ тракиеца Терей, син на Арес, и благодарение на него спечелил победата. Затова му дал за жена дъщеря си Прокна. Прокна родила син, когото нарекли Итис. Но Терей се влюбил в сестра ѝ Филомела. Той я изнасилил и за да не може да се оплаче, ѝ отрязал езика. Младата жена обаче намерила начин

да разкаже всичко на сестра си, като избродирала нещастието си върху платно. Прокна решила да накаже Терей. Тя убила сина си Итис, сварила го и дала на Терей да яде от него. След това избягала с Филомела. Когато разбрал какво се е случило, Терей взел една брадва и подгонил двете сестри. Настигнал ги в Давлида, Фокида. Сестрите помолили боговете да ги спасят. Те се съжалили над тях и ги превърнали в птици. Прокна станала славей, а Филомела лястовица. Терей пък бил превърнат в чучулига. Съществуват няколко варианта на легендата. В един от тях Филомела е жена на Терей и ролите със сестра ѝ са сменени. Това е версията, използвана обикновено от римските поети, в която Филомела станала славей, а Прокна – лястовица. Това е по-близко до етимологията на името на Филомела, означаващо музика.

ФИЛОМЕЛИД (гр.). Цар на остров Лесбос, който заставял всички чужденци да се бият с него. Той убивал тези, които побеждавал, до деня, когато самият той бил убит от Одисей. Според някои версии той бил убит от Одисей и Диомед, когато гръцката флота минала край острова на път за Троя.

ФИЛОТЕС (гр.). Олицетворение на Нежността. Според Хезиод Филотес е една от дъщерите на Нощта. Нейни сестри са Апата (Измамата), Герас (Старостта) и Ерида (Раздора).

ФИЛОТИДА (гр.). След превземането на Рим от галите отбраната на града отслабнала, латините се възползвали и го нападнали под командването на Ливий Постумий. Латинската армия установила лагера си пред Рим и изпратила преговарящи, които да поискат от римляните да им дадат дъщерите и вдовиците си, за да заздравят родствените връзки между двата народа. Римляните се колебаели и не знаели какво да правят, когато една робиня на име Филотида, или Тутола, им предложила да я изпратят при латините заедно с няколко красиви робини, преоблечени като свободни жени. През нощта тя щяла да им даде светлинен сигнал. Тогава римляните щели да нападнат заспалия противник и за го избият. Така и станало. Филотида поставила лампа на едно смокиново дърво и обвила светлината ѝ с дрехата си, за да не я видят латините. Римляните нападнали лагера и го опустошили. В памет на това събитие по-късно в Рим чествали празника Nones Caprotines. В този ден всички излизали от града в безпорядък и се наричали помежду си с всякакви имена. В чест на жените пирували под палатки, покрити от клони на смокини. Слугините се разхождали свободно и си подхвърляли камъни в памет на участието, което взели в борбата срещу латините.

Други римски автори обясняват ритуала със спомена за събитията, съпътствали смъртта на Ромул: струпването на тълпа на Марсово поле (наречено още Козето блато (Palus Caprae) на седмия ден от месец юли, наречен nones, откъдето и името на празника Nones Caprotines (виж Ромул).

ФИНЕЙ (гр.). 1. Това име носят много герои. Един от тях е синът на царя на Аркадия Ликаон, който бил поразен от мълния заедно с братята си (виж Ликаон).

2. Друг герой с това име е братът на Кефей, чичо на Андромеда (виж Андромеда и Персей). Той принадлежи към рода на Бел, но това родословие не винаги се спазва в различните версии на легендата за Кефей. Авторите са единодушни единствено за това, че Финей искал да се ожени за племенницата си и се опитал да организира заговор срещу Персей, когато той спечелил девойката (виж Персей). По време на битката, избухнала между Персей и привържениците на Финей в голямата зала на двореца на Кефей, Финей бил превърнат в каменна статуя от главата на Медуза. Тази смърт не позволява този Финей да се идентифицира с другия Финей, който се появява в легендата за аргонавтите (виж по-долу). Но за да направят това възможно, някои митографи от по-късната епоха смятат, че Финей само бил ослепен от Персей.

3. Третият Финей, който е най-известен, е тракийски цар. Многопластовата легенда за него има множество версии. В някои от тях Финей, който имал дарбата на гадател, избрал да живее дълго с цената на очите си. Той ослепял и разгневеното Слънце му изпратило харпиите (виж това име), крилати демони, които го измъчвали по всякакъв начин. Те крадели или замърсявали храната му, когато поискал да яде. Или наказанието му било предизвикано от това, че злоупотребявайки с дарбата си на гадател, той разкривал на хората намеренията на боговете. Навлякъл си гнева на боговете, като например посочил на Фрикс пътя за Колхида, или пък казал на децата на Фрикс по кой път да поемат, за да стигнат до Гърция (виж Фрикс).

Когато аргонавтите предприели похода си към Колхида, те отишли при Финей, за да го попитат за пътя, който трябва да следват. Финей се съгласил да им го покаже, но първо поискал да го освободят от харпиите. Двамата синове на Борей – Калаис и Зет, успели да ги прогонят (за тази легенда виж Бореади и Харпии).

Според друга легенда, независима от първата, но със сходни елементи, първата жена на Финей била дъщерята на Борей Клеопатра (виж табл. 11). Имали двама синове, найчесто срещани под имената Плексип и Пандион. След това Финей изгонил Клеопатра и се оженил за Идеа, дъщерята на Дардан (виж табл. 7). Но Идеа ревнувала от доведените си синове и ги обвинила, че искат да я насилят. Финей ѝ повярвал и ослепил двамата младежи. Или пък самата Идеа им извадила очите. Според по-непопулярна версия след изгонването си Клеопатра сама ослепила синовете си, за да накаже Финей.

Когато аргонавтите пристигнали в двореца на Финей, бореадите, които били братя на Клеопатра, си отмъстили на Финей, като го ослепили, а Асклепий върнал зрението на синовете му. Но Зевс наказал Асклепий за това, като го поразил с мълния.

Митографите обединяват тези две легенди, като разказват, че Финей бил наказан от Зевс, защото несправедливо обвинил децата си и ги ослепил без достатъчно доказателства. Освен това бил нападнат от харпиите, а след това спасен от аргонавтите.

ФИТАЛ (гр.). Герой от Атика, който живеел на брега на Илисос. Той гостоприемно приел в дома си Деметра, която в търсене на дъщеря си стигнала до този край. За благодарност тя му дала да посади смокинови дръвчета. Неговите потомци фиталидите дълго време имали привилегията да отглеждат тези дръвчета. Те приели Тезей, когато героят се върнал от Коринт, и го пречистили в семейния олтар от убийствата, които бил извършил – убивайки Синис и другите разбойници (виж Тезей). Като спомен за услугата им, когато се чествали празниците на Тезей, фиталидите получавали някои привилегии в Атина.

ФЛЕГЕТОН (гр.). Една от реките в подземния свят. Слива се с Кокит и двете образуват Ахерон. На мястото на вливането се получавал голям водопад. Името на реката, свързано от гърците с глагола, означаващ „горя", навежда на мисълта, че става въпрос за огнена река. Оттук и другото име, с което понякога я наричат: Пирифлегетон, т. е. Огненият Флегетон.

ФЛЕГИЙ (гр.). Епоним на флегийците, назован в „Илиада". Той е син на Арес и Дотида, или на Арес и Хриза, една от двете дъщери на Халмос (виж табл. 20). Обикновено се смята за тесалиец, макар че флегийците също се споменават във връзка с Беотия, Фокида и Аркадия. В преданието се казва, че имал много деца, сред които Иксион (виж и другите му родословия и табл. 23) и Коронида, майката на Асклепий.

Според местната традиция Флегий наследил Етеокъл на трона на Орхомен. Там основал нов град, привличайки най-смелите гърци. Умрял, без да остави потомство. Негов наследник станал племенникът му Хриз, син на Посейдон и Хризогенея, дъщерята на Халмос. Флегий пътувал в Пелопонес, за да огледа страната и да подготви нападение срещу нея. По време на това пътуване дъщеря му Коронида била прелъстена от Аполон. Затова се казва, че Асклепий бил роден в Епидавър (виж Асклепий).

В легендата се описва и опитът на Флегий да запали храма на Аполон в Делфи, вероятно за да си отмъсти на Аполон, който убил дъщеря му, след като тя му изневерила. Вергилий разказва, че в ада Флегий бил наказан заради безбожието си.

Аполодор пише, че Флегий бил убит в Евбея (вероятно обаче става въпрос за град с това име в Беотия, като Орхомен) от Лик и Никтей, които впоследствие се изселили в Тива (виж легендата за тях). Не се знае защо са го убили.

ФЛИАНТ (гр.). Син на Дионис и дъщерята на Миний Аретирея (виж табл. 20). Фигурира в родословното дърво на царете на Сикион, съставено от Павзаний (виж табл. 22), като мъж на Хтонофила, от която имал син, наречен Андродамант. Понякога Хтонофила се посочва като майка, а не като жена на Флиант. Флиант е един от аргонавтите и е смятан за епоним на град Флионт в Пелопонес.

ФЛОГИЙ (гр.). Най-известният от героите с това име е син на тесалиеца Деимах. Негови братя са Деилеон и Автолик. Те придружили Херакъл в похода му срещу амазонките, но се загубили в околностите на Синоп. Останали известно време в областта до връщането на аргонавтите, които по тяхна молба ги взели със себе си.

ФЛОРА (лат.). Растителната сила, покровителстваща растежа на дърветата и „всичко, което цъфти". Легендата разказва, че нейният култ, както впрочем и култът на Фидес, били донесени в Рим от Тит Таций заедно с други сабински божества. Била почитана както от латинските, така и от италийските племена с нелатински произход. Сабинските народи ѝ били посветили месец, отговарящ на април по римския календар.

Овидий прибавя към името на Флора елинистичен мит, според който Флора била гръцка нимфа, наречени Хлорида. Един пролетен ден, докато се разхождала в полето, я видял богът на вятъра Зефир. Той се влюбил в нея и я отвлякъл. Оженил се за нея и от любов ѝ посветил властта над всички градински и полски цветя. Медът е смятан за един от даровете, които тя направила на хората, както и семената на многобройни видове цветя. Разказвайки тази легенда, която вероятно е измислил, Овидий се основава на легендата за отвличането на Орития от Борей, но добавя и един свой епизод: Флора била в основата на раждането на Марс. Юнона, разгневена от раждането на Минерва, която излязла от главата на Юпитер, поискала да има дете без намесата на мъжки елемент. Тя се обърнала към Флора, която ѝ дала вълшебно цвете. Достатъчно било жената да докосне цветето, за да забременее. Така Юнона без намесата на Юпитер родила бога, чието име е свързано с първия месец на пролетта.

Флора имала свой жрец в Рим, един от дванадесетте второстепенни жреци, посветени

от Нума. В нейна чест имало празник, наречен Флоралии, характерен с игрите, в които участвали куртизанки.

ФОБОС (гр.). Персонификация на Страха. Той придружава Арес на бойното поле. Смятан е за син на Арес и брат на Деймос. Няма собствена легенда.

ФОК (гр.). 1. Плутарх пише за Фок от град Глиса в Беотия, който имал дъщеря на име Калироя. За ръката ѝ се явили трийсет претенденти, но бащата непрекъснато отлагал датата на избора на своя зет. Накрая заявил, че Делфийският оракул му казал, че претендентите трябва да решат спора помежду си с оръжие. Тогава те го убили. Девойката избягала и тъй като претендентите я преследвали, селяни я скрили в купа жито. По време на всеобщия беотийски празник Калироя, преоблечена като молителка, се приближила до олтара на Атина Итония и обвинила претендентите за убийството на баща си. Тогава те избягали в Орхомен, след това в Хипотея. Беотийците ги обкръжили и ги принудили да се предадат. Виновниците били убити с камъни. В навечерието на убийството им те чули глас, идващ от планината, който викал: „Тук съм!". Това бил гласът на Фок, който известявал за тяхното наказание.
2. Така се казвал героят епоним на Фокида. За него съществуват безброй предания. Според някои версии Фок бил коринтянин, син на потомъка на Сизиф Орнит, за когото се смятало, че е от наследниците на Посейдон. Той се установил в страната, разположена в подножието на Парнас, която по-късно била наречена Фокида. Но се разказва още, че Орнит бил този, който се заселил във Фокида и там воювал срещу локрийците. По-късно се оттеглил, като оставил царството на сина си Фок (виж Орнит). Този Фок бил съпруг на Антиопа. Разгневен от наказанието на Дирка, Дионис поразил младата жена с лудост и тя бродела из цяла Гърция. Фок я срещнал, излекувал я се оженил за нея. Показвали общата им гробница в Титорея.
3. В друга легенда Фок, епонимът на Фокида, е син на Еак и Псамата (виж табл. 30). Негови полубратя са Пелей и Теламон, синовете на Еак и Ендеида. Името Фок му било дадено като спомен за преобразяването на майка му, дъщеря на Нерей и сестра на Тетида. За да избяга от ухажванията на Еак, Псамата, която като всички морски божества можела да приема всякакви форми, се превърнала в тюлен. Това обаче не попречило на Еак да постигне целта си и тя му родила син. Когато възмъжал, Фок напуснал Саламин, родината на баща му, и заминал за Централна Гърция. Той завладял страна, която нарекъл Фокида. Съюзил се с местен жител на име Ясей (непознат от легендите) и се оженил за Астерия, дъщерята на Деион и Диомеда, която по линия на дядо си Ксут принадлежи към рода на Девкалион (виж табл. 8). Астерия му родила двама близнаци – Криз и Панопей. По-късно Фок се върнал в Егина, където бил убит от полубратята си, които му завиждали, може би по внушение на законната жена на Еак (виж Пелей и Теламон). Псамата отмъстила за смъртта му, като изпратила вълк да опустоши стадата на Пелей в Тесалия, където той отишъл, след като баща му го изгонил. По молба на Тетида обаче тя се съгласила да превърне животното в камък. Показвали гроба на Фок в Саламин, редом до този на Еак.

ФОЛ (гр.). Кентавър, който живеел във Фолоя. Докато Херакъл бил на лов за Еримантския глиган, той отишъл на гости на Фол, сина на Силен и на нимфа на ясените (за разлика от останалите кентаври той не бил син на Иксион, *виж това име).* Фол приел героя гостоприемно. Дал му да яде печено месо, макар че той самият ядял само сурово. Херакъл поискал вино. Фол му отговорил, че има само една делва, но тя била обща с останалите кентаври. Херакъл го убедил да не се страхува и да отвори делвата. Но при миризмата на виното кентаврите се стекли към пещерата на Фол, въоръжени със скали, дървета и факли. Херакъл започнал битка с тях. За този епизод *виж Херакъл.* Фол бил убит случайно. Докато погребвал събратята си, той извадил стрела от една рана и се зачудил как толкова малък предмет може да нанесе толкова големи щети. Но изпуснал стрелата върху стъпалото си и се наранил смъртоносно. Херакъл го погребал с почести.

ФОНС (лат.). Бог на изворите, наричан още Фонт. Смятан е за син на Янус, но не присъства в никоя от запазените легенди. Имал храм в Рим, вероятно в близост до Porta Fontinalis (портата от крепостната стена на Сервий, на север от Капитолия). В подножието на Яникулум имало олтар, посветен на Фонс, разположен недалеч от предполагаемия гроб на Нума. Празникът в негова чест се наричал Фонтиналии и бил празник на изворите.

ФОРБАНТ (гр.). Това име носят много герои, най-известни сред които са:
1. Тесалийски герой от народа на лапитите. Смятан е за син на Лапит и Орсинома (виж табл. 23) или на Триопас, самия той син на Лапит и брат на Форбант в предишното родословие (виж Триопас). Първо живял в Тесалия, в равнината на Дотион. Оттук заминал за Книда или за Родос с брат си Перипрг. Заселил се в областта Ялисос, а Перирг останал в Камирос.
Както повечето тесалийски легенди, и тази се развива в Пелопонес. Преданията разказват, че синът на Лапит Форбант отишъл от Тесалия в Оленос в областта Елида. Тук цар Алектор, който се страхувал от могъществото на Пелопс, си осигурил съюзничеството му и за отплата му дал половината от царството си. Форбант имал двама синове – Авгей и Актор, които си поделили Елида след смъртта му. Съюзът на Алектор и Форбант бил скрепен от два брака. Алектор се оженил за дъщерята на Форбант Диогенея, а Форбант – за сестра му Хирмина.
2. По всяка вероятност предишният Форбант е различен от сина на Аргос Форбант, който е посочен в аргоското родословие, съставено от Павзаний (виж табл. 17). Този Форбант е баща на Триопас. Негова жена е Евбея. Имал и дъщеря Месена, която по-често се споменава като негова внучка (виж Месена).
3. Флегиец от Панопея във Фокида. Той нападал пътниците, отиващи за Делфи, принуждавал ги да се бият с него, а след като ги победял, ги убивал. Това продължило до деня, в който Аполон, приел образа на дете, го надвил и го убил.
4. Форбант се казвал и героят, който научил Тезей да кара колесница. Понякога му приписват и създаването на борбата, за чийто основател обикновено се смята Тезей.

ФОРКИС (гр.). Морско божество, принадлежащо към първото поколение богове. Син на Гея и Понт (Земята и Морето). Брат е на Нерей, Тавмант, Еврибия и Кето. Оженил се за сестра си Кето. Имали три деца, трите „старици" форкиди, които се появяват в легендата за Персей (виж Грайи). Понякога се смята и за баща на морското чудовище Скила (виж това име). Разпръснати сведения добавят към децата му Ехидна и хесперидите. Понякога се смята за дядо на евменидите.
Форкис живеел в Аримнион, на крайбрежието на Ахея, или на остров в Кефаления, дори в Итака. Легенда с римски произход го представя като много древен цар на Сардиния и Корсика, който бил победен от Атлант в морска битка и се удавил. Но приятелите му го обожествили и го смятали за бог на морето.

ФОРМИОН (гр.). Жител на Спарта, който станал собственик на къщата, в която някога живял Тиндарей. Веднъж диоскурите, вече обожествени, се явили пред него, преобразени като пътници, и му казали, че идват от Кирена. Помолили го да ги приюти, като поискали точно определена стая (тази, където били прекарали детството си). Формион предоставил цялата къща на тяхно разположение, но отказал да им даде стаята, която поискали, защото там спяла дъщеря му. През нощта девойката изчезнала заедно със слугините си. На сутринта диоскурите също не били там. В стаята на момичето намерили тяхна рисунка, също и маса, на която бил оставен силфион (ароматично растение, типично за Кирена).

ФОРОНЕЙ (гр.). В пелопонеските легенди Фороней е първият човек. Той е син на речния бог Инах и нимфата Мелия, чието име е близко до това на нимфите на ясените (виж Мелиади). Имал двама братя – Егиалей и Фегей (виж табл. 17). Фороней бил избран за съдник в спора между Хера и Посейдон за върховенството над Пелопонес. Той отсъдил в полза на Хера. Според преданията Фороней първи научил хората да живеят в селища и им показал използването на огъня. Приписват му и въвеждането на култа към Хера Аргоска в Пелопонес. Сведенията за името на жена му се различават – Кердо, Теледика или Пейто. Списъкът на децата му също е различен според различните извори. Най-често се споменават Кар, първият цар на Мегара, и Ниоба от Аргос (виж Тиоба). Към тях прибавят Ясос, Лирк, Пелагс и Агенор.

ФОРНАКС (лат.). Богинята на пещта, в която се пече хлябът. Празникът ѝ се нарича Форнакалии.

ФОРС (лат.). Мъжкият елемент на Случайността. Противоположен на женския елемент Фортуна, с която образуват двойка. Двете имена се обединяват във формулата Форс Фортуна, която всъщност показва едно божество в двата му аспекта.

ФОРТУНА (лат.). В класическата епоха тя е по-тачена в Рим от Форс. Идентифицира се с гръцката Тюхе. Изобразяват я с рога на изобилието в ръка и с кормило (защото тя „управлява" живота на хората), седнала или права, най-често сляпа. Приписват въвеждането на култа ѝ на Сервий Тулий, царя, който бил най-големият любимец на Фортуна. Легендата разказва, че тя Юдори била влюбена в него, макар че бил смъртен, и се промъквала при него през малък прозорец. Статуя на Сервий се издигала в храма на богинята.
Богинята била почитана под много имена: Редукс (за благополучно завръщане от пътешествие), Публика, Huiusce Diei (Фортуната за настоящия ден) и др. По време на империята всеки император имал своя Фортуна. Постепенно под влияние на елинизма образът на Фортуна се слива с други божества, най-често с Изида (виж Тюхе).

ФОСФОРОС (гр.). Така понякога наричат Зорницата,назовава също и Хеосфорос (виж това име). Името ѝ, преведено на латински, е Луцифер. В поезията често е персонифициран образ на звездата, която известява Зората и носи светлината на Деня.

ФРАЗИЙ (гр). Гадател от Кипър, който отишъл в Египет по време на суша и предрекъл на цар Бузирис, че гладът ще премине, ако започне да принася в жертва всяка година по един чужденец. Бузирис послушал съвета му и започнал със самия него (виж също Херакъл и Бузирис).

ФРИГИЙ (гр.). Цар на Милет, наследник на цар Фобий, който му оставил трона си след смъртта на Клеобоя (за тази легенда виж Антей). По случай празника на Артеми-

да в града пристигнала Пиерия, девойка от Фитес в Мионт, и той се влюбил в нея. Оженил се за Пиерия и така сложил край на войната между жителите на Мионт и Милет.
ФРИКС (гр.). Син на Атамант и Нефела. Негова сестра е Хела. По съвет на втората си жена Ино (виж това име) Атамант решил да принесе в жертва на Зевс двете си деца Фрикс и Хела. Но богът изпратил на децата крилат овен със златно руно, който ги издигнал във въздуха и ги спасил от жертвоприношението. Според друга версия овенът с вълшебното руно бил изпратен от майка им Нефела. Тя самата получила животното от Хермес (виж Нефела и Демодика).
Така Фрикс и Хела напуснали Орхомен и отлетели на изток. По пътя Хела паднала в морето и се удавила (виж Хела), но брат ѝ стигнал жив и здрав до Колхида при цар Еет. Той го приел радушно и му дал за жена дъщеря си Халкиопа. За отплата Фрикс принесъл овена в жертва на Зевс и подарил руното на царя. Еет го посветил на Арес и го заковал на един дъб в свещената му гора. Това руно било целта на похода на аргонавтите. Халкиопа родила на Фрикс много деца: Аргос, Мелант, Фронтис и Китисор. Фрикс прекарал целия си живот в двореца на Еет и умрял много стар, а синовете му се върнали в Орхомен и възвърнали царството си (виж също Пресбон и табл. 23). Според друга легенда Еет убил Фрикс, защото оракул предсказал, че ще умре от ръката на потомък на Еол. Тази легенда е разказана от Хигин и вероятно е трагическа интерпретация на оригиналното предание. Същият текст разказва, че след като братът и сестрата се спасили от жертвоприношението, Дионис ги поразил с лудост, защото поискали да си отмъстят на Ино. В тази версия Нефела им пратила златния овен, докато в безумието си те тичали из горите.
ФРОНИМА (гр.). Майката на Батос, основателя на Кирена. Тя е дъщеря на критския цар Етеарх, който владеел град Аксос. Етеарх се оженил повторно и мащехата на Фронима я наклеветила пред баща ѝ, че развратничи. Царят повярвал на жена си и накарал един от гостите си, търговец от Тера на име Темизон, да изпълни молбата, която щял да му отправи. Темизон се заклел и царят го помолил да отведе със себе си Фронима и да я хвърли във водата, когато навлязат в открито море. Обвързан с клетвата си, Темизон отвел Фронима, но не поискал да я убие. Той само я потопил в морето и я измъкнал веднага. След това пристигнал в Тера и я дал за жена на знатен гражданин на име Полимнест, на когото тя родила Батос.
ФТИЙ (гр.). Героят, на когото е кръстена Фтиотида в Тесалия. Приписват му различен произход. В един от случаите се смята за син на аркадийския цар Ликаон или на Посейдон и тесалийската нимфа Лариса. А в друг е брат на Ахей и Пеласг. Понякога е сочен за син на Ахей и мъж на Хризипа, дъщерята на Ирос, от която имал син Хелен, основател на град Хела в Тесалия. В други родословия Фтий принадлежи към епонимите на елинските родове.
ФТОНОС (гр.). Олицетворение на Завистта. Както за повечето демони, и за Фтонос няма отделна легенда.
ФУРИИ (лат.). В примитивните народни поверия на римляните фуриите са демони от подземния свят. След това се сливат с гръцките еринии и заимстват техния мит.
ФУРИНА (лат.). Нимфата Фурина е речно божество на извор и свещена гора, разположени на десния бряг на Тибър, в подножието на Яникулум. Произходът на култа ѝ е неясен. През републиканската епоха е смятана за една от фуриите, но постепенно светилището ѝ потънало в забрава и после било заето от сирийците, които започват да честват там собствените си култове.

Х

ХАДЕС (гр.). Богът на мъртвите. Брат на Зевс, Посейдон, Хера, Хестия и Деметра. Син на Кронос и Рея (виж табл. 38). Заедно със Зевс и Посейдон той е един от тримата владетели, разпределили си господството над вселената след победата над титаните. Зевс получил Небето, Посейдон – Морето, а Хадес – подземния свят, Тартар.
Също като братята си при раждането си Хадес бил погълнат от баща им Кронос, след това изхвърлен от него (виж Кронос). Участвал в битката срещу титаните, а циклопите го въоръжили с шлем, който правел невидим всеки, който го носи. Този шлем, подобен на шлема на Зигфрид в германската митология, след това бил носен и от други божества като Атина и от някои герои, например Персей (виж легендата за него).
В подземния свят Хадес царувал над мъртвите. Бил безжалостен владетел, който не позволявал на нито един от поданиците си да се върне сред живите. Негови помощници били демоните и духовете, изпълняващи всяка негова заповед (например лодкарят Харон). Заедно с него царувала Персефона, която била не по-малко жестока. Разказват, че я отвлякъл от равнините на Сицилия, докато беряла цветя с другарките си (виж Деметра). Персефона, дъщеря на Деметра, била негова племенница (виж табл. 38). Хадес бил влюбен в нея, но баща ѝ Зевс не се съгласил на този брак заради Деметра, която не искала дъщеря ѝ да бъде затворена вечно сред сенките на мъртвите. Тогава Хадес решил да я отвлече. Вероятно това станало с помощта на Зевс, който тайно станал негов съучастник. По-късно Зевс наредил на Хадес да върне Персефона на майка ѝ. Но той вече бил взел предпазни мерки: дал ѝ да изяде зрънце от нар. А който слезел в подземния свят и вземел някаква храна, вече не можел да се качи при живите. Така Персефона била задължена да стои една трета от годината при Хадес. Нейният брак с него бил безплоден.
Хадес рядко се появява в легендите. С изключение на разказа за отвличането, който принадлежи към цикъла за Деметра, той се среща само в още един мит, за подвизите на Херакъл. В „Илиада“ се разказва, че когато героят слязъл в подземния свят, Хадес искал да му забрани да влезе във владенията му. Посрещнал го пред „портите“ на Ада, но Херакъл го ранил с една от стрелите си в рамото толкова тежко, че Хадес веднага трябвало да бъде отведен на Олимп, където Пеан, богът лечител, го наложил с вълшебен балсам и раната му веднага зараснала. Според други варианти Херакъл зашеметил бога с огромен камък. Каквото и да се е случило, победата била за сина на Зевс. Хадес, чието име означава „Невидимия“, не бил споменаван по име, защото се страхували, че ще предизвикат гнева му. Описвали го чрез евфемизми. Най-често го наричали Плутон, „Богатия“, с което се правела алюзия за неизчерпаемото богатство на земята – както обработваната, така и на подземните изкопаеми. Ето защо Плутон често е изобразяван с рога на изобилието, символ на това богатство.
ХАЛЕЗИЙ (лат.). Италийски герой, основател на Фалерии (град, разположен на етруска територия, където говорели на диалект, близък до латинския език). Митографите го свързват с Агамемнон, представяйки го за негов близък другар и дори незаконен син, дошъл в Италия по време на Троянската война. Според други традиции той е син на Нептун. Царят на вейите Морий създал в негова чест carmen saliare (архаична песен, която салийците пеели по време на някои церемонии в Рим). Като наследник на Агамемнон и родом от Аргос Халезий бил сред неприятелите на Еней при пристигането му в Италия. Застанал на страната на Турн и бил убит от Атина Палада.
ХАЛИАИ (гр.). Думата означава „Жените от Морето“. Така наричали жените, чиито гробове се намирали в Аргос. Разказват, че те били пристигнали с Дионис от островите в Егейско море, за да се бият с Персей и аргосци. Загинали в битката.
ХАЛИАКМОН (гр.). 1. Река в Македония, чийто бог бил смятан за син на Океан и Тетия.
2. В друга легенда се разказва, че жител на Тиринт в пристъп на лудост се хвърлил в река, наричана дотогава Карманор. След това нарекли реката на името на удавения – Халиакмон. По-късно отново била прекръстена на Инах (виж това име).
ХАЛИАРТ (гр.). Халиарт и брат му Корон били синове на Терсандър и внуци на Сизиф (виж табл. 35). Тъй като братът на дядо им, царят на Орхомен Атамант, загубил синовете си (виж Атамант), той им завещал царството си. Но когато по-късно един от синовете на Фрикс, Пресбон, се завърнал от Колхида и поискал царството на дядо си (защото Фриск бил син на Атамант), Халиарт и Корон му го върнали. Тогава основали градовете Халиартос и Коронея.
ХАЛИРОТИЙ (гр.). Син на Посейдон и нимфата Еврита. Той се опитал да изнасили Алкипа, дъщеря на Арес и Аглавра, близо до извора на Асклепий в Атина. Арес убил Халиротий. По-късно пред съда, съставен от боговете, Посейдон посочил кой е убиецът на сина му. Хълмът, на който заседавал съдът, по-късно бил наречен Хълмът на Арес (Ареопаг).
Според друга версия Халиротий, разгневен, че властта над Атика получила Атина, а не баща му Посейдон, се опитал да отреже маслината, подарена на Атика от богинята. Но брадвата се откъснала от ръцете му и отрязала главата му.
ХАЛИЯ (гр.). 1. Героиня от Родос, сестра на телхините (виж това име). Отдала се на Посейдон и му родила шестима синове и една дъщеря, наредеча Родоса, дала името си на остров Родос. Афродита пратила безумие на синовете ѝ и те се опитали да изнасилят собствената си майка. С удар на тризъбеца си Посейдон ги закопал в земята. От мъка Халия се хвърлила в морето. Била почитана от жителите на Родос като морско божество под името Левкотея.
2. Нереида. Името Халия е свързано с корена на думата, означаваща море като солен елемент (халс).
ХАЛКИОПА (гр.). Това име носят няколко героини. 1. Дъщерята на Еврипил, царя на остров Кос. Родила на Херакъл син – Тесал (виж табл. 16).
2. Дъщерята на царя на Колхида Еет. Омъжила се за Фрикс и имала четирима синове: Аргос, Мелант, Фронтис и Китисор (виж табл. 33).
2. Дъщерята на Рексенор (или на Халкодон I). Омъжила се за Егей, царя на Атина. За него това било втори брак. Първата му жена била Мета, дъщеря на Хоплес. Тъй като не можел да има деца от Халкиопа, Егей отишъл в Делфи, за да се допита до оракула. На връщане, минавайки през Тресена,

Етра забременяла от него с Тезей (виж Тезей и Егей).
ХАЛКОДОН (гр.). 1. Герой от Евбея. Той е син на Абант, дал името си на абантите, и баща на героя Елефенор, който участвал в Троянската война (виж Елефенор). Умрял от ръката на Амфитрион по време на война между евбейците и тиванците, избухнала заради данък, наложен от Тива. Гробът му бил недалеч от Колхида. Освен Елефенор Халкодон имал и дъщеря Халкиопа, която се омъжила за Егей.
2. Спътник на Херакъл в експедицията срещу Елида.
3. Един от претендентите за ръката на Хиподамея, убит от Еномай (виж Хиподамея).
4. Един от защитниците на Кос срещу Херакъл по време на нападението му срещу Еврипил (виж Еврипил и Херакъл). Този Халкодон ранил Херакъл. Той бил спасен от намесата на Зевс, който го издигнал над бойното поле.
ХАЛКОН (гр.). 1. Герой от Кипарис в планината Парнас. Оракул посъветвал Нестор да го вземе като съветник и учител по езда на сина си Антилох. По време на битката между Ахил и царицата на амазонките Пентезилея Халкон, който бил влюбен в нея, й се притекъл на помощ. Бил убит от Ахил и трупът му бил разпънат от гърците заради предателството му.
2. Син на Метион (виж Абант 1).
ХАЛМОС (гр.). Син на Сизиф, брат на Главк, Орнитион и Терсандър (виж табл. 35). Царят на Орхомен Етеокъл му дал част от царството си, където той основал град Халмонес. Халмос имал две дъщери, Хризогона и Хриза. Първата родила от Посейдон син, наречен Хриз, а втората от Арес – Флегий.
ХАЛС (гр.). Думата означава „море". Така се наричала магьосница, прислужница и другарка на Цирцея (Кирка). Била с етруски произход и дала името си на град, наречен Халос Пиргос (Кулата на Халс), разположен в Етрурия. По време на второто пътешествие на Одисей при Цирцея (в легендите, които продължават „Одисея", виж Одисей), героят отишъл при Халс и с магиите си тя го превърнала в кон. Задържала го при себе си и го хранела, докато умрял от старост. Тази легенда била предназначена да обясни един загадъчен стих от „Одисея", който предричал, че смъртта на Одисей ще дойде „от Морето".
ХАМАДРИАДИ (гр.). Нимфи на дърветата. Те се раждат заедно с дървото, което пазят, и споделят съдбата му. В „Химн за Делос" Калимах разказва за нимфа, тъжаща за своя дъб, ударен от гръм. Нимфите се радвали, когато валял дъжд, и плачели, щом дърветата губели листата си. Дори се смятало, че те умират заедно с дървото. Били приемани за нещо средно между смъртни и безсмъртни същества. Живеели дълго, „десет живота на палма", или девет хиляди и седемстотин и двадесет години.
Някои легенди са съхранили спомена за хамадриади, които молели някой герой да запази живота на дървото им (виж статиите Рек, Хризопелей), или за наказанието, сполетяло хората, отрязали дърво въпреки молбите на нимфата (виж Еризихтон).
За по-късна легенда относно произхода на хамадриадите виж Оксил, 3.
ХАНИО (гр.). В аркадийската легенда за Зевс се разказва, че богът бил роден в планината Ликея в местност, наречена Кретея (което позволявало на аркадийците да оборват критската легенда за произхода на Зевс, твърдейки, че поради объркване между Крит и Кретея невярно се смята, че Зевс има критски произход). Той бил отгледан от три местни нимфи – Ханио, Тисоа и Неда. Ханио била речна нимфа от Ликея и нейният извор както зиме, така и лете бил пълноводен. По време на продължителна суша, която щяла да унищожи цялата реколта, жрецът на Зевс Ликийски отправил молба към бога, като потопил по време на молбите си дъбово клонче в извора. Водата веднага се раздвижила, надигнала се и се преобразила в голям облак, от който започнал да вали проливен дъжд.
ХАОН (гр.). Епоним на Хаония, област в Епир. Той бил брат (или приятел) на Хелен и го последвал при Неоптолем (виж Хелен). Хелен станал цар на страната след смъртта на Неоптолем, а Хаон случайно бил убит по време на лов. В негова памет Хелен кръстил част от царството си на името му. Според някои версии по време на епидемия Хаон се пожертвал за сънародниците си, като доброволно се съгласил да бъде принесен в жертва.
ХАОС (гр.). Персонификация на първичното Нищо, предхождащо времето, когато Редът още не бил наложен на елементите на света. Негови деца били Ереб и Нощта (Никс), след това Денят (Хемера) и Етер. Друг път го смятат за син на Времето (Кронос) и брат на Етер.
ХАРИБДА (гр.). На скалата, която близо до Месина преграждa прохода, разделящ Сицилия от Италия, живеело чудовище, наречено Харибда. Тя била дъщеря на Земята и Посейдон. По време на човешкия си живот била много лакома. Когато Херакъл преминал през областта, водейки със себе си стадата на Герион, Харибда му откраднала животни и ги разкъсала. Зевс я наказал, поразявайки я с мълния, и я изхвърлил в морето, където се превърнала в чудовище. Три пъти дневно Харибда поглъщала голямо количество морска вода, като поглъщала в пастта си всичко, което плувало в нея. Така изяждала и цели кораби. След това изхвърляла водата, която била погълнала. Когато Одисей преминал прохода, той се отскубнал от чудовището. Но след корабокрушението, което последвало светотатството с кравите на Слънцето (виж Одисей), заловил се за мачтата на разбития си кораб, Одисей бил повлечен от течението към Харибда. Бил достатъчно ловък да се залови за смокиново дърво, растящо на входа на пещерата, където се криела Харибда. Когато, изплюта от чудовището, мачтата се появила отново, Одисей се хванал за нея и продължил пътя си.
От другата страна на прохода друго чудовище дебнело моряците: Скила (виж легендата за нея).
ХАРИКЛО (гр.). 1. Дъщеря на Аполон (според други версии на Океан), която се омъжила за кентавъра Хирон. Отгледала Язон и Ахил.
2. Дъщеря на Кихрей, царя на Саламин. Омъжена за Скирон, царя на Мегара, тя родила дъщеря Ендеида, която се омъжила за Еак.
3. Нимфата с това име била майка на прорицателя Тирезий. Една от любимите другарки на Атина, която често й позволявала да се качва на колесницата й. Един ден, когато двете богини се къпели в извора Хипокрена на Хеликон, Тирезий, който ловувал наблизо, също дошъл на извора. Тук той видял Атина гола. Тя веднага го ослепила. И тъй като Харикло я упрекнала за жестокостта към сина й, Атина й обяснила, че всеки смъртен, който види бог пряко волята му, трябва да загуби зрението си. Но за да я утеши, тя дарила Тирезий с чудодейна дарба. Първо му дала дрянова пръчка, с която можел да се движи така добре, сякаш вижда. След това „пречистила" ушите му и той започнал да разбира езика на птиците. Така Тирезий придобил дарбата на пророчеството. Освен това му обещала, че след смъртта си при Хадес ще запази всичките си способности и най-вече дарбата да пророкува.
ХАРИЛА (гр.). Малко сираче, което някога живеело в Делфи. По време на глад, предизвикан от суша, Харила отишла при царя, за да поиска малко жито. Но царят, вместо да й даде това, което искала, я отблъснал грубо с ритник в лицето. Отчаяната Харила се обесила. Тогава настъпила още по-голяма суша. Оракул предрекъл, че за да се сложи край на сушата, смъртта на Харила трябва да бъде изкупена. Ето защо на всеки девет години в Делфи чествали изкупителен култ, по време на който раздавали жито, а кукла, представляваща Харила, около чийто врат били обвити тръстикови стебла, била погребвана в гроб, изкопан в планината.
ХАРИТИ (гр.). Прелестите. На латински Грации (Gratiae). Божества на Красотата, а може би първоначално на растителността. Те разпространяват радостта в Природата и в сърцата на хората, дори сред боговете. Живеели на Олимп заедно с музите, с които понякога пеели заедно. Били част от свитата на Аполон, бога на музиката. Обикновено ги представят като три сестри, наречени Ефросина, Талия и Аглая – три млади голи жени, прегърнати през раменете. Две от тях гледат в една посока, третата – в противоположната. Техен баща е Зевс, а майка им е дъщерята на Океан Евринома. Понякога за тяхна майка се посочва Хера.
Приписват на харитите влияние върху дейностите, свързани с разума и изкуството. Те изтъкали роклята на Хармония (виж Кадмос). Придружавали Атина, богинята на женските занимания и интелектуалната дейност. Понякога се появяват и в свитата на Афродита и Ерос, също и на Дионис.
ХАРМОНИД (гр.). Конструирал кораба, с който Парис пристигнал от Троя в Лакедемон, за да отвлече Елена.
ХАРМОНИЯ (гр.). Съществуват две различни легенди за Хармония – едната тиванска, а другата свързана с култа към боговете на Самотраки. Двете си приличат по това, че и в едната, и в другата Хармония е жена на Кадмос.
В тиванската легенда Хармония е дъщеря на Арес и Афродита. Зевс я дал за жена на Кадмос. Сватбата се провела в Кадмея (крепостта на Тива). На нея присъствали и боговете, както по-късно трябвало да присъстват и на сватбата на Тетида и Пелей. Те донесли подаръци, сред които рокля и огърлица. Роклята била подарък от Атина (или Афродита). Тя била изтъкана от харитите. Огърлицата донесъл Хефест. Смятало се също, че роклята и огърлицата й били подарени от Кадмос, който ги имал от Европа, която от своя страна ги била получила от Зевс по време на тяхната любов (виж Кадмос). Според трето предание роклята била творение на Атина и Хефест. Те били втъкали в нея отрова, която отровила наследниците на Хармония. Направили това, защото мразели Хармония – рожба на любовта между Афродита и Арес. Тези два божествени подаръка изиграват важна роля в легендата за Седемте срещу Тива (виж Алкмеон, Амфиарай, Ерифила). По-късно били подарени на Делфийския храм, откъдето били откраднати по времето на Филип Македонски.
В легендата от Самотраки Хармония е дъщеря на Зевс и Електра – една от дъщерите на Атлант. Тя била сестра на Дардан и Ясион (виж табл. 6). Докато търсел сестра си Европа, отвлечена от Зевс, Кадмос минал през острова и видял Хармония. Тук те се оженили, при същите обстоятелства, както в тиванската версия. Но съществува и вариант, в който Кадмос отвлича Хармония с помощта на Атина.
Те имали много деца (виж табл. 3). В края на живота си напуснали Тиванското царство и отишли в Илирия, където били превърнати в змии (виж Кадмос).

Името Хармония е свързано и с абстрактното понятие „хармония" – единодушие, равновесие. Тази персонификация няма собствен мит, а присъства в свитата на харитите и на Афродита. Късните легенди понякога я объркват с жената на Кадмос.

ХАРОН (гр.). Дух на отвъдния свят. Той прекарвал душите на другия бряг на Ахерон, реката на мъртвите. Те трябвало да му се отплатят с един обол (старинна монета). Затова съществувал обичаят в устата на мъртвите да се поставя една монета, преди да ги погребат. Представят Харон като много грозен старец, с проскубана сива брада, с дрипава дреха и кръгла шапка. Направлявал лодката, без да гребе. Самите души извършвали това. Бил тираничен и груб към тях, като истински представител на отвъдния свят. Когато Херакъл слязъл под земята, накарал лодкаря да го прекара и тъй като той отказал, героят взел канджата му и му нанесъл такива удари, че Харон се подчинил. По-късно Харон бил наказан, защото за първи път пуснал жив човек да влезе при мъртвите, и трябвало да прекара една година, окован във вериги.

На картините на етруските гробове Харон е представян като крилат демон, със змии в косата, държащ в ръката си голям дървен чук. Това навява мисълта, че етруският Харон е бил „демонът на смъртта", който доубивал умиращия и го повличал в подземния свят.

ХАРОПС (гр.). Тракиец, който предупредил Дионис за лошите намерения, които таял Ликург към него (виж Ликург). След като наказал зложелателя си, Дионис се отблагодарил на Харопс, като го поставил на трона на Тракия и го посветил в мистериите си. Харопс е баща на Еагър и дядо на Орфей. Предал на потомците знанията за Дионисиевата религия.

ХАРПАЛИК (гр.). Освен бащата на Харпалика в легендите с това име се срещат още:
1. Син на Ликаон.
2. В „Енеида" – другар на Еней, убит от Камий по време на битката с Турн и рутулите.
3. Теокрит назовава Харпалик, учителя на Херакъл по фехтовка и гимнастика.

ХАРПАЛИКА (гр.). Първата героиня с това име била тракийка, дъщеря на цар Харпалик. Майка ѝ умряла, докато още била кърмаче, и баща ѝ я хранел с кравешко и кобилешко мляко. Научил я да се бие, защото се надявал тя да го наследи, тъй като нямал синове. Девойката овладяла бойните изкуства до съвършенство. По време на нападение срещу Харпалик (от страна на гетите – варвари от Дунавската равнина, или от спътниците на Неоптолем по време на завръщането им от Троянската война) царят бил обкръжен от неприятеля и тежко ранен. Щели да го убият, ако дъщеря му не се била притекла на помощ. По-късно Харпалик бил свален от трона след метеж, избухнал вследствие на жестокото му управление. Той се оттеглил в планината заедно с дъщеря си. Изхранвали се благодарение на нея – тя ловувала и нападала кошарите и овчарите в околността. Овчарите ѝ заложили клопки като на диво животно и накрая я заловили в ловна мрежа. След това я убили. Но смъртта ѝ била придружена с кървави битки между тях. Когато я заловили, Харпалика водела със себе си козле, което било последната ѝ плячка. Овчарите започнали да се карат за него, сбили се и много от тях загинали. Впоследствие Харпалика била погребана и почитана с култ. По време на празника ѝ почитащите я пресъздавали битките, последвали смъртта ѝ.
2. Друга Харпалика извършила кръвосмешение с баща си Климен (виж Климен, 3). Според различните версии след престъплението тя била превърната в нощна птица, или се самоубила, или била убита от Климен.
3. Традицията помни още една Харпалика, героиня на любовно приключение. Девойката била влюбена в Ификъл, но той я отблъснал и тя се самоубила. Младите момичета пеели „жалба за Харпалика".

ХАРПАЛИОН (гр.). 1. Герой, убит пред Троя от Мерион. Харпалион бил син на царя на Пафлагония Пилемен и се биел на страната на троянците.
2. Друг герой с това име фигурира сред гърците, обсаждащи Троя. Родом от Беотия, той бил син на Аризел и Амфинома. Придружавал Протоенор. Бил убит от Еней.

ХАРПИИ (гр.). Крилати духове, дъщери на Тавмант и океанидата Електра (виж табл. 32). Те принадлежат на предолимпийското поколение божества. Най-често са две – Аело, наричана още Никотея, и Окипета. Съществува и трета – Келено. Имената, които разкриват същността им, означават Вихрушка, Бързонога и Тъмнина (като буреносно небе). Представят ги като крилати жени, или като птици с женски глави. Имали остри нокти. Живеели на Строфадските острови в Егейско море. По-късно Вергилий ги поставя в преддверието на Ада заедно с другите чудовища.

Харпиите отвличали деца и души. Често ги изобразявали как отнасят над гробовете в ноктите си душите на умрелите. Най-голяма роля играят в легендата за цар Финей, който бил преследван от проклятие: харпиите отнасяли всяка храна, която поставяли пред него. Онова, което не можели да вземат, омърсявали с изпражненията си (виж Финей). Когато аргонавтите му гостували, Финей ги помолил да го освободят от харпиите. Братята бореади Зет и Калаис ги прогонили, като ги принудили непрекъснато да летят. Съдбата била предопределила харпиите да умрат само ако бъдат хванати от син на Борей. Бореадите от своя страна щели

да умрат, ако не хванат харпиите. По време на преследването едната от харпиите паднала в река в Пелопонес, която била наречена Харпис. Другата достигнала до Ехинадските острови, наречени по-късно Строфадски, или Островите на завръщането. Но Ирида (или Хермес) се изправила пред Калаис и Зет и им забранила да убиват харпиите, защото те са „служителки" на Зевс. В замяна на спасения си живот харпиите обещали да не измъчват повече Финей и се скрили в пещера на остров Крит. Според местна традиция двамата синове на Борей загинали, докато преследвали харпиите.

Харпиите се появяват и в легендата за Пандарей (виж това име).

Според преданията харпиите се съединили с бога на вятъра Зефир, от когото родили Ксант и Балий, двата вълшебни коня на Ахил, бързи като вятъра; и Флогей и Харпаг, конете на диоскурите.

ХАРПИНА (гр.). Една от дъщерите на речния бог Азоп, сестра на Егина. В нея бил влюбен Арес. Тя му родила син – героя Еномай (Ойномай) (виж легендата му) в Пиза, Елида. Синът ѝ основал град и го нарекъл на нея – Харпина.

ХАРПИРЕЯ (гр.). Една от дъщерите на Финей. Сестра ѝ се казвала Еразия. И двете водели безпътен живот, който компрометирал баща им и заплашвал богатството му. Били отвлечени от бореадите, които по този начин ги спасили от всички неприятности (виж Харпии).

ХЕБА (гр.). Богинята на Младостта. Дъщеря на Зевс и Хера, сестра на Арес и Илития (виж табл. 38). В „божествената обител" играе ролята на прислужница, или на „момиче на къщата". Преди отвличането на Ганимед тя поднасяла нектара на боговете. Приготвяла банята на Арес, помагала на Хера да впрегне конете в колесницата си. Танцувала заедно с музите под звуците на лирата на Аполон. По време на обожествяването на Херакъл и сдобряването му с Хера боговете отпразнували женитбата му с Хеба, символ на неговото въздигане до вечната младост на божествата.

ХЕГЕЛЕЙ (гр.). Внук на Херакъл, син на Тирсен, роден от Херакъл и Омфала. Тирсен бил смятан за изобретателя на тромпета. Синът му Хегелей въвел използването на този инструмент в боя при дорийците и хераклидите. В Аргос издигнал храм на Атина Тромпетида (виж също Мелант).

ХЕЗИОНА (гр.). Така се казвали три героини от легендите, и трите свързани с морето.
1. Първата според Есхил е една от океанидите и жена на Прометей. Но тя не фигурира в списъка на дъщерите на Океан, даван от Хезиод.
2. Втората е дъщерята на моряка Навплий, майка на Паламед, Еакс и Навзимедон.
3. Най-известна е дъщерята на царя на Троя Лаомедон (виж табл. 7). Тя се омъжила за Теламон и му родила син Тевкер. Обстоятелствата около сватбата били особени. Тъй като Лаомедон отказал да плати на Посейдон (и на Аполон) обещаното им възнаграждение за построяването на крепостната стена на Троя, разгневеният бог на моретата изпратил срещу града морско чудовище, което ядяло хора. Оракулът казал, че за да се успокои гневът на Посейдон, трябва да му се принесе в жертва дъщерята на Лаомедон. Хезиона била завързана за една скала и очаквала чудовището да я погълне. В този момент в Троада пристигнал Херакъл и предложил на царя да убие звяра, ако в отплата той му даде конете си. Лаомедон приел, но когато дъщеря му била освободена, се отказал от уговорката (виж Херакъл). За да си отмъсти, години по-късно Херакъл нападнал Троя и я превзел. Първият, прескочил стената, бил Теламон. За награда Херакъл му дал ръката на Хезиона.

Сред пленниците девойката избрала да спаси брат си Подарк, който по-късно приел името Приам. Тя го отвела със себе си в Гърция, след като го откупила от Херакъл. Разказват още, че бременната от Теламон Хезиона избягала с кораб и пристигнала в Милет, където била приета от цар Арион и там родила син, наречен Трамбел (виж тези имена).

ХЕКАЕРГ (гр.). Хекаерг и Опис били двама хиперборейци, които първи направили жертвоприношение на Аполон и Артемида на остров Делос, където занесли техни свещени предмети. Те били натоварени да отгледат двете божествени деца и затова били наречени с тези имена. Легендата е предназначена да обясни точно произхода на тези ритуални и интерпретирани по различен начин имена.

ХЕКАЛА (гр.). Когато Тезей тръгнал да се бие с Маратонския бик, той прекарал нощта в селище в Атика, където бил посрещнат от една старица на име Хекала. Те прекарали заедно бдението и когато на сутринта Тезей потеглил, Хекала направила жертвоприношение на Зевс, за да измоли връщането на младия мъж жив и здрав. Тезей убил бика, но когато на връщане минал през колибата на старицата, тя била мъртва. В нейна памет героят издигнал олтар на Зевс Хекалезий, като въвел празник и неин култ (виж Тезей).

ХЕКАМЕДА (гр.). Когато Ахил завладял остров Тенедос на път за Троя, между пленничките отвел и девойка на име Хекамеда, дъщеря на Арсиной. По-късно я дал на Нестор.

ХЕКАТА (гр.). Богиня, притежаваща сходни черти с Артемида, която няма собствен мит. Тя си остава доста тайнствена, характеризирана предимно с атрибутите и функциите си, отколкото с легендите, в които се

появява. Според Хезиод нейни родители са Астерия и Перс и тя е пряка потомка на титаните (виж табл. 32). Макар че нямала родствена връзка с олимпийските богове, Зевс запазил старите ѝ дарби и способности, дори ги разширил. Тя простирала върху всички хора своето благоволение и им давала това, за което я молели. Можела да осигури материално благополучие, дарба за красноречие в политическите дебати, победа в битките и в състезанията. Тя давала богат улов на рибарите, осигурявала отглеждането на добитък или неговата загуба. Способностите ѝ се простирали във всички области, вместо да бъдат ограничени в няколко, както по принцип е случаят с повечето божества. Представят я също като „богиня пазителка на младостта", наред с Аполон и Артемида. Такива са характеристиките на Хеката в древната епоха. Постепенно тя придобива нова роля. Започват да я смятат за божество на магиите и тайнствата, свързано със света на сенките. Появявала се на магьосниците и вещиците с факла във всяка ръка или под образа на различни животни: кобила, кучка, вълчица. На нея приписват изобретяването на магьосничеството, като легендата я поставя редом до такива магьосници като Медея от Колхида и Еет (виж Перс). По-късните предания я представят като майка на Цирцея (виж Цирцея), която е леля на Медея. Понякога дори е смятана за нейна майка.
Като магьосница Хеката е господарка на кръстопътищата, които са идеалното място за магии. Издигат статуята ѝ на тези места и тя представлява жена с три тела или с три глави. Тези статуи били много разпространени в античността и пред тях поставяли дарове.

ХЕКАТЕР (гр.). Това име се среща само при Страбон, който го цитира по загубен откъс от Хезиод, чието тълкуване е несигурно. Според Хезиод Хекатер обладал дъщеря на Фороней (вероятно Ниоба), която родила много божества: планинските нимфи, сатирите и куретите, които имат още много възможни родословия.

ХЕКАТОНХЕЙРИ (гр.). Великани със сто ръце и петдесет глави. Те са трима: Кот, Бриарей (или Егеон) и Гигес (или Гиес). Синове на Уран и Гея (виж табл. 12), те принадлежат към поколението на циклопите и също като тях са съюзници на олимпийските богове и на Зевс в борбата срещу титаните. Според други интерпретации хекатонхейрите не са великани, а хора, живеещи в македонския град Хекатонхейрия. Те помогнали на жителите на град Олимпия („олимпийците") да прогонят титаните от областта.

ХЕКТОР (гр.). Троянски герой, син на Приам и Хекуба, вероятно първородният им син, макар че някои автори (изхождащи от Стезихор) го смятат за син на Аполон. При-ам бил цар на Троя, но реалната власт била в ръцете на Хектор. Той ръководел дебатите при събранията и войната според собствените си разбирания. Народът го обичал и го почитал като бог. Неприятелите, както и приятелите му го признавали за главен защитник на града. Агамемнон знаел, че трябва да убие първо него, ако иска да превземе Троя.
Личността на Хектор е разкрита най-добре в „Илиада". Той се появява рядко в героичните цикли и при трагиците. Затова не знаем почти нищо за подвизите му преди десетата година на Троянската война, единствената, за която се разказва в „Илиада". Знаем, че е женен за Андромаха, дъщерята на царя на Тива в Мизия (виж Андромаха), и че има един син, наричан Астианакс от троянците и Скамандър от родителите си. Той бил още много малък, когато баща му загинал. Според изолирана легенда Хектор и Андромаха имали и друг син, Лаодамант, а според трета – още един, наречен Оксим.
До десетата година от войната Хектор избягвал битките на бойното поле, поне докато знаел, че в лагера на гърците е Ахил. Веднъж дори Ахил се опитал да се добере до него, но Хектор се скрил в града. Когато разбрал, че Ахил се е оттеглил, Хектор нападнал гърците. Пазен от Арес, докато богът не бил ранен от Диомед, той убил Мнестес и Анхиал, след това Тевтрант, Орест, Трех, Еномай, Хелен и Оресбий. Но при ответното нападение на гърците отново се скрил зад крепостните стени на Троя. Сбогувал се с Андромаха и Астианакс и отново се върнал на бойното поле. Съпроводен от брат си Парис, Хектор излязъл на бойното поле и обявил, че предизвиква на двубой някой от гръцките воини. Менелай приел предизвикателството, но бил спрян от Агамемнон. Втори приел предизвикателството Аякс. Боят продължил до настъпването на нощта, без да има победител. Тогава Аякс и Хектор си разменили подаръци: Аякс дал своя кожен колан, а Хектор – меча си.
Хектор се проявил блестящо в боя край гръцките кораби. Цялата отговорност за битката лежала върху него. На няколко пъти боговете трябвало да се намесват директно, за да предотвратят убийството на някой от героите като Нестор или Диомед. Аполон пък предпазвал Хектор: той отклонявал от него стрелите на Тевкер. Зевс заповядал на боговете и богините да му осигурят победата, докато Ахил не е на бойното поле.
В момента, когато положението станало критично за гърците, Партокъл им се притекъл на помощ с разрешението на Ахил. Но той веднага бил убит от Хектор, който му взел оръжията въпреки усилията на гърците да му попречат.
С връщането на Ахил в битката настъпват последните мигове от живота на Хектор. Когато героят убил Полидор, един от братята на Хектор, той се опитал да си отмъсти, но копието му паднало в краката на Ахил. Съдбата му била отсъдила да е безсилен срещу гръцкия герой. Той трябвало да умре от ръката му. За да забави фаталния изход, Аполон го обгърнал с гъста мъгла и Ахил напразно се мъчел да го открие. Но когато останалият от троянската армия се прибрал в града, Хектор останал последен пред портите. Родителите му го молели да се прибере зад укрепленията, но той не ги послушал. Чакал Ахил. Но когато той се доближил, Хектор бил обзет от страх и побягнал. Три пъти противниците обиколили града, като единият преследвал другия. До момента, в който Атина се преобразила като Деифоб и Хектор спрял, той като Деифоб му обещал помощта си. Когато обаче троянецът влязъл в двубоя, Атина изчезнала. Хектор разбрал, че е настъпил последният му час. На Олимп Зевс премерил на везни съдбите на двамата герои и тази на Хектор натежала към Хадес. Тогава Аполон изоставил Хектор и Ахил му нанесъл смъртоносен удар. Напразно, преди да умре, Хектор молил Ахил да върне тялото му на Приам. Ахил отказал. Тогава Хектор с прозрението на умиращите му предрекъл скорошна смърт. Ахил пробил глезените на трупа му и го завързал за колесницата си с кожени върви. След това го влачил около града пред погледите на всички троянци. В лагера на гърците трупът на Хектор бил изоставен на кучетата и лешоядите. Тогава дори боговете се смилили над него и Зевс изпратил Ирида при Ахил, за да му нареди да върне тялото на Приам. Царят дошъл сам при героя, за да моли за тялото на сина си. Предлагайки му голям откуп, успял да го склони. По време на дванадесетдневното примирие троянците погребали с почести своя защитник. Андромаха, Хекуба и Елена сложили траур за него.

ХЕКУБА (гр.). Втората жена на Приам. Още от античността спорели за нейното родословие. Според една от легендите тя била дъщеря на Димас, цар на Фригия. Според друга – на тракийския цар Кисей. В първия случай тя е потомка на речния бог Сангарий. Вариант на легендата представя Сангарий не като неин прадядо, а като баща. В случая нейна майка е нимфата Евагора. За нейна майка се посочва и дъщерята на Ксант Главкипа. Авторите, според които Хекуба е дъщеря на Кисей, ѝ приписват за майка Телеклея. Жената на Димас пък била нимфата Евноя.
В „Илиада" Хекуба е дъщеря на Димас. Тракийските ѝ корени са предпочитани от трагиците, по-точно от Еврипид. Родословният проблем за Хекуба бил толкова сложен, че император Тиберий го предлагал като забавна дилема на граматиците от своето време. Хекуба е известна с плодовитостта си. Според някои автори тя родила на Приам деветнадесет деца. При Еврипид техният брой стига петдесет. Аполодор споменава само четиринадесет: Хектор, най-големия, Парис, наречен Александър, чието раждане било предшествано от пророчески сън, след това четири дъщери: Креуза, Лаодика, Поликсена и Касандра (макар че тя се смята за сестра близначка на Троил или на Хелен, който като нея притежавал дарбата на пророчеството: виж Касандра и Хелен). Последните ѝ деца били момчета: Деифоб, Хелен, Памон, Политес, Антиф, Хипоной, Полидор и Троил, най-малкият и най-обичаният, любимец на брат си Хектор (виж Троил). Смята се, че имала още едно дете – Полидамант (виж табл. 34 и Приам).
При Омир Хекуба не играе почти никаква роля. Тя е второстепенна героиня: укротява дързостта на Хектор, плаче над тялото му, моли се на Атина да премахне злото над Троя. При трагиците обаче образът на Хекуба е развит по-многопланово, тя става символ на величественост и страдание.
Разказват, че малко преди да роди втория си син, Хекуба сънувала странен сън: видяла как от утробата ѝ излиза факла, която запалва Троя и дори горите в Ида. Гадателите отсекли, че детето, което ще се роди, ще предизвика гибелта на Троя. Но Хекуба отказала да убие новороденото, а само го изоставила в планината. То обаче било спасено и по-късно се върнало в Троя (виж Парис). Според друга версия гадателите, и по-точно Есак, един от синовете на Приам (виж Есак), само предупредили Приам, че детето, което щяло да се роди, един ден ще донесе гибел за Троя. Посъветвали го да го убие, както и майка му. В уречения ден се родили две деца – Парис и Мунип, синът на Кила и Тимойт, брат или доведен брат на Приам (виж Кила). Приам убил Кила и Мунип.
Легендата за съня на Хекуба цели да припише вината за гибелта на Троя на Хекуба или защото е майка на Парис, или защото отказала, въпреки желанието на боговете, да убие сина си. Така се оправдавали нещастията, които се струпали на главата ѝ.
При превземането на Троя тя вече била загубила повечето от синовете си. Приам поверил един от тях, Полидор, на царя на Херсонес Полиместор, който бил женен за една от дъщерите му, Илиона (виж Деипил и Полиместор), за да го предпази. Приам му поверил също и многобройни съкровища, за да ги пази за сина му. Но след като Троя била превзета и Приам загинал, Полиместор решил да си присвои съкровището. Той убил Полидор и хвърлил тялото му в морето. Според друга версия на легендата погрешка убил собствения си син Деипил. Трупът бил изхвърлен на брега на Троада точно когато Хекуба, която била дадена като робиня на Одисей, трябвало да бъде ка-

чена на един от корабите. Старата царица познала сина си и решила да си отмъсти. Като се направила, че не знае нищо за случилото се, тя изпратила при Полиместор една от прислужничките си да му предаде, че го вика, за да му каже къде се намира скрито съкровище, което завоевателите не са намерили. Тласкан от сребролюбието си, Полиместор дошъл веднага. Когато го видяла, Хекуба избола очите му, а след това троянските пленнички убили пред него двете му деца, които бил довел със себе си.
За да я накажат за това престъпление, гърците решили да я линчуват. Но под купчината камъни вместо тялото ѝ намерили куче с огнени очи. В друга версия Хекуба била превърната в куче още докато била преследвана от спътниците на Полиместор, които искали да отмъстят за смъртта на царя си. Трета версия на легендата разказва, че Хекуба била превърната в куче на кораба, който я отвеждал към Гърция, и тя се хвърлила в морето.
Виж различна версия за смъртта ѝ в статията за Хелен.

ХЕЛА (гр.). Сестра на Фрикс. Нейни родители са Атамант и Нефела (виж Атамант). Заедно с Фрикс избягала на летящия овен, за да се спасят от смъртта и мащехата си Ино. Фрикс стигнал до Колхида, в двореца на цар Еет, а Хела паднала в морето, в протока, наречен на нейно име Хелеспонт (днес Мраморно море).
Според друга легенда не се удавила, а била спасена от Посейдон, който я обикнал и я направил майка на Пеон, Едон и Алмопс.

ХЕЛЕЙ (гр.). Най-малкият син на Персей и Андромеда (виж табл. 31). Той се родил в Микена. Придружавал Амфитрион в похода срещу остров Тафос. След победата си поделил властта над острова с Кефал. Смятат го за основател на остров Хелос в Лакония.

ХЕЛЕН (гр.). Син на Приам и Хекуба и брат близнак на Касандра. Той получил пророческа дарба едновременно с нея по време на една нощ, която прекарали в храма на Аполон Тимбрийски (виж Аполон). И както се смята, че Аполон бил влюбен в Касандра, така и Хелен е представян като негов фаворит. Богът му подарил лък от слонова кост, с който младежът ранил Ахил в ръката.
Хелен взел участие в погребалните игри около празната гробница на Парис, когато всички смятали, че той е мъртъв (виж Парис). Хелен предсказал на брат си всички бедствия, които щели да произлязат от пътуването му в Гърция, по време на което отвлякъл Елена.
През първата половина от Троянската война до смъртта на Парис Хелен се биел храбро редом с Хектор.

ХЕЛИАДИ (гр.). Синовете и дъщерите на Слънцето (Хелиос). Появяват се в две различни легенди.
1. Хелиадите са дъщери на Хелиос и океанидата Климена, сестри на Фаетон. Имената им са Меропа, Хелия, Феба, Етерия, Диоксипа (или Лампетия). Когато Зевс поразил с мълниите си брат им и той паднал в река Еридан, хелиадите го оплакали на брега ѝ и били превърнати в тополи. Сълзите им се превърнали в кехлибарени капки. Разказва се също така, че превръщането им в дървета било наказание, защото дали на брат си Фаетон колесницата и конете на Слънцето без негово позволение, като така довели до катастрофата (виж Фаетон).
2. Синовете на Хелиос имат друга майка – нимфата Родоса, епоним на остров Родос. Те били седем: Охим, Керкаф, Макарей (или Макар), Актис, Тенаг, Триопас и Кандал. Всичките били големи познавачи на астрологията и надминавали в тази област останалите хора. Макарей, Кандал, Актис и Триопас завиждали на брат си Тенаг за научните му постижения и го убили. След това избягали съответно на остров Лесбос, на остров Кос, в Египет и Кария. Охим и Керкаф останали на Родос. Първородният, Охим, взел властта и царувал на острова. Оженил се за нимфата Хегетория, от която имал дъщеря Кидипа. Тя се омъжила за чичо си Керкаф, който наследил брат си и царувал след него. Родили им се трима синове – Линд, Ялис и Камир, които впоследствие си поделили царството и основали едноименни градове (виж Керкаф и Тлеполем).

ХЕЛИДОНА (гр.). Чучулигата, сестра на славея Аедона в милезийска легенда (виж Аедона).

ХЕЛИКА (гр.). 1. Дъщеря на Селин. Тя се омъжила за Йон и му родила дъщеря Бура (виж Йон).
2. Друга героиня с това име е една от двете нимфи – дойки на Зевс. Тъй като Кронос ги преследвал, за да ги накаже за отглеждането на детето, Зевс ги превърнал в съзвездия, Малката и Голямата мечка. Понякога Хелика се отъждествява с нимфата Калисто (виж легендата за нея), за която също разказват, че била превърната в Голямата мечка.

ХЕЛИКАОН (гр.). Един от синовете на троянеца Антенор. Оженил се за Лаодика, една от дъщерите на Приам. Заедно с братята си бил спасен от Одисей по време на нападението над Троя. Придружил Антенор и Полидамант в Северна Италия (виж Антенор). В Делфи показвали кинжала му, запазен като ex voto в олтара.

ХЕЛИОС (гр.). Слънцето. Божество със собствена идентичност, различаващо се от останалите слънчеви богове като Аполон. Принадлежи към поколението на титаните. Смята се, че е син на титана Хиперион и титанката Тея. Брат е на Зората (Еос) и на Луната (Селена) (виж табл. 38). Потомък е на Уран и Гея (виж табл. 12).
Съпруга на Хелиос била Персеида, една от дъщерите на Океан и Тетия. Тя му родила много деца: Цирцея магьосницата, Еет, царя на Колхида, Пасифая, жената на Минос, и Перс, който детронирал брат си Еет и бил убит от племенницата си Медея.
Освен това Хелиос имал още много жени: нимфата Родоса, от която имал седем синове – хелиадите (виж това име); Климена – една от сестрите на жена си Персеида, която му родила дъщери, наречени също хелиади (виж това име); Левкотоя, дъщерята на Орхам и Евринома (виж също Фаетон и Клития).
Представят Хелиос като млад мъж в разцвета на силите си, дарен с изключителна красота. Главата му била обкръжена с лъчи, сякаш косата му била златна. Прекосявал небето в огнена колесница, теглена от бързоноги коне, наречени Пироис, Еой, Аетон и Флегон – имената им означават пламък, огън или светлина. Всяка сутрин, предшестван от колесницата на Зората, Хелиос се понасял от Индийската страна по тесен път, който водел към средата на небето. Препускал през целия ден, а вечер стигал до Океана, където уморените му коне се къпели. Той си почивал в златен дворец, откъдето потеглял на другата сутрин. Пътят между Запада и Изтока, изминаван под земята или по Океана, който обхващал света, с ладия, направена от голяма издълбана купа (виж Херакъл), е много по-кратък, отколкото древния път, който минава по небосвода. Тези концепции почивали на много древни възгледи за формата на света и постепенно, с развитието на астрологията, били изоставени. С това се обяснява второстепенната роля на Хелиос в елинистичния пантеон. В Омировата епоха Хелиос е смятан за слуга на боговете, ограничен в службата си да осветява. Например самият той не можел да отмъсти на спътниците на Одисей, които го обидили, като убили и изяли част от стадата му на остров Тринакия (или Сицилия). Той поискал обезщетение от Зевс и останалите богове, като заплашил, че ако откажат да накажат виновниците, ще се оттегли под земята.
Воловете на Слънцето, изядени от спътниците на Одисей, били белоснежни, със златни рога. За тях се грижели хелиадите (виж това име), дъщерите на Слънцето,
Смятали Слънцето за окото на света. То виждало всичко. Така успяло да излекува слепотата на Орион (виж това име). За свадата между Хелиос и Посейдон виж Посейдон.

ХЕЛОНА (гр.). Костенурката. Някога била младо момиче, което живеело в къща на брега на река. По време на сватбата на Хера и Зевс Хермес поканил не само боговете, но и всички човешки същества и даже животните да присъстват на нея. Само Хелона от омраза си останала вкъщи. Хермес забелязал отсъствието ѝ, върнал се на земята, грабнал къщата заедно с девойката вътре и я хвърлил в морето. Хелона била превърната в костенурка, неразделна от дома си.

ХЕМЕРА (гр.). Персонификация на Деня. Смятана за женско божество (на гръцки думата „ден" е в женски род), тя е дъщеря на Нощта и на Ереб и сестра на Етер (виж това име и Уран).

ХЕМИКИНИ (гр.). Полукучета, полухора. Легендарен народ, за който се смятало, че живее на брега на Понт Евксин, недалеч от страната на масагетите и хиперборейците. Имали глава на кучета и лаели. Вероятно става въпрос за вид маймуни.

ХЕМИТЕЯ (гр.). 1. Героиня с това име била почитана в Кастабос, Тракийски Херсонес. Смятана е за дъщеря на Стафил и Хризотемида (виж Стафил и Партен).
2. По-известната Хемитея е дъщеря на царя на Троада Кикън и сестра на Тенес, епоним на Тенедос. Заедно с брат си дошла на Тенедос (виж Кикън, 2 и Тенес). Когато на път за Троя през острова минали гърците, Ахил поискал да я изнасили. Но тя била погълната от земята, която се разтворила пред нея, както така я спасила от преследвача ѝ.

ХЕМОН (гр.). 1. Синът на царя на Тива Креон. Съществуват две различни версии на легендата за него. Според първата синът на Креон Хемон бил изяден от Сфинкса. За да отмъсти за смъртта му, царят обещал царството си на този, който освободи страната от чудовището (виж Креон). Според втората версия Хемон бил сгоден за Антигона, дъщерята на Едип, и се самоубил, когато Креон осъдил девойката на смърт, затваряйки я в гробницата на лабдаките (виж Антигона). Този вариант е въведен от трагиците. Софокъл го развива в трагедията си „Антигона". В изгубената трагедия „Антигона" на Еврипид Антигона и Хемон имали син, наречен Меон (виж това име).
2. Героят, дал името си на Хемония, старото название на Тесалия. Той бил син на Пеласг и баща на Тесал, на чието име била наречена страната им. В друго родословие Хемон фигурира сред петдесетте синове на Ликаон, който бил син на Пеласг, но вече не като епоним на страната Хемония, а като основател на аркадийския град Хемония.
3. В трета, по-неясна легенда, се говори за трети Хемон, внук на Кадмос и син на Полидор (виж табл. 3). Той убил случайно по време на лов един от другарите си и трябвало да избяга в Атина. Потомците му се преселили в Родос, след това в Сицилия. От тях произлизал тиранът Терон.
4. Виж също табл. 27 за Хемон, син на Тоант, баща на Оксил.

ХЕМУС (гр.). Син на Борей и Оризия, брат на бореадите Калаис и Зет (виж табл. 11), макар че името му се споменава само в най-новата традиция. Оженил се за Родопа, дъщерята на речния бог Стримон. С нея ца-

рували над Тракия. Имали син, наречен Хеброс, епоним на река Хебър. Хемус и Европа създали култ към себе си и се нарекли Зевс и Хера. Като наказание за това светотатство били превърнати в планини: Хемус (древното име на Стара планина), и Родопа.
2. Според друго предание Хемус бил тиран от Тракия, който нападнал Византион, когато там царувал основателят му Бизант. Той убил Хемус в двубой, станал на едноименната планина (Хемус).
3. Един от другарите на Телеф пред Троя. Както него бил родом от Мизия и бил смятан за син на Арес.

ХЕОСФОРОС (гр.). Или Еосфорос, Лъч на Зората (Еос), е името на Зорницата. Син на Зората и Астрей (виж табл. 14), той е баща на Телавгей. От Клеобоя имал дъщеря – Филонида (виж Филамон).

ХЕРА (гр.). Най-великата от всички олимпийски богини. Дъщеря на Кронос и Рея, сестра на Зевс. Както всички останали нейни братя и сестри с изключение на Зевс била погълната от Кронос, но върната към живот благодарение хитрината на Метида и силата на Зевс (виж Метида и Зевс).
Разказват, че Хера била отгледана на края на света от Океан и Тетия. Рея им я поверила по време на битката между Зевс и титаните. Тя им била много благодарна и по-късно, когато Океан и Тетия се скарали, се опитала да ги сдобри. Според друга легенда Хера била отгледана от хорите (виж това име), или от героя Темен, или от дъщерите на Астерион.
Хера се омъжила за Зевс с божествени почести. Тя била третата му законна жена според Хезиод. Първата била Метида, след това Темида. Разказват обаче, че любовта между Зевс и Хера била отдавнашна, те били любовници още по времето, когато Кронос властвал над света, преди битката с титаните. От брака им се родили четири деца: Хефест (виж това име), Арес, Илития и Хеба (виж табл. 38). Авторите не са единодушни относно мястото на сватбата. Най-старата легенда сочи Градината на хесперидите – митичен символ на плодовитостта, сред вечната пролет. Друг път митографите просто уточняват, че златните ябълки на хесперидите били подарък на Хера от Гея (Земята) за сватбата ѝ със Зевс. Богинята толкова ги харесала, че ги посадила в градина на брега на Океан (виж Хесперида).
В „Илиада“ се разказва как Зевс и Хера се оженили не в Градината на хесперидите, а в планината Ида във Фригия. Друга традиция посочва за място на тайнствената сватба Евбея, където били слезли след завръщането си от Крит. Почти навсякъде в Гърция имало празници, посветени на сватбата на Хера и Зевс. Накичвали статуята на богинята с накити на младоженка и я носели начело на процесия през града до светилище, където било подготвено „брачно легло“ (виж Алалкомен и Китерон).
Като законна съпруга на първия сред боговете Хера била закрилница на съпругите. Представят я ревнива, жестока и отмъстителна. Често се ядосвала на Зевс, защото приемала изневерите му като лична обида. Тя преследвала не само любовниците на Зевс, но и децата им от него. Сред тях бил и Херакъл, който трябвало да понесе целия гняв на Хера, защото вероятно на нея първа хрумнала идеята за „дванадесетте подвига“ (виж Херакъл). Тя го преследвала неспирно до обожествяването му. Понякога Зевс я наказвал жестоко за деянията ѝ. По време на завръщането му след падането на Троя Херакъл попаднал в буря, предизвикана от Хера. Разгневен, Зевс я спуснал от Олимп, като закачил за двете ѝ стъпала по една наковалня. Хефест също си навлякъл гнева на могъщия си баща, като се опитал да освободи майка си. Зевс го изхвърлил от Олимп (виж Хефест). По-късно Хера тържествено се сдобрила с Херакъл (виж по-долу).
Богинята присъства в много легенди: тя преследва Ио и дава идеята на куретите да отвлекат сина на съперницата ѝ Епаф (виж Ио и Епаф). Тя е и в основата на трагичната съдба на Семела (виж това име). Праща безумие на Атамант и Ино, за да ги накаже, че са отгледали малкия Дионис, незаконен син на Зевс и Семела (виж Атамант и Дионис). Посъветвала Артемида да убие прелъстената от Зевс Калисто (виж Калисто). Опитала се да попречи на Лето да роди Аполон и Артемида (виж тези имена). Зевс бил длъжен да се съобразява с нея. Често криел децата си, за да ги запази от гнева ѝ. Например затворил Елара под земята и там тя родила Титий (виж Титий). Прибягвал и до други хитрости – например превърнал Дионис в коза.
Гневът на Хера и отмъщенията ѝ понякога имали друга причина. Един ден Хера спорела със Зевс кой, мъжът или жената, изпитва по-силно удоволствията от любовта. Зевс смятал, че това е жената, но Хера твърдяла, че мъжете са облагодетелствани. Двамата решили да се посъветват с Тирезий, който имал опит и с двата пола (виж Тирезий). Тирезий отговорил на Зевс, че ако любовта се състои от десет единици, мъжът изпитва една, а жената – останалите девет. Ядосана, Хера отнела зрението на Тирезий.
Хера взела участие в състезанието по красота с Атина и Афродита, чийто арбитър бил Парис. Гневът ѝ бил от голямо значение в Троянската война. Тя била срещу троянците, за да отмъсти на Парис, който не ѝ присъдил победата, макар че тя му била обещала световно господство. Враждебността ѝ се появила още при отвличането на Елена: по време на завръщането на любовниците от Спарта към Троя Хера предизвикала буря, която ги изхвърлила на брега

на Сирия, в Сидон (виж Елена). Освен това тя била естествена закрилница на Ахил, защото била отгледала Тетида (и както разказва легендата, точно тя била причината Тетида да откаже да стане жена на Зевс въпреки неговите настойчиви ухажвания) (виж Тетида). По-късно Хера пренесла закрилата си над Менелай, когото направила безсмъртен (виж Менелай).
Богинята участвала в битката срещу гигантите. Тя била нападната от Порфирион, който неистово я желаел. Докато великанът разкъсвал роклята ѝ, Зевс го ударил с мълния, а Херакъл го довършил със стрела. След това Хера била нападната от Иксион, който поискал да я обладае. Но Зевс направил така, че Хера се спасила (виж Иксион и Кентаври).
Хера се явява и като защитничка на кораба „Арго“. Тя му помогнала да премине Синните скали (виж Аргонавти), както и Харибда и Скила.
Атрибут на Хера е паунът, чиито пера били смятани за очите на стоокия Аргос, когото богинята била поставила за пазач на Ио (виж Аргос). Свещените ѝ растения са хелихриза, нар и лилия.
В Рим била идентифицирана с Юнона (виж това име).

ХЕРАКЛИДИ (гр.). В най-широкия смисъл на това понятие влизат не само децата на Херакъл, но и всички негови потомци до най-далечното поколение. В елинистичната епоха много кралски семейства претендирали, че са негови наследници и показвали родословното си дърво чак до Херакъл. В легендите под името „хераклиди“ се разбират преките потомци на Херакъл и Деянира, които колонизират Пелопонес.
След обожествяването на Херакъл децата му, останали без закрила и преследвани от омразата на Евристей, се приютили при царя на Трахида Кеикс, засвидетелствал добрите си чувства към баща им. Но тъй като се страхувал от Евристей, той ги отпратил под претекст, че не е достатъчно силен, за да ги защити. Тогава те отишли в Атина, където Тезей (според други автори синовете му) приел да ги пази от Евристей, който обявил война на атиняните и ги нападнал. В битката загинали петимата синове на Тезей – Александър, Ифимедон, Еврибий, Ментор и Перимед. Самият Евристей избягал, но бил преследван от Хил (или от Иолай) (виж това име) и убит при Скиронийските скали (виж също Алкмена). Победата била осигурена чрез жертвоприношението на една от дъщерите на Херакъл, Макария, която доброволно приела смъртта, когато разбрала за предсказанието на оракула, че Атина ще победи, ако девойка от знатен произход умре.
След като убили Евристей, хераклидите решили да отидат в родината на баща им Пелопонес, където той мечтаел да се върне (виж Херакъл). Водени от Хил, те покорили редица пелопонески градове и се установили в страната. Но след една година настанал мор. Оракулът разкрил, че той е причинен от божествения гняв, тъй като хераклидите били дошли в Пелопонес преди определеното от Съдбата време. Тогава те напуснали родината си. Върнали се в Атина, в долината на р. Маратон. Въпреки това продължили да хранят надежда, че ще се заселят на юг. За да се предпазят от божествения гняв, от името на всички Хил отишъл да се допита до Делфийския оракул. Пития му отговорила, че „могат да изпълнят желанието си след третата жътва“. Тогава Хил бил женен за Иола, държанката на баща му (виж Херакъл), който преди смъртта си го помолил да прибере младата жена. Така сред братята си именно той бил смятан за истинския наследник на бащината традиция – живял най-дълго с Херакъл и бил отгледан от него. Поради всички тези причини хераклидите го натоварили да ги води към „обещаната земя“.
Начело на братята си Хил поел към Коринтския залив, но там се сблъскали с армиите на Ехем, царя на Тегея. Извикал го на двубой, но бил убит от него (виж Ехем).
Внук му Аристомах отишъл отново да се допита до оракула, който отговорил: „Боговете ще ти пратят победата, ако атакуваш през проходите.“ Или „през тесния път“ – изразът на оракула бил двусмислен. Аристомах помислил, че трябва да нападне през протока, „тесния път“, и бил убит. Хераклидите били победени повторно.
Когато синовете на Аристомах пораснали, най-големият, Темен, отново отишъл да се допита до оракула и му поставил същия въпрос. Оракулът повторил предишните два отговора. Темен му отговорил, че баща му и дядо му са последвали съветите, но те причинили смъртта им. Богът отговорил, че грешката е тяхна, тъй като не са знаели как да изтълкуват предсказанията. Той добавил, че под „трета жътва“ трябвало да разбира „трето поколение“, а под „тесен път“ морският път и „проходите“ между брега на Континентална Гърция и Пелопонес. Темен бил доволен от обяснението. Той бил от третото поколение след Хил (виж табл. 16). За да отговори на второто условие на оракула, решил да построи флота на брега на Локрида, в града, който по-късно получил името Навпакт (от двете гръцки думи, означаващи „построявам кораб“). Докато бил тук с армията си, по-малкият му брат Аристодем бил убит от мълния (виж Аристодем) и оставил сираци двамата близнаци Евристен и Прокъл.
Малко след това нещастие върху флотата и армията се стоварило проклятие. Причината била следната: един ден видели от поле-

то да се приближава гадател, наречен Карнос. Той бил настроен приятелски към хераклидите, но те помислили, че е магьосник, изпратен от неприятелите им пелопонесците, и ще им направи черна магия. Един от хераклидите, Хипотес, син на Филас и внук на Антиох (виж Хипотес и табл. 31), го пронизал с копие. Тогава се извила буря, която разпръснала и изпотрошила корабите, а армията била нападната от глад и се разпаднала. Темен се допитал още веднъж до оракула, който му отговорил, че наказанието било заради смъртта на гадателя, чиято душа си отмъщавала по този начин. Той добавил, че убиецът трябва да бъде прогонен за десет години и че хераклидите трябва да вземат за водач на похода същество с три очи. Темен изпълнил условията. Той изгонил Хипотес (виж Алет). След това при хераклидите дошло същество с три очи – едноок човек, качен на кон. Това бил царят на Елида Оксил, който бил изгонен от града си за една година заради неволно убийство. Той приел да ги води, но поискал да му върнат царството. Най-сетне хераклидите победили пелопонесците, в битката убили и царя им Тисамен, сина на Орест. Но в боя загинали и двамата синове на Егимий – Памфил и Димас, съюзници на хераклидите (виж Егимий и Хил). За да се отблагодарят на боговете за победата, хераклидите издигнали олтар на Зевс Бащата. След това си поделили Пелопонес. За подялбата *виж Кресфонт.*

Сред различните провинции на Пелопонес били поделени само три: Аргос, Месения и Лакония. Както било договорено, Елида била запазена за Оксил. Хераклидите заобиколили Аркадия, защото оракул им бил предсказал, че трябва да пренебрегнат „този, с когото са поделили обяда си". И действително, когато хераклидите приближили границите на Аркадия, Кипсел, царят ѝ, проводил да ги посрещнат пратеници с подаръци. Пратениците срещнали войниците на Кресфонт точно когато те купували провизии от местните селяни и обядвали. Те поканили аркадийците да споделят обяда им. По време на храненето избухнала свада. Тогава хераклидите си спомнили думите на оракула и сключили договор с аркадийците, като обещали да заобиколят страната им.

Според друг вариант на легендата, щом стигнали до границите на Аркадия, хераклидите разграбили реколтата. Когато пристигнали пратениците на царя на страната Кипсел, хераклидите отказали да приемат подаръците им, защото оракулът бил забранил да сключват договори по време на похода. Но Кипсел им отговорил, че те вече са приели като подарък реколтата, която заграбили, и затова техният съюз вече е факт независимо от желанието им. Хераклидите признали правотата му и се оттеглили от Аркадия.

И накрая разказват, че Кипсел успял да опази царството си, като дал дъщеря си за жена на Кресфонт (виж Меропа).

ХЕРАКЪЛ (гр.). Наричан от римляните Херкулес (виж това име). Той е най-силният, най-популярният и известен герой в цялата гръцка митология. Легендите, в които се среща, съставляват цял цикъл, непрекъснато обогатяван от пределинската епоха до края на античността. Различните му епизоди трудно могат да бъдат подредени според някаква логика. Тази особеност била усетена още от древните митографи. Днес за по-голямо удобство се прилага доста изкуствена класификация, в която се различават три големи групи легенди за Херакъл:

1. Цикълът за Дванадесетте подвига.
2. Други приключения, които не са свързани с предходния цикъл. В тях влизат походите, в които героят е начело на цели армии (докато при подвизите той действа сам или с племенника си Иолай).
3. Второстепенни приключения, случили му се по време на изпълнението на Дванадесетте подвига.

Преди изложението на подвизите му започваме с легендата за неговото детство и възпитание. Освен разказите, отнасящи се за живота му след обожествяването, те са единствените елементи от цикъла за Херакъл, които могат да бъдат подредени относително хронологично.

I. Името, корените и произходът на Херакъл. Митографите твърдят, че първоначално героят не е носил това име. Херакъл е мистично име, дадено му от Аполон или направо, или чрез Пития, когато героят става слуга на Хера и тя му налага извършването на подвизите. В началото синът на Амфитрион и Алкмена се наричал Алкид (име, произлизащо от името на дядо му Алкей (виж табл. 31), или дори Алкей. На гръцки това име е свързано с представата за физическа сила. Когато убил децата си, родени му от Мегара, героят отишъл при Пития да бъде пречистен и наред с другите заръки тя му казала да приеме името Херакъл, което означава „Славата на Хера", защото подвизите, които щял да извърши, служели за прослава на богинята. С това име останал известен и така бил наричан от авторите, така назовавали и статуите му.

По линия на „смъртния" си баща Амфитрион и майка си Алкмена Херакъл принадлежи към рода на персеидите. И двамата му дядовци, Алкей и Електрион, са синове на Персей и Андромеда (виж табл. 15). Така че коренът му е в Аргос и той съвсем случайно се родил в Тива. Затова смятал Пелопонес и по-специално Арголида за своя родина. Винаги се стремял да се върне там, въпреки злобата на Евристей, и там се заселили неговите потомци (виж Хераклиди).

Херакъл е син на Алкмена и Амфитрион, но истинският му баща бил Зевс, който се възползвал от отсъствието на Амфитрион, участващ във войната срещу телебойците. Богът излъгал Алкмена, преобразявайки се като мъжа ѝ, и по време на дълга нощ, продължена по негова заповед, тя заченала героя. На сутринта Амфитрион се завърнал и също обладал жена си, която заченала от него брата на Херакъл – Ификъл (виж Амфитрион и Алкмена). За да заблуди Алкмена, Зевс ѝ подарил златна купа, принадлежаща на царя на телебойците Птерелай. Освен това ѝ разказал за всички подвизи, извършени от истинския Амфитрион по време на войната. След завръщането на Амфитрион Зевс се намесил и сдобрил съпрузите, а Амфитрион се примирил да бъде приемен баща на божественото дете.

Още преди то да се роди, се проявил гневът на ревнивата Хера. Зевс непредпазливо я предупредил, че детето, което щяло да се роди в рода на персеидите, ще царува над Аргос. Тогава Хера накарала дъщеря си Илития да забави раждането на Херакъл и да ускори това на братовчед му Евристей, син на Стенел (виж Алкмена и Евристей). Така Евристей се родил седмаче, а Херакъл бил носен десет месеца от майка си (виж също Галинтида, чиято хитрост позволила на Алкмена най-накрая да роди).

Съществуват различни легенди, в които се разказва как още съвсем малък Херакъл сучел от гърдите на Хера, най-големия му враг. Такова било условието, за да стане безсмъртен, и за да бъде изпълнено, трябвало да се прибегне до надхитряването ѝ. Според някои предания Хермес положил детето на гърдата на заспалата Хера. Когато се събудила, тя отблъснала детето, но вече било късно. Млякото, което изтекло от гърдите ѝ, оставило следа в небето, Млечния път.

Според друга легенда събитието протекло по следния начин: Алкмена, която се страхувала от гнева на Хера, изоставила малкия Херакъл веднага след раждането му в околностите на Аргос (а не на Тива, както би било по-правдоподобно, ако тази легенда беше вмъкната в тиванския цикъл на героя), на място, по-късно получило името Долината на Херакъл. Хера и Атина минали оттам. Атина, учудена от силата и красотата на новороденото, помолила Хера да го накърми. Тя изпълнила молбата ѝ, но Херакъл сучел толкова лакомо, че наранил богинята. Тя го отхвърлила далеч от себе си. Атина го вдигнала, занесла го на Алкмена и наредила на младата жена да отгледа без страх детето си.

Когато Херакъл станал на осем месеца (или десет), Хера се опитала да го погуби. Една вечер Алкмена била приспала двамата близнаци и също заспала. Към полунощ в стаята им влезли две огромни змии, които се увили около децата. Малкият Ификъл започнал да пищи. Херакъл безстрашно хванал змиите, по една във всяка ръка, и ги удушил. На виковете на Ификъл се притекъл Амфитрион с меч в ръка, но не се наложило да се намеси. Тогава той разбрал, че Херакъл е синът на Зевс.

Разказват, че Херакъл получил образование, сходно на останалите гърци в класическата епоха, подобно на това, което Ахил получил от кентавъра Хирон (виж Ахил). Първият му учител бил музикантът Лин, който го въвел в основите на гръцкия език и на музиката. Той учел заедно с Ификъл. Но докато Ификъл бил послушен и кротък ученик, Херакъл бил толкова недисциплиниран, че Лин трябвало непрекъснато да го приканя към ред. Дори един ден се опитал да го накаже. Херакъл, който не искал да се подчини, се ядосал, вдигнал един стол (други автори смятат, че било лира) и ударил учителя си толкова силно, че го убил. Бил изправен пред съд и осъден за убийство. В своя защита той цитирал сентенция на Радамант, според която всеки имал право да убие съперника си в случай на законна защита. Затова бил оправдан. Но Амфитрион, който се страхувал от нов изблик на гняв на необузданния си осиновен син, побързал да го изпрати на село, където трябвало да пасе стадата му. Тук според местна традиция възпитанието му било поверено на воловар, наречен Тевтар, който го научил да стреля с лък. Но обикновено се приема, че учителите му са други: самият Амфитрион го научил да кара колесница, а Еврит – на стрелба с лък (виж Еврит, 2). Според вариант на легендата Херакъл дължал на Радамант умението си да стреля, тъй като той като критянин владеел отлично това изкуство. Кастор го научил да борави с оръжие (или един от диоскурите, или изселник от Аргос, син на някой си Хипал). След нещастния му учител Лин Херакъл бил обучаван от Евмолп, син на Филамон и племенник на Автолик, който усъвършенствал музикалните му умения.

Херакъл растял и скоро достигнал до необикновения ръст от четири лъктя и една стъпка. На 18 години извършил първия си подвиг, убивайки Китеронския лъв. Това било огромно жестоко чудовище, което изяло стадата на Амфитрион и цар Теспий (който управлявал съседна на Тива страна). Херакъл решил да освободи хората от него. За тази цел отишъл да живее при цар Теспий. През деня ловувал, а вечер се връщал в двореца. След петдесет дни успял да убие лъва. Но през цялото това време цар Теспий, който имал петдесет дъщери от съпругата си Мегамеда, дъщеря на Арней, и искал да има внуци от героя, пращал всяка вечер в стаята му по една от дъщерите си. Херакъл обладал всички, но тъй като в тъмнината не виждал девойката и бил изморен, смятал, че при него идва една и съща. Така му се ро-

дили петдесет дъщери, наречени теспиадите (виж Теспий и табл. 15).
Някои автори смятат, че първият лов на лъв, първообраз на лова на Немейския лъв, станал не в Китерон, а на Хеликон или близо до Тевмес. Павзаний дори се позовава на легенда, според която Китеронският лъв не бил убит от Херакъл, а от Алкатой, на когото обикновено приписват убийството на лъва от Мегара (виж Алкатой). И накрая местна легенда от остров Лесбос също разказва, че и там Херакъл убил лъв.
На връщане от лова на Китеронския лъв близо до Тива Херакъл срещнал пратениците на царя на Орхомен Ергин, които отивали да приберат данъка от тиванците (за причините за този данък виж Ергин). Херакъл ги обидил, отрязъл им носовете и ушите, нанизал ги на въже и ги окачил на вратовете им. След това им наредил да занесат този данък на господаря си. Разгневен, Ергин решил да нападне Тива. Но бил победен от Херакъл, който наложил на Орхомен двоен данък в сравнение с този, който плащали преди тиванците. В тази битка бил убит Амфитрион, който храбро се биел до сина си. Според друга легенда Амфитрион бил убит по-късно, след като заедно с Херакъл участвал в още един поход срещу царя на Евбея Халкодон (виж Халкодон, 1). Това станало след убийството на внуците му (виж по-долу). Херакъл се бил сам срещу Ергин, получавайки оръжието си от Атина. За други варианти на легендата *виж Ергин*.
За да се отблагодари на Херакъл за услугата, която направил на града, царят на Тива Креон му дал за жена голямата си дъщеря Мегара, а малката омъжил за Ификъл (виж това име). Мегара родила много деца на героя. Според Пиндар осем; а според Аполодор, който цитира имената им, те били три – Теримах, Креонтиад и Деикоон. В други легенди се срещат седем или пет имена – Антимах, Климен, Глен, Теримах и Креонтиад, или четири (виж също Креонтиад). Но Херакъл скоро убил всички свои деца и две от децата на Ификъл. Това убийство има различно тълкуване при авторите. То служи за сюжет на трагедии при Еврипид и Сенека.
Някои автори смятат (и това изглежда е най-старата версия), че Херакъл хвърлил децата си в огъня. Според Еврипид ги пронизал със стрели. Стигнал дори дотам, че нападнал баща си Амфитрион и щял да го убие, но Атина го ударила по гърдите с камък и той изпаднал в безсъзнание. Като причина за тази поредица от убийства обикновено се посочва безумието, пратено на Херакъл от Хера. Според някои легенди тя искала да го накара да стане слуга на Евристей, или като го подтикне да извърши нещо грешно, заради което би трябвало да се подложи на пречистване, или защото въпреки предсказанието на Зевс (виж по-горе) Херакъл се колебаел дали да отиде в Аргос и да признае Евристей за свой господар. Безумието било предупреждение, изпратено му от богинята.
След като дошъл на себе си, Херакъл не искал да живее повече с Мегара. Той я дал за жена на племенника си Иолай (макар че разликата във възрастта им била доста голяма, защото според античните митографи тя била на 33, а той – на 16 години).
Еврипид обединява легендата за убийството на децата на Мегара с историята на узурпатора от Евбея Лик, който убил цар Креон и завзел властта в Тива, докато Херакъл бил в подземния свят. Но героят успял да се върне, убил натрапника и в момента, когато се готвел да принесе жертва в знак на благодарност на олтара на Зевс, Хера отново му пратила Лудостта, която го обладала. Той помислил баща си за бащата на Евристей, Стенел, и за малко да го убие, когато Атина го ударила в гърдите и той изпаднал в дълбок сън. Когато се събудил, си спомнил за престъпленията си и поискал да се самоубие. Но в този момент пристигнал Тезей. Той го разубедил и го завел в Атина. Виждаме, че Еврипид е сменил обичайната хронология на епизода, поставяйки го след слизането му в подземния свят, т. е. вмъквайки го сред подвизите му, вместо да бъде първата постъпка от съзнателния живот на героя. Освен това намесва героя-философ Тезей, символ на атическата мъдрост като сравнение с дорийската жестокост.
II. *Дванадесетте подвига.* Това са изпитанията, на които Херакъл бил подложен по заповед на братовчед си Евристей. Традициите дават различни обяснения на това подчинение на героя на човек, далеч по-недостоен от него, за когото авторите са единодушни, че бил „несъвършено" и омразно същество (виж Евристей). В „Илиада" се разказва за хитростта на Хера, която променила обещанието на Зевс в полза на Евристей (виж по-горе). Но от това не следва, че Херакъл бил зависим от братовчед си и че закъснялото му раждане го е направило негов слуга. Според Еврипид Херакъл искал да се върне в Аргос и Евристей се съгласил, при условие че изпълни за него някои задължения, сред които основните били да отърве света на някои чудовища. Но обикновено това слугуване се обяснява като изкупление за убийството на децата му (макар и неволно, то било омърсение). След това убийство Херакъл отишъл в Делфи да се допита до оракула на Аполон и той му наредил да стане слуга на братовчед си Евристей за 12 години. Аполон (и Атина) добавили, че след това ще получи безсмъртие като награда за слугуването си. Тези варианти се дължат на усилията на гръцката антична мисъл да оправдае морално изпитанията на героя, когото представяли като

идеалния човек. Те не са примитивни (за сравнение виж робството на Аполон при Адмет като пречистване за убийството на циклопите, а в самия цикъл за Херакъл робството при Омфала като пречистване за убийството на Ифит). В мистичната мисъл подвизите на Херакъл били „изпитание на душата", която постепенно се освобождава от служенето на тялото и страстите до финалния апотеоз (обожествяване).
Във вариант, зает от александринския поет Диотим, Херакъл е представен като любовник на Евристей, изпълняващ всичките му капризи.
Митографите на елинската епоха установяват „канон" на дванадесетте подвига, класирани в две серии по шест. Първите шест се развиват в Пелопонес, останалите – в целия свят: в Крит, Тракия, Скития, в далечния Запад, в страната на хесперидите и в подземния свят. Това е редът, който ще следваме и ние. Съществуват и други варианти в подреждането им и дори върху техния брой (Аполодор например говори само за десет).
Оръжието на Херакъл. Най-характерното оръжие на Херакъл е тоягата. Той я издялал сам по време на първия си подвиг, убийството на Немейския лъв, от ствола на диво маслинено дърво. Останалите му оръжия имат божествен произход: мечът му бил даден от Хермес, лъкът и стрелите – от Аполон, позлатената ризница била подарък от Хефест. Атина прибавила към тях пеплум (тънка горна дреха без ръкави, носена от гърците). Според други традиции обаче Атина осигурила всичките му оръжия с изключение на тоягата. Конете му били подарък от Посейдон.
Немейският лъв. Лъвът от долината на р. Немея бил чудовище, син на Ортрос, сина на Тифон. Майка му била Ехидна (виж това име и табл. 32). Брат е на друго чудовище, Тиванския сфинкс. Бил отгледан от Хера (или от богинята на Луната, Селена, която го отстъпила на Хера) и пратен в областта на Немея, където разкъсвал хора и животни. Живеел в пещера с два изхода и бил неуязвим. Херакъл първо стрелял срещу него със стрелите си, но напразно. Заплашвайки го с тоягата си, героят го принудил да влезе в пещерата и запушил единия изход. След това го обхванал с ръце и го задушил. Когато лъвът умрял, Херакъл одрал кожата му и я облякъл. Главата му послужила като шлем. Теокрит разказва, че героят дълго време стоял смаян пред тази кожа, неузвима за огън и желязо. Накрая му дошла идеята да я разкъса със собствените нокти на чудовището и успял.
По време на лова на Немейския лъв протича и епизодът с Молорх. Той бил беден селянин, който живеел близо до Немейската долина. Синът му бил убит от лъва. Човекът приел гостоприемно героя, когато той минал край него на път за леговището на лъва. За да уважи госта си, Молорх поискал да заколи единствения овен, който имал. Херакъл го разубедил, като го помолил да изчака 30 дни. Ако след този срок той не се върнел, Молорх можел да го сметне за мъртъв и да принесе в жертва овена в негова памет. Но ако преди 30-ия ден се върне като победител, овенът щял да бъде принесен в жертва на Зевс Спасител. На тридесетия ден Херакъл още не се бил върнал. Молорх сметнал, че е загинал, и решил да принесе овена в жертва, както Херакъл го бил помолил. Но още преди да го убие, видял Херакъл да пристига, облечен в кожата на лъва. Тогава принесъл жертва на Зевс Спасител и на самото място на жертвоприношението Херакъл основал игри в чест на Зевс, наречени Немейските игри, които по-късно били подновени от Седемте срещу Тива (виж Адраст).
Херакъл занесъл лъва в Микена. Евристей бил толкова уплашен от храбростта на героя, способен да убие такова чудовище, че му забранил да влиза в града. Отсега нататък той трябвало да оставя плячките си пред портите на града. За да увековечи подвига на Херакъл, Зевс превърнал лъва в съзвездие.
Лернейската хидра. Тя също била чудовище, дете на Ехидна, но неин баща бил Тифон (виж табл. 32). Била отгледана специално от Хера, за да стане изпитание за Херакъл. Богинята я държала под кестен близо до извора Амимона. Хидрата представлявала змей с много глави. Авторите посочват различен брой, от пет-шест до сто. Понякога дори ги представят като човешки глави. Дъхът, който излизал от пастта ѝ, бил толкова смъртоносен, че всеки, който я приближавал дори докато спяла, умирал. Тя нападала реколтата и стадата. За да я победи, Херакъл прибягнал до пламтящи стрели. Разказват също, че отрязал главите ѝ с харпа (къс меч). В този подвиг на помощ му се притекъл племенникът му Иолай. Навременна помощ, защото всяка отрязана глава поникавала отново. За да им попречи да се появяват отново, Херакъл помолил Иолай да запали съседната гора и с помощта на горящи клони изгарял раната на отрязаната глава, като така плътта повече не можела да оживее. Средната глава обаче била безсмъртна. Херакъл все пак я отрязал и я заровил. Отгоре поставил огромна скала. И накрая потопил стрелите си в отровата на хидрата (или в кръвта ѝ) и така ги направил отровни (виж Филоктет).
В борбата си срещу Херакъл Хера изпратила съюзник на хидрата под образа на гигантски рак, който ухапал героя за петата, но той го размазал.
Според Аполодор Евристей не се съгласил да брои този подвиг сред десетте, които

трябвало да изпълни Херакъл, защото му бил помогнал Иолай.
Митографите дават и евемеристко тълкуване на епизода с хидрата. Според тях в действителност това били блатата на Лерна, пресушени от Херакъл. Главите представлявали изворите, които бликвали отново и правели усилията му напразни.
Друга интерпретация говори за цар Лерн, чиято столица се наричала Хидра. Той бил обграден от петдесет стрелци. Когато един от тях паднел, веднага го замествал друг. Оттук се родила и легендата за петдесетте глави, които се възраждали.
Еримантският глиган. Третият подвиг, наложен от Евристей, бил Херакъл да доведе жив чудовищен глиган, който живеел в планината Еримант. С виковете си героят принудил глигана да излезе от бърлогата си, насочил го към дълбокия сняг, който покривал земята, и там го изморил и завързал. Занесъл го в Микена на раменете си. Като го видял, Евристей бил обхванат от ужас и се скрил в делвата, която бил приготвил за убежище в случай на опасност.
В Куме, в Кампания, показвали бивните на глигана от Еримант.
По време на този лов Херакъл имал приключение и с кентавъра Фол (виж това име).
Керинейската кошута. Четвъртата задача на Херакъл била да плени кошутата, която живеела в Ойноя. Еврипид разказва, че тя била огромно животно, което опустошавало полята. Херакъл я убил и осветил рогата ѝ в храма на Артемида Ойнотида. Но тази версия е изолирана и влиза в противоречие с общоприетата легенда. Тя има за цел от цикъла да се премахнат онези елементи, които показват Херакъл в лоша светлина.
Според Калимах тази кошута била една от петте, които Артемида видяла да пасат в Ликея. Всички имали златни рога и били поголеми от бикове. Богинята взела четири от тях и ги впрегнала в колесницата си. Петата по заповед на Хера намерила убежище в планината Керинея, за да служи по-късно за изпитание на Херакъл. Животното било посветено на Артемида. На шията му имало нашийник с надпис: „Тайгет ме посвери на Артемида" (виж Тайгет). Било безбожие не само да я убиеш, а дори да я пипнеш.
Кошутата била бърза като вятър. Херакъл я преследвал цяла година, без да може да я стигне. Накрая тя се изморила и се скрила на връх Артемисион. И тъй като Херакъл продължавал да я гони, поискала да прекоси река Ладон, в Аркадия. В този момент той леко я ранил със стрела. Хванал я и я сложил на раменете си. Но прекосявайки Аркадия, срещнал Артемида и Аполон. Двете божества поискали да си вземат животното, което им принадлежало. Освен това го обвинили, че иска да я убие, което било светотатство. Херакъл хвърлил отговорността за деянието си върху Евристей и боговете му върнали кошутата, като му позволили да продължи пътя си.
Пиндар предава мистична версия на легендата. Според него Херакъл преследвал кошутата на север, през Истрия, в страната на хиперборейците чак до Острова на блажените, където Артемида го посрещнала гостоприемно.
Птиците от езерото Стимфал. Птиците, които живеели в гъста гора на брега на езерото Стимфал, в Аркадия, някога се спасили от нападение на вълци. Размножили се толкова много, че представлявали бедствие за страната, в която живеели. Те изяждали всички плодове и цялата реколта. Евристей заповядал на Херакъл да ги унищожи. Трудността била в това да ги накара да излязат от гъстата гора, в която живеели. За тази цел героят си послужил с два медни тимпана, които изработил сам, или били изковани от Хефест, а Атина му ги дала. Шумът им изплашил птиците, те напуснали гъсталаците и за Херакъл не представлявало трудност да ги избие със стрелите си.
Според други легенди тези птици разкъсвали дори хора. Или пък перата им били от стомана и ги хвърляли като стрели срещу враговете си.
Евемеристко тълкуване на мита ги представя като дъщери на героя Стимфал, които Херакъл убил, защото те отказали да го приютят, докато гостоприемно посрещнали неприятелите му – молионидите.
Оборите на цар Авгей. Авгей бил цар на Елида в Пелопонес, син на Хелиос (Слънцето) (виж табл. 14). Имал от баща си многобройни стада. Но не почиствал тора, който се натрупвал в оборите, и така лишавал почвата от тор и я правел неплодородна (виж Авгей). По заповед на Евристей, който искал да унижи героя, като му наложи такава слугинска работа, Херакъл трябвало да изчисти оборите. Но преди това се договорил с Авгей да му плати за работата. Според някои автори царят се съгласил, ако Херакъл успее да свърши работата за един ден, да му даде част от царството си. Според други при същото условие му обещал една десета от стадата си. Героят успял да отклони през оборите течението на две реки – Алфей и Пеней, и така да ги почисти. Но Авгей му отказал обещаната награда. Той дори изгонил Херакъл от царството си. По-късно героят му обявил война (виж Авгей и по-долу).
Според Аполодор Евристей не искал да брои това изпитание сред десетте, които трябвало да изпълни Херакъл, защото той бил получил (или поне поискал) заплащане за почистването на оборите, и по този начин всъщност не работел като негов слуга.
Критският бик. Според някои автори това било животното, отвлякло Европа по заповед на Зевс (във версията, в която самият Зевс не се преобразява), а според други бил любовник на Пасифая. В трета легенда бил вълшебен бик, излязъл от морето един ден, когато Минос обещал да принесе в жертва на Посейдон това, което се появи сред вълните. Но като видял колко е красив, царят го пратил в собствените си стада, а убил друго, не толкова ценно животно. Посейдон си отмъстил, като накарал бика да полудее. Херакъл трябвало да доведе живо на Евристей това животно (което според някои автори бълвало огън от ноздрите си). Героят отишъл в Крит и помолил Минос да му помогне. Той обаче отказал, но му разрешил да отведе бика, ако може да се справи сам. Херакъл хванал животното и го отвел в Гърция (може би дори по море, като седял на гърба му, като Европа). Той го показал на Евристей, който решил да го дари на Хера. Но богинята не поискала да приеме подарък от името на Херакъл и пуснала животното, което прекосило Арголида, Коринт и се върнало в Атика (виж Тезей и легендата за бика от Маратон).
Кобилите на Диомед. Диомед бил тракийски цар, който имал коне, които се хранели с човешка плът. Били четири на брой и се наричали Подарга, Лампон, Ксантос и Деинос (виж Диомед, 1). До нас са достигнали две легенди за този подвиг. По-старата разказва, че Херакъл тръгнал сам за Тракия по суша и дал на конете да изядат самия Диомед. След това, успокоени, покорно се оставили да ги отведе. Другата, по-късна, е свързана с легендата за основаването на град Абдера (виж Диомед, 1).
Коланът на царица Хиполита. Херакъл трябвало да го донесе по молба на Адмета, дъщерята на Евристей (виж Адмета) от царството на амазонките. Коланът бил даден на царицата на амазонките Хиполита от самия Арес като символ на властта, която имала над народа си. Херакъл се качил само с няколко другари на кораб и след многобройни приключения (виж по-долу) слязъл на пристанище Темискира, в страната на амазонките. Хиполита се съгласила да му даде колана, но Хера, преобразена като амазонка, предизвикала свада между спътниците на Херакъл и амазонките. Пламнала битка, Херакъл решил, че е предаден, и убил Хиполита. Други легенди разказват, че битката пламнала веднага щом Херакъл и другарите му слезли на брега. Една от приятелките (или сестра) на Хиполита, Меланипа, била пленена и за да я освободи, Хиполита сключила договор, според който разменила колана си срещу свободата на Меланипа.
На връщане Херакъл имал още приключения на троянския бряг (виж по-долу).
Стадата на Герион. Герион бил син на Хрисаор (виж Герион). Той имал огромни стада от крави, пазени от пастира Евритион на остров Ерития. Помощник на Евритион било чудовищното куче Ортрос, син на Тифон и Ехидна (виж тези имена). Наблизо пастирът на бога Хадес на име Менойтес пасял стадата му.
Остров Ерития се намирал в далечния Запад. Евристей заповядал на Херакъл да отиде там и да доведе ценните животни. Трудното било да се прекоси Океанът. За да успее, Херакъл поискал златната ладия на Слънцето. Тя представлявала огромен съд, на който Слънцето плавало всяка вечер, когато достигало Океана, за да отиде в двореца си на Изток (виж Хелиос). Слънцето не му я дало веднага. Докато героят прекосявал пустинята на Либия, Слънцето и непоносимата горещина толкова го изнервили, че той заплашил Хелиос със стрелите си. Хелиос го помолил да не стреля и Херакъл се съгласил, при условие че получи ладията му, за да прекоси Океана до Ерития. Слънцето се съгласило. Веднъж качил се на съда, Херакъл трябвало да заплаши със стрелите си и бога Океан, който, за да го изпита, разклащал лодката доста силно върху вълните си. Океанът се изплашил и плаването изведнъж станало спокойно. Така Херакъл пристигнал в Ерития. Тук бил забелязан от кучето Ортрос, което се хвърлило върху него, но той го убил с един удар на тоягата си. Същата съдба последвала ѝ пастира Евритион, притекъл се на помощ на кучето. След това Херакъл потеглил със стадата. Менойтес, пастирът на Хадес, свидетел на сцената, побързал да предупреди Герион, който пресрещнал Херакъл при река Антемос, където го нападнал. Но Херакъл убил и него със стрелите си, след което качил животните в лодката на Слънцето и преминал на другия бряг на Океана, в Тартесос.
При завръщането на Херакъл в Гърция той преживял повечето от приключенията, които му приписват в Средиземноморския запад. Разказват, че още на отиване отървал Либия от много чудовища, а като спомен за преминаването си през Тартесос издигнал две колони, от двете страни на протока, който разделял Европа от Либия, наречени Колоните на Херакъл (Гибралтарския проток).
При завръщането си Херакъл бил нападнат от много разбойници, които искали да откраднат стадата му. Тръгнал от юг и през Либия, Херакъл се върнал от север, следвайки крайбрежието на Испания, след това Галия, Италия и Сицилия, преди да достигне Гърция. Целият път действително е осеян с храмове на Херакъл, свързани с местни легенди, които по някакъв начин намират място в цикъла за стадата на Герион.
Първоначално в Лигурия бил нападнат от враждебно настроени местни жители, срещу които Херакъл изстрелял всичките си стрели. По земята нямало камъни и героят отправил молба към Зевс, който му пратил

дъжд от камъни от небето. След като по този начин се снабдил с муниции, за Херакъл не било трудно да обърне противника в бяг. Това приключение станало в долината на Гро, между Марсилия и долината на Рона (виж Лигис).
Пак в Лигурия двама разбойници, синовете на Посейдон – Алебион и Деркин, решили да го лишат от плячката му. Херакъл ги убил. След това продължил пътя си през Тирения (Етрурия). Прекосявайки Лациум на мястото, където по-късно щял да бъде издигнат Рим, трябвало да се бие срещу Каций, за да защити стадата си (виж Каций) и бил гостоприемно приет от Евандър (виж това име). Но тези легенди се отнасят повече до латинския Херкулес, а не до гръцкия Херакъл.
В Региум, Калабрия, един от биковете му избягал и прекосил с плуване протока, разделящ Италия от Сицилия. Някои предания смятат, че на това се дължи името на Италия – от латинската дума uitulus, означаваща вол. Избягалият бик пристигнал в равнината на Ерикс, в страната на елимите. По това време цар на елимите бил Ерикс, дал името си на града. Царят поискал да залови избягалия бик, но Херакъл го убил (виж Ерикс), докато Хефест пазел остатъка от стадото (виж Кротон и Лакиний).
Когато пристигнал на гръцкия бряг на Йонийско море, стадото било нападнато от стършели, пратени от Хера, и животните побеснели. Те се разбягали в подножията на планините в Тракия. Херакъл ги преследвал, но успял да залови само част от тях. Останалите заживели на свобода и дали началото на стадата, бродещи в Скития. Затруднен в преследването си от р. Стримон, Херакъл я проклел и запълнил коритото ѝ със скали, така че плавателната река се превърнала в поток.
В края на пътуването Херакъл докарал животните, които останали, на Евристей, и ги принесъл в жертва на Хера.
Някои автори прибавят нови епизоди към легендата за завръщането на Херакъл: той поел по още по-северен път и прекосил келтската страна, Британия (виж Пирена, Келт, който му родила Келтина, Галатес, Ехидна, скитското чудовище). Легендите се развили, когато елинските пътешественици и търговци срещали герои и местни богове, които отъждествявали с Херакъл.
Кучето Цербер. С него била свързана единадесетата задача на Херакъл, възложена му от Евристей. Героят трябвало да отиде в Ада и да доведе кучето Цербер (виж това име). Той никога нямало до успее въпреки качествата си, ако по заповед на Зевс не му се притекли на помощ Хермес и Атина. Преди това се посветил в Елевзинските мистерии, които показвали на посветения как след смъртта си да отиде в отвъдния свят.
Според най-разпространената легенда, за да стигне до Ада, Херакъл тръгнал по пътя за Тенар. Но жителите на Хераклея твърдели, че героят слязъл и после отново се изкачил на белия свят през една дупка, наречена „Устата на Ада", разположена до техния град. Виждайки го да пристига в техния свят, мъртвите се уплашили и избягали. Единствено двама останали да го изчакат: Горгона Медуза и героят Мелеагър. Херакъл извадил меча си срещу Медуза, но Хермес, който го ръководел, го предупредил, че това е само сянката ѝ. Срещу Мелеагър извадил лъка си, но той се приближил до него и толкова вълнуващо разказал за смъртта си, че Херакъл се развълнувал до сълзи (виж Мелеагър). Той го попитал дали има сестра. Мелеагър му отговорил, че Деянира още е жива. Херакъл му обещал да се ожени за нея.
След това срещнал Тезей и Пиритой, които били живи, но Хадес ги задържал, защото дошли да търсят Персефона (виж Тезей и Пиритой). С позволението на Персефона Херакъл освободил Тезей, но Пиритой трябвало да остане в Ада като наказание за дързостта си. След това Херакъл освободил Аскалаф, който поради греха си (виж това име) бил затворен под огромна скала. По-късно Деметра превърнала Аскалаф в кукумявка, променяйки по този начин страданието му.
За да даде кръв на мъртвите, които по този начин биха върнали малко от живота си, Херакъл решил да убие няколко животни от стадата на Хадес. Пастирът Меноитес обаче решил да му попречи. Но Херакъл го стиснал в ръцете си и му счупил няколко ребра. Щял да го убие, ако Персефона не помолила за милостта му.
Най-накрая Херакъл стигнал пред Хадес и го помолил да отведе Цербер. Богът се съгласил, при условие че Херакъл успее да го победи без обичайните си оръжия, облечен само в ризницата и лъвската кожа. Героят нападнал Цербер, стиснал го за гърлото с голи ръце и въпреки че с опашката си, която завършвала с жило, подобно на скорпион, Цербер го ужилил няколко пъти, той не го пуснал, докато не се укротил. След това героят се качил с плячката си на горния свят през отвора при Трезена. Виждайки Цербер, Евристей толкова се уплашил, че отново се скрил в делвата, обичайното му скривалище. Тъй като не знаел какво да прави с Цербер, Херакъл го върнал на господаря му Хадес. Легенда от Олимпия разказва, че Херакъл донесъл от отвъдния свят бяла топола, единственото дърво, с което му било разрешено да си служи по време на жертвоприношенията на Зевс Олимпийски.
Съществува и друго тълкуване на легендата за Цербер. Той заедно с Ортрос пазел стадата на Герион. Херакъл убил Ортрос, но взел Цербер със себе си и го дал на Евристей. Но съсед на Евристей, наречен Молот, откраднал кучето и го затворил с куч-ки в пещера в планината, за да даде потомство. Евристей помолил Херакъл да намери кучето му. Той прекосил цял Пелопонес и накрая намерил Цербер и го върнал на господаря му.
Златните ябълки на хесперидите. По време на сватбата на Хера и Зевс Земята, Гея, ѝ дала като сватбен подарък златни ябълки, които Хера толкова харесала, че ги посадила в градината си, близо до планината Атлант. И тъй като дъщерите на Атлант имали навика да крадат от нея, тя поставила пред вълшебното дърво с ябълките пазач, безсмъртен дракон със сто глави, син на Тифон и Ехидна. Довела и трите нощни нимфи, хесперидите – Аглая, Ерития и Хеспераретуза, т. е. Блестящата, Червената и Залязващата (имената им описвали цвета на небето, когато Слънцето изчезвало на запад (виж също Хеспериди). Тези ябълки Херакъл трябвало да занесе на Евристей.
Градината на хесперидите се намирала или в Западна Либия, или в подножието на планината Атлант, или при хиперборейците.
Първата задача на Херакъл била да се осведоми за пътя, водещ към градината на хесперидите. Първо тръгнал на север, през Македония. По пътя срещнал Кикън, сина на Арес, който победил на брега на Ехедор (виж Кикън). След това тръгнал през Илирия до брега на р. Еридан, където срещнал речните нимфи, дъщерите на Темида и Зевс. Той ги разпитал и те му доверили, че единствено морският бог Нерей знае пътя. Нимфите го завели при Нерей, докато спял, и въпреки че богът приемал всякакви форми, Херакъл го завързал здраво и се съгласил да го пусне само при условие, че му каже къде се намира градината на хесперидите. От този момент целта на Херакъл била подостижима. Аполодор разказва, че Херакъл тръгнал към Либия (т. е. Северна Африка), където се бил с великана Антей. След това прекосил Египет, където за малко щял да бъде принесен в жертва от Бузирис (виж това име). Оттам тръгнал през Азия, после през Арабия, където убил Еmатион, сина на Титон, след това прекосил Либия до Външно море. Тук отново се качил на лодката на Слънцето (виж по-горе) и пристигнал на другия бряг, в Кавказ. Освободил Прометей. Орел кълвял черния му дроб, но той непрекъснато се възстановявал (виж Прометей). В знак на благодарност великанът му казал, че не трябва да къса сам ябълките, а да накара Атлант да свърши това. Херакъл продължил пътя си и най-накрая пристигнал при хиперборейците. Отишъл при великана Атлант, който държал небесния свод на плещите си. Той предложил да го облекчи в носенето на бремето, докато отиде и откъсне трите златни ябълки от градината на хесперидите. Атлант се съгласил на драго сърце; но когато се върнал, му заявил, че сам ще занесе ябълките на Евристей, докато Херакъл крепи небето на раменете си. Героят се престорил, че е съгласен. Той помолил Атлант да го смени само за секунда, докато сложи възглавница на раменете си. Атлант се съгласил. Но веднъж освободен, Херакъл взел ябълките, които великанът бил оставил на земята, и избягал. Според други легенди героят не се нуждаел от помощта на Атлант. Той убил дракона на хесперидите или го приспал и сам взел златните плодове. От отчаяние, че са изгубили ябълките, които пазели, хесперидите се превърнали в дървета – в бряст, топола и върба, под чиято сянка по-късно почивали аргонавтите. Драконът бил пренесен на небето, където станал съзвездие под името Змия.
Какъвто и да е начинът, по който Херакъл се сдобил с ябълките, в крайна сметка ги занесъл вярно на Евристей. Той не знаел какво да прави с тях и ги дал на Атина. Богинята ги върнала в градината на хесперидите, защото божественият закон забранявал тези плодове да стоят на друго място.
III. Походите на Херакъл. В реда, възприет от митографите, първият от големите походи, предприет от Херакъл, е срещу Троя. Причините за войната били следните: връщайки се от страната на амазонките, Херакъл спрял в Троя. По това време целият град бил в траур, защото пострадал от гнева на Аполон и Посейдон. Двете божества били построили крепостната стена на града заедно с Еак, но Лаомедон, царят на града, отказал да им плати уговорената надница (виж Аполон). За да накаже царя за безчестието му, Аполон изпратил мор над града, а Посейдон – морско чудовище, което изяждало гражданите. Оракул предсказал, че бедствията ще спрат, ако Хезиона, дъщерята на царя, бъде дадена на чудовището. В момента, когато Хезиона, завързана за скала, щяла да бъде разкъсана от него, в града пристигнал Херакъл. Той предложил на Лаомедон да спаси дъщеря му, ако царят му даде в отплата конете, някога подарени от Зевс на Ганимед (виж това име). Лаомедон обещал и Херакъл убил чудовището. Но когато поискал наградата си, тя му била отказана. Херакъл си тръгнал, заплашвайки, че един ден ще си отмъсти (виж и Хезиона).
Години след това му се представил случай да изпълни заплахата си, след като осъществил дванадесетте подвига и след робството му при Омфала. Когато бил свободен, Херакъл събрал армия от доброволци и отплавал за Троя с флота от 18 кораба с по 50 гребци. Слязъл в пристанището Илион и поверил корабите си на Ойкъл, а той самият нападнал града. Лаомедон успял да се измъкне от града, нападнал флотата на Херакъл и убил Ойкъл, но Херакъл се притекъл на по-

мощ на малкия гарнизон, оставен при корабите, и Лаомедон трябвало да се оттегли. Обсадата започнала. Тя не траяла дълго. Теламон, един от най-верните другари на Херакъл, прескочил крепостната стена и пръв влязъл в града. Херакъл влязъл втори. Ядосан, че друг го е изпреварил, за малко щял да убие Теламон, когато той се навел и взел камъни в ръката си. Учуден, Херакъл го попитал какво прави. Теламон му отговорил, че издига олтар на Херакъл Победител. Героят му благодарил и му простил. Градът скоро бил превзет. Херакъл убил със стрелите си Лаомедон и децата му без Подарк (който по-късно царувал под името Приам), дал Хезиона за жена на Теламон и позволил на девойката да си избере сред пленниците този, когото иска. Тя избрала брат си Подарк и тъй като Херакъл ѝ казал, че трябва да го откупи, Хезиона свалила воала си и го дала като откуп за детето, откъдето дошло и новото му име Приам (близко до корена на гръцката дума „купувам“). За любовта на Херакъл с Авга в Троя *виж Авга*.

На връщане многобройни приключения очаквали Херакъл. По внушение на Хера богът на съня Хипнос бил приспал дълбоко Зевс и тя се възползвала, за да предизвика буря, която изхвърлила кораба на Херакъл на остров Кос. Жителите му решили, че ги нападат пирати, и се опитали да ги изгонят, като замеряли кораба с камъни. Това не попречило на Херакъл и другарите му да слязат през нощта и да превземат града. Те убили царя на острова Еврипил, който бил син на Посейдон и Астипалея. След това Херакъл обладал дъщерята на Еврипил, Халкиопа, и тя заченала син – Тесал (виж това име). Друга легенда, която си противоречи с предишната, разказва, че по време на битката Херакъл бил тежко ранен от Халкодон и дължал спасението си единствено на намесата на Зевс (виж Халкодон, 4). Слизането на брега на Кос е описано по още един начин: когато пристигнал на острова, Херакъл бил изгубил всичките си кораби в бурята с изключение на този, на който се возел. Тук той срещнал сина на цар Еврипил, Антагорай, който пасял стадо овце. Изгладнелият Херакъл му поискал един овен. Но Антагорай, вместо да му даде животното, го предизвикал на двубой, като залогът бил овен. По време на битката жителите на острова се притекли на помощ на Антагорай, защото решили, че е нападнат. Започнала люта битка. Херакъл бил повален от многобройните си противници. Той успял да избяга и се скрил в хижата на една жена, където се облякъл с женски дрехи, за да не го разпознаят.

От Кос Херакъл отишъл във Флегра, където участвал в битката на боговете срещу гигантите (виж Алкионей и по-долу).

Войната с Авгей. Тъй като Авгей не платил на Херакъл обещаната сума за почистването на оборите му (виж Авгей и по-горе) и освен това го изгонил от царството си Елида, за да си отмъсти, Херакъл събрал армия от аркадийски доброволци и нападнал Елида. Начело на своята армия Авгей поставил двамата си племенници, молионидите Еврит и Креат (виж Молиониди). Те разбили отрядите на Херакъл и ранили смъртоносно брат му Ификъл. Митографиге обясняват загубата на Херакъл с факта, че той бил болен, и молионидите се възползвали от това обстоятелство. По-късно, по време на честването на Третите истмийски игри, жителите на Елида изпратили като свои представители молионидите. Херакъл ги убил при засада в Клеона. Тогава подготвил втори поход срещу Елида, превзел града, убил цар Авгей и сложил на трона Филей, сина на Авгей, който някога се бил застъпил за него (виж Авгей).

След този поход Херакъл основал Олимпийските игри.

Съществуват многобройни местни предания, тълкуващи „оттеглянето“ на Херакъл от двубоя с молионидите. Херакъл бягал чак до Бупрасион и когато забелязал, че никой не го гони, спрял да си отдъхне близо до извор, чиято вода му се сторила много добра за пиене и той го нарекъл Бади (което на елидски диалект означава „приятен“).

Походът срещу Пилос. В Пилос, Месения, управлявал цар Нелей, който имал единадесет деца. Най-големият бил Периклимен, а най-малкият – Нестор. Херакъл бил сърдит на Нелей, защото той му отказал да го пречисти след убийството на Ифит (виж това име). Периклимен дори го изгонил от страната. Единствен от децата на царя Нестор посъветвал баща си да изпълни молбата на героя. Херакъл решил да си отмъсти.

Разказват, че по време на войната с минийците от Орхомен срещу Херакъл и тиванците Нелей се сражавал на страната на царя на Орхомен, защото бил негов зет. Или че Нелей се опитал да открадне част от стадата на Герион. Каквато и да е била причината, след като убил Авгей, Херакъл решил да си отмъсти на Нелей. Главният епизод от войната срещу Нелей е двубоят между Херакъл и Периклимен. Негов божествен баща бил Посейдон и той бил получил от него дарбата да се преобразява по желание в образа на всякакво животно. Ту бил змия, ту орел, и т. н. За да нападне героя, Периклимен се превърнал в пчела и кацнал върху хомота на конете му. Но Атина бдяла и предупредила Херакъл, че неприятелят му е близо до него и че е пчелата, която вижда пред себе си. Херакъл я убил със стрела или я размазал между пръстите си.

По време на същата битка Херакъл ранил много божества: Хера в гърдите със стрела, Арес в бедрото с копието си. Според версията, представена от Пиндар, Посейдон и Аполон също взели участие в боевете.

Пилос се предал веднага след смъртта на Периклимен. Херакъл убил Нелей и всичките му синове с изключение на Нестор, или защото се държал дружелюбно с него преди това, или защото не бил в града (виж Нестор). Според легенда, предадена от Павзаний, той дори му поверил царството със заръка да го пази, докато дойдат хераклидите да го поискат.

Войната срещу Спарта. В Спарта управлявал Хипокоон с двайсетте си синове, хипокоонтидите, изгонили законните наследници на трона Икарий и Тиндарей (виж Икарий), полубратя на Хипокоон. Херакъл предприел поход срещу него. Един от предявените мотиви бил да върне царството на Икарий и Тиндарей. Освен това искал да си отмъсти за смъртта на Ойнос, племенник на Херакъл и син на Ликимний. Детето се разхождало из Спарта и когато минавало пред двореца на Хипокоон, излязло огромно куче, което поискало да го ухапе. Ойнос взел камък и го ударил. Върху него веднага се нахвърлили хипокоонтидите, които го пребили до смърт. Разказва се също така, че те били съюзници на Нелей по време на войната срещу героя.

Херакъл събрал армията си в Аркадия и помолил Кефей и двадесетте му синове да му помогнат. След известни колебания те се съгласили да застанат на негова страна (виж Кефей, 1). По време на решителната битка Кефей и двадесетте му синове загинали, също и Ификъл (виж по-горе версията, според която Ификъл бил убит от молионидите във войната срещу Авгей). Но Херакъл убил Хипокоон и синовете му и върнал царството на Тиндарей (виж това име). Героят също бил ранен в ръката, но Асклепий го излекувал в храма на Деметра Елевзинска в планината Тайгет. В памет на победата Херакъл издигнал два храма в Спарта, единия в чест на Атина, другия – на Хера, за да ѝ благодари, че в тази война не направила нищо, за да му попречи.

Съюзът с Егимий. Докато всички останали походи ставали в Пелопонес, трите войни, предприети в резултат на съюза на Херакъл с цар Егимий, „царя на дорийците“, ни пренасят в Тесалия, в северната част на Континентална Гърция.

Първата била насочена срещу лапитите, ръководени от Корон, сина на Кеней (виж това име). Лапитите заплашвали Егимий и го притиснали толкова отблизо, че той помолил Херакъл за помощ. Предложил му една трета от царството си в случай на победа. Херакъл лесно победил натрапниците, но отказал наградата, молейки Егимий да я запази за наследниците му.

След тази първа победа Херакъл възстановил старата вражда с народа на дриопите, които живеели на Парнас. Когато Херакъл и Деянира били изгонени от Калидон (виж по-долу), те избягали с първородния си син Хил. Докато прекосявали страната на дриопите, Хил огладнял. Херакъл забелязал Теодамант, царя на страната, да обработва нива с впряг волове. Той го помолил за храна за сина си. Теодамант отказал. Тогава Херакъл разпрегнал един от воловете, убил го и го изяли заедно с Деянира и сина им. През това време Теодамант избягал в града и се върнал с подкрепление. В началото битката се развила неблагоприятно за Херакъл и дори Деянира трябвало да вземе оръжие и да се бие. Ранили я в гърдите. Но накрая Херакъл победил и убил Теодамант.

По-късно, след битката срещу лапитите, които били подкрепени от дриопите, Херакъл отново ги нападнал и си отмъстил, като убил царя им Лаогорант (който бил осквернил един храм на Аполон, правейки пир в светото място), и завзел царството му. Жителите му избягали на три групи. Едните отишли в Евбея, където основали град Каристос, другите се отправили към Кипър, а третата група потърсила убежище при Евристей, който от омраза към Херакъл ги приел и им позволил да основат три града: Азина, Хермиона и Ейон.

Третият поход от същия цикъл е за превземането на град Орминион, в подножието на планината Пелион. Царят му – Аминтор, бил забранил на героя да минава през територията му. Херакъл предпочел да го завземе и убил царя му. Диодор дава друго обяснение: Херакъл поискал от Аминтор ръката на дъщеря му Астидамея, макар че вече бил женен за Деянира. Царят отказал. Тогава Херакъл превзел града, отвел Астидамея и я дарил със син, наречен Ктезип.

IV. Второстепенни приключения. Общото, което свързва приключенията, включени в тази категория, е, че не принадлежат към изброените вече цикли и че не са наложени на героя като дванадесетте подвига. Те са почти независими един от друг епизоди, прибавени изкуствено от поетите и авторите в разказите за подвизите или към някой поход.

1. Фол и кентаврите. Приключенията с Фол обикновено са свързани с лова на Еримантския глиган (виж по-горе). Докато преследвал глигана, Херакъл минал през Фолоя, областта, в която живеел кентавърът Фол. Дионис бил подарил на Фол запечатана делва с вино, като му заръчал да не я отваря, докато не мине Херакъл. Според друга версия делвата била собственост на всички кентаври и те можели да пият от нея само заедно. Когато Херакъл отишъл при Фол, той го приел гостоприемно, предложил му всякакъв вид месо, което сварил за госта си, защото той го ядял сурово. Херакъл ожаднял и поискал вино. Фол му отказал, като се извинил, че не може да пипа

делвата без останалите. Херакъл го успокоил, че няма от какво да се страхува, и двамата започнали да пият. Но миризмата на виното привлякла кентаврите, които дотичали ядосани, въоръжени с дървета и скали от планината. Започнала битка. Първите двама кентаври, които нападнали Херакъл, били Анхий и Агрий, които скоро паднали под стрелите му. Останалите били прогонени чак до нос Малея. Тук кентавърът Елат, ранен в лакътя, се приютил при Хирон. Стрелата ранила и него (виж Хирон).

Повечето от кентаврите се скрили в Елевзин. Майка им Нефела (Облак) им се притекла на помощ, като пратила обилен дъжд. В битката Херакъл убил единадесет кентаври: Дафнис, Аргей, Амфион, Хипотион, Орей, Изоплес, Меланхет, Терей, Дупон, Фрикс и Хомад, освен Анкий и Агрий, които намерили смъртта си при първия сблъсък. Фол също загинал, само че случайно. Докато погребвал събратята си, изтеглил една стрела, за да я разгледа, учуден, че толкова малък предмет може да причини такова зло. Докато я въртял, я изпуснал, тя се забила в стъпалото му и го ранила смъртоносно. Когато се върнал във Фолоя, Херакъл намерил домакина си мъртъв и го погребал с почести.

2. Евритион. Битката с кентавъра Евритион също се свързва с цикъла за Авгей. Изгонен от Авлида от царя, Херакъл отишъл в Оленос при цар Дексамен (виж това име). Оленос е град в Ахея, но град с това име имало и в Етолия, така че легендата се развива ту в единия, ту в другия.

Версиите се различават, но всички имат обща черта – опитът за изнасилване от кентавъра на дъщерята на Дексамен, наречена според някои автори Хиполита, а според други – Мнесимаха. Разказват например, че Дексамен бил сгодил дъщеря си за аркадиеца Азан. Евритион бил поканен на гощавката и се опитал да отвлече девойката, но Херакъл се появил навреме и го убил, след това върнал девойката на годеника ѝ.

Според друга версия самият Херакъл отвлякъл девойката на път за Авгей, като ѝ обещал да се ожени за нея. По време на отсъствието му Евритион ухажвал момичето и уплашеният Дексамен не могъл да му откаже. Точно щели да празнуват годежа, когато Херакъл се върнал, убил кентавъра и се оженил за девойката. В тази версия името ѝ е Деянира (виж Дексамен и по-долу аналогичен епизод за Деянира и Несос).

3. Съживяването на Алкеста. Тази легенда е свързана с преминаването на Херакъл през Тесалия, когато по заповед на Евристей тръгнал за конете на тракиеца Диомед. Това е версията, следвана от Еврипид в трагедията му „Алкеста". Според Аполодор този епизод е част от приключенията на Херакъл и Ифит (виж Ифит и по-долу). Възможно е появата на Херакъл в този мит да е вмъкната по-късно. В първоначалната форма на легендата самата Персефона, трогната от предаността на младата жена, я върнала на земята, а не героят, който принудил Танатос (Смъртта) да пусне плячката си (виж Алкеста).

4. Кикън. При Аполодор двубоят между Кикън и баща му Арес с Херкулес се свързва с пътуването му към градината на хесперидите (виж по-горе и Кикън, 3).

5. Бузирис. Приключенията на Херакъл с царя на Египет Бузирис също са свързани със златните ябълки на хесперидите. За жестокостта на този цар, син на Посейдон, който принасял в жертва чужденци на олтара на баща си и бил убит от Херакъл, *виж Бузирис*.

6. Антей. Легендата за Антей е тясно свързана с легендата за Бузирис. Тя също е епизод от пътуването на Херакъл в Либия, по време на търсенето на златните ябълки. Антей също като Бузирис бил син на Посейдон и като него убивал чужденците, за да принесе останките им като жертва на баща си. Освен това той бил син и на Земята и притежавал голяма сила за разлика от Бузирис. Херакъл го убил с борба (виж Антей). След това обладал жена му, Ифиноя, и тя му родила син, Палемон.

Неочакван епизод в разказа е отмъщението на пигмеите, хора с много малък ръст, които живеели в земите между Египет и Либия. Те се опитали да убият Херакъл, защото като Антей били деца на Земята и оплаквали смъртта на брат си. Нападнали героя, докато спял. Той се събудил, избухнал в смях, сграбчил всички пигмеи в едната си шепа, увил ги в лъвската кожа и ги отнесъл на Евристей.

7. Ематион. Той бил син на Еос (Зората) и Титон и брат на Мемнон. Царувал над арабите или в Етиопия. Херакъл се натъкнал на него по време на пътешествието си към градината на хесперидите, докато вървял по крайбрежието на Нил. Ематион го нападнал, но бил победен и убит. Според местна легенда той искал да попречи на Херакъл да вземе златните ябълки. Но най-често това приключение на героя е по времето, когато се връщал и се качил на ладията на Слънцето, за да тръгне на изток, към Кавказ. След като убил Ематион, Херакъл поверил царството му на Мемнон.

Според напълно изолирана версия на тази легенда Ематион е баща на Ром, който основал Рим.

8. *Освобождаването на Прометей.* Прекосявайки Кавказ на път за градината на хесперидите (а по-често на връщане), Херакъл убил с една стрела орела, който кълвял черния дроб на Прометей. Той извършил това със съгласието на Зевс, който искал с този подвиг да увеличи славата на сина си (виж Прометей).

9. *Битката с Ликаон.* Ликаон е син на Арес и Пирена, брат на Диомед Тракийски и Кикън. Царувал над крестонците, народ в Македония, който живеел на брега на река Ехедор. Страната им се наричала Европа, по името на Европс, дядото на Пирена. На път за градината на хесперидите Херакъл прекосил гора, посветена на Пирена, и Ликаон го предизвикал на двубой. Героят го убил.

10. *Двубоят с Алкионей.* Когато Херакъл се завърнал от Ерития, водейки стадата на Герион, бил нападнат от великана Алкионей, който живеел при Коринтския провлак. Той го замерял с камъни, но героят го повалил с тоягата си. На провлака показвали огромни скали, свидетели на битката.

Този разказ, който разполага битката в „човешкия" арсенал от подвизите на героя, съществува и в друга версия, вмъкната в Гигантомахията, където Алкионей е божествено чудовище, унищожено от Херакъл с помощта на Атина. Епизодът е поставен след битката при Троя (виж Алкионей и по-горе).

11. *Пленяването на керкопите.* Херакъл ги пленил заради Омфала, на която служел по това време. Те били двама разбойници, които ограбвали и заблуждавали пътниците. Този епизод, първоначално случващ се в Тесалия, е пренесен в Мала Азия, когато бил включен в „цикъла за Омфала". Темата за керкопите станала сюжет за буфонадни комедии, както и много други „народни" приключения на Херакъл (виж Керкопи).

12. *Силей.* Когато Херакъл служел на Омфала, той бил отведен при Силей, лозаря, който насилвал пътниците да обработват лозята му (виж Силей). Това е фолклорен разказ, използван от Еврипид в една от сатирните му драми, в която Херакъл се проявява с обичайната си лакомия.

13. *Литиерс.* Докато бил на служба при Омфала, Херакъл трябвало да се бие с Литиерс, „прокълнатия жътвар". Това също е фолклорен мотив, използван за сюжет на сатирна драма (на Созитей).

14. Други легенди. Съществува и голям брой разкази с друг сюжет, в които Херакъл е действащо лице. Например името му се споменава при аргонавтите, макар че в първоначалната легенда присъствието му сред тях не е отбелязано. Разказвали, че корабът „Арго", който можел да говори, отказал на героя да се качи на борда, страхувайки се, че няма да понесе тежестта му. Всички версии, в които Херакъл е сред аргонавтите, разказват, че той изоставя похода преди пристигането в Колхида (виж Аргонавти и епизода за Хилас). В епохата, когато легендата за Херакъл постепенно придобива значението, на което сме свидетели, се е смятало, че той трябва да присъства във всички по-значителни легенди, особено когато става въпрос за чудотворни подвизи. Ако в първоначалните версии на легендата Херакъл не присъствал, то тя била променяна, така че героят да присъства, или поне да се обясни защо не присъства.

Разказвали например, че Херакъл убил двамата синове на Борей, за да им отмъсти, че са посъветвали аргонавтите да го оставят на малоазийския бряг (виж Бореади). Тази по-късна версия била измислена, за да обедини двата независими цикъла – легендите за Херакъл и тесалийските митове за Борей.

Същата функция има и разказът за това, че Херакъл погребал Икар на остров Долиха и в знак на признателност Дедал направил скулптура на героя, подарена на Пиза в Елида. По този начин се свързвали два цикъла – за Дедал и за Херакъл.

V. Последни години, смърт и обожествяване. Ако не се смятат легендите за детските години на Херакъл и отчасти разказът за дванадесетте подвига, никоя друга част от цикъла за Херакъл не е толкова единна, както драматичният разказ за последните събития от живота му, довели до обожествяването на героя на планината Ета. Тази организация на легендите е резултат от работата преди всичко на драматичните поети и неслучайно трагедията „Трахинянките" на Софокъл е най-важният и обработен извор, с който разполагаме.

Водещата нишка на драмата е любовта с Деянира. Тя обединява приключенията с различен характер като битката с Несос, смъртта на Ифит, робството при Омфала и накрая смъртта на героя.

Бракът с Деянира е решен по време на срещата на Херакъл с Мелеагър в Ада (виж по-горе). Въпреки това героят срещнал известни затруднения, докато получи ръката на девойката. Той трябвало да я спечели от речния бог Ахелой след ожесточена битка (виж Ахелой). За известно време Херакъл и Деянира живели в Калидон, при тъст му Ойней. Но преследван от фаталността, Херакъл случайно убил Евном, сина на Архител, роднина на Ойней, който служел при него (виж Евном). Макар че Архител простил на героя, той не искал да остане повече в Калидон и заминал с жена си и сина си Хил. По време на това пътуване за трети път трябвало да се бие с кентавър, Несос.

Несос живеел на брега на река Евен и бил лодкар. Когато Херакъл се появил с Деянира, Несос първо прехвърлил него, след това се върнал за Деянира. Но по време на преминаването на реката се опитал да изнасили младата жена. Тя повикала Херакъл на помощ и той с една стрела пронизал сърцето на кентавъра, когато стигнали на брега. Преди да умре, Несос извикал Деянира и ѝ казал, че ако някога Херакъл престане да я обича, тя може да разпали отново любовта му с питие, приготвено от кръвта, която течала от раната му. Деянира запазила кръвта на Несос. Преданията се различават относ-

но състава на този прочут любовен еликсир. При едни той е само от кръвта на Несос, при други е смесен с кръвта на Лернейската хидра, а пък при трети Деянира прибавила и спермата, разпръсната от Несос по време на опита му за изнасилване.
Втори епизод от това пътуване е срещата с Теиодамант (виж по-горе) и битката срещу дриопите. След това Херакъл, Деянира и Хил пристигнали при Кеикс (виж това име), който ги приел гостоприемно. Херакъл предприел и успешно завършил няколко военни похода в полза на Кеикс.
В този епизод е вмъкната и случката с убийството на Ифит (виж това име), сина на Еврит. Вследствие на това убийство Херакъл отново бил обзет от лудост. Той отишъл в Делфи и попитал Пития как може да бъде пречистен. Пития обаче отказала да му отговори. Тогава недоволният Херакъл заплашил, че ще разруши светилището и взел триножника на прорицателката, за да създаде храм на друго място, който да бъде само негов.
Аполон се притекъл на помощ на жрицата и между него и брат му започнала битка. Зевс ги разделил с мълния. Херакъл се отказал от опита си, а Пития най-сетне му отговорила: за да бъде окончателно пречистен, трябва да се продаде като роб и да служи на господаря си три години (виж за сравнение по-горе условията, при които Херакъл станал слуга на Евристей). Парите от продажбата трябва да бъдат дадени на Еврит, бащата на Ифит, като „кръвнина". Херакъл се подчинил. Купила го Омфала, царицата на Лидия, за три таланта. Парите били дадени на Еврит, но той отказал тази компенсация.
На служба при Омфала Херакъл изпълнил много задачи – пленил керкопите, бил се със Силей и Литиерс. Авторите са най-разточителни в разказите си относно любовта на героя и царицата. Те описват Херакъл облечен според лидийската мода с дълги женски дрехи, докато царицата била взела неговите атрибути: кривак и лъвска кожа. Седнал в краката ѝ, Херакъл се учел да тъче. Смяната на дрехите е фолклорна тема, широко използвана като „пример" от моралистите и философите.
Митографите смятат, че ловът на Калидонския глиган (виж Мелеагър) и подвизите на Тезей срещу разбойниците, застрашаващи Коринтския провлак, са станали по време на робството на Херакъл при Омфала. Така те обясняват отсъствието на героя по време на тези събития.
Според Аполодор, след като изтекли предречените три години, Херакъл се освободил от робството и предприел големия си поход срещу Троя. Според други автори той предприел този поход след войната с амазонките и следователно той се вклинява в Дванадесетте подвига, след вземането на колана на Хиполита.
Обикновено към същия период отнасят и войната с Еврит и завземането на Ехалия. За причините за тази война *виж Еврит, 2.* Херакъл поискал ръката на Иола, дъщерята на Еврит, още преди връзката си с Омфала, и когато завзел града, направил от Иола своя държанка. Но Деянира, която останала при Кеикс, разбрала от Лихас, спътник на Херакъл, че героят може да я забрави заради Иола. Тогава си спомнила за „любовното питие" на Несос и решила да си послужи с него.
След победата си над Еврит Херакъл решил да издигне олтар на Зевс и изпратил Лихас в Трахида да му донесе нова дреха. Деянира натопила една туника в кръвта на Несос и я дала на Лихас.
Херакъл, без да се усъмни в нищо, облякъл туниката и започнал да изпълнява ритуала на жертвоприношението към Зевс. Но когато от контакта с тялото му туниката се затоплила, отровата, която била попила, проникнала в кожата на героя и започнала да действа. Болката бързо станала толкова жестока, че Херакъл, обезумял, сграбчил Лихас за крака и го захвърлил в морето. Същевременно се мъчел да съблече фаталната дреха. Но платът бил залепнал за тялото му и кожата се късала заедно с него. В това състояние бил пренесен на кораб в Трахида. Когато разбрала какво е направила, Деянира се самоубила. Херакъл дал последните си разпореждания. Той поверил Иола на Хил, като го помолил да се ожени за нея, когато стане на съответната възраст. След това стигнал до върха на планината Ета, близо до Трахида, където издигнал клада и легнал върху нея. Когато приготовленията му приключили, той заповядал на слугите си да запалят кладата. Обаче никой не искал да се подчини. Единствено Филоктет (или баща му Пеант) се съгласил. Тогава Херакъл му дал лъка и стрелите си (виж Филоктет). Докато кладата горяла, се чул гръм и героят бил възнесен на небето върху облак.
Разказват, че преди да умре, Херакъл накарал Филоктет, единствения свидетел на смъртта му, да обещае, че на никого няма да каже къде е мястото на кладата. Когато по-късно започнали да разпитват Филоктет, той отказал да отговаря, но стигайки на мястото на кладата, многозначително потупал с крак, като така заобиколил заповедта на Херакъл. По-късно бил наказан за това с жестока рана на същия крак (виж легендата за него).
Съществува още един вариант за последните мигове от земния живот на Херакъл. Той не умрял върху клада, запалена нарочно от него, а измъчван от залепналата за кожата му туника, се запалил от слънцето, а сетне се хвърлил в един поток близо до Трахида, и се удавил. Водата на потока станала гореща. Точно там, между Тесалия и Фокида,

се намират Термопилите, където имало, и все още има, горещ извор.
И в двата варианта обаче смъртта на Херакъл е предизвикана от огън. Чрез него той се освободил от смъртните елементи, които дължал на човешката си майка Алкмена. По същия начин Тетида искала да пречисти Ахил, като го държала над огнището, за да го направи безсмъртен.
След като попаднал сред боговете, Херакъл се сдобрил с Хера. Тя станала негова безсмъртна майка след церемония, в която се представяло как Херакъл излиза от утробата ѝ. Оженил се за Хеба, богинята на младостта, и оттогава станал един от безсмъртните, заслужил тази слава с подвизите, достойнствата и най-вече със страданията си.
Легендата приписва на Херакъл седемдесет деца, почти всички момчета (виж табл. 15).
ХЕРКИНА (гр.). Нимфа на извор в Леваdея в Беотия. Била другарка на Персефона, преди Хадес да я отвлече. Един ден двете си играели в околностите на града. Момичентата имали гъска, която избягала и се скрила в пещера под един камък. Персефона я последвала и за да я хване, повдигнала камъка. Оттам бликнал извор: изворът Херкина. В неговите води трябвало да се изкъпят всички, които искали да се допитат до оракула на Трофоний, намиращ се в съседство.
ХЕРКУЛЕС (лат.). Латинизираната форма на името на Херакъл, вероятно преминала през езика на етруските. С това име се свързват много топографски и етимологични римски легенди, обединени в цикъла „Завръщането от Герион". Тези легенди не са свързани помежду си. Най-известният епизод от августовия период е битката между Херкулес и Каций (виж това име). Възможно е обаче този епизод да е вмъкнат в много по-късна епоха. Първоначалният вариант на легендата само трябвало да покаже как героят бил приет гостоприемно от варварския цар Фаун, който принасял в жертва на боговете всички чужденци, които идвали при него. Но когато решил да посегне на Херкулес, той го убил. След това продължил пътя си.
В обичайната версия Евандър приема добре Херкулес и по съвет на майка си Кармента, която му разкрива кой е гостът, му посвещава олтар в Големия Циркус, между Палатинския и Авентинския хълм. Личността на Евандър по всяка вероятност е „еленизация" на образа на Фаун.
Към легендата за Херкулес принадлежи и митът за Бона Деа (виж това име). Проперций разказва как, ожаднял от битката си с Каций, Херкулес поискал вода от Бона Деа (или Фауна), която чествала свещени тайнства наблизо. Жената забранила на героя да се доближи до свещения извор, защото ритуалът бил само за жени. Разгневен, Херкулес на свой ред му забранил достъпа на жени до своето светилище (виж също Рекаран).
На Херкулес също се приписват някои подвизи – построяването на дига и път, дълги осем стадия, разделящи морето и езерото Лукрино в Кампания.
ХЕРМАФРОДИТ (гр.). С това име се наричат всички същества, които имат двойствена същност – мъжка и женска. Митографите наваждат с него един от синовете на Афродита и Хермес, за когото разказват следната легенда: Хермафродит, чието име напомняло едновременно това на майка му и баща му, бил отгледан от нимфи в горите на Ида във Фригия. Той бил дарен с голяма красота и когато станал на 15 години, тръгнал да пътешества. Прекосил Мала Азия. Един ден, докато бил в Кария, стигнал до брега на езеро с невероятна красота. Нимфата на езерото, наречена Салмакида, веднага се влюбила в него. Но младият мъж отблъснал опитите ѝ за сближаване. Тя се престорила, че се примирява и се скрила, докато младежът, съблазнен от прозрачната вода, се съблякъл и се хвърлил в езерото. Когато го видяла в своя власт, Салмакида се приближила и се увила около него. Хермафродит напразно се опитал да се отърве от нея. Тя отправила молба към боговете телата им никога повече да не се разделят. Те я послушали и ги съединили, като сътворили ново същество с двойствена натура. От своя страна Хермафродит помолил боговете да направят така, че всеки, който се къпе в езерото, да загуби мъжествеността си. По времето на Страбон още се говорело за този ефект на езерото.
Най-често, особено във фигуралните мозайки, Хермафродит е представян като спътник на Дионис.
ХЕРМЕС (гр.). Син на Зевс и на Мая, наймладата от плеядите. Родил се в пещера в планината Килена, в Южна Аркадия. Мая го заченала от Зевс в късна доба, когато спели и богове, и хора. Когато Хермес се появил на бял свят, бил четвъртият ден от месеца на Мая. При раждането му, както бил обичаят, го увили в ивици плат и го поставили в люлка. Но той веднага показал преждевременната си зрялост, като успял да се развие и отишъл чак в Тесалия, където брат му Аполон бил пастир и пазел стадата на Адмет. Докато Аполон, погълнат от любов към сина на Магнес Хименей, занемарил задълженията си, Хермес откраднал част от стадата му – 12 крави, 100 юници, които още не познавали ярема, и един бик. След това закачил по един клон на опашката на всяко животно (според други автори увил с парчета плат копитата им) и ги превел през цяла Гърция до пещера в Пилос. Видял го само един старец на име Бат, когото Хермес се опитал да подкупи, за да мълчи. В Пилос Хермес принесъл в жертва две от открадна-

тите животни и ги разделил на 12 части, по една за всеки бог. След като скрил остатъка от стадото, той избягал в пещерата си в Килена. Като пристигнал, намерил пред входа костенурка. Младият бог я взел, изкорубил я и опънал върху черупката върви, направени от червата на кравите, принесени в жертва. Така била направена първата лира.
Аполон обаче търсел навсякъде животните си. Накрая пристигнал в Пилос, където Бат му разкрил къде са. Разказват, че поради пророческите си способности Аполон знаел всичко предварително, гадаейки по полета на птиците. Той отишъл в планината Килена и се оплакал на Мая за кражбата на сина ѝ. Но тя му показала детето, увито в пелени, и го попитала как може да му предяви подобни обвинения. Тогава Аполон извикал Зевс, който заповядал на детето да върне откраднатите животни. Тогава Аполон видял лирата и чул звуците, които Хермес изтръгвал от нея, и запленен, разменил стадата за инструмента.
Малко по-късно, докато пасял стадата, Хермес изобретил флейтата. Аполон поискал да купи от него и този нов музикален инструмент, като му предложил златната тояга, с която пазел стадата на Адмет. Обаче освен нея Хермес поискал Аполон да го научи да прави пророчества. Аполон приел и затова златният жезъл фигурира сред атрибутите на Хермес. Освен това той се научил да узнава бъдещето с помощта на малки камъчета. Щастлив от уменията и дейността на най-малкия си син, Зевс го направил свой вестител, изцяло посветен на него и на подземните богове Хадес и Персефона.
Митовете от детството на Хермес са единствените, в които той играе главната роля. Обикновено в легендите той е второстепенен герой, защитник на героите, вестител на божествената воля. В Гигантомахията носи шлема на Хадес, който правел невидим и това му позволило да убие великана Хиполит. По време на битката на боговете срещу алоадите спасил Арес, като го извадил от бронзовата делва, в която двамата великани го били затворили (виж Алоади). По аналогичен начин спасил Зевс в битката с Тифон. Той успял да открадне от чудовището сухожилията на Зевс, които Тифон бил скрил в меча кожа, и оставил да ги пази дракона Делфина – полужена, полузмия. Без да го забележи Тифон, Хермес успял с помощта на Пан да върне сухожилията на Зевс, като така му дал възможност за подновн битката. Във всички приключения се отличил с ловкостта си.
Иначе той е просто вестител на божията воля. След потопа отишъл при Девкалион и го попитал от какво има нужда. От него Нефела, майката на Фрикс и Хела, получила овена със златното руно, който спасил децата ѝ (виж Фрикс и Атамант). Хермес дал на Амфион лирата, на Херакъл – меча, а на Персей – шлема на Хадес и сандалите, с които летял във въздуха. Два пъти се намесил, за да спаси Одисей: първия, като предал на Калипсо заповедта да пусне героя и да му помогне да построи сал, с който да стигне до Итака (виж Одисей), и втория – при Цирцея, давайки му вълшебната билка „моли", която го предпазила от магиите ѝ, за да не се превърне и той в животно (виж Цирцея и Одисей). В Ада Хермес бдял над Херакъл и го предупредил да не се бие с духа на Медуза (виж Херакъл). Той се наел да му намери господар, при когото да служи като роб, за да се пречисти от убийството на Ифит, и сключил договора с Омфала. Най-известното приключение, в което се появява Хермес, е смъртта на Аргос, когото Хера била поставила за пазач на Ио, превърната в крава (виж Ио и Аргос). С това убийство обяснявали прякора на бога, Аргеифонт, което означава „Убиецът на Аргос". Също така, за да служи на Зевс и да предотврати отмъщението на Хера, той водел малкия Дионис от убежище в убежище до планината Ниса, а след това при Атамант (виж Дионис). Именно Хермес придружавал трите богини Хера, Афродита и Атина до планината Ида във Фригия, когато си оспорвали наградата за красота. Той ги завел при Парис, който трябвало да бъде техен арбитър (виж Парис), и така изиграл важна роля за избухването на Троянската война.
Хермес бил смятан за бог на търговията и кражбите. Той водел пътниците по пътищата. На стълбовете, които били поставяни по кръстопътищата, стоял неговият образ. Върхът на тези стълбове бил оформен като човешки бюст, надарен с виждащи се отдалеч мъжки органи. Той закрилял овчарите. Често го изобразявали като носещ агне на раменете си и тогава бил наричан Хермес Криофор. Той бил натоварен да води душите на мъртвите в Ада и заради това носел още името Психопомп, Придружителят на души.
Легендата приписва на Хермес много деца: Автолик, дядото на Одисей, който наследил от Хермес дарбата да краде незабелязано (виж Автолик); Еврит, един от аргонавтите; Абдер, дал името си на град Абдера и любимец на Херакъл, разкъсан от конете на Диомед (виж Херакъл); Кефал, който му родила Херза. И накрая, в най-неясните легенди, за негов син е сочен и богът Пан, също като баща си бог на пастирите, роден от Пенелопа, която изневерила на Одисей и зачевала от Хермес в планините на Аркадия.
Обикновено Хермес е представян, обут в крилати сандали и шапка с широка периферия, носещ златен жезъл, символ на функцията му на божествен вестител.
ХЕРМИОНА (гр.). Единствената дъщеря на Менелай и Елена (виж табл. 13). Най-древните легенди, представени в „Одисея", разказват, че без нейно знание Менелай я сгодил за сина на Ахил Неоптолем. На връщане в Лакедемон той вдигнал сватба. Версията обаче, следвана от трагиците, е напълно различна. Според тях Менелай първо сгодил Хермиона за Орест. Това станало преди Троянската война – митографите пишат, че Хермиона била на девет години, когато станало отвличането на Елена. Но по време на войната Менелай размислил и обещал дъщеря си на сина на Ахил, чиято подкрепа му била необходима, за да превземе Троя (виж Неоптолем). След войната Орест бил принуден да отстъпи годеницата си Хермиона (а според някои автори жена си, защото вече бил сключил брак с нея) на Неоптолем. За да се обясни фактът, че вече омъжената Хермиона била обещана на друг, се разказва, че първата сватба станала без съгласието на Менелай, по внушение на Тиндарей, дядо ѝ, докато Менелай бил пред Троя. Каквото и да се е случило, Хермиона станала повод за съперничество между Орест и Неоптолем.
Бракът на Неоптолем и Хермиона бил бездетен. И докато Неоптолем бил в Делфи, за да се допита за причината, Орест го убил или накарал жителите на Делфи да го убият по време на метежи в града (виж Орест). След това се оженил за Хермиона, която му родила син Тисамен (виж това име).
ХЕРМОС (гр.). Знатен атинянин, придружавал Тезей в похода му срещу амазонките. Когато по време на завръщането си Тезей основал град Питополис в областта Никея, той оставил Хермос и двама от спътниците му, за да създадат законите на новия град.
ХЕРМОХАР (гр.). Млад атинянин, влюбен в девойка от остров Кеос. Тя се наричала Ктесила и била дъщеря на Алкидамант. Той я обикнал, като я видял да танцува около олтара на Аполон. Тогава изписал върху една ябълка клетва, в която девойката се задължавала пред Артемида да не се омъжва за никой друг освен за него (сравни с хитростта на Аконтий). Ктесила видяла ябълката, която младежът хвърлил в храма на Артемида, вдигнала я и прочела написаното на висок глас и така се обвързала с клетвата. Засрамена, захвърлила плода. Но Хермохар отишъл при бащата на Ктесила и поискал ръката ѝ. Бащата обещал да му я даде за жена, като се заклел в Аполон и докоснал свещеното лаврово клонче.
Минало време и Алкидамант, бащата на Ктесила, забравил тържественото си обещание. Той сгодил дъщеря си за друг. Докато тя принасяла жертва на Артемида по случай годежа си, Хермохар дошъл в храма. Девойката го видяла, влюбила се в него (такова било желанието на Артемида) и с помощта на дойката си избягала с него, без знанието на Алкидамант. Двамата отишли в Атина, където се оженили. Ктесила забременяла, но боговете пожелали да умре при раждането, като по този начин изкупила клетвопрестъплението на баща си пред Аполон. По време на погребението присъстващите видели как един гълъб излита от гроба. Тялото на Ктесила изчезнало. Хермохар и жителите на Кеос се допитали до оракула и получили заповед да основат култ към Афродита Ктесила, новото име на обожествената девойка.
ХЕРО (гр.). Девойката, в която бил влюбен Леандър. Заради нея през нощта той прекосил с плуване протока, разделящ Сестос от Абидос (виж Леандър).
ХЕРОФИЛА (гр.). По-малката от двете сибили (виж Сибила). Родена в Троада от нимфа и смъртен баща, овчар от Ида, наречен Теодорос. Родният ѝ град бил Марпеса. Първите ѝ предсказания били, че разрухата на Троя ще е свързана с млада жена, отгледана в Спарта (защото тя се родила преди Троянската война). След това пътувала по света, в Кларос, Самос, Делос, Делфи, и навсякъде пророкувала, стъпила на камък, който носела със себе си. Умряла в Троада и показвали гроба ѝ свещената гора на Аполон Сминтийски.
ХЕРСА (гр.). Една от трите дъщери на Кекропс и Аглавра. Тя принадлежи към атинската царска фамилия (виж табл. 4). Нейни сестри са Аглавра и Пандроза. Атина им поверила малкия Ерихтоний (виж това име). Херса и сестрите ѝ проявили любопитство и отворили кошницата, в която било скрито детето. За наказание Атина ѝ пратила безумие и тя се хвърлила от скалите на Акропола. Според друга легенда обаче единствената виновна била Аглавра. Херса избягнала наказанието и прелъстена от Хермес, родила син Кефал (виж Кефал).
ХЕРСИЛИЯ (лат.). Римска героиня от времето на Ромул. Тя била сабинянка, една от най-знатните жени, отвлечени от римляните на Ромул. Според Плутарх единствена сред тях била омъжена. Мъжът ѝ се наричал Хостилий. Бил сабинянин, убит по време на войната, избухнала между двата народа. Разказват също така, че била омъжена за приближен на Ромул (също наречен Хостилий), на когото родила син, Хостий Хостилий, бащата на император Тулий Хостилий. По време на войната между сабиняните и римляните Херсилия била една от най-активните преговарящи, които постигнали мир.
Според друга версия Херсилия станала жена на Ромул. Тя му родила две деца: една дъщеря, Прима, и син Аолий, когото впоследствие нарекли Авилий. След обожествяването на съпруга ѝ тя също била поразена от божествения огън и въздигната сред боговете, където била наречена Хора Квиринц, и така била присъединена към култа на Ромул, който след смъртта си бил отъждествен с бог Квирин.

ХЕСПЕРИДИ (гр.). Нимфи на Залязващото слънце. В „Теогония“ на Хезиод те са дъщери на Нощта. Но в по-късната епоха били сочени като дъщери на Зевс и Темида, на Форкис и на Кето, и накрая на Атлант. Авторите също така не са единодушни за техния брой. Най-често посочват три – Егла, Еритея и Хесперарету‌за. Но името на последната обикновено се разделя на две и се отнася за две различни хесперади – Хеспера и Аретуза (виж Херакъл).
Хесперидите живеели в далечния Запад, недалеч от Острова на блажените, на брега на Океана. С опознаването на западния свят местонахождението на страната на хесперидите било обозначено по-точно – в подножието на планината Атлант.
Основната им задача била с помощта на дракон, син на Форкис и Кето (или на Тифон и Ехидна), да пазят градината на боговете, където растели златните ябълки, подарени от Земята на Хера на сватбата ѝ със Зевс (виж Херакъл). Те пеели в хор край бликащите извори, разнасящи амброзия.
Хесперидите са свързани с цикъла легенди за Херакъл, отишъл при тях, за да вземе плодовете на безсмъртието. Това е един от неговите подвизи.
Евемеристкото тълкуване на мита за хесперидите е следното: те били седем сестри, дъщери на Атлант и неговата племенница Хесперида. Притежавали големи стада овце (игра на думи в гръцкия език, където „ябълки“ и „овце“ могат да бъдат наричани с една дума). Техният съсед, царят на Египет Бузирис, изпратил разбойници да отвлекат стадата и сестрите. Когато Херакъл дошъл в страната, той убил разбойниците, отнел им плячката, освободил хесперидите и ги върнал на Атлант. Като отплата Атлант дал на героя „това, което бил дошъл да търси“ (не се знае дали ябълки или овце), и освен това го научил на астрономия (защото в легендата за Атлант той е смятан за първия астроном) (виж Атлант).
ХЕСПЕРОС (гр.). Богът на вечерницата. Смятан е за син или брат на Атлант. Той пръв се изкачил на планината Атлант, за да наблюдава звездите. Тук го застигнала буря и той изчезнал без следа. Хората, които го обичали заради добрината му, решили, че е превърнат в звезда, и го нарекли Хесперос, добрата звезда, която всяка вечер носи почивка на Нощта. В тази евемеристка интерпретация на легендата за Атлант Хесперос е баща на Хесперида, която, омъжена за Атлант, родила хесперидите (виж по-горе).
При авторите от елинистичната епоха Хесперос е отъждествяван със звездата Фосфорос (зорницата), наричана от римляните Луцифер.
ХЕСТИЯ (гр.). Богинята на огнището. Първата дъщеря на Кронос и Рея, сестра на Зевс и Хера. Макар че била ухажвана от Аполон и Посейдон, Зевс ѝ разрешил да запази вечно девствеността си. Нещо повече, той ѝ отдал изключителни почести: тя е почитана във всички домове на смъртните и в храмовете на всички богове. Докато другите богове ходят по света, Хестия винаги остава на Олимп. Както домашното огнище е религиозен център на жилището, така и Хестия е религиозен център на божественото жилище.
Неподвижността на Хестия е причина тя да не играе никаква роля в легендите. По-скоро представлява абстрактна идея за домашното огнище, отколкото персонифициран образ.
ХЕФЕСТ (гр.). Бог на огъня. Син на Зевс и Хера. В някои предания се разказва, че Хера го заченала сама, като отговор на раждането на Атина, която била дъщеря на Зевс без участието на жена (виж Атина). След това го поверила на Кедалион от остров Наксос, за да го научи на ковашкия занаят (виж Кедалион). Това е традицията, оставена от Хезиод. Според критски вариант на легендата Хефест бил син не на Зевс, а на Тал (виж това име), син на Крес, дал името си на острова. В тази традиция Радамант е смятан за син на Зевс.
Хефест бил куц бог и за недъга му в митовете има много обяснения. Най-простото е дадено в „Илиада“. Хера се скарала със Зевс заради Херакъл и Хефест застанал на страната на майка си. Зевс го хванал за едина крак и го хвърлил от Олимп. Хефест падал цял ден и едва привечер, полужив и едва дишайки, паднал на остров Лемнос. Прибрали го синтийците (тракийско население, преселило се на остров Лемнос). Бил съживен, но останал куц.
За недъга на Хефест в „Илиада“ има още една легенда. Хефест бил куц по рождение и майка му, която се срамувала от него, решила да го скрие от другите богове и го изхвърлила от Олимп. Хефест паднал в Океана, където го прибрали Тетия и Евринома, които спасили живота му и го гледали девет години в пещера под водата. За тях той изработил много бижута и запазил в душата си дълбока благодарност заради добротата им.
Съществуват опити да се обединят двете легенди. Хефест бил хвърлен от Зевс, но паднал не на остров Лемнос, а в морето, където бил прибран от морските богини (трябва да се отбележи, че и за Хера се е смятало, че е отгледана от Океан и Тетия).
За да отмъсти на майка си, която го изхвърлила от Олимп, Хефест тайно изработил златен трон. Всеки, който седнел в него, веднага бил окован от вериги. Хефест изпратил трона на майка си. Хера непредпазливо седнала и била завързана, без да може да се освободи. Никой не знаел как да разкове веригите, единствен Хефест притежавал тайната. Боговете трябвало да го извикат, за да освободи Хера. С тази задача бил натоварен Дионис, на когото Хефест имал доверие. За да го убеди, Дионис го напил. Хефест се върнал на Олимп, качен на магаре, и освободил майка си.
В семейството на големите олимпийски богове Хефест е господар на огнения елемент. Могъщ бог, той се бил пред Троя с огън, както по време на Гигантомахията убил гиганта Клитий, удряйки го с топка разтопено желязо. Освен това той е богът на металите и металургията. Царува над вулканите, които са негови работилници. В тях той работел заедно с помощниците си циклопите (поне според най-късните легенди). Тетида прибягнала до помощта му, за да изкове оръжията на Ахил. Златният трон, изпратен на Хера, бил първото доказателство за сръчността му. Сред боговете Хефест бил това, което е Дедал сред хората – изобретател, за когото нито едно техническо чудо не е невъзможно.
Макар че не бил физически привлекателен, той имал връзки с много красиви жени. В „Илиада“ се говори, че негова жена е грацията Харида. Хезиод пък посочва Аглая, най-младата от харитите. Но най-известна е връзката му с Афродита, за която се разказва в „Одисея“. Зевс го оженил за нея, но тя скоро станала любовница на Арес. Един ден Слънцето, което вижда всичко, ги изненадало излегнали се един до друг, и отишло да разкаже всичко на съпруга ѝ. Той не казал нищо, но приготвил невидима мрежа, която сложил около леглото на жена си. Когато отново се срещнали с любовника ѝ, мрежата паднала върху тях и се затворила, обездвижвайки двамата виновници. Тогава Хефест извикал всички богове. Щом я освободили, Афродита избягала посрамена, сподирена от смеха на останалите.
Хефест имал много синове: аргонавта Палемон, легендарния скулптор Ардал, който също като Палемон наследил от баща си несравнимата му сръчност. Друг негов син бил Перифет, известен разбойник, убит от Тезей.
Легендарният атински герой Ерихтоний бил роден от земята от желанието на Хефест към богинята девица Атина (виж Ерихтоний). Самият той бил помогнал за раждането на богинята, разцепвайки главата на Зевс, откъдето се появила Атина (тази легенда обаче е несъвместима с версията, че Хера родила Хефест от завист към раждането на Атина).
Хефест участвал в създаването на Пандора, като изваял тялото ѝ от кал (виж Пандора). Помогнал и за наказанието на Прометей, като го приковал към планината Кавказ и той станал плячка на лешояд, който кълвял черния му дроб (виж Прометей).
ХИАДИ (гр.). Съзвездие, близко до това на Плеядите, чиято поява съвпада със сезона на пролетните дъждове (откъдето идва и името им, което на гръцки означава „валя“).
Първоначално се смятало, че са нимфи, дъщери на Атлант и на океанида – или Етра, или Плейона. За техни бащи се сочат и царят на Гърция Мелисей, също Хиас (виж това име), Ерехтей и дори Кадмос.
Броят им варира от две до седем. Имената, с които ги наричат, също са различни. Най-известните са: Амброзия, Евдора, Езила (или Фезила), Коронида, Диона, Поликсо и Фео. Преди да бъдат превърнати в звезди, били дойки на Дионис, наречени „нимфите от Ниса“ (виж Дионис). Страхувайки се от Хера, те поверили храненика си на Ино и избягали при Тетия, тяхната баба. Тук Зевс ги превърнал в съзвездие. Преди това били подмладени от Медея.
Разказват също така, че оплаквайки смъртта на брат си Хиас (виж това име), девойките се самоубили и били превърнати в съзвездие.
ХИАКИНТИДИ (гр.). Така в Атина наричали девойките, принесени в жертва за спасението на отечеството. За тях съществуват няколко различни предания:
Според първото те били четирите дъщери на лакедемонеца Хиацинт (виж по-долу), който живеел в Атина. Наричали се Антеида, Еглеида, Литея и Ортея. По време на войната, водена от Минос срещу Атика, страната била нападната от болести и глад (виж Минос и Андрогей). Според старо предсказание атиняните решили да принесат в жертва младите момичета. Но това не дало резултат и атиняните били принудени да приемат условията на Минос (виж Тезей).
Други митографи смятат, че хиакинтидите са дъщерите на Ерехтей Протогения и Пандора, които станали изкупителни жертви при наближаването на армията на елевзинците към Атина (виж Ерехтей и Евмолп). Нарекли ги хианкинтиди, защото жертвоприношението станало на хълм, наречен Хиакинт.
ХИАМ (гр.). Син на Ликор (или Ликорей) (виж това име). Той се оженил за една от дъщерите на Девкалион, наречена Мелантея. Родила им се дъщеря, Меленида (или Келено), която станала майка на Делф, героя, дал името си на остров Делфи. За Хиам се смята, че е основал град Хия.
ХИАС (гр.). Син на Атлант и Плейона и брат на плеядите и хиадите. Един ден, докато ловувал в Либия, бил убит или от змия, която го ухапала, или от глиган. Част от сестрите му (пет или седем според различните легенди) умрели от мъка (или се самоубили) и били превърнати в звезди (хиадите) (виж и Плеяди).
ХИАЦИНТ (гр.). Най-често смятан за син на Амиклай и Диомеда, по бащина линия внук на Лакедемон и Спарта (виж табл. 6). В това родословие той е чичо на Ойбал (или на Периерей). Понякога поетите го смятат за син на Ойбал. Според изолирана легенда, достигнала до нас чрез Атенодор, Хиа-

цинт е син на музата Клио и на Пиерос, син на Магнес. От любов към него Тамирис, синът на Филамон и на нимфата Аргиопа, измисля педерастията.
Хиацинт бил много красив и Аполон се влюбил в него. Един ден, когато двамата хвърляли диск, вятърът го отклонил или самият диск се ударил в скала, отскочил така, че ударил Хиацинт по главата и го убил. Аполон бил обхванат от дълбока скръб и за да обезсмърти името на приятеля си, превърнал кръвта, изтекла от раната му, в ново цвете, наречено „хиацинт" (планински крем).
Според някои автори истинският виновник за драмата бил Зефир, нещастен съперник на Аполон, който нарочно отклонил диска, за да си отмъсти на двамата. Деянието се приписва и на Борей, също влюбен в красавеца Хиацинт.
Лакедемонецът Хиацинт, за когото пише Аполодор, баща на хиакинтидите, не трябва да бъде смесван с любимия на Аполон. За него няма никакви други сведения.
ХИБРИДА (гр.). Абстракция, персонификация на Прекалеността и Безсрамието. Смята се, че е майка на Корос (Пренасищането). Понякога Корос е смятан за неин баща.
ХИГИЯ (гр.). Персонификация на Здравето. Смятана е за една от дъщерите на Асклепий. Не притежава собствен мит, а фигурира сред придружителите на Асклепий.
ХИДНА (гр.). Дъщеря на Скилис, родом от Палена. Баща и дъщеря били умели гмурци. Когато флотата на Ксеркс дошла да завладява Гърция, те прерязали въжетата на котвите и много кораби били изхвърлени от вълните на брега и се изпочупили. В знак на благодарност наследниците на Амфиктион издигнали в Делфи статуи на Скилис и на Хидна. Според преданията в Хидна бил влюбен морският бог Главк.
ХИДРАТА ОТ ЛЕРНА. Хидра или змия, дете на Тифон и на Ехидна. Чудовището, убито от Херакъл (виж табл. 32). Нейното описание и легенда ще намерите в статията за Херакъл, както и различните версии и тълкувания на древните митографи. С кръвта на хидрата Херакъл напоил стрелите си, същата кръв влиза и в състава на течността, дадена от Несос на Деянира. Отровната кръв на хидрата попаднала във водата на река Анигър и й придала зловонна миризма. Всички риби, хванати в тази река, били негодни за консумация, защото Хирон или друг кентавър, ранен от стрела на Херакъл, се изкъпал в Анигър, стрелата паднала във водата и я отровила завинаги.
ХИЕРА (гр.). Жената на Телеф. По време на първия поход на гърците срещу Троя и слизането им на брега в Мизия (виж Ахил и Телеф) тя застанала начело на жените на страната си, за да се бият със завоевателите. Била убита от Нирей. Разказват, че Хиера надминавала Елена по красота. От Телеф имала две деца – Тархон и Тирсен.
ХИЕРАКС (гр.). Означава още сокол (Folkon). С това име в легендите фигурират двама герои.
1. Единият е бъбривец, който попречил на Хермес да открадне Ио от Аргос и заради това богът го убил. Макар че изворите не казват нищо по въпроса, вероятно наказанието на Хиеракс е било превръщането му в птица със същото име.
2. Другият е богат собственик в страната на мариандините на северния бряг на Мала Азия. Хиеракс почитал Деметра и богинята му се отплащала, като пращала богата реколта в нивите му. Когато гневът на Посейдон предизвикал глад и суша в Троада (виж Лаомедон), троянците помолили да помощ Хиеракс. Той им дал огромни количества пшеница и ечемик, като така ги спасил от глада. Но Посейдон го наказал, като го превърнал в сокол, птица – приятел на човека, но мразена от другите птици.
ХИЕТОС (гр.). Първият, който отмъстил за прелюбодеяние. Той убил любовника на жена си. Бил родом от Аргос, а жертвата му се казвала Молур, син на Арисбант. След убийството напуснал града и намерил убежище при Орхомен, сина на Миний. Тук основал селище, носещо неговото име.
ХИЛ (гр.). Синът на Херакъл и Деянира според най-разпространената версия на легендата (виж набл. 15 и 16). Херакъл го нарекъл така заради река в Лидия, приток на Хермос, която пък дължала името си на великан, син на Земята, наречен Хил. Херакъл видял тази река, докато бил слуга при Омфала. Но тази версия не съвпада с официалната хронология, според която Хил се ражда много преди заточението на Херакъл в Лидия (виж Херакъл).
Някои митографи смятат Хил за син на Херакъл и Омфала. Но това е изолирана версия, както и по-късната трактовка, според която Хил е плод на любовта на Херакъл и Мелита, нимфа от страната на феаките, с която Херакъл правил любов, докато бил изцелен там след убийството на синовете си (заточение, непознато за митографите в традиционната версия). По-късно този Хил начело на група феаки основал колония в Илирия. Там той бил убит от местните жители в свада заради стада волове. Хил дал името си на хилейците от Епир.
Най-често се смята, че Хил е роден от Деянира в Калидон още в началото на брака й с Херакъл. Той вече бил голям по време на заточението им при Кеикс (виж Херакъл). Когато умирал, Херакъл го помолил да се ожени за Иола (виж това име) и когато хераклидите трябвало да избягат в Атика, за да се спасят от преследването на Евристей, те се обединили около Хил, който (най-малкото според някои автори) убил Евристей лично (виж Хераклиди). След това се заселил в Тива с баба си Алкмена. Опитал се да организира „завръщането" на децата на Херакъл в Пелопонес. Но тълкувайки погрешно едно предсказание (виж Хераклиди), умрял по време на кървав двубой от ръката на Ехем (виж това име). След смъртта на Херакъл Хил бил осиновен от царя на дорийците Егимий (виж Егимий) и като такъв станал кръстник на едно от трите дорийски племена.
ХИЛАС (гр.). Когато Херакъл се биел с дриопите, убил техния цар Теиодамант и отвлякъл сина му Хилас, красив младеж, в когото се влюбил. Хилас го придружил в похода на аргонавтите. Но по време на престой в Мизия, когато Херакъл отишъл в гората да си търси дърво за ново гребло, защото бил счупил старото, Хилас трябвало да донесе вода от извор в гората (или от река или езеро), наречен Асканий. Нимфите, като видели колко е красив, го издърпали във водата при тях, за да го направят безсмъртен. Полифем слязъл заедно с него, първи забелязал, че младежът е изчезнал. Викал го дълго, но без успех. Херакъл се присъединил към него. Аргонавтите обаче вдигнали котва, без да дочакат другарите си (може би по съвет на бореадите). Полифем основал на същото място град Киос, който по-късно започнал да се нарича Пруза. Херакъл подозирал, че мизийците са отвлекли Хилас, взел заложници и им заповядал да намерят младежа. Дълго след това мизийците възпроизвеждали тази случка под формата на ежегоден празник – жреците вървели в процесия към планината и викали по три пъти името на Хилас.
ХИЛЕБИЯ (гр.). Когато един от претендентите за ръката на Ио, синът на Фороней Лирк, получил от Инах заповед да търси девойката, отвлечена от Зевс (виж Ио), той се подчинил и тръгнал да броди по света. Тъй като не я намерил и се страхувал да се върне в Аргос без нея, се заселил в Кавнос, Кария, където се оженил за дъщерята на царя Хилебия. Но те нямали деца. За да разбере причината, Лирк се допитал до оракул, който го подтикнал да изневери на жена си (виж Лирк, 1). Тъст му се разсърдил и се опитал да го прогони. Но Хилебия останала вярна на съпруга си и му помогнала да победи.
ХИЛЕЙ (гр.). Един от аркадийските кентаври, които искали да отвлекат Аталанта (виж това име). Той ранил тежко Миланион, един от претендентите за ръката на девойката, а сетне бил убит от нейна стрела. Според друга легенда Хилей участвал в битката на кентаврите и лапитите и бил убит не от Аталанта, а от Тезей, или от Херакъл в битката при кентавъра Фол (виж Херакъл).
ХИЛЕРА (гр.). Една от левкипидите (виж това име), сестра на Феба.
ХИЛОНОМА (гр.). По време на битката между лапитите и кентаврите на сватбата на Пиритой кентавърката Хилонома, омъжена за кентавъра Килар, се пробола със същата стрела, пронизала съпруга й, защото не искала да живее без него.
ХИМАЛИЯ (гр.). Хималия, Мелничарката, е нимфа от Родос. Била обладана от Зевс, превърнал се в оплодителен дъжд, след победата над титаните. Тя му родила трима синове, чиито имена представят трите етапа от развитието на житото: Спартей (Сеяч), Кроний (Зреещ) и Китос (буквално означава „кух", „празен", вероятно „този, който затваря житото в силозите"). По време на потопа, залял остров Родос, синовете на Хималия и Зевс се спасили, като се изкачили на най-високата част на острова.
ХИМЕНЕЙ (гр.). Богът, който води сватбената процесия. Изглежда, че в началото е олицетворявал песента на хименея (сравни с бог Иах). Съществуват няколко версии за произхода му. Смята се, че е син на някоя от музите (Калиопа, Клио или Урания) и на Аполон, или на Дионис и Афродита. Понякога за негов баща е посочва Магнес или Пиерос.
За да се обясни защо се споменава името му по време на сватбената церемония, са измислени много митове. Разказват например, че Хименей бил млад атинянин, прочут с красотата си. Бил толкова хубав, че обикновено го взимали за момиче. Макар че бил със скромно потекло, се влюбил в знатна атинянка. Отчаян, че никога няма да я има за жена, тайно я следвал навсякъде. Това било единственото удовлетворение, което можел да получи от любовта си. Един ден, когато младите богати девойки отишли в Елевзин да принасят жертва на Деметра, ги нападнали пирати. Всички били отвлечени, в това число и Хименей, когото също взели за жена. След дълъг преход пиратите спрели на пуст бряг и уморени заспали. Докато спели, Хименей ги убил, скрил девойките на сигурно място и се върнал в Атина. Там предложил на родителите да върне дъщерите им, ако му дадат за жена тази, която обича. Сделката била сключена и девойките – върнати на семействата им. Като спомен от това приключение при всяка сватба името на Хименей се споменава като добро предзнаменование.
Съществува и друга легенда, която обяснява по друг начин този обичай на брачния ритуал. Синът на Магнес Хименей бил много добър музикант. Той свирел и пеел по време на сватбата на Дионис и Атея, но издъхнал по време на церемонията. За да запазят паметта му, решили името му да се споменава при всяка брачна церемония.
Сходна с горната легенда разказва, че Хименей, който бил много красив, бил обичан от Хесперос (виж това име). Докато пеел на

сватбата на Ариадна и Дионис, изведнъж загубил гласа си. Като спомен за тази случка оттогава на всяка сватбена церемония се изпълнявала „песента на Хименей".
В друга версия пък Хименей бил много красив младеж, който умрял по време на собствената си сватба, като така завинаги свързал името си с брачната церемония, макар че малко след това Асклепий го върнал към живота.
Всички легенди обаче са единодушни, че младежът бил много красив, че бил обичан от Аполон или Тимарис, или Хесперос (химнът се изпълнява точно когато вечерницата се издига на хоризонта).
Обичайните атрибути на Хименей са факел, венец от цветя и понякога флейта, напомняща за музиката, съпровождаща сватбената процесия.

ХИМЕР (гр.). Духът Химер е въплъщение на любовното желание. Той придружава Ерос в свитата на Афродита, а на Олимп живее до харитите и музите. Той е чиста абстракция и не присъства в легендите.
За Химер, син на Лакедемон, виж това име.

ХИМЕРА (гр.). 1. Животно от приказките, полукоза, полулъв. Понякога му приписват опашка на змия и глава на лъв върху тяло на коза, друг път има много глави – една на лъв, друга на коза. Химера имала огнен дъх. Била плод на връзката между Тифон и „пепелянката" Ехидна. Била отгледана от царя на Кария Амисодар и живеела в Патера. Царят на Ликия Иобат заповядал на Белерофонт да я убие, защото непрекъснато опустошавала земите му. С помощта на крилатия кон Пегас Белерофонт успял да се справи със задачата. Разказват, че той сложил на копието си оловен връх. От огнения дъх на животното оловото се разтопило и го убило.
2. Сицилийска нимфа, която била влюбена в красивия Дафнис (виж това име).

ХИМЕРЕЙ (гр.). Един от двамата синове на титана Прометей и дъщерята на Атлант Келено. Негов брат е Лик (виж табл. 38). Двамата братя били погребани в Троя. Когато в Лакедемон настъпил мор, оракулът на Аполон предрекъл, че болестта няма да спре, докато един благороден лакедемонец не извърши жертвоприношение на гроба на синовете на Прометей. Това се случило преди Троянската война. Менелай веднага тръгнал на път и извършил жертвоприношението. В Троя той бил гост на Парис, като така започнали техните отношения.

ХИМН (гр.). Пастир от Фригия, влюбен в Никея, нимфа, другарка на Артемида, която не искала да познае любовта. Той решил да й признае чувствата си, но тя го убила със стрелата си. Цялата природа оплакала Химн, дори Артемида, макар че богинята също не познавала любовта (виж Никея).

ХИОНА (гр.). Това име носят много героини.
1. Дъщерята на бога на вятъра Борей и Орития (виж табл. 11). От Посейдон родила син, Евмолп, когото хвърлила в морето, но той бил спасен от баща си (виж Евмолп).
2. Дъщеря на океанидата Калироя и речния бог Нил. По време на земния си живот страдала от насилието на един селянин. По заповед на Зевс Хермес я вдигнал в небето и я поставил на облаците. Това обяснява защо Снегът е враг на земеделците (името й на гръцки означава и сняг).
3. Легендите разказват за още една Хиона, дъщеря на цар Дедалион, в която едновременно се влюбили Аполон и Хермес. Тя им родила Автолик и Филамон (виж Дедалион).
4. Майката на бог Приап.

ХИПА (гр.). Най-известната героиня с това име е дъщерята на кентавъра Хирон. Тя била прелъстена от сина на Хелен, Еол, и когато настъпил краят на бременността й, избягала в Пелион, за да роди скришом от баща си. Той обаче я проследил. Хипа отправила молба до боговете да й помогнат да се скрие. Те я превърнали в съзвездие във формата на кон (виж също Меланипа).

ХИПЕРБОРЕЙЦИ (гр.). Митичен народ, населяващ далечния север. Името им означава „отвъд северния вятър", т. е. отвъд точката, от която духа Борей. Легендата за тях е свързана с тази на Аполон.
След раждането на Аполон баща му Зевс му заповядал да отиде в Делфи. Обаче богът приготвил впряга си от лебеди и първо отлетял при хиперборейците, където останал известно време. Едва след това тържествено влязъл в Делфи (виж Аполон). На всеки деветнадесет години, период, в който звездите правят пълен кръг и застават в същата позиция, той отново се връща при хиперборейците. Тук всяка нощ между пролетното равноденствие и изгряването на плеядите пее своите химни, акомпанирайки си на лира. Когато убил циклопите – повелителите на мълниите, с които Зевс погубил сина му Асклепий (виж Асклепий и Аполон), Аполон скрил стрелата, с която си отмъстил, в големия кръгъл храм, издигнат в негова чест в главния град на хиперборейците. Някои автори разказват, че тази огромна стрела сама излетяла от храма и достигайки небето, образувала съзвездието Стрелец. На нея един от хиперборейците, Абазис, прекосил цялата земя, без да се храни, защото вълшебната стрела му доставяла необходимата храна.
Легендата приписва на хиперборейците някои древни практики от култа към Аполон. Не само че Лето била родена сред тях и дошла от тази страна, за да роди децата си на остров Делос, но и „свещените предмети", почитани в храма на Аполон в Делос, също произхождали от тази земя. По този повод съществуват две легенди, и двете достигнали до нас благодарение на Херодот. Първата от тях разказва, че тези „свещени" предмети били донесени в Делос и скрити в слама от две девойки, наречени Хипероха и Лаодика, които били придружавани в пътуването от петима мъже, за да ги пазят. Те умрели в Делос, където ги почитали като божества. Другата легенда разказва, че хиперборейците поверили „свещените предмети" на своите съседи скитите, и така постепенно, от народ на народ, предметите стигнали до Адриатическото крайбрежие. След това се отправили на юг, като преминавали от град на град. В Гърция били внесени през Епир. Оттук, прекосявайки Континентална Гърция, стигнали в Евбея, в Каристос, оттам пък от остров на остров били пренесени на Тенос и накрая на Делос, където била крайната точка на пътуването им.
Според друг разказ две хиперборейски момичета, Аргеда и Опида, дошли в Делос заедно с „божествата" (т. е. Лето и Илития) в момента на раждането на Аполон и Артемида, като носели дарове за Илития, за да я умилостивят и да позволи на Лето да роди по-бързо и леко.
Хиперборейците играли важна роля и в живота на Делфи. Тук храмът бил основан от хипербореец, наречен Олен, първия жрец на Аполон, който въвел използването на хексаметъра (стихотворен размер с шест стъпки) в предсказанията си. Когато галатите нападнали Делфи, сред чудесата, стъписали противника, били и двамата въоръжени призраци – хиперборейските герои Хиперох и Лаодок, чиито имена напомнят за тези на девойките в делоската легенда.
Хиперборейците се споменават и в легендите за Персей и за Херакъл (поне според версията, в която градината на хесперидите се намира в Далечния север (виж Херакъл). От класическата епоха обаче авторите описват родината им като идеалната земя с мек климат, истинска утопична страна. Почвата раждала две реколти на година. Жителите не познавали омразата, живеели на открито, в свещени гори и полета, и живеели изключително дълго. Когато старците достатъчно се порадвали на живота, те се хвърляли в морето или от някоя скала, с венец от цветя на главата, и щастливи намирали смъртта си сред вълните. Смятало се, че хиперборейците владеят изкуството на магиите. Можели да се движат по въздуха, да намират съкровища и т. н. Питагор бил смятан за превъплъщение на Аполон Хипербореец.

ХИПЕРИОН (гр.). Един от титаните, син на Уран и Гея (виж табл. 5, 12 и 14). Бил женен за сестра си, титанката Тея, която му родила Слънцето (Хелиос), Луната (Селена) и Зората (Еос).
Понякога името на Хиперион се използва за самото Слънце. То означава „Този, който минава отгоре" (над Земята).

ХИПЕРМЕСТРА (гр.). 1. От всички данаиди Хиперместра (или Хипермнестра) е единствената, която оставя съпруга си Линкей жив (виж Данаиди). Тъй като не се подчинила на заповедите на баща си Данай, тя била изправена на съд, но изглежда аргосци я оправдали. Напуснала страната заедно с Линкей, от когото имала син Абант. Есхил написва трагедията „Съдът на Хиперместра", която не е достигнала до нас.
2. Дъщеря на Тестий и Евритемида, сестра на Алтей и Леда (виж табл. 24).
3. Дъщеря на Теспий (или Тестий) и майка на Амфиарай (виж табл. 1).

ХИПНОС (гр.). Персонификация на Съня. Син на Нощта и на Ереб (или син на Астрей) и брат близнак на Танатос (Смъртта). Неговият образ е чиста абстракция. При Омир той живее на остров Лемнос. По-късно обиталището му е променено – в Ада според Вергилий и в страната на кимерийците според Овидий, който подробно описва двореца му, в който всички спят. Често го представят с крила, носещ се над земята и морето, приспивайки живите същества. За него има само една легенда, според която той бил влюбен в Ендимион и го дарил със способността да спи с отворени очи, за да може да гледа непрекъснато очите на своя любим.

ХИПО (гр.). В Левктра живеел мъж на име Скедас, който имал две дъщери, Хипо и Молпия. Двете девойки били изнасилени от двама лакедемонци – Фрурархид и Партений. От срам те се обесили. Скедас се опитал да накара спартанците да накажат виновните. Тъй като не успял, се обесил, проклинайки Спарта. Това е една от причините, поради която по времето на Епаминонд Спарта си навлякла гнева на боговете.
За Хипо-Окироя виж Окироя.

ХИПОДАМЕЯ (гр.). Това име носят много героини.
1. Най-известната е дъщерята на Еномай, цар на Пиза в Елида (виж табл. 2). Сведенията за името на майка й са противоречиви: според едни легенди е дъщеря на плеядата Стеропа, според други на данаидата Евритоя, а според трети на Еварета, сестрата на Левкип. Хиподамея била много красива и за ръката й имало много претенденти. Но Еномай не искал да омъжи дъщеря си. Според преданията оракул му бил предсказал, че ще умре от ръката на зет си. Други автори твърдят, че самият той бил влюбен в нея. Както и да е, той бил измислил следната стратегия, за да отблъсне претендентите за ръката й: обявил, че ще даде ръката на дъщеря си като награда за онзи, който спечели в състезание с колесници. Всеки претендент трябвало да качи девойката на колесницата си и се състезавал със самия Еномай. Крайната цел бил олтарът на Посейдон в Коринт. Казват, че Еномай поставил условието Хиподамея да е със състезателя, за да направи колесницата по-тежка

или просто да го разсейва. За Еномай не представлявало никакъв проблем да ги настигне, защото конете му били изключително бързи (виж Еномай). След като победял, той отрязвал главата на претендента и я заковавал на вратата на къщата си, за да изплаши другите желаещи.

Когато Хиподамея видяла Пелопс, тя се влюбила от пръв поглед в него. Осигурила си помощта на кочияша на баща си Миртил, който също бил влюбен в нея, и го накарала да замени нитовете на колелата на колесницата на Еномай с восъчни. По време на състезанието колесницата му се разпаднала (виж Пелопс) и това предизвикало голямо нещастие. Разказват също така, че за да спечели помощта на Миртил, Пелопс му обещал да прекара една нощ с Хиподамея или че самата тя му дала това обещание.

По-късно Миртил се опитал да насили Хиподамея, докато тя, той и Пелопс пътували заедно и Пелопс бил отишъл да търси вода. Когато се върнал, Хиподамея се оплакала и Пелопс хвърлил Миртил в морето. В други версии тя се опитала да прелъсти Миртил в отсъствието на Пелопс. И тъй като кочияшът не се поддал, тя го наклеветила на съпруга си. Той го убил, но преди смъртта си Миртил проклел рода на Пелопс, и това била една от причините за нещастията, сполетели по-късно пелопидите (виж Атрей, Тиест, Агамемнон и табл. 2).

В чест на Хиподамея Пелопс основал в Олимпия празник на Хера, богинята на брака, който се провеждал на всеки пет години. Сведенията за децата на Пелопс и Хиподамея са различни. Според някои легенди те имали шестима синове: Атрей, Тиест, Питей, Алкатой, Плистен и Хризип. Други посочват Атрей, Тиест, Диас, Киносур, Коринт, Хипалм, Хипас, Клеон, Аргей, Алкатой, Хелей, Питей и Тезен, и три дъщери: Никипа, Лизидика и Астидамея. И трите се омъжили за синове на Персей (виж табл. 31). Обикновено Хризип е смятан за доведен син на Хиподамея, и тя накарала Атрей и Тиест да го убият (виж Кризип). За да си отмъсти, Пелопс я убил.

Смъртта на Хризип е представяна и по следния начин: тъй като Атрей и Тиест отказали да убият Хризип, Хиподамея решила да извърши убийството сама. За тази цел използвала меча на Лай, който прекарал нощта в къщата на Пелопс. Убийцата оставила оръжието в тялото на Хризип, за да насочи подозренията към Лай. Но Хризип, макар и смъртно ранен, успял да каже кой го е пронизал. Хиподамея била изгонена от Пелопс. Тя отишла в Арголида, където умряла. По-късно, по заповед на оракула, Пелопс докарал пепелта ѝ в Олимпия, където Хиподамея имала светилище (Алтида).

2. Хиподамея е името на дъщерята на Адраст (или Бутес), съпруга на Пиритой, заради която избухнала битката между кентаврите и лапитите (виж Пиритой и табл. 1 и 23).

Виж също и други героини с това име в статията за Бризеида (която всъщност се казвала Хиподамея) и Феникс.

ХИПОКООН (гр.). Незаконен син на Ойбал и нимфа на име Батия. Родом от Спарта. Полубрат е на Тиндарей и Икарий (виж табл. 19). Тъй като бил по-възрастен от тях, след смъртта на баща им той ги прогонил и завзел властта. Имал дванадесет синове, хипокоонтидите, които му помогнали да ограби Тиндарей и Икарий. Хипокоон и синовете му били жестоки хора. Те предизвикали гнева на Херакъл, който им обявил война и ги убил (виж Херакъл). Героят възстановил на трона на Спарта Тиндарей. Според някои легенди Икарий помогнал на Хипокоон да отнеме царството от Тиндарей (виж Икарий).

ХИПОКРЕНА (гр.). Когато се намирал в Хеликон, недалеч от свещената гора на музите, конят Пегас ударил с копитото си една скала и оттам бликнал извор (виж Пегас). Нарекли го Хипокрена, Изворът на коня. Около него нимфите се събирали и танцували. Смятало се, че водата му стимулира поетичното вдъхновение.

Павзаний споменава за още един Извор на коня, който също дължал произхода си на Пегас и се намирал в Трезена.

ХИПОЛИТ (Иполит, гр.). 1. Тезей имал син от амазонката Меланипа, Антиопа или Хиполита, наречен Хиполит. От майка си младежът наследил страстта ѝ към лова и жестоките битки. Сред всички божества особено почитал Артемида, но мразел Афродита. Богинята си отмъстила жестоко за омразата му, като накарала Федра, втората съпруга на Тезей, да обикне доведения си син. Тя му предложила любовта си, но Хиполит я отблъснал. Страхувайки се, че може да я издаде на Тезей, Федра разкъсала дрехите си, разбила вратата на спалнята си и се оплакала, че Хиполит е искал да я изнасили. Тезей бил обхванат от ярост и тъй като не искал сам да погуби сина си, се обърнал за помощ към Посейдон, който бил обещал да изпълни три негови желания. По молба на Тезей богът изпратил морско чудовище, което излязло от вълните, когато Хиполит карал колесницата си по морския бряг в Трезена. Конете се уплашили и причинили смъртта на младежа. Хиполит паднал от колесницата, краката му се оплели в юздите и конете го влачили по скалите. Като разбрала какво е причинила, Федра се обесила.

Разказват също така, че по молба на Артемида Асклепий съживил младежа. След това богинята го пренесла в Италия, в светилището си в Арикия (или на брега на Немейското езеро)(виж Диана). Хиполит бил отъждествен с бог Вирбий, спътник на Диана в Арикия.

2. Хиполит е името на великана, който в Гигантомахията се биел срещу Хермес. Богът го убил с помощта на шлема на Хадес, който правел невидим този, който го носи.

ХИПОЛИТА (гр.). Сред героините, носещи това име, най-известна е царицата на амазонките, чийто колан Херакъл трябвало да вземе (виж Херакъл). Като всички амазонки и тя била дъщеря на Арес. Майка ѝ се казвала Отрера. Според някои автори Хиполита предприела похода срещу Тезей (виж Тезей). Тя е майка на Хиполит (виж погоре). Най-често се приема, че е убита от Херакъл.

ХИПОЛОХ (гр.). 1. Син на Белерофонт и Филоноя (или Антиклея). Негов син е Главк, който се биел пред Троя начело на ликийците (виж табл. 35).

2. Син на троянеца Антенор и брат на Главк и Акамант. След превземането на Троя тримата се установили в Кирена.

ХИПОМЕДОН (гр.). Един от Седемте, нападнали Тива заедно с Адраст (виж това име). Според най-разпространената легенда той бил племенник на Адраст и син на Аристомах, един от синовете на Талай (виж табл. 1). Бил с огромен ръст и по време на атаката бил убит от Исмарий. Живеел в дворец в Лерна. В епохата на Павзаний показвали неговите останки. Синът му Полидор бил един от епигоните, които превзели Тива с Алкмеон (виж това име).

ХИПОМЕН (гр.). Син на Мегарей и Меропа, понякога наричан и Меланион. Поискал да се ожени за Аталанта, но тя не искала да се омъжва и затова карала обожателите си да се състезават с нея. А после убивала тези, които победяла. До деня, в който Хипомен хвърлил пред нея златните ябълки, които бил получил от Афродита. Това му осигурило победата (виж Аталанта). За Меланион разказват, че бил превърнат в лъв заради любовта си към Аталанта.

ХИПОТЕС (гр.). 1. Един от хераклидите (виж това име). Потомък е на един от синовете на Херакъл, Антиох, чиято майка била Меда, дъщеря на царя на дриопите Филас (виж Филас). Антиох имал син, също наречен Филас, който е баща на Хипотес. По линия на майка си Леипефила Хипотес произлиза от Иолай (виж табл. 31). Участвал в похода на хераклидите срещу Пелопонес заедно с Темен (виж Хераклиди). В Навпакт погрешка убил гадател, защото решил, че е съгледвач. Това предизвикало гнева на Аполон. Като наказание Хипотес бил прогонен за десет години.

Той имал син, наречен Алет (виж това име).

2. Син на царя на Коринт Креон, който приел Язон и Медея, изгонени от Акаст. Когато Медея убила Креон и дъщеря му (виж Язон), Хипотес я изправил пред атински съд, но била оправдана (виж също Медос).

ХИПОТОЯ (гр.). Сред другите героини, носещи това име, митографите споменават дъщерята на Местор, сина на Персей (виж табл. 31) и на Лизидика, една от дъщерите на Пелопс. Тя била отвлечена от Посейдон, който я завел на Ехинадските острови. Тук му родила син на име Тафий, бащата на Птерелай, царя на телебоите (виж Амфитрион).

ХИПСИКРЕОН (гр.). Теофраст разказва за жител на Милет, наречен Хипсикреон, който имал приятел от остров Наксос, наречен Промедон. Веднъж, когато Промедон му отишъл на гости, жена му Неера се влюбила в него. Докато мъжът ѝ бил там, тя криела чувствата си. Един ден, когато Хипсикреон отсъствал, Промедон отново дошъл в Милет. Неера се възползвала от това, за да му разкрие чувствата си. Промедон отказал да я слуша, изтъквайки свещения дълг на гостоприемството. Тогава Неера накарала прислужничките си да я скрият в стаята на госта и направила така, че той не ѝ отказал нищо от това, което пожелала. На другия ден, уплашен от това, което се случило, Промедон заминал за Наксос, а Неера го последвала. Когато Хипсикреон разбрал за станалото, поискал жена си обратно. Тогава тя се скрила в олтара на Пританей в Наксос и отказала да последва мъжа си. Жителите на острова го посъветвали да я убеди да се върне, но забранили да използва сила, за да я измъкне от убежището ѝ. Хипсикреон се почувствал обиден и подтикнал жителите на Милет да им обявят война.

ХИПСИПИЛА (гр.). Дъщеря на Тоант и Мирина. По бащина линия е внучка на Дионис и Ариадна (виж Ариадна, Тоант). По майчина линия произлиза от Кретей и Еол (виж табл. 8). Тоант царувал над остров Лемнос по времето, когато жените на острова решили да убият всички мъже. Преди това те били наказани от Афродита, защото пренебрегнали култа ѝ, и тя им пратила зловонна миризма. Мъжете им ги напуснали и започнали да си търсят за съпруги пленнички и чужденки. За да си отмъстят, жените от острова убили всички мъже. Единствена Хипсипила не се решила да убие баща си и в нощта на убийствата го скрила в сандък (други автори смятат, че го облякла с дрехите си и го покрила с украсата, с която покривали статуята на Дионис, и на сутринта го отвела на брега на морето, като че ли това бил самият бог, за да го пречисти след убийствата през нощта). След това баща ѝ се качил в импровизираната лодка и така бил спасен (виж легендата му).

Като дъщеря на бившия цар Хипсипила била избрана за царица. Именно тогава аргонавтите пристигнали на острова. Според различните автори те или били посрещнати гостоприемно, или жените от острова се противопоставили на пристигането им с оръжие в ръка. Но омекнали, когато героите обещали да правят любов с тях. Така

Хипсипила станала любовница на Язон. Основала погребални игри в чест на баща си (който официално бил мъртъв), и за всички избити лемносци.

От любовта ѝ с Язон се родили двама синове: Евней, споменат в „Илиада" (виж Евней), и още един, наричан Неброфон (или Нефроний) или Тоант, като дядо си (виж табл. 21).

След заминаването на аргонавтите жените от Лемнос разбрали, че царицата е спасила баща си, и поискали да я убият заради предателството ѝ. Но Хипсипила успяла да избяга тайно през нощта и била отвлечена от пирати, които я продали като робиня на царя на Немея Ликург. Тук, на служба на царя и жена му Евридика, тя се грижела за сина им, малкия Офелт. Но когато армията на Седемте минала през областта и воините я помолили да им покаже извор, за да утолят жаждата си, тя за момент се разсеяла и детето било задушено от гигантска змия (виж Археморой и Амфиарай). Разгневени, Ликург и Евридика поискали да накажат Хипсипила със смърт. Точно тогава се появили синовете ѝ Евней и Тоант-младши, които я търсели. Амфиарай, един от Седемте, помогнал на майката и синовете ѝ да се разпознаят благодарение на златната лозова пръчка, която носели младежите. Някога тя принадлежала на дядо им и била подарък от Дионис. Освен това Амфиарай успокоил Евридика и успял да я накара да пусне Хипсипила на Лемнос със синовете ѝ. Такава е версията на Еврипид в загубената му трагедия, наречена „Хипсипила". За да обясни как Хипсипила се разделила със синовете си, Еврипид разказва, че те се качили на „Арго", когато баща им заминал, година след раждането им (те били близнаци). След това Орфей ги отвел в Тракия, където ги отгледал. Там те намерили дядо си Тоант. Тези романтични приключения очевидно не принадлежат към първоначалната легенда, а са художествена измислица или вторични съчинения.

ХИРИЕЙ (гр.). Баща на Никтей, на Ликос и според някои легенди на Орион. Самият той е син на Посейдон и на плеядата Алкиона. Основал град Хирия, в Беотия, над който царувал. Негова жена била нимфата Клония (виж табл. 25).

По-късните легенди представят Хирией като възрастен селянин, приел гостоприемно в колибата си Зевс, Посейдон и Хермес. В знак на благодарност те му обещали да му изпълнят едно желание. Той поискал да му дадат син. Боговете уринирали в кожата на вола, който той им принесъл в жертва, и оттам се родило момче. Този син бил Орион (виж това име).

Според някои предания Трофоний и Агамед построили за него съкровищницата, която станала причина за смъртта им (виж Агамед).

ХИРНЕТО (гр.). Дъщеря на Темен и жена на Деифонт (виж Деифонт и табл. 16). Тя е героиня в загубената трагедия на Еврипид, озаглавена „Темениди".

ХИРОН (гр.). Най-известният, най-мъдрият и най-ученият от кентаврите. Син на бог Хронос и Филира, дъщеря на Океан. Принадлежи на поколението на Зевс и олимпийските богове. За да го зачене, Хронос обладал Филира в образа на кон, което обяснява двойствената му същност. Хирон бил роден безсмъртен. Живеел в пещера в планината Пелион в Тесалия. Бил приятел на хората, мъдър и доброжелателен. По време на приключенията му в двора на Акаст (виж Акаст и Пелей) пазел Пелей от грубостта на останалите кентаври. Той го посъветвал да се ожени за Тетида и го научил как да я убеди да му стане жена, като ѝ попречи да се преобрази. По време на сватбата му подарил копие от ясен. След като се разделил с жена си, Пелей му поверил сина си Ахил (виж това име). Освен него кентавърът отгледал Язон, Асклепий и др. Дори Аполон се учил при него. Неговото обучение включвало музика, военно изкуство, лов, морал и медицина. Хирон бил известен лекар и дори практикувал хирургия. Когато като дете Ахил изгорил глезена си вследствие на магиите на майка си, Хирон заменил изгорената кост с кост от скелета на гигант (виж Ахил).

По време на битката на кентаврите с Херакъл Хирон случайно бил ранен от негова стрела. Той се опитал да наложи мястото с мехлем, но раните от стрелите на Херакъл не можели да бъдат излекувани (виж Филоктет). Хирон се оттеглил в пещерата си и пожелал да умре, но не можел, защото бил безсмъртен. Тогава Прометей, който бил смъртен, му отстъпил правото си на смърт. Така Хирон намерил покой.

HIRPI SORANI (лат.). „Вълците на Соракта". Жреци, които извършвали в Соракта, планина на север от Рим, церемонии, по време на които танцували боси върху жарава. За раждането на това братство на „вълците" разказват следната любопитна легенда: Докато жителите на Соракта принасяли жертва в чест на Дис Патер, ги нападнали вълци, които изтръгнали от огъня парчета от жертвените животни. Изпълнителите на жертвоприношението се втурнали да ги преследват и след дълга гонитба видели как вълците изчезнали в пещера, от която излизал вонящ газ. Той бил толкова отровен, че не само задушил преследвачите, но разпространил епидемия в цялата област. Когато се допитали до оракул, той отговорил, че за да успокоят боговете, жителите трябва да се направят на вълци, т. е. да живеят от грабежи.

Сравни с римските обичаи за луперките (виж това име).

ХИСТОРИДА (гр.). Местна легенда разказва, че дъщерята на тиванския гадател Тирезий Хисторида измислила хитростта, която позволила на Галинтида (виж това име) да ускори раждането на Алкмена, когато била бременна с Херакъл, а Хера и Илития не позволявали да настъпи раждането. Тъй като Илития била седнала на прага на къщата със скръстени ръце, пречейки по този начин на Алкмена да се „освободи", Хисторида внезапно излязла от къщата, надавайки радостни викове, че Алкмена най-сетне е родила. Богинята ѝ повярвала и се отдалечила разгневена, което сложило край на болките на Алкмена и на бял свят се появили Херакъл и Ификъл.

ХОМОЛОЕЙ (гр.). Един от синовете на Ниоба и Амфион. Той помогнал на баща си да издигне стените на Тива, като една от портите на града била кръстена с неговото име.

ХОМОНОЯ (гр.). Напълно абстрактна персонификация на Съгласието. Имала олтар в Олимпия. В Рим я почитали под името Конкордия, абстракция, която често се появява в официалната идеология – върху монетите, като появата ѝ показва укротяването на някакво брожение или края на гражданска война. В подножието на Капитолия имала храм, издигнат от Камий, който символизирал постигнатото съгласие между патрициите и плебеите.

ХОНИЙ (лат.). Персонификация на моралните добродетели, както Виртус е персонификация на воинската смелост. Хоний имал много храмове в Рим.

ХОПЛАДАМ (гр.). Един от гигантите, които според аркадийска легенда придружавали Рея, докато носела в утробата си малкия Зевс, за да я защитят от Хронос, в случай че я нападнел.

ХОРАЦИЙ (лат.). Римските легенди познават трима души с това име, като единият е изцяло митична личност, а другите двама се приемат за „исторически".

1. По време на войната между римляните и етруските, чието начало била битката между Брут и Арунс Тарквин, и двете страни загубили много хора и не се знаело кой е победител. Лагерите и на двете армии били разположени на бойното поле, до гората Арсия. От гората се издигнал божествен глас, който обявил: „Етруските са изгубили един човек повече; римляните са победители." Обзети от паника, етруските побягнали. Почитаният герой в гората Арсия бил Хораций, а неговият глас обърнал неприятеля в бяг.

2. Друг Хораций, наречен ЕднООкия, защитавал сам единствени мост, който свързвал Рим с десния бряг на Тибър срещу атаките на етруските. Останал куц вследствие на рана в бедрото, получена по време на битката. Издигнали му статуя в подножието на Капитолийския хълм. Вероятно именно тази статуя на еднООк и куц човек (самия Вулкан) е в основата на тази легенда.

3. И накрая, макар че битката на тримата Хорации, защитници на Рим, срещу тримата Куриации, защитници на Алба, обикновено се смята за историческа, съществуват причини да смятаме, че този разказ е транспозиция на много древен мит на посвещаване, чиито корени могат да се открият в келтските легенди.

ХОРИ (Времена, Сезони) (гр.). Така се наричат божествата на годишните времена. Названието произлиза от неправилния превод от латински на думата Horae. Много по-късно те започват да се отъждествяват и с часовете на деня.

Хорите са дъщери на Зевс и Темида и сестри на мойрите (Съдбите) (виж табл. 40). Те са три: Евномия, Дике и Ейрене, т. е. Законност, Справедливост и Мир. Атиняните ги наричали също и Тало, Ауксо и Карпо, три имена, които са свързани с представата за поникване, растеж и даване на плодове. Те имат двойствена същност: като божества на Природата покровителстват растителността, а като божества на реда (дъщери на Темида, Правото) осигуряват функционирането на обществото.

На Олимп играят различни роли: бдят над портите на божественото жилище, понякога ги представят като гледачки на Хера, чиито прислужнички са. Те разпрягат конете от впряга ѝ, със същата роля се появяват и при Слънцето. Също като харитите са в свитата на Афродита, но също и на Дионис. Те са другарки по игра на Персефона. Богът на горите и стадата Пан също се радва на компанията им.

Представят ги като три млади грациозни момичета, често държащи в ръка цвете или растение. Те обаче се възприемат като абстрактни същества без определена същност и затова не играят почти никаква роля в легендите. Само в една по-късна алегория една от хорите е представена като съпруга на Зефир (Западният вятър, вятърът на пролетта), от когото имала син Карпос (Плод).

ХОРИК (лат.). Аркадийски цар, чиито двама синове Флексип и Енет изобретили изкуството на борбата. Те го демонстрирали пред баща си. Но сестра им Палестра разказала за откритието на любовника си Меркурий (Хермес). Той го усъвършенствал и побързал да го предаде на хората, като се представил за негов откривател. Младежите се оплакали на баща си за предателството на Палестра. Хорик ги упрекнал, че не са отмъстили на Хермес. И един ден, когато го видели заспал в планината Килена, те му отрязали ръцете. Хермес се оплакал на Зевс, който одрал Хорик и направил от кожата му мях. Хермес нарекъл новото изкуство с името на възлюбената си Палестра (на гръцки означава борба).

ХОСТИЙ (лат.). Наричан още Хост Хостилий. Римлянин, родом от колонията Медулия, основана от жителите на Алба в страната на сабиняните. При управлението на Ромул се върнал да живее в Рим. По време на отвличането на сабинянките той се оженил за Херсилия (виж това име) и имал син, бъдещия баща на царя Тулий Хостилий.
В битката срещу сабиняните в долината на Форума Хостий бил в първите редици на римската армия. Той паднал пръв и смъртта му първоначално причинила паника в римските редове до мига, в който появата на Юпитер Статор възстановила първоначалното положение.
Хостий се проявил със смелостта си още при превземането на Фидена, където бил награден с лавров венец, първия, даден в Рим.
ХРИЗ (гр.). 1. Бащата на Хризеида (виж по-долу).
2. Синът на Хризеида и Агамемнон, който се появява в легендата за Орест. Когато Хризеида била върната на баща си, тя била бременна, но твърдяла, че Агамемнон не я е докоснал. Когато родила, кръстила сина си Хриз, като уверявала, че той е дете на Аполон. По-късно, след падането на Троя, за да избягат от гнева на царя на Таврида Тоант, Орест и Ифигения отишли при Хриз, за да ги скрие. Жрецът поискал да ги предаде на преследвача им, но тогава дъщеря му признала, че истинският баща на Хриз е Агамемнон и двата рода имат кръвна връзка. Тогава Хриз отказал да ги предаде и те с помощта на Хриз-младши убили Тоант.
ХРИЗАНТИДА (гр.). Жена от Арголида, която във версия на легендата за Деметра открила на богинята, дошла да търси Персефона в Аргос, как е отвлечена дъщеря ѝ. В този вариант това станало не в Сицилия, а в Пелопонес, недалеч от Лерна.
ХРИЗАОР (гр.). „Мъжът със златния меч". Син на Посейдон и на Медуза (Горгона), като Пегас, крилатия кон. И двамата излезли от врата на Горгона, убита от Персей (виж Персей). Още при раждането си Хризаор размахвал златен меч. Обладал дъщерята на Океан Калироя и тя му родила син, Герион, великан с три тела, бъдещия враг на Херакъл. Другото им дете било Ехидна (виж табл. 32).
ХРИЗЕИДА (гр.). Дъщерята на жреца на Аполон Хриз от град Хриза в Троада. Истинското ѝ име е Астинома. Била отвлечена от гърците по време на нападение срещу Тива в Мизия, където гостувала на Ифиноя, сестрата на цар Етион. Била дадена на Агамемнон като част от плячката. Баща ѝ отишъл да я иска обратно, но Агамемнон отказал да му я върне. Тогава Хриз помолил Аполон да изпрати на гърците мор, за да ги накара да променят решението си. Богът изпълнил молбата му. Гърците принудили Агамемнон да върне Хризеида, но той поискал в замяна Бризеида (виж това име). Това станало причина за гнева на Ахил.
Предание разказва, че след това Хриз върнал доброволно дъщеря си на Агамемнон, защото с нея се отнасяли много добре. Родила му две деца, Ифигения и Хриз, наречен на името на дядо си.
Друга версия уточнява, че Хризеида била на 19 години, слаба, руса и ниска. Бризеида пък била висока, тъмнокоса, с бял тен и много елегантна. Двете млади жени олицетворявали двата типа женска красота.
ХРИЗИП (гр.). Син на Пелопс и на нимфата Аксиоха. Когато тиванецът Лай, изгонен от Зет и Амфион, се скрил в двора на Пелопс, той бил приет гостоприемно, но се влюбил в младия Хризип и го отвлякъл. Пелопс проклел тържествено Лай и оттук тръгва проклятието над потомството му (виж Едип). От срам Хризип се самоубил. Съществува още една версия на легендата, в която Хризип бил убит от полубратята си Атрей и Тиест (виж Атрей) по внушение на мащехата му Хиподамея, която се страхувала, че синовете ѝ ще загубят властта заради него (виж Хиподамея).
ХРИЗОПЕЛЕЯ (гр.). Хамадриада, която живеела в един дъб в Аркадия. Един ден, когато в областта ловувал Аркант, той видял, че дъбът щял да бъде отнесен от буен поток. Нимфата го помолила да я спаси. Аркант издигнал дига, за да отведе потока настрани, и така дъбът оцелял. Благодарната нимфа му се отдала и му родила двама синове – Елат и Афидас, предците на аркадийския народ (виж табл. 9).
ХРИЗОТЕМИДА (гр.). Дъщеря на критянина Карманор (виж това име). Смята се, че е изобретила музикалните състезания, в които тя първа спечелила наградата. Майка е на музиканта Филамон.
ХТОНИЯ (гр.). 1. Дъщеря на Фороней и сестра на Клименей. Заедно с брат си основала в град Хермиона храм на Деметра. Според аргоско предание Хтония била дъщеря на Коронт. Тъй като баща ѝ отказал да приюти Деметра и да ѝ отдаде божествени почести, Хтония го порицала за безбожието му. Богинята изгорила къщата на Коронт и пренесла Хтония в Хермиона. Двойката основала в града светилище, в което Деметра била почитана под името Деметра Хтония (Деметра под земята).
2. Една от дъщерите на Ерехтей (виж табл. 11). Тя се омъжила за чичо си Бутес или била принесена в жертва по време на битката срещу Евмолп и жителите на Елевзин. Според друга версия тя се самоубила заедно със сестрите си, когато най-голямата им сестра Протогенея била принесена в жертва (виж Ерехтей).

Ц

ЦЕНТИМАНИ (лат.). Сторъките великани (виж Хекатонхейри).
ЦЕРБЕР (лат.). Латинското име на кучето Кербер (виж това име).
ЦЕРЕРА (лат.). Римското съответствие на гръцката богиня Деметра. Името ѝ, което означава „раста", подсказва, че първоначално Церера е била много древно латинско божество на растителността. Впоследствие този примитивен образ постепенно се слива с образа на Деметра. Разказват, че когато етруските начело с Порсена нападнали младата Римска република, глад заплашил града. Когато жреците се допитали до Сибилинските книги – сборник с гръцки предсказания, намерили там указание да въведат в града култа към Дионис и Деметра. Това станало през 496 г. пр. Хр. Култът се чествал на Авентинския хълм.
За легендите за Церера, които само преразказват тези за Деметра, *виж това име.*
ЦИКЛОПИ (гр.). Древните митографи различават три вида циклопи: „ураниеви" – синовете на Уран и Гея (Небето и Земята), „сицилийски", другарите на Полифем, който се появява в „Одисея", и циклопи „строители".
Ураниевите циклопи принадлежат към първото поколение богове, гигантите. Те имат само по едно око в средата на челото и са известни със силата и сръчността си. Те са трима, на име Бронтес, Стеропес (или Астеропес) и Аргес, чиито имена означават съответно Гръмотевица, Светкавица и Мълния. Уран ги оковал във вериги. Кронос ги освободил, но скоро отново ги хвърлил в Тартар. Стояли там, докато Зевс, предупреден от едно предсказание, че ще постигне победа само ако те му помогнат, ги освободил окончателно. Тогава циклопите му дали светкавицата, гръмотевицата и мълнията. На Хадес подарили шлем, който го правел невидим, а на Посейдон – тризъбец. Така въоръжени, олимпийските богове победили титаните и ги хвърлили в Тартар.
В легендите циклопите са представени като ковачи на божествените мълнии. Те си навлекли гнева на Аполон, чийто син Асклепий бил убит с мълния от Зевс, защото съживявал мъртвите. Тъй като не можел да отмъсти на Зевс, Аполон убил циклопите (или според една изолирана версия на легендата – синовете им). Заради това бил наказан да служи като роб при Адмет (виж Асклепий, Аполон и Адмет). В тази версия циклопите са смъртни същества, а не богове.
В александрийската поезия циклопите са представени като второстепенни демони, ковачи и майстори на всички оръжия на боговете. Те изработват лъка и стрелите на Аполон и сестра му Артемида под ръководството на бога ковач Хефест. Тези циклопи живеели на Еолийските острови – Сицилия. Там притежавали подземна ковачница, в която вдигали ужасен шум. Именно грохотът от духалата и наковалните им отеква в недрата на сицилийските вулкани. Заревото от огъня от ковачницата им се вижда всяка вечер на върха на Етна. А в легендите, свързани с вулканите, циклопите се отъждествяват с великаните, затворени под планинските масиви, чиито подскоци понякога разтърсват областта.
В „Одисея" циклопите са представени като диви същества с великански размери, с едно око и надарени с огромна сила. Те живеели по италианското крайбрежие, близо до Неапол. Отглеждали овце и единственото им богатство били стадата. Те били човекоядци и не познавали виното и дори лозовите култури. Живеели в пещери и не можели да строят сгради и селища. Някои техни характеристики са сходни с тези на сатирите, с които понякога ги отъждествяват (виж Полифем).
На циклопите приписват (дошли според авторите от Ликия) построяването на всички праисторически паметници в Гърция, Сицилия и другаде, направени от големи каменни блокове, чиито тегло и размер надминавали човешките възможности. Тук обаче не става въпрос за синовете на Уран, а за цял народ, поставил се в услуга на героите от легендите, например на Прет, за да укрепи Тиринт, на Персей, за да укрепи Аргос, и др. Наричат ги със странното име „хирогастери", т. е. тези, чиито ръце са на корема, и с това напомнят „хекатонхейрите" – сторъките великани, които в теологията на Хезиод са братя на тримата циклопи, синове на Уран (виж Хекатонхейри).
ЦИП (лат.). Дженуций Цип бил римски пълководец от времето на Републиката. Веднъж, когато в много древни времена се завръщал в Рим начело на победоносната си армия, той случайно хвърлил поглед към едно поточе и видял, че челото му е увенчано с рога. Удивен от това чудо, той направил жертвоприношение и се допитал до вътрешностите на жертвеното животно. Значението на предсказанието било, че ако влезе веднага в града, ще стане император. Но тъй като бил републиканец по убеждения, Цип веднага събрал римляните на Марсово поле, които взели решение той да бъде изселен. Признателният сенат му дарил толкова земя, колкото можел да обработи за един ден. Като

спомен за тази случка на Портата на Сервий, в подножието на Авентинския хълм, поставили скулптура, изобразяваща човешка глава с рога, портрет на Цип.

ЦИРЦЕЯ (лат.). Латинското име на Кирка (виж това име).

Ю

ЮВЕНТУС (лат.). Ювентус е богинята на Младостта и по-точно закрилница на подрастващите, когато, обличайки мъжката тога, те престават да са деца и стават мъже. Ювентус има свой олтар в светилището на Минерва в храма на капитолийската Триада. Този олтар, който предшества въвеждането на Триадата в Капитолия, показва древността на култа към Ювентус в Рим. По-късно Ювентус е отъждествена с Хеба (виж това име), но запазва чисто римския си характер. По време на Империята култът към Ювентус служи за учредяването на сдружения на млади хора, „младежки колегии", формирования, предшестващи военната повинност, върху които се опира императорската политика.

Когато юношата намятал мъжката тога той дарявал монета на богинята.

ЮЛИЙ (лат.). Другото име на сина на Еней Асканий (виж това име). Смята се, че от него произлиза родът на Юлиите, към който принадлежат Цезар и осиновеният Август. Юлий основал град Алба в Лациум, метрополията на Рим.

Произходът на името му се обяснява по следния начин. По време на сраженията, последвали изчезването на Еней, Асканий поел командването на съюзените армии на латинския народ (съставен от аборигените и троянските войници) и извоювал победата срещу рутулите и етруските им съюзници (виж Мезенций). В знак на благодарност му дали прозвището Iobum (може би трябва да се произнася Иолий или Иовлом), което е умалително от Юпитер. Така Асканий станал „малкият Юпитер". Тази етимология се наблюдава при Катон в „Произходи". Трябва да отбележим, че при смъртта си цар Латин поискал да го отъждествят с бога на Латинския съюз Юпитер Лациал (виж Латин).

В някои предания Юлий е различна личност от Асканий. Той е внук на Еней и син на Асканий. След смъртта на баща си бил отстранен от трона на Алба от чичо си Силвий, син на Еней и Лавиния, който го направил жрец.

ЮЛИЯ ЛУПЕРКА (лат.). От Цецес научаваме, че в Рим също станало чудо, подобно на това, спасило Ифигения по време на жертвоприношението ѝ. Героиня на неговия разказ е Юлия Луперка. Младата римлянка трябвало да бъде принесена като изкупителна жертва по време на официална церемония. В момента, когато жрецът вдигнал нож над нея, над него се спуснал орел, изтръгнал ножа и го пуснал над една юница, която пасяла близо до храма. Юницата веднага била принесена в жертва, а Юлия Луперка била спасена.

ЮНОНА (лат.) Римският аналог на гръцката богиня Хера. В първичната римска митология тя олицетворява лунния цикъл и присъства в Триадата, включваща Юпитер, Юнона и Минерва, първоначално почитана на Квиринал, а след това на Капитолия. Тя имала и други светилища, където я почитали под името Монета, т.е. Богиня, която предупреждава, или „тази, която прави спомените". Светилището ѝ се издигало на Аркага (североизточния хълм на Капитолия). На Юнона Монета приписват спасението на Рим по време на галското нашествие през 390 г. пр. Хр. Гъските, които отглеждали в двора на светилището, се разкрякали, като така предупредили римляните за опасността и това позволило на Манлий Капитолин да спаси хълма и да отблъсне навреме неприятеля.

Юнона е почитана и под други имена. Като Луцина тя покровителства раждането на децата, и в това отношение напомня по-скоро за гръцката Артемида, отколкото за Хера (но виж в легендата за Херакъл заговора на Хера, за да забави раждането му от Алкмена). На жертвоприношенията в чест на Юнона Луцина не трябвало да има никакви възли, защото наличието и на един възел, колан, връзка и др. по тялото на участниците можело да попречи за щастливото избавление на жената, за която се принасяла жертвата. Най-общо Юнона била закрилница на жените и по-точно на онези, които имат признат правен статут в града, т. е. законно омъжените. На нея бил посветен празникът Матроналии, честван в деня на мартенските календи (1 март). Изборът на датата на този празник се обяснява по различен начин. Той бил смятан или за рожден ден на бога на войната Марс (гръцкият Арес е син на Хера), който е син на Юнона, или отбелязвал датата, на която бил сключен мирът между римляните и сабинянките. Във втория случай се припомня ролята на сабинянките, които, застанали между воюващите си бащи и новите си съпрузи, установили съгласието между двата народа.

Както всеки мъж има своя Гений (дух-пазител), така и всяка жена има своята Юно – божествена „двойница", която олицетворява женствената ѝ същност и я закриля. Богините също имат Юно. Надписи говорят за Юно Деа Дие на богинята Виртус и т. н.

Юнона участва и в легендата за Хораций. За да се пречисти от убийството, той трябвало да принесе жертва на Юнона под името Юно Сорория, покровителка на сестра му (виж Хораций).

ЮПИТЕР (лат.). Юпитер е римският бог, съответстващ на Зевс. Той е най-великото римско божество. Бог на небето, на божествената светлина, на времето, което създава, на гръмотевиците и светкавиците. Седалището му е в Рим, на Капитолия, който му е посветен специално, и по-точно на югоизточния хълм (същинския Капитолий). Вергилий разказва, че първоначално това място било покрито с дъбове (свещеното дърво на Юпитер) и пастирите усещали невидимото присъствие на бога сред скалите.

Преди Рим да наложи господството си, латинските народи почитали Юпитер Лациал, чийто храм се издигал не в Рим, а на върха на днешната Монте Каво, гориста планина, извисяваща се над езерата Неми и Албано. Капитолийският Юпитер е наследник на този древен Юпитер, върховно божество на съюза на латинските градове (виж и Латин).

Юпитер е честван на римския Капитолий с множество култове: най-известният, който засенчва всички други, е култът към Най-великия, Най-добър Юпитер. Той обаче не е най-древният. Сравнително отдавна е пренесен от Квиринал на Капитолия едновременно с култа към другите две божества от Триадата – Юнона и Минерва. Преди това на Капитолия се издигал храм на Железния Юпитер, издигнат от Ромул, където се освещавали оръжията на всички неприятелски вождове, убити от римските предводители. Храмът на Железния Юпитер е смятан за един от най-старите, дори за най-древния в Рим. Там Ромул осветил първия трофей – от цар Акрон. След него се е запазил споменът за друго освещаване в храма, извършено от А. Корнелий Кос в 426 г. пр. Хр., който осветил останките на царя на веите Толумний.

На Ромул се приписва основаването и на друг храм на Юпитер, в който богът е почитан под името Статор. Обясняват това име с легенда с исторически характер. Когато се развихрила битката между римляните на Ромул и сабиняните, чиито жени били отвлечени, сабиняните взели надмощие и отблъснали римляните към Форума. Тогава Ромул вдигнал оръжията си към небето и обещал на Юпитер да му издигне храм на мястото, където богът спре неприятеля. Врагът веднага бил отблъснат и започнал да се оттегля. Ромул удържал на обещанието си. Храмът на Юпитер Статор (на лат. sistit – спира) се издигнал в подножието на Палатинския хълм, на мястото, където по-късно построили Арката на Тит. Подобна легенда съществува и за времена с по-ранна дата. М. Атилий Регул отправил същата молитва по време на битката със самнитите (294 г. пр. Хр.).

Като бог на мълниите Юпитер е познат и с името Елиций (от лат. глагол elicere – привличам). Той привлича небесните мълнии и най-вече позволява на жреца да ги владее. Приписват въвеждането на този култ на Нума, царя магьосник.

С политическото развитие и утвърждаване на Рим Юпитер заема важно място в римската религия. Той става върховно божество, „председателстващо" съвета на боговете (т. нар Dii Consentes), този, от когото произтича всяка власт. Възможно е тази представа, която до голяма степен е повлияна от отъждествяването на Юпитер със Зевс, в началото да е претърпяла влияние от етруските религиозни вярвания. Върховенството на Юпитер се изразява с най-висока ранг на неговия жрец, носещ титлата „фламин" и наречен Диалис, чиято съпруга е „фламина" на Юнона. Бракът между двамата символизира съюза между божествената двойка. Той трябва да бъде отпразнуван най-тържествено и не може да бъде разтрогнат с развод. Покрит с почести, фламинът Диалис е обвързан и с множество сложни забрани, които доказват древния произход на неговата длъжност.

По време на Републиката Юпитер е богът, към когото консулът отправя своите молитви в момента на поемането на длъжността си. На него по време на тържествена церемония победителите поднасят триумфалния си венец и му принасят ритуалните жертви (бели бикове). Юпитер е гарант и на спазването на договорите. Той ръководи външните отношения чрез посредничеството на Колегията на фециалите, съставена от жреци, които участвали при обявяването на война или сключване на мир с цел да придадат религиозен характер на тези действия. В общата представа за неговата същност постепенно се заличават „метеорологичните" му функции, които са измежду най-старите. Те се запазват само в някои изрази като „sub dio" – „на чист въздух" и т. н.

С установяването на Империята императорите приемат покровителството на Юпитер, а някои дори държат да бъдат приемани като негово въплъщение. Август например, който е първият император, твърдял, че имал съница, изпращани направо от бога, и разказвал как се спасил като по чудо от една светкавица по време на войната, която водел срещу кантабрийците в Испания. Малкият роб, който вървял пред неговата носилка с факел в ръка, бил поразен, докато самият той вътре в носилката бил пощаден. В знак на благодарност Август издиг-

нал на Капитолия храм на Юпитер Гръмовержец. По-късно Калигула прибавил към името си две названия на Юпитер Капитолийски Optimus Maximus, което означава „много добър“ и „много велик“, и свързал своя дворец на Палатинския хълм с директен тунел с капитолийския храм на бога.

Във всеки провинциален град първата грижа на римските архитекти била да издигнат Капитолий, подобен на римския, където поставяли Триадата, в средата на която стои Юпитер. Така богът представлявал политическата връзка между града майка – Рим, и дъщерните градове, негови умалени копия.

ЮСТИЦИЯ (лат.). В Рим олицетворява Справедливостта. Но тя не е равнозначна с гръцката Темида (виж това име), а с Дике, също с Астрея, която играе роля в легендата за Златния век (виж тази легенда). Когато престъпленията на човечеството прогонили Юстиция и я принудили да напусне земята, където живеела сред смъртните, тя намерила убежище на небето и била превърната в съзвездието Дева.

ЮТУРНА (лат.). В по-древни времена името ѝ съществувало под формата Диютурна. Изворна нимфа, която в началото била почитана по бреговете на Нумиций, недалеч от Лавиниум. По-късно култът ѝ бил пренесен в Рим заедно с утвърждаването на надмощието му и отслабването на съюза на латинските народи. Изворът, разположен на римския Форум, недалеч от храма на Веста, в близост до храма на Кастор и Полукс, чиято сестра е тя, бил наречен Басейн на Ютурна. Както по-голямата част от изворните богини, Ютурна е божество лечител. Издигнали неин храм на Марсово поле, в блатиста и водниста област, която по-късно, по времето на Август, била пресушена от Агрипа.

Поетите от времето на империята представят Ютурна като дъщеря на митичния цар Даун и сестра на Турн, неприятеля на Еней. Вергилий описва как тя участва в битката на страната на брат си. Някога била любима на Юпитер и той я дарил с безсмъртие. Така станала божество на изворите и водите в Лациум.

В историята за Лара и ларите (виж Лара) Овидий прави алюзия с легендата за любовта на Ютурна и Юпитер. Той разказва как нимфата се преобразявала по хиляди възможни начини, за да се спаси от любовта на бога. Справила се толкова успешно, че накрая Юпитер събрал всички нимфи от Лациум и ги помолил да му помогнат да залови бегълката.

Според по-неизвестна легенда Ютурна е съпруга на бог Янус и майка на Фонс, бога на изворите (виж Янус и Фонт).

Я

ЯЗОН (гр.). Язон е син на Езон (виж това име). Родом е от Йолкос и принадлежи към потомците на Еол (виж табл. 1 и 21). Сведенията за името на майка му са противоречиви. Най-често се посочват дъщерята на Филак Алкимеда или дъщерята на Автолик Полимеда, лелята на Одисей. Според най-разпространената легенда Езон, на когото по закон принадлежала властта в Йолкос, бил прогонен от своя полубрат Пелий – син на Тиро и Посейдон. Или пък Езон поверил властта на Пелий, докато синът му стане пълнолетен. Язон бил отгледан от кентавъра Хирон, който го посветил, както и останалите си ученици, в тайните на медицината. Когато възмъжал, Язон напуснал Пелион, където живеел кентавърът, и се завърнал в Йолкос. Облеклото му било странно: той бил наметнат с кожа от пантера, държал по едно копие в двете си ръце, а левият му крак бил бос. В такъв вид той пристигнал на площада на Йолкос, където чичо му Пелий извършвал жертвоприношение. Като го видял, Пелий се уплашил, защото оракул му бил предрекъл „да се пази от някого, който ще носи само една обувка“. Язон останал пет дни и пет нощи при баща си. На шестия ден отишъл при Пелий и поискал да му предаде властта, която му принадлежала по закон. Тогава Пелий му наредил да му донесе руното на овена, пренесъл Фрикс. Това било Златното руно, посветено от царя на Колхида Ает на Арес и пазено от дракон. Пелий смятал, че Язон никога няма да се върне от този поход. Според друга версия Язон сам бил виновен за това изпитание. Когато се представил на Пелий, виждайки единия сандал, царят веднага разбрал, че го дебне опасността, предречена от оракула. Тогава Пелий казал на Язон да се приближи и го попитал какво наказание би определил за някой поданик, който заговорничи срещу царя си. Язон отговорил, че ще го изпрати да завоюва Златното руно. Отговорът му се обърнал срещу него, защото Пелий веднага му заповядал да го донесе. Според поетите идеята за това изпитание била подсказана на Язон от Хера, която търсела начин да доведе Медея от Колхида, за да убие Пелий, който според нея не ѝ оказвал дължимите почести.

Изпратен да завоюва Златното руно, Язон потърсил помощ от Аргос, сина на Фрикс, и по внушение на Атина Аргос построил кораба „Арго“, който трябвало да откара Язон и другарите му в Колхида (виж Аргонавти). Язон се завърнал от Колхида като съпруг на Медея (виж Аргонавти и Медея). Той донесъл руното на Пелий. Оттук нататък преданията се разминават. Според едни Язон царувал на мястото на Пелий, а според други заживял спокойно в Йолкос със сина си, роден от Медея, наречен Медей. Според трети с магиите си Медея причинила смъртта на Пелий, като убедила дъщерите му да го сварят в казан под претекст, че ще го подмладят (виж Медея и Пелиади). Всички дъщери на Пелий с изключение на най-малката, Алкеста, участвали в убийството. Убийството на Пелий е представено като отмъщение на Язон било поради това, че той му отнел трона, било заради смъртта на Езон, за която Пелий бил виновен (той го принудил да се самоубие, *виж Езон).* След смъртта на Пелий Язон и Медея били прогонени от Йолкос и били принудени да отидат в Коринт. Там те живели спокойно и щастливо десет години. Но Медея омръзнала на Язон и той се сгодил за Главка (или Креуза), дъщерята на цар Креон. Медея призовала за свидетели боговете, пред които Язон ѝ се заклел във вярност, и изпратила като сватбен подарък на Главка роба за първата брачна нощ, която разпръснала във вените ѝ силен огън. Креон също бил обхванат от пламъци и целият дворец изгорял. През това време Медея убила двете си деца от Язон и избягала с вълшебна колесница, подарък от Слънцето, която я издигнала в небето.

Тогава Язон решил да се завърне в Йолкос, където царувал синът на Пелий Акаст. Там той се съюзил с Пелей, който също имал причини да се обърне срещу Акаст (виж Пелей). С помощта на диоскурите Язон и Пелей опустошили града. След това Язон или синът му Тесал царували в Йолкос.

Язон бил сред ловците, участвали в Калидонския лов (виж Мелеагър).

ЯИРА (гр.). Нереида. При Вергилий това име носи дриада от фригийската планина Ида, която родила от Алканор двама близнаци, Пандар и Битий, които били сред спътниците на Еней.

ЯКХУС (Якх, гр.). Богът, който води по мистичен начин церемонията на посветените в Елевзинските мистерии. Вероятно името му произлиза от ритуалния вик „Якх“, който издават вярващите. Той се превръща в име, а заедно с него се появява и богът. Свидетелствата на митографите за личността на Якхус не са единодушни. Но найобщо Якхус, чието име напомня едно от имената, които носи Дионис – Бакхус, може да се смята за посредник между елевзинските богини и Дионис.

Понякога го представят като син на Деметра, придружил майка си в търсенето на Персефона (виж Деметра). Когато Бавбо се опитала да ги развесели, със смеха си той успял да разсее Деметра.

По-често Якхус е смятан за син на самата Персефона. Той бил прероденият Загрей (виж това име), син на Персефона и Зевс. Ревнивата Хера, която не можела да си отмъсти на Зевс, накарала титаните да нападнат малкия Загрей, син на нейната съперница, докато си играел. За да се спаси от тях, Загрей променял образа си многократно. Най-накрая, когато се превърнал в бик, бил настигнат от преследвачите си, които го нарязали, сложили крайниците му в котел и започнали да го варят. Зевс се притекъл на помощ на сина си, но вече било прекалено късно. Той поразил с мълния престъпниците титани и накарал Аполон да събере на Парнас разпръснатите части от тялото на сина му. Атина му донесла сърцето на Загрей, което още биело, и той го погълнал. След това възродил момчето, което приело името Якхус.

В други предания Якхус е съпруг на Деметра или син на Дионис, роден от нимфата Авга (виж това име) във Фригия. Тя имала двама близнаци, но изпаднала в безумие и изяла единия. Вторият, малкият Якхус, бил спасен от друга нимфа, любима на Дионис, и поверен на вакханките в Елевзин, които го отгледали. Разказват, че дори самата Атина го кърмила, а Авга се хвърлила от мъка в река Сангарий (същата, която се споменава в легендата за Агдистида и Атис) и станала извор.

Понякога представят Якхус и Бакхус като един и същ бог с обяснението, че тази двойственост също е една от мистериите.

Якхус е изобразяван като току-що навлязло в юношеството дете, което води Елевзинската процесия и танцува с факла в ръка.

ЯЛЕМ (гр.). Син на Аполон и Калиопа, брат на Хименей и Орфей (в една от версиите на легендата за Орфей). Докато Хименей бил олицетворение на химните, Ялем бил отъждествяван с тъжните песни, оплакването на хората, умрели млади. Смята се, че той е създателят на тези песни. Или пък е отъждествяван с Лин, умрял млад, когото оплаквали с такива песни.

ЯЛИС (гр.). Епоним на град Ялисос в Родос. По линия на баща си Керкаф произлиза от Хелиос (Слънцето) и нимфата Рода (виж Керкаф). Оженил се за Дотида и имал дъщеря Сима, която дала името си на едноименния остров между Родос и Книда.

ЯЛМЕН (гр.). Син на Арес. Негов брат е Аскалаф, а майка – Астиоха, дъщеря на Актор (виж табл. 33). Ялмен и Аскалаф царували в Орхомен, Беотия, и по време на тяхното управление поданиците им участвали в похода срещу Троя. Отрядът им наброявал 30 кораба.

След превземането на Троя Ялмен потеглил с корабите си, но вместо да поеме към родината си, спрял на брега на Понт Евксин,

където основал ахейска колония, чиито жители по времето на Страбон били наричани „ахейците от Понт" и твърдели, че родината им е Орхомен.

Ялмен и брат му са сред аргонавтите. Ялмен бил и претендент за ръката на Елена и заради това обвързан от общата клетва, която го задължавала да участва във войната, за да върнат Елена (виж Елена).

ЯМБА (гр.). Дъщеря на бог Пан и нимфата Ехо. Била прислужница в дома на Келей и Метанира в Елевзин, когато оттам минала Деметра, която търсела дъщеря си. Ямба я поканила и я разсмяла. Тази роля понякога се приписва и на Бавбо (виж това име).

ЯМОС (гр.). Герой от Олимпия, митичен прародител на жреческата фамилия на Ямидите. Божественият му произход е следният: Питана, дъщерята на речния бог Еврот, родила дъщеря от Посейдон, която нарекли Евадна. Тя била отгледана от Епит, който е „човешкият" й баща (виж Епит, 3 и Евадна, 1). Аполон се влюбил в Евадна и тя му родила син. Посрамена заради това, че се оставила да бъде прелъстена, Евадна изоставила детето си. Две змии го хранили с мед. Един ден Евадна отново го намерила, легнало сред горски теменуги. Тогава го нарекла Ямос (Детето с теменужките). Епит се допитал до Делфийския оракул, който му казал, че детето ще стане известен гадател, основател на голям род от жреци и гадатели. Когато пораснал, Ямос отишъл на брега на река Алфей и повикал баща си Аполон и дядо си Посейдон. Аполон се отзовал, казал му да следва гласа му и така го отвел до град Олимпия. Като стигнал там, му наредил да се установи в града и да чака Херакъл, който трябвало да дойде и да основе Олимпийските игри. Аполон го научил да разбира езика на птиците и да тълкува предсказанията при жертвоприношенията.

ЯНИСК (гр.). 1. В някои предания син на Асклепий и брат на Махаон и Подалирий. Родом е от Тесалия, от страната на перебите.

2. Потомък на атинянина Клитий. Неговата дъщеря Фено била дадена за жена на царя на Сикион Ламедон. По-късно, когато Адраст, наследил трона на Ламедон, го изоставил (виж Адраст), той извикал за владетел Яниск, който пристигнал от Атика. След смъртта си бил заменен от Фестос (виж това име).

ЯНТА (гр.). 1. „Момичето с теменужките". Така се наричала една от океанидите.

2. Критска девойка, омъжила се за Ифис (виж това име).

ЯНУС (лат.) Един от най-старите богове в римския пантеон. Представян е с две противоположни лица – едното гледа напред, другото назад. Легендите за него са само римски и са свързани с възникването на град Рим. Според някои митографи Янус бил от Рим, където царувал заедно с Камезий – митичен цар, за когото не се знае нищо с изключение на името. Според други автори Янус бил пришълец, родом от Тесалия, изгнаник в Рим. Камезий го посрещнал доброжелателно и си поделил царството с него. Тогава Янус издигнал на хълма град, наречен Яникулум на негово име. Той пристигнал в Италия със съпругата си Камиза или Камазена, където им се родили деца, сред които били Тиберий, епоним на Тибър. По-късно, след смъртта на Камезий, той царувал сам над Лациум, и приютил Сатурн, прогонен от Гърция от сина си Юпитер (виж Кронос и Зевс). Докато Янус царувал на Яникулум, Сатурн царувал в Сатурния, селището, намиращо се на Капитолия.

На управлението на Янус се приписват характерните особености на Златния век: изключителна честност на хората, изобилие, траен мир и т. н. Смята се, че той създал корабоплаването и така дошъл от Тесалия в Италия. Създал и монетите. В действителност най-старите бронзови римски монети носят на лицевата страна лика на Янус, а на опаковата – нос на кораб. Янус е този, който цивилизовал местните жители на Лациум (но тази дейност се приписва също и на Сатурн). Преди неговото идване те водели мизерен живот и не познавали нито градовете, нито законите, нито земеделието. Янус ги научил на всичко това.

След смъртта си Янус бил обожествен. Вече като бог, за него съществуват други легенди, без видима връзка с предишните. Приписват му чудото, спасило Рим от нападението на сабиняните. Когато Ромул и другарите му отвлекли сабинянките, Тит Таций и сабиняните нападнали новия град. Една нощ Тарпея, дъщерята на пазача на Капитолийския хълм (виж Тарпея) предала крепостта на сабиняните. И точно когато те щели да обърнат защитниците в бягство, Янус направил така, че срещу нападателите избликнал горещ извор, който ги изплашил и принудил да побягнат. За да се увековечи това чудо, било решено по време на война вратата на храма на Янус да бъде отворена, за да може богът във всеки един момент да се притече на помощ на римляните. Вратата се затваряла само когато в Римската империя царял мир.

Някои автори смятат, че Янус се оженил за нимфата Ютурна, чието светилище и извор се намирали недалеч от неговия храм на Форума. От нея той имал син – Фонс или Фонт (виж това име), бог на изворите.

В своята комедия за преобразяването на император Клавдий в тиква (Apocolocynthose) Сенека разказва, че Янус, който бил много добър оратор и постоянен посетител на Форума, като експерт, който вижда и отвътре нещата (т.е. разглежда всички аспекти на проблема) пледирал в защита на Клавдий. Но тук явно става въпрос за иронично литературно украсяване на един бог, който вече не е приеман много сериозно.

ЯПЕТ (гр.). Един от титаните, син на Уран (Небето) и Гея (Земята) – (виж табл. 5). Той е от първото поколение богове и е един от по-големите братя на Кронос. Според Хезиод Япет се оженил за Климена, една от дъщерите на Океан и Тетия, от която имал четири деца: Атлант, Менойтий, Прометей и Епиметей. По линия на Прометей негов потомък е Девкалион, бащата на човешкия род след всеобщия потоп (виж. т. 5, 12, 38). Според други предания съпруга на Япет е Азия, друга дъщеря на Океан. Споменават се също Азопида, дъщеря на Азоп и внучка на Океан, и дори Либия.

Заедно с другите титани Япет бил хвърлен от Зевс в Тартар.

ЯПИКС (гр.). Герой, дал името си на народа на япигите в Южна Италия. В различните извори легендата за него е предадена по различен начин. Понякога той е син на Ликаон и брат на Давний (или Давнус) и на Певкетий. Други автори го смятат за жител на остров Крит, син на Дедал и критянка, който след събитията, съпътствали смъртта на Минос, отишъл в Сицилия и Южна Италия (виж Дедал и Минос). Смята се, че Япикс станал предводител на критяните, последвали Минос, които след смъртта му напразно се опитвали да се завърнат в родината си. Те били изхвърлени от буря в областта Тарент, където останали. В друг вариант на легендата само се казва, че критянинът Япикс, брат на Икадий (виж това име), отишъл в Южна Италия, а брат му бил пренесен от делфин до брега в подножието на Парнас, където основал Делфи.

ЯРБА (лат.). Африкански туземен владетел, син на Юпитер Амон и нимфа от страната на гарамантите. Царувал над гетулите. Той отстъпил на Дидона земята, върху която тя основала Картаген. Ярба се влюбил в нея, но тя предпочела Еней. Тогава разгневеният Ярба нападнал новопостроения град и след смъртта на Дидона изгонил оттам Анна (виж Анна Перена).

ЯРДАН (гр.). Цар на Лидия, баща на Омфала. Според едно предание Ярдан е магьосник, който пратил на врага си цар Камблит (или Камблес) ненаситен глад, който го накарал да погълне жена си.

ЯСИОН (гр.). Син на Зевс и Електра (виж табл. 7 и 25). По майчина линия произхожда от Атлант. С брат си Дардан живеел на остров Самотраки, макар че в някои легенди родината му е Крит. Но във всички варианти се говори за любовта му с Деметра. В някои версии тази любов не е споделена и Ясион се опитал да насили богинята (виж Иксион). Това незабавно предизвикало гнева на Зевс, който го убил с мълния. По-често обаче авторите твърдят, че любовта му била споделена и Ясион правил любов с Деметра „върху угар, преорана три пъти" и тя заченала от него дете – Плутос (Богатството). Плутос обикалял земята и навсякъде пръскал изобилие.

Диодор пише, че на Самотраки Ясион бил брат не само на Дардан, но и на Хармония. Зевс го посветил в мистериите на острова, а после самият Ясион посветил много герои. По време на годежа на сестра му с Кадмос той срещнал Деметра, която се влюбила в него и той й подарил зърно от пшеница. По-късно Ясион се оженил за Кибела, от която имал син, наречен Корибант, станал епоним на корибантите.

ЯСО (гр.). Името й означава „лечение" на гръцки. Смята се, че е дъщеря на бога на медицината Асклепий и сестра на Хигия. В Оропос имало нейно светилище .

ЯСОС (гр.). Името Ясос или Ясий носят няколко герои.

1. Цар на Аргос, за чийто баща има различни сведения. В някои извори се посочва Триопас (виж табл. 17), други автори смятат, че е син на Аргос и внук на Агенор (виж табл. 18). Но и в двете версии той е баща на Ио, любимата на Зевс.

В легендата, в която Ясос е син на Триопас, той разделя с братята си територията на Пелопонес. Той получил западната част с Елида, докато Пеласг взел източната, където основал Лариса. Агенор наследил конницата на баща си, с която скоро отнел наследството на братята си.

2. Син на цар Ликург. Като внук на Аркант (виж табл. 26) принадлежи към аркадийската династия. Негова дъщеря е Аталанта (виж това име).

3. Беотиец, баща на царя на Орхомен Амфион, и съпруг на Персефона, дъщерята на Миний. Жената на предишния Ясос, Климена, майка на Аталанта, също е дъщеря на Миний.

Често името Ясос или Ясий е употребявано вместо Ясион (виж това име).

ПРИЛОЖЕНИЯ

РОДОСЛОВНИ ТАБЛИЦИ

Кретей ~ Тиро (виж табл. 21)

Амитаон ~ Идомена I   Езон   Ферес

Идомена II (съпруга на Биант)

Еолия ~ Калидон (виж табл. 24)   Перо ~ Биант ~ Идомена II (*или* Лизипа)   Мелампус ~ Ифианира I (*или* Ифианаса)

Арей   Леодок   Талай ~ Лизимаха (виж Абант) *или* Лизианаса (виж табл. 22)   Мантий   Антифатес ~ Зевксипа   Абант

Клитос   Керан   Идмон   Лизимаха

Мекистей   Партенопей (виж табл. 26)   Адраст ~ Амфитея   Аристомах   Пронакс   Ерифила (виж Амфиарай)   Амфалкес   Хиперместра ~ Ойкъл

Евриал   Хипомедон   Амфитея (виж Адраст)

Ифианира II   Полибоя   Амфиарай ~ Ерифила

Алкмеон ~ Калироя   Амфилох   Евридика   Демонаса (виж табл. 37)

Амфотер   Акарнан

Аргия ~ Полинейк   Хиподамея ~ Пиритой   Деипила ~ Тидей   Егиала ~ Диомед   Егиалей   Кианип

Терсандър (виж табл. 37)   Полипет   Диомед (виж табл. 27)

Таблица №1
(виж също табл. 21)

Зевс ~ Плуто   Минос ~ Пасифая (виж табл. 28)

Тантал ~ Диона (*или* Еврианаса)   Катрей

Пелопс ~ Хиподамея   Бротей   Ниоба

Хипотоя   Астидамея   Хризип   Трезен   Скирон   Питей   Алкатой   Тиест   Никипа   Атрей ~ Аеропа (виж табл. 31) (*или* Плистен)   Климена ~ Навплий   Алтемен   Апемозина

Егей ~ Етра   Перибоя ~ Теламон   Еакс   Паламед   Навзимедон

Тезей   Аякс

Плистен II   Тантал II   Пелопия

Егист

Тиндарей / Зевс } ~ Леда

Кастор   Полидевк   Филоноя   Тимандра   Елена   Клитемнестра ~ Агамемнон ~ Касандра   Менелай ~ Елена (виж табл. 13)   Анаксибея ~ Строфий

Хризотемида   Лаодика (или Електра)   Ифианаса (*или* Ифигения)   Орест   Пелопс II   Теледам   Пилад (виж табл. 30)

Таблица № 2

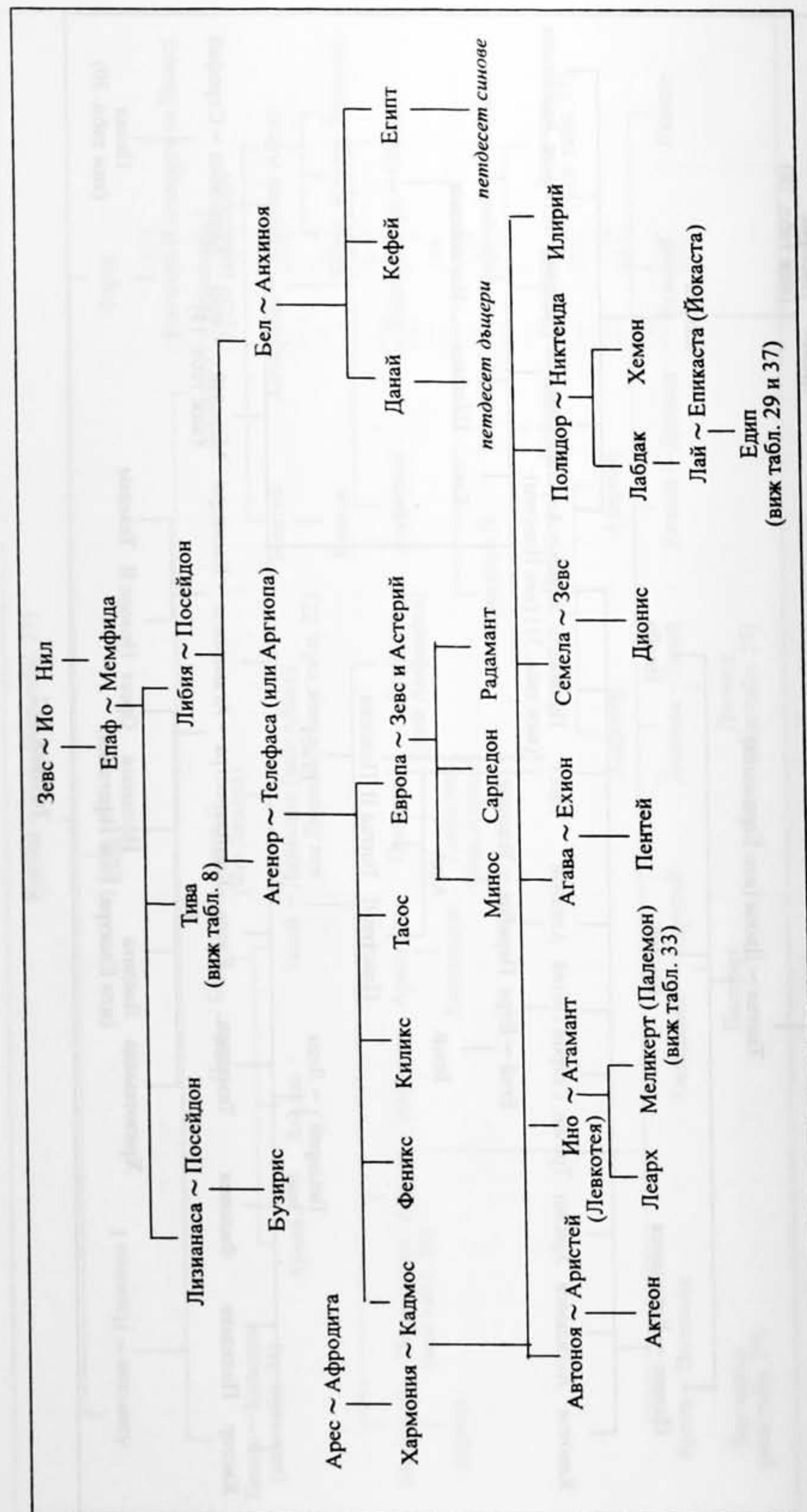

Таблица № 3

Таблица № 4

Таблица № 5

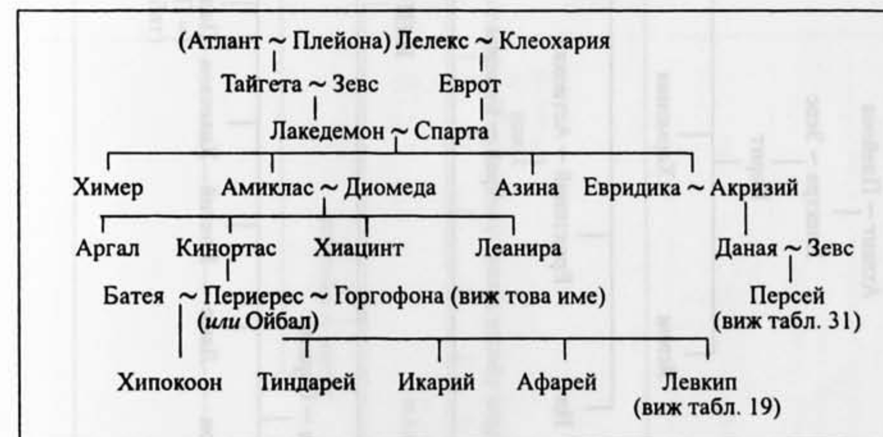

Таблица № 6

Атлант ~ Плейона
Електра ~ Зевс
Корит
Ясион Хармония Дардан ~ Батиея (*или* Арисба)
Ил I Ерихтоний ~ Астиоха I Закинт Идеа II ~ Финей
Трой ~ Калироя
Клеопатра Ил II ~ Евридика Асарак ~ Хиеромнема Ганимед
Калиба ~ Лаомедон ~ Стримо
Буколион Титон Ламп Клитий Хикетаон Подарк (= Приам) (табл. 34) Хезиона ~ Теламон Кила Астиоха II
Тевкер

Скамандър ~ Идеа I
Тевкер
Дардан ~ Батиея (*или* Арисба) Несо ~ Дардан
Сибила

Асарак ~ Хиеромнема
Темиста ~ Капис
Анхиз ~ Афродита
Еней Лирн

Таблица № 7

Девкалион ~ Пира
Хелен ~ Орсеида Мелантея ~ Хиам Амфиктион Протогенея ~ Локрос (*или* Зевс)
Дор Ксут ~ Креуза Еол ~ Енарета
Тектам Диомеда Ахей Йон Кретей Сизиф Атамант Салмоней Деион Магнес Периерес Канака (табл.10) Алкиона Писидика (виж Мирмидон) Калика (табл. 24) Перимеда

Мелантея ~ Хиам
Меленида~Аполон
Делф

Амфиктион
Итон~Меланипа
Беотес Кромия Иодама ~ Зевс
Тива

Протогенея ~ Локрос (*или* Зевс)
Етлий Опус

Таблица № 8

Таблица № 9

Таблица № 10

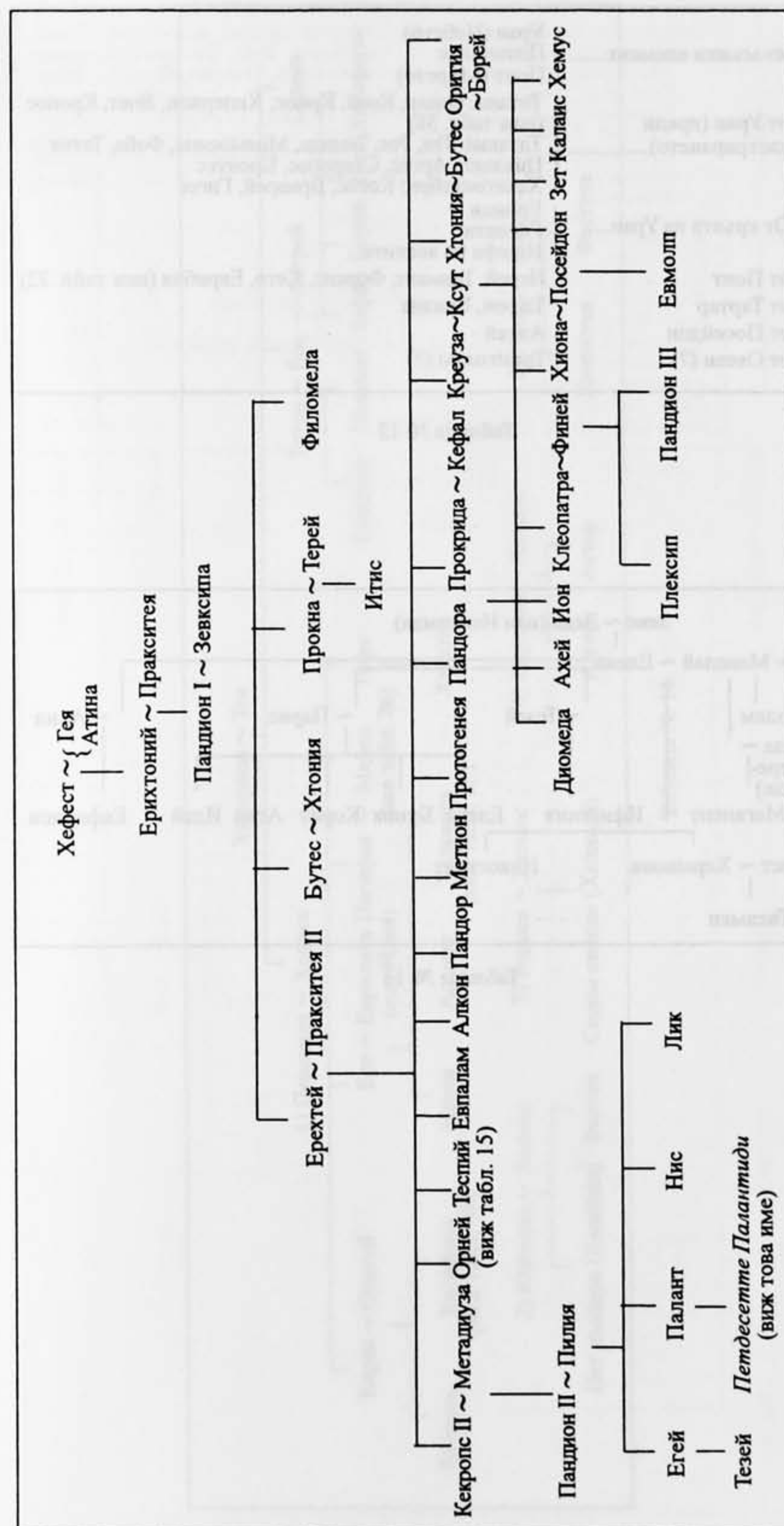

Таблица № 11

Гея	без мъжки елемент.......	Уран (Небето) Планините Понт (Морето)
	от Уран (преди кастрирането).............	Титани: Океан, Коей, Криос, Хиперион, Япет, Кронос (виж табл. 38) Титанки: Тея, Рея, Темида, Мнемосина, Феба, Тетия Циклопи: Аргес, Стеропес, Бронтес Хекатонхейри: Котос, Бриарей, Гигес
	От кръвта на Уран.....	Еринии Гиганти Нимфи на ясените
	от Понт	Нерей, Тавмант, Форкис, Кето, Еврибия (виж табл. 32)
	от Тартар	Тифон, Ехидна
	от Посейдон	Антей
	от Океан (?)	Триптолем (?)

Таблица № 12

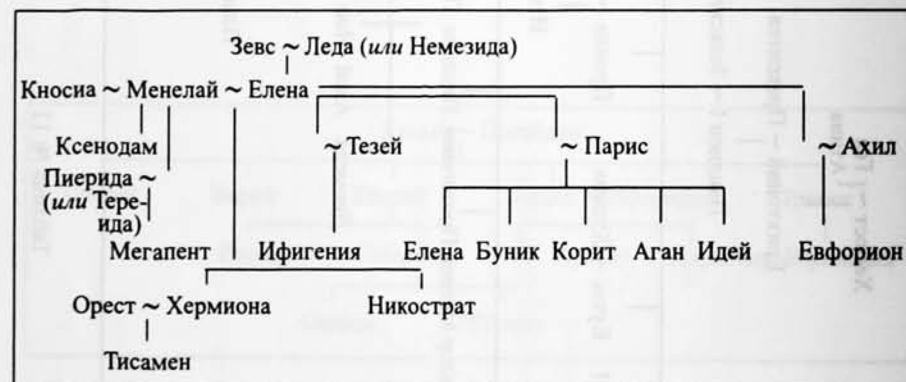

Таблица № 13

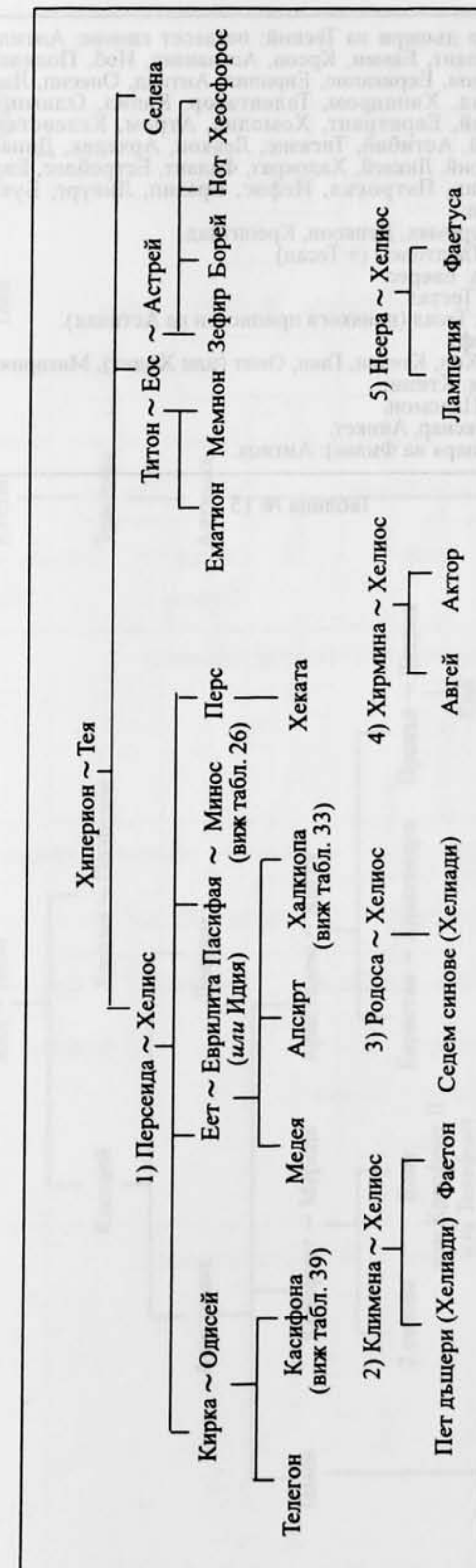

Таблица № 14

Херакъл:

- С петдесетте дъщери на Теспий: петдесет синове: Антилеон, Хипей, Трепсипант, Евмен, Креон, Астианакс, Иоб, Полилай, Архемах, Лаомедон, Еврикапис, Еврипил, Антиад, Онесип, Лаомен, Телес, Ентелид, Хиподром, Телевтагор, Капил, Олимп, Никодром, Клеолай, Евритрант, Хомолип, Атром, Келевстанор, Антиф, Алопий, Астибий, Тигазис, Левкон, Архедик, Династ, Ментор, Аместрий, Ликаей, Халократ, Фалант, Естроблес, Евриоп, Булей, Антимах, Патрокъл, Нефос, Еразип, Ликург, Букол, Левкип, Хипозиг.
- С Мегара: Теримах, Деикоон, Креонтиад.
- С Астиоха: Тлептолем (+ Тесал)
- С Партенопа: Еверес.
- С Епикаста: Тестал.
- С Халкиопа: Тесал (понякога приписван на Астиоха).
- С Авга: Телеф.
- С Деянира: Хил, Ктезип, Глен, Онит (или Ходит), Макария.
- С Астидамея: Ктезип.
- С Автоноя: Палемон.
- С Хеба: Алексиар, Аникет.
- С Меда (дъщеря на Филас): Антиох.

Таблица № 15

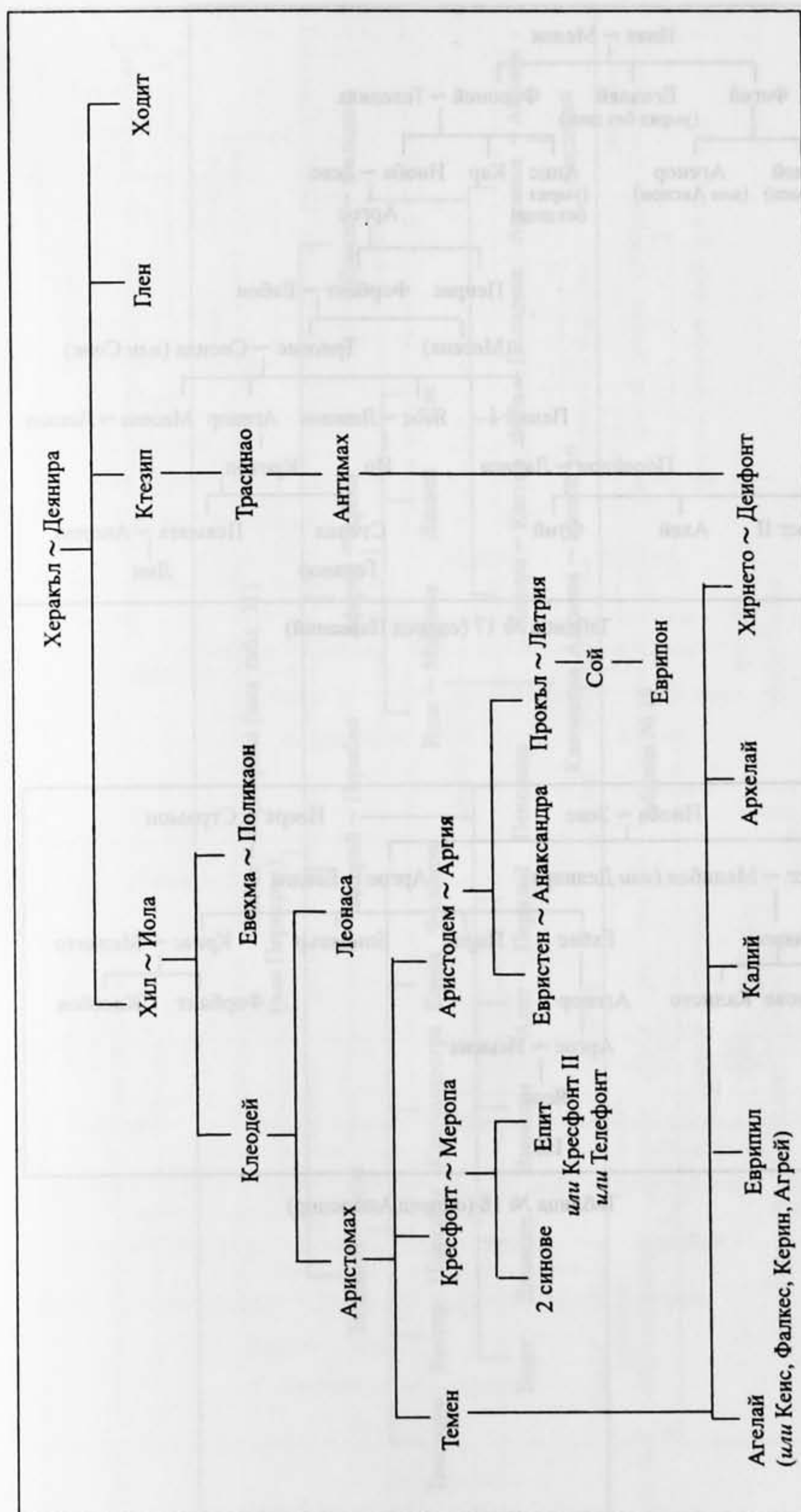

Таблица № 16

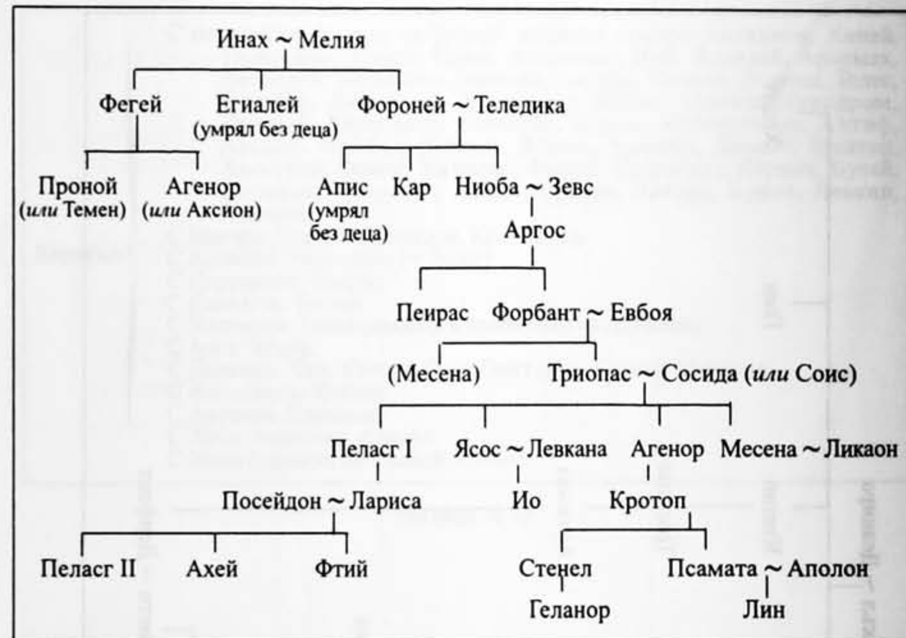

Таблица № 17 (според Павзаний)

Таблица № 18 (според Аполодор)

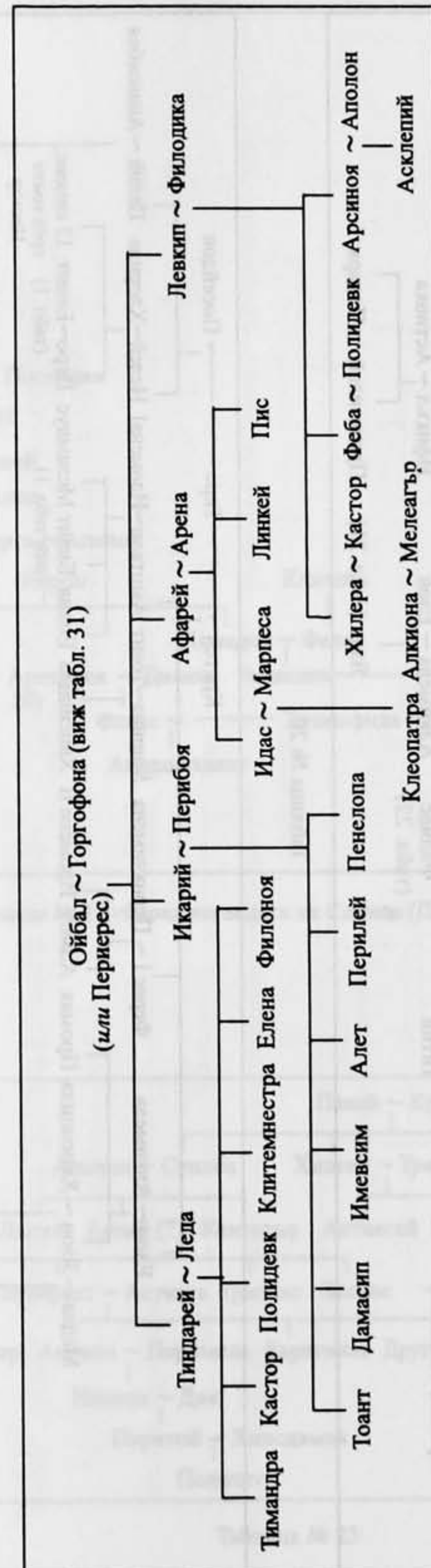

Халмос (табл. 35)
Хризогенея (*или* Хризогона) ~ Посейдон
Хриза ~ Арес
Флегий
Хриз
Хиперфант
Миний ~ Евринаса
Кипарис
трите минияди (Левкипа, Арсипа, Алкатоя)
Орхомен (без деца)
Елара ~ Зевс
Титий
Аретирей ~ Дионис
Филиас (табл. 22)
Климена ~ Филак
Алкимеда ~ Езон
Язон (табл. 21)
Деион ~ Диомеда (табл. 8 и табл. 30)
Енет
Актор
Кефал
Астеропея (*или* Астерия) (виж табл. 30)
Ификъл ~ Астиоха
Протезилай
Подарк

Таблица № 20

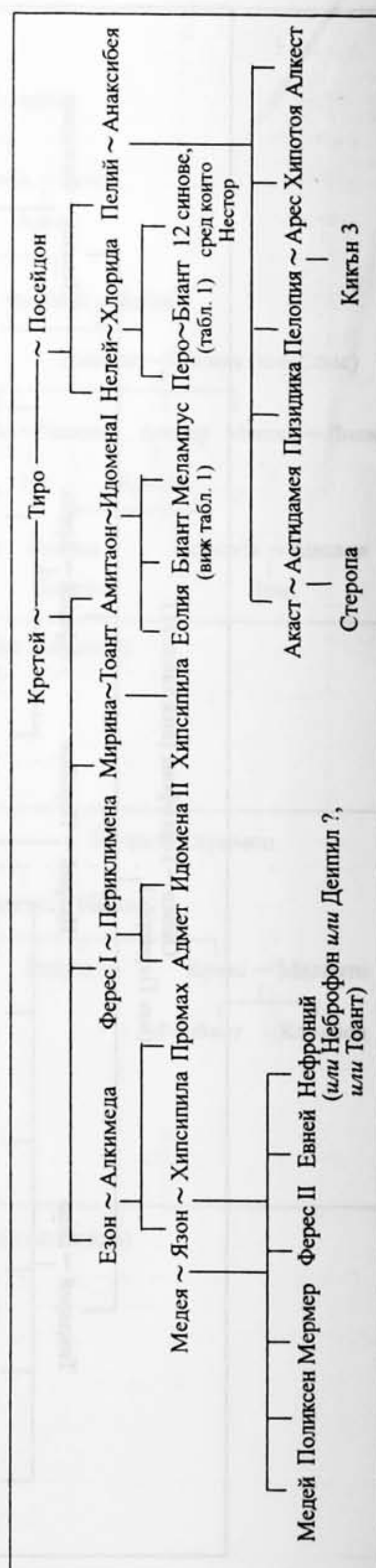

Таблица № 21 (виж също табл. 1)

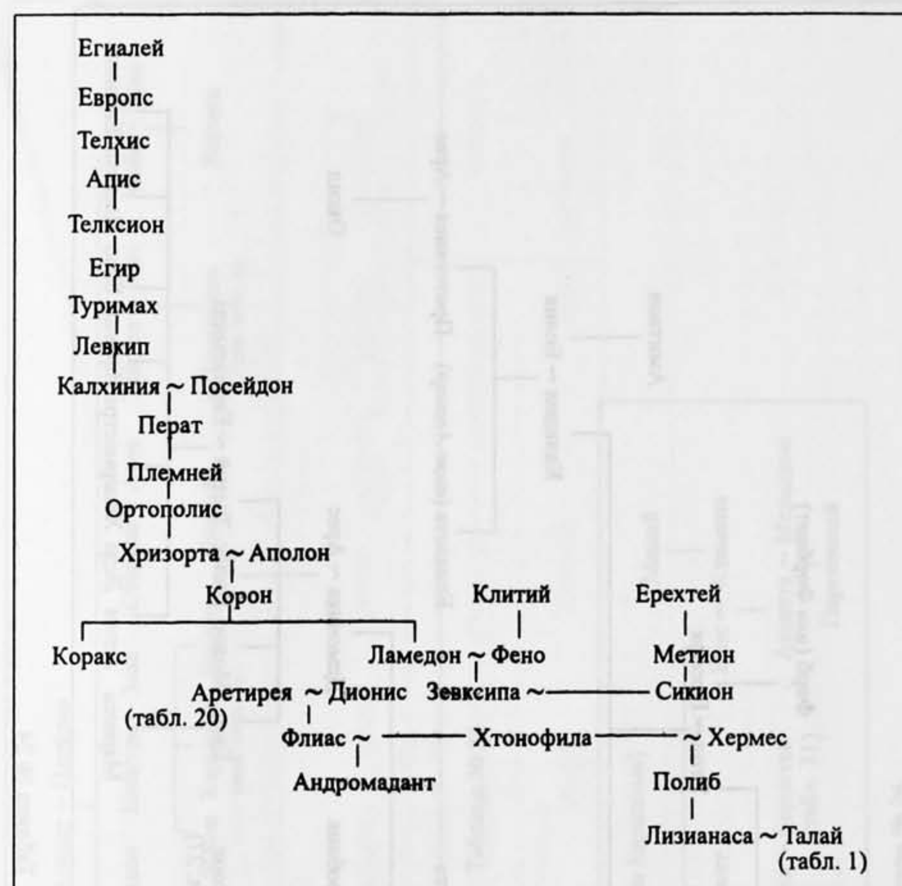

Таблица № 22 според легендата на Сикион (Павзаний, II, 5, 6)

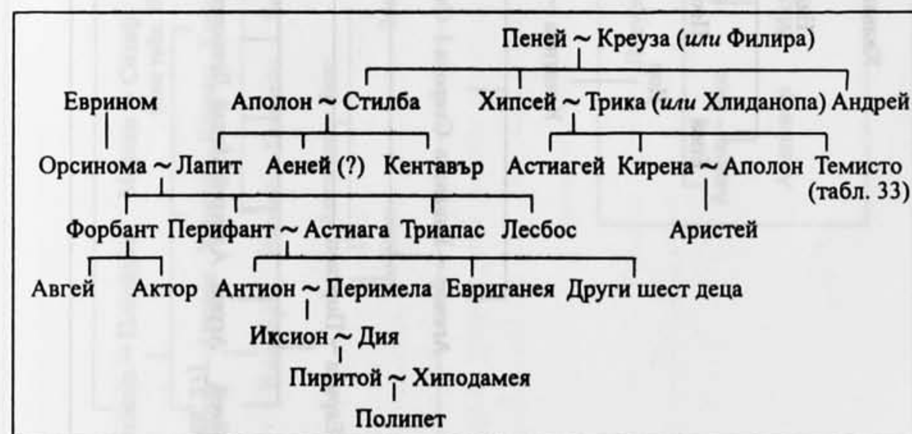

Таблица № 23

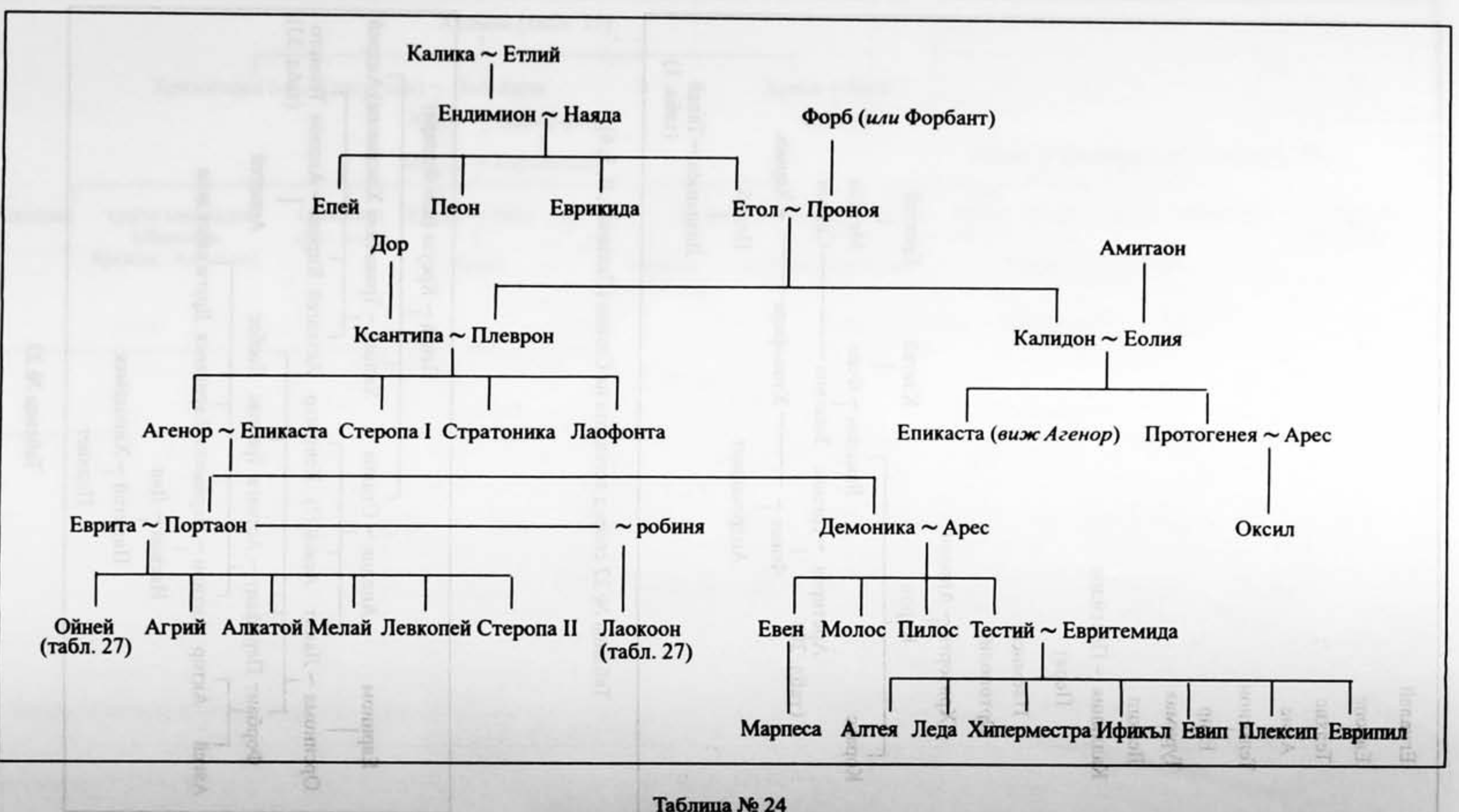

Таблица № 24

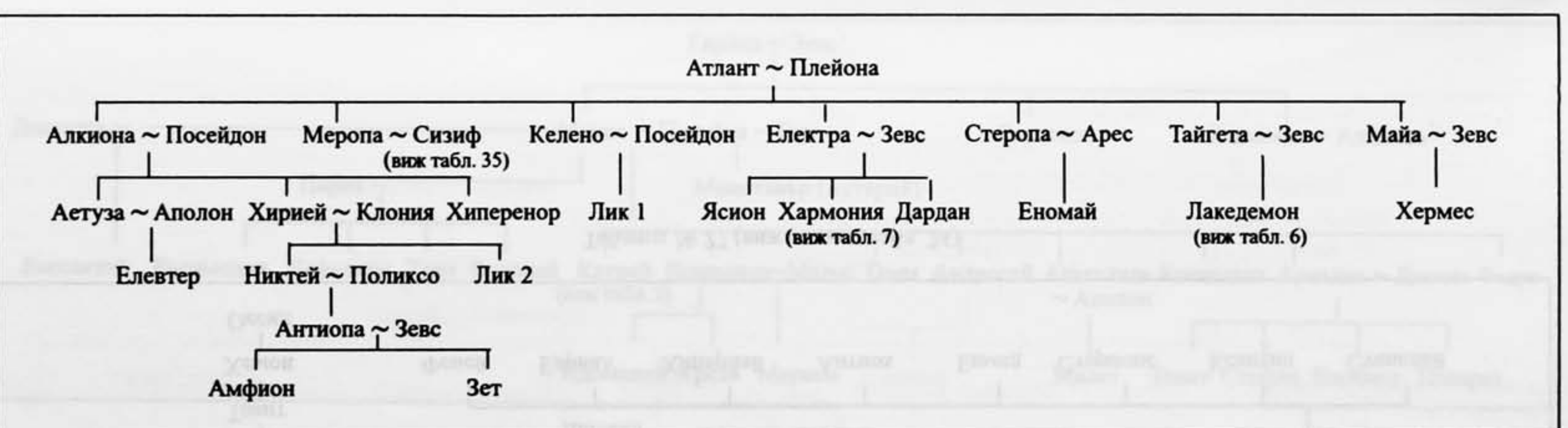

Таблица № 25

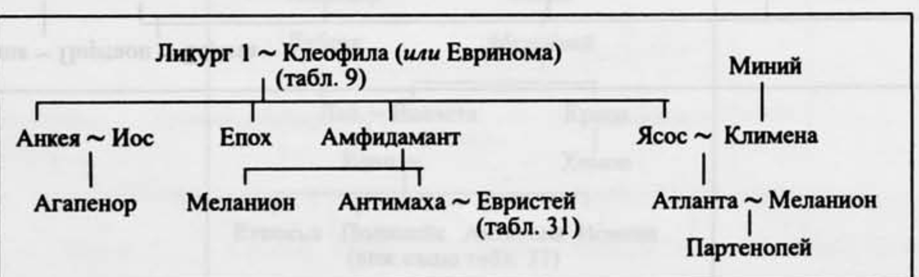

Таблица № 26

Робиня ~ Портаон ~ Еврита

Лаокоон Ойней ~ Алтея; Агрий; Алкатой; Мелас; Левкопея; Стеропа ~ Ахелой

Токсей Тирей Климен Горга Деянира ~ Андремон; Мелеагър; Деипила~Тидей (~ Перибоя); Олений; Терсит; Онхест; Протой; Келевтор; Ликопей; Мелanип; сирените

Тоант

Хемон

Оксил

Диомед

Феней Еврнал Хиперлай Антиох Евмед Стернопс Ксантип Стенелай

Таблица № 27 (виж също и табл. 24)

Европа ~ Зевс

Декситея ~ Минос ~ Пасифая ~ Бик; Сарпедон; Радамант ~ Алкмена

Париа ~; Минотавър (Астерий)

Евксантий Евримедон Нефалион Хриз Филолай Катрей (виж табл. 2) Девкалион~Молос Главк Андрогей Акакалида ~ Аполон Ксенодика Ариадна ~ Дионис Федра

Идоменей Крета Мерион Милет Тоант Стафил Енопион Пепарет

Таблица № 28

Кадмос; Пентей

Полидор; Оклас

Лабдак; Менойкей

Лай ~ Йокаста ~; Креон

Едип ~; Хемон

Етеокъл Полинейк (виж също табл. 37) Антигона Исмена

Таблица № 29

Азоп

Посейдон ~ дулуяиду

Актор ~ Ецину ~ Зехс

Ксут (туфл. 8)

Кихрей

Менойтий

иурикло

Путрокъл

Ендеиду ~ Еук ~ Псуяуту

Деион ~ Диояеду (туфл. 20)

Глухку ~ еелуяон ~ иезиону
Перифоя ~

еетиду ~ Пелей ~ Антицону

Алкияуху з о к ~ Астерия (*или* Астеропия)

Аякс еехкер

Ахил Полидору

Пунопей

Криз ~ Антифутия

Епей Ецлу
(виж *Тезей*)

дтрофий ~ Ануксифея
(табл. 2)

Пилуд ~ Електру

Медон дтрофий II

еуфлицу № 30

Линкей ~ Хипермнестра

Абант ~ Аглея

Акризий ~ Евридика

Прет ~ Стенебоя (виж табл. 36)

Зевс ~ Даная

Претиди Мегапент

Персей ~ Андромеда

Перс | Алкей ~ Астидамея | Стенел ~ Никипа | Хелей | Местор ~ Лизидика | Електрион ~ 1. Анаксо ~ 2. Медия Горгофона~Периерес (виж табл. 19)

Амфитрион ~ Алкмена (Зевс) | Анаксо | Алкиона | Асти-медуза | Медуза | Евристей~Анти-маха | Ифис | Хипотоя ~ Посейдон | Ликимний ~ Перимеда

Херакъл (виж табл. 15) | Ификъл ~ Автомедуза | Адмета | Алексан-дър | Ифи-медон | Еврибий | Ментор | Перимед | Тафий | Ойнос | Аргей | Мелас

Иолай

Птерелай

Леипефила ~ Филас

Хромий | Тиран | Антиох | Херсида-мант | Местор | Еверес | Кометo

Хипотес | Теро ~ Аполон

Алет | Херон

Алкмена | Стратобат | Горгофон | Филоном | Келен | Амфимах | Лизином | Хримах | Анактор | Архелай

Таблица № 31

Понт ~ Гея (виж табл. 12)

Нерей ~ Дорида | Тавмант ~ Електра | Форкис ~~~ Кето | Еврибия ~ Криос

Нереиди (виж това име) | Ирида | Харпии | Грайи | Горгони (Медуза) ~ Посейдон | Змия | Астрей ~ Еос | Пилант ~ Стикс | Перс ~ Астерия

Калироя ~ Хризаор | Пегас | Ветрове | Хеос-форос | Звезди | Зел | Нике | Кратос | Бия | Хеката

Герион | Тифон ~ Ехидна ~ Ортрос

кучето Ортрос | Цербер | Лернейската хидра | Химера | Фикс | Немейският лъв

Таблица № 32

Еол ~ Енарета (виж табл. 8)

Сизиф (виж табл. 35) | Ино ~ Атамант ~ Нефела ~ Темисто (табл. 23)

Леарх | Меликерт | Ет | Халкиопа ~ Фрикс (*или* Иофаса) | Хела | Левкон | Еритрий | Схойней | Птой

Аргос ~ Перимела | Мелант | Фронтис | Китисор | Пресбон ~ Бузигес | Еритрант | Евипа ~ Андрей | Пизидика

Магнес | Климен | Етеокъл | Арген

Ергин | Стратий | Арон | Пилей | Азей | Евридика ~Нестор (Омирова традиция)

Трофоний | Агамед | Актор

Астиоха ~ Арес

Ялмен | Аскалаф

Таблица № 33

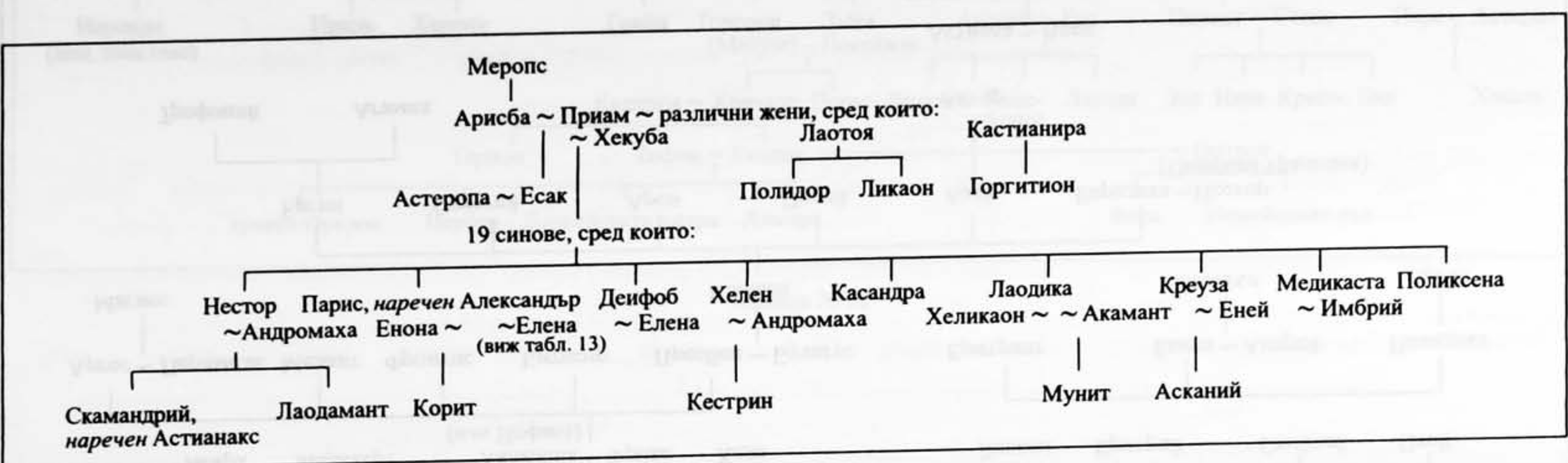

Таблица № 34

Таблица № 35

Таблица № 36
(имената в *курсив* са според Павзаний)

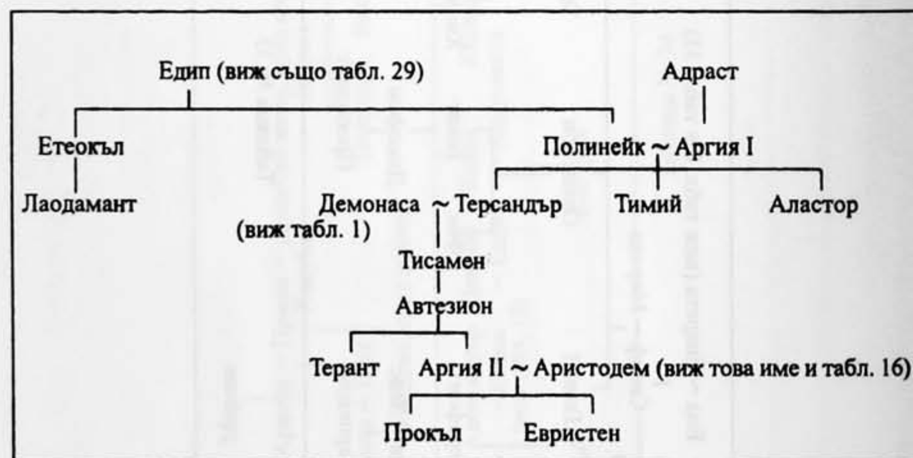

Таблица № 37

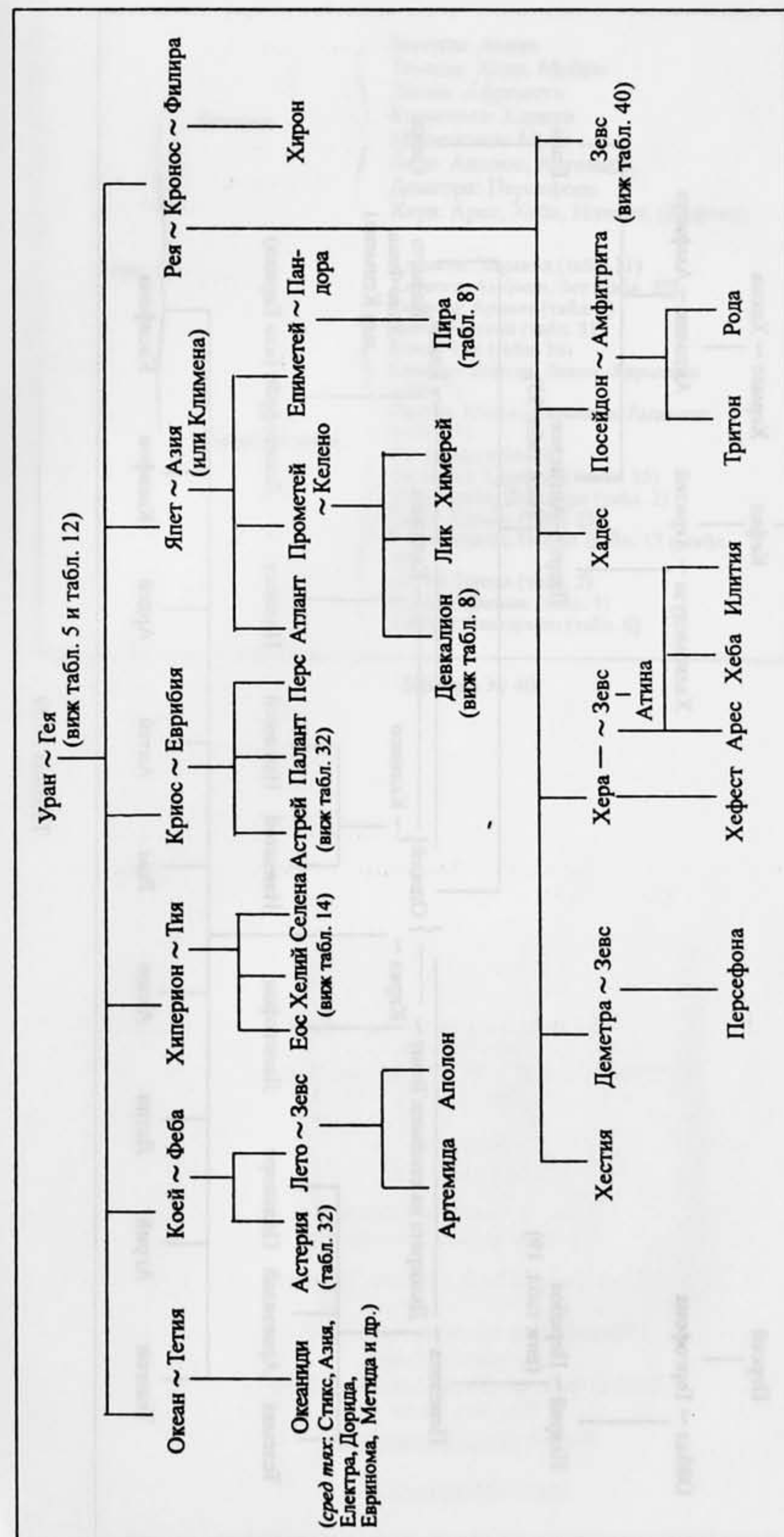

Таблица № 38

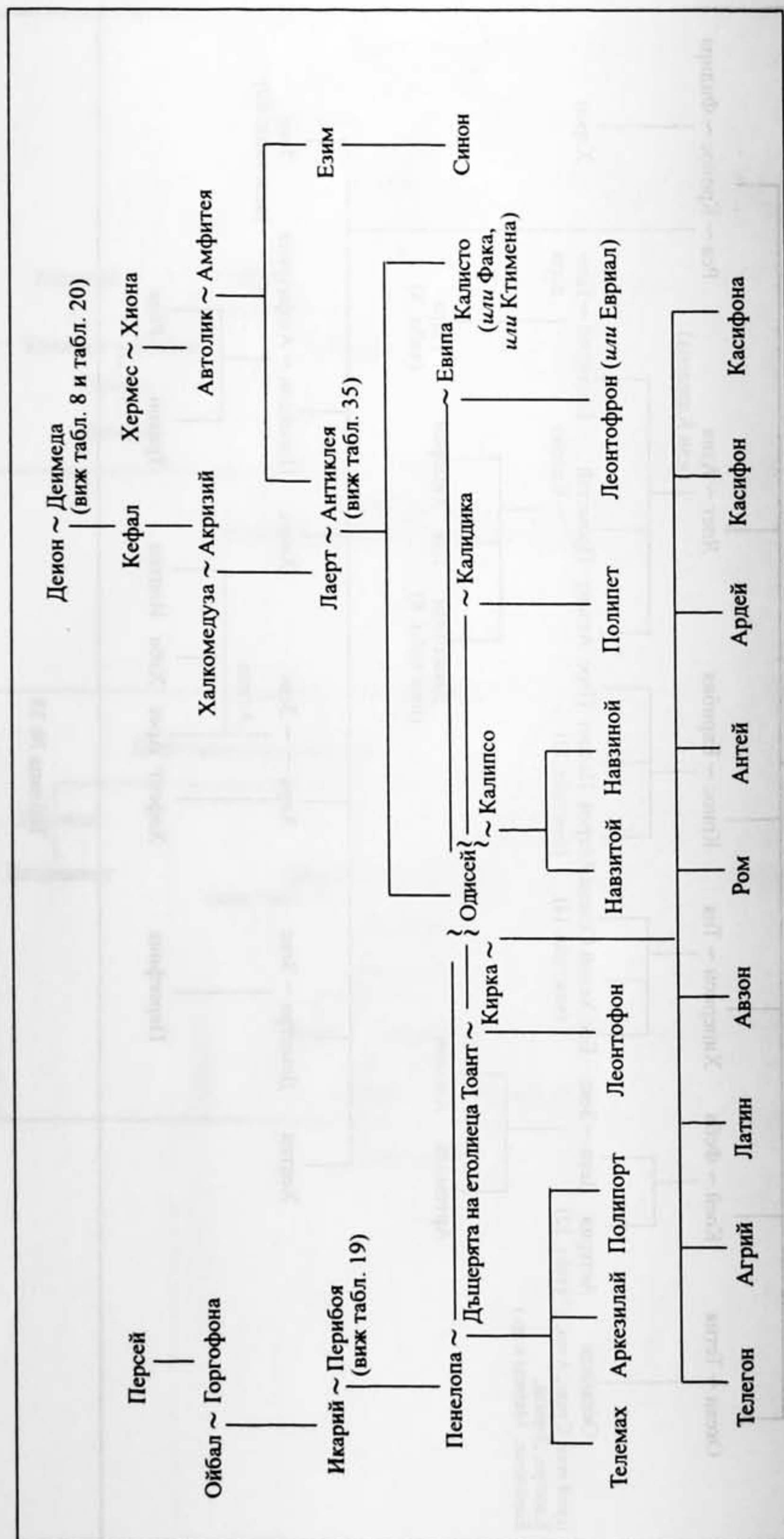

Таблица № 39

Зевс

Богини:
- Метида: Атина
- Темида: Хори, Мойри
- Диона: Афродита
- Евринома: Харити
- Мнемосина: Музи
- Лето: Аполон, Артемида
- Деметра: Персефона
- Хера: Арес, Хеба, Илития, (Хефест)

Смъртни жени:
- Алкмена: Херакъл (табл. 31)
- Антиопа: Амфион, Зет (табл. 25)
- Калисто: Аркант (табл. 9)
- Даная: Персей (табл. 31)
- Егина: Еак (табл. 30)
- Електра: Дардан, Ясион, Хармония (табл. 7)
- Европа: Минос, Сарпедон, Радамант (табл. 28)
- Ио: Епаф (табл. 3)
- Лаодамея: Сарпедон (табл. 35)
- Леда: Елена, Диоскури (табл. 2)
- Майа: Хермес (табл. 25)
- Ниоба: Аргос, Пеласг (табл. 17 и табл. 18)
- Плуто: Тантал (табл. 2)
- Семела: Дионис (табл. 3)
- Тайгета: Лакедемон (табл. 6)

Таблица № 40

Пиер Гримал
РЕЧНИК НА ГРЪЦКАТА И РИМСКАТА
МИТОЛОГИЯ

Френска
Първо издание

Редактор Светлана Панчева
Коректор Невена Николова

Печат „Абагар“ АД – Велико Търново

Предпечатна подготовка – „Рива“
Издателство „Рива“
1000 София, ул. „Граф Игнатиев“, 53 Б
Тел.: 986 56 86
E-mail: riva@infoguard.net

ISBN 954-8440-53-9

Французинът Пиер Гримал (1912-1996) е световно признат изследовател на епохата на Античността, обявен през 1993 за почетен гражданин на Рим.

Адонис, Аполон, Ахил, Венера, Дедал, Диана, Дионис, Евридика, Европа, Едип, Ерос, Зевс, Медея, Меркурий, Нарцис, Одисей, Орфей, Пандора, Пегас, Посейдон, Сатурн, Семирамида, Сибила, Сизиф, Тантал, Тезей, Хадес, Хера, Хермафродит, Феникс... На страниците на Речника присъстват хиляди познати и по-малко известни митологични персонажи, всеки със свой символен заряд. Възродени от Гримал в дух на вярност към истинността, те внушават аналогии с днешния ден и с всички времена. Вечните герои от легендите на древните цивилизации добиват плът и смисъл и отвеждат към корените на човешкия род и първообраза на ценностите, които човечеството в по-нататъшното си развитие е следвало или отричало.

Цена 16,00 лв.